Богић Ђ. Красић

УЖИЧКИ ОКРУГ 1944. ГОДИНЕ

Издавач
Музеј жртава геноцида, Београд
Трг Николе Пашића 11/3
тел: +381113398883
e-mail: office@muzejgenocida.rs

За издавача
др Вељко Ђурић Мишина

Рецензент
др Бојан Димитријевић

Редактура, лектура и коректура
Бранко Николић

Дизајн и припрема за штампу
Горан Новаковић

Штампа
Графопринт, Горњи Милановац

Тираж
300 примерака

Ова књига је штампана уз помоћ средстава Града Ужица

Copyright © 2017. by Музеј жртава геноцида / Museum of genocide victims

БОГИЋ Ђ. КРАСИЋ

УЖИЧКИ ОКРУГ 1944. ГОДИНЕ

Београд 2018.

Садржај

Увод 11

I УЖИЧКИ СРЕЗ

1. 1. Ужички срез 17
1. 2. Списак мобилисаних младића који су примљени у Српску државну стражу 28
1. 3. Преглед људства одреда Српске државне страже Среза ужичког које је од 1. јануара 1944. отпуштено, одбегло и нестало 34
1. 4. Распоред четничких одреда 38
1. 5. Комунисти у Ужицу и њихов рад 46
1. 6. Избеглице у Ужичком округу 1944. године 51
1. 7. Писмо начелника Округа крушевачког начелнику у Ужицу 53
1. 8. Повереништво Народног Равногорског покрета у Ужицу 55
1. 9. Инструкције 55
1. 10. Прослава краљевог рођендана 58
1. 11. Политички прогони, убиства и криминал 60
1. 12. Забрањене књиге које је требало повући из употребе 63

II ЗЛАТИБОРСКИ СРЕЗ

2. 1. Златиборски срез 69
2. 2. Платни списак људства одреда Српске државне пољске страже Златиборског среза за април 1944. године 75
2. 3. Ознаке чинова и одликовања 88
2. 4. Прилике у Ужичком округу средином и крајем 1944. године 89
2. 5. Присталице партизанског покрета Општине Сирогојно 91
2. 6. Помоћ незбринутој деци 93
2. 7. Политички прогони, убиства и криминал 95

III ПОЖЕШКИ СРЕЗ

3. 1. Пожешки срез 99
3. 2. Оцењивање рада команданата бригада при Пожешком корпусу 101
3. 3. Предлог за унапређење активних подофицира у наредни чин 118
3. 4. Старешине Југословенске војске у отаџбини у Пожешком корпусу одликоване Карађорђевом звездом и медаљом за храброст Обилића 121
3. 5. Борбе у Старом расу 124
3. 6. Борци који су завршили инструкторски курс 129
3. 7. Предлог за одликовања и унапређења из 1. пожешке бригаде 142
3. 8. Формирање 4. и 5. групе Јуришног корпуса 147
3. 9. Списак истакнутих чланова и вођа Комунистичке партије Горње Јабланице и Косанице 155
3. 10. Наредба команданта 1. пожешке бригаде од 26. августа 1944. године о стрељању припадника народноослободилачког покрета 157
3. 11. Списак људства 1. јуришног батаљона 15. бригаде 5. јуришног корпуса којима је издато по 500 динара 157
3. 12. Обука и мобилизација 161
3. 13. Политички прогони, убиства и криминал 166
3. 14. Штампа Пожешког корпуса 173

IV АРИЉСКИ СРЕЗ

4. 1. Ариљски срез 179
4. 2. Саслушања грађана – сарадника партизана 207
4. 3. Списак обвезника четничког одреда Општине латвичке од 1941. до 1944. године 217
4. 4. Мобилизација људства Ариљске бригаде 249
4. 5. Списак изгинулих четника Ариљске бригаде од 1941-1944 255

V МОРАВИЧКИ СРЕЗ

5. 1. Моравички срез 265
5. 2. Напад на Ивањицу 269
5. 3. Списак активних и резервних официра и подофицира настањених у Општини ивањичкој 286
5. 3. Списак четника Моравичке чете 288
5. 4. Списак сталног људства Моравичке бригаде Југословенске војске у отаџбини 289
5. 5. Списак официра који су у Моравичкој бригади 297
5. 6. Списак људства 1. јуришне чете Моравичке летеће бригаде Југословенске војске у отаџбини 299
5. 7. Списак људства које је предвиђено за 3. чету Моравичке бригаде 300
5. 8. Списак активних и резервних подофицира 3. батаљона Моравичке бригаде 302
5. 9. Списак грађана Среза моравичког који су дали стоку за исхрану људства Моравичке летеће бригаде 302
5. 10. Списак 1. чете јаворског четничког одреда 308
5. 11. Списак активних резервних подофицира 3. батаљона Моравичке бригаде од 2. јула 1944. године 311
5. 12. Списак људства Првог батаљона Моравичке бригаде 312
5. 13. Списак 2. чете Летећег батаљона Моравичке бригаде 314
5. 14. Списак људства Трећег батаљона Моравичке бригаде 315
5. 15. Списак подофицира, каплара и редова 1. батаљона Моравичке бригаде који се предлажу за унапређење 318
5. 16. Списак Јуришног батаљона Моравичке бригаде 319
5. 17. Болесничка књига бораца Моравичке бригаде 320
5. 18. Списак 5. чете четника Јаворског одреда 321
5. 19. Списак редова Јаворског корпуса Југословенске војске у отаџбини предложених за унапређење у чин резервног каплара 322
5. 20. Списак резервних каплара Јаворског корпуса предложених за унапређење у чин поднаредника 328
5. 21. Списак активних подофицира Јаворског корпуса предложених за унапређење у чин потпоручника 333
5. 22. Списак резервних официра Јаворског корпуса предложених за унапређење 334

5. 23. Списак резервних поднаредника Јаворског корпуса предложених за чин наредника 335
5. 24. Школа подофицира при Јаворском корпусу 336
5. 25. Формирање подофицирске школе при корпусу 337
5. 26. Списак сталних четника 1. дежевске бригаде Југословенске војске у отаџбини 339
5. 27. Списак сталних четника 1. студеничке бригаде Јаворског корпуса 345
5. 28. Списак сталних четника 2. дежевске бригаде 347
5. 29. Списак 5. чете четника Јаворског одреда 351
5. 30. Списак активних и резервних официра и подофицира настањених у Општини ивањичкој 352
5. 31. Списак ожењеног људства одреда Српске државне пољске страже Среза моравичког у Ивањици са назначеним брјем чланова породице 354
5. 32. Мобилизација 356
5. 33. Списак Радничке чете села Чечина, Општине вионичке .. 365
5. 34. Упутство за организацију санитетске службе Југословенске војске у отаџбини 366
5. 35. Списак обвезника Општине остатичке рођених 1914-1927. 372
5. 36. Списак ратних заробљеника у Општини остатичкој 376
5. 37. Грађани Остатичке општине који се нису одазвали мобилизацији крајем августа 1944. године 378
5. 38. Списак обвезника рођених 1889-1903. Општине остатичке 380
5. 39. Списак војних обвезника 3. чете од 17 - 30 година старости из Остатичке општине 383
5. 40. Списак грађана Општине ковиљске којима је од 1941. године причињена штета од појединих јединица Југословенске војске у отаџбини 385
5. 41. Списак грађана Среза моравичког који су дали стоку за исхрану људства Моравичке летеће бригаде 392
5. 42. Списак грађана села Чечина за разрез хране 398
5. 43. Обавезе грађана према Југословенској војсци у отаџбини 402
5. 44. Списак обвезника из Општине ерчешке на дан мобилизације 28. августа 1944. године 403

5. 45. Списак способних и неспособних из Општине Остатија
и других општина приликом мобилизације 408
5. 46. Политички прогони, убиства и криминал 413
5. 47. Списак погинулих бораца у Моравичком
крају од 1941. године 415

VI РАЧАНСКИ СРЕЗ

6. 1. Рачански срез 423
6. 2. Грађани убијени од стране немачке казнене
експедиције и партизана 426
6. 3. Политички прогони, убиства и криминал 429

VII ЦРНОГОРСКИ СРЕЗ

7. 1. Црногорски срез 433
7. 2. Политички прогони, убиства и криминал 435
7. 3. Завршне борбе у Ужичком крају 1944. године 436

VIII СПИСКОВИ ЗАТВОРЕНИКА

8. 1. Затвореници Централног затвора
у Ужицу 1944. године 465
8. 2. Затвореници из Пожешког среза 497
8. 3. Затвореници из Златиборског среза 500
8. 4. Затвореници из Моравичког среза 503
8. 5. Затвореници из Ариљског среза 504
8. 6. Затвореници из Рачанског среза 506
8. 7. Затвореници из Црногорског среза 508

ЗАКЉУЧАК 513

ПРИЛОЗИ 519

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА 531

РЕЦЕНЗИЈА 533

БИОГРАФИЈА АУТОРА 535

Увод

Географски, Србија представља кичму Балкана. Такав географски и стратегијски положај био је основа и темељ на коме се непрестано окретало све у нашој историји. Ту је поникла, ту се развијала, нестајала па се поново рађала Србија кроз протеклих 20 векова. Самим географским положајем био је предодређен и историјски. После великих ратова и крвавих револуција, ту су стварани, организовали се, пели се до својих највиших висина, падали и пропадали, па се поново стварали и развијали разни типови наше државности. Тако је дошло до стварања прве државе у средњем веку, до друге у 19, треће у 20. и почетком 21. века – до четврте. Све завојевачке инвазије на Балкану, и оне са југа на север у средњем веку и касније, као и оне са севера на југ у 19. и 20. веку, и сви економски и други путеви водили су нашим пролазима, и ту, на том подручју, одигравало се све што је било у нашој историји битно и стваралачко. Од 1804. године на територији Србије дешавали су се ратови, побуне, револуције, одбране и напади. Србија није правила библиотеке него барут и топове, школе и фабрике мање него устанке и побуне, не послове и трговину, него војнике и четнике. Није стварала архитектуру, већ су Турци од српских лобања правили Ћеле–кулу, један од најстрашнијих архитектурних споменика наше историје. Највеће српске скулптуре су костурнице расуте по свим деловима Србије. У српском сликарству најважнија је црвена боја која асоцира на крв. Српска књижевност није писана само пером него и врхом бајонета. На место снажних покрета трговине, њени покрети били су покрети војски, а уместо јалових зборова и договора, четници и устаници су зборовали како ће, где и када планути пушка и синути кама.

Тешка је и крвава прича генерације из Другог светског рата. Она се зове бојно поље, поље славе, величине, поље новога живота који се никада не гаси. Тој генерацији усуд је доделио најтеже дужности у светском покољу борећи се за независност Отаџбине, за живот, понос и част. Рођена у патњи, Отаџбина им одређује неумитну судбину вечитог трајања, кроз борбу дочаравајући правду, једнакост и срећу, себи и онима који наступају. Из те неописиве љубави према Отаџбини, генерација је била спремна на велике жртве и да се путем најнесебичније борбе, уздигне високо и највише. Актери догађаја борбом бележе и победе и славу, и поразе и погибије, и Отаџбини узносе на жртву најбоље, најплеменитије и најјаче. Јер, они су створили и болну

и величанствену епопеју! Многи су прошли кроз велику патњу, бол и самоодрицање. Не треба заборавити и требало би застати над делима оних чији је велики допринос у ослобађању земље, и посебно не прећутати доприносе појединаца без увеличавања. А у нашој бурној прошлости и то се дешавало.

Вођство партизанског, односно комунистичког покрета, више је окренуло своју оружану акцију против Срба као хомогене националне целине, него окупатор кога су на тај начин помогли да што пре разори државу. То је чињеница коју сурово потврђује целокупан њихов рад, делом и речју.

Постојала је намера, а нажалост у тој намери се и успело, да се српска народна целина разбије на више националности, како би се спровели извесни циљеви. За комунистичко вођство ништа не значи што је Црна Гора једна од колевки српске државе и што су Црногорци по свом и физичком и духовном склопу изразити представници српског народа. За „народне борце" не представља никакав значај што је Македонија колевка српске средњовековне културе и средњовековних државотворних традиција, што су Скопље, Прилеп, Велес, Охрид... места тесно везана са српским духом и целокупним животом српског народа и да о томе не треба говорити. Муслиманима, као чистој верској групи а који су највећим делом српског порекла, партизанско вођство признало је посебну националност. Слично је у својој политици радила и бивша Аустро-Угарска монархија, са којом у мржњи према српском народу партизански покрет има несумњиву подударност. У својим прогласима комунисти су истицали, током, и посебно након рата, да су националне мањине поробљене и угњетаване од стране Срба, стварањем Југославије.

Истина је да је Југославија творевина Срба после Првог светског рата, али они нису били ти који су давали пресудан правац државној политици. Била је велика грешка што су, у великој широкогрудости, веровали да су небраћа браћа, и да ће умети да цене највеће добро - своју националну, политичку и личну слободу.

Крајем 1943. године, од 9. до 15. децембра, четници су предузели општи напад на партизане у свим деловима Босне, Црне Горе и Санџака. Почетком 1944. године борбе узимају широке размере са огромним концентрисаним четничким и партизанским снагама на свим положајима у Србији. Партизани су до прве половине године били разбијени, а затим у другој половини, и посебно крајем године,

наносе велике губитке четницима од којих се ови нису опоравили све до краја рата.

На територији Ужичког округа, посебно у пограничним срезовима према Босни и Санџаку, водиле су се скоро непрекидне борбе са партизанима од почетка 1944. године, у којима је било много обостраних жртава. У истом периоду појављује се много избеглица, углавном из Босне. Према неким подацима било их је до краја маја око 120 и о њима се старао Комесаријат за избеглице у Ужицу. Сви они смештени су у карантинској станици у Севојну. Раније избеглице биле су смештене по селима и њихово збрињавање било је завршено.

Кроз Ужички централни затвор током године прошло је укупно 481 лице, различитог пола и доба, различитих занимања. Осуђени су углавном на вишедневне и месечне казне, а одређени број затвореника упућиван је по налогу окупатора и ондашње легалне власти у логоре, заводе за преваспитавање омладине и принудни рад.

I ПОГЛАВЉЕ

УЖИЧКИ СРЕЗ

1. 1. Ужички срез

До краја 1943. године партизанске снаге су се углавном повукле са територије округа, сем мањих група које су успеле да се поново увуку у поједине периферне општине Среза златиборског. Кретање ових група контролисали су четнички одреди на Златибору. Следбеници Драгољуба Михаиловића који су били организовани у борби против партизана, одржавали су и надаље контакт са немачким трупама и војним властима непосредно и преко команданта Српске државне страже у Ужицу. У циљу сузбијања сваке појаве партизана, команда Српске државне страже вршила је по потреби и мобилизацију људи. Почетком марта 1944. године Српска државна стража (СДС) мобилише људе у Ужицу, на подручју округа и међу избеглицама, различитих доба старости и занимања. О њима у збирци докумената Народног музеја у Ужицу проналазимо основне податке:

1. „*Савић Саво*, земљорадник из Радобуђе, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1925. године
2. *Крунић Миломир*, земљорадник из Радобуђе, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1920. године
3. *Вуковић Богосав*, земљорадник из Радобуђе, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1925. године
4. *Пантовић В. Андрија*, земљорадник из Радобуђе, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1926. године
5. *Вуковић Радосав*, земљорадник из Радобуђе, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1925. године
6. *Новаковић Илија*, земљорадник из Врањана, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1926. године.
7. *Стаменић Павле*, земљорадник из Врањана, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1924. године
8. *Крчевинац Петко*, земљорадник из Врањана, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1925. године
9. *Јовановић Милорад*, земљорадник из Врањана, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1924. године
10. *Радовановић Андрија*, земљорадник из Врањана, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1924. године.

11. *Недељковић Миломир*, земљорадник из Добраче, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1921. године
12. *Филимановић Радиша*, земљорадник из Добраче, Срез ариљски, Округ ужички, рођ. 1925. године
13. *Новитовић Живадин*, земљорадник из Добраче, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1926. године
14. *Котлајић Живан*, земљорадник из Ступчевића Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1923. године
15. *Котлајић Драгиша*, земљорадник из Ступчевића, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1926. године
16. *Луковић Радојко*, земљорадник из Брекова, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1911. године
17. *Дукић Гвозден*, земљорадник из Врана, Срез ариљски, Округ ужички, рођен 1925. године
18. *Арсенијевић Миленко*, земљорадник из Драглице, Срез златиборски, Округ ужички, рођен 1925. године
19. *Миковић С. Василије*, земљорадник из Драгојевца, Срез драгачевски, Округ краљевачки, рођен 1924. године
20. *Јаковљевић Миломир*, земљорадник из Дајића, Срез моравички, Округ ужички, рођен 1915.
21. *Јаковљевић Мирчета*, земљорадник из Дајића, Срез моравички, Округ ужички, рођен 1924. године
22. *Парезановић Бошко*, земљорадник из Братљева, Срез моравички, Округ ужички, рођен 1923. године
23. *Цољеница С. Тошо*, чиновник окружног начелства из Двора на Уни, Срез петрињски, рођен 1917. године
24. *Красојевић Драгослав*, земљорадник из Београда, Срез Београд, Округ Београд, рођен 1919. године
25. *Николић Драгомир*, студент технике из Земуна, рођен 1923. године
26. *Стојановић Раденко*, судски приправник, из Санског Моста, рођен 1914. године
27. *Нинчић Милован*, опанчар из Пријепоља, Срез милешевски, рођен 1922. године
28. *Милошевић Милош*, ковач из Трстеника, Срез трстенички, Округ крушевачки, рођен 1919. године
29. *Шкоро Гојко*, васпитач из Д. Бачевића, Округ мостарски, рођен 1919. године
30. *Петровић Никола*, радник из Тушиловића, Срез војнићки (Хрватска), рођен 1924. године

31. *Јокић Гојко*, радник из Д. Пошлата, Срез столачки, Хрватска, рођен 1915. године
32. *Мартиновић Илија*, месар из Ужица, Срез ужички, Округ ужички, рођен 1923. године
33. *Грдељевић Т. Слободан*, абаџија из Ужица, Срез ужички, Округ ужички, рођен 1923. године
34. *Богдановић М. Драгољуб*, ђак из Ужица, Срез ужички, Округ ужички, рођен 1922.
35. *Крћанин Д. Здравко*, берберин из Ужица, Срез ужички, Округ ужички, рођен 1923. године
36. *Павловић Младен*, казанџија из Ужица, Срез ужички, Округ ужички, рођен 1922. године
37. *Миловановић Гвозден*, земљорадник из Буара, Срез ужички, Округ ужички, рођен 1916. године
38. *Дебељевић Душан*, фотограф из Београда, Срез београдски, Округ београдски, рођен 1917. године
39. *Калабић Н. Никола*, земљорадник из Здравчића, Срез пожешки, Округ ужички, рођен 1925.
34. *Гојгић М. Никола*, земљорадник из Здравчића, Срез пожешки, Округ ужички, рођен 1925.
41. *Пољанац М. Иван*, земљорадник из Средишта, Срез пожешки, Округ ужички, рођен 1925. године
42. *Раловић Л. Живорад*, земљорадник из Равни, Срез ужички, Округ ужички, рођен 1923. године
43. *Ћировић С. Милован*, земљорадник из Пожеге, Срез пожешки, Округ ужички, рођен 1923.
44. *Матијашевић М. Милија*, земљорадник из Костца, Срез драгачевски, Округ краљевачки, рођен 1924. године
45. *Шкулетић М. Радован*, земљорадник из Пожеге Срез пожешки, Округ ужички, рођ. 1926. године
46. *Раковић К. Вук*, ђак из Ужица, Срез ужички, Округ ужички, рођен 1924. године
47. *Тошић Мића*, радник из Рупељева, Срез пожешки, Округ ужички, рођен 1925. године
48. *Мијушковић М. Вељко*, трговац из Ужица, Срез ужички, Округ ужички
49. *Софијанић В. Светозар*, трговац из Ужица, Срез ужички, Округ ужички

50. *Милановић Ј. Милован*, трговац из Ужица, Срез ужички, Округ ужички."[1]

На тражење Крајскоманде, окружни начелник у Ужицу 6. априла доставио је списак мобилисаних, по молби младића примљених у СДС и који су службовали на територији Округа ужичког, примљених од 1. јануара 1944. године:

1. *„Мијушковић М. Вељко*, из Ужица, Срез ужички, трговац, рођен 1910. године
2. *Софијанић Светозар*, из Ужица, Срез ужички, трговац, рођен 1911. године
3. *Милановић Ј. Милован*, из Ужица, Срез ужички, трговац, рођен 1911. године
4. *Краљ Ј. Иван*, из Ужица, Срез ужички, шофер, рођен 1911. године, мобилисан
5. *Пауновић В. Здравко*, из Ужица, Срез ужички, кројач, рођен 1910. године
6. *Каравидић Лазар*, из Ужица, Срез ужички, трговац, рођен 1909. године
7. *Милаковић Ј. Велимир*, из Ужица, Срез ужички, пекар, рођен 1912. године
8. *Јелић Момчило*, из Ужица, Срез ужички, трговац, рођен 1915. године
9. *Васовић В. Јовиша*, из Ужица, Срез ужички, опанчар, рођен 1920. године
10. *Тарић Р. Никола*, из Ужица, Срез ужички, ђак, рођен 1913. године
11. *Радојичић Гвозден*, из Ужица, Срез ужички, брица, рођен 1910. године
12. *Млађеновић Љубиша*, из Ужица, Срез ужички, механичар, рођен 1918. године
13. *Крсмановић Крсман*, из Ужица, Срез ужички, касапин, рођен 1914. године
14. *Петронијевић Михаило Браца,* из Ужица, Срез ужички, шустер, рођен 1912. године

1 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*. Инв. број 415

15. *Бурлић Љубисав*, из Ужица, Срез ужички, кафеџија, рођен 1910. године
16. *Костић Нећељко*, из Ужица, Срез ужички, трговац, рођен 1912. године
17. *Стаматовић Милорад*, из Ужица, Срез ужички, кафеџија, рођен 1913. године
18. *Перић Михаило*, из Ужица, Срез ужички, кафеџија, рођен 1910. године
19. *Стефановић Милош*, из Ужица, Срез ужички, кафеџија, рођен 1912. године
20. *Досковић Душан*, из Ужица, Срез ужички, келнер, рођен 1913. године
21. *Перишић Д. Милош*, из Косјерића, Срез црногорски, земљорадник, рођен 1926. године
22. *Чолић Л. Јаков*, из Ражане, Срез црногорски, земљорадник, рођен 1925. године
23. *Цибуровић Драган*, из Церове, Срез драгачевски, земљорадник, рођен 1925.
24. *Лончаревић Слободан*, из Грдовића, Срез ариљски, земљорадник, рођен 1925. године
25. *Давидовић Милош*, из Ариља, Срез ариљски, земљорадник, рођен 1922. године
26. *Ристовић Милорад*, из Здравчића, Срез пожешки, земљорадник, рођен 1923. године
27. *Кривокућа Радисав*, из Братљева, Срез моравички, земљорадник, рођен 1926. године
28. *Тошић Д. Вуле*, из Рогу, Срез пожешки, земљорадник, рођен 1924. године
29. *Станојевић Д. Милорад*, из Косјерића, Срез црногорски, земљорадник, рођен 1922. године
30. *Младеновић Д. Периша*, из Рогу (Рупељево), Срез пожешки, земљорадник, рођен 1918. године
31. *Младеновић С. Милосав*, из Рогу (Рупељево), Срез пожешки, земљорадник, рођен 1910. године
32. *Лазаревић С. Миодраг*, из Засеља, Срез пожешки, земљорадник, рођен 1925. године
33. *Јанковић Ж. Андрија*, из Узића, Срез пожешки, земљорадник, рођен 1922. године
34. *Пановић М. Миломир*, Валовца, Срез пожешки, земљорадник, рођен 1922. године

35. *Илић С. Славко*, из Рупељева, Срез пожешки, земљорадник, рођен 1909. године
36. *Пановић М. Добривоје*, из Радовца, Срез пожешки, земљорадник, рођен 1911. године
37. *Ћирјанић П. Милијан*, из Расне, Срез пожешки, земљорадник, рођен 1927. године
38. *Ћирјанић М. Бошко*, из Расне, Срез пожешки, земљорадник, рођен 1925. године
39. *Андрић М. Ратомир*, из Рупељева, Срез пожешки, земљорадник, рођен 1925. године
40. *Дубљевић Д. Милорад*, из Папе, Срез бјелопољски, земљорадник, рођен 1924. године
41. *Пузовић М. Милојко*, из Рибашевине, срез ужички, земљорадник, рођен 1923. године
42. *Зарић М. Радиша*, из Годовика, срез пожешки, земљорадник, рођен 1927. године
43. *Младеновић М. Божидар*, из Паковраће, срез трнавски, земљорадник, рођен 1909. год
44. *Николић Р. Адам*, из Паковраће, Срез трнавски, земљорадник, рођен 1909. године
45. *Вујовић Драгутин*, из Подгорице, срез подгорички, земљорадник, рођен 1925. године
46. *Митровић М. Срећко*, из Карана, Срез ужички, земљорадник, рођен 1926. године
47. *Пантовић Н. Синиша*, из Добраче, Срез ариљски, земљорадник, рођен 1918. године
48. *Ковачевић Манојло*, из Ровина, Срез моравички, земљорадник, рођен 1924. године
49. *Петровић Б. Добривоје*, из Горобиља, Срез моравички, земљорадник, рођен 1926. године
50. *Вујовић С. Милутин*, из Карана, Срез ужички, земљорадник, рођен 1921. године
51. *Радивојевић С. Драгољуб*, из Ужица, Срез ужички, земљорадник, рођен 1921. године
52. *Вукотић Р. Томислав*, из Рогачице, Срез рачански, земљорадник, рођен 1924. године
53. *Чумић Н. Симо*, из Чајетине, Срез златиборски, земљорадник, рођен 1924. године

54. *Ристић Д. Милан*, из Раче, Срез рачански, земљорадник, рођен 1921. године
55. *Димитријевић Милорад*, из Београда, Срез београдски, брица, рођен 1924. године
56. *Радојчић Ј. Стево*, из Борика, Срез рогатички, земљорадник, рођен 1921. године
57. *Форцан Радивоје*, из Борика, Срез рогатички, земљорадник, рођен 1924. године
58. *Росић Милован*, из Борика, Срез рогатички, земљорадник, рођен 1918. године
59. *Максимовић Миленко* из Каленића, Срез пожешки, земљорадник, рођен 1919. године
60. *Матијашевић Странимир*, из Дљина, Срез драгачевски, земљорадник, рођен 1925. године
61. *Матијашевић Милован*, из Дљина, Срез драгачевски, земљорадник, рођен1928. г
62. *Војиновић Милован*, из Косјерића, Срез црногорски, земљорадник, рођен 1921. године
63. *Тарић Р. Никола*, из Ужица, Срез ужички, земљорадник, рођен 1925. године
64. *Кулашевић Чедомир*, из Рогатице, Срез рогатички, земљорадник, рођен 1920. године
65. *Ђокић Т. Милан*, из Тијанске, Срез драгачевски, земљорадник, рођен 1901. године
66. *Савић П. Стојиша*, из Карана, Срез ужички, земљорадник, рођен 1920. године
67. *Остојић Данило*, из Карана, Срез ужички, земљорадник, рођен 1922. године
68. *Марјановић Милијан*, из Здравчића, Срез пожешки, земљорадник, рођен 1924. године
69. *Радовановић Н. Милош*, из Годечева, Срез црногорски, земљорадник, рођен 1925. године
70. *Милутиновић Бошко*, из Стапара, Срез ужички, земљорадник, рођен 1920. године
71. *Кнежевић Момчило*, из Братљева, Срез моравички, земљорадник рођен 1921. године
72. *Брадић Бјелуш*, из Ковиља, Срез моравички, земљорадник, рођен 1924. године

73. *Куч Благомир*, из Корита, Срез бјелопољски, земљорадник, рођен 1925. године
74. *Мијајиловић Самуило*, из Косовице, Срез моравички, земљорадник, рођен 1910. године
75. *Радивојевић Ратко* из Горобиља Срез пожешки, земљорадник, рођен 1923. године
76. *Ћировић Милош*, из Чајетине, Срез златиборски, земљорадник, рођен 192. године
77. *Милошевић Р. Милош*, из Трстеника, Срез трстенички, земљорадник, рођен 1919. године
78. *Недовић А. Жарко*, из Паковраће, Срез трнавски, земљорадник, рођен 1920. године
79. *Марковић Г. Јаблан*, из Камена, Срез дежевски, земљорадник, рођен 1923. године
80. *Леповић Радоје*, из Калудре, Срез косовскомитровачки, земљорадник, рођен 1918. године
81. *Јанковић Гојко*, из Рогатице, Срез рогатички, земљорадник, рођен 1921. године
82. *Кулашевић Душан*, из Сељана, Срез рогатички, земљорадник, рођен 1923. године
83. *Кулашевић С. Радомир* из Сељана, Срез рогатички, земљорадник, рођен 1924. године
84. *Глуковић А. Вељко*, из Сељана, Срез рогатички, земљорадник, рођен 1923. године
85. *Костић Т. Владан*, Семегњево, Срез златиборски, земљорадник, рођен 1907. године
86. *Вучковић А. Драгомир*, из Превлаке, Срез косовскомитровачки, земљорадник, рођен 1914. године
87. *Божовић А. Светозар*, из Доброшевине, Срез косовскомитровачки, земљорадник, рођен 1923. год
88. *Јеремић Трајко*, из Јабланице, Срез штавички, земљорадник, рођен 1923. године
89. *Радовановић Бранислав*, из Варге, Срез косовскомитровачки, земљорадник, рођен 1914. године
90. *Караџић Милисав*, из Севојна, Срез ужички, земљорадник, рођен 1922. године
91. *Обућина Драгољуб*, из Дрежника, Срез ужички, земљорадник, рођен 1924. године

92. *Аћимовић Душан* из Биоске, Срез ужички, земљорадник, рођен 1911. године
93. *Рудаковић Вулета*, из Сивчине, Срез моравички, земљорадник, рођен 1922. године
94. *Вучићевић Љубинко*, из Сивчине, Срез моравички, земљорадник, рођен 1924. године
95. *Сретеновић Милорад* из Дубреве, Срез моравички, земљорадник, рођен 1919. године
96. *Пантовић Живан*, из Бранежаца, Срез златиборски, земљорадник, рођен 1922. године
97. *Петровић Вукола*, из Жуњевице, Срез дежевски, земљорадник, рођен 1925. године
98. *Теофиловић Богомир*, из Добраче, Срез ариљски, земљорадник, рођен 1926. године
99. *Ћировић Вукола*, из Жуњевице, Срез дежевски, земљорадник, рођен 1925. године
100. *Ћировић Миљко*, из Доње Џапе, Срез студенички, земљорадник, рођен 1897. године
101. *Беланица Милован*, из Буковице, Срез берански, земљорадник, рођен 1926. године
102. *Марковић Младен*, из Негбине, Срез златиборски, земљорадник, рођен 1922. године
103. *Поповић А. Нићифор*, из Отаса, Срез дежевски, земљорадник, рођен 1926. године
104. *Миливојевић В. Драгољуб* из Ивањице, Срез моравички, земљорадник, рођен 1921. године
105. *Дабижљевић Анђелко* из Дрсника, Срез ораховачки, земљорадник, рођен 1912. године
106. *Дабижљевић Славо* из Дрсника, Срез ораховачки, земљорадник, рођен 1917. године
107. *Дабижљевић К. Андрија* из Дрсника, Срез ораховачки, земљорадник, рођен 1923. године
108. *Дабижљевић Р. Марко* из Дрсника, Срез ораховачки, земљорадник, рођен 1922. године
109. *Миленковић Милорад*, из Сувог Грла, Срез источки, земљорадник, рођен 1923. године
110. *Вуксановић Миодраг*, из Сланице, Срез косовскомитровачки, земљорадник, рођен 1924. године

111. *Савић Драгослав*, из Сланице, Срез косовскомитровачки, земљорадник, рођен 1923. године
112. *Ђурић Вукашин* из Цркуље, Срез косовскомитровачки, земљорадник, рођен 1925.
113. Ч*оловић Д. Трајко*, из Каљина, Срез дежевски, земљорадник, рођен 1912. године
114. *Вукадиновић Градимир*, из Требића, Срез дежевски, земљорадник, рођен 1922. године
115. *Богдановић М. Драгољуб*, из Ужица, Срез ужички, земљорадник, рођен 1922. године
116. *Васовић Милутин*, из Никојевића, Срез ужички, земљорадник, рођен 1926. године
117. *Драгић В. Милан*, из Љубића, Срез љубићки, земљорадник, рођен 1925. године
118. *Новаковић Љубисав*, из Чачка, срез трнавски, земљорадник, рођен 1925. године
119. *Марковић Светозар*, из Црколеза, Срез источки, земљорадник, рођен 1919. године
120. *Ћирковић Петар*, из Атенице, Срез трнавски, земљорадник, рођен 1926. године
121. *Пајовић Милутин*, из Каоне, Срез драгачевски, земљорадник, рођен 1924. године
122. *Марковић Стеван* из Црколеза, Срез источки, земљорадник, рођен 1903. године
123. *Јанковић Зарија* из Црколеза, Срез источки, земљорадник, рођен 1911. године
124. *Пајовић Гвозден*, из Пајовића, Срез драгачевски, земљорадник, рођен 1924. године
125. *Марковић Милутин*, из Црколеза, Срез источки, земљорадник, рођен 1919. године
126. *Стефановић Будимир*, из Грдовића, Срез ариљски, земљорадник, рођен 1912. године
127. *Миливојевић Никола*, из Сврачкова, Срез пожешки, земљорадник, рођен 1926. године
128. *Јовановић Миломир*, из Слатине, Срез трнавски, земљорадник, рођен 1923. године
129. *Стојковић М. Вукадин*, из Штимља, Срез неродимски, земљорадник, рођен 1924. године

130. *Санчовић Војислав*, из Рајетића, Срез дежевски, земљорадник, рођен 1923. године
131. *Ђорђевић Радисав*, из Штимља, Срез неродимски, земљорадник, рођен 1923. године
132. *Тошић Новица*, из Бањева, Срез сарајевски, земљорадник, рођен 1925. године
133. *Цвејић Тихомир*, из Косовске Митровице, Срез митровачки, земљорадник рођен 1918.
134. *Рајичић Миломир,* из Грабља, Срез драгачевски, земљорадник, рођен 1926. године
135. *Миловић Светозар*, из Подгорице, Срез подгорички, земљорадник, рођен 1923. године
136. *Игрутиновић Радисав*, из Међећег Потока, Срез дренички, земљорадник, рођен 1915. године
137. *Милетић Војислав*, из Драгочева, Срез тутински, земљорадник, рођен 1925. године
138. *Лазовић Ж. Живко*, из Рудника, Срез србички, земљорадник, рођен 1924. године
139. *Ковачевић Сталета*, из Оклетца, Срез косовскомитровачки, земљорадник, рођен 1913. године
140. *Лукић Радојко*, из Бабића, Срез косовскомитровачки, земљорадник, рођен 1912.
141. *Петковић Радомир*, из Џакове, Срез источки, земљорадник, рођен 1925. године
142. *Маринковић Петар*, из Жуњевића, Срез дежевски, земљорадник, рођен 1917. године
143. *Станишић Владимир*, из Дедибабе, Срез дежевски, земљорадник, рођен 1917. године
144. *Преловић Жарко,* из Постеље, Срез дежевски, земљорадник, рођен 1922. године
145. *Милошевић М. Милорад*, из Знуше, Срез дежевски, земљорадник, рођен 1923. године
146. *Милошевић Војислав*, из Знуше, Срез дежевски, земљорадник, рођен 1921. године
147. *Станишић Душан,* из Дедибабе, Срез дежевски, земљорадник, рођен 1919. године
148. *Јанковић Душан*, из Ћемамовића, Срез рогатички, земљорадник, рођен 1924. године

149. *Башовић Јован*, из Бранковића, Срез рогатички, земљорадник, рођен 1923. године
150. *Савић Миладин*, из Соколовића, Срез рогатички, земљорадник, рођен 1918. године
151. *Зарић Радиша*, из Милићева Села, срез пожешки, земљорадник, рођен 1927. године
152. *Давидовић Милош*, из Ариља, Срез ариљски, земљорадник, рођен 1923, године
153. *Новитовић Милијанко*, из Добраче, Срез ариљски, земљрадник, рођен 1919. године
154. *Марковић Дојчило*, из Вапе, Срез сјенички, земљорадник, рођен 1915. године
155. *Стојовић Раденко*, из Катића, Срез моравички, земљорадник, рођен 1921. године
156. *Лишанин Лазар*, из Доброг Дола, Срез моравички, земљорадник, рођен 1920. године
157. *Тошић Милош,* из Будожеље, Срез моравички, земљорадник, рођен 1916. године"[2]

1. 2. Списак мобилисаних младића који су примљени у Српску државну стражу

Командант Божидар Ђорђевић, мајор Српске државне страже, по наређењу начелства Округа ужичког од 3. марта 1944. године, доставио је начелству списак мобилисаног људства распоређеног на службу са основним подацима. Мобилисани грађани су различитог занимања и доба старости као и места рођења:
1. „*Лазаревић С. Милутин*, поштар, из Пријевора, Срез љубићки, Округ краљевачки, рођен 1913. године
2. *Пузовић Р. Радомир*, сарач, из Глуваћа, Срез ужички, рођен 1920. године
3. *Симовић П. Илија*, бравар, из Ужица, Срез ужички, рођен 1914. године
4. *Паштар П. Миленко*, чин поручника, из Сарајева, рођен 1917. године
5. *Ковачевић Р. Коста*, обућар из Ужица, Срез ужички, рођен 1914. године

2 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*. Инв. број 7451

6. *Бралушић В. Војин*, радник, из Јасенова, Срез златиборски, рођен 1913. године
7. *Лазовић Д. Милован*, кројач из Ужица, Срез ужички, рођен 1913. године
8. *Павловић М. Драгутин*, молер из Ужица, Срез ужички, рођен 1916. године
9. *Милошевић М. Милан*, чиновник среског начелства, из Губиног Дола, срез ужички, рођен 1915. године
10. *Филиповић Р. Момчило*, обућар из Рибашевине, Срез ужички, рођен 1913. године
11. *Илић А. Александар*, деер из Ужица, Срез ужички, рођен 1918. године
12. *Тоскић В. Сретен*, деер, из Љубања Срез ужички, рођен 1913. године
13. *Јовановић Б. Милош*, кафеџија из Ужица, Срез Ужички, рођен 1913. године
14. *Трипковић С. Петар*, учитељ из Ужица, Срез ужички, рођен 1916. године
15. *Савић В. Остоја*, писар окружног начелства, из Ужица, Срез ужички, рођен 1919. године
16. *Стефановић М. Момчило*, музичар из Чачка, Срез трнавски, рођен 1913. године
17. *Бошковић Р. Драгољуб*, шнајдер из Кичева, Срез кичевски, рођен 1924. године
18. *Требињац К. Милорад*, кафеџија из Ариља, Срез ариљски, рођен 1914. године
19. *Карић М. Радоје*, земљорадник из Крстаца, Срез драгачевски, рођен 1924. године
20. *Петровић Ч. Милорад*, земљорадник из Ариља, Срез ариљски, рођен 1914. године
21. *Обрадовић М. Богдан*, земљорадник из Ариља, Срез ариљски, рођен 1924. године
22. *Вукотић М. Радмило*, земљорадник из Ариља, Срез ариљски, рођен 1925. године
23. *Јовановић Милош*, земљорадник из Вигоште, Срез ариљски, рођен 1923. године
24. *Јордовић Гојко*, земљорадник из Пожеге, Срез пожешки, рођен 1925. године
25. *Шкулетић Љубиша*, земљорадник из Пилатовића, Срез пожешки, рођен 1926.

26. *Томашевић Љ. Миливоје*, земљорадник из Рожанства, Срез златиборски, рођен 1926. године
27. *Марковић Ђ. Миладин*, земљорадник из Заселја, Срез пожешки, рођен 1912. године
28. *Митровић С. Мирослав*, земљорадник из Пожеге, Срез пожешки, рођен 1923. године
29. *Смиљанић Г. Драгољуб*, земљорадник из Висибабе, Срез пожешки, рођен 1921. године
30. *Ристовић Милорад*, земљорадник из Здравчића, Срез пожешки, рођен 1927. године
31. *Бојовић С. Петар*, земљорадник из Прилика, Срез моравички, рођен 1903. године
32. *Стејић Р. Слободан*, земљорадник из Здравчића, Срез пожешки, рођен 1922. године
33. *Стаменић М. Радосав*, земљорадник из Бајине Баште, Срез рачански, рођен 1920. године
34. *Крупниковић Срећко*, земљорадник из Врањана, Срез пожешки, рођен 1926. године
35. *Недељковић Живан*, земљорадник из Врањана, Срез пожешки, рођен 1926. године
36. *Врањевац Дмитар*, земљорадник из Врањана, Срез пожешки, рођен 192. године
37. *Ђорђевић Љубиша*, земљорадник из Врањана, Срез пожешки, рођен 1926. године
38. *Глишић Чедомир*, земљорадник из Врањана, Срез пожешки, рођен 1925. године
39. *Савић Саво*, земљорадник из Радобуђе, Срез ариљски, рођен 1925. године
40. *Крунић Миломир*, земљорадник из Радобуђе, Срез ариљски, рођен 1920. године
41. *Вуковић Богосав*, земљорадник из Радобуђе, Срез ариљски, рођен 1925. године
42. *Пантовић В. Андра*, земљорадник из Радобуђе, Срез ариљски, рођен 1926. године
43. *Вуковић Радосав*, земљорадник из Радобуђе, Срез ариљски, рођен 1925. године
44. *Новаковић Илија*, земљорадник из Врањана Срез пожешки, рођен 1926. године

45. *Стаменић Павле*, земљорадник из Врањана, Срез пожешки, рођен 1924. године
46. *Крчевинац Петко*, земљорадник из Врањана, Срез пожешки, рођен 1925. године
47. *Јовановић Милорад*, земљорљадник из Врањана, Срез пожешки, рођен 1925. године
48. *Радовановић Андрија*, земљорадник из Врањана, Срез пожешки, рођен 1924. године
49. *Недељковић Миломир*, земљорадник из Добраче, Срез ариљски, рођен 1921. године
50. *Филимановић Радиша*, из Добраче, Срез ариљски, рођен 1925. године
51. *Новитовић Живадин*, земљорадник из Добраче, Срез ариљски, рођен 1926. године
52. *Котлајић Живан*, земљорадник из Ступчевића, Срез ариљски, рођен 1923. године
53. *Котлајић Драгиша*, земљорадник из Ступчевића, Срез ариљски, рођен 1926. године
54. *Луковић Радојко*, земљорадник из Брекова, Срез ариљски, рођен 1911. године
55. *Дукић Гвозден*, земљорадник из Врана, Срез ариљски, рођен 1925. године
56. *Арсенијевић Миленко*, земљорадник из Драглице, Срез златиборски, рођен 1925. године
57. *Миковић С. Василије*, земљорадник из Драгојевца, Срез драгачевски, рођен 1924. године
58. *Јаковљевић М. Миломир*, земљорадник из Дајића, Срез моравички, рођен 1915. године
59. *Јаковљевић Ј. Мирчета*, земљорадник из Дајића, Срез моравиучки, рођен 1924. године
60. *Парезановић Бошко*, земљорадник из Братљева, Срез моравички, рођен 1923. године
61. *Црљеница, С. Тошо*, чиновник окружног начелства из Двора на Уни, Срез петрињски, рођен 1917. године
62. *Красојевић Драгослав*, земљорадник из Београда, Срез београдски, рођен 1919. године
63. *Николић В. Драгомир*, студент технике, из Бољевца, Срез београдски, рођен 1923. године

64. *Стојановић Раденко*, судски приправник из Санског Моста, рођен 1914. године
65. *Нинчић С. Милован*, опанчар из Пријепоља, Срез милешевски, рођен 1922. године
66. *Милошевић Н. Милош*, ковач из Трстеника, Срез трстенички, рођен 1919. године
67. *Шкоро Р. Гојко*, васпитач, из Бачевића, Срез мостарски, рођен 1919. године
68. *Петровић Н. Никола*, радник, из Тушиловића, Срез војнићки, рођен 1924. године
69. *Јокић Гојко*, радник, из Стоца, рођен 1915. године
70. *Мартиновић Р. Илија*, месар из Ужица, Срез ужички, рођен 1923. године
71. *Гредељевић Т. Слободан*, абаџија из Ужица, Срез ужички рођен 1923. године
72. *Богдановић М. Драгољуб*, ђак из Ужица, Срез ужички, рођен 1922. године
73. *Крћанин Д. Здравко*, берберин из Ужица, Срез ужички, рођен 1923. године
74. *Павловић Младен*, казанџија из Ужица, Срез ужички, рођен 1922. године
75. *Миловановић Гвозден*, земљорадник из Буара, Срез ужички, рођен 1916. године
76. *Дебељевић Душан*, фотограф из Београда, Срез београдски, рођен 1917. године
77. *Калабић Н. Никола*, земљорадник из Здравчића, Срез пожешки, рођен 1925. године
78. *Гојгић М. Милорад*, земљорадник из Здравчића, Срез пожешки, рођен 1925. године
79. *Пољанац М. Иван*, земљорадник из Средишта, Срез пожешки, рођен 1925. године
80. *Радовић Л. Живорад*, земљорадник из Равни, Срез ужички, рођен 1923. године
81. *Ћировић С. Милован*, земљорадник из Пожеге, Срез пожешки, рођен 1923. године
82. *Матијашевић М. Милија*, земљорадник из Костца, Срез драгачевски, рођен 1924. године
83. *Шкулетић М. Радован*, земљорадник из Пожеге, Срез пожешки, рођен 1926. године

84. *Раковић К. Вук*, ђак из Ужица, Срез ужички, рођен 1924. године
85. *Тошић Мића*, радник из Рупељева, Срез пожешки, рођен 1925. године
86. *Мијушковић М. Вељко*, трговац из Ужица, Срез ужички, рођен 1925. године
87. *Софијанић В. Светозар*, трговац из Ужица, Срез ужички, рођен 1925. године
88. *Милановић Ј. Милован*, трговац из Ужица, Срез ужички, рођен 1925. године
89. *Краљ Иван*, шофер из Ужица, Срез ужички
90. *Пауновић Здравко*, кројач из Ужица, Срез ужички
91. *Каравидић Лазар*, трговац из Ужица, Срез ужички
92. *Милаковић Велимир*, пекар из Ужица, Срез ужички
93. *Јелић М. Момчило*, трговац из Ужица, Срез ужички
94. *Васовић В. Јовиша*, опанчар из Ужица, Срез ужички
95. *Тарић Р. Никола*, ђак, из Ужица, Срез ужички
96. *Радојичић Гвозден*, берберин, из Ужица, Срез ужички
97. *Млађеновић Љубиша*, механичар, из Ужица, Срез ужички
98. *Крсмановић Крсман*, касапин, из Ужица, Срез ужички
99. *Петронијевић Михаило „Браца”,* шустер, из Ужица, Срез ужички
100. *Бурлић Љубисав*, кафеџија, из Ужица, Срез ужички
101. *Костић Недељко*, трговац, из Ужица, Срез ужички
102. *Стаматовић Милорад*, кафеџија, из Ужица, Срез ужички
103. *Перић Михајло*, кафеџија, из Ужица, Срез ужички
104. *Стефановић Милош*, кафеџија, из Ужица, Срез ужички
105. *Досковић Душан*, келнер, из Ужица, Срез ужички.[3]

Мобилисан је одређени број избеглица из Сарајева, Кичева, Двора на Уни, Војнића, Мостара настањених углавном у Ужицу. Мобилизација младића извршена је на подручјима Ужичког, Златиборског, Аријског, Пожешког и Моравичког среза, а било је мобилисаних пореклом и из Драгачевског, Милешевског и Трстеничког среза.

3 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*. Инв. број 7415

1. 3. Преглед људства одреда Српске државне страже Среза Ужичког које је од 1. јануара 1944. отпуштено, одбегло и нестало

Како је време одмицало, а рат се приближавао крају, било је све више сурових окршаја и убијања између партизана са једне, и четника и органа власти са друге стране, што је резултирало напуштањем војних јединица одређеног броја мобилисаних грађана на обе стране. Напуштања јединица правдана су на разне начине. О томе постоје сачувани писани трагови, али је много спискова током и после рата уништено. За многе учеснике у јединицама недостају поуздани подаци да ли су отпуштени, побегли, нестали, погинули... Један од сачуваних спискова је овај којег наводимо, са јако мало података о наведеним људима:

1. „*Радоје М. Никитовић*, поднаредник, ступио у СДС 18. новембра 1943, отпуштен, побегао или нестао из одреда 16. фебруара 1944. године
2. *Драгомир С. Бабић*, стражар, ступио у СДС 18. новембра 1943. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 16. фебруара 1944. године
3. *Миломир Н. Ковачевић*, стражар, ступио у СДС 18. новембра 1943. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 16. фебруара 1944. године
4. *Милисав Ј. Зечевић*, стражар, ступио у СДС 18. новембра 1943. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 16. фебруара 1944. године
5. *Љубомир С. Павловић*, стражар, ступио у СДС 14. децембра 1943. отпуштен, побегао или нестао из одреда 16. фебруара 1944. године
6. *Славољуб Ж. Стојановић*, стражар, ступио у СДС 6. децембра 1943. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 16. фебруара 1944. године
7. *Војимир Р. Ђоловић, стражар*, ступио у СДС 3. децембра 1943. године, отпуштен, побегао или нестао 16. фебруара 1944. године
8. *Драгоје Т. Мићовић*, стражар, ступио у СДС 3. децембра 1943. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 16. фебруара 1944. године
9. *Јовиша С. Пеливановић*, ступио у СДС 14. децембра 1943. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 16. фебруара 1944. године
10. *Боривоје Т. Милутиновић*, стражар, ступио у СДС 14. јануара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 16. јануара 1944. године

11. *Милисав С. Пантић*, стражар, ступио у СДС 20. јануара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 16. фебруара 1944. године
12. *Милијан П. Ћирјанић*, стражар, ступио у СДС 14. јануара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 16. јануара 1944. године
13. *Срећко М. Митрић*, стражар, ступио у СДС 1. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 5. марта 1944. године
14. *Светозар Ч. Костић*, резервни поднаредник, ступио у СДС 1. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 25. марта 1944. године
15. *Милован С. Росић*, резервни поднаредник, ступио у СДС 9. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 12. јуна 1944. године
16. *Радиша Н. Јовановић*, стражар, ступио у СДС 18. новембра 1943. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 1. априла 1944. године
17. *Никола Р. Тарић*, стражар, ступио у СДС 17. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао 17. маја 1944. године
18. *Живко Р. Јањић*, стражар, ступио у СДС 18. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 12. маја 1944. године
19. *Живорад Ј. Јоловић*, стражар, ступио у СДС 18. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 10. марта 1944. године
20. *Драгослав Љ. Даријевић*, стражар, ступио у СДС 18. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 5. маја 1944. године
21. *Драгослав М. Нешовановић*, стражар, ступио у СДС 18. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 28. априла 1944. године
22. *Радоје Ж. Мандић*, стражар, ступио у СДС 18. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 24. априла 1944. године
23. Миодраг Д. Лазовић, стражар, ступио у СДС 18. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 5. маја 1944. године
24. *Милан Н. Смиљанић*, стражар, ступио у СДС 18. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 19. јуна 1944. године
25. *Војислав Р. Јовановић*, стражар, ступио у СДС 18. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 21. јуна 1944. године
26. *Миодраг А. Јанковић*, стражар, ступио у СДС 18. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао 19. јуна 1944. године
27. *Милош В. Богићевић*, стражар, ступио у СДС 18. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао 29. маја 1944. године
28. *Милорад М. Остојић*, стражар. ступио у СДС 18. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао 25. јуна 1944. године

29. *Никола С. Василић*, стражар, ступио у СДС 18. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 26. јуна 1944. године
30. *Љубомир С. Марић*, стражар, ступио у СДС 2. марта 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 11. јуна 1944. године
31. *Миленко Р. Ненадић*, стражар ступио у СДС 3. марта 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 11. јуна 1944. године
32. *Венцеслав М. Пиперчић*, стражар, ступио у СДС 3.марта 1944. године, отпуштен, побегао или нестао 9. јуна 1944. године
33. *Душан М. Јанковић*, стражар, ступио у СДС 15. марта 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 19. јуна 1944. године
34. *Момчило Б. Пајевић*, стражар, ступио у СДС 28. марта 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 14. јуна 1944. године
35. *Радомир Ж. Алексић*, стражар, ступио у СДС 31. марта 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 8. јуна 1944. године
36. *Милан Б. Пекић*, стражар, ступио у СДС 22. маја 1944. године отпуштен, побегао или нестао из одреда 18. јуна 1944. године
37. *Предислав С. Алексић*, стражар, ступио у СДС 22. маја 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 18. јуна 1944. године
38. *Миленко М. Марковић*, стражар, ступио у СДС 22. маја 1944. године, отпуштен, побегао или нестао 8. јуна 1944. године
39. *Радивоје С. Милић*, стражар, ступио у СДС 23. јуна 1944. године, отпуштен, побегао или нестао 19. јула 1944. године
40. *Милош Ф. Колаковић*, стражар, ступио у СДС 5. јуна 1944. године, отпуштен, побегао или нестао 6. јуна 1944. године
41. *Милојко П. Каличанин*, стражар, ступио у СДС 7. јуна 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 20. јуна 1944. године
42. *Миљко Р. Вукомановић*, стражар, ступио у СДС 10. јуна 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 15. јуна 1944. године
43. *Милош К. Топаловић*, стражар, ступио у СДС 23. јуна 1944. године отпуштен, побегао или нестао 25. јуна 1944. године
44. *Жарко А. Недовић*, стражар, ступио у СДС 5. марта 1944. године, отпуштен, побегао или нестао 14. марта 1944. године
45. *Милован С. Петровић*, наредник, ступио у СДС 26. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 6. марта 1944. године
46. *Драгојло С. Вукотић*, стражар, ступио у СДС 6. априла 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 16. маја 1944. године
47. *Момчило Б. Радивојевић*, поднаредник, ступио у СДС 2. априла 1944. године
48. *Радомир Н. Јовановић*, стражар, ступио у СДС 18. новембра 1943.

године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 18. марта 1944. године
49. *Милан М. Спасојевић*, стражар, ступио у СДС 18. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 7. маја 1944. године
50. *Радомир И. Трифуновић*, стражар, ступио у СДС 27. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 1. априла 1944. године
51. *Радован Р. Васиљевић*, стражар, ступио у СДС 3. марта 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 5. априла 1944. године
52. *Вулета М. Рудаковић*, стражар, ступио у СДС 10. марта 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 10. априла 1944, године
53. *Ђурђе В. Максић*, стражар, ступио у СДС 6. априла 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 1. јуна 1944. године
54. *Лазар М. Сараван*, стражар, ступио у СДС 6. априла 1944. године, отпуштен, побегао или нестао 7. јуна 1944. године
55. *Крсто М. Џаковић*, стражар, ступио у СДС 13. априла 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 20. априла 1944. године
56. *Светозар П. Софијанић*, стражар, ступио у СДС 26. фебруара 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 16. јуна 1944. године
57. *Милан М. Томашевић*, стражар, ступио у СДС 28. маја 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 22. јуна 1944. године
58. *Милан М. Ђоковић*, стражар, ступио у СДС 23. маја 1944. године, отпуштен, побегао или нестао из одреда 28. маја 1944. године.”[4]

Списак је сачињен у Одреду СДС, Среза ужичког 29. јула 1944. године са потписом заступника командира потпоручника Б. Љ. Минедовића.

Почетком марта 1944. стање безбедности у округу се погоршало услед акција партизана, посебно у моравичком и ариљском срезу. Уследиле су акције немачких и бугарских трупа, одреда СДПС и граничне страже, као и четничких одреда којим су партизани потиснути али не и сасвим истерани из округа. У наведеним срезовима партизани су претрпели знатне губитке.

4 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*. Инв. број 7527

1. 4. Распоред четничких одреда

Четнички одреди налазили су се на следећим правцима: Прибојски четнички одред Павла Ђуришића, прешао је реку Лим код Прибоја, кретао се ка Вичу (кота 1386), 4 км југозападно од Прибоја. Нововарошки четнички одред поручника Вука Калаитовића са једном немачком јединицом био је у покрету на релацији Прибој – Увац.

Један део Златиборског одреда у чијем саставу се налазе јаворске, пожешке и драгачевске четничке бригаде у покрету су Штрбац – Увац. Вишеградска четничка бригада са једним делом Рогатичке бригаде (Босна) запосела је Рудо – Миоче и спречила је пребацивање партизана на десну обалу Лима.

После неуспешног покушаја преласка Ибра, партизанске снаге повукле су се у Моравички, Студенички и Ариљски срез у којима су се задржали до 26. априла, а онда се пребацују на територије Ужичког и Златиборског среза. Када су партизани дошли до села Рожанство у Златиборском срезу, једна група партизана издвојила се и кренула преко Дрежника ка Узићима у правцу Среза црногорског, а остале партизанске снаге кренуле су преко Златибора према Санџаку. Неки делови су кренули преко Качера ка Биосци у правцу Среза рачанског. Кроз Дрежничку општину партизани су прошли 26. априла, борбе нису вођене, а правац кретања био је из Ариљског среза преко, Општине северовачке. Јачина се није могла установити, јер су прошли ноћу. Приликом пролаза са собом су одвели тројицу сељака: Косту Милутиновића, Мирка Милутиновића и Миодрага Милића који су касније побегли и вратили се кућама. Овој групи партизана био је правац кретања Општина потпећка, преко Дрежничке градине. Дана 27. априла после 6 часова, партизанска група која је из Рожанства кренула у Узиће у снаге 150–200 људи, напала је брзи воз број 31 који је саобраћао на релацији Ужице – Београд. Између железничких станица Горјани и Узићи, у 6[25] часова, пошто су претходно развалили пругу извадивши један штос шина, једно одељење је на воз отворило митраљеску и пушчану ватру. Машиновођа је покушао убрзавајући да избегне пуцњаву и партизански напад, али је налетео на развађену пругу у дужини од око 100 метара. Локомотива и прва три вагона излетели су из колосека и преврнули се на десну страну.

Злакушка рампа, минирани вагони, 27. априла 1944,
НМУ инв. бр. 28880

Чим су се вагони испревртали, група партизана чекајући код развађене пруге, отвара такође пушчану и митраљеску ватру. Позивају цивиле да изађу, тврдећи да им се неће ништа догодити. У возу је било око 100 немачких војника, око 20 бугарских, 30–40 добровољаца Српске државне страже, петнаестак стражара Српске државне страже и спроводници воза наредник Илија Кавгић, поднаредник Лука Живковић и Милисав Јовановић, али и два вагона грађана–путника. Немци, добровољци, Српска државна стража и Бугари примају борбу са партизанима, и том приликом убили су једног партизанског капетана и једног партизана који су на лицу места нађени мртви. Да ли је било више партизана рањених или мртвих, непознато је. Како је у возу настала паника и услед надмоћности партизана, успели су да Немце, добровољце и Бугаре разоружају и одведу са собом. О њиховој судбини ништа се није знало. „Приликом ове борбе пронађен је 31 леш: 4 добровољца, 1 цивил, 1 граничар, 8 Бугара, и 17 Немаца. Сви су пренети у Ужице.”[5]

5 Војни архив, К–29, Д–44, Ф–3–2

Према другом извору: „Код самог воза, на лицу места нађено је 10 лешева немачких војника, међу којима и леш капетана П. Крајсштелеа, коме је пушкомитраљезом скоро пресечена лобања, затим леш једног бугарског официра, лешеви машиновође и ложача и три партизанска леша.”[6] У извештају предстојника градске полиције од 27. априла стоји: „Када су партизани савладали отпор, прво што су урадили било је то да похватају немачке војнике, Јер, скоро се нису ни освртали на СДС, бугарске војнике и добровољце, већ су се одмах бацили на Немце. Све Немце који су остали живи, похватала је једна група партизана и одвела мало даље и на лицу места стрељала. Све остало што се после првог тренутка затекло у возу од било чије војске, партизани су побили, било да су рањени или теже повређени. Пошто су заробили Немце и побили остале војнике, приступили су раду око спаљивања вагона.”[7]

Приликом ове борбе успео је да се спасе немачки капетан са два пратиоца, један добровољачки поручник, такође са два пратиоца. Партизани су поред немачких, бугарских војника и добровољаца одвели и све путнике који су се налазили у возу, сем жена, као и железничко особље и спроводнике воза са 40 омладинаца Националне службе који су путовали за Београд. Грађанима и младићима дали су да носе муницију и митраљезе, као и петнаестак махом тежих рањеника. Партизани су целу композицију запалили и тада су изгорели сви вагони и локомотива. Штета је била велика. На раскрчењу пруге се одмах радило, а саобраћај возова је био обустављен по наређењу немачких власти, све док пруга није доведена у исправно стање. Истовремено, партизани су запалили железничку станицу у Узићима . Цео овај напад није трајао више од 20 минута. По казивању очевидаца, нападна група партизана имала је до 150 људи. По завршеном нападу, партизани су се повукли ка селу Добриња, тј. у правцу Ваљева. Са партизанима који су извршили напад на брзи воз, као и онима који су надирали преко Качера ка Срезу рачанском, Немци, Бугари, СДС и четници ступили су у борбу. Резултат борбе је непознат, мада се према неким очевицима тврди да је убијено 20 Немаца. Са свих лешева немачких војника партизани су поскидали обућу и одело и све их претресли. Имајући у виду све околности и чињенице, тачан број погинулих није се могао

6 Војни архив, К–29, Д–44, Ф–3–4

7 Војни архив, К–29, Д–44 , Ф–3–4

утврдити, јер су одмах по доласку Немаца многи погинули склоњени, а теже повређени пренети камионима у болницу. Споредна колона партизана из Општине равањске пребацила се у село Мачкат, где је успела да потисне слабије четничке одреде и дође 27. априла до Беле Земље. Поред тога, успели су да овладају висовима који доминирају путем ка Златибору на 4 км од Ужица. Са ових висова пре подне 27. априла изненадили су једну бугарску колону у покрету према Белој Земљи. Целог дана вођене су борбе са овом групом партизана. Током ноћи између 27. и 28. априла ова група преко села Дријетањ спустила на железничку станицу у Стапарима, где је разорила пругу и после тога преко Стапара пребацила се у Волујац, испред раскрснице путева за Бајину Башту и Биоску, вероватно са намером да се пребаци преко Кадињаче у Срез рачански. „По подацима којима располажемо, партизанске снаге су бројале пет-шест хиљада људи, јер су током својих акција Студеничком и Моравичком срезу изгубили близу 2000 људи."[8]

У току дана 27. априла ухваћена је партизанка Милунка Вићентијевић, стара 21 годину родом из села Рабровца, Среза јасеничког, Округа београдског. У фебруару месецу налазила се на релацији Ивањица – Ариље. Милунку су ухватили добровољци код Криве Реке у Срезу златиборском. Према њеној изјави она се са Првом шумадијском бригадом пребацила у октобру из Србије у Босну (код Љубовије) под заштитом партизана и вршила дужност болничарке. Према њеном сазнању циљ партизана је био да упадну у Србију и заузму Краљево. Пред упад Друге и Пете дивизије у Србију, било је најстроже наређено и наглашено, да се упад мора извршити и да се мора заузети Краљево. Према њеном казивању код партизана је исхрана, одећа и здравствено стање било јако лоше. Највише се оскудевало у санитетском материјалу. За време боравка у Босни просто су гладовали. Што се тиче исхране, ситуација се променила са прелском у Србију. У муницији се такође оскудевало. Током борби у Ибарској долини из англоамеричких авиона бачена им је незнатна количина муниције и то само италијанска. Да ту муницију нису добили, како су имали јаке борбе са Немцима и добровољцима, била би принуђена цела Друга дивизија да се преда.

8 Војни архив, К–29, Д–52, Ф–3–1

У разговору, заробљена партизанка Милунка истакла је да је веома поносна што се налази у партизанским редовима. Поред Милунке, четници су истог дана код Криве Реке ухватили још једну партизанку чије се име не зна.

Кроз Рибашевину 27. априла наишли су партизански одреди из правца Севојна и Здравчића преко Карана, где су у Лелићима образовали свој штаб, док су претходницу истурили у Костиће, засеок села Трнава. Ту су се сместили по кућама. Са овом групом ступају у борбу СДС из Косјерића и четнички одреди и боре се до сутрадан, 28. априла до 14 часова. Тада им је нестало муниције, те су се морали повући на нове положаје. У том је стигла немачка војска из Ужица, са подацима о кретању партизана и отпочела борбу са њима, потискујући их у правцу Јелове горе. Јачина ових партизанских одреда била је око 1200 људи.

Друга група партизана напала је ову општину из правца Буара заузевши село Гостиница. Јачина је била око 1000 људи, а по причању мештана, то је била Црногорска бригада. ”Ова група партизана опљачкала је село Горња Гостиница, такорећи до голе коже, јер су носили све што су стигли, брашно, маст, сланину, сир, кајмак, клали стоку, а има случајева да су заклали краву и из ње теле извадили, волове за рад. Приликом овог одузимања, партизани су сељацима давали потврде у којима пише да реквизицију чине за потребе ослободилачке војске и да ће исплата уследити кад се зато новчана могућност укаже”[9]. Са собом су присилно повели сељаке да им запрегама превозе ствари и рањенике. Сви су се вратили, сем двојице. Овој групи партизана била је болница и штаб у кући Благоја Јевтића. У близини куће закопавали су мртваце, не дозвољавајући мештанима да сахрањивању присуствују. Кад су одлазили, са собом су одвели много болесних, рањених и мртвих. Њихов покрет из Горње Гостинице био је у правцу Кондера и Глога.

Кроз Качер 27. априла око 6 часова ујутру прошла је партизанска колона и изишла у село Дријетањ задржавши се на положају Петлово брдо, где је ступила у борбу са бугарском и немачком војском а друга колона посела је село Трипкова истог дана, а сутрадан је отпочела борба на месту званом Штит, на граници биоштанске и ове општине. „Јачина ове групе била је око 3 000 људи и иста је вршила реквизицију

9 Војни архив, К–29, Д–47, Ф–3–1

свих животних намирница, одвела око 20 коња, преко 50 комада говеда, 150 комада ситне стоке, оваца, свиња. Такође су вршили пљачку грађана у обући и одећи."[10]

Палисад, август 1944, борба I пролетерске са Бугарима,
НМУ, инв. бр. 811

Кроз атар Стапара, прошли су партизани 28. априла око 10 часова и у селу се задржали 28. и 29. априла. Дошли су из правца Качера, поред железничке станице, идући у правцу Гредице, Поникава, Кадињаче и Јелове горе. Целог дана 29. априла и претходне ноћи (између 28. и 29. априла) пролазиле су непрестано партизанске групе. Не зна се тачно, али њихова снага се процењује на неколико хиљада са комором. Борбе су вођене са немачким војницима 28. априла на месту званом Дивљачка стена и Градица од 14 часова до самога мрака. Такође, 29. априла било је борби на релацији Кадињача–Јелова гора. У овим борбама погинуло је првог дана 8 партизана чија се имена не знају, сем једног

10 Војни архив, К–29, Д–47, Ф–3–1

код кога је нађена цедуљица да се зове Миле Радић, син Крсте Радића из Дринске бановине. Ови партизани су сахрањени на месту где су и погинули. Било је рањених које су партизани покупили и одвели са собом. Мртвих или стрељаних мештана није било, сем што су партизани убили једног сељака кога су са собом довели, на месту Буљине. Име му се није знало јер није имао докумената и исправа са собом. Сахрањен је где је и нађен. За време боравка у овој општини партизани су реквирирали људску и сточну храну, као и друге потребе.

Биоштанску општину партизани су напали 28. априла и упали у општинску зграду и сву архиву и канцеларијски материјал уништили, те је ова општина остала без икаквих средстава. Приликом борбе између партизана с једне и Немаца и Бугара с друге стране, погинула су 2 грађанска лица и оштећено више сеоских домова. Партизани су из овог села отерали много стоке и животних намирница.

Каран, шеф радио станице код Николе Калабића,
нестао у Босни, 1944, НМУ, инв. бр. 1603

Општина каранска доставила је извештај Среском начелству следеће садржине: „На дан 27. априла т. г. једна већа комунистичка група дошла је у село Добродо око 4 часа изјутра. Истога дана око 17 часова четнички одреди примили су борбу са овим комунистима на месту зв. Црнокоса. У овим борбама изгинуо је већи број партизана, од којих је на територији ове општине сахрањено 9, док су остали сахрањени у Срезу црногорском и пожешкомада Ове партизанске групе вршиле су разне реквизиције, како у стоци и сточној храни, тако и у људској. Дана 28. априла партизани су у Каменици, Срез ужички, стрељали 9 лица, међу којима је било и немачких војника и добровољаца. На територије Равни и Севојна партизани овог пута нису залазили."

У овом моменту на територији Округа ужичког налазиле су се главне снаге партизана, Друга пролетерска ударна и Пета пролетерска јуришна дивизија. Да су ове снаге доста јаке, може се закључити и по томе што су по постављеним и изведеним покретима партизани имали велики фронт у кретању, рачунајући са бочном северном и јужном заштитом у ширини од 50 километара и то од села Братљево у правцу севера, до села Каран. Северна бочна заштита имала је јачину око 200 људи, источна преко 100, јужна око 500, док за западну бочну заштиту немамо података. Северна бочна заштита састојала се из две бригаде. Прва је бивша Шумадијска, сада Трећа српска бригада, а друга је бивша Муслиманска, сада Прва муслиманска бригада. Те две бригаде напале су брзи воз 27. априла и то тако, да је Трећа српска бригада била у првој заседи, а сам напад извршила је Прва муслиманска. Односи између четника и партизана су се толико заоштрили да су решени и једни и други да иду на општу борбу до истребљења. Партизани су зашли на територију појединих четничких бригада у Округу ужичком и пошто су четници видели да су партизани спремнији, бољи и одлучнији за борбу, посебно теренску, против њих, код њих настаје једно друго гледиште и отпочиње прикупљање свих снага за одлучну борбу са партизанима. Поред тога, овој одлучности доприносило је и то, што су четници од појединих заробљених партизана, сазнали да је партизанска команда одлучила да се дефинитивно обрачуна са четницима. У Ужице је 10. августа стигао 1. добровољачки пук са Дрине са намером да крене на југ.

У Ариљском срезу непрекидно је праћено кретање партизана и у складу са тим предузимане су одређене мере у циљу сузбијања њихове активности.

Командант Ариљског среза, обавестио је команданта Ариљске бригаде 25. августа да су партизани стигли до места Бела Земља, а то место удаљено је 9 км од Ужица, и да им је намера да у току ноћи нападну Ужице.

Борци 1. шумадијске бригаде, околина Ивањице, јануар 1944, НМУ, инв. бр. 1704–КИИ

1. 5. Комунисти у Ужицу и њихов рад

Присталице комуниста у Ужичком крају увукле су се у све установе, у разне партије, просвету, па чак и у војску са задатком да поремете све односе, заваде народ, ометају рад и да буду на првом месту. За време рата отпочињу убиства честитих националиста, паљења општинских архива, пљачкања и уцене, терор и насиље. Показало се да су у борби за власт прави џелати. Оснивали су своје „државе", слободне територије по угледу на совјетске републике. Нестајањем слободних територија, настајала су огромна гробља поубијаних Срба. Босна, Санџак, Црна Гора, Херцеговина и Далмација су извори српства, а територије начичкане су многобројним гробовима најбољих српских си-

нова. Жестоке борбе које су водили комунисти, предводили су Јевреји и углавном несрпски елементи. Стиче се утисак да је њихов задатак да униште што више Срба у Србији, као што су их уништавали и ван српских територија.

Према подацима штаба СДС од 29. јануара, наведена лица била су активни комунисти и партизански сарадници, морални и материјални помагачи овога покрета:

1. „*Светислав Ђорђевић*, крзнар

За време партизанске владавине у Ужицу, активно учествовао у свим борбама са пушком у руци. Снабдевао је партизане свим крзненим стварима и поправљао њихову опрему, давао прилоге за партизане. Био је један од вођа и члан партије у Ужицу и велики пропагатор комунистичких идеја

2. *Божидар Глишић*, кројач

За време боравка партизана у Ужицу био је у њиховој милицији. Пре рата истакнути комунистички вођа у Ужицу и велики пропагатор комунизма

3. *Видосав Лијескић Чово*, пекар

Окарактерисан је као опасан предратни комуниста. Један је од руководећих чланова комунистичке партије у Ужицу. За време боравка партизана у Ужицу био је главни комесар за исхрану и велики комунистички агитатор

4. *Станимир Дробњаковић*, абаџија

Предратни је комуниста и тада је водио борбу за превласт комуниста у Ужицу. За време боравка партизана у Ужицу активно је учествовао у свим борбама. Давао је прилоге за партизане и био шеф куририма и велики пропагатор комунизма

5. *Јован Чворовић*, опанчар

Предратни комунистички вођа у Ужицу и велики морални и материјални помагач у време њихове влдавине у Ужицу. Величао је Тита и пропагирао комунизам

6. *Милан Аврамовић*, свирач на гитари по кафанама, велики нерадник.

У време боравка и владавине партизана у Ужицу био је тајни агент, а касније њихов тајни обавештајац и агитатор

7. *Добрила Павловић*, домаћица, предратна комунисткиња

Њен отац, брат и сестра налазили су се у шуми и она их је редовно обавештавала о свему што се догађа у вароши. Код ње се налазио један део архиве

8. *Љубица Радаковић*, домаћица, предратна комунисткиња чији се муж налазио у шуми. Код ње се такође налазио један део архиве партизанске организације
9. *Божо Ђокић*, железничар
Предратни комуниста чији је син у шуми одавно, а други главни курир. У његовој кући крила се комунистича пошта и налазила архива
10. *Благоје Савићевић*, професор математике у гимназији
Раније је сарађивао са Витом Гутман, злогласном Јеврејком, пок. Благом Гошовићем, Венијаном Маринковићем, Велишом Ђуровићем и другим њему познатим члановима Комунистичке партије. Настојао је да средњошколску омладину скрене са националног пута и у својим намерама није одустајао
11. *Драгутин Прљевић*, професор историје у учитељској школи
У време Ужичке републике био је вођа Комунистичке партије за средњу школу. Био у истом друштву као и напред наведени Блажо Савићевић. Тровао је гимназијску омладину комунистичким идејама, а затим је премештен у Учитељску школу где је наставио са својим разорним радом
12. *Петар Стојковић Зунзо* професор математике
У Ужице се доселио за време рата и од тада је увек у друштву професора и грађана надахнутим комунистичким идејом.
13. *Бранка Павловић*, професор латинског језика
У Ужице дошла пре годину дана. Стално је у друштву професора комуниста. У школи спроводи тиранију над ученицима национално исправним. У разреду са ученицима водила јавно разговор о Титу и СССР, хвалећи постојећи режим у тој земљи
14. *Наталија Петровић*, професор историје
Позната је комунисткиња из Сарајева. Стално се налазила у друштву са комунистима из вароши и отуда је примала упуства за рад у школи. Јавно је пропагирала комунизам
15. *Славка Поповић*, професор српског језика
Предратна комунисткиња, налзила се у друштву горе наведених.
Њена рођена сестра студенткиња је још 1941. године отишла са комунистима и још увек се налази међу њима.
16. *Милојка Зечевић*, свршена ученица гимназије
Била је активни члан Комунистичке партије за време њихове владавине у Ужицу. Стално се налазила у друштву са члановима партије. Затварана је од органа власти и пуштана на слободу на интервенцију угледних грађана.

17. *Радмила Николић*, свршена ученица гимназије
Позната комунисткиња у гимназији. За време партизана у Ужицу била најактивнији комунистички пропагатор. Њена млађа сестра Ленка налазила се дуго у редовима партизана и са њима стално одржавала везе
18. *Гвозда Смиљанић*, искључена из школе због пропагирања комунизма. Била је активни члан КПЈ и била поносна на то. Критиковала је и осђуивала људе што активно не учествују у помагању и извршавању Титових намера и планова, а сама је жалила што 1941. године није отишла у шуму
19. *Љубица Бајић*, активни члан КПЈ
Певала је у партизанском хору као и све претходно наведене. Налазила се стално у друштву са комунистима из вароши, а нарочито са Гвозданом
20. *Радмила Јагодић*, ученица 7. разреда гимназије
За време партизанске владавине у Ужицу налазила се у Рогатици, и била је најсигурнији њихов курир до Бајине Баште. Вршила је велику пропаганду о доласку партизана у Ужице и хвалила њихове успехе у освајању Србије
21. *Драган Костић*, бравар ложионице
Предратни комуниста и један од најактивнијих чланова у Ужицу. Учествовао је у акцијама партизана 1941. године и био једна од водећих личности. Пропагирао је комунизам и одлазио на све састанке које су организовали комунисти у вароши
22. *Здравко Поповић*, бравар ложионице
Предратни комуниста. Учествовао је у свим борбама 1941. године као активни комуниста и био један од главних руководилаца за време док су партизани држали Ужице. Члан је КПЈ. Пропагирао је долазак партизана и њихову поновну владу у Ужицу
23. *Миле Чучковић*, електричар
Био је предратни комуниста и партизански борац. Често је у пијанству говорио да ће он заједно са друговима који ће доћи из шуме побити све националисте, нарочито добровољце и да је он најбољи партизан у Ужицу
24. *Бране Милинковић*, ученик 4. разреда Учитељске школе
Предратни је комуниста као и цела његова породица. Био је за време Ужичке републике активни партизан. Пропагирао је комунизам и код своје куће организовао и одржавао састанке
25. *Бране Петровић*, ученик 4. разреда Учитељске школе
Био је предратни комуниста и активни партизан 1941. године. У њего-

вој кући су одржавани партијски састанци и налазио се део комунистичке архиве. Са другим комунистима одржавао је састанке и изван вароши на скривеним местима

26. *Урош и Тадија Костић*, први је ђак а други бравар. Обојица су предратни комунисти, као и партизански борци од 1941. године. Њихова је кућа била главно седиште за комунистичке састанке

27. *Брана Јанковић*, пекар

Предратни је комуниста и велики борац за комунистичке идеје. Он је шурак Душка Јеремића партизанског команданта у Ужичкој републици. Заговарао је поновни долазак партизана у Ужице

28. *Цане Кузмановић*, студент

Предратни комуниста. Био је познат у целој вароши као најопаснији комуниста. Због комунизма био је избачен из СДС. Био је велики пропагатор комунизма и редовни посетилац свих састанака које су комунисти организовали у вароши

29. *Антонија*, кћи попа Виће, домаћица

Њена два брата су била од 1941. године у партизанима. Један је погинуо а други је учествовао у нападу на брзи воз 27. априла 1944. године. Она је била у возу и пошто су је партизани повели са собом, рекла им је о сваком цивилу који се задесио у возу, најосновније податке."[11]

Преко пута гимназије налазио се Срески суд у чијем је дворишту била приземна кућа у којој је становао неки железничар, (служио као партизански курир) чији је син 1941. године отишао у партизане и био познат као партизански борац. У том железничком стану често су се скупљали истакнутији комунисти ради слушања емисија Радио Лондона и партизанске станице „Слободна Југославија". На те састанке редовно је долазио Тома Јараковић, чиновник у пошти и бивши студент фармације на Загребачком универзитету, а био је познат и као комунистички вођа. Поред њега у кућу је долазио и Ико Константиновић, бивши поручник СДС (комуниста) као и други непознати чланови партије.

11 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* (Необјављена грађа)

1. 6. Избеглице у Ужичком округу 1944. године

На подручју Округа 1. августа 1944. године, било је прихваћено и смештено у згради Црвеног крста, дому у Коштици, Севојну–карантину и по сеоским кућама 7.33 избеглица. Од укупног броја, из Хрватске је избегло 4.550, Црне Горе и Велике Албаније 1. 584, Словеније 213, Мађарске 76 и Бугарске 612 грађана.

У Ужицу је радила јавна избегличка кухиња у којој је дневно припремано 490 оброка, од чега је одређена количина продавана за ручак и вечеру. Део готових оброка дељен је бесплатно, углавном деци. Према извештајима Комесара за избеглице и пресељенике Томе Максимовића које је слао председнику Владе Милану Недићу, у овом периоду на територији целе Србије, у свим окрузима, налазило се укупно 239.195 избеглица.

При Комесаријату за избеглице и пресељенике постојало је и Одељење за социјално старање и пропаганду, које се по потреби обраћало среским начелствима и давало одређена упутства и директиве за незапослене избеглице. Једна препорука овог одељења је 11. јуна 1944. године упућена среским начелствима да се сви незапослени јаве и упуте најближој берзи рада, која ће им издати потребне радничке књижице и остала документа и 50 динара за путне трошкове до Бора, где би ступили у стални посао код организације ТОТ за радове на грађењу путева и железничке пруге. Прецизирно је и под којим условима се радило: за 1 сат проведен на раду плаћало се 8 динара, а радило се 10–12 часова дневно; стан и храна (доручак, ручак и вечера) износили су 20 динара. Одељење је посебно исказивало потребу за обичном и стручном радном снагом (столари, тесари и др.) у Костолцу. У Бору и Костолцу било је сталних радова, а потребе за радном снагом биле су велике. Комесаријат је водио рачуна да се не дели помоћ свим избеглицама, посебно не оним који су способни за рад, већ да сами могу да зараде за своје основне животне потребе.

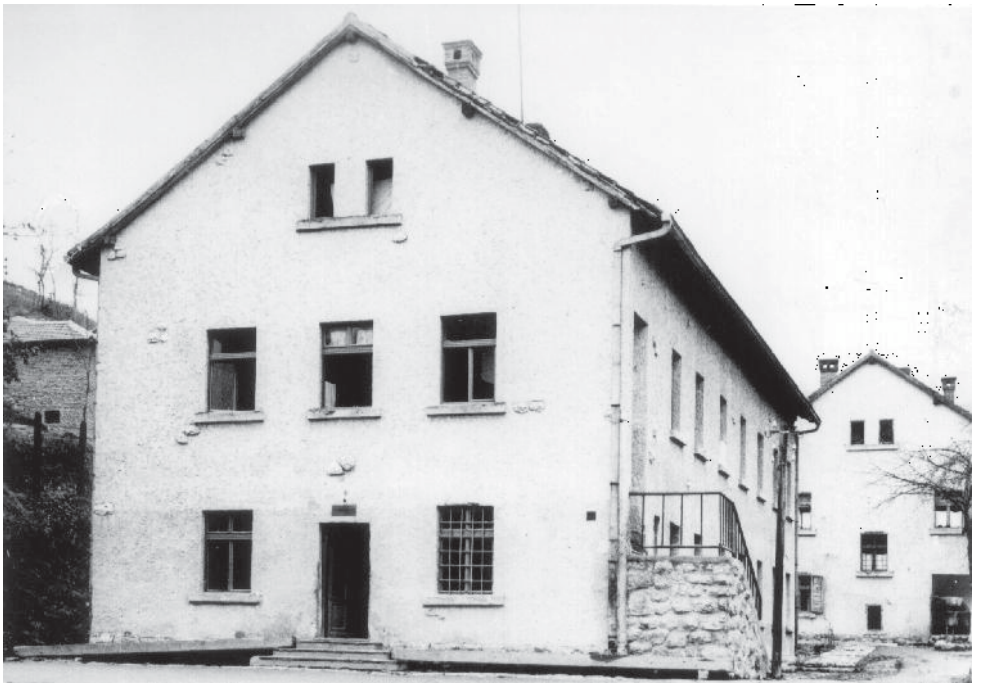

Дом у Коштици у коме су смештене избеглице,
НМУ, инв. бр. 3228

Почетком септембра, кабинет Томе Максимовића упутио је наређење свим начелствима која имају обавезу да своје сараднике упознају са текстом у коме стоји:

1. „Институције, које је Комесаријат за избеглице у најтеже доба и под најтежим приликама основао, морају се сачувати по сваку цену, јер ће нам оне требати и после рата

2. Дужност је ваша и ваших сарадника, да целокупан инвентар сачувате, да се ништа од имовине не разнесе и да са радом нормално наставите, ма како се догађаји развијали

3. Сарадници су обавезни да остану на своме месту по сваким околностима, па и онда ако се рат заврши. Не сме нико напустити дужност, док се његово место и положај не попуне другим сарадником и док му зато управник није свој пристанак. У противном, свако ко добровољно напусти дужност и тиме институција претрпи штету, одговараће кривично и материјално.

4. Дужност је Ваша и Ваших сарадника, да чувате децу, која су смештена у домовима и нико нема право да их из Дома води осим родитеља,

који се морају легитимисати и на картотеци потврдити да је дете из Дома здраво преузето."[12]

Из писма се закључује, да уколико се рат заврши, Комесаријат за избеглице не би престао да функционише, већ би наставио рад и преузео још и веће обавезе, јер ће бити много посла око збрињавања сиромашних и ратом оштећених. Било је примедаба и приговора од стране појединаца на рад Комесаријата, али се Комесаријат трудио да свима, без обзира са које стране и из ког правца долазили, укаже гостопримство и прими их са подједнаком љубављу. Али, како је рат одмицао, прилике су биле све теже, а самим тим и отежано снабдевање основним животним потребама. Чињеница је да су финансијска средства за куповину намирница и других потреба слата по потреби срезовима на њихов захтев. Окружном одбору у Ужицу послато је 500.000 динара 9. августа, а истовремено и Среском одбору у Ивањици 50.000 на име прихватања и пружања помоћи избеглицама из Санџака. Затим касније, 13. августа, поново је упућена помоћ среском одбору у Ивањици у износу од 50.000 динара, а истог дана упућена је помоћ и среском одбору у Пожези у износу од 50.000 динара а затим и још један износ у висини 100.000 динара. Комесаријат је решавао избегличка питања и збрињавања у унутрашњости Србије преко окружних одбора. Њихов представник био је окружни начелник и срески одбор, а у свим тим одборима били су и представници избеглица. Осим новчаних средстава, Комесаријат је слао и животне намирнице, у границама могућности.

1. 7. Писмо начелника Округа крушевачког начелнику у Ужицу

Писмом од 10. марта начелник Крушевачког округа обратио се ужичком начелнику у коме га обавештава да је Уредба о оснивању „Недићевог дечијег града" у Обилићеву ступила на снагу. „Недићев дечији град" је један од најзначајнијих и најкрупнијих хумано–социјалних подухвата Владе народног спаса. Задатак ове формиране установе био је да окупља сву напуштену и унесрећену српску децу оба пола. Та српска деца морала су бити прихваћена и обезбеђена и добити свој дом и склониште. Није се дозволило да буду запостављена

12 Војни архив, К–40. ф–9, Д–9–1

и испуштена, већ се са њима радило у смислу моралног и васпитног утицаја, како би се оспособила за нормалан и користан рад у породици и отаџбини којој припадају. Пошто је „Недићев град“ припадао и био намењен целокупном српству, из тог разлога се окружни начелник Крушевца обратио за помоћ и сарадњу свим окрузима у Србији. Тај апел за помоћ стигао је и до окружног начелника у Ужице. По пријему писма и 20 примерака апела, окружни начелник Драгослав Пандуровић проследио га је на адресе добрих и племенитих људи ужичког округа. Као и увек у оваквим и сличним ситуацијама, познати и виђенији Ужичани одазвали су се позиву и пружали сваку врсту потребне помоћи, пре свега избеглим и унесрећеним људима:

1. „Инг. *Здравко Ђурић*
2. *Милутин Симовић*, трговац
3. *Сретен Јоксић*, трговац
4. Фирма *„Копаоник”*
5. *Вилиман Јовановић*, трговац
6. *Пера Константиновић*, банкар
7. *Коста Врањешевић*, бојаџија
8. *Петар Пржуљевић*, трговац
9. *Недељко Спарић*, трговац
10. *Јован Јовановић*, апотекар
11. *Давид Новаковић*, сарач
12. *Добросав Кузељевић*, опанчар
13. *Светозар Марјановић*, трговац
14. *Миодраг Ковачевић*, трговац
15. *Богдан Васиљевић*, обућар
16. *Милован Панић*, трговац
17. *Илија Лазић*, фотограф
18. *Станиша Дебељевић*, фотограф
19. *Јован Ђокић*, трговац
20. *Никола Стефановић*, апотекар
21. *Андрија Мирковић*, трговац
22. *Андрија Кремић*, трговац
23. *Александар Николић Леко*, трговац
24. *Ткачка радионица*
25. *Аца Љубисављевић*, апотекар[13]

13 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* Инв. број 7423

У свом писму крушевачки начелник наглашава да би било пожељно да се Округ појави као заједница, да предузме подизање новог или довршење једног од постојећих павиљона који би носио име „Дом народа округа ужичког."

1. 8. Повереништво Народног Равногорског покрета у Ужицу

Због сложених прилика у Ужицу се није могао формирати Равногорски народни одбор, па је командант среза Стевановић 9. јуна 1944. године наредио да се формира повереништво са свим правима и дужностима Народног равногорског одбора, а за председника именовао је Раденка Јоксића, трговца. За потпредседника Драгишу Митровића, кројача и Бранко Ковачевића, пекара, а за секретара Рака Никитовића, професора гимназије. Благајник је постао Рашо Нешовић, саобраћајни чиновник, а чланови Миленко Мраковић, кафеџија, Раденка Стојић, трговац, Новак Вељашевић, кафеџија, Милија Јовичић, адвокат, Владета Милетић, адвокат, Данило Марковић, лекар, Здравко Ђурић, инжењер, Десимир Бугариновић, трговац, Свето Дебељевић, књижар, Ђорђе Поповић, индустријалац, Милутин Кукољац, трговац, Драго Алексић, абаџија, Васо Васовић, опанчар, Арсеније Милосављевић, опанчар, Раде Суботић, опанчар, Страхиња Страњаковић, учитељ, Саво Жиловић, кафеџија, Ђуро Тановић, трговац, Радојица Јовановић, кафеџија, Благоје Мурић, трговац, Обрен Ђурић, трговац, Јездимир Николић, трговац, Васо Костић, железнички службеник, Милутин Митровић, ложач, Милан Видојевић, столар ложионице, Јован Продановић, зван. поште, Александар Стефановић, трговац, Радован Рацковић, келнер, и Александар Ставровић, инж. шумске управе"[14] сви из Ужица. У случају мобилизације или нестанка некога од чланова, одбор је радио пуноважно.

1. 9. Инструкције

О дужностима војних свештеника Југословенске војске у Отаџбини: Штаб Врховне команде ЈВО – Одсек за вероисповести 1. марта 1944. године из је инструкције о дужностима и обавезама војних свештеника. Била је обавеза је да сваки корпус и бригада имају свог војног свештеника, а по потреби и друге јединице јер се војска стално

14 Војни архив, К–14, ф–5, Д–11

развијала и све више бројно нарастала. Дужност војних свештеника била је обимна и разноврсна и није могуће све те дужности набројати. Стога је дата инструкција да би војни свештеници знали у главним цртама у ком правцу и како треба да делују.

Верске дужности: Службе Божје у јединицама одржаване су повремено и у згодним приликама, било скупно или деловима јединица (ако јединица није на окупу, онда по батаљонима, четама итд. треба да се врши ова служба). О државним и и великим верским празницима обавезно су војни свештеници вршили службе Божје. Служено је и у народу тамо где није било свештеника. Служба је обављана истовремено са службом која је прирећивана за војнике. У току свих постова, постила се прва и последња недеља, а у осталим недељама свака среда и петак. У току прве или последње недеље поста, обављано је свето причешће обавезно за све старешине и војнике. Препоручено је било да се причешће војске обави заједно са причешћем народа. Благодарења су вршена за њ. в. краља на државне празнике и Нову годину и у другим случајевима када се за то појавила потреба (нпр. благодарење приликом неке добијене битке, спасење, итд.)

Парастосе и помене војни свештеници редовно су држали изгинулим и умрлим борцима као и оном становништву убијеном од стране окупатора. Војни свештеници настојали су да све верске обреде прирећују уз присуство народа и у заједници са народом. У свим приликама верских обреда војни свештеници су држали краће говоре који су били прожети патриотско–верским садржајем. Ти говори су развијали моралне, карактерне и херојске особине бораца, као и народа, развијали свест о значају вере уопште, а код нас и о значају Светосавља. Покушавали су да у својим говорима упознају борце и народ са значајем наше вере у досадашњој историји српског народа. Са овим су повезивали и указивали колико су комунисти велики непријатељи вере и цркве а тиме и највећи непријатељи српског народа. Војни свештеници служили су венчања, крштења и опела у народу, свуда где није било парохијских свештеника, односно где су парохије биле сувише велике, помагали су парохијским свештеницима. Услуге су обављали бесплатно како у војсци тако и у народу. Одбијали су све награде, са објашњењем да су војни свештеници у свим приликама дужни да помажу, не само војсци, већ и народу.

Социјалне дужности: Свештеници су били сарадници својих команданата и у социјалном погледу. Дужност им је била да помажу и покажу старање о сиротињи, породицама страдалих од окупатора или

породицама којима је имање страдало на било који начин па су тиме доведене у тежак положај. Нарочито су се старали да породице сиромашних бораца буду материјално помогнуте. Материјалну помоћ указивала је војска давањем новчане помоћи, уколико се новчаним средствима располагало, или преко равногорских сеоских, општинских или среских одбора који су већ били образовани. Водило се рачуна да помоћ буде брзо пружена, а социјално старање стално и да се сиротиња и пострадали не забораве. О њима је вођена стална брига.

Субјел, 1944, четничка заклетва; свештеници чинодејствују,
НМУ, инв. бр. 1310

Административне дужности: Стални задатак војних свештеника био је да устроје спискове погинулих и умрлих бораца. У спискове су уношени борци ЈВО, који су погинули или умрли раније, као и нови случајеви. Спискове су чиниле следеће рубрике: редни број, чин, презиме и име, очево име, место порекла – село и срез, датум рођења, место погибије – смрти, датум када је погинуо, место сахране и примедбе. Сви унети подаци били су аргументовани, јер су свештеници били одговорни. Исто тако, свештеници су водили књиге венчања, крштења и сахрана обављених у народу.

Подизање цркава и одржавање постојећих: Свештеници су били дужни да се старају да се постојећи Божји храмови одржавају и чувају, а нарочито тамо где нема парохијских свештеника. У погледу подизања

нових цркава било је издато наређење по коме је предвиђено подизање Равногорских спомен – капела. Капеле су подизане на местима где су се корпуси или бригаде највише задржавале, или где су се одигравали најважнији догађаји или борбе, где су настајале прве равногорске организације и томе слично. Били су прописани и услови за спомен капеле. Требало је да остану као симболи борбе равногораца и као благодарност Богу који је помогао и благослов да се истраје у тешким приликама на путу правде и спасења народа.

Владање свештеника: Војни свештеници предњачили су у своме владању и понашању и међу војницима и међу грађанима. Били су правични и прави верски апостоли. Морали су да буду исправни у сваком погледу, у сваком моменту, и на сваком месту. Личним примером утицали су на душу народа и бораца. Бодрили су и храбрили грађане свуда у окружењу.

Пропаганда: Кроз своје редовне дужности војни свештеници спроводили су и пропаганду, добијајући од својих команданата директиве. У тој пропаганди најчешће се истицао значај борбе за очување вере и обичаја. Посебно се обраћала пажња на безбожнички рад комуниста који су желели да комунизирају народ, те тако да униште све што је свето: веру, обичаје, породицу и породичне односе, монархију... Посебно су истицали жртве које су комунисти нанели народу. У првом плану је величана непобедивост наше војске, како се није предала пред огромном и јаком немачком војском, већ је продужила отпор и борбу непрестану, и тако пронела славу оружја и нације широм целог света. „Народ и војска представљају једно тело и једну душу и тако мора остати до краја", говорили су свештеници. Непрекидно је истицан значај, и потреба слоге између војске и народа, јер се само слогом може бити јак и опасан унутрашњем и спољном непријатељу. Готово сваки говор свештеника завршавао се речима о значају вере и наше светосавске цркве у историји нашег народа.

1. 10. Прослава краљевог рођендана

Шеф српске окружне пропаганде В. Љ. Протић 5. септембра издаје проглас Ужичанима поводом прославе краљевог рођендана у коме стоји: „Сутра је велики дан и празник за све Србе и родољубе: дан рођења Његовог величанства краља Петра I. Пред вама се налази изванредна порука Председника српске владе, министра унутрашњих послова и команданта целокупне оружане силе армијског ђенерала

Милана Ђ. Недића. Наша оданост према краљу и династији, наше чисто и јасно монархистичко и националистичко гледиште на ствари и догађаје у свету, налажу нам, да без обзира на моменталну ситуацију града Ужица и прилика у округу, свечано прославимо 6. септембар."[15] У истом прогласу апелује се на све грађанство Ужица, без обзира на године старости и пол, да се сакупе у 7 часова пре подне у Саборној цркви, како би се помолили Богу за дуг и срећан живот вољеног краља и спас, боље и лепше дане нашег народа и напаћене Србије. Такође се инсистирало на свечаном уређењу града, давању прилога у границама могућности сваког појединца, за бољу исхрану рањених и оболелих националних бораца.

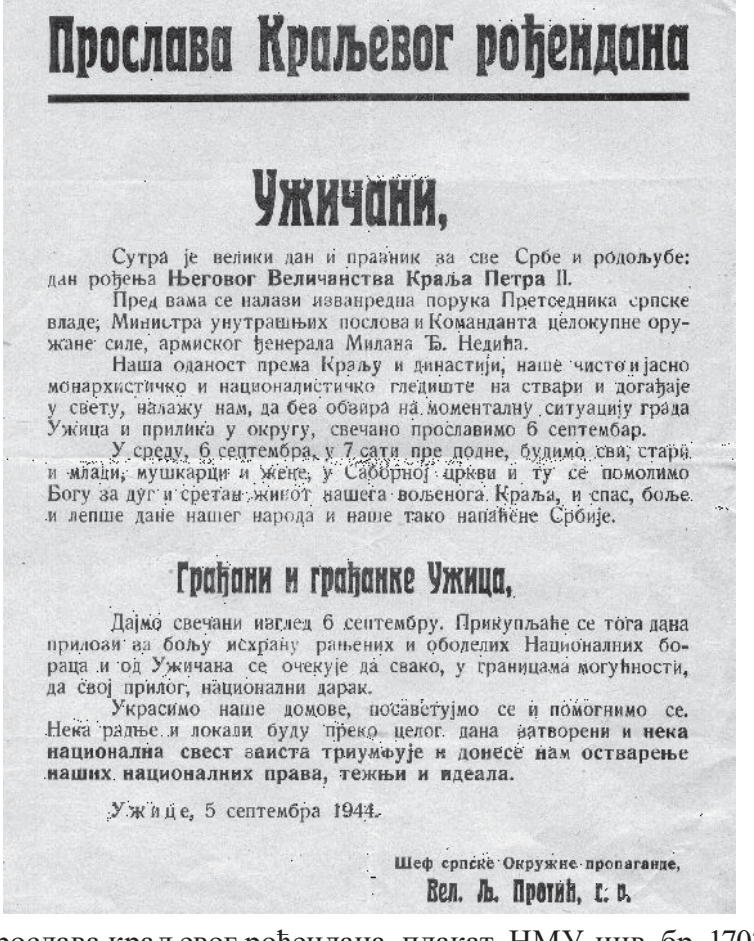

Прослава Краљевог рођендана

Ужичани,

Сутра је велики дан и празник за све Србе и родољубе: дан рођења **Његовог Величанства Краља Петра II.**

Пред вама се налази изванредна порука Претседника српске владе; Министра унутрашњих послова и Команданта целокупне оружане силе, армиског ђенерала Милана Ђ. Недића.

Наша оданост према Краљу и династији, наше чисто и јасно монархистичко и националистичко гледиште на ствари и догађаје у свету, налажу нам, да без обзира на моменталну ситуацију града Ужица и прилика у округу, свечано прославимо 6 септембар.

У среду, 6 септембра, у 7 сати пре подне, будимо сви, стари и млади, мушкарци и жене, у Саборној цркви и ту се помолимо Богу за дуг и срећан живот нашега вољенога Краља, и спас, боље и лепше дане нашег народа и наше тако напаћене Србије.

Грађани и грађанке Ужица,

Дајмо свечани изглед 6 септембру. Прикупљаће се тога дана прилози за бољу исхрану рањених и оболелих Националних бораца и од Ужичана се очекује да свако, у границама могућности, да свој прилог, национални дарак.

Украсимо наше домове, посаветујмо се и помогнимо се. Нека ралье и локали буду преко целог дана затворени и **нека национална свест заиста триумфује и донесе нам остварење наших националних права, тежњи и идеала.**

Ужице, 5 септембра 1944.

Шеф српске Окружне пропаганде,
Вел. Љ. Протић, с. р.

Прослава краљевог рођендана, плакат, НМУ, инв. бр. 1707

15 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* Инв. број 177.

1. 11. Политички прогони, убиства и криминал

Предстојништво градске полиције имало је информацију да се на периферији Ужица у селу Глуваћи одржавају илегални састанци на којима се говорило о акцијама партизана и певале партизанске песме, а поред тога се редовно расправљало о политици. Дошло се до доказа да је један од главних организатора ових састанака Драгомир Грбовић, земљорадник из села Глуваћа. Поред њега на овим састанцима учествовали су Милан Караклајић, обућар из Краљева, Зорка Ристовић, домаћица из Ужица, Рада Кокорић, домаћица из Негбине, Златиборски срезервни По њиховом признању, састанци су одржавани у стану Зорке Пузовић која се налазила у затвору код Немаца, осуђена од немачког ратног суда. На састанцима се, поред наведених активности, расправљало и томе кога би требало првенствено из полиције побити у случају поновног уласка партизана у Ужице. У првом реду мислило се да прво треба ликвидирати агенте Чубрака и Грујовића, а затим и целу полицију. Истрагом је утврђено да су Грбовић и Караклајић активно учествовали 1941. године у партизанској акцији у Ужицу и да је Караклајић једно време био у логору и да је касније пуштен на слободу. У кући Грбовића у пролеће 1943. године пронађен је пропагандни материјал из 1941. године, због чега је старији брат Грбовића, Александар упућен у Завод за принудно васпитање. По завршеном извиђају од стране Предстојништва, упућен је захтев Управи града Београда – Одељењу специјалне полиције да се Драгомир Грбовић, Милан Караклајић, Зорка Ристовић и Рада Кокарић упуте у Концентрациони логор у Београд.

У ноћи између 21. и 22. јануара непознати наоружани људи убили су Драгутина Јелисијевића, земљорадника из села Никојевића (Срез ужички), а разлог убиства није познат.

21. јануара ујутро на железничкој станици у Горјанима делови бугарских трупа који су возом путовали у Ужице, приликом гоњења двојице четника, пуцали су из пушака и машинских пушака и том приликом убили Страјина Андрића, земљорадника из Поточања, Здравка Петровића, писара Општине потпећке, Вишњу, жену Михаила Савића, и Милојку, жену Миливоја Савића, из Горјана. Предстојништво градске полиције 25. јануара одлучило је да се Анкица Стајић, домаћица из Ужица, рођена 1924. године у Косјерићу, Срез црногорски, од оца Милана и мајке Лене, рођена Пештерац, упути у

Завод за принудно васпитање омладине у Смедеревску Паланку на 12 месеци. Истрагом је утврђено да је за време партизанске власти у Ужицу 1941. године активно сарађивала са њима као болничарка, да се дружила са национално непоузданим лицима која су одговарала и била осуђивана пред властима због сарадње са партизанима. У последње време често је путовала, па се сумњало да је служила као веза и обавештајац у корист партизана. У једној борби са Немцима прилком повлачења из Ужица, била је рањена у леву руку.

У Рибашевини, у Ужичком срезу, 2. фебруара пронађен је леш Анђелка Борисављевића, земљорадника из Добродола (Општина каранска), убијеног 25. или 26. јануара. Анђелко је 1941. године био у партизанским одредима.

У атару Општине љубањске 3. фебруара пронађени су лешеви Владислава Томовића, предстојника полиције у Ужицу и његовог пратиоца Ивана Котличића, поднаредника градске страже. Убила су их 28. јануара непозната лица.

Током ноћи између 3. и 4. фебруара непозната лица извршила су провалну крађу у обућарској радњи Милутина Спасојевића из Ужица и однели обућу и материјал у вредности од 28.000 динара.

Двадесетдвогодишњи добровољац Милош Лазић, 8. фебруара око 20 часова пуцао је из пушке на Добривоја Костића, трговачког помоћника из Ужица и тешко га повредио. Немачка фелџандармерија ухапсила је и одвела Лазића. Костић је пребачен и смештен у Ужичку болницу где му је указана лекарска помоћ.

У Крчагову крај Ужица 20. фебруара немачка полиција стрељала је Радоша Радојевића, земљорадник из села Лазица код Чачка, због пуцања на немачке војнике и српске стражаре у Срезу трнавском. Окружни начелник Пандуровић 23. фебруара обавестио је и послао податке Министарству унутрашњих послова (одељење за државну заштиту) за следећа лица:

1. „*Кузмановић Славољуба Цане* студент из Ужица, који се налазио у СД граничној стражи у Ужицу. Његов брат Миломир евидентиран је код Предстојништва полиције као опасан комуниста у бекству.
2. *Маринковић Мића*, стражар СД граничне страже у Ужицу, а евидентиран је и утврђено да је опасан комуниста. Није хапшен од стране Предстојништва јер се налазио у граничној стражи.
3. *Спасојевић Милутин Мића* обућар из Ужица, евидентиран је код Предстојништва полиције као симпатизер партизана и као комуниста, који је 1941. године добровољно ступио у партизанске редове а касније

био управник партизанске обућарске радионице. После бекства партизана из Ужица, наследио је њихову радионицу као и политичког комесара Перу Кршића, такође у бекству. Спасојевић је био затваран 26. децембра 1941. године и спроведен у концентрациони логор у Београд, одакле је пуштен 4. марта 1942. године"[16]. Поново је ухапшен 2. априла 1943. године и стављен у истражни затвор у коме је био до 14. априла 1943. године, када је пуштен на слободу.

Ноћу између 12. и 13. фебруара извршена је провална крађа у обућарској радњи Богдана Васиљевића из Ужица и том приликом украдено му је разне обуће у вредности од око 40.000 динара.

Према подацима Предстојништва градске полиције 21. марта 1944. године једно непознато лице ушло је око 16 часова у Окружну болницу у Ужицу и са неколико убода камом у груди убило Миломира Радивојчевића, железничког радника из Биоске, старог око 30 година. Према изјави управника болнице др Цветка Зотовића од 22. марта, једно непознато лице ушло је око 16 часова у собу у којој се налазио Радивојчевић, пришло његовом кревету и пошто му се обратило са: „Како си, Миломире?" задало му неколико удараца ножем у врат и грудни кош. Напустио је собу рекавши осталим болесницима да је убијени „суви комуниста". Према изјавама сведока, убица је улазећи у собу назвао: „Помаже Бог!" погледао по соби, пришао Радивојчевићу и 6-7 пута убо га камом, од чега је овај одмах подлегао. Младић је био између 20 и 25 година старости, обучен у сељачко одело, са већом косом на глави и шајкачом. Док је убица био на делу, настала је паника међу болесницима, али је убица извадио војнодржавни пиштољ и викао да не смеју излазити напоље и да им се неће ништа десити, а да је убијени био комуниста и да је због тога убијен. По извршеном убиству, убица је побегао у непознатом правцу и нико га од присутних болесника није препознао.

Ноћу између 29. и 30. априла непозната наоружана лица убила су Петка Терзића из Злакусе, Срез ужички, писара и заменика деловође Општине потпећке. Претпоставља се да су ово дело учинили партизани. Ноћу између 4. и 5. маја непозната наоружана лица дошла су у кућу Средоја Ковачевића из Каменице, у Ужичком срезу и убили његову жену Миленку.

16 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* Инв. број 7410

Непозната наоружана лица 24. маја одведела су из Ужица Сретен Ђокића, Милорада Ђокића и Адама Зарића из Ужица. По сазнању, убијени су после неколико дана Сретен Ђокић и Адам Зарић.

Раденко Радојичић земљорадник из Гостинице, 17. маја нашао је у Јеловој гори једну бомбу и неопрезно рукујући њоме изазвао експлозију од које је погинуо.

У Ужицу је 3. јуна 1944. године у 11[15] часова непозната особа у њеном стану убила камом домаћицу Илинку Николић рођену 1925. године (стара 17 година) у Гугљу (Јеминска Стена), Пожешки срез. Убица је успео да побегне у правцу села Буара. Претпоставља се да је он неки Триша, познаник покојне Илинке из Јеминске Стене, а да је убиство починио из љубоморе или освете.

1. 12. Забрањене књиге које је требало повући из употребе

Министарство просвете и вера 22. марта 1944. године доставило је циркуларно писмо Окружном начелству Ужице списак књига које је требало у интересу моралног и националног васпитања српске омладине и српског народа ставити ван употребе. Ондашња власт се потрудила колико је било могуће у таквим условима, да сасвим онемогући коришћење наведене литературе:

1.”Адлер Макс: Материјално схватање историје и дијалектика
2. Адлер Макс: Сва остала дела овога писца
3. Андраши Јурај: Лига народа
4. Антонели Н: Бољшевичка Русија
5. Арцибашев М: Еманципована жена
6. Арцибашев М: Љубав слободне жене
7. Арцибашев М: Похотљивци
8. Арцибашев М: Револуционари
9. Арцибашев М: Сањин
10. Аџија Божидар: Десет година Руске револуције
11. Аџија Божидар: Сва остала дела овога писца
12. Бабељ Исак: Одеса
13. Бабељ Исак: Сва остала дела овога писца
14. Блох Иван: Слободна љубав
15. Блох Иван: Сва остала дела овога писца
16. Блум Леон: О браку

17. Блум Леон: Сва остала дела овога писца
18. Бунић Василије:Критички осврти
19. Бухарин Н: Програм комуниста
20. Бухарин Н.: Сва остала његова дела
21. Галогажа Стеван: Новеле
22. Галогажа Стеван: Сва остала његова дела
23. Дмитров Георгије: Стаљин и интернационални пролетеријат
24. Дмитров Георгије: Сва остала његова дела
25. Енгелс Фридрих: Анти–Диринг
26. Енгелс Фридрих: Сва остала његова дела
27. Еренбург Иља: Творница сана
28. Еренбург Иља: Сва остала дела овога писца
29. Кауцки Карл: Начела социјалне демократије
30. Кауцки Карл: Сва остала дела овога писца
31. Кујунџић Војислав: Слободозидарска читанка
32. В. И. Лењин: Изабрана дела
33. В. И. Лењин: Сва остала дела овога писца
34. Луначарски: Пролеткулт
35. Луначарски: Сва остала дела овога писца
36. Марковић Сима: Национално питање у светлости марксизма
37. Марковић Сима: О синдикалном уједињењу
38. Марковић Сима: Уставно питање и радничка класа Југославије
39. Маркс Карло: Капитал
40. Маркс Карло: Сва остала дела овога писца
41. Молотов В.: Говор Вјечеслава Молотова
42. Молотов В.: Сва остала дела овога писца
43. Островски Н: Како се калио челик
44. Пањи Ђ.: Комунизам
45. Радек Карло: Револуција у Кини
46. Радек Карло: Сва остала дела овога писца
47. Раушнинг Херман: Моји поверљиви разговори са Хитлером
48. Раушнинг Херман: Сва остала његова дела
49. Ј. В. Стаљин: Основе лењинизма
50. Ј. В. Стаљин: Сва остала његова дела
51. Стојковић Ј.: Слободно зидарство
52. Троцки Лав: Сарајевски атентат
53. Троцки Лав: Сва остала његова дела
54. Филиповић Филип: Развитак друштва у огледалу историјског материјализма

55. Цеткин Клара: Карл Маркс
56. Цеткин Клара: Сва остала дела овога писца
57. Шварц Гавро: Повијест загребачке жидовске опћине
58. Шланг Игњат: Јевреји у Београду."[17]

Најчешће су срески начелници обилазили и прегледали све књижаре, како се не би десило да се наведене забрањене књиге нађу у продаји. Предстојник полиције проверавао је, не само књижаре, већ и папирнице и све друге јавне продавнице књига у Ужицу.

17 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* Инв. број 7433

II ПОГЛАВЉЕ

ЗЛАТИБОРСКИ СРЕЗ

2. 1. Златиборски срез

Крајем децембра 1943. године и почетком 1944. године на подручју овога среза после сукоба са партизанима у четничким одредима долазило је полако до неспоразума и несугласица. Поручник Јовановић, потпоручници Јовичић и Малобабић обавестили су своје претпостављене зашто су се поново легализовали код немачких војних власти. Наводе као разлоге свађу и неспоразуме, наводно са старим четницима. Командант капетан Миломир Коларевић 1. јануара обавештава команданта Златиборског корпуса да изјаве Јовановића, Јовичића и Малобабића не одговарају истини. Истина је следећа: Партизани су их најурили са Увца и они су напустили удобан живот који су тамо имали, одличну храну, вожње камионом и возом и показивали су жељу да се врате легалном мирнодопском животу. Војници су почели одмах да им дезертирају, што они не само да им нису бранили, већ су равнодушно посматрали и у томе их помагали, наговарајући их и дајући им прилику да беже. Из Чајетине је потпоручник Јовичић отишао у Ужице и тамо са надлежнима удесио да поново буде примљен и легализован. М. Коларевић имао је намеру да их стреља у Чајетини, али су се они бранили како никако не би поново били легализовани, нити смели то учинити од свог рођака Кондора.

У другој половини јануара стање у у Срезу златиборском је овако: партизани су држали Доброселичку, Негбинску, Драгличку, Јасеновачку општину и пола Јабланичке, као и Горњи Љубиш. Заузели су и Борову главу, па су их четници отерали борбом. Три дана су четници водили борбу са партизанима у Јабланици а било је жртава и на једној и на другој страни. Бугари су на Златибору (Палисаду) стационирали два батаљона који су се кретали по околним местима. Претпоставља се да на територији Златиборског, Ариљског, Моравичког среза, и преко Увца до Лима, има око 3.000 до 3.300 партизана. Пролетерске бригаде биле су добро обучене и снабдевене лаким оружјем, митраљезима и бацачима мина. Остале српске бригаде, далматинске и крајишке биле су слабо обучене и наоружане, па су приликом наиласка у села, отимали од сељака веш, одело и обућу. Осећао се код партизана недостатак хране, нарочито код трупа у Санџаку, што се види по изјави једног сељака из Негбине: „За неколико дана заклали су око 1.350 оваца и

250 говеди и месо пренели преко Увца трупама у Санџаку."[18] Морал партизана, нарочито код српске, далматинске и крајишке бригаде био је у опадању, па су многи борци дезертирали и бежали из њихових редова, предајући се Немцима и четницима у Санџаку. Једина бригада која је задржала борбени дух је пролетерска бригада, која је највише ратовала и која је попуњавала своје редове опробаним партизанима из ранијих борби.

„Међу партизанима има један коњички одред од 120 лица, који је наоружан аутоматским оружјем и који прати једно лице, па се верује да је то лице Тито или Моша Пијаде."[19]

Четници су у другој половини јануара водили неколико дана борбе код Борове главе, Љубиша, Гостиља, Саставака и Јабланице. Било је доста рањених и погинулих четника. Број погинулих партизана није се могао утврдити, јер су оне своје погинуле одмах сахрањивали, а „теже рањенике убијају и сахрањују, а лакше рањене воде са собом."[20] Нарочито су се водиле велике борбе у Јабланици које су трајале неколико дана.

По прелазу партизана на десну обалу Лима, вођене су борбе код Бијелог Брда и Штрбаца у Срезу вишеградском и на простору Среза прибојског. После ових борби партизани су се појавили и у Општини јабланичкој, југозападно од Чајетине 20. марта и упутили се јужно у правцу Доброселице. Истога дана увече у Доброселицу почеле су да пристижу и поједини делови партизанских снага. Сутрадан, партизани су кренули долином реке Увац преко Драглице, Негбине, Јасенова, Мочиоца, Катића и Кушића. Кретања партизана кроз поменута места трајала су пет дана. Претпоставља се да је кроз поменута места прошло до 10.000 људи. Према подацима којима располажемо, прошле су партизанске 1, 10. и 4. крајишка бригада и једна црногорска. Ове бригаде су биле у саставу 2. пролетерске и 5. ударне дивизије. Пролетерска дивизија била је под командом Ужичана Љубодрага Ђурића и политичког комесара Слободана Пенезића. Од свих бригада најбоље је била наоружана Црногорска која је располагала и са нешто артиљерије и то брдском, противтенковском и противавионском. Поред

18 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* Инв. број 539

19 *Исто.*

20 *Исто.*

тога, располагала је и са близу 1.000 коња који су служили за пренос муниције, хране и остале спреме. Борци нису били лоше одевени јер су углавном имали италијанску униформу, а појединци су имали и жуто–сивасте кратке капуте. Људство у пролетерској дивизији било је боље обучено од других, јер имало је добру обућу – цокуле, док су остали имали обичне свињске опанке. Међу партизанима запажена су и два Руса који су вероватно имали неку функцију. Било је међу њима Италијана, Хрвата, муслимана, Срба, Бугара... „Партизани су у селима кроз које су пролазили одузимали становништву жито, брашно, сено и стоку. Само у Доброселици одузели су око 600 комада ситне и око 40 комада крупне стоке."[21] Из села кроз која су пролазили партизани нису никога одводили, осим што су поједине узимали за путовође и за пренос рањеника. Сва су се ова лица касније вратила својим кућама. Из исказа појединих партизана може се доћи до закључка да су имали намеру да продру у унутрашњост Србије.

Преки Војни суд Златиборског корпуса 4. марта 1944. године осудио је на казну смрти због шпијунаже у корист непријатељске војне силе:

1. *Драгињу Ристановић*, жену стару 41 годину из Криве Реке
2. *Страина Пашића*, старог 36 година из Криве Реке
3. *Јована Јакшића*, земљорадника старог 29 година из Криве Реке

Пресуда је условна на две године, а Пашић и Јакшић су мобилисани за стално у штаб Златиборске бригаде. Пресуду су донели капетани М. Вигњевић и М. Коларевић, поручник Ђорђе Н. Николић и наредници Милорад Жупац и Вељко Радовић.

Стража Златиборског одреда са бугарским јединицама борила се са партизанима 19. марта, код места Тусто брдо, Кобиља глава и Рибница. „Приликом ове борбе на страни партизана било је 3 мртва и 4 рањена а на страни стражара и Бугара није било. Према добијеним подацима од мештана који су бежали испред партизана, утврђено је да је снага партизана у селу Семегњеву око 1.000, у Рибници око 600, Борове главе око 1.000 људи. Једна колона партизана кретала се из Семегњева према

21 Војни архив, К–29, Д–34, Ф–3–1

Кремнима, а друга колона са око 200 људи избила је на вис Груда у правцу Шљивовице. Главна снага партизана налазила се и заноћила на вису Орлић више Јабланице, а главни штаб налазио се у школи у Јабланици. Према неким подацима, партизанима је наређено да по цену жртава заузму Палисад, јер ту имају закопаног оружја, муниције и новца у својини Народне банке из Ужица, као и већу количину штофа и платна које су запленили из трговина у Чачку и Ужицу и из фабрике текстила у Ужицу, и све то закопали приликом одступања новембра 1941. године.

Главне партизанске снаге су 23. марта прешле из Санџака и источне Босне на територију Србије и до 13 часова овладале су линијом: Љубиш – Сирогојно – Рожанство. Главни партизански штаб налазио се на путу између Семегњева и Доброселице. Главни командант ових снага и руководилац акције био је генерал и начелник Главно партизанског штаба Арса Јовановић. Ове партизанске снаге састојале су се из три дивизије и то: „Друге пролетерске, Пете крајишке, 27. партизанске са 12 бригада и најмање 8.000 бораца и великим бројем небораца, коњоводаца и око 800 до 1.000 коња. Бригаде су биле следеће: 1, 5. и 10. крајишка, 1. српска, 1. далматинска, Шумадијска, Јужноморавска, Брчанска и Мајевичка”[22].

Партизанске снаге наступиле су у две колоне. Десна, правцем Доброселица – Борова глава – Љубиш – Висока – Опаљеник, а лева слабија, правцем Борова глава – Гостиље – Рожанство – Брековo – Добрача – Клисура. На основу овакве групације закључено је да партизани имају намеру да истим правцем у јануару 1941. изврше напад на линију: Ивањица – рудник Лиса – Клисура. Партизани су 24. марта својом левом колоном угрожавали Клисуру са тежњом да спрече довлачење појачања. Истога дана увече стигао је један бугарски батаљон и распоређен је за одбрану Клисуре. Десна, јача партизанска колона, прешла је својим главним снагама преко Катића и отпочела да се прикупља у јачу групу од 3–4.000 људи на простору у околини Опаљеника, Кушића, Сивчине и Баре, а лева група, нешто слабија, са око 1.500 људи, прикупљала се око Шареника, Церове, Мече и Клепана. Прикупили су се ноћу између 24. и 25. марта. Формиране су 2 колоне, од којих је главна за дејство правцем за напад на Ивањицу и њен обухват са

22 Војни архив, К–29, Д–35, Ф–3–2

југоистока и истока: Опаљеник – Црвена гора – Међуречје – Ивањица; и лева колона за напад на Лису правцем: Баре – Дубрава – рудник Лиса. Трупе које су дејствовале ка Клисури овога дана су дошле у сукоб са бугарским батаљоном у Добрачи и заузели Шареник. Јачина ових снага износила је од 1.200–1.500 бораца. Командант СДС из Ужица и командант Окружног граничног одреда 25. марта са 70 људи упутили су Ивањици помоћ, видевши да ће Ивањица бити поново нападнута. Истога дана, од раног јутра партизани су отпочели покрет широким фронтом у обухват Ивањице, нападом на Лису и Клисуру. Истога дана до 12 часова пребацио се Други добровољачки пук из Пожеге у Лису и одмах формирао једну колону која је кренула у сусрет партизанима кроз Дубраву у правцу Сивчине и Баре. Из Ивањице формирана су два одреда, који су кренули у сусрет партизанима и то: бугарски батаљон од две чете правцем: Ивањица – Зарићи – Црвена гора – Опаљеник. Као вође и извиђачи придодато је једно одељење од десет српских граничара. Други одред састављен од људства пољске и граничне страже у јачини од око 40 људи, упућен је правцем Ивањица – Глијеч – Сивчина. У самој Ивањици командант Окружног граничног одреда организовао је одбрану Ивањице са 60 људи пољске и граничне страже, као и једне чете бугарске пешадије на бункерима северно од града. Два мања одреда формирана од пољске и граничне страже упућена су ван Ивањице у циљу извиђања и утврђивања покрета партизана.

Командант Златиборског корпуса, капетан Душан Радовић – Кондор 8. априла из је наредбу бригадама које овом приликом наводимо, јер се према извештајима партизани налазе на простору Брезова – Мочиоци.

Према наредби Радовића, златиборска бригада кренула је одмах правцем Бела Река – Клекова, где се састала са Ужичком бригадом. Ужичка бригада по пријему наређења, креће правцем Доњи Љубиш – Трештена стена – Клекова, где се састаје са Златиборском. Обе бригаде састале су се у Клекову и одатле успоставиле везу са деловима Пожешког корпуса са којим ће заједно деловати. Задатак Летеће бригаде је да буде на положају где се и налазила и да буде спремна да у сваком моменту делује и притекне у помоћ бригадама које су кренуле у правцу партизана. Такође, задатак ове бригаде је да развија обавештајну службу у правцу Високе и ка деловима бригада у Клекови. Четници су највећу концентрацију својих снага усмерили према Катићима, јер су се тамо налазиле најјаче снаге партизана. Партизани су током ноћи покушали напад на четнике на положајима, али су одбијени. Четнички

одреди упућени на Кушиће, водили су борбу са партизанима и на Миланци, али нам није познат исход борбе.

Партизани су покушали да поправе тешку ситуацију у којој су се нашли на Ибру. Појачањем 10, 5. и 1. дивизије од 2.200 бораца, која је након безуспешних покушаја да пређе Лим, враћена снажним отпором елитних бораца потпуковника Павла Ђуришића. „У тим борбама 10, 5. и 1. партизанска дивизија имале су преко 130 мртвих, 235 заробљених и велики број рањених. Заплењено је: 1 митраљез, 2 пушкомитраљеза, 1 митраљета, 693 пушке, 4 товара муниције, 70 говеди, 360 оваца, и 1.000 кг. жита. На страни четника било је: 20 мртвих и 14 рањених."[23]

25, 26. и 27. априла 1944. године кроз Општину Сирогојно прошла је једна већа група партизана и са собом одвела тројицу грађана из ове општине који се нису вратили својим кућама. У борби са немачким трупама погинуо је Михаило Ковачевић, из Дренове, а два лица су тешко рањена. Отерали су око 40 комада крупне стоке, троја кола, 30 комада оваца. Извршену пљачку свих грађана ове општине тешко је проценити. Материјално су највише оштетили Михаила Јовановића и Секулу Кнежевића чија је штета можда износила и неколико милиона динара. Партизани су спалили ћуприју на Катушници по трећи пут и порушили једну на путу од Трнаве до Владаја. На путу су оставили већу количину дрва као препреку, те је саобраћај на овом путу био прекинут. По други пут палили су општинске архиве, уништили цео материјал, поломили фиоке из којих су узели 8.400 динара, све рачуне спалили, однели општински печат и све што се у канцеларији задесило. Обили су и земљорадничку задругу, одакле је узето и однето све што је нађено: со, шећер и остале намирнице. Обијена је и основна школа у Сирогојну којој је нанета штета која се не може проценити.

Крајем априла (27.) у поподневним сатима, партизани су у Шљивовици, у општини, запалили готово сва акта и уништили штамбиљ и печат. Општинску касу у којој је било око 30.000 динара, опљачкали су и уништили рачуне из 1941. године.

23 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*. Инв. број 7458

2. 2. Платни списак људства одреда Српске државне пољске страже Златиборског среза за април 1944. године

Исплата припадницима СДПС вршена је зависно од положаја у државној служби. Поред основних примања, постојале су и извесне надокнаде за разне додатне обавезе у служби, па је настала и одређена разлика у укупним примањима, што се види из приложеног списка. Напредовањем у служби запосленима је следовало и одређено повећање плате.

1. „*Ратко Р. Аврамовић*, водник, плата 2.900 дин, унапређен 26. априла 1943. године; са свим додацима 660 дин.
2. *Васо М. Сјеклоћа*, водник, плата 2.900 дин, унапређен 29. априла 1943. године; са свим додацима 4.260 дин.
3. *Љубомир В. Милићевић*, наредник СДС, плата 2.900 дин, унапређен 6. септембра 1937; укупан износ 3.860 дин.
4. *Радомир С. Јанковић*, наредник СДС, плата 2.800, унапређен 6. септембра 1940. године; за исплату 5.560 дин.
5. *Милан М. Симић*, наредник СДС, плата 2.800 дин, унапређен 6.септембра 1940. године; укупан износ 4.960 дин.
6. *Владан М. Ћебић*, наредник СДС, плата 2.800 дин, унапређен 6. септембра 1938. године; за исплату 4.560 дин.
7. *Владимир И. Топаловић*, наредник СДС, плата 2.700 дин. унапређен 30. јула 1943. године; за исплату 7.60 дин.
8. *Љубиша Ч. Гавовић*, ваздухопловни наредник, плата 2.700 дин, унапређен 1. фебруара 1944. године; за исплату 2.660 дин.
9. *Мићун В. Атанасковић*, наредник, плата 2.700 дин, унапређен 1. септембра 1937. године; укупно за исплату 2.660 дин.
10. *Марко Ф. Пајевић*, жандармеријски поднаредник, плата 2.500 дин, унапређен 7. фебруара 1942. године; укупно за исплату 3.860 дин.
11. *Милутин С. Тодоровић*, жандармеријски поднаредник, плата 2.500 дин, унапређен 20. фебруара 1942. године за исплату 3.460 дин.
12. *Митар Д. Глишовић*, резервни поднаредник, плата 2.100 дин, унапређен 1. априла 1940; дод. за исплату 3.860 дин.
13. *Лазар М. Милекић*, поднаредник СДС, плата 2.000 дин, унапређен 1. априла 1943. године; за исплату 3.460 дин.
14. *Петар Г. Јовановић*, жандармеријски поднаредник, плата 2.500 дин, унапређен 16. јула 1943. године; за исплату 2.460 дин.

15. *Лазар Ч. Каравидић*, резерервни поднаредник, плата 2.100 дин, унапређен 28. фебруара 1944. године; за исплату 3.260 дин.
16. *Иван Ј. Краљ*, резервни поданреник, плата 2.100 дин, унапређен 25. фебруара 1944. године; за исплату 2.60 дин.
17. *Богољуб М. Селаковић*, жандармеријски поднаредник, плата 2.500 дин, унапређен 26. априла 1943. године; за исплату 4.260 дин.
18. *Радован П. Шундерић*, каплар СДС. плата 2.300 дин, унапређен 26. марта 1943; за испалату 4.460 дин.
19. *Петар В. Шућуровић*, жандармеријски каплар, плата 2.300 дин, унапређен 12. јуна 1943. године; за исплату 2.260 дин.
20. *Тодор Д. Шкипина*, жандармеријски. каплар, плата 2.300 дин, унапређен 6. септембра 1938. године; за исплату 2.260 дин.
21. *Стојадин М. Ђурковић*, каплар СДС, плата 2.300 дин, унапређен 1. априла 1943. године; за исплату 3.360 дин.
22. *Видан В. Станковић*, званичник 1. групе, плата 2.200 дин, унапређен 1. априла 1942. године; за исплату 2.760 дин.
23. *Радосав М. Милентијевић*, званичник 1. групе, плата 2.200, унапређен 1. марта 1942. године за исплату 4.360. дин.
24. *Миливоје С. Којевић*, званичник 1. групе, плата 2.200 дин, унапређен 8. јануара 1943. године; за исплату 3.960 дин.
25. *Јован В. Зрњевић*, званичник 1. групе, плата 2.200 дин, унапређен 8. јануара 1943. године; за исплату 2.160 дин.
26. *Милан Д. Јелисијевић*, званичник 1. групе, плата 2.200 дин, унапређен 15. фебруара 1942. године; за исплату 2.160 дин.
27. *Илија М. Стаменковић*, званичник 1. групе, плата 2.200 дин, унапређен 1. априла 1942. године; за исплату 2.160 дин.
28. *Милиосав Ч. Јовић*, званичник 1. групе, плата 2.200 дин, унапређен 1942. године; за исплату 2.160 дин.
29. *Александар Р. Ратковић*, стражар, плата 2.000 дин. унапређен 1. децембра 1943. за исплату 2.560 дин.
30. *Славко М. Илић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 9. јануара 1944. године; за исплату 2.960 дин.
31. *Адам Р. Николић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 28. јануара 1944. године; за исплату 4.560 дин.
32. *Милош И. Топаловић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 1. фебруара 1944. године; за исплату 3.360 дин.
33. *Божидар М. Младеновић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 28. јануара 1944. године за исплату 3.760 дин.
34. *Милић М. Весовић*, стражар, плата 2.000, дин, унапређен 23. фебру-

ара 1944. године; за исплату 4.160 дин.
35. *Новак М. Павловић*, стражар, плата 2.000, дин, унапређен 20. фебруара 1944. године; за исплату 2.560 дин.
36. *Вељко М. Мијушковић*, стражар, плата 2.000, дин, унапређен 26. фебруара 1944. године; за исплату 3.960 дин.
37. *Светозар В. Софијанић*, стражар, плата 2.000, дин, унапређен 26. фебруара 1944. године; за исплату 4.760 дин.
38. *Милован Ј. Милановић*, стражар, плата 2.000, дин, унапређен 26. фебруара 1944. године; за исплату 3.960 дин.
39. *Здравко Д. Пауновић*, стражар, плата 2.000, дин, унапређен 26. фебруара 1944. године; за исплату 3.960 дин.
40. *Александар Р. Матовић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 26. фебруара 1944. године; за ипслату 3.360 дин.
41. *Милош Г. Ћировић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 5. марта 1944. године; за исплату 4.960 дин.
42. *Гвозден Ч. Филиповић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 29. новембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
43. *Живојин М. Перуничић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 2. децембра 1943; за исплату 1.960 дин.
44. *Миленко С. Гавриловић*, стражар, плата 2.000, дин, унапређен 18. новембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
45. *Драган М. Жунић*, званичник 1. групе, плата 2.200 дин, унапређен 7. марта 1942. године; за исплату 2.160 дин.
46. *Миодраг С. Пауновић*, званичник 1. групе, плата 2.200 дин, унапређен 15. фебруара 1942. године; за исплату 2.160 дин.
47. *Перко К. Митровић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 11. децембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
48. *Новак М. Богосављевић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 3. априла 1943. године; за исплату 1.960 дин.
49. *Гвозден Р. Крчевинац*, стражар, плата 2.000, дин, унапређен 20. децембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
50. *Видосав М. Николић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 11. децембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
51. *Милован М. Ћирковић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 11. децембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
52. *Раде П. Драшковић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 11. децембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
53. *Радомир Д. Буљугић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 18. новембра 1943. године; исплата 1.960 дин.

54. *Драган Д. Цибуровић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 1944. године; исплата 1.960 дин.
55. *Периша М. Младеновић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 9. јануара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
56. *Петко Р. Николић*, стражар, плата 2000 дин, унапређен 11. децембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
57. *Радомир Г. Котарчевић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 21. фебруара 1943. године; за исплату 1.960 дин.
58. *Светомир В. Мунитлак*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 11. децембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
59. *Љубиша С. Костић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 1. новембра 1943. године;за исплату 1.960 дин.
60. *Раденко Ч. Зечевић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 15. фебруара 1942. године; за исплату 1.960 дин.
61. *Љубисав Николић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 11. децембра 1943. године за исплату 1.960 дин.
62. *Милан М. Поповић*, стражар, плата 2.000 дин. унапређен 23. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
63. *Крстомир В. Рајић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 11. децембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
64. *Раденко Љ. Стојић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 11. децембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
65. *Вучић П. Дојчиловић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 22. новембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
66. *Саватије Т. Вујовић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 22. новембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
67. *Драгослав М. Радојковић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 14. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
68. *Владимир Ж. Громовић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 1. децембра 1943. године, за исплату 1.960 дин.
69. *Страјин М. Ристић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 4. децембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
70. *Милета М. Драгутиновић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 28. фебруара 1943. године; за исплату 1.960 дин.
71. *Вулета Р. Славковић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 14. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
72. *Властимир М. Ђурић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 28. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
73. *Велимир Ј. Миланковић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 28.

фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
74. *Радул Ђ. Станковић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 22. фебруара 1944 године; за исплату 1.960 дин.
75. *Велимир Д. Игњатовић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 24. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
76. *Никола П. Ивановић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 18. новембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
77. *Славољуб М. Пеливановић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 11. децембра 1943. године; за исплату 1.960 дин.
78. *Милош С. Данојлић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен, 18. децембра 1944. године; за исплату 1.960 дин.
79. *Младен Д. Јанковић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 18. децембра 1944. године; за исплату 1.960 дин.
80. *Манојло Б. Штета*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 18. децембра 1944. године; за исплату 1.960 дин.
81. *Боре Ђ. Гашић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 18. децембра 1944. године; за исплату 1.960 дин.
82. *Милутин Р. Марковић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 13. марта 1944. године за исплату 1.960 дин.
83. *Православ Р. Јовановић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 16. марта 1944. године; за исплату 1.960 дин.
84. *Драгомир Р. Миљковић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 25. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
85. *Вук М. Бабић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 16. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
86. *Василије М. Пејчиновић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 25. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
87. *Спасоје Б. Лакетић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 16. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
88. *Драгослав Л. Савић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 11. марта 1944. године; за исплату 1.960 дин.
89. *Милутин П. Пајовић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 13. марта 1944. године; за исплату 1.960 дин.
90. *Гвозден М. Пајовић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 13. марта 1944. године; за исплату 1.960 дин.
91. *Градимир И. Вукадиновић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 12. марта 1944. године; за исплату 1.960 дин.
92. *Александар Ђ. Топаловић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 18. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.

93. *Јевто М. Јевремовић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 25. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
94. *Тодосије М. Јевремовић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 25. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
95. *Вукашин Л. Ђурић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 12. марта 1944. године; за исплату 1.960 дин.
96. *Милорад Т. Милинковић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 13. марта 1944. године; за исплату 1.960 дин.
97. *Милоје Ј. Миланковић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 18. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
98. *Симо Н. Чумић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 3. фебруара 1944. године; за исплату 1.960 дин.
99. *Драгољуб С. Алексић*, званичник 1. групе, плата 2.200 дин, унапређен 15. фебруара 1942. године; за исплату 2.160 дин.
100. *Војислав В. Старчевић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 11. децембра 1943. године; за исплату 3.760 дин.
101. *Драгољуб М. Богдановић*, стражар, плата 2.000 дин, унапређен 11. марта 1944. године; за исплату 3.293 дин."[24]

Појединим особама са овог списка накнадно је зарачунат породични додатак по члану 4 Уредбе МГ 1698/43 године и то: лицима на реднимм бројевима 1. и 4. за фебруар и март 1944. године, а лицу на редном броју 7. за јануар, фебруар и март 1944. године. Лицу под редним бројем 7 накнадно је увећана плата од чина поднаредника на плату чина наредника за јануар, фебруар и март 1944. године, пошто је преведен у чин наредника, са важношћу од 30. јула 1943. године.

Лицима на редним бројевима 15, 36, 37, 38. и 39. накнадно је зарачунат породични додатак за месец март 1944. године, јер раније нису имали венчанице и крштенице.

Сва наведена лица поред основне плате имала су и одређене додатке, попут додатка на децу (по члану 4 Уредбе МС бр. 1698/43). Уз приходе, имали су и одређене одбитке, као нпр. за штампање Гласника СДС и потпорни фонд. Да су сва лица од броја 1. до 11 била на служби потврдио је заступник командира водник Васо Сјеклоћа.

Неколико стотина партизана 8. маја, између 3 и 6 часова ујутру, напало је варошицу Чајетина и државна надлештва, наилазећи у њој на утврђене бункере. Борбе су вођене у Чајетини око касарне Српске

24 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*. Инв. број 7441

државне пољске страже у којој се налазило 8 стражара са 6 пушака. Партизани су их нападали митраљезима, бацачима, и противтенковским топом. Стражари су пружали снажан отпор како касарна не би била заузета и опљачкана. У овој борби стража није имала губитака а на страни партизана погинула су тројица, од којих су два однета а један је остао. Истовремено, друга борба вођена је са осталим деловима људства СДС на утврђењима – бункерима на брду Палисад које доминира варошицом. И ови стражари борили су се храбро под командом потпоручника Ратка Аврамовића. Стража је и овде нападнута истим оружјем као и Чајетина. „У овој борби стража је имала два погинула, 1 рањеног и то потпоручника Аврамовића, који је рањен у ногу, док су партизани имали 6 – 8 погинулих и више рањених. Неке лешеве успели су да покупе и однесу, а неки су остали на лицу места."25 Док су се ове борбе водиле, група партизана извршила је провалу у среско начелство, пореску управу и пошту, тражећи новац али га нису нашли. Шта је све однето, није утврђено а ни архива државних надлештава није била уништена. Борбу СДС потпомогли су омладинци–четници Златиборског корпуса организације Драгољуба Михаиловића са супротне стране, па су партизани били збуњени и брзо су морали да се повуку. Да није било овог напада омладинаца-четника, Српска стража била би побеђена, јер им је понестајало муниције, будући да су је добијали у ограниченој количини. Борбу СДС потпомогао је и резервни потпуковник Андрија Јевремовић који се борио заједно са стражарима. Становништво Чајетине није пљачкано, нити је било страдања грађана. Према подацима нађеним код партизанских лешева, види се да је међу погинулима било људи хрватске националности из Хрватске, да су неки од њих били земљорадници, а неки завршили фрањевачке школе. Због храброг држања људства СДС у овим борбама, начелник Златиборског среза молио је окружног начелника да интервенише код министра унутрашњих послова да се људство Државне пољске страже у Чајетини похвали преко јавности, као и омладинци – четници, како би им ова похвала дала још већег елана у борби против комуниста. 9. маја једна група партизана упала је у Мокру Гору и том приликом спалила железничку станицу. Истога дана вођена је код Рожанства у Срезу златиборском, борба између партизана и четника.

25 Војни архив, К–29, Д–46, Ф–3–1

На 4. километру североисточно од Чајетине на Пријанима водила се борба 10. маја од 7:30 до 14:30 часова између партизана са једне, и СДС Среза златиборског и косјерског и Ужичке резервне чете, на другој страни. У овој борби СДС је заробила од партизана бугарску комору са 6 коња и једним колима, а коју су партизани претходно били заробили од Бугара. Ту комору мајор Божидар Ђорђевић вратио је Бугарима. У овој борби на страни пољске страже био је 1 рањен, а на страни партизана рачуна се да је било око 30 мртвих и рањених.

Следећег дана, 11. маја, вођена је борба између партизана и четника Пожешког корпуса на месту Владаја у Рожанству. У овој борби било је мртвих и рањених на обе стране. Партизани су 11. маја спалили две ћуприје на потоку Дедовић у атару општине Сирогојно на путу Понор – Сирогојно, па је на том делу саобраћај био прекинут. У овој општини опљачкали су храну, тако да је народ остао без жита, па се председник општине обратио начелнику Среза златиборског за помоћ како би се народ прехранио и могао да преживи. Англо–амерички авиони, који су летели 18 маја изнад среза Златиборског, бацили су 11 бомби на месту зв. Бранешко поље у атару Чајетине. Људских жртава и штета није било.

Командант места Јабланице 20. маја обавестио је команданта Среза златиборског о стању у четничким одредима: „Дисциплина и рад у војсци срозао се скоро до испод нуле, а нарочито у задње време. Ништа се не зна који је старији а ко млађи, ко наређује а ко извршава. Изгледа ми да је то све дошло до нижег комадајућег особља које на то ни најмање не обраћа пажњу. Као што већ сами добро знате, без морала и без дисциплине војска не може постојати. Да је војска без дисциплине, видео сам са овога мог положаја, а видео сам и пре два месеца када сам учествовао у борби против комуниста у саставу 4. батаљона Златиборске бригаде. Рђаво понашање млађих према својим старијим, поготову претпостављенима, испољава се и пред грађанима који на то пазе и тиме самим губе поверење у такву војску. Према томе, није чудо што се поједини не одазивају војном позиву или беже из војске, јер виде да нема реда и дисциплине.”[26]

Крајем јула (27.) командант Златиборског корпуса капетан Душан Радовић, обратио се Драгољубу Михаиловићу за одређену новчану

26 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*, инв. број 499

помоћ. У писму Министру војске Радовић описује тешко стање у корпусу, и да се на подручју корпуса налази 130 Американаца који се издржавају из сопствених средстава корпуса, на шта је потрошено више од шестсто хиљада динара. Како би се наставила даља исхрана, потребна је помоћ Врховне команде од које је затражено да издвоји суму од 1.500.000 динара за потребе исхране америчких авијатичара. Радовић указује да се половина људства у корпусу налази више од месец дана на положајима и борбама и да су голи и боси. За опремање војске како би се подмириле све наведене потребе у одећи и обући, као и за набавку аутоматског оружја и муниције, потребно је за корпус обезбедити износ од 10.000.000 динара.

Да је укупна ситуација у четничкој организацији лоша, потврђује и једно писмо Гвоздена М. Мољковића земљорадника из Кремана, упућено министру војске и морнарице господину Д. Михаиловићу у коме представља лоше стање у Златиборском срезу. Сликовито описује прилике, па каже: „Жалосно стање у срезу створили су људи без главе и савести. Зло је велико. Самовоља и насиља, мучења и убиства, довели су народ до очајања. Због таквог поступања омрзео је народ и саму организацију, иако је раније сав био уз њу душом и телом. Зато више нико неће да се одазове позиву организације док су ти људи у њеном вођству. Насилно регрутовање са опкољавањем кућа, батинањем и паљењем, не ствара борце. Људи су решени пре на све друго, него да следе овај позив. Многи су се разбежали из села да не живе у овом страху. Најбољи људи решени су, ако се ово стање не промени, да оду у планине и образују оружане чете за одбрану од насилника и заштиту свога дома. Кад се не цени учешће нашег света у толиким борбама по Босни, кад се не признаје националност народа овога краја у који су партизани неколико пута продирали, па им се нико није хтео придружити, кад се не уважава страдање овога света коме су Бугари раскопали огњишта и опљачкали до голе коже, и кад се при свем том наши људи батинају и убијају без испитивања и без суда, онда нам, ако се организација оглуши о молбу да стање поправи, не остаје ништа друго до да одемо у шуму ради одбране од ових напасника и у борбу против њих. Да спасем Златиборски и Рачански срез од отпадништва и да тражећи правду, приведем опет борби за ослобођење, долазио сам к Вама."[27]

27 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*, инв. број 55

Међутим Мољковић није имао прилике да се сретне са Дражом, али га је примио Живко Топаловић коме је изнео сву невољу и неправду уз конкретне примере. Невоља и неправда у ова два среза исувише су дуго трајале, а овакво стање претило је да прерасте у неизлечиво. Указао је Топаловићу да ће ови крајеви у овом случају бити јако изложени нападима партизана и да ће их они добро искористити за своју пропаганду. Гвозден је конкретно говорио о, на зверски начин извршеним убиствима у селима ова два среза, која су изазвала гнушање према извршиоцима. Убијени су:

1. *Стеван Ђурђић* из Кремана, добар радник и национално исправан
2. *Адам Синђић*, председник из Биоске, национално исправан и истакнути грађанин
3. *Мића Рогић*, командант бригаде, најомиљенији борац за којим је цео крај ишао и
4. *Раденко Ђурђић*, младић чији је отац у заробљеништву

Свима се налазио разлог за убиства. Протуран је глас да је Синђић убијен због наводне утаје неке хране, у шта нико није веровао. За Ђурђића је речено да је радио грађу са Немцима. Међутим, народ се питао шта је са другим трговцима који су у много већем обиму секли приватну, општинску и државну шуму. У време док је Рогић био командант, нико није могао сећи шуму, сем онолико колико му је било потребно за личну употребу. Сеча и уништавање шуме почело је одмах после Рогићеве смрти. Народ је веровао да је због тога убијен, и да су шпекуланти и трговци допринели његовом убиству. Убиства су се дешавала и касније. Био је скоро одведен Маринко Врачарић из Кремана. Маринко је из богате куће, од оца солунца и носиоца Карађорђеве звезде. Брат му је авијатичарски поручник који се налазио у Каиру. Сам Маринко био је активни подофицир, и са Рогићем био је у Рачанском одреду у борбама против усташа у Босни, врло храбар млад човек. Претпоставља се да је убијен из освете, јер је припадао Рогићевом одреду. После Маринка одведен је Миломир Радивојчевић из Биоске, који је учествовао у борби против усташа у Босни. Једно време био је у одреду код Манојла Кораћа и истакао се у борбама против партизана 1941–1942. године. Претпоставља се да је убијен.

Сва ова убиства била су необјашњива и неоправдана у очима народа и створила су непријатна расположења која се испољавају у одбијању приласка четничкој организацији. Било је притисака од стране

организације да принуде људе да им прићу, а они су се бранили, бежали од својих кућа... Због тога долази до батињана, нових мучења, итд. То све је појачавало мржњу и отпор и због тога народ постаје очајан јер се осећао незаштићено.

Командант групе летећих бригада Златиборског корпуса ЈВО, с обзиром на изванредне прилике и ситуацију на подручју који је контролисао Златиборски корпус ЈВО, издао је 12. августа 1944. године наредбу да се при Групи летећих бригада Златиборског корпуса образује Преки суд који ће судити све кривице предвиђене Војно–кривичним законом и то:

1.„Кривична дела против војске
2. Избегавање службе у војсци
3. Бекства из војске
4. Кривична дела против туђе имовине
5. Злоупотребе власти и старешинства
6. Повреде војних дужности
7. Повреде лица на службеној дужности
8. Повреде старешинства
9. Убиства из користољубља
10. Пљачке и разбојништва уз употребу оружја ма које врсте, учињено од мобилисаних или немобилисаних лица
11. Извештавање окупатора и подложних му плаћеничких власти, као и комуниста о присуству и покретима делова ЈВО
12. Одавање или проказивање окупатору или подложним му властима, као и комунистима, припадника Равногорске организације или лица која помажу нашу акцију
13. Шпијунирање у корист окупатора, његових органа или комуниста
14. Проказивање оружја окупатору, његовим органима или комунистима
15. Продавање или омогућавање продаје оружја из редова ЈВО и Равногорске организације
16. Помагање или прикривање комуниста
17. Саботирање организације ЈВО
18. Помагање окупатора (сем у борби против комунизма), прогоњење српског народа у корист окупатора, или уништавање народне, државне или приватне имовине
19. Самовољно уништавање објеката ма које врсте.
20. Бездушно пљачкање путем трговине, интервенције, злоупотребом

свог положаја или пријатељства
21. Вршење блуда са окупаторским војницима и
22. Оснивање ма каквих организација, било политичких или оружаних, које су биле уперене против интереса ЈВО."[28]

У Преки суд именовани су:

председник: поручник *Сима Митровић*
чланови: артиљеријски потпоручник *Драгољуб Савић*
инжењеријски наредник *Михаило Петровић*
пешадијски наредник *Светислав Крстић*
редов *Ђорђе Александрић*
деловођа: поднаредник *Бранко Новаковић*
бранилац: потпоручник *Мирко Удовичић*

У случају изостајања наведених чланова Преког суда, одређени су заменици: поручник Војислав Костић, поднаредник Миливоје Илић и редов Милоје Вемић.

Одлуку о стављању под Преки суд доносио је командант капетан Живковић на основу достављеног оптужног материјала, од стране команданата бригада (потчињених Штабу Групе летећих бригада) команданта Среза рачанског и команданата срезова ужичког и златиборског.

Командант потпоручник Д. М. Савић обавестио је команданта Златиборског корпуса да се са бригадом 1. јула налазио између Бранешаца и Шљивовице. За команданта села у Бранешцима поставио је Драгутина Зарића, а сменио Ивана Јевремовића, ратника са Карађорђевом звездом, јер ју је за време партизана и њихове страховладе бацио под ноге. Затегнути су и односи између четника и органа власти.

Командант Златиборског корпуса ЈВО Душан Радовић – Кондор 7. јуна из је наредбу у којој стоји:

1. „Да одмах по обнародовању ове наредбе сви наши обвезници Ужичани напусте редове пољске страже (најамничке војске) која стоји под командом издајника српства немачког крџалије мајора Ђорђевића.

28 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*, инв. број 53

2. Да се сви такви обвезници одмах јаве на службу у своје бригаде или нашим првим четничким старешинама на селу који су добили наређење како да поступају у сваком случају понаособ."[29]

У случају да наређење не буде извршено, предузимане су репресалије према породицама свих оних који буду и даље остали у редовима најамника – пољске страже. Кондор и даље прети да ће куће бити спаљене, а укућани одведени у шуму као таоци где ће бити побијени. И на крају, Кондор је изричит: „Свака четничка јединица пуцаће на сваког ко буде носио униформу Пољске страже!"

Како би привукао што већу пажњу младих за регрутовање у својим јединицама и попуну старешинског кадра у ЈВО, Радовић издаје наредбу свим јединицама Златиборског и 4. јуришног корпуса од 18. августа 1944, где између осталог стоји:

„1. Сваком сталном четнику признаће ће се све време проведено у шуми као државна служба, с тим што ће се године проведене у шуми и рату рачунати као дупле. Сви стални четници добиће од државе као признање нарочите награде, а као доказ о службовању служиће војничка равногорска књижица.

2. Сваком оном војнику – обвезнику који је провео у четничким редовима најмање три месеца и учествовао у борбама, држава ће дати имање у Војводини или новчану награду за подизање кућа и куповину земље. Као доказ о проведеном времену у војсци служиће војничка равногорска књижица коју ће команданти бригада што пре издати својим војницима.

3. Регрути су дужни да одслуже у јединицама и шуми свој кадровски рок који траје за време рата 6 месеци. Кад одслуже тај рок, пустиће се својим кућама а у новој и проширеној држави неће се звати у касарну на одслужење сталног кадра.

4. Сви мобилисани обвезници по бригадама морају остати према најновијем наређењу господина министра у својим јединицама до 10. октобра ове године. После тога датума команданти бригада могу вршити смену обвезника. После 10. октобра обвезници ће остајати стално по 2 месеца.

5. Попуну људства команданти бригада врше одмах. За све погинуле, рањене или телесно онеспособљене, команданти бригада најбржим

29 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*, инв. број 500

путем траже попуну од команданата срезова по пописаном требовању. 6. Сходно наређењу господина министра, сви бегунци са положаја из борбе биће од сада кажњавани смрћу. Ради тога су образовани преки војни судови по бригадама и командама срезова, поред тога и жандамеријске станице по селима и на коњима који ће хватати војне бегунце. Ако се не би ухватио бегунац, одговараће пред судом мушки пунолетни члан његове породице који се први ухвати."[30]

Командант Ариљске бригаде, потпоручник Михаило Марковић 23. августа, обавештава команданта 5. јуришног корпуса каква је ситуација према реци Лиму: Партизанске 10, 5. и 1. дивизије ноћу 21/22. заузеле су Прибој и Прибојску Бању и преко Рутоша, Радоиње и Тикве стигле на Кокин Брод, где са Златиборском јуришном бригадом на десној обали реке Увца воде борбу, док Златиборци нису почели да се повлаче према Боровој глави.

2. 3. Ознаке чинова и одликовања

Златиборски корпус формиран је почетком децембра 1941. године, као и Ужички корпус. До јула 1944. године у свом саставу је имао 4 бригаде: Ужичку, Златиборску, 1. и 2. рачанску (од марта 1944. године Група рачанских бригада) а од тада четири летеће: „Златибор", „27 март", „Крсто Смиљанић„ и „Тара." Фебруара 1945. корпус је преформиран у Златиборску бригаду.

Министар војске, морнарице и ваздухопловства и начелник штаба Врховне команде армијски ђенерал Драгољуб Михаиловић 7. априла 1944. упутио је команданту Златиборског корпуса наредбу за означавање чинова и одликовања.

1. означавање чинова:

Ознаке чинова за капларе и подофицире биле су: бела трака у виду угла на левом рукаву између лакта и рамена. Теме угла окренуто рамену. Стране угла 6 цм, ширина траке 1 цм. Трака је од белог ширита, белог платна или везена. Каплар носи једну, поднаредник две, наредник три и наредник – водник четири траке. Код подофицира траке (углови) су на растојању од ½ цм.

30 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*, инв. број 54

Ознаке чинова нижих официра биће: жути ширит дужине 8 цм, а ширине 1 цм, постављен на рукаву леве руке испод лакта:
– Потпоручник – 1 ширит
– Поручник – 2 ширита
– Капетан – 3 ширита
– Капетан 1. класе – 4 ширита

Чинови виших официра биће означавани са по два жута ширита. Ужи, као и код нижих официра и шири, исте дужине као и први, али ширине 1,5 цм:
– Мајор – 1 ужи и 1 шири ширит
– Потпуковник – 2 ужа и 1 шири ширит
– Пуковник – 3 ужа и 1 шири ширит

2. ознаке одликовања:

Четници нису били у могућности да у току рата ратницима додељују одликовања, нити су постојале могућности за набавку, прописаних розета за одликовања, па су до краја рата носили ознаке појединих одликовања у виду значки – розета, боје, облика и величине по нацрту датом у прилогу 1.

Ознаке одликовања носиле су се на левој страни груди у висини џепа, односно изнад џепа на оделу. Ознаке – розете за више одликовања носиле су се у једном реду.

Одмах после ове наредбе, уследиле су наредбе команданата других корпуса да се испоштује наредба команданта ЈВО. Препорука је да команданти бригада организују израду значака на једном месту у срезу, да би значке – розете, биле једнообразне. Требало је урадити одређени број одликовања, и о томе обавестити своје претпостављене до 1. маја 1944. године.

2. 4. Прилике у Ужичком округу средином и крајем 1944. године

У близини железничке станице Јелен До, 25. јуна четници Драгачевске бригаде одвели су 2 наредника водника из привредне полиције у Пожеги у правцу Овчарско – Кабларске клисуре.

Стража је успела да 27. јуна открије и убије познатог комунисту Рада Миловановића родом из села Велишевца, у Колубарском срезу, који се налазио као обавештајац у 2. пролетерској дивизији.

Рано ујутро 4. јула један вод четника из Радовићевог корпуса напао је пољску стражу код моста на реци Ђетињи код Ужица.

Истога дана увече четници су са две тројке упали на периферију Ужица и покушали да одведу једног стражара. Нешто касније, дошло је до напада из машинских пиштоља једне групе четника на стражу.

У три колоне 4. и 5. јула две партизанске дивизије покушале су да пређу Лим. Једну колону сачињавали су делови 37. партизанске дивизије која је извршила прелаз између Пријепоља и Бистрице. Друга колона прешла је између Бистрице и Кратовске реке, а трећа колона код Прибојске Бање. Вук Калаитовић дочекао је другу колону и у борби заробио: „око 350 партизана и 300 коња њихове коморе. Партизани су одбијени уз велике губитке."[31] Прва колона наишла је на слабији отпор и успела је да се пребаци на планину Златар и заузме Нову Варош и села Радоиња и Кокин Брод. Одатле се ова дивизија поделила на два правца: северна колона кренула је преко Негбине ка Јасенову, а јужна ка Трудову, Чемерници и Јавору. У саставу 37. дивизије налазли су се само Хрвати и муслимани. Током 6. и 7. јула вођене су борбе код Нове Вароши, на Златару и код Пријепоља, између делова 37. партизанске дивизије и одреда Павла Ђуришића. У неколико борби партизани су тучени и пребачени на леву обалу Лима. Партизани су имали велике губитке. "Приликом прелаза Лима и заузимања Пријепоља изгинуло је само тада око 1.000 партизана који су били изненада нападнути од једног одреда од око 1.700 четника Павла Ђуришића."[32]

Разбијени делови друге партизанске колоне прикључили су се трећој и кренули ка Новој Вароши. Вук Калаитовић их је поново сачекао на Козомору и Оштрику, где их је у борби поново разбио и одбацио ка Прибојској Бањи. Пут Пријепоље – Пљевља био је слободан за саобраћај, јер су на том путу биле немачке посаде. Овај период обележиле су бескомпромисне борбе између четника и партизана и испади четника капетана Радовића.

Његова смена и неопходно чишћење у његовим редовима залечило би ране међу четницима. Сигурно је да би многи поздравили смену Радовића, а посебно сељаци овога краја.

31 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*, инв. број 7570

32 *Исто.*

Почетком децембра 1944. године на сектору Ужице – Пожега налазила се немачка дивизија „Скендербег" ојачана једним пукомада Дивизија је имала у свом саставу и одговарајући број тешког оружја (топова и бацача) које је увелико потпомагало род пешадије. О непријатељској моторизацији која се налазила на овом сектору немамо довољно података, но претпостављамо да је постојала у сразмери са пешадијом и артиљеријом.

Партизани су од Главног штаба за Србију добили наређење да 2. пролетерска дивизија, 25. НОУ дивизија и Ужички одред поседну положаје северно и јужно од Пожеге и Ужица, како би се вршио притисак на непријатеља у циљу уништавања на овом сектору.

2. 5. Присталице партизанског покрета Општине Сирогојно

На подручју општине и села која су гравитирала око ње, био је јако мали број присталица комуниста. То су били углавном млади људи и сарадници партизана од 1941. године. У селу се углавном знало које су све породице биле наклоњене једном или другом покрету. Било је случајева да се из исте куће чланови породице приклоне и једном и другом покрету.

Сирогојно:
1. *Михаило Ђоковић* (син Перка), стар 28 година, ожењен и није имао деце. Брат му је био у комунистима, затим у логору. Михаило је сарађивао са комунистима и одбијао да прије четницима. Мајка његова бацила је лук у очи четницима јер су тражили да Михаило иде са њима у команду.

Трнава:
1. *Миломир Стопић*, имао је оца и мајку; обоје поштени, брат по мајци имао је око 20 година; општински писар, 1941. године био комунистички курир, стално сарађивао са комунистима, није сарађивао са четницима.
2. Јовановић, синовац Милунов, у комунистима је од 1941. године.

Дренова:
1. *Остоја Миловановић*, земљорадник, био у Ужицу радник 10 година. Године 1941. припадао партизанима. Носио је пушку и учествовао у око 9 борби против четника и Немаца. Кад су се партизани повлачили

за Санџак, остао је код куће. На силу је приступио четницима. Није хтео да се одазове позиву и Ковачевић, као командант батаљона, хтео да га стреља.
2. *Велизар Крејовић*, земљорадник стар око 20 година, пекар у Ужицу, 1941. године био у комунистима. Носио пушку, вероватно био у борбама.
3. Милоје Браловић. Има саслушање – посебно.
4. *Добривоје Бојовић*, има мајку и три сестре. У комунистима је од 1941. године.
5. *Срећко Мартић*, нема никога,у комунистима од 1941. године.

Жељине:
1. *Драшко Марковић*, земљорадник, 56 година, био у партизанима 1941. године и све време присталица комуниста, радовао се када су партизани дошли у Љубиш.
2. *Милан Марковић*, син Драшков, земљорадник, стар 26 година. За време партизана био курир Пере Бојовића, комунистичког благајника и лидера који је погинуо у борби са четницима. Носио је његову пошту у Ужице и натраг. Бојовић је био трговац у Београду и после рата дошао у Високу да организује комунисте. Да би привукао што више присталица, почео је да сече општинску шуму, па је тако, секући шуму и правећи угаљ, врбовао присталице. Марковића је поставио за пословођу да му води послове и врбује раднике. Прљавим пословима зарађивао је на сељацима велике паре и касније водио трговину. Био је у комунистичкој милицији, носио је пушку. Вешто се крије и навијач је партизанског покрета. Није хтео да се одазове позиву четника, па је требало да буде стрељан.
3. *Ранко Јовановић*, земљорадник, живео у Београду, 10 година, келнер, стар око 37 година, 1941. године био члан Народноослободилачког одбора. Кмет је села Жељина. Сакупљао је прилоге за комунисте и говорио је да је то за децу изгинулих, међутим то је било за комунисте који су били на Палисаду. Тајно је радио и још увек ради. Има мајку, жену и четворо деце испод 9 година старости.

Штаб Златиборског корпуса доставио је упутство 1. новембра 1944. године герили на терену у коме стоји:
1. „Нигде не дозволити да дође до оружаног сукоба са Русима.
2. Због Руса у пропаганди не нападати комунизам, већ рад наших партизана.

3. Русе свуда третирати као наше савезнике и пријатеље.
4. Са Русима, уколико се дође у додир, апсолутно избегавати свако политизирање, јер нам то може нанети велике штете. Пред Русима партизане не називати комунистима, нити олошем који је састављен од Хрвата, Мађара, Немаца, итд.
5. Уколико дође до тога, борбу са партизанима тумачити као националну трагедију, и да сву наду полажемо у Русе да они реше ово питање.
6. Ради лакшег рада на терену и прикривања, наредити да се људство обрије и ошиша."[33]

2. 6. Помоћ незбринутој деци

Поводом подизања „Недићевог дечјег града" у Обилићеву, начелник Округа крушевачког, упутио је свим окружним начелницима 10. марта 1944. године циркуларно писмо у коме је апеловао да се овај важан подухват српске владе народног спаса свесрдно помогне као корисна и значајна замисао. Недићев дечји град је један од најзначајнијих и најкрупнијих хумано–социјалних подухвата Владе народног спаса. Циљ оснивања ове установе је да окупи сву напуштену, морално посрнулу и унесрећену српску децу. У тој установи српска деца оба пола добила су дом и склониште којег су несрећно изгубила. Намењена је целокупном српству, па је зато упућен свим Србима за помоћ и сарадњу. На упућени апел добијени су одговори од готово свих са пуно разумевања и саосећања према напуштеној и унесрећеној српској деци. Овај апел наишао је на пуно разумевање и у ужичком крају код племенитих људи, који су утицали својим ауторитетом, речју и делом да народ овога краја прими апел и припомогне остварењу ове дивне националне и социјалне замисли.

Наводимо списак лица која су се и личним потписом одазвала овој хуманој акцији:

1. „Инг. *Здравко Ђурић*
2. *Милутин Симовић*, трговац
3. *Сретен Јоксић*, трговац
4. Фирма *„Копаоник"* са потписом Миодрага Смиљанића

33 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*, инв. број 7634

5. *Вилиман Јовановић*, трговац
6. *Пера Константиновић*, банкар
7. *Коста Врањешевић*, бојаџија
8. *Петар Пржуљевић*, трговац
9. *Недељко Спарић*, трговац
10. *Јован Јовановић*, апотекар
11. *Давид Новаковић*, сарач
12. *Добросав Кузељевић*, опанчар
13. *Светозар Марјановић*, трговац
14. *Миодраг Ковачевић*, трговац
15. *Богдан Васиљевић*, обућар
16. *Милован Панић*, трговац
17. *Илија Лазић*, фотограф
18. *Станиша Дебељевић*, фотограф
19. *Јован Ђокић*, трговац
20. *Никола Стефановић*, апотекар
21. *Андрија Мирковић*, трговац
22. *Андрија Кремић*, трговац
23. *Александар Николић*, трговац
24. *Ткачка радионица*
25. *Аџа Љубисављевић*, апотекар"[34]

Командант Златиборског корпуса ЈВО 16. септембра 1944. године из је наредбу народу и војним обвезницима рачанског, ужичког и златиборског среза у којој истиче да су жестоке борбе вођене са партизанима. Приликом ових борби и брзом надирању партизанских јединица, велики број равногорских бораца, нарочито из Среза рачанског, погубио је везу са штабом своје бригаде или су били одсечени од осталих јединица овог корпуса, тако да су били принуђени да се склоне по селима и шумама или су код својих кућа чекали да се терен прочисти. Из овог разлога командант Душан Радовић – Кондор издаје наређење у коме стоји:

1. „Да се сви наши обвезници – четници, припадници летећих бригада „Тара", „27 март", „Крста Смиљанић" и „Златибор" одмах по пријему к знању ове наредбе врате у своје јединице или најближу нашу јединицу

34 Народни музеј, *Збирка докумената 1941–1945*, инв. број 7423

са оружјем и осталом убојном спремом. Рок за извршење је 22. септембар ове године. Ко се буде јавио до овог рока, сматраћемо да је изгубио везу, те неће бити ничим кажњен. Сви они који до овог рока не дођу у своју јединицу, сматраће се као војни бегунци и према њиховим домовима и фамилијама предузеће се репресалије од стране наше казнене експедиције;
2. Да се сви наши функционери као старешине села, команданти општина и чланови равногорских одбора одмах врате на своју дужност и продуже са радом и одређеним дужностима;
3. Да команданти срезова ову наредбу одмах и хитно обзнане народу и постарају се да залутали обвезници ухвате хитну везу са својим бригадама."[35]

Наредба је писана са пуно оптимизма јер се из садржаја може закључити да се очекује победа и слобода отаџбине и да четничке јединице морају бити спремне да дочекају свог Врховног команданта њ. в. краља Петра I који ће ускоро доћи са савезничким армијама преко Јадранског мора. Највећу опасност за равногорски покрет по мишљењу Радовића, представљали су партизани, и зато своју наредбу завршава речима: „Смрт комунизму!"

2. 7. Политички прогони, убиства и криминал

Добросав Чумић, наредник, одведен је из Пољске државне страже Среза златиборског 23. септембра 1943. године од стране четника Д. Михаиловића и поново се вратио 24. јануара 1944. године у команду.

Предстојник полиције у Ужицу Владислав Томовић, отпутовао је 28. јануара у пратњи стражара Ивана Котличића из Ужица у село Равни, Срез ужички, ради контакта са четницима у циљу трагања за партизанским куриром који је по предметној достави донео налог за убиства неких грађана у Ужицу. Предстојник Томовић и пратилац идентификовани су приликом ексхумације два леша у атару Љубања у једној шуми.

Четници из групе мајора Радовића, зауставили су воз на Шаргану и том приликом извели из воза и убили Ђорђа Росића, трговца из Мокре Горе.

35 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*, инв. број У–198

На дан 24. маја 1944. године четници су одвели три младића из Ужица и то:

1. *Адама Зарића*, ђака, рођеног 10. маја 1925. године у Косјерићу од оца Радована и мајке Јелисавете, рођ. Мршевић. Одвели су га у 6,15 часова ујутро, као симпатизера и сарадника партизана. Његов брат Милорад зв. Прањка налазио се у Заводу за принудно васпитање омладине у Смедеревској Паланци због сарадње са партизанима.
2. *Милорада Ђокића*, ђака, рођеног 28. јануара 1927. године у Чачку, Срез трнавски, од оца Божидара и мајке Анке, рођ. Петровић. Одведен је 24. маја у 9,15 часова по подне зато што је окарактерисан као симпатизер и сарадник партизана.
3. *Сретена Ђокића*, ђака, рођеног 2. маја 1927. године у Ужицу, од оца Здравка и мајке Милене, рођ. Секулић. Одведен је 24. маја у 9,15 часова по подне зато што је окарактерисан као симпатизер и сарадник партизана.

Од тројице одведених сутрадан пуштен је Сретен Ђокић, а задржани су Милорад Ђокић и Адам Зарић. Њима се стављало на терет да су по околним селима растурали партизанске летке против четника. Леци су пронађени и спречено је њихово растурање. Против Ђокића и Зарића је утврђено чињенично стање, па су на основу тога у штабу Златиборског корпуса осуђени на смрт и казна је извршена 27. маја 1944. године поподне, како стоји у извештају предстојника градске полиције. Тврди се да је Милорад Ђокић после осуде, уз помоћ своје мајке која је отишла за њим, покушао бекство, те је у бекству убијен, а како му је мајка после тога напала четнике, то је и она убијена.

(Према казивању **Миодрага Глушчевића**, професора из Ужица, нису ликвидирани ни једно ни друго, него су бекством успели да се извуку и после завршетка рата настанили се и живели у Љубљани, Словенији.)

III ПОГЛАВЉЕ

ПОЖЕШКИ СРЕЗ

3. 1. Пожешки срез

По пресуди Преког војног суда при команди Пожешке бригаде ЈВО од 21. јануара 1944. године, извршена је смртна казна над следећим лицима:

1. „*Манојлом Богићевићем*, воскарем
2. *Добривојем Глушчевићем Зецом*, ћевабџијом
3. *Мирославом Жарковићем*, обућаром
4. *Миодрагом Синђелићем*, учеником
5. *Аврамом Вранешевићем*, пекаром
6. *Јулом Милосављевић*, рођеном Јордовић, домаћицом."[36]

Сва стрељана лица су из Пожеге. Председник Преког војног суда био је потпоручник Добривоје Рендулић.

Командант летеће бригаде и војни писар 1. класе Милисав Р. Матић сачинио је 4. фебруара предлог за унапређење у наредни чин подофицира, каплара и редова Пожешког корпуса ЈВО:

1. „*Тодор (Михајило) Ристивојевић*, учитељ, ђак поднаредник од 3. новембра 1943. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године на положају шефа обавештајног одсека и уредника листа „Равногорски херој." Предложен је за унапређење у чин наредника ђака. Својим радом успео је да на време излази лист „Равногорски херој" један од најуређенијих листова западне Србије. Као наставник у Летећој бригади у национално–политичком погледу показао одличан успех. Није одликован ни похваљиван.
2. *Станислав (Игњат) Грегорчић*, жандармеријски каплар од 1. септембра 1940. године. У организацији је од 1941. године на положају нишанџије бацача Пожешког корпуса. Предложен је за унапређење у чин жандармеријског поднаредника. Учествовао је у борбама у Босни против усташа и партизана, а 1943. године учествовао је у борби против партизана на Новој Вароши, Штиткову, Црном Врху, Чемерници, Тометином пољу и Субјелу. У свим борбама показао се као добар нишанџија на бацачу и храбар је. Није одликован ни похваљиван.

36 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* Инв. број 454

3. *Константин (Сима) Ценић*, ђак, каплар од 3. децембра 1943. године. У организацији је од новембра 1941. године. На положају је пропагандног одељења и сарадник листа „Равногорски херој". Предложен је за унапређење у чин ђака поднаредника. Учествовао је у борбама на Тикви, Црном врху, Прибоју, Новој Вароши и Чемерници, као и у борби на Тометином пољу и Субјелу, против партизана. У борби је био врло храбар и умешан, војницима је у борби давао морални подстрек на издржљивост; вредан је и добар радник. Није одликован ни похваљиван.
4. *Радомир (Миливоје) Станковић*, ваздухопловни каплар од 15. фебруара 1941. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају је пушкомитраљесца у штабу Пожешког корпуса. Предложен је за унапређење у чин ваздухопловног поднаредника. Учествовао у свим борбама против комуниста од 1941. године па до 1943. године, а нарочито се истакао у борби против љотићеваца и окупатора у Сечој Реци где је митзраљезом косио непријатеља са истакнуте тачке. Врло је храбар, вредан и дисциплинован. Није одликован ни похваљиван.
5. *Славко (Сретена) Ковачевић*, ђак – каплар од 12. септембра 1943. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године на положају пушкомитраљесца у Пожешком корпусу. Предложен за унапређење у чин ђака поднаредника. Врло је интелигентан и духовит, и развесели војника у најтежим часовима. Митраљезом даје пример свим друговима, храбар је и умешан у борби. Учествовао у свим борбама од 1941. до 1943. године против партизана, окупатора и љотићеваца. Вредан је и дисциплинован. Није одликован и похваљиван.
6. *Стеван (Велимира) Млађеновић*, пешадијски каплар од 7. јула 1943. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају је командира коморе у штабу Пожешког корпуса. Предложен је за унапређење у чин пешадијског поднаредника. Учествовао је у свим борбама од када је у шуми, а у борби је необично храбар и умешан. Истакао се у борбама на Руднику, Новој Вароши, Каменој Гори и Штиткову, где је био похваљен од претпостављених старешина. Као командир коморе био је одличан.
7. *Славко (Чедомир) Марковић*, редов, у организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају пушкомитраљесца у Пожешком корпусу. Предложен за унапређење у чин артиљеријског каплара. Учествовао је у свим борбама против комуниста 1941–1943. године, против љотићеваца у Сечој Реци и Бугара у Ариљу, где се показао и истакао, дајући пример осталима у борби.

8. *Миле (Божо) Врањевац*, пешадијски каплар од 26. марта 1943. године. У организацији је од 1942. године. На положају стрелца у Пожешком корпусу. Предложен је за унапређење у чин резервног поднаредника. Учествовао је у борбама: Висока, Ојковица, Кокин Брод, Нова Варош, Златар, Камена Гора и Коврен, као и у борби у Сечој Реци против окупатора и љотићеваца. Показао се као врло храбар и умешан у борби.
9. *Милојко (Жарко) Крчевинац*, пешадијски каплар од 26. марта 1943. године. У организацији је од јула 1941. године. На положају пушкомитраљесца у штабу Пожешког корпуса. Предложен је за унапређење у чин резервног поднаредника. Учествовао је у борбама против партизана у Прањанима, Штиткову, Црном врху, Новој Вароши, Чемерници 1941. године и окупатора у Краљеву, Чачку, Горњем Милановцу. У борбама је рањен, врло је храбар и скроман.
10. *Крста (Александар) Неловски*, пешадијски каплар од 1938. године. У организацији је од 3. августа 1943. године. На положају десетара у Летећој бригади Пожешког корпуса. Предложен за унапређење у чин пешадијског поднаредника. Учествовао у борби против окупатора и љотићеваца у Сечој Реци, где се нарочито истакао као храбар и умешан борац. У новембру и децембру 1943. године учествовао је у борби против партизана на. Штиткову, Црном врху, Новој Вароши, Чемерници, Мочиоцима и Тометином пољу. Вредан је и врло дисциплинован.
11. *Сретен (Добривоје) Димитријевић*, каплар од 3. октобра 1943. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На дужности је пушкомитраљесца у штабу Пожешког корпуса. Предложен је за унапређење у чин поднаредника. Учествовао је у борбама против партизана и то: Пожега – Трешњица, Лорет 1941. године, а 1943. године на Штиткову, Црном врху, Прибоју, Новој Вароши, Чемерници, Тометином Пољу, Мочиоцима. У борби против окупатора и љотићеваца на Сечој Реци показао се као одличан и врло храбар војник."[37]

3. 2. Оцењивање рада команданата бригада при Пожешком корпусу

Командант Пожешког корпуса капетан Милош В. Марковић, 25. јануара 1944. године доставио је команди ЈВО списак са оценама својих најближих сарадника. Достављене су оцене за:

37 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*, инв. број 7399

1. *Ђура Ђокића*, мајора
2. *Милутина Матијашевића*, капетана
3. *Крсту Павићевића*, капетана
4. *Божидара Мићића*, капетана
5. *Драгомира Топаловића*, капетана
6. *Милутина Лула Срдановића*, потпоручника
7. *Филипа Ајдачића*, потпоручника
8. *Михаила Калча Марковића*, потпоручника.
9. *Милисава Матића*, војног писара 1. класе
10. *Тодора Ристивојевића*, поднаредника – ђака
11. *Милована Б. Лучића*, ваздухопловног потпоручника
12. *Милоша Катанића*, пешадијског потпоручника

Оцењивани су за укупан допринос Равногорској организацији од 1941. године до момента описног оцењивања, дакле до јануара 1944. године. Описну оцену команданту пожешких бригада, мајору *Ђуру Ђокићу*, дао је, командант Пожешког корпуса Милош В. Марковић са основним подацима: „...да се налази на положају команданта пожешких бригада, да је одликован Златном медаљом за ревносну службу (пре рата), да се налази у редовима равногораца од јула 1941. године, да је храбар, а у вођењу јединица неиспитан. Врло је способан организатор, светлог је карактера. Ретко добар и послушан. Мек је и више је родитељ него старешина. Без мана је и порока. Ожењен је. Сам је пример од послушности. Болесног је срца, али издржљив."[38]

2. *Милутин Ж. Матијашевић* је оцењен такође описном оценом од стране команданта Пожешког корпуса капетана М. В. Марковића: „Пешадијски је капетан 1. класе, начелник је штаба Пожешког корпуса. Одликован је Медаљом Обилића за храброст. У организацији равногорског покрета је од јула 1941. године. Лично, и као командант, храбар, умешан и способан за вођење јединица у борби. Организаторске способности су му врло добре, умешан је и тактичан. Поседује моралне особине, карактера је светлог, строг је, правичан и дисциплинован. Без мана је и порока. Ожењен је. У свему је служио за пример. Против неправди борио се без компромиса. Што се тиче физичке способности, болестан је на плућима, али је издржљив."[39]

38 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*, инв. број 7391

39 *Исто.*

3. *Крста П. Павићевић*, оцењен је описном оценом од стране команданта Пожешког корпуса капетана М. В. Марковића. „Резервни је пешадијски капетан, био је помоћник за стручне војничке ствари. Био је одликован два пута орденом Светог Саве 5. реда, затим Златном медаљом Обилића за храброст. У Равногорском покрету је од фебруара 1942. године, а у шуми од јануара 1943. године. Храбар је и способан за вођење борби у мањим јединицама. Добар је организатор, чврстог карактера, без мана је и порока. Ожењен је. Био је најодушевљенији Равногорском идејом. Здрав је и способан."[40]

4. *Божидар С. Мићић*, резервни пешадијски капетан, помоћник команданта корпуса за обавештајну службу. Њему је описну оцену, командант Пожешког корпуса, капетан М. В. Марковић: „У служби никада није одликован. У Равногорском покрету је од јула 1942. године, а од марта 1943. године налази се у шуми. Био је врло храбар, а у вођењу јединица неиспитан. Добар је организатор, карактера чвстог и постојаног. Био је без мана и порока. Ожењен је. У свему је био за пример, врло је строг и правичан. Одличан је обавештајац. Оспособљен је за „О" службу (бојни отрови). Здрав је и способан."[41]

5. *Драгомир М. Топаловић*, пешадијски капетан 1. класе, командант 1. пожешке бригаде. Њему је описну оцену командант пожешких бригада мајор Ђуро Ђокић: „Одликован је Белим орлом 1. реда и Златном медаљом Обилића за храброст. У Равногорском покрету је од јуна 1941. године. Лично је храбар и умешан у вођењу бригаде у борби. Организаторске способности су му добре, али је нетактичан према народу. Карактера је чврстог и постојаног, према млађима строг и правичан. Без мана је и порока. Служио је за пример млађима у погледу исхране и живота уопште. Здрав је и способан за положај на коме се налази." Поред мишљења Ђ. Ђокића постоји и мишљење виших претпостављених старешина где стоји: „У раду је променљив. У највећем напору рада пада у крајњу равнодушност. Покаткад је дрзак, али и доказан. Борбу против партизана избегава. То је оцена и мишљење команданта Пожешког корпуса М. В. Марковића."[42]

40 *Исто.*

41 *Исто.*

42 *Исто.*

6. *Милутин Т. Срдановић*, ваздухопловни потпоручник, командант 1. пожешке бригаде. Оцењен је описном оценом од стране команданта пожешких бригада мајора Ђура Р. Ђокића: „Одликован је Златном медаљом Обилића за храброст. У редовима Равногорског покрета је од 9. јула 1941. године. Лично је храбар и умешан у вођењу борбе са партизанима. Врло добрих је организаторских способности. Чврстог је карактера и постојаног, а према млађима строг и правичан. Без мане је и порока. Служио је за пример млађима у погледу исхране и живота уопште. Здрав и способан на положају на коме се налази. Рањен је у борби код Пожеге."[43]

7. *Филип Ч. Ајдачић*, жандармеријски потпоручник, командант Црногорске бригаде. Командант Пожешког корпуса капетан М. В. Марковић га је оценио описном оценом: „Одликован је Карађорђевом звездом 1. реда са мачевима и Златном медаљом Обилића за храброст. У Равногорском покрету је од јуна 1941. године. Лично, и командантски, врло храбар. умешан и способан је у вођењу јединица у борби. Врло је добар."[44]

8. *Михаило В. Марковић*, ваздухопловни потпоручник, командант Ариљске бригаде. Описну оцену о његовом доприносу је командант Пожешког корпуса капетан М. В. Марковић. „Одликован је Златним војничким орденом Карађорђеве звезде и Златном медаљом Обилића за храброст. У Равногорском покрету је од јула 1941. године. Командантски и лично врло је храбар, умешан је и способан у вођењу јединица у борби. Способан је организатор, карактера је чвстог и постојаног. Без мана је и порока. У свему предњачи примером. Врло је строг, али правичан. Здрав је и способан. Рањен је у борби на Руднику."[45]

9. *Милисав Р. Матић*, војни писар 1. класе. Командант Летеће бригаде у корпусу. Оцењен је описном оценом команданта Пожешког корпуса капетана М. В. Марковића. „Одликован је Златном медаљом Обилића за храброст. У Равногорском покрету је од августа 1941. године. Храбар је и способан за вођење јединице у борби. Способан је организатор и врло приступачан народу. Карактера је чврстог и постојаног. Без мана је и порока. Ожењен је. У свему служи примером, добро се брине о

43 *Исто.*

44 *Исто.*

45 *Исто.*

јединици и њу збрињава на рачун свог комотитета. Здрав је, способан и врло издржљив.”[46]

10. *Тодор М. Ристивојевић*, пешадијски резервни поднаредник–ђак, шеф пропагандно обавештајног одсека. Оцену о његовом протеклом раду је командант Пожешког корпуса капетан М. В. Марковић: „Није одликован, у Равногорском покрету је од августа 1941. године, а у шуми је од јуна 1943. године. Што се тиче борбене вредности, храбрости, умешности у вођењу рата, неиспитан је. Способан је организатор. Чврстог је карактера и постојаног. Без мана је. Ожењен. Има смисла и способности за преношење равногорских мисли и идеја на масу живом речју као и писаним путем. Здрав је и способан.”[47]

11. *Милован Б. Лучић*, ваздухопловни потпоручник, командант је Аријьске летеће бригаде. Његов рад у Равногорском покрету од почетка приступа оценио је пешадијски капетан 1. класе Милош Р. Спасојевић, заступник команданта бригаде: „Лучић је одликован Златном медаљом за храброст Милоша Обилића. У Равногорском покрету је од 1. септембра 1941. године Одличан је борац, врло храбар и умешан у вођењу трупа у борби. Одличан је организатор. Миран је и тих, прибран и одлучан, карактера отвореног и постојаног. Фамилијаран је и у свему умерен. Не коцка се и не пије. Потчињенима служи за пример у погледу исхране као и свим другим тешкоћама. Здрав је и способан за ову службу.”[48]

12. *Милош С. Катанић*, пешадијски потпоручник, начелник штаба 1. пожешке бригаде. Његов укупан рад у организацији описно је оценио командант 1. пожешке бригаде ваздухопловни потпоручник Милутин Т. Срдановић: „Катанић у досадашњем раду није одликован. У организацији је од 1941. године. Храбар је и умешан у вођењу трупа у борби. Организаторске способности поседује врло добре. Карактера је чврстог и постојаног, али је врло строг и правичан. Мана нема. Претходи примером у погледу исхране и живота уопште. Здрав је и способан за вршење службе у ратним условима.”[49]

46 *Исто.*

47 *Исто.*

48 *Исто.*

49 *Исто.*

Командант пожешких бригада мајор Ђуро Ђокић команданту Пожешког корпуса, капетану М. Марковићу доставио је 5. фебруара предлог за унапређење Душана А. Аврамовића, активног пешадијског наредника у чин активног пешадијског потпоручника. Ђокић је мишљења да би именованог требало унапредити у наредни чин, јер то заслужује својим владањем и вршењем службе, тренутно на дужности интенданта 1. пожешке бригаде. О њему постоје сачувани подаци:

„*Душан (Аврама) Аврамовић*, пешадијски наредник од 6. септембра 1935. године у организацији је од 23. септембра 1941. године. На дужности је интенданта 1. пожешке бригаде. Учествовао је у борбама 1941. године против Немаца код Велике Плане и Лапова. Као водник учествовао у борбама против партизана у 18 пешадијском пуку 1941. године. 3. новембра у нападу на Пожегу показао се као врло храбар. Са својим водом штитио је одступање четника из Пожеге. Учествовао је у борбама против партизана у Глумчу, Тометином пољу и на Руднику. У свим овим борбама показао се храбар и спреман да води, не само вод, већ и веће јединице. У борбама против партизана 1942. године учествовао на Високој, Златару и Новој Вароши, Бистрици и Прибоју (Прибојска Бања). На Црном врху са својим водом разбио је партизане и том приликом уништио им је један тешки митраљез. Од 1943. године, па све до 1944. године, налазио се на дужности интенданта 1. пожешке бригаде. Ову службу је обављао на опште задовољство свих старешина, способан је, примеран и поштен.”[50]

Командант Летеће бригаде Пожешког корпуса поручник Милисав Р. Матић је предлог 5. фебруара 1944. године за унапређење активног ваздухопловног наредника Милована Љ. Николића у чин активног ваздухопловног потпоручника команданту Пожешког корпуса капетану М. В. Марковићу. Мишљења је да би именованог требало унапредити у наредни чин, пошто својом способношћу, владањем и вршењем службе, то заслужује, за шта је сагласност и командант корпуса М. В. Марковић. „*Милован (Љубодрага) Николић*, активни ваздухопловни наредник од 5. августа 1942. године. У организацији је од априла 1941. године. Налазио се на дужности команданта 1. батаљона Летеће бригаде Пожешког корпуса. Предложен за унапређење у чин активног

50 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7399

ваздухопловног потпоручника. У другој половини месеца августа 1941. године ступио је у јединицу коју је образовао капетан Милош Глишић. У војсци и јединици показао се као врло вредан и марљив.

Пошто је ова јединица била скелет за образовање пожешког одреда, то је као десетар учествовао у борби код Пожеге и видно се истакао 1. октобра 1941. године. У борбама на Трешњици, Глумчу, Боловића брду, Тометином пољу, три пута на Руднику, својом храброшћу и умешним командовањем као водник предњачио је и служио за пример осталима. Ове борбе одиграле су се у времену октобар – децембар 1941. године.

У борби на Високој 6. јануара 1942. године са својим водом успео је да први избије на вис Сивош, за шта је усмено похваљен од стране свог командата батаљона. Учествовао је у борбама: Ојковица – Бурађа – Кокин Брод – Нова Варош. У њима је, у времену од око 30 дана, увек био на месту догађања и показао је врло добар успех у командовању, а својом храброшћу увек предњачио. За овако осведочену храброст и умешност добија место командира чете. У борбама против партизана и муслимана преко Златара и Бистрице – Градине – Шаховића и Бобова. Показао се врло храбар и умешан у командовању.

За командира Глумачке чете одређен је 2. августа 1942. године и на овој дужности остао је све до 15. марта 1943. године. Као организатор био је врло добар, и имао такта у опхпођењу са народом. За команданта батаљона постављен је 15. марта 1943. године. У Летећој бригади као командант батаљона учествовао је у борбама: Штитково – Тиква – Китоња – Црни врх – Мочиоци. Ове су борбе вођене у током новембра и децембра 1943. године. У њима, али и претходним, показао се као храбар и умешан у командовању. У служби се показао као вредан, предузимљив и дисциплинован. Карактера је чврстог и светлог. Са народом и војницима опходио се старешински са пуно такта и умешности."[51] Био је одликован два пута Златном медаљом Обилића за храброст.

Командант Летеће бригаде Пожешког корпуса поручник Милисав Р. Матић, 5. фебруара 1944. године предложио је команданту Пожешког корпуса капетану М. В. Марковићу активног коњичког наредника Миломира Максимовића за унапређење у чин активног коњичког потпоручника. Матић је мишљења да би требало именованог унапредити у наредни чин пошто он то заслужује својом способношћу, владањем и

51 *Исто.*

вршењем службе, са чиме се сложио и командант Пожешког корпуса. Матић је свој предлог образложио:

„*Миломир (Ратко) Максимовић*, активни коњички наредник од 1941. године. У организацији је од 13. маја 1941. године. Налазио се на дужности команданта 1. батаљона Летеће бригаде Пожешког корпуса. Предложен је у чин активног коњичког потпоручника. У штабну групу на Равној гори јавио се 13. маја 1941. и остао све до 7. децембра 1941. године. Служећи у овој јединици учествовао је у свим борбама, које је водила дотична јединица код Теочина, Прањана, Горњег Милановца, итд. Од 7. децембра 1941. године био је на служби у Самосталном четничком одреду у Косјерићу, као водник. Са овим одредом учествовао је у свим борбама који је водио овај одред. За своје храбро држање и умешно вођење своје јединице у борби 15. децембра 1941. године на Рудној Букви (Варда) добио је похвалну наредбу од истог команданта. Маја 1942. године прешао је у Црногорску бригаду за команданта 1. батаљона. Учествовао је у свим борбама које је његова бригада водила, а нарочито се истакао у борби на Тари против окупатора и љотићеваца. Код Ариља 11. и 12. августа 1943. године нарочито се истакао у разбијању непријатељских снага на релацији Клокоч – Вране – Годовик, где је непријатељу задат смртни ударац уз велики број заробљеника. За овај херојски подвиг одликован је Златном медаљом Обилића за храброст. У борби против окупатора и љотићеваца у Сечој Реци 23. септембра 1943. године својим својим храбрим држањем и умешним командовањем својом јединицом, успео је у налету попут вихора да збуни противника и са осталим деловима јединица уништи непријатељу два тенка и неколико возила, међу којима и једна оклопна кола. За ово дело предложен је за унапређење у чин активног потпоручника (из непознатих разлога није унапређен). На службу у Летећу бригаду Пожешког корпуса дошао је 1. октобра 1943. године као командант батаљона. У овој јединици показао се као врло добар старешина, умешан, дисциплинован и храбар. Учествовао је у борбама на: Чемерници, Тикви, Китоњи, Црном врху (код Прибоја) Виловима, Тометином пољу, Субјелу и Мочиоцима. У свим овим борбама показао је храброст, умешност и довитљивост. У служби је био у сваком погледу за пример. Био је дисциплинован, чврстог и постојаног карактера без мана и порока, дружељубив у чему предњачи над осталим.”[52]

52 *Исто.*

Командант 1. пожешке бригаде ваздухопловни потпоручник Милутин Т. Срдановић, предложио је 6. фебруара 1944. године команданту Пожешког корпуса капетану М. Марковићу да се унапреде одређени наредници у потпоручнички чин, на чији је предлог сагласност М. Марковић. Наводимо имена предложених лица за унапређење:

1. *Недељко (Милана) Вукановић*, активни коњички водник 1. класе од августа 1939. године. У организацији је од 4. јула 1941. године. На положају интенданта 1. пожешке бригаде. Предложен је за унапређење у наредни чин из следећег разлога: Чим су се разорни и анационални елементи у 1941. године дигли да сруше наше културне и националне тековине, именовани се нашао одмах побуђен и похитао у четничке организације, где се видно истакао у организовању Пожешког четничког одреда. У њему учествује у борби против партизана приликом освајања Пожеге. После тога учествовао је у борби на Трешњици и приликом одбране Пожеге. Видно је учествовао у чишћењу терена Пожешког среза. „Када се Пожешки четнички одред повукао на Рудник, именовани је учествовао у свим борбама приликом одступања, као Лорет, Тометино поље, итд. После овога водио је огорчене борбе са хомољским четницима у Хомољу и истицао се у умешном вођењу и храбрости и био је пример млађим подофицирима. Кроз 1943. годину стално се налазио у шуми, где је учествовао у борбама у Санџаку (Нова Варош, Тиква, Рутоши, Прибојска Бања, Црни врх, Прибој...) У овим борбама као командант 1. батаљона 1. пожешке бригаде истакао се у умешном вођењу јединице. У Субјелу је 25. новембра 1943. године учествовао у борбама против партизана и са својом јединицом показао се као необично храбар и умешан. У служби се показао као врло вредан, предузимљив и дисциплинован, карактера чврстог и светлог. Са народом и војницима понашао се старешински и са пуно такта и умешности. Нарочито се одликовао скромношћу и чистој националној свести."[53] Био је одликован Сребрном медаљом за ревносну службу 1925. године.

Од истог команданта потекао је предлог за унапређење активног пешадијског наредника Антонија В. Новаковића у чин активног пешадијског потпоручника, који усваја командант Пожешког корпуса М. В. Марковић.

2. *Антоније (Веселина) Новаковић*, активни пешадијски наредник од 1. априла 1941. године. У организацији је од 3. септембра 1941. године.

53 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7400

На дужности командира чете Летећег батаљона 1. пожешке бригаде. Предложен за унапређење у чин активног пешадијског потпоручника, јер се септембра 1941. године видно истакао у организацији Пожешког четничког одреда кога су формирали Милош Глишић и капетан Вучко Игњатовић. Приликом формирања пожешког четничког одреда формирао је и лично водио Душковачку чету, у којој се истакао у првој борби против партизана приликом освајања Пожеге. По заузећу Пожеге са својом четом учествовао је у борби на Трешњици где се показао врло храбар, присебан и умешан. „Приликом одбране Пожеге од партизана 3. новембра 1941. године са својом четом бранио је прелаз Скрапежа између ужичког и ариљског моста. У овој борби држао се врло присебно и достојанствено, бранећи свој положај до последњег метка, те је таквим својим радом много допринео побољшању ситуације суседних јединица. Приликом одступања Пожешког четничког одреда ка Руднику, задржавао је надирање партизана на положају Боловића брдо (Лорет), те је овако присебним радом допринео извлачењу и опкољавању осталих јединица Пожешког одреда. По повратку Пожешког четничког одреда са Рудника, учествовао је у непрекидном гоњењу партизана све до Црне Горе, и тада водио борбе код: Високе, Ојковице, Нове Вароши, Градине, Оштрог Виса, све до реке Таре. У свим овим борбама као командир чете приступао је храброшћу, умешношћу и издржљивошћу, те је тиме много утицао на своје потчињене да издрже све невоље преко кршног и неприступачног терена. По расформирању Пожешког четничког одреда видно се истицао на организацији Пожешке бригаде. Од 1. септембра 1943. године као командир Штабне чете 1. пожешке бригаде, учествовао је у борбама против партизана: Црном врху, Прибојској Бањи, Новој Вароши, Тометином пољу, Субјелу, Мучњу и Катићима. У свим овим борбама видно се истакао, а у борби код Субјела као командир Штабне чете 1. пожешке бригаде на левом крилу, у тешкој борби, спречио је закопавање левог крила бригаде, наневши са својом четом партизанима велике губитке. Само на том месту избројано је 9 мртвих партизана. У служби се показао као врло вредан, марљив, предузимљив и дисциплинован. Карактера је чврстог и светлог. Са народом и војницима понашао се старешински, са пуно такта и умешности. Нарочито се одликовао храброшћу, чистом националном свешћу и скромношћу.”[54] Није био похваљиван и одликован.

54 *Исто.*

Поред претходне двојице од истог команданта, потекао је предлог да се наредник – ђак Никола Љ. Роси унапреди у чин резервног ветеринарског поручника, са чиме се сагласио и командант Пожешког корпуса М. Марковић.

3. *Никола (Љубише) Роси*, ветеринарски наредник – ђак са издржаном вежбом од 1941. године, у организацији је од 3. септембра 1941. године. На задатку је прикупљања свих материјалних средстава за Пожешки корпус. Предложен је за унапређење у чин резервног ветеринарског поручника, јер је: активно учествовао у организацији Пожешког четничког одреда 1941. године. Као такав видно се истакао у борбама које је водио Пожешки четнички одред против партизана и то: приликом освајања Пожеге; као водник Пожешке чете учествовао је у борби на Трешњици, где је показао одличне резултате као и приликом одбране Пожеге. „Повлачењем Пожешког четничког одреда са Рудника, учествовао је у свим борбама приликом одступања. Иако болестан и изнемогао, издржао је све напоре и недаће приликом повлачења Пожешког четничког одреда и са пушком у руци служио је као пример својим млађим и храбрио их да издрже све напоре. На Руднику је учествовао у свим борбама против партизана, као и чишћењу рудничког терена. По повратку Пожешког четничког одреда гонио је партизане све до Лима, где је учествовао у борбама и то: Високој, Новој Вароши, Јасенову, и Златару. У овим борбама показао се као необично храбар и умешан у вођењу људства. По повратку Пожешког четничког одреда из Санџака, радио је активно у Равногорском покрету. У исто време радио је на обавештавању свих четничких одреда у Срезу пожешком о покрету окупаторске војске и антинационалних људи, и тиме много учинио у четничку корист. Активно је радио на прикупљању свих материјалних средстава за корпус, и за своју службу се несебично залагао, не жалећи труда. У служби је био вредан, предузимљив и дисциплинован. Карактера је чврстог и светлог. Са народом и војницима се понашао старешински, са пуно такта и умешности. Нарочито се одликовао великим патриотизмом и великим залагањем и пожртвовањем за четничку организацију. Није био одликован ни похваљиван."[55]

Из 1. Пожешке бригаде, на предлог команданта потпоручника Милутина Срдановића, за унапређење у наредни чин, предложен је Раденко В. Пантић резервни пешадијски наредник, са чиме се сложио командант Пожешког корпуса.

55 *Исто.*

4. *Раденко (Витомира) Пантић Сајџија*, резервни пешадијски наредник од 10.9.1942. године. У организацији је од 4.7.1941. године. На дужности је команданта Летећег батаљона 1. пожешке бригаде. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског потпоручника јер је „половином месеца августа 1941. године ступио је у јединицу коју је формирао капетан Милош Глишић. У овој јединици видно се истакао у погледу организације и указивао на правце којим народ треба да пође. Пошто је ова јединица била скелет за образовање Пожешког четничког одреда, то се као водник у борби за освајање Пожеге од партизана видно истакао у командовању својом јединицом, заробивши већи број партизана. Ова борба одиграла се 2. октобра 1941. године У даљем чишћењу партизана са терена Пожешког среза, истицао се храброшћу и умешношћу. Током борби против партизана на Трешњици, видно се истицао. Бранећи Пожегу од партизана 3. новембра 1941. године нарочито се истакао бранећи мост – прелаз Пожега – Ариље са својим људима, и страховито је потукао партизане. У тој борби је погинуо и чувени Капелан, командант Драгачевског партизанског одреда. Учествовао је и у борбама на Лорету, Тометином пољу, Руднику 3 пута, и свуда се истицао и храброшћу и високим духовним моралом. Као командант 1. батаљона, 1. пожешке бригаде 11. августа 1943. године учествовао је у борби против окупатора и љотићеваца код Ариља, заузевши вис Клокоч. На том вису је разбио одред љотићеваца да би заузели поменути вис који је доминирао над свим положајима. Новембра и децембра 1943. године учествовао је у борбама против партизана на: Тикви, Црном врху, Китоњи, Чемерници и Мочиоцима. Као командант 1. батаљона 1. пожешке бригаде учествовао је 25. новембра 1943. године у борби против партизана у Субјелу, где се необично храбро држао, штитећи десно крило 1. пожешке бригаде и издржао најтежу борбу у којој је рањен у десну руку. Као тако храбар постављен је за команданта Летећег батаљона 1. пожешке бригаде. У служби се показао као врло вредан, предузимљив, дисциплинован. Карактера је чврстог и светлог. Са народом и војницима понашао се старешински, са пуно такта и умешности. Нарочито се одликовао храброшћу, чистом националном свешћу, до фанатизма, за четничку организацију.”[56]

Инцијатива за унапређење резервног пешадијског наредника Блажа В. Радовића, у чин резервног пешадијског потпоручника потекла је

56 *Исто.*

од команданта 1. пожешке бригаде М. Срдановића, а са њом се сложио и командант Пожешког корпуса М. Марковић.

5. *Блажо (Видака) Радовић*, пешадијски наредник – ђак од 1940. године. У организацији је од септембра 1941. године. На дужности прикупљања материјалних средстава за Пожешки корпус. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског потпоручника, јер је: „..активно учествовао на организовању Пожешког четничког одреда 1941. године. Као такав, видно се истакао у борбама које је водио Пожешки четнички одред и то: приликом освајања Пожеге; као водник Пожешке чете учествовао је у борби на Трешњици где је показао одличне резултате. После тога, приликом одбране Пожеге од партизана 3. новембра 1941. године нарочито је бранио свој додељени положај и није га напустио до последњег метка. У повлачењу Пожешког четничког одреда водио је борбу са партизанима и то: Лорету, Тометином Пољу, и даље је са одредом одступио на Рудник где је 3 пута водио борбу у освајању Рудника. По повратку Пожешког четничког одреда продужио је гоњење партизана све до реке Лима. Борио се у овом гоњењу код Високе, Јасенова, Нове Вароши и Златара. У свим борбама и недаћама Пожешког четничког одреда истицао се као врло храбар и присебан старешина храбрећи своје војнике. После овога радио је на обавештавању четничких одреда о свим покретима окупаторске војске и Љотићевцима, што је много пута допринео и искључио свако изненађење. Активно је радио на прикупљању материјалних средстава за Пожешки корпус и вршио своју службу на опште задовољство свих старешина и целе четничке организације. У служби се показао као врло вредан, предузимљив и дисциплинован. Чврстог је карактера и светлог. Са народом и војницима понаша се старешински са пуно такта и умешности. Нарочито се одликује великим патриотизмом и пуно је активан и пожртвован у четничкој организацији."[57]

Командант Пожешког корпуса, капетан М. В. Марковић, упутио је предлог 6. фебруара 1944. године Врховној команди ЈВО за унапређење у наредни чин подофицире, капларе и редове Пожешког корпуса.

Том приликом Марковић износи своје мишљење о предложеним кандидатима:

1. „*Војимир (Јован) Марковић*, резервни пешадијски наредник од 1924. године. У организацији је од 3.10.1941. године. На дужности је коман-

57 *Исто.*

дира 1. чете, 1. батаљона, 1. пожешке бригаде. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског наредника, јер је: учествовао у борбама против партизана 1941. године у Пожеги, Трешњици, Добром Долу, Ојковици, Кокином Броду и Новој Вароши. У борбама се показао као врло храбар где је давао примере осталим војницима. У организацији се показао као способан и умешан, А према народу има такта и приступачан је. Није одликован.

2. *Светозар (Благоје) Крстонић*, каплар од 1920. године у организацији је од 3. октобра 1943. године на дужности је водника 1. чете у 1. пожешкој бригади. Предложен је за чин пешадијског поднаредника јер је: учествовао у борбама против партизана 1941. године у Пожеги, Трешњици, Ојковици, Кокином Броду, Новој Вароши и Златару. У борбама се показао као врло храбар и дисциплинован, а задатке које је добијао од старешина извршавао је тачно и на време. у борби против љотићеваца 1943. године и окупатора учествовао је и показао се као врло храбар и вредан. Није одликован.

3. *Јеврем (Тихомира) Марковић*, учитељ, редов, у организацији је од 3. октобра 1943. године На дужности је стрелца у 3. батаљону, 1. пожешке бригаде. Предложен је за унапређење у чин пешадијског каплара јер је: учествовао у свим борбама против партизана 1941. године у којима се показао као врло храбар и вредан у извршавању наређења и заповести. У организацији се показао и даје све од себе, највише што може дати један сељак за организацију. Био је врло дисциплинован и цењен код својих стершина. Није одликован.

4. *Радомир (Петра) Илинчић*, каплар од 12. октобра 1931. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године, а на дужности је десетара у 3. батаљону, 1. пожешке бригаде. Предложен је за унапређење у чин пешадијског каплара јер је учествовао у свим борбама против партизана 1941. године. Све време борби давао је пример осталима, и старшинама и борцима, па су га као таквог старешине више пута пред стројем наредбом команданта батаљона похваљивали. У организацији је имао видног учешћа. У борби против љотићеваца био је врло истрајан и непоколебљив. Није одликован.

5. *Милош (Драгољуба) Костић*, ђак – редов. У организацији је од 24. августа 1941. године. На дужности је стрелца у штабној групи Пожешког корпуса. Предложен је за унапређење у чин ђака – каплара јер је: учествовао у борбама против партизана 1941. године у Пожеги, Трешњици, Тометином пољу, на Субјелу 1943. године. У борбама се показао као врло храбар и умешан, и од својих стрешина је више пута

усмено похваљиван. Код својих старешина, а и од свих војника из јединице је цењен."[58]

Командант 1. пожешке бригаде ваздухопловни потпоручник Милутин Т. Срдановић, обратио се команданту Пожешког корпуса 6. фебруара са предлогом за одликовање војника ове бригаде, пошто су безброј пута показали да су врло храбри и присебни у борбама.

1. „*Десимир (Трифуна) Ерић*, редов, у организацији Д. Михаиловића од 3. октобра 1941. године. Био је стрелац у штабној чети 1. пожешке бригаде (погинуо). Предлажен је за одликовање Златним орденом Карађорђеве звезде. У борби против партизана на дан 25. новембра 1943. године у селу Шеверљуге, Срез црногорски, добровољно се јавио да ликвидира једнога комунисту који је био рањен и подвукао се под некакву окапину у једном потоку. Бацањем неколико бомби на рањеног партизана истог није могао ликвидирати. После овога пришао је са пушком у руци према отвору окапине, али у том моменту, рањени партизан гађао га је из свог карабина и убио. У тој борби као и у свим ранијим борбама, пок. Ерић се видно истицао и храброшћу и смелошћу, иако је млад дечко са својих 18 година, претходио је примером и својим старијим друговима, у погледу храбрости и национализма. Није био похваљиван и одликован.

2. *Радивоје Петровић*, каплар од 3. децембра 1943. године. У организацији Драгољуба Михаиловића је од 3. октобра 1941. године. Нишанџија је на тешком митраљезу у летећем батаљону 1. Пожешке бригаде. Предложен је за одликовање Златном медаљом за храброст Обилића У борбама против партизана 28. октобра 1943. године на Црном врху код Прибојске Бање као нишанџија на митраљезу фијат, штитио је одступницу Пожешке бригаде и убитачном ватром из митраљеза разбио је веће делове партизанске групе, тако да је омогућио Пожешкој бригади да пређе у противнапад. У селу Радијевићима штитио је одступницу трупа Санџачког и Пожешког корпуса. 25. новембра 1943. године код Субјела својим митраљезом разбио је једну већу групу партизана наневши јој значајне губитке. Одликује се ратном храброшћу, претходи примером у погледу храбрости. Дисциплинован је и послушан до крајности. Није одликован и похваљиван.

3. *Јован (Љубодрага) Стефановић*, каплар – ђак од 3. децембра 1943. године. У организацији Д. Михаиловића је од 3. октобра 1941. године.

58 *Исто.*

Нишанџија је на бацачу мина у 1. пожешкој бригади. Предложен је за Златну медаљу за храброст Обилић. У борби против партизана 25. новембра 1943. године у селу Шеверљугама код Субјела као нишанџија на малом италијанском бацачу под заштитом јаке ватре, сишао је на домет бацача до једне штале у којој су били партизани, те их је истерао погодивши је, после чега су из пешадијског оружја били потучени. У близини штале била је склоњена партизанска комора која је тако исто из бацача разбијена. Именовани, иако је млад, одликовао се храброшћу и присебношћу, послушношћу и служи за пример својим друговима.

4. *Миломир (Милојка) Јотић*, редов, у организацији Драгољуба Михаиловића је од 3. октобра 1941. године. Стрелац је у 1. батаљону 1. пожешке бригаде. Предложен је за Златну медаљу за храброст Обилић. У борби против партизана 25. новембра 1943. године у селу Шеверљуге код Субјела, добровољно се јавио за ликвидацију једног партизана који је био рањен а који се је подвукао под окапину у једном потоку. Гађајући из пушке на рањеног партизана није га могао ликвидирати док није покушао да се приближи, у том моменту гађао га је рањени партизан и тешко га ранио у врат. Именовани се видно истицао у свим борбама које је водила Пожешка бригада.

5. *Милован (Милије) Вујовић*, пешадијски резервни поднаредник од 12. јула 1943. године. У организацији Драгољуба Михаиловића је од 3. октобра 1943. године. Пушкомитраљезац је у Летећем батаљону 1. пожешке бригаде. Предложен је за одликовање Златном медаљом за храброст Обилић. У борбама против партизана 25. новембра 1943. године у селу Шеверљуге код Субјела, добровољно се јавио за ликвидацију једног рањеног партизана који се је подвукао под окапину у једном потоку. Том приликом је именовани са пушкомитраљезом пришао рањеном партизану на око 200 метара и сву му је лобању разнео, и том приликом спасао је своја два друга, једног рањеног, а једног мртвог извукао. Именовани се истицао као стални четник у свим борбама које је водио Пожешки четнички одред. Врло је храбар у борби и служи примером својим друговима."[59]

Штаб команде 2. пожешке бригаде 18. априла 1944. године доставио је предлог команданту Пожешких бригада мајору Ђуру Ђокићу предлог за унапређење у чин подофицира и каплара:

59 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 455

1. „*Цоњић (Михаила)* из Милићевог Села, Срез пожешки, општина Годовичка, рођен 1919. године резервни поданредник од 1. јануара 1943. У организацији је од 1. августа 1941. године. На положају командира Рошке чете, предложен за чин резервног наредника, због тога што је на дан 4. јануара 1944. године, када је батаљон стигао у село Мочиоце, сазнао да су партизани у гоњењу од стране Санџачког одреда спалили и заузели положај Црни врх и Жедну главицу и тежили да заузму положај на гробљу, тако да би батаљон био тучен са две стране.
2. *Јанковић (Рајка) Ђорђе*, из Речица, Срез пожешки, Општина годовичка, рођен 1913. године, резервни поднаредник од 1939. године. У организацији од 1. августа 1941. године, на положају командира Годовичке чете, предложен за унапређење у чин резервног наредника, због тога што се са неколико четника добровољно јавио да могу пре стићи и заузети одређени положај, што су и учинили, те је батаљон под њиховом заштитом заузео пре комуниста положај без иједне жртве и држао га целога дана против 400 партизана.
3. *Ковачевић (Јосипа) Милета* из Рогу, Срез пожешки, Општина рошка, рођен 1922. године, редов. У организацији је од 1. августа 1941. године, на положају вође тројке, предложен за унапређење у чин каплара, зато што је са наведеним људима истога дана око 16 часова по нестанку муниције за борбу, када је батаљон био приморан да се повуче, и иста лица су остала на положају и штитила повлачење батаљона, те се све људство вратило без иједне жртве.”[60]

Штаб команде 1. пожешке бригаде 18. априла 1944. године упутио је предлог за унапређење официра за учињене ратне заслуге, команданту Пожешких бригада, мајору Ђуру Ђокићу.
1. „*Недељковић (Михаила) Ратомир*, из Годовика, Срез пожешки, Општина годовичка. Рођен 1913. године, активни је пешадијски наредник од 1. септембра 1937. године. У организацији је од 1. августа 1941. године. На положају је ађутанта 2. пожешке бригаде. Предложен је за унапређење активног пешадијског потпоручника, јер је све време од 1941. године вршио организацију ЈВО у околини Лесковца и Хомоља. Учествовао у свакој борби против партизана и окупатора. Нарочито се истакао у Хомољу, Петровцу на Млави, Кучеву и Великом Градишту. Дана 4. јануара 1944. године сазнао је да су се комунисти, гоњени од

60 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7463

Санџачких одреда, упутили и теже да заузму положаје Црни врх и Жедну главицу, где би батаљон био тучен са две стране, и добровољно се јавио са неколико четника, те су заузели ове положаје пре комуниста, те је батаљон под њиховом заштитом заузео положаје без иједне жртве и држао их целог дана противу 400 партизана. Истога дана око 16 часова по нестанку муниције за борбу, остао је на положају и штитио повлачење батаљона тако да се са батаљоном повукао без иједне жртве.
2. *Марјановић (Филипа) Живорад*, из Годовика, Срез пожешки, Општина годовичка, рођен 1916. године. Активни пешадијски наредник од 1. августа 1941. године. У организацији је од 1. августа 1941. године. На положају је команданта Летећег батаљона 2. пожешке бригаде. Предложен је за унапређење у чин пешадијског потпоручника, јер је све време од 1941. године радио на организовању четника у Годовику. Учествовао је у свакој борби против партизана и окупатора, а нарочито се истакао на Трешњици против партизана, где је и рањен. Поред ове борбе учествовао је у борби противу партизана у Глумчу, Здравчићима и Висибаби где се нарочито истакао 4. јануара 1944. године. Када је батаљон стигао у Мочиоце, сазнао је да су се партизани, гоњени од Санџачких одреда, упутили и теже да заузму положаје Црни врх и Жедну главицу где би батаљон био тучен са две стране, и добровољно се јавио са неколико четника да заузму ове положаје пре партизана, те је батаљон под њиховом заштитом заузео положаје без иједне жртве. Држали су га целог дана против 400 партизана. Истога дана око 16 часова по нестанку муниције за борбу, остао је на положају и штитио повлачење батаљона, тако да се батаљон повукао без иједне жртве."[61]

3. 3. Предлог за унапређење активних подофицира у наредни чин

Командант 1. пожешке бригаде ваздухопловни потпоручник Милутин Т. Срдановић, обратио се 6. фебруара 1944. године писаним захтевом команданту Пожешког корпуса М. Марковићу да се предложена лица унапреде у наредни виши војни чин, јер то својим владањем, вршењем службе, храброшћу, дисциплином и карактером заслужују:
1. „*Андрија (Владимира) Секулић*, жандармеријски поднаредник од 31. марта 1935. године. У Организацији равногорског покрета је од 23.

61 Исто.

септембра 1941. године. На положају је командира чете у Летећем батаљону 1. пожешке бригаде. Предлаже се за унапређење у чин жандармеријског наредника. Учествовујући у борбама против партизана и љотићеваца, видно се истакао. Рањен је 3. новембра 1941. године у борби са партизанима против којих је водио борбу у Пожеги, Трешњици, Глумчу, Руднику, Високој, Новој Вароши и 1943, октобра, на Црном врху код Прибоја, Тометином пољу. Био је одликован Сребрним војничким орденом Карађорђеве звезде армијског ранга.

2. *Миленко (Вићентија) Јовић*, жандармеријски поднаредник од 17. фебруара 1941. године. У покрету је од 1941. године. На положају је водника 3. чете, 1. пожешке бригаде. Предлаже се за унапређење у чин жандармеријског наредника. У борбама са љотићевцима и партизанима видно се истакао. Рањен је јула месеца 1943. године у борби са љотићевцима и Бугарима. Контузован лакше месеца октобра 1943. године против партизана код Нове Вароши. Није одликован ни похваљиван.

3. *Живорад (Владислава) Давидовић*, резервни артиљеријски поднаредник од 10. октобра 1942. године. У покрету је од јануара 1942. године. На положају је нишанџије бацача 1. пожешке бригаде. Предложен је за унапређење у чин резервног наредника. Учестовао у свим борбама Пожешке бригаде од дана ступања у шуму. Није одликован ни похваљиван.

4. *Живорад (Милуна) Марић*, резервни пешадијски поднаредник од 1937. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају је службеник у пошти Пожеге, и ради на организовању Равногорског покрета. Предложен за чин резервног пешадијског наредника. Својим радом на организацији и обавештавању видно се истакао. Није одликован и похваљиван.

5. *Милисав (Видосава) Станић*, резервни пешадијски поднаредник од 1943. год. У организацији је од 3. октобра 1943. године. На положају је команданта 3. резервног батаљона 1. пожешке бригаде. Предложен је за чин резервног пешадијског наредника. Својим пожртвованим радом на организацији свога реона видно се истакао и онда када су били најтежи дани на његовом реону. Није одликован нити похваљиван.

6. *Велибор (Драгољуба) Ђурић*, резервни пешадијски поднаредник од 1929. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају је командира чете у Пожешкој бригади. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског наредника. Учествовао је у више борби и својим пожртвовањем и храброшћу претходио је у примеру осталима. Није одликован нити похваљиван.

7. *Петар (Пауна) Петровић*, резервни пешадијски каплар од 1927. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају председника општине Пожега. Предложен је за унапређење у чин резервног пешдијског поднаредника. Својим пожртвовањем, радом и залагањем за четничку организацију, видно се истакао.
8. *Вићентије (Обрена) Станић*, резервни пешадијски поднаредник од 1923. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године На положају је председника Општине горобиљске. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског наредника. Као председник општине, активно је учествовао на раду и четничкој организацији у којој се видно истакао. Није одликован и похваљиван.
9. *Раденко (Срећка) Миловановић*, инжењеријски каплар од 1939. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају је водника у Летећем батаљону 1. пожешке бригаде. Предложен је за унапређење у чин резервног инжењеријског поднаредника. Врло је храбар, вредан и послушан, тако да претходи примером осталим. Учествовао у више борби и видно се истакао.
10. *Лазар (Луне) Вишекруна*, жандармеријски каплар од 17. октобра 1932. године. У организацији је од августа 1941. године. На положају је водника у Летећем батаљону 1. пожешке бригаде. Предложен је за унапређење у чин жандармеријског поднаредника. Учествовао је у борби против усташа у Босни у одреду поручника Ненадића. У Пожешкој бригади учествовао у свим борбама против партизана. Храбар, послушан и вредан, претходи примером у погледу вршења службе, организације и скромности. Није одликован и похваљиван.
11. *Лазар (Мирослава) Сараван*, пешадијски каплар од 26. марта 1943. године. У организацији је од 26. децембра 1941. године. На положају десетара у Летећем батаљону 1. пожешке бригаде. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског поднаредника. Учестовао је у свим борбама од дана ступања у шуму. У борби је био необично храбар, послушан и дисциплинован. Није одликован.
12. *Мирко (Јовише) Кабаница*, редов – ђак. У организацији је од јуна 1943. године. На положају је радиотелеграфисте у 1. пожешкој бригади. Предложен је за унапређење у чин каплара – ђака. У 1943. години учествовао је у борбама против љотићеваца. Као радиотелеграфиста био је врло вредан и марљив. Није одликован ни похваљиван."[62]

62 Народни музеј Ужице, Збирка докумената 1941–1945, инв. број 7399

3. 4. Старешине Југословенске војске у отаџбини у Пожешком корпусу одликоване Карађођевом звездом и медаљом за храброст Обилића

Војни орден Карађорђеве звезде установљен је Уредбом 28. маја 1915. године.

Орден Крађорђеве звезде додељиван је у Краљевини Србији и Краљевини Југославији, а и данас се додељује у Републици Србији. Орденом су одликована лица за заслуге према краљу и отаџбини у миру и у рату. Установљен је 1. јануара 194. године као успомена на стогодишњицу Првог српског устанка под Карађорђевим вођством. Орден је са мачевима или без мачева.

Добијали су га само војници и борци подофицири. Војничком варијантом Карађорђеве звезде с мачевима одликовано је 3.417 лица. После 1945. године није додељиван. Карађорђева звезда имала је 4 реда. Израђивана је од злата, дијаманта и рубина.

Командант мајор Милош Марковић 17. августа 1944. године, због изузетног истицања, храбрости и пожртвовања, одликовао је Крађорђевом звездом следеће старешине свог корпуса:

1. *Спасоја (Тодора) Поповића*, пешадијског капетана 1. класе од 10. октобра 1943. године. У организацији Драгољуба Михаиловића је од 5. априла 1941. године. Налази се на положају 16. јуришне бригаде 5. јуришног корпуса. Предложен је за одликовање Карађорђевом звездом са мачевима, јер је 5. јула 1944. године, вештим комбиновањем ватре успео да преко Ливаће и Радманова доведе своју бригаду под сам положај Огледну са врло мало губитака. Око 15 часова истога дана, када су четничке трупе биле обасуте јаком ватром из партизанских ровова и наступило колебање, личним примером и својом храброшћу излетео је пред стрељачки строј и на тај начин задржао јединицу да не одступи док је стигла штабна чета, те је положај Огледна заузет.

Пети корпус се 14. јула 1944. год. борио са непријатељем на Сагоњеву, далеко одвојен од осталих корпуса. До 15 часова непријатељ је потиснут ка северу, а у 16 часова непријатељска колона појављује се са запада. У 19 часова појављује се непријатељска јака колона са југа, и борба се прима са свима. Да би се корпус извукао из незгодне ситуације, упућен је Спасоје Поповић са својом бригадом да нападне непријатеља и протера га са положаја Сагоњевске ливаде. Капетан Спасоје је овај задатак извршио у 21 час, те је створена могућност корпусу да се из-

вуче преко косе од Сагоњевске ливаде ка Кошутњаку и села Гргуре, а затим се вештим покретом повукао за корпусом, а код непријатеља створио слику као да се повлачи ка Сагоњеву, што је изазвало пометњу код непријатеља и међусобну тучу.

2. *Филип (Чедомира) Ајдачић*, жандармеријски потпоручник од 6. септембра 1942. године, у организацији Драгољуба Михаиловића је од јула 1941. године. Командант је 15. јуришне бригаде 5. јуришног корпуса. Предложен је за одликовање Карађорђевом звездом и Златном медаљом за храброст Обилића, јер је 5. јула 1944. године својом бригадом преко Сувог Рудишта, Леденице и Кнежева успео да збаци предње непријатељске делове са положаја Оглавље – Брложник који су служили за ослонац за главни напад на Огледну и Малу Огледну и заузме их. По заузећу ових положаја и предузимању гоњења непријатеља, сам је са својом бригадом у ноћи бочним маршем избио са југа на положаје између Врата и Локвеника, где је у 2 часа по поноћи унео забуну у непријатељске редове и пресекао непријатељске делове на ова два положаја, што је допринело да је непријатељ морао напуштати без упорне борбе положаје који су се могли најлакше бранити. Са слабијим одељењем 14. јула године предузео је напад на непријатељске колоне које су се појавиле са запада и југа на Сагањево, те је на тај начин задржао непријатеља док се корпус извукао, а затим вештим покретом ових одељења као и 16 бригада са Сагањевских ливада заварао непријатеља, те се од 22 до 8 часова сутрадан непријатељ тукао између себе, рачунајући да се туче са 5. корпусом.

3. *Милутин (Тихомира) Срдановић*, ваздухопловни потпоручник од 1942. године. У Равногорском покрету је од августа 1941. године. Начелник је штаба 5. јуришног корпуса. Предложен за одликовање Златном медаљом за храброст Милоша Обилића, јер је 5. јула 1944. године, док су јединице 5. корпуса нападале на положај Огледну, око 15 часова, када је већ корпус подишао непријатељским рововима на 100 метара, и када је настало колебање код левог крила, због јаке непријатељске ватре из ровова, упућен са Штабном четом да стабилизује ситуацију. Са четом је стигао у 12 часу и вештим постављањем једног вода са 4 аутомата, тукао је непријатеља у рововима, а са другим водом је ојачао стрељачки строј, те је тога момента непријатељ избачен са положаја Огледне и Огледна је заузета. Када су јединице 5. корпуса 7. јула 1944. године заузевши после тешке и крваве борбе непријатељске ровове на положају: Локвеник – Округлица, биле заморене, сам се јавио да је спреман да продужи гоњење, ради чега му је дата штабна чета и ба-

таљон да у стопу гони непријатеља, не дозволивши му да се прибере. У том налету избио је на Црну чуку.

4. *Милован (Љубодраг) Николић*, ваздухопловни потпоручник од 1. априла 1944. године. У Равногорском покрету је од 3. октобра 1941. године са прекидима, а од јула 1942. године стално. Налази се на положају командира Штабне чете 5. јуришног корпуса. Предложен је за одликовање Златном медаљом за храброст Милош Обилић, јер је 5. јула 1944. године при заузмању положаја Огледне, вешто распоредио своје водове и док је један вод био упућен за појачање стрељачког строја, други вод је са 4 пушкомитраљеза тукао непријатеља у рововима. У моменту када су војници ускакали у ровове непријатеља, отворио је јаку и изнендну ватру на њих са Мале Огледне. Командир је тренутно и без наређења пренео ватру једног вода на Малу Огледну, што је допринело да се четници учврсте на Великој Огледни, а одмах затим узео је и Малу Огледну у своје руке.

Командант 5. јуришног корпуса, мајор М. Марковић на захтев команданта 5. јуришног корпуса доставио је податак 18. августа 1944. године о бројном стању људи, стоке, оружја и муниције за 5. јуришни корпус. Према достављеном списку 5. јуришни корпус чини:

1. „Људи 1. 378
2. Стоке 70
3. Пушака 837
4. Холандских митраљеза 3
5. Бреда италијанских лаких 4
6. Енглеских пушкомитраљеза 2
7. Бугарских пушкомитраљеза 1
8. Пушкомитраљеза збројовки 24
9. Тешких митраљеза шварцлозе 2
10. Тешких митраљеза фијат 3
11. Бацача лаких 45 мм италијанских 2
12. Бацача лаких 45 мм немачких 2
13. Бацача тешких 81 мм 2

Муниције је просечно имало за:

– аутоматско оруђе 300 комада
– стрелце – 50 комада
– бацаче – 25 комада”[63]

Ручних бомби – на сваких 15 војника по 1 комад.

63 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7610

3. 5. Борбе у Старом расу

Распоред четничких снага 22. фебруара изгле је овако: Пожешки корпус налазио се код Прибојске Бање, Драгачевска бригада код Бистрице, Јаворски корпус код Ивања и Златиборски десно од Пожешког. Командант корпуса капетан М. Марковић донео је наредбу 22. фебруара којом наређује да Летећи батаљон Ариљске бригаде јачине 100 људи, до 25. фебруара заузме положај у Бјелуши (Николићи). Од аутоматског оружја носиће: 1 зорку, 3 холандска митраљеза, 1 лаку бреду и тешки бацач.

Летећи батаљон 1. пожешке бригаде, јачине 100 људи до 25. фебруара заузеће положаје у селу Гостиљу, а од аутоматског оружја носиће: 2 збројовке, 1 зорку, 1 холандски митраљез и 1 митраљез фијат.

Летећи батаљон 1. пожешке бригаде, јачине око 100 људи до 25. фебруара заузеће положај такође у Гостиљу. Од аутоматског оружја носиће: 2 зорке, 1 холандски митраљез и тешки бацач мина. Летећа бригада корпуса са људством и оружјем до 25. фебруара заузеће положај у Високој (код школе).

Јединице Пожешког корпуса без Црногорске бригаде кренуле су у другој половини фебруара ка Старом Расу по следећем распореду: Летећи батаљон Ариљске бригаде, јачине 150 војника, стигао је у Радоињу 26. фебруара. Штаб корпуса са Летећом бригадом стигао је на Кокин Брод 27. фебруара у подне, а Летећи батаљон 1. пожешке бригаде јачине 14 војника предвече истога дана, укупне јачине 420 војника. Четничке снаге биле су распоређене на простору: Радоиња – Вранеши – Кокин Брод. На овом реону су остали до 22. марта, без важнијих догађаја, а за то време изводила се обука војника, као и ноћне вежбе. Једна група партизана 22. марта покушала је да преко Драглице и Сјеништа пређе на леву обалу Увца у Радоињи. Одбијена је. Партизани су имала 2 мртва, а код четника није било губитака. Добијају извештај да је једна група партизана стигла у Негбину. По том сазнању, Милош Марковић шаље чету јачине 40 војника у извиђање, преко Бурађе ка Негбини. Само што је чета избила на Бурађу, сусреће се са партизанима који су у неколико колона пошли преко Бурађе на Кокин Брод. У том сусрету настаје оштра и краткотрајна борба. Чета четника повлачи се ка Кокином Броду. Једно одељење од 13 војника одсечено је на Бурађском вису и није могло да се врати у састав своје јединице. Овим оделењем командовао је наредник Божидар Андрић. Оделење се

дели у две групе и једна се са наредником повлачи преко Ојковице и прикључује Јаворском корпусу у Кушићима, а друга иде преко Јасенова где су их партизани похватали. Ову групу чинило је 6 војника, али је 5 касније побегло од партизана. Истога дана, 23. марта око 17 часова, партизани јаким снагама навађују на Кокин Брод, где их је дочекала јуришна бригада. Настала је жестока борба и један батаљон четничке бригаде повлачи се за километар назад. Мрак је почео да пада и партизани успевају да се са једним делом пребаце на леву обалу реке Увац код Вољака (брод на Волујаку). На положају је био још један четнички батаљон којим је командовао наредник Миломир Максимовић. Командант батаљона који је одступио, враћа батаљон, и са Максимовићевим батаљоном предузима повратни напад, па се упркос притиску партизана, пребацује на десну обалу Увца. Овоме је много допринела ватра из бацача. Код партизана је било 14 мртвих а код четника 1 мртав и два рањена. Четници су информисани да су примећене три јаке колоне партизана у и да се крећу преко Драглице и Сјеништа ка Радоињи. Имали су намеру да крену за Нову Варош. Милош Марковић по овом сазнању одлази у Радоињу. Митраљезима постављеним на леву обалу Увца и ватром из бацача, гранатама од 6 кг одбија партизане који трпе осетне губитке. Јака експлозија тешких граната деловала је поразно на партизане, и мислећи да их Немци гађају артиљеријом из Нове Вароши, одустају од даљег похода на Нову Варош. Марковић је 24. марта прешао Увац у Радоињи и са јачим снагама кренуо преко Сјеништа и Драглице ка Боровој глави, а са другим делом, преко Кокина Брода, Бурађе и Сјеништа ка Боровој Глави. Било је предвиђено да тога дана крене и мајор Р. Цветић и Драгачевска бригада преко Негбине, такође ка Боровој глави. При овом кретању наилазило се на слабије партизанске делове који су одмах одступили према Кућанима. Мајор Цветић и Драгачевске бригаде повукли су се ка истоку.

Павле Ђуришић 24. марта пише Вуку Калаитовићу: „Комунисти навађују на Нову Варош. Марковић се повукао на Амзиће. Јавите Марковићу да поседне периферију Нове Вароши и по сваку цену не дозволи да комунисти заузму Варош. У одсудном моменту стићи ће му помоћ. Јединице задржавам на обе обале Увца, где се задржавам до 26. марта.”[64]

64 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 459

М. Марковић 27. марта креће правцем Ојковица – Трудово – Мочиоци и 28. марта избија на линију Чемерница – Мучањ – Катићи, одакле се јавља Врховној команди. До тада се није јављао јер је био под командом П. Ђуришића и рачунао да Павле редовно обавештава Врховну команду о његовом кретању.

Заседа Ариљске бригаде је 25. марта сачекала једну партизанску колону у Високој и једног партизана убила, а 6 ранила. Поред нанетих жртава, четници су заробили 23 војника. Почетком априла партизани се налазе на релацији: Братљево – Придворица – Мланча – Голеш – Запоточје – Вељовићи – Врмбај – Богићевићи – Којиновићи – Алексићи, Велике ливаде – Глушци – Будожељ – Глеђица. Партизани су у овим местима вршили присилну мобилизацију, држали зборове и одузимали стоку од народа. Рано ујутро, око 6 часова, 7. априла вођена је борба на линији: Оштра глава – Дебело брдо – Вучковица – Котража – Врача – Котража – Вича. Партизани, у јачини од око 1.000 људи, надирали су долином Лучке реке преко Лука, Вучковице и Виче ка Чачку. На Оштрој глави – Дебело брдо налазило се око 200 припадника СДС из Ивањице, чета добровољаца на Вијенцу, а 2. батаљона у Котражи. Бугари су из бункера око Ивањице бомбардовали артиљеријом околину.

Капетан Милош Марковић 15. априла шаље писмо Спасојевићу и даје му упутства шта да предузме у борби против партизана: „Ако би комунци навалили на лево крило, ма и на добровољце, помози им и са целом снагом покрени фронт и гурај на њих, било на бок или позадину. А мене извести, јер може бити да се нека јача група пробије преко Маћа па да иде преко Брекова или Бјелуше, у коме би случају ја и она бригада из Љубиша секли их.”[65] Марковић саветује Спасојевића да гледа да од добровољаца добије што више муниције јер су четници располагали малом количином и тражи да га обавести какав став они заузимају и како се односе према четницима. Са добровољцима треба успоставити добре односе, требало би их ангажовати и примати у своје редове, под условом да имају добро оружје, сматрао је Марковић. Тих дана Коларевићу су дошла 4 добровољца из Прибоја и донели са собом оружје, митраљез зорку и 2 пушке.

Команданти срезова у заједници са равногорским одборима средином априла, на предлог команданта Пожешког корпуса М. В. Марковића, образовали су радне чете по општинама и селима за пољске

65 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945. инв.* број 7462

радове, не би ли обрадили све земљиште које је за обраду. Задатак четама је да обрађују имања првенствено изгинулих четника бораца, затим сиромашних људи, као и породицама чији су чланови у заробљеништву или стално у појединим јединицама, као нпр. *Михаило Мићић* из Глумча, *Радомир Станковић* из Крушчице, *Миленко Милосављевић* из Гугља, *Славко Марковић* из Прijановића, *Новак Лазић* из Радановаца, *Драгослав Станковић* из Крушчице, *Михаило Поповић* из Бјелуше, *Стеван Млађеновић* из Расне, *Никола Кабаница* из Рогу, итд. Коме, како и колико треба помоћи, одлучивали су команданти срезова заједно са равногорским одборима.

Командант капетан Милош Марковић 11. маја упутио је писмо број 88 Горском штабу извештавајући га да је по наређењу кренуо одмах на Рожанство где је стигао 9. маја увече. Ујутро 10. маја партизани су покушали слабијим снагама напад на Рожанство, али су одбијени. Поподне је камионима стигао у помоћ капетан Нешко Недић са јединицом и ушао у Рожанство, а Марковић је по жељи Нешковој кренуо на Владају, где стигже око 23 часа. У Трнави је била Колубарска бригада. Током ноћи, једна колона партизана јачине око 1.000, пребацила се, непримећена од Колубарске бригаде, из Алина Потока преко Трнаве, и дошла у Сирогојно, одакле је са леђа напала Марковића, који је одмах повратио фронт и напао ову, мада прилично јачу јединицу, и преко Сирогојна потиснуо је ка Чичкови. У међувремену, појавила се нова колона партизана, десном обалом реке Катушнице, а друга левом. Колубарска бригада се повлачи ка Рожанству, а Марковић одваја један део снага и ставља пред ове две колоне. Колоне из Чичкове и Сирогојна су тада у противнападу, па је Марковић на Владаји био потпуно опкољен. Продужио је борбу, очекујући да ће му неко помоћи. Када није било никакве помоћи, предузео је сам пробијање преко Трнаве. Водила се огорчена борба од 4 до 10 часова. Према Марковићевој информацији, тада је погинуо: „21 борац, и 46 рањена. Том приликом погинуо је један командант батаљона и три командира чете. Коњска комора је заплењена, као и Марковићев пртљаг. Настрадало је 6 коња а Марковићев коњ рањен.[66] Код партизана било је много више жртава. Партизани су гађали из два бацача 81 мм са доста муниције. Имали су и један топ, али из њега нису гађали."

66 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7481

Јединице Пожешког корпуса 12. маја по наређењу Нешка Недића биле су у покрету по следећем распореду:

Пожешке бригаде нападале су 12. маја 1944. године од Рожанства правцем: Папратина – Врућак – к. 883 – Бјеловац, који је под борбом заузет на јуриш истог дана у 20 часова. Ове бригаде ишле су бочно Гардијском корпусу који је напа од Рожанства према Сирогојну.

Михаило Марковић, командант Ариљске бригаде са Летећом бригадом и Ваљевским корпусом, кренуо је преко Владаје. На Владаји је Ваљевски корпус остао, а Марковић продужава према Дренови и заноћио је на к. 897. Црногорска бригада налазила се у Јасенову.

Пожешке бригаде 13. маја дошле су у састав бригаде М. Марковића и заједно продужиле правцем: Дренова – Смиљанићи – Љубиш и истог дана предузели покрет правцем: Јасеново – Бела Река и пред мрак избиле на венац од к. 1216 до к. 122, закључно. На овом положају се заноћило. Овога дана партизани су држали Високу, Округлицу и Бјелушу. Ваљевски корпус заноћио је на положају Смиљанићи – к. 1141, а Гардијски корпус на обали Катушнице и Рзава. Партизани су 14. маја у 0:15 часова са Трештене стене предузели преко к. 125 напад на положаје на којима су четници заноћили на к. 122. Напад је трајао до 2 часа и том приликом партизани су одбијени. У овим сукобима партизани су имали више губитака, а зна се за два мртва и пет рањених. Четници из Марковићеве бригаде имали су једног погинулог и три рањена. Тада су четници запленили мању количину пушака, муниције и један мали бацач. После ове борбе партизани, њих око 400, повукли су се са Трештене стене и Виса за Клеково. Истога дана, јединице овога корпуса стигле су на линију Црни Врх – Трештена стена – Вис – к. 113. Ваљевски корпус је на Смиљанићима (к. 1141), а Гардијски корпус на левој обали Катушнице и Рзава.

Марковић 5. маја са јединицама предузима покрет преко Високе, Округлице и Бјелуше и истог дана излази на Округлица – Дебело брдо – Метаљка – Црни Врх (к. 1189) без отпора, јер су партизани ноћу 14/15. маја отишли једном колоном на Катиће, а другом колоном правцем Савагуђа – Округлица – Клекова. Истога дана предвече, једна група партизана од око 400, спустила се са Борове главе преко Негбине у Јасеново, а слабији делови спустили су се према Горњем Љубишу. Овога дана партизани су водили борбу са неким четничким јединицама на линији Чемерница – Дебело брдо (к. 1350) – Горње Трудово. Нешко Недић је 16. маја 1944. године у 6,30 са Ваљевским и Гардијским корпусом кренуо у напад правцем: Висока – Сивољак – Округлица.

Истовремено је јавио Марковићу да држи чврсто положај Врањевица – Црни Врх – Трештена стена. Утисак је да партизани убијају све четнике које похватају, а нарочито оне из Пожешког корпуса, и то из огорчења према Пожежанима јер су их стално и непрекидно нападали готово пола године.

Према наређењу команданта Пожешког корпуса, командантима бригада и батаљона од 22. маја свака бригада имала је обавезу да издвоји по 150 регрута, годишта 1921, 1922. и 1923. са којима је требало вежбати и припремати их за обуку и рат. За команданта наставе ових регрута био је одређен потпоручник Ратомир Недељковић. Командант 1. батаљона за ову обуку морао је да обезбеди 50 регрута, команданти 2. и 3. батаљона по 30, а командант 4. батаљона 40 регрута. Из ових батаљона требало је упутити по 15 војника у Годовик за корпус. Нико у потпуности није извршио задатак, сем команданта 2. батаљона. Неки су из 2. и 4. батаљона закаснили, иако је протекло два дана од момента наређења. Командант 3. батаљона није уопште извршио наређење, па је командант 2. пожешке бригаде потпоручник Доривоје Рендулић ставио овог команданта пред преки војни суд и тражио смртну казну. Неки војници из 3. батаљона су се самовољно вратили кућама, и за њих је тражена смртна казна. Један обвезник, такође из 3. батаљона, имао је толико дрскости да је на ађутанта потпоручника Недељковића потегао пушку када му је овај наредио да стане у строј. За одбеглим војником била је упућена потера и чим је ухваћен, био је стрељан без одлуке преког војног суда. Регрути су обучавани у Доњој Добрињи надомак Пожеге, уз надгледање и смотру команданта корпуса.

3. 6. Борци који су завршили инструкторски курс

Како би омладинци и интелектуалци могли највише дати у непрекидним борбама, Команда ЈВО одлучила је да се образује Школа за резервне официре. Почела је рад 1. априла при 1. равногорском корпусу. Настава је трајала месец и по и програмом посвећена оспособљавању ђака за старешинске – официрске положаје у борбеним јединицама. За похађање школе било је потребно да кандидати испуне одређене услове, као нпр: да имају најмање 6 разреда гимназије или њој одговарајуће школе; да су физички и здравствено способни за борачке дужности; да су морално и национално потпуно исправни; да су идеолошки изграђени за борбу која се водила; да су активни чланови Равногорске организације и да су се показали окретни, храбри и спо-

собни за старешине у борби. По завршеној школи они кандидати који су показали успех и резултате, унапређивани су у чин резервног потпоручника и распоређивани према способностима и потреби службе у борачке јединице, на борачке официрске дужности. Ово је била прва класа школе за резервне официре. Назив школе био је „Школа за резервне официре ЈВО". Поред школе за резервне официре код Првог равногорског корпуса образовала се и школа за резервне официре код Тимочког корпуса, а касније и при осталим корпусима.

Организовани курс за инструкторе од 22. фебруара до 8. марта похађала су лица која су показала следећи успех:

1. *Крсто Павићевић*, капетан 1. класе, способан за команданта бригаде и инструктора у бригади
2. *Будимир Леко*, жандармеријски наредник, способан за команданта батаљона и инструктора у батаљону
3. *Ђорђе Куниħ*, жандармеријски наредник, способан за команданта батаљона и инструктора у батаљону
4. *Миле Марковић*, резервни наредник, способан за командира чете, а за инструктора није способан
5. *Мирољуб Митровић Пицан*, резервни наредник, способан за командира чете и инструктора у чети
6. *Вићентије Јешић*, резервни поднаредник, способан за командира чете и инструктора у чети
7. *Живорад Јевђовић*, наредник, способан за команданта бригаде и инструктора у бригади
8. *Божидар Миливојевић*, резервни наредник, способан за командира чете и инструктора у чети
9. *Драган Павловић*, наредник, способан за команданта батаљона и инструктора у батаљону
10. *Милисав Богдановић*, резервни наредник, способан за команданта батаљона и инструктора у батаљону
11. *Коста Влајевић*, наредник, способан за команданта батаљона и инструктора у батаљону
12. *Страјин Луковић*, наредник, способан за команданта батаљона и инструктора
13. *Љубиша Обрадовић*, жандармеријски каплар, способан за командира чете и инструктора
14. *Милоје Селаковић*, резервни поднаредник, способан за водника и инструктора у воду

15. *Јовиша Стаматовић*, резервни наредник, способан за команданта батаљона и инструктора у батаљону
16. *Дане Милошевић*, жандармеријски наредник, способан за команданта батаљона и инструктора у батаљону

Инструкторски курс похађали су од 25. марта до 8. априла и показали следећи успех:

1. „Раденко Јанковић, потпоручник, способан за команданта бригаде и инструктора у бригади
2. *Слободан Ђурчић*, наредник, способан за команданта бригаде и инструктора у бригади
3. *Љубиша Пантовић*, потпоручник, способан за команданта бригаде и инструктора у бригади
4. *Михаило Матић*, потпоручник, способан за команданта батаљона и инструктора
5. *Филиман Пановић*, поднаредник, способан за команданта бригаде и инструктора
6. *Слободан Кречковић*, потпоручник, способан за командира чете и инструктора
7. *Драгослав Вукаревић*, наредник – водник, способан за команданта батаљона и инструктора у батаљону.
8. *Сава Малбашић*, наредник – водник, способан за команданта батаљона и инструктора у батаљону
9. *Драган Михаиловић*, поднаредник, способан за командира чете и инструктора
10. *Ђорђе Јевтовић*, поднаредник, способан за командира чете и инструктора
11. *Драгољуб Бјелић*, наредник, способан за команданта батаљона и инструктора
12. *Војимир Радмиловић*, способан за команданта батаљона и инструктора
13. *Радивоје Исаковић*, наредник, способан за командира чете и инструктора."[67]

Командант 2. пожешке бригаде пешадијски потпоручник Добривоје Рендулић 21. маја 1944. године предложио је команданту Пожеш-

67 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7464

ких бригада мајору Ђуру Ђокићу да се унапреде одређена лица у чин подофицира и каплара, јер су то заслужили својим владањем, вршењем службе, радом у организацији и борбеном способношћу.

1. „*Војимир Марковић*, из Милићевог Села, Срез пожешки, рођен 1908. године, резервни пешадијски поднаредник од 1930. године. У организацији је од 1941. године, на положају командира 1. чете. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског наредника, јер је учествовао у свим борбама против партизана, и предано радио и залагао се за интересе организације. Заслужио је унапређење.

2. *Светозар М. Крстонић*, из Милићевог Села, Срез пожешки, рођен 1888. године на положају је резервног пешадијског поднаредника од 1913. године. У организацији је од 1941. године. На положају је председника Равногорског народног одбора у Годовику. Предлаже се за унапређење у чин резервног пешадијског наредника, јер је марљивим и преданим радом за интересе организације заслужио унапређење.

3. *Тодор М. Ристивојевић*, учитељ из Пожеге, Срез пожешки, рођен 1908. године резервни је поднаредник – ђак од 1940. године. У организацији је од 1941. године на положају шефа пропагандно – обавештајне службе при штабу. Предложен је за унапређење у чин резервног наредника – ђака, јер је марљивим и преданим радом и службом која му је поверена, то заслужио. Несебично се залагао за интересе организације и показао успехе у служби коју обавља.

4. *Велибор Д. Ђурић*, из Дражиновића, Срез пожешки, рођен 1914. године, резервни пешадијски каплар од 1936. године. У организацији је од 1941. године, на положају четовође у селу Дражиновићи. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског поднаредника, јер се показао као марљив, савестан и предан раду у служби организације.

5. *Јеврем Т. Марковић*, учитељ из Милићевог Села, Срез пожешки, рођен 1912. године, редов ђак из резерве. У организацији је од 1941. године, на положају секретара Равногорског народног одбора у Годовику. Предложен за унапређење у чин резервног каплара – ђака јер је несебичним залагањем за интересе организације заслужио унапређење.

6. *Недељко С. Пајевић*, из Горобиља, Срез пожешки, рођен 1916. године, пешак редов из резерве, у организацији је од 1941. године, на место управника поште број 2 Среза пожешког. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског каплара, јер је савесно и предано радио на дужности која му је поверена.

7. *Божо Гачић*, из Горобиља, Срез пожешки, рођен 1916. године, пешак редов из резерве. У организацији је од 1941. године, на положају

воће тројке. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског каплара, јер је учествовао у борбама против партизана и својом борбеним вредностима заслужио унапређење.
8. *Драгослав Ж. Ћировић*, из Тучкова, Срез пожешки, рођен 1904. године, резервни пешадијски понаредник од 1940. године. У организацији је од 1941. године на положају управника поште број 1 Среза пожешког. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског наредника, јер је марљивим и преданим радом у служби коју обавља залужио унапређење.
9. *Саво М. Илић*, из Папратишта, Срез пожешки, рођен 1911. године, резервни пешадијски поднаредник од 1933. године. У организацији је од 1941. године, на положају десетара у Табановачкој чети. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског наредника, јер је учествовао у свим борбама и својом борбеном вредношћу и послушношћу заслужио унапређење.
10. *Рајо М. Раковић*, књиговођа из Милићевог Села, Срез пожешки, рођен 1900. године, пешак – редов из резерве. У организацији је од 1941. године, на положају команданта места у Милићевом Селу. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског наредника, јер је несебичним залагањем, преданим радом за интересе организације и својим организаторским способностима заслужио унапређење.
11. *Ратомир Ж. Јоцовић*, из Гојне Горе, Срез пожешки, рођен 1918. године, пешак – редов из резерве. У организацији је од 1941. године на положају воће тројке. Предложен је за унапређење у чин резервног пешадијског каплара, јер је учествујући у борбама противу партизана, борбеним држањем и понашањем, несебичним залагањем и радом у организацији заслужио унапређење."[68]

Командант Летеће бригаде Пожешког корпуса ЈВО поручник Милисав М. Матић 3. јуна обратио се предлогом команданту Пожешког корпуса да одликује редове, капларе и подофицире своје бригаде, пошто су то заслужили својим држањем у борби против непријатеља:
1. „*Љубодраг (Андрија) Марковић*, поднаредник од 28. децембра 1942. године. У организацији Д. Михаиловића је од 3. октобра 1941. године на месту нишанџије на пушкомитраљезу. Предложен је за одликовање Сребрним војничким орденом Карађорђеве звезде, зато што је у борби 23. септембра 1943. године против непријатеља у Сечој Реци својом

68 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7495

прецизном ватром омогућио непримећено приближавање непријатељском оклопном аутомобилу одређеној четворици, који су побили послугу. У борби са непријатељем 21. октобра 1943. године на Црном врху код Нове Вароши, када је његова јединица морала одступити на прихватни положај због непријатељског удара на леви бок, као нишанџија на пушкомитраљезу, остао је на положају отварајући ватру на непријатеља и стално га држао под ватром, те на тај начин омогућио уредно одступање његове јединице на прихватни положај, њено преуређење и поново избијање на Црни врх. У борби против непријатеља на Ризином брду 23. априла 1944. године као нишанџија на пушкомитраљезу, одређен је да штити бок, на који је многоструко јачи непријатељ навaљивао. Успешно је тукао непријатеља, а када му је нестало муниције, узео је пушкомитраљез за цев и ликвидирао непријатељску тројку која је већ пришла и бацила бомбу на њега. Једног је оборио, а друга два су побегла и тако спасао своју јединицу од непријатељског напада с бока. Љубодраг је и раније похваљиван и одликован Златном медаљом за храброст Обилића и Сребрном медаљом за храброст Обилића.

2. *Душан (Јанко) Јанковић*, поднаредник од 12. јула 1943. године. У организацији Д. Михаиловића је од 3. октобра 1941. године на месту командира чете у летећој бригади Пожешког корпуса. Предложен је за одликовање Сребрним војничким орденом Карађорђеве звезде, јер је у борби са непријатељем у Сечој Реци 23. септембра 1943. године као нишанџија на пушкомитраљезу, својом прецизном ватром омогућио непримећено приближавање непријатељском оклопном аутомобилу одређеној четворици који су побили послугу. У борби са непријатељем 21. октобра 1943. године на Црном врху код Нове Вароши, када је његова јединица морала одступити на прихватни положај због непријатељског удара на леви бок, као нишанџија на пушкомитраљезу, остао је на положају отварајући ватру на непријатеља и стално га држећи под ватром, те на тај начин омогућио уредно одступање његове јединице на прихватни положај, њено преуређење и поново избијање на Црни врх. У борби против непријатеља на Ризином Брду на дан 23. априла 1944. године као командир чете, када је непријатељ успео да се на јуриш измеша са војницима његове чете и отме један пушкомитраљез са две бомбе, успео је да растера непријатеља и отме тај пушкомитраљез. Рањеног нишанџију и пушкомитраљез изнео је из борбе и тако одбио непријатеља, спасао митраљез и свог рањеног војника. На дан 11. маја 1944. године у борби против непријатеља на Владаји, видећи да је непријатељ успео да се умеша на јуриш у суседну чету која се

ускомешала и војници почели да се повлаче, дотрчи међу војнике вичући: „Јуриш и напред, браћо!”, поврати морал војницима који насрну на непријатеља и потисну га на полазни положај. Овим својим делом допринео је да остале јединице одрже своје положаје, јер би непријатељ продором присилио и остале на повлачење. Душан је два пута одликован Златном медаљом за храброст Обилића.”

Медаља Обилића је војно одликовање за јунаштво које установио још владика Петар II Петровић Његош 1847. године, а додељивали су га владари Црне Горе. Додељивање је преузео краљ Александар Карађорђевић. Због свог значаја Обилића медаља се израђивала од злата и често се звала Златна Обилића медаља. Овом медаљом су одликовани и странци.

Поред ове медаље, додељивана је у ратним условима и Медаља за ревносну службу, установљена 19. априла 1913. године и додељивана је у два степена (златна и сребрна) официрима, подофицирима, војницима и грађанским лицима за одану ревносну службу, као и за пружану помоћ српској војсци током рата. Године 1922. проширен је спектар заслуга, па се од тада медаља могла стећи и за изванредно и одано службовање у мирнодопско доба. Медаља се носила о плавој траци.

3. *Љубиша (Милош) Јакшић*, каплар од 26. маја 1943. године. У организацији Д. Михаиловића је од 2. августа 1941. године на положају митраљесца. Предложен је за одликовање Златном медаљом за храброст Обилића. У борби против непријатеља на Кокином Броду 23. марта 1944. године као нишанџија на митраљезу зорка сам, на своју руку, прегазио је реку Увац када је непријатељ надирао на положај његове јединице, поставио се бочно од непријатеља и тукао га, чиме је створио пометњу и забуну да је непријатељ морао у нереду одступити. У борби против непријатеља на Глогу и Чешљу 16. априла 1944. године успешно је тукао многоструко јачег непријатеља који је надирао и тако успео да га задржи док се његова јединица у реду повукла на следећи положај, А сам се последњи, по завршетку задатка, повукао на положај своје јединице. Љубиша раније није одликован и похваљиван.

4. *Ратко (Коста) Љубојевић*, поднаредник од 3. децембра 1943. године. У организацији Драгољуба Михаиловића је од 3. октобра 1941. године на положају водника вода. Предложен је за одликовање Златном медаљом за храброст Обилића. У борби против непријатеља 23. марта 1944. године на Кокином Броду једна непријатељска тројка успела је да се пробије у неку кућу на самом четничком положају и кроз прозоре ватром почела да наноси губитке његовој јединици. Увидевши опасност

од те тројке, у трку се приближио кући и убацио бомбу кроз прозор. Затим је у кући дотукао једног рањеног непријатеља док су остала двојица побегла кроз прозор, али је један погинуо у бежању. Ратко раније није одликован нити похваљиван.

5. *Владимир (Станоје) Цветановић*, каплар од 3. децембра 1943. године. Био на дужности помоћника код митраљеза. Предложен за одликовање Златном медаљом за ревносно вршење службе. Као помоћник нишанџије на митраљезу код каплара Љубише (Милоша) Јакшића за време борбе на Кокином Броду на дан 23. марта 1944. године муницију и реденике држао је у чистоћи и на време додавао пуне, те је тиме помогао своме нишанџији да му митраљез без застоја дејствује и да омета непријатеља и натера га да у нереду одступи. У борби против непријатеља на Глогу и Чешљу 16. априла 1944. године као помоћник на митраљезу остао је на положају са нишанџијом успешно штитећи одступање своје јединице и последњи се повукавши. Стално у чистоћи држи своје оружје, реденике и муницију, оружје других војника увек прегледа, показује: опис, расклапање, склапање, чисти и тера све војнике да оружје морају имати чисто и у исправном стању. Владимир раније није одликован нити похваљиван."[69]

Предлог за одликовање капетана 1. класе Милутина Матијашевића и Божидара Мићића Врховној команди ЈВО доставио је командант капетан Милош Марковић, 3. јуна 1944. године.

1. *Милутин (Живко) Матијашевић*, капетан од 1. октобра 1943. године. У Равногорском покрету је од 20. јуна 1941. године на месту начелника штаба Пожешког корпуса. Предложен је за одликовање Карађорђевом звездом са мачевима 1. реда, јер је 6. фебруара 1942. године при прелазу Увца и нападу на Нову Варош, када је десна колона стала и укочена у своме наступању (због застоја код леве колоне), лично је, и по своме нахођењу као начелник штаба Пожешког четничког одреда, ангажовао резерву одреда и дириговао левом колоном. Ово је омогућило наступање и десне колоне које је довело до успеха и ослобађања Нове Вароши.

У Сечој Реци је 23. септембра 1943. године наредио отварање ватре из митраљеза на непријатеља који се у колони кретао ка варошици, те је на тај начин натерао непријатеља да прими борбу на отвореном пољу.

69 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 467

У току даље борбе, када је непријатељ ипак успео да се једним делом својих снага уђе у варошицу, преузео је команду над једном групом војника Црногорске бригаде на њеном челу на јуриш заузео Сечу Реку.

У борби са непријатељем 30. октобра 1943. године на Црном Врху код Прибоја, када се поколебало лево крило 1. милешевског корпуса због напада непријатељских тројки са бока, на своју иницијативу преузео је неколико још неангажованих војника у борби из штабне групе Пожешког корпуса и предводећи их, повратио поколебане војнике на положај и сузбио непријатељске тројке. Ово његово залагање у критичном моменту борбе омогућило је одржавање положаја у четничким рукама, прелаз у општи напад и пребацивање непријатеља на леву обалу Лима.

2. *Божидар (Стево) Мићић*, капетан 1. класе од 1. октобра 1943. године. На месту команданта Пожешког корпуса. Предложен је за одликовање Белим орлом 5. реда, јер је маја месеца 1943. године на путу Ариље – Ивањица у селу Латвица, пресрео немачки камион који је возио 5.000 кг. кукуруза прикупљеног нарезом од народа заплењио га за исхрану војника.

Септембра месеца 1943. године на путу Ариље – Ивањица у селу Латвица пресрео је немачки камион и заплењио 550.000 динара и одузео две немачке митраљете.

У јесен 1943. године за време борби Пожешког корпуса у Санџаку својим вештим залагањем и неуморним радом набавио је и дотурио на положај 50.000 пушчаних метака и 48 граната за бацач 81 мм.

Фебруара месеца 1944. године упућен је у Загреб ради прикупљања података и набавке материјала који се на другим местима није могао набавити. При извршењу ових задатака био је хапшен и од Немаца и од усташа и батињан у затворима, али је вештим сналажењем успео да се ослободи и да изнесе и материјал и податке које је прикупио и носио са собом.

Командант, нижи војни писар 1. класе Милисав Р. Матић предложио је за унапређење у чинове редова, каплара и подофицира Летеће бригаде Пожешког корпуса ЈВО следећа лица:

1. *Сретена (Добривоје) Димитријевића*, каплара од 3. децембра 1943. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају командира чете у Летећој бригади. Предлаже се за унапређење у чин поднаредника.

2. *Радомира (Миливоје) Станковића*, каплара од 29. априла 1941. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају је водника вода. Предложен је за унапређење у чин поднаредника.

3. *Крсту (Александар) Неловског*, каплара од 11. јуна 1938. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају је водника вода. Предложен је за унапређење у чин поднаредника.
4. *Примислава (Драгојле) Павловића*, редова. У организацији је од 3. октобра 1941. године на положају митраљесца. Предложен је за унапређење у чин каплара.
5. *Јована (Љубодраг) Николића*, редова. У организацији је од 3. октобра 1941. године, пушкомитраљезац. Предложен је за унапређење у чин каплара.
6. *Жарка (Борисав) Миловановића*, редова. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају стрелца. Предложен је за унапређење у чин каплара.
7. *Стојана (Драгољуб) Ковачевића*, редова. У организацији је од 3. октобра 1941. године на положају митраљесца. Предложен је за унапређење у чин каплара.
8. *Јова (Вукосав) Томичевића*, редова. У организацији је од 3. октобра 1943. године. На положају стрелца је. Предложен за унапређење у чин каплара.
9. *Драгана (Добросав) Драшкића*, редова. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају нишанџије противтенковске пушке. Предложен је за унапређење у чин каплара.
10. *Милана (Ђорђе) Кратовца*, редова. У организацији је од 3. октобра 1943. године. На положају митраљесца је. Предложен је за унапређење у чин каплара.
11. *Николу (Будимир) Кабаницу*, редова. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају стрелца је. Предложен је за унапређење у чин каплара.
12. *Миленка (Божић) Јањића*, редова, у организацији од 3. октобра 1941. године. На положају је стрелца. Предложен је за унапређење у чин каплара.
13. *Милисава (Петар) Марјановића*, редова. У организацији је од 3. октобра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење у чин каплара.
14. *Добривоја (Драгутин) Миливојевића*, редова. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају је стрелца. Предложен је за унапређење у чин каплара.
15. *Михаила (Драго) Илића*, редова. У организацији је од 3. октобра 1941. године на положају је митраљесца. Предложен је за унапређење у чин каплара.

16. *Љубодрага (Андрија) Марковића*, поднаредника од 28. децембра 1942. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године. На положају је нишанџије на пушкомитраљезу. Предложен је за одликовање орденом Карађорђеве звезде, јер је 23. септембра 1943. год у борби са непријатељем у Сечој Реци као нишанџија на пушкомитраљезу, својом прецизном ватром омогућио четворици која је побила послугу непримећено приближавање непријатељском оклопном аутомобилу.

У борби са непријатељем 21. октобра 1943. године на Црном врху код Нове Вароши, када је његова јединица морала одступати на прихватни положај због непријатељског удара на леви бок, као нишанџија на пушкомитраљезу остао је на положају отварајући ватру на непријатеља и стално га држао под ватром, те на тај начин омогућио уредно одступање његове јединице на прихватни положај, њено преуређење и поновно избијање на Црни Врх.

У борби против непријатеља на Ризином брду 23. априла 1944. године као нишанџија на пушкомитраљезу одређен је да штити бок на који је вишреструко јачи непријатељ навaљивао да по сваку цену зађе с бока. Успешно је тукао непријатеља, а када му је нестало муниције, узео је пушкомитраљез за цев и ликвидирао непријатељску тројку која је већ пришла и бацила бомбу на њега, оборивши једног, док су друга двојица побегла и тако спасивши своју јединицу од непријатељског напада с бока.

Марковић је раније одликован, Златном медаљом за храброст Обилића и Сребрном медаљом за храброст Обилића.

17. *Душана (Јанко) Јанковића*, поднаредника од 12. јула 1943. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године, а на положају командира чете у Летећој бригади. Предложен је за одликовање Сребрним војничким орденом Карађорђеве звезде, јер је 23. септембра 1943. године у борби са непријатељем у Сечој Реци као нишанџија на пушкомитраљезу, својом прецизном ватром омогућио одређеној четворици непримећено приближавање непријатељском оклопном аутомобилу која су побила послугу.

У борби са непријатељем 21. октобра 1943. године на Црном врху код Нове Вароши, када је његова јединица морала одступити због непријатељских удара на леви бок, остао је на положају отварајући ватру на непријатеља и стално га држао под ватром, те на тај начин омогућио уредно одступање своје јединице на прихватни положај, њено преуређење и поново избијање на Црни врх.

У борби против непријатеља на Ризином брду 2. априла 1944. године као командир чете, када је непријатељ успео да на јуриш се измеша са војницима његове чете и отме један пушкомитраљез са две бомбе, успео је да растера непријатеља и отме пушкомитраљез, рањеног нишанџију и пушкомитраљез изнео је из борбе и тако одбио непријатеља, спасио пушкомитраљез и свог рањеног војника.

На Владаји, у борби против непријатеља 11. маја 1944. године, видевши да је непријатељ успео да се умеша на јуриш у суседну чету која се ускомешала и да су војници почели да се повлаче, дотрчи међу војнике вичући "Јуриш и напред, браћо!", поврати морал војницима који насрнуше на непријатеља и потиснуше га на полазни положај. Овим својим делом допринео је да остале јединице одрже своје положаје, јер би непријатељ продором присилио и остале на повлачење. Јанковић је раније два пута одликован Златном медаљом за храброст Обилића.

18. *Љубишу (Милош) Јакшића*, каплара од 26. маја 1943. године. У Организацији је од 2. августа 1941. године. На положају је митраљесца. Предложен је за одликовање Златном медаљом за храброст Обилића, јер је у борби против непријатеља на Кокином Броду 23. марта 1944. године као нишанџија на митраљезу зорки, сам на своју руку, прегазио реку Увац, док је непријатељ надирао ка положају његове јединице и ставио се бочно од непријатеља, тукући га с бока, чиме је створио пометњу и забуну, да је непријатељ морао у нереду отступити. У борби против непријатеља на Глогу и Чешљу 16. априла 1944. године успешно је тукао многоструко јачег непријатеља који је надирао и тако је успео да их задржи док се његова јединица није у реду повукла на следећи положај, а сам се последњи, по завршетку задатка, повукао на положај своје јединице.

19. *Ратка (Коста) Љубојевића*, поднаредника од 3. децембра 1943. године. У организацији је од 3. октобра 1941. године, а на положају водника. Предложен је за одликовање Златном медаљом за храброст Обилић. У борби против непријатеља 23. марта 1944. године на Кокином Броду једна непријатељска тројка успела да се пробије до неке куће на самом положају четника и кроз прозор ватром почела да наноси губитке његовој јединици. Сам, увидевши опасност од те тројке, у трку се приближио кући, убацио бомбу кроз прозор, а затим је у кући дотукао једног рањеног непријатеља, док су остала двојица побегла кроз прозор. Један је погинуо у бежању.

20. *Владимира (Станоја) Цветановића*, каплара од 3. децембра 1943. године. У организацији је од 30. јуна 1943. године на положају помоћ-

ника код митраљеза. Био је предложен за одликовање Златном медаљом за ревносно вршење службе, јер је као помоћник нишанџије на митраљезу код каплара Љубише (Милоша) Јакшића у борби на Кокином Броду на дан 23. марта 1944. године муницију и реденике држао у чистоћи и на време додавао пуне, те је тиме помогао своме нишанџији да му митраљез без застоја дејствује и тако омета непријатеља и натера га да у нереду одступи.

У борбама на Глогу и Чешљу 15. априла 1944. године као помоћник на митраљезу остао је са нишанџијом на положају, успешно штитећи одступање и последњи се повукао на положај своје јединице.

Стално држи своје оружје у чистоћи, реденике и муницију, оружје других војника увек прегледа, показује опис, расклапање, склапање, чисти и тера све војнике да оружје морају имати чисто и у исправном стању.

Командант капетан Милош Марковић, доставио је господину министру војске, морнарице и ваздухопловства и начелнику Штаба Врховне команде 27. јуна предлог за одликовање активног пешадијског потпоручника Добривоја Рендулића, на положају команданта 1. пожешке бригаде Пожешког корпуса, пошто, како у борбеном, тако и организаторском раду, потпуно заслужује. У образложењу стоји:

„*Рендулић Јеврема Добривоје* из Лучана, општина Дљинска, Срез драгачевски, рођен је 1908. године. У организацији је од 1941. године. Налази се на положају команданта 1. пожешке бригаде. За све време борби на Краљеву био је вођа митраљеског одељења. На дан 12. октобра 1941. године, за време јуриша на непријатељске ровове код Ратарске школе, када му је погинуо вођа – нишанџија митраљеза, лично је узео митраљез у своје руке и са њим јуришао. Том приликом, при прескакању ровова добио је стомачну килу, од које је дуже времена тешко боловао, а трајне последице су остале: умањена физичка способност. На дан 4. јануара 1944. године у борби са непријатељем на Црном врху (код села Мочиоца) као командант батаљона, са својим војницима успешно је је бранио додељени положај, вршећи и контра нападе до пристизања појачања, када је непријатељ дефинитивно одбијен и натеран на одступање.”[70]

Врховна команда ЈВО водила је рачуна о својим борцима и посебно породицама чији су чланови погинули. У фонду Народног музеја сачувано је писмо ђенерала Трифуновића од 28. јуна 1944. године којим се

70 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7524

обраћа Милошу Марковићу, и моли за помоћ супрузи Радована Радића, бившег среског начелника у Пожеги, који је као равногорац погинуо од Љотићеваца. Наглашава да Анђелија има двоје мале деце и да је Чича наредио да се овој породици помогне. Предложио је да се овој породици која живи у Здравчићима, сваког месеца помогне са по 5.000 динара.

Четници Пожешког корпуса на Копаонику 1944,
НМУ, инв. бр. 1215

3. 7. Предлог за одликовања и унапређења из 1. пожешке бригаде

Милутин Срдановић, ваздухопловни потпоручник, командант, 1. јуна 1944. године обратио се команданту Пожешког корпуса М. Марковићу са предлогом за унапређење и одликовање људства 1. пожешке бригаде тражећи да се проследи Врховној команди:

1. *„Раденко Витомира Пантић*, резервни пешадијски наредник од 1. маја 1942. године. У равногорској организацији је од 21. септембра 1941. године. Био на положају команданта Летећег батаљона 1. пожешке бригаде. Предложен је за чин пешадијског потпоручника. У организацији је од септембра 1941. године. Учествовао је у свим борбама од 1941. године. Водио је борбу против партизана у Шеверљугама,

Срез црногорски, као командант Летећег батаљона, и иако бројно слабији, одржао је положај и издржао неравномерну борбу цео дан, где је и рањен, а партизанима је нанео велике губитке. У борби на дан 16. марта 1944. године као командант Летећег батаљона на положају на Глогу и Чешљу, Срез моравички, издржао је цео дан најјачу ватру непријатеља коме је нанео тешке губитке а изгубио је само једног човека. У борби на Владајама, Срез златиборски, на дан 11. маја као командант Летећег батаљона 1. пожешке бригаде у саставу Пожешког корпуса, приликом извлачења, са батаљоном је остао у заштитници док се и последњи човек није извукао, и том приликом непријатељу је нанео велике губитке и изгубио укупно два човека. Предлаже се да буде одликован Златном медаљом за храброст Обилића.
2. *Новаковић Веселина Антоније*, активни пешадијски наредник од 1. априла 1941. године. У Равногорској организацији је од 25. септембра 1941. године Био на положају командира чете у Летећем батаљону 1. пожешке бригаде. Био је предложен у чин активног пешадијског потпоручника. У организацији је од септембра месеца 1941. године. Учествовао је у свим борбама од 1941. године. Као командир чете у Летећем батаљону, 25. новембра 1943. године у неравноправној борби издржао је цео дан и својом храброшћу и умешношћу у многоме допринео да је положај одржан, а непријатељу нанети велики губици, а да није изгубио ни једног човека. У борби на дан 11. маја 1944. године на Владајама, Срез златиборски, као командир чете у Летећем батаљону иако је непријатељ бројно јачи, три пута је вршио јуриш на његову чету, одржао је положај и одбио непријатеља коме је нанео тешке губитке, а да при томе није изгубио ни једног човека. Предлаже се да буде одликован Златном медаљом Обилића за храброст.
3. *Пановић Филипа Филиман*, активни пешадијски поднаредник од 8. августа 1942. године. У Равногорској организацији од 21. септембра 1941. године На положају је командира чете у Летећем батаљону. Био је предложен за унапређење у активног пешадијсог наредника. У организацији био од 1941. године. Учестовао је у свим борбама од 1941. године. У борби са Немцима код Соко Бање 13. априла 1941. године као водник са својим водом издржао је најјачу непријатељску ватру из тенкова и том приликом је теже рањен. У борби на Владајама 11. маја 1944. године као командир чете у Летећем батаљону, иако је непријатељ бројно много јачи три, пута је јуришао на његову чету. Одржао је положај и непријатеља одбио, наневши му тешке губитке, не изгубивши ни једног човека. У овој борби поново је био рањен.

4. *Миливојевић Радмила Божидар*, активни пешадијски поднаредник од 8. августа 1942. године. У Равногорској организацији је од 21. септембра 1941. године. Био је на положају командира чете у Летећем батаљону. Предлаган је за унапређење у чин активног пешадијског наредника. У организацији је од 1941. год. Учествовао је у свим борбама у Босни 1941. године, као и у свим другим борбама. У борби на Владајама 11. маја 1944. године као командир чете у Летећем батаљону, са својом четом приликом изненадног напада непријатеља, прихватио је неравну борбу и одржао положај, створивши могућност осталим четама да изађу на положај. У борби 12. маја приликом напада на положај Бјеловац код Сирогојна, четири пута је са својом четом јуришао и заузео непријатељски положај, запленивши већу количину муниције.
5. *Кабаница Јовише Јерко*, редов, у организацији је од 21. септембра 1941. године. У јединици је био стрелац. Био је предложен за чин каплара. У равногорској организацији је од 1941. године. Учествовао је у борбама 1943. и 1944. године. Нарочиту способност, иако је најмлађи по годинама, показао је у курирској служби, провлачећи се између непријатељских редова и преносећи извештаје.
6. *Ђоловић Витомира Миливоје*, резервни пешадијски поднаредник од 1941. године. У организацији је од 21. септембра 1941. године. Налазио се на месту командира чете у Летећем батаљону. Био је предложен за одликовање Златним орденом Карађорђеве звезде. У Организацији и шуми је од 1941. године. Учествовао је у свим борбама од 1941. године. Био је један од најхрабријих командира у Пожешком корпусу. У борби на Владајама 11. маја 1944. године као командир чете у Летећем батаљону у заштитници приликом повлачења Пожешког корпуса, остао је све док се и последњи војник није повукао, и том приликом погинуо.
7. *Јевђовић Милоша Боривоје*, редов, у Организацији је од 5. октобра 1941. године. У јединици је био стрелац. Био је предложен за одликовање Златним ореденом Карађорђеве звезде. Учествовао је у свим борбама од 1941. године. У борби на Владајама 11. маја 1944. године у заштитници приликом извлачења Пожешког корпуса, остао је са својим командиром док су се све јединице повукле, и том приликом погинуо."[71]

71 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 754

Командант Пожешког корпуса капетан Милош Марковић 3. јуна 1944. године доставио је предлог Врховној команди за одликовање с молбом да се наведена лица одликују. Орден Југословенске круне краљ Александар I установио је 5. априла 1930. године у спомен на промену званичног назива Краљевине СХС у Краљевина Југославија. Орден је организован у 5 степена, а био је додељиван југословенским грађанима који су предњачили у раду на остваривању националног јединства и сарадње, у јавним службама, или за заслуге према Круни, држави и нацији, као и страним држављанима, претежно за дипломатске заслуге. Орден Југословенске круне био је старији од Ордена Светога Саве и носио се о тамно плавој траци. Орден је додељивала Круна.

1. *Тодор (Михаила) Ристивојевић*, наредник од 26. маја 1944. године. У Равногорској организацији је од 15.9.1941. године Био на положају обавештајног пропагандног одсека у корпусу. Био је предложен за одликовање Југословенском круном 5. реда, зато што је месеца септембра 1941. године учествовао у организацији четничких јединица у Пожези и околним општинама помажући у овоме раду капетана Милоша Глишића, а по хапшењу истог од стране партизана, продужио је сам овај рад. Уочи саме мобилизације наређене од стране партизана, извршио је попис обвезника четничке јединице, њих 163, због чега су партизани сутрадан успели да упишу у своје редове свега 18. После пуштања капетана Глишића из затвора и напада на Пожегу у почетку месеца октобра 1941. године, учествовао је у овоме нападу. У Пожешком самосталном четничком одреду, за све време његовог постојања, обављао је дужност шефа Пропагандно обавештајног одсека са пуно воље и разумевања, постигавши потпуни успех у овоме раду. Док је био кратко време легализован као школски надзорник у Срезу ариљском, обављао је дужност шефа обавештајног одсека Ариљске бригаде, за шта је био прогањан од окупатора, а његова фамилија хапшена. Од 5. јуна 1943. године налазио се стално у шуми и са пуно труда и воље обављао дужност шефа пропагандно обавештајног одсека, уређивао лист „Равногорски херој" у сарадњи са уређивачким одбором и „Неошишани шумски јеж" у сарадњи са учитељем Радишом Јокићем из Доње Добриње.

2. *Радиша (Вељa) Јокић*, резервни поручник од 1938. године. У организацији је од 3.9.1941. године Био је учитељ у Доњој Добрињи и уредник листа „Неошишани шумски јеж" Предложен је за одликовање Југословенском круном 5. реда, зато што је у месецу септембру 1941. године као учитељ извршио организацију четничких јединица у својој општини, и бладорећи њему ту није било партизана. За све време по-

стојања Пожешког самосталног четничког одреда учествовао је у борбама активно као командир чете. По расформирању Пожешког одреда, вратио се на своју редовну учитељску дужност у село Доња Добриња, не престајући да активно сарађује у четничкој организацији, пишући родољубиве песме и летке које је растурао по народу. По одобрењу команданта Марковића покренуо је шаљиви лист „Неошишани шумски јеж" чији је био уредник.

3. *Срећко (Јована) Стевановић*, резервни наредник од 1940. године. У Организацији је од 3. септембра 1941. године. На положају је командира коњичког ескадрона Пожешког корпуса. Био је предложен за Златну медаљу за ревносну службу, јер је септембра 1941. године организовао четнике у својој општини. У Самосталном четничком пожешком одреду формирао је коњички ескадрон и као командир истог учествовао је у свим борбама. У време расформирања Пожешког одреда заједно са поручником Лазаром Ерићем склонио је и сачувао 130 пушака и два сандука муниције и ово оружје и муницију предао Пожешком корпусу. По расформирању Пожешког одреда вратио се у своју општину и продужио рад у четничкој организацији, због чега је од окупатора хапшен и у затворима батињан и мучен. Био је командир коњичког ескадрона у Пожешком корпусу и ову дужност обављао са пуно пожртвовања и самопрегора, са успехом и на опште задовољство.

4. Лепосава (Милосава) Милосављевић, у Равногорској организацији од 3. октобра 1941. године. Предводила је омладинке у Равногорском покрету. Предложена је за одликовање Југословенском круном 5. реда, јер је месеца новембра 1941. године, када је Пожешки одред напуштао Пожегу, а партизани у њу улазили, пред смртном опасношћу уз припомоћ још једне жене, унела мотоцикл марке „Ђилера" са улице у један подрум где су га затрпале дрвима. Упркос наређењима партизана, под претњом смртне казне, да се предају сва возила, сачувала је заједно са Душанком Остојић овај мотоцикл и предале исправног четницима по повратку Пожешког одреда са Рудника. Од повратка Пожешког одреда са Рудника непрекидно ради на пропагирању четничке организације, растурајући листове и летке, скупљајући добровољне прилоге у одећи и обући за војнике, организујући приредбе, прела, посела... у корист четничке организације. Са успехом је на опште задовољство извршавала задатке у организацији Омладинског равногорског покрета у варошици Пожега на чијем је челу и касније радила непрекидно и неуморно, са пуно воље и пожртвовања.

5. *Душанка (Спира) Остојић*, у организацији је од 3. октобра 1941. године Била је предложена за одликовање Југословенском круном 5. реда. јер је почетком месеца новембра 1941. године, када је Пожешки одред напуштао Пожегу, а партизани улазили, заједно са Лепосавом Милосављевић и уз помоћ још једне жене, унела мотоцикл марке „Ђилера" са улице у један подрум, где су га затрпале дрвима. Упркос наредбама партизана под претњом смрти да се предају сва возила, сачувале су овај мотоцикл и предале га четницима по повратку Пожешког одреда са Рудника. Од повратка Пожешког одреда са Рудника, па и даље, непрекидно ради на пропагирању четничке организације, растурајући листове и летке, скупљајући добровољне прилоге у одећи и обући за војнике, организујући приредбе, прела, посела... у корист четничке организације. Са успехом и на опште задовољство, организовала је Омладински равногорски покрет у вароши Пожега на чијем челу је и даље остала, радећи непрекидно и неуморно, са пуно воље и пожртвовања.

3. 8. Формирање 4. и 5. групе Јуришног корпуса

Врховна команда ЈВО наредила је формирање Четврте групе јуришног корпуса под командом мајора Драгослава Рачића. Као пети корпус у групу ушао је и корпус под командом капетана Милоша Марковића, јачине 560 људи из Пожешког корпуса и 350 из Јаворског корпуса. Формација јединица била је: десетина (три тројке и десетар), вод (две десетине и водник) и чета (два вода, 2 болничара, 1 кувар, 2 сигналиста и 1 коњоводац са товарним грлом за ношење муниције и оружја). Структуру батаљона чинили су: командант батаљона са штабном десетином, 1 комесар, 4 коњовоца са 4 товарна грла, 2 сигналиста и 3 чете. Бригаду су чинили: командант бригаде са штабним водом (овај вод служи за обезбеђење) а у кога улази и радио станица са телеграфистима и сигналистима, 1 бригадни лекар, 1 интендант и три батаљона. Штаб корпуса чинили су: командант, помоћник, начелник штаба, ађутант, лекар, интендант, вод за везу, пратећа чета са одговарујућим бројем бригада. Све припреме по овом наређењу завршене су до 15. јуна, а јединице су састављене од најодабранијег борачког људства и најспособнијих старешина. За радио везу за четврту групу Јуришног корпуса, команда је дала 1 радио станицу са радиотелеграфистима и шифрантима. За сигналну везу свака чета и сваки штаб имао је по два барјачића од српске тробојке, један метар дужине и пола метра ширине. Јединице су биле снабдевене муницијом са одређеном количином

метака: на сваку пушку по 50 метака, на лака аутоматска оруђа по 500, а на тешка аутоматска оруђа по 1000 метака и артиљерију по 100 метака – граната. Људство је имало исправну одећу и исправне ципеле са по два пара веша и прибор за јело и умивање.

Командант потпоручник Ж. Марјановић писмом кратког садржаја обавестио је команданта 2. пожешке бригаде 11. јула да се налази са батаљоном у Блацу, Срез јастребачки. У борбама против партизана имао је 2 мртва и 4 рањена. У тим борбама партизани су се лоше провели, како наводи Марјановић: „Једну смо дивизију скоро потпуно уништили и још једну имамо да уништимо у Јастрепцу. Назад се нећемо враћати док ову групу потпуно не уништимо и не заведемо ред у овом крају и организацији."[72] У писму се тражи помоћ од 19 наоружаних војника у циљу попуњавања батаљона и што више обуће, јер су војници остали готово боси.

Командант Пожешког корпуса обавестио је своје команданте бригада и батаљона 6. јула да су партизани 4. и 5. јула заузели Нову Варош и да је једна група допрла до Негбине, а друга до села Божетића, Нововарошки срезервни На основу ове информације командант 2. пожешке бригаде потпоручник Добривоје Рендулић из је наређење 7. јула командантима бригада да се распореде на јужним границама својих реона, одакле ће развити службу извиђања и обавештавања о кретању и јачини партизана. Командант Пожешких бригада објединио је команду над људством 1. и 2. пожешке бригаде које рспоређује на релацији Роге – Узићи – Здравчићи, како би ухватио везу са јединицама Ариљске бригаде, а десно са Ужичком и Црногорском бригадом. За обезбеђење реда на територијама бригада, служиће новоформирана четничка полиција. У случају наиласка мање групе партизана или појединаца, командант пожешких бригада и команданти Ариљске и Црногорске бригаде одмах ће их напасти и уништити. У случају наиласка јачих партизанских снага и немогућности давања отпора, требало би да се повлаче и узнемиравају са бокова и позадине. Командант 1. пожешке бригаде са својим батаљонима осигураће реон Роге – Узићи – Здравчићи, хватајући везу лево са Ариљском, а десно са Ужичком бригадом. Командант 2. пожешке бригаде налазиће се са својим батаљонима на Бременима до Градње. Лево је држао везу са 1. пожешком бригадом, а десно са Црногорскомада Курири су служили за одржавање везе.

72 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7564

Командант капетан Милош Марковић 13. јула, обавестио је команданта 14. јуришног батаљона да су на десној обали реке Топлице концентрисане јаке партизанске снаге и да предстоји генерално чишћење и акција на овом простору. Зато је наредио да се прегрупишу снаге, где у наредби стоји: 2. и 3. корпус остају на својим местима, а остали корпуси ће истог дана до мрака заузети следећи простор:

* Други косовски корпус: села Спанце, Дубраву и Пљаково.
* Први Јуришни корпус: села Барбатовац, Тмаву и Чунгулу.
* Пети јуришни корпус: Трбуње – Кашевар – Стубал.

Група четника Пожешког корпуса на Копаонику 1944,
НМУ, инв. бр. 1112

Све ове снаге намењене су за напад у правцу Јабланице. Снаге пуковника Драгутина Кесеровића остале су на положају где су и биле, и намењене су за детаљно чишћење Јастрепца.

Због сталних борби са партизанима на подручју Копаоника, Крушевца, Бруса, Александровца, 1. и 5. јуришни корпус имао је и губитака, погинулих, рањених и болесних, па је било потребно попуњавати корпус новим снагама са територије корпуса. Зато је 5. августа начел-

ник штаба 5. јуришног корпуса ваздухопловни потпоручник М. Т. Срдановић из наређење командантима бригада да упуте одређени број људи у помоћ корпусу. Обавеза команданата је била да упуте следећи број људи:

* Командант 1. пожешке бригаде 50 војника
* Командант 1. пожешке бригаде 50 војника
* Командант Ариљске бригаде 50 војника
* Командант Црногорске бригаде 50 војника
* Командант Јаворског корпуса 90 војника.

Људи су снабдевени оделом и обућом, али без оружја. Спроведени су на железнички станицу у Крушевац где су се јавили поручнику Ружићу, преко предстојника градске полиције, а затим распоређени. Рачић и Калабић су код Трстеника 9. и 10. августа извршили концентрацију четничких снага. Ситуација је била озбиљна у долини реке Ибар. Партизани су са обе стране обале напали бацачима воз. Пети јуришни корпус мајора Марковића повлачио се са Сувог Рудишта преко Грабовца за Трстеник.

Пети корпус чиниле су три бригаде од којих две из Пожешког корпуса и 1 из Јаворског корпуса. Командант Летеће бригаде је поручник Милисав Матић са људима из летеће бригаде и 1 батаљоном из Ариљске бригаде јачине од 156 људи. Командант 2. бригаде је потпоручник Филип Ајдачић, а људство за њу дале су 1. и 2. пожешка и Црногорска бригада по 1 батаљон, јачине како је и наређено. Људство је узето од сталних и регрутованих, првенствено од најбогатијих и најзадружнијих породица. О овоме се посебно водило рачуна. Богатији су морали безусловно поћи и ниједан старешина у својој пратњи није смео задржати неког од богатијих да не иде на положај. Формацијски, како је већ наређено, уз сваку бригаду налазио се један поткивач, на сваки батаљон по један болничар и 8 (осам) носача рањених са по двоја носила. Товарни коњи су снабдевени исправним самарима, конопцима за везивање и празним џаковима. Све неисправно оружје морало се довести у исправно стање. Црногорска бригада је давала радио станицу за групу јуришних корпуса за време трајања акције. Особље у штабу корпуса за време трајања акције било је: начелник штаба – потпоручник Милутин Срдановић, ађутант – капетан Драгољуб Ђукановић и интендант – потпоручник Душан Аврамовић. Крајем маја, заменик команданта Милоша Марковића је капетан Милутин Матијашевић.

Према извештајима команданта Милоша Марковића, крајем јуна, команданту Јуришне бригаде Пожешког корпуса ситуација би била оваква: Последњих 15 дана партизани су имали велике губитке, а дани су били јако тешки за њих. Уништена им је слободна територија, и према свим извештајима у тим борбама партизани су имали преко 6.000 убијених, заробљених и рањених. Поред уништавања живе силе, уништавана им је храна, магацини и муниција. Други велики партизански пад за ових 15 дана је њихов пораз на Мајевици, а пре тога изгубили су Семберију. Тај губитак је за њих од великог значаја, па су припремали једну јаку акцију са осам хиљада бораца. Овако великом снагом отпочели су напад на Мајевички четнички корпус. Окршаји су били жестоки и трајали су недељу дана, а завршили су се потпуним поразом партизана. „У овим борбама партизани су имали преко 1.000 погинулих и рањених, а заробљено их је око 800. Заплењено је доста наоружања."[73] Трећи пораз партизана био је на левој обали Лима према Рудом и Прибоју. Четири партизанске бригаде покушале су да се приближе Лиму, са циљем да изврше прелаз преко реке. Четничке трупе су их сачекале и задале велике губитке. Четврти пораз партизана био је у источној Србији. Поред ових крупних пораза, партизани су имали и велики број локалних неуспеха у разним деловима Србије. Служили су се у овим тешким тренуцима разном пропагандом и лажима. Ево примера: Комунистички билтени јављају да је потпуковник Бађевић ухапшен од стране Енглеза у Италији. Међутим, Бађевић се заједно са Лукачевићем ових дана вратио из Египта где је по наређењу господина Министра био на реферисању њ. в. краљу и краљевој влади. Бађевић, који је провео 4 месеца у иностранству, већ је на својој територији, па ће се наши борци и цео народ куда је прошао, уверити шта је истина. Даље се наводи како су ове јединице потукле Немце, СДС и СДК, па чак и четничке јединице, и сада наступају ка срцу Србије. Ваљда комунисти и овим мисле на своју 2. и 5. дивизију, коју смо страховито потукли пре месец дана у области Ужица и Ивањице, тако да су остаци ових дивизија једва успели да у дивљем бекству побегну преко Лима. Ове две јединице имале су преко 2.000 губитака."[74]

73 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 469

74 *Исто.*

При свакој јединици образован је војни преки суд и кривцима се одмах судило. У другој половини године, појављивали су се случајеви недисциплине и самовоље код појединих команданата, а нарочито нижих, у време док су вођене огорчене борбе против партизана. Дешавало се да понеки командант самовољно и без наређења напада и оне непријатеље за које нису добили наређење.

И поред свих наређења, упутстава, апела и контроле, дешавали су се случајеви лоших поступања према свом народу и што је најгоре, војници су грешили највише према онима који то нису заслуживали. Било је појава да се поједини официри не одазивају, или не враћају својим јединицама, као нпр. потпоручник Вукоје Вукајловић за којим је расписана потерница и чим се пронађе биће приведен преком суду. Било је случајева да отац замењује своје синове у јединицама, какав је случај са Стојаном Прокопијевићем из Гугља. Због оваквих појава командант Милош Марковић донео је наредбу којом се уводи најстрожа контрола за старешине, а за нехатост и бахато понашање, стављани су пред преки суд. Како би се спречиле овакве појаве, Марковић доноси наредбу:

1. Да све јединице образују полицијска одељења.
2. Састав полицијских одељења:
* сваки батаљон има полицијску тројку
* сваки штаб бригаде полицијског десетара са полицијском тројком
* сваки штаб корпуса полицијског водника са полицијском тројкомада
3. Ознаке свих полицијских органа биће бела трака на левој страни са утиснутим штамбиљом горског штаба јединице којој припада. Полицајци су носили ову ознаку стално и објаву у којој је назначена њихова полицијска дужност.
4. Дужност полиције:
* потпуна контрола четничких војника и старешина у погледу посту–пака према становништву и њиховог личног држања.
* где се год утврде случајеви пуцњаве, пијанства, неплаћања рачуна, батинања, насиља, полицајци су одговорни да изгреднике и насилнике на време пронађу, да кривца ухапсе и спроведу надлежном старешини. Скренута је пажња да се за људство четничке полиције узимају одабрани људи потпуно исправни у сваком погледу. Нарочито је битно да нису склони пијанчењу, коцкању и да су поштени и правични. Најчешће су полицајце ради успостављања реда постављали команданти срезова јер су они непосредно сарађивали са њима.

Предвојничка обука код четника 1944. године, НМУ, У-154

Начелник штаба Пожешког корпуса капетан 1. класе М. Матијашевић, из је наређење 21. јуна командантима бригада да се при Пожешком корпусу образује школа – курс за обуку болничара. Курс је трајао месец дана, а почео је 25. јуна 1944. године. Наставник курса била је др Ема Стојиљковић. Руководилац курса био је командант 1. батаљона 1. пожешке бригаде који је био одговоран за наставу и уредно посећивање наставе слушалаца курса, као и за ред и мир на часовима. Око исхране и смештаја болничара старао се командант 1. батаљона 1. пожешке бригаде. Сваки командант бригаде био је у обавези да упути по два болничара на сваки батаљон са своје територије бригаде. Курсисти су са собом носили: прибор за јело, добро одело, по два пара веша, торбицу, покривач – ћебе и сл. Предност за обуку имали су првенствено они који су пре рата служили кадар у болничким јединицама. После завршеног курса одређена је друга партија полазника. Поред овог, организовани су курсеви предвојничке обуке за упознавање правила руковања оружјем.

Командант 5. јуришног корпуса Милош Марковић, 31. јула шаље писмо краћег садржаја команданту Ариљске бригаде којим га обавештава да се налази на простору Беле Воде и Водице, 3 км западно од Прокупља после тешке борбе које је водио на релацији између Блаца и Куршумлије против партизана. Даље наводи да је кренуо од Преполца и да иде, чистећи терен испред себе: Гајтан планину, Радан, Соколовицу, Мердаре, Пролом и планину Пасјачу, све до Лебана. Партиза-

ни се, осетивши упорност и одлучност, нису супростављали, већ су напуштали своје положаје без отпора. Јабланица је била очишћена, а разбијени партизани у мањим групицама нису се усуђивали да пружају организованији отпор, већ су се повлачили према Албанији и Бугарској. У овим борбама губици четника су далеко мањи од партизанских.

Партизани су у току ноћи 31. јула и 1. августа заузели Прибој и прешли на десну обалу Лима, и дошли до Белих брда и села Рутоши (Срез нововарошки) и према непровереним подацима надирали у правцу Радоиња – Кокин Брод – Чемерница. Према информацијама из Чајетине, неки делови партизана стигли су у село Јабланицу (Златиборски срез). Из тог разлога командант Ариљске бригаде наоружано људство је распоредио на линији Чемерница – Округлица – Висока. У случају када су наилазили и нападали партизани, четници су предузимали оштре мере у циљу њиховог потпуног уништавања. Партизани су 9. августа у јачини од 5 бригада прешли реку Увац (Павловића брод – Штитково) и то: две санџачке бригаде, једна бјелопољска, једна пљеваљска и једна далматинска.

Заступник команданта начелник штаба капетан Милутин Ж. Матијашевић, наредбом од 13. августа именовао је за команданта Пожешке бригаде у саставу Западне моравске групе поручника Христивоја Јосиповића, који је дужност преузео од поручника Милисава Матића, По предавању дужности Матић је кренуо на пут и ставио се на располагању мајору Марковићу. За начелника штаба Западноморавске групе одређен је потпоручник Добривоје Рендулић, а потпоручник Раденко Јанковић вратио се на своју редовну дужност команданта 1. батаљона Прве пожешке бригаде. По формирању ђачке чете, сви ђаци који су одговарали одређеним условима, упућени су у школу резервних официра а интелигентнији младићи на радио–телеграфски курс. По завршетку школе резервних официра, ђаци су добијали по 10 слободних дана а након тога упућивани мајору Марковићу.

На основу наређења команде ЈВО од 29. августа, заступник команданта и начелник штаба Пожешког корпуса М. Матијашевић мобилисао је људство 2. пожешке бригаде (њих 245) које је одмах са мајором Ђуром Ђокићем пешице кренуло у Срез трнавски правцем: село Табановићи – Јелен До – Љубић – Мрчајевци, односно Горевница, како би ухватили везу са капетаном Раковићем од кога су добили оружје, а затим кренули правцем где се налази 5. јуришни корпус чији је командант Милош Марковић и ушли у његов састав. У случају непријатељског напада корпус ће пружати одлучујућу битку на левој обали

Мораве, а распоред корпуса био је:
* Пети јуришни корпус посео је леву обалу Мораве, од ушћа Папинске реке у Мораву до Трстеника.
* Први јуришни корпус посео је леву обалу Мораве од Трстеника до засеока Шавранићи.
* Трећи јуришни корпус посео је леву обалу Мораве од засеока Шавранићи до поља Гашинац.
* Шумадијска бригада – од поља Гашинац до скеле у селу Селишту.

Ради прегледа распореда партизанских снага, према њима су упућивани извиђачки батаљони. Пети јуришни корпус контролисао је правац Трстеник – село Брезовица – вис Папратна. Батаљон овога корпуса извиђао је релацију Виљац – Папратна и даље јужно према Александровцу. Трећи јуришни корпус упутио је извиђачки батаљон правцем Почековина – Камењача – Печени гроб – Поглед са задатком да извиди реон Папратна – Поглед – Печени гроб и даље на југ према линији Трулеж – Ржаница – Александровац.

Шумадијска бригада упутила је извиђачки батаљон правцем Стопања – Омашница – Голубовац са задатком да извиђа предео села Ратаје и села Доњи Ступник, с тим да овај батаљон одржава везу са трупама потпуковника Кесеровића које се налазе на десној обали Мораве на линији: село Стопања – село Глободер – село Велика Врбница. Извиђачки батаљони смењивали су се сваких 24 часа, а уредили су и положај за одбрану северно од пута Грабовац – Богдање – Медвеђа – Дренова, тачно иза својих борбених линија на обали реке.

3. 9. Списак истакнутих чланова и вођа Комунистичке партије Горње Јабланице и Косанице

Командант 5. јуришног корпуса М. Марковић, током борби против партизана на југу Србије, дошао је до партизанске архиве, на основу које доставља списак првака и истакнутих вођа партизанског покрета и прослеђује га команданту 5. јуришне бригаде:

1. „*Благоје Комненовић*, мајор Југословенске војске и командант војне школе
2. *др Миливоје Перовић*, командант 1. српске НО бригаде
3. *Ратомир Андрић*, из Иван Куле, командант 5. српске НО бригаде
4. *Милија Радовановић*, из Тулара, студент

5. *Василије Смајовић*, из Тулара, студент
6. *Мирко Перовић*, из Тулара, командант 5. српске НО бригаде
7. *Миле Ћаловић*, из Тулара, командант 10. српске НО бригаде
8. *Петар Гогић*, из Сијарина, заменик политичког комесара 10. српске НО бригаде
9. *Петар Лукић*, из Стубла, члан Окружног НОО
10. *Јанко Вукановић*, из Доброг Дола, члан Окружног НОО
11. *Татомир Вукановић*, из Доброг Дола, професор, члан и сарадник Академије наука у Вашингтону
12. *Тадија Минић*, из Доброг Дола, професор
13. *Радован Лукић*, из Стубла
14. *Радован Перишић*, из Тулара
15. *Јездимир Дедић*, из Сијарина, командир чете
16. *Божо Павловић*, из Тулара, политички комесар батаљона
17. *Раде Марковић*, из Тулара, командант батаљона
18. *Будимир Радосављевић*, из Доброг Дола
19. *Душан Минић,* из Доброг Дола
20. *Рајко Бутуровић*, из Тулара
21. *Трипко Анђелић*, из Сијарина
22. *Радоман Зарубица*, из Сијарића
23. *Радоман Никчевић*, из Раткоцера
24. *Живојин Божиновић*, из Раткоцера, поручник Југословенске војске
25. *Лакић Вуксановић*, из Тулара, поручник Југословенске војске
26. *Раде Поповић*, из Медвеђе, командант батаљона
27. *Љубиша Марковић*, из Медвеђе, студент
28. *Саво Филиповић*, из Раткоцера
29. *Јагош Вукановић*, из Доброг Дола, бивши виши секретар бановинске управе
30. Обрад Вукићевић, из Доброг Дола
31. *Мирко Петровић*, из Доброг Дола
32. *Максим Ђуровић*, из Гајтана, командант батаљона
33. *Радован Бајић*, из Гајтана, члан Окружног НОО
34. *Влада Симић*, из Медвеђе, командант батаљона
35. *Драго Шакић*, из Тулара
36. *Шћепан Васовић*, из Стубла
37. *Мијат Гашевић*, из Раткоцера
38. *Рајо Влаховић*, из Раткоцера"[75]

75 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7562

Овај списак достављен је свим четничким командантима. У списку се налазе нека имена људи који су после рата у Југославији били на истакнутим фукцијама у јавном и политичком животу.

3. 10. Наредба команданта 1. пожешке бригаде од 26. августа 1944. године о стрељању припадника Народноослободилачког покрета

Пресудом Преког војног суда при команди групе Пожешких бригада од 26. августа 1944. године на смртну казну стрељањем осуђена су, због прикривања и јатаковања са комунистима, следећа лица: „*Љубисав Вуковић* из Дружетића, *Љубица Вулићевић* из Каменице, *Николија Милошевић* из Гојне Горе и *Добривоје Мајсторовић* из Папратишта."[76] Кажњени су драстично јер су као јатаци помагали истакнутим комунистима у њиховом раду и пропагирању идеја на штету Равногорског покрета и јер су радили на рушењу и ремећењу реда у земљи. У својим кућама примали су истакнуте комунистичке прваке као и њихове сараднике. Састајали су се тајно са истакнутим члановима партије и давали им потребне информације значајне за рад. Нису пријављивали комунисте властима, те су на тај начин омогућавали њихов несметан рад. Извршена смртна казна над осуђенима служила је као опомена становништву да чим буду приметили присуство комуниста на њиховом подручју, одмах обавесте четничке власти, како би се знало о њиховом присуству и одмах реаговало у циљу сузбијања њихове активности. Сваки грађанин који је знао да се комунисти налазе на подручју деловања бригаде, а није пријавио властима њихов боравак, стављао се под преки војни суд, исто као и јатаци, уз примену оштрих казни.

3. 11. Списак људства 1. јуришног батаљона 15. бригаде 5. јуришног корпуса којима је издато по 500 динара

Командант 4. јуришног батаљона Лучић примио је је 15. августа 1944. године од Филипа Ајдачића 17.000 динара, које је поделио свим борцима у истом износу од по 500 динара:
1. „*Токовић Миленко*, резервни пешадијски наредник
2. *Николић Страјин*, резервни пешадијски наредник

76 *Зборник докумената и података о НОР*, том 10. књ. 4, стр. 159.

3. *Гардијан Илија*, активни пешадијски поднаредник
4. *Почуча Дмитар*, резервни артиљеријски поднаредник
5. *Крушкић Петар*, резервни ваздухопловни поднаредник
6. *Драгићевић Слободан*, редов
7. *Петровић Раде*, редов
8. *Луковић Славко*, редов
9. *Глишић Чедомир*, редов
10. *Пећинар Лазар*, редов
11. *Симеуновић Добросав*
12. *Василић Милош*, редов
13. *Крупниковић Стева*, редов
14. *Врањевац Илија*, редов
15. *Вуковић Величко*, редов
16. *Митровић Томо*
17. *Ђорђевић Срећко*
18. *Дукић Обрад*, редов
19. *Јордић Божо*, редов
20. *Богићевић Драган*, редов
21. *Савовић Милош*, редов
22. *Пантовић Радмило*, редов
23. *Перовић Милош*, редов
24. *Милићевић Крсама*, редов
25. *Николић Миливоје*, редов
26. *Михаиловић Срећко*, редов
27. *Павловић Љубиша*, редов
28. *Савић Вујо*, редов
29. *Пајевић Симо*, редов
30. *Тановић Леко*, редов
31. *Станисављевић Павле*, редов
32. *Врањевац Митар*, редов
33. *Бошковић Живорад*, редов
34. *Вуколић Михаило*, редов
35. *Новаковић Петар*, редов
36. *Поповић Благоје*, редов
37. *Маринковић Стеван*, редов
38. *Гојковић Десимир*, редов
39. *Алемпијевић Радосав*, редов
40. *Стаматовић Раденко*, редов
41. *Стаматовић Љубисав*, редов

42. *Павловић Радоје*, редов
43. *Луковић Љубинко*, редов
44. *Вранеш Миодраг*, редов
45. *Ратковић Боривоје*, редов
46. *Милутиновић Милан*, редов
47. *Савић Милорад*, редов
48. *Милутиновић Видоје*, редов
49. *Ристановић Петар*, редов
50. *Глишић Страјин*, редов
51. *Дробњак Ристивоје*, редов
52. *Стојановић Љубиша*, редов
53. *Матовић Радован*, редов
54. *Топаловић Радул*, редов
55. *Поповић Живко*, редов
56. *Радосављевић Страјин*, редов
57. *Стевановић Душан*, редов
58. *Луковић Наум*, редов
59. *Ристовић Мирослав*, редов
60. *Драшкић Радован*, редов
61. *Алемпијевић Петар*, каплар
62. *Сићевић Србољуб*, редов
63. *Симеуновић Милијанко*, редов
64. *Стевановић Добривоје*, редов
65. *Лукић Милош*, редов
66. *Марковић Миливоје*, редов
67. *Рајевић Драгомир*, редов
68. *Тошић Драгомир*, редов
69. *Николић Мирослав*, редов
70. *Андрић Алекса*, редов
71. *Ђукић Иван*, редов
72. *Јовановић Милисав*, редов
73. *Капламовић Милун*, редов
74. *Лукић Милојко*, редов
75. *Радовић Петко*, редов
76. *Миловановић Миломир*, редов
77. *Павловић Радош*, редов
78. *Бјелић Милош*, редов
79. *Видић Видомир*, редов
80. *Лазеревић Радомир*, редов
81. *Алексић Бошко*, редов
82. *Новаковић Милан*, редов
83. *Топаловић Војимир*, редов
84. *Видић Саво*, редов
85. *Топаловић Војислав*, редов
86. *Топаловић Блажимир*, редов
87. *Поповић Радован*, редов
88. *Јовановић Обрад*, редов
89. *Нешовић Миодраг*, редов
90. *Каљевић Миломир*, редов
91. *Поповић Драгомир*, редов
92. *Иваншевић Милијанко*, редов
93. *Ђорђевић Богдан*, редов
94. *Јовановић Милојко*, редов
95. *Милутиновић Мишо*, редов
96. *Лазаревић Влада*, редов
97. *Секулић Сретен*, редов
98. *Вукајловић Драгољуб*, редов
99. *Борисављевић Станоје*, редов
100. *Петронијевић Радослав*, редов
101. *Василијевић Јерослав*, редов
102. *Вукајловић Срећко*, редов
103. *Обрадовић Милосав*, редов
104. *Павловић Милић*, редов
105. *Поповић Никола*, редов
106. *Василијевић Владе*, редов
107. *Милдраговић Чедо*, редов
108. *Ђорђевић Милоје*, редов
109. *Крчевинац Милош*, редов
110. *Стаматовић Сретен*, редов
111. *Стојић Славко*, редов
112. *Котлајић Томо*, редов
113. *Брајковић Стојадин*, редов
114. *Томић Миломир*, редов
115. *Тривуновић Саво*, редов
116. *Топаловић Божидар*, редов
117. *Томић Ђунисије*, редов
118. *Остојић Властимир*, редов
119. *Мунитлак Милосав*, редов

120. *Мирковић Радомир*, редов
121. *Дамњановић Миљко*, редов
122. *Вукотић Ђорђе*, редов
123. *Петровић Остоја*, редов
124. *Благојевић Јанко*, редов
125. *Караклајић Драгић*, редов
126. *Петковић Миодраг*, редов
127. *Драшковић Љубиша*, редов
128. *Мунитлак Радосав*, редов
129. *Стаматовић Ранислав*, редов
130. *Аничић Обрад*, редов
131. *Луковић Дарко*, редов
132. *Топаловић Љубиша*, редов
133. *Дабовић Ивко*, редов
134. *Матовић Јован*, редов
135. *Тодоровић Тодор*, редов
136. *Илић Радиша*, редов
137. *Алимпијевић Вељко*, редов
138. *Ускоковић Васо*, редов
139. *Недељковић Драгојле*, редов
140. *Сарић Миленко*, редов
141. *Марковић Тодор*, редов
142. *Шолајић Сретен*, редов
143. *Луковић Градимир*, редов
144. *Јовановић Милош*, редов
145. *Топаловић Момир*, редов
146. *Бојић Душко*, редов
147. *Новаковић Милован*, редов
148. *Дамњановић Крсман*, редов
149. *Митровић Милојко*, редов
150. *Драшкић Видоје*, редов
151. *Пјевовић Тадија*, редов
152. *Мићовић Веселин*, редов
153. *Бојовић Паун*, редов
154. *Глишић Милан*, редов
155. *Радовић Миливоје*, редов
156. *Василијевић Јован*, редов
157. *Бојовић Михаило*, редов
158. *Бојовић Гвозден*, редов
159. *Вукајловић Ђурђе*, редов
160. *Каравидић Видан*, редов
161. *Ђунисијевић Радомир*, редов
162. *Крунић Видоје*, редов
163. *Стојић Божидар*, редов
164. *Топаловић Обрад*, редов
165. *Недић Радосав*, редов
166. *Савић Радомир*, редов
167. *Гавриловић Радомир*, редов
168. *Младеновић Стојан*, редов
169. *Луковић Димитрије*, редов
170. *Василијевић Миливоје*, редов
171. *Ненадић Благоје*, редов
172. *Вуловић Радомир*, редов
173. *Радивојевић Матија*, редов
174. *Вукајловић Миломир*, редов
175. *Стојић Богдан*, редов
176. *Мијатовић Гаврило*, редов
177. *Тодорвић Петроније*, редов
178. *Пантовић Рајко*, редов
179. *Радовић Вукан*, редов
180. *Ђаповић Драгојле*, редов
181. *Луковић Павле*, редов
182. *Николић Петар*, редов
183. *Јанковић Страјин*, редов
184. *Новитовић Мом*ир, редов
185. *Авакумовић Витомир*, редов
186. *Драшкић Милорад*, редов
187. *Митрић Тома*, редов
188. *Павловић Радиша*, редов
189. *Митрић Секула*, редов
190. *Петровић Остоја*, редов
191. *Стаматовић Јовиша*, редов
192. *Димитријевић Ранко*, редов
193. *Курћубић Петроније*, редов
194. *Млађеновић Милутин*, редов
195. *Брковић Љубиша*, редов
196. *Остојић Васо*, редов
197. *Митровић Аранђел*, редов

198. *Милутиновић Михаило*, редов
199. *Глигоријевић Момир*, редов
200. *Стаматовић Благоје*, редов
201. *Вранешевић Миломир*, редов
202. *Раковић Михаило*, редов
203. *Димитријевић Бошко*, редов
204. *Димитријевић Милија*, редов
205. *Шолајић Деспот*, редов
206. *Ђукић Јован*, редов
207. *Вранешевић Вучко*, редов
208. *Милутиновић Радојко*, редов
209. *Савовић Обрад*, редов
210. *Тешовић Бранислав*, редов
211. *Кнежевић Десимир*, редов
212. *Марјановић Слободан*, редов
213. *Луковић Александар*, редов
214. *Бојовић Петко*, редов"[77]

3. 12. Обука и мобилизација

Штаб команде 2. пожешке бригаде ЈВО издао је наредбу 14. маја 1944. године како би се људство пре ступања у борбу према насталој потреби службе, извежбало у свим видовима борбе и борбеним радњама и васпитавало у војничком духу.

Наредбом команданта 2. пожешке бригаде потпоручника Добривоја Рендулића команданти батаљона су одмах извршили општу мобилизацију свих годишта и то у року од једног дана и започели обуку по распореду рада којег је сачинила команда. Нарочито је посвећена пажња у васпитном погледу (понашање војника у општењу са грађанством, општа дисциплина и другарство, послушност, прилажење и ословљавање старешина и сл.), понашање војника у борби, рад стрелаца у нападу и одбрани, рад тројки, заузимање погодних тачака на земљишту, потпомагање суседа, заобилажење непријатеља, заузимање заклона, употреба пушке, односно аутоматског оружја и бомби. Указивало се на значај уштеде муниције, одржавање везе, разношење извештаја, дужности стражара на стражарском месту и извештавање, дужности стражара на бојном пољу, његово осматрање и извештавање, итд. Обука се изводила под контролом команданата батаљона уз припомоћ командира чета и водника. Постојала је и знала се обавеза сваког појединца у извршавању одређених задатака. Тако је командант 1. батаљона користио за борбене сврхе активног наредника Слободана Ћурчића. За припомоћ извршења мобилизације и извођења обуке привремено на службу у 3. батаљон ове команде био је одређен жандармеријски поднаредник Милисав Богдановић.

77 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945*. инв. број 766

За помоћника команданта 2. батаљона ове команде био је привремено одређен ађутант потпоручник Ратомир Недељковић. Место за извођење наставе одређивали су сами команданти батаљона. Право на ослобађање од вежбе давао је командант бригаде и лекарска комисија услед болести или неспособности, а команданти батаљона могли су ослобађати од вежбе у следећим случајевима: два месеца оне који буду предали ма коју врсту револвера, шест месеци оне који буду предали пушку са 50 метака и опште мобилизације који предају аутоматско оружје."[78] Вежбе су трајале 6 месеци, ако се другачије не би наредило. Планирано је да се вежбе после рата рачунају у рок служења у сталном кадру.

Заступник команданта, капетан М. Ж. Матијашевић, обратио се писмом команданту Црногорске бригаде 25. августа 1944. године и подсетио га на службено наређење од 4. августа да су команданти бригада имали обавезу да доставе спискове ђака са завршеним 1. разредом гимназије. Из садржаја писма може се закључити да су тражене спискове доставили команданти свих бригада, сем команданта Аријске бригаде. Сви ђаци наведени у списковима били су упућени 28. августа у 10 часова у село Глумач, команданту 1. пожешке бригаде, где је формирана ђачка чета и одређено старешинско особље. Командант 1. пожешке бригаде, у договору са командантом Среза пожешког, обезбедио је смештај и храну за ђаке. Посебно велику улогу у формирању ђачке чете имао командант корпуса Милош Марковић, који је указао на учестале појаве замене млађих људи на борбеним положајима старијим. Неки су тражили смену својим сродницима, па се дешавало да способни одлазе кући, а на њихово место долазе старији и неспособни, па онда траже после неколико дана да буду пуштени својим кућама. Дешавале су се готово редовне ненамерне, али и често намерне грешке приликом регрутовања људи у јединице. Приликом регрутовања најчешће се одређивала сиротиња, а ако се неко одређивао из задружне и богатије куће, то се пошаље најнеспособнији члан, рачунајући да ће се и тај врло брзо вратити из јединице и на тај начин избегне обавеза која се тражи. Много је оваквих примера са подручја Пожешког среза (село Јежевица, Добриња, Јелен До, Богданица...). У јединице су упућивани голи и боси, рачунајући да ће се због тога вратити кући. Ово је појава која је захватила и командни кадар, посебно командире чета, па чак и

78 Народни музеј Ужице, Збирка докумената 1941–1945, инв. број 7486

команданте батаљона, односно њихове заменике. Зато су мобилисани људи одређеног годишта, како не би било последица по привреду села и кућа одакле су узети.

Четници Пожешког корпуса на Копаонику 1944,
НМУ, инв. бр. 1171

Команданти групе пожешких бригада, корпуса и 5. јуришног корпуса 24. августа 1944. године издали су следеће:

1. „Да командант Пожешког корпуса мобилише 980 људи. Људство мобилисати од 1918. до 1923. годишта, а ако недостаје до одређеног броја, тај број попунити од људи рођених од 1910. до 1918. године. Водити рачуна тако да на два човека који нису служили војску, дође по један човек који је служио војску. Ово људство мобилисати из свих бригада, по 245 људи. Мобилисане треба да прегледа пријемна комисија која мора бити састављена од најмање два лекара и строго непристрасних официра (најмање три). У мобилисане треба да уђу сви командири, водници и четовође оперативних чета, и официри који су поименично назначени.

2. На сваких 100 војника мобилисано је по 5 товарних коња са добрим самарима и конопцима и још 10 коња више за ношење аутоматског оружја – оруђа.

3. Поред овога командант је мобилисао једног лекара, једног свештеника и једног интелектуалца погодног за шефа пропагандног одсека.
4. Официри који су ушли у ову јединицу су: капетан Милош Спасојевић, поручници Живорад Гордић, Драгојле Марковић, Ковачевић и Поповић, потпоручници Миломир Каксимовић, Михаило Матић, Раденко Јанковић, Љубиша Пантелић, Првослав Ђекић, Раде Недељковић и Зоран Марковић.
5. Казане и остали кухињски прибор прикупити од народа.
6. На сваких 100 војника прибавити по једна носила.
7. Оспособити и уредити радио станицу са потребним бројем радног особља, али водити рачуна да једна способна радио станица за корпус остане тамо на терену, а такође и добар радиотелеграфиста.
8. Сав овај посао треба да буде готов до 29. августа 1944. године и извештај о извршеном раду мора бити достављен команданту корпуса, специјалним куриром.
9. Мобилисани треба да буду тако спремни, да по пријему наредбе могу одмах да крену на место одређено за пријем оружја.
10. Са људством има да пође капетан Матијашевић, а њега ће замењивати мајор Ђура Ђокић.
11. Јединица, чим прими оружје, ући ће у састав овог Пожешког корпуса."[79]

Команданти Ариљске, 1. пожешке, и Црногорске бригаде мобилисали су одмах по 245 људи од годишта како је напред наређено. У недостатку рођених од 1918. до 1923. године, узимани су људи годишта од 1910. до 1918. године. Приликом ове мобилизације водило се рачуна да се мобилишу људи из већих и богатијих задруга и породица. Преглед мобилисаних људи извршили су команданти бригада са лекарима са своје територије у селу Глумчу од 8 до 10 часова. Овако мобилисано људство било је прикупљено по бригадама и то:

* Црногорска у Мушићима (ближе селу Јежевица)
* 1. пожешка у селу Табановићи
* 2. пожешка у селу Глумач
* Ариљска у селу Вране – Грдовићи.

79 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7619

Прикупљање је завршено 28. августа у 12 часова. За команданта 1. пожешке бригаде мобилисаног људства био је одређен ваздухопловни потпоручник Михаило Матић, за команданта батаљона у саставу Пожешке бригаде у селу Каленићи уместо поручника Драгојла Марковића, одређен је пешадијски наредник Милутин Марјановић, који је одмах примио наведену дужност. Комисију формирану дана 28. августа са задатком да прегледа мобилисане војнике, чинили су:

* резервни пешадијски капетан 1. класе *Периша Костић*, учитељ
* активни потпоручник *Добривоје Рендулић*
* лекари: *др Миливоје Сараван* и др *Еман Пертл*

Први батаљон састојао се од 100 војника, други батаљон од 70 војника, трећи од 60 војника и четврти од 90 војника.

Командант мајор М. Марковић 27. августа 1944. године из је наредбу којом 5. корпус преузима напад на партизане у 3 колоне: леву колону чинила је Црногорска бригада са црногорским, ариљским и пожешким батаљонима који су нападали правцем: Чикер – село Вења Глава – село Дренча – Александровац – село Стуба – село Парцин. Ова колона на Чикеру оставила је један батаљон као заштиту целога напада. Нарочита пажња била је обраћена на леви бок и хватање везе са трупама потпуковника Кесеровића. Средњу колону предводио је са својим батаљоном командант потпоручник Пантић правцем: засеок Петровићи – Вис – Лупоглав – Александровац – село Шљивова. Десну колону предводио је са јуришном бригадом командант потпоручник Никодије Никодијевић правцем напада: село Латковац – Старачко брдо – село Рајља – село Ботуња – село Шљивова. Ова колона одржавала је везу десно са 1. корпусом.

Први јуришни корпус је десно, правцем Виљац – Градац – Пожар – Оглавак – Бановац – Блато – Гледалиште са задатком да овлада висом Кобиљачко брдо – Гледалиште.

Први јуришни корпус напада преко Жељина, Нераћа, Стржишта, одакле упућује једну колону ка селу Плешу, а једну на Козник, затим на југ правцем: Сто – Куманова чука – Обрадова чука – Палеж, са задатком да овлада Обрадовом чуком и Палежом и обрати пажњу на правац од Сувог Рудишта и Оглава. Трупе потпуковника Кесеровића кретале су се у напад са истока у правцу Александровца и Бруса. Шумадијска бригада била је у резерви и пошла је са штабом групе 1. корпусом.

3. 13. Политички прогони, убиства и криминал

Војни суд при команди Пожешких бригада ЈВО 21. јануара 1944. године по кривици Пожежана *Срећка Перића*, трговца, *Тодоре Стевановић*, домаћице, *Милеве Стефановић*, кројачице, *Аврама Вранешевића*, пекара, *Ратомира Раша Бадњаревића*, судског приправника, *Добринке Бадњаревић*, учитељице, *Јуле Јордовић*, домаћице, *Десанке Матијашевић*, домаћице, *Станоја Крсмановића*, кројача, *Мирослава Жарковића*, обућара, *Владимира Радића*, кројача, *Драге Витороviћ*, домаћице, *Драгослава Јовичића*, добровољца, *Еве Остојић*, домаћице, *Манојла Богићевића*, воскара, *Милована Вељковића Крцале*, скитнице, *Љуба Карића*, надзорника пута, *Зоре Гудурић*, студента, *Јокице Перић*, ученице, *Добривоја Глушчевића*, ћевабџије, *Милутина Поповића*, обућара, *Миодрага Синђелића*, ученика, *Рада Перића*, трговца, *Тихомира Карличића*, кафеџије, *Милице Николић*, домаћице, Радоја Милетића, ученика, Сава Тимотијевића, трговца, *Станислава Брадоњића*, келнера, *Веса Тошића*, инжењера, *Стојанке Вранешевић*, домаћице, *Сима Марковића*, каменоресца, *Добриле Миливојевић*, домаћице, *Миодрага Стефановића*, ученика, *Исаила Чоловића*, опанчара, *Драгојла Витороviћа*, опанчара, *Јелене Кратовац*, домаћице, *Душана Аћимовића*, сарача, *Станислава Глушчевића*, трговца, *Страјина Глушчевића* и *Наталије Живковић* из Годовика због кривичних дела. Наредбом команданта Пожешког корпуса од 19. јануара и наредбом команданта Пожешких бригада од 21. јануара, окривљени су стављени под преки суд.

На основу тајног усменог претреса Преког суда одржаног 21. јануара коме је председавао потпоручник Добривоје Рендулић, судија, резервни потпоручник Гвозден Ивановић, дипломирани правник, резервни поручник Првослав Ђокић, командант среза Димитрије Јовановић и наредник Ратомир Недељковић, са записничарем наредником Андријом Секулићем, у присуству браниоца окривљених резервног поручника Драгојла Марковића, суд је наведене окривљене прогласио кривим, јер је већина од њих још од 1941. године активно учествовала у комунистичким редовима или су били главни симпатизери комуниста. Доказано је да су потајно радили и помагали и ставили се у службу комуниста, било као курири или обавештајци. Такође су се показали као прави саботери Равногорске организације у свакој прилици. Њихов разоран рад најбоље се видео приликом напада партизана на варошицу Ивањицу 9. јануара 1944. године. када су окривљени организовали

разне манифестације по улицама, приватним становима, кафанама, све у знаку одушевљења због напада партизана.

Бранилац окривљених замолио је суд да се спроведе свестрана и савесна истрага и да им се казна по могућности ублажи. Суд је одбрану делимично усвојио у погледу кривице. На смртну казну осуђени су: *Срећко Перић*, *Тодо Стевановић*, *Милева Стевановић*, *Аврам Вранешевић*, *Ратомир Бадаревић*, *Јула Јордовић*, *Десанка Матијашевић*, *Станојла Крсмановић*, *Мирослав Жарковић*, *Владимир Радић*, *Драгицу Виторовић*, *Ева Остојић*, *Манојле Богићевић*, *Милован Вељковић*, *Љубо Карић*, *Добривоје Глушчевић*, *Миодраг Синђелић*, *Тихомир Карличић*, *Милица Николић*, *Саво Тимотијевић* и *Станислава Брадоњић*, (сви из Пожеге), и *Наталија Живковић* из Годовика. Осуђени су без права на жалбу. Пошто се осуђени не налазе на лицу места, смртна казна ће се извршити над онима који ће се наћи на лицу места, а за одбеглим ће се расписати потерница.

Услед недостатка доказа, суд је ослободио смртне казне *Добринку Бадњаревић*, *Драгослава Јовичића*, *Зору Гудурић*, *Јовицу Перића*, *Милутина Поповића*, *Рада Перића*, *Радоја Милетића*, *Васа Тошића*, *Стојанку Врањешевић*, *Добрилу Миливојевић*, *Миодрага Стефановића*, *Исаила Чоловића*, *Драгојла Виторовића*, *Јеленку Кратовац*, *Душана Аћимовића*, *Станислава Глушчевића*, и *Страјина Глушчевића* (сви из Пожеге), с тим што ће се ставити под сталну присмотру. Разлози њихове осуде су доказане кривице, јер су често илегално путовали у Београд, одакле су преносили извештаје и разне предмете намењене комунистима, затим достављали разне уговорене знаке путем неразјашњених цедуљица на којима је утиснут печат са натписом „члану лажовског друштва" и томе слично, за шта се утврдило да су то били уговорени знаци између активних комуниста и комунистичких симпатизера и тајних комунистичких организација. Од њих су се чули најчешћи изрази: „Доћи ће наше и проћи ће ваша сила!", итд. Било је доста сведока који су потврдили њихово комунистичко деловање међу којима су: Петар Петровић, председник општине, Новак Павловић, обућар, Драгољуб Костић, трговац, Љубодраг Стефановић, бравар, Богдан Љутица и други. Ноћу 21. јануара четници су из Пожеге одвели: *Манојла Богићевића*, *Аврама Врањешевића*, *Мирослава Жарковића*, *Миодрага Синђелића*, *Добривоја Глушчевића* и *Јулу Милосављевић*. Према свему, одведени су под сумњом да су симпатизери комуниста. Ноћу 31. јануара Станислав Глушчевић, трговац из Пожеге, лакше је повредио једног човека, органа СД пољске страже Пожега, када је овај према наређењу

хтео да га ухапси. Окружни начелник Драгољуб Пандуровић затражио је почетком фебруара од среског начелника Пожеге да најхитније достави Предстојништву полиције у Ужицу податке о ухапшеним лицима осумњиченим да су сарађивали са паризанима 1941. године. Предстојништво је спровело истрагу против:

1. „*Милутина Поповића*, обућара, рођеног 1885. године у Ивањици, Срез моравички, од оца Сретена и мајке Савке, рођ. Драгићевић, настањеног у Пожеги у Улици краља Александра број 28

2. *Симе Марковића*, каменоресца, рођеног 1887. године у Сврачкову, Општина Годовик, Срез пожешки, од оца Драгутина и мајке Крстоније, рођ. Јовановић, настањеног у Пожеги у Улици војводе Мишића број 8а

3. *Исаила Чоловића*, кафеџије, рођеног 1898. године у Љутицама, Општина душковачка, Срез пожешки, од оца Драгог и мајке Аноке, рођ. Марковић, настањеног у Пожеги у улици Милоша Великог број 35

4. *Јеленке Кратовац*, домаћице, рођене 1892. године у Пилатовићима, Општина прилипачка, Срез драгачевски, од оца Антонија и мајке Крстоније, рођ. Кабаница, настањене у Пожеги у Улици Краља Петра број 7

5. *Драгојла Виторовића*, опанчара, рођеног 1894. године у Белој Реци, Срез златиборски, од оца Миладина и мајке Новке, рођ. Виторовић, настањеног у Пожеги, у Улици Краља Петра број 51

6. Душана Аћимовића, сарача, рођеног 1911. године у Биосци, Срез ужички, од оца Милоша и мајке Милеве, рођ. Стефановић, настањеног у Пожеги у Улици мајора Илића број 13

7. Добриле Миливојевић, домаћице, рођене 1908. године у Пожеги, Срез пожешки, од оца Николе и мајке Станике, рођ. Радоњић, супруге Михаила Миливојевића, настањене у Пожеги у Улици мајора Илића број 17.”[80]

Приликом вођења истраге против наведених лица Предстојништво није располагало никаквим подацима које би именоване теретило у погледу сарадње са партизанима. Из тог разлога престало се са даљом истрагом и наведена лица пуштена су на слободу 21. фебруара 1944. године уз сагласност немачке полиције.

Министарство унутрашњих послова (Одељење за државну заштиту), обратило се 7. фебруара 1944. године окружном начелнику Ужице због хапшења Станислава Глушчевића у Београду. Предстојништво

80 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 747

градске полиције из Чачка 2. фебруара доставило је депешу Министарству унутрашњих послова следеће садржине: „Данашњим брзим возом отпутовао је за Београд опасни комуниста Станислав Глушчевић, трговац из Пожеге, који је испред стражара у Пожеги побегао. Станислав, без икаквих исправа, избоден је ножем у борби са стражаром на четири места. На себи је имао пругасто сељачко одело и шајкачу. Наоружан је револвером којег је отео од стражара. Путује у немачком вагону. Блокирати воз и под јаком стражом спровести га у Пожегу."[81]

Глушчевић је стигао у Београд 2. фебруара и истог дана Управа га је ухапсила. О себи је дао следеће податке: да је трговац из Пожеге, рођен 25. марта 1907. године у селу Рупељево, Срез пожешки, од оца Чедомира и мајке Анђелије, рођене Кораћ, ожењен, отац једног детета; да ради за немачку фирму „Шминген" чија се централа налази у Београду још од 1934. године, да се политиком никада није бавио и да је једно време, до 1929. године, гласао за демократе у свом срезу, а од тада за кандидата владине листе. За време комунистичке владавине у његовом месту, са партизанима није сарађивао, а после протеривања партизана 1942. године изабран је у веће од 42 национално најисправнија грађана, чија је дужност била да властима пруже податке о комунистима у свом месту, као и о лицима која су са њима сарађивала. Недавно је добио позив од Пожешке четничке бригаде са потписом Милоша Катанића, команданта батаљона, у коме се позива на петнаестодневну вежбу, а место јављања било му је одређено село Глумач код Пожеге. По добијању позива отишао је у село Глумач и лично се јавио команданту Катанићу да се не може одазвати позиву, јер га је ослободила Југословенска војна комисија као стално неспособаног због слабог вида. Катанић га је ослободио. После овог писма уследило је друго са потписом Димитрија Јовановића, бившег полицијског писара који је био такође командант једног батаљона четника Драгољуба Михаиловића. У овом писму наређено му је да спреми 500.000 динара да их преда човеку, кога ће му за неки дан послати. Доносиоцу писма рекао је да нема новца да пошаље нити му може послати. Неколико дана касније, 31. јануара око 21 час, четири наоружана човека, од којих су двојица били обучени у униформе органа СДПС, а друга двојица у четничка сељачка одела, обили су врата на кући и провалили у стан са упереним пушкама са ножевима. У краткој борби успео је Глушчевић

81 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7396

да скине један нож са пушке и а затим и да истргне пушку једноме, што је код њих изазвало забуну, па су побегли, остављајући Глушчевића. У овој борби Глушчевић је избоден на девет места, али повреде нису биле опасне по живот. Међу нападачима Глушчевић је препознао двојицу четника: Максимовића, бившег трговачког путника из Београда коме име није знао, али да је родом из Каленића, Срез пожешки, и Тановића, бившег ђака гимназије из Пожеге који је раније припадао партизанским одредима, али је касније пришао одредима Драгољуба Михаиловића, док се његов отац Петко Тановић, абаџија из Пожеге, налази у неком од партизанских одреда. Двојицу других у униформама није препознао. По бекству нападача, Глушчевић није заноћио у својој кући, већ се склонио код свог рођака, а затим ухватио први воз за Чачак и пријавио се спроводнику воза, жандарму, коме је испричао цео случај. По доласку у Чачак, пријавио се фелдкомандантури, која му је издала потврду, односно објаву за долазак у Београд. Са овом објавом Глушчевић је ухапшен на београдској железничкој станици. На саслушању је врло лошу слику о органима месне полиције и власти. Тврдио је да органи власти раде под апсолутном контролом четника и тврди да се ни једна објава не може издати, а да се на њу не стави параф надлежног четничког штаба. Такође је изјавио да му је приликом бекства у кући остало 900.000 динара који су припадали фирми „Шминген", а у каси 43.000 динара његовог личног новца. Замолио је да се овај новац прикупи и остави на сигурно место, или достави фирми „Шминген" у Београд, јер се бојао пљачке и освете четника. Поводом овог догађаја, постоји и изјава среског начелника Пожеге од 19. фебруара 1944. године у којој, између осталог, стоји: Наређено је 31. јануара притварање Станислава Глушчевића, трговца из Пожеге, као симпатизера комуниста. Задатак је извршила патрола пољске станице СДПС, поднаредника Ристе Скопљака и Бошка Предојевића. Том приликом Глушчевић се није дао притворити, већ је пружио активни отпор.

Према исказу патроле, ситуација се одвијала овако: око 21 час дошла је патрола пред кућу, односно затворену капију. У дворишту се налазила Радмила Малопарац и позвана је да отвори капију, што је и учинила. Када је патрола ушла у кућу, Скопљак је ушао у собу код Глушчевића који је у том моменту лежао, а Предојевић је остао на вратима на стражи. На позив да Глушчевић пође са патролом, он је одговорио: „Излазите из куће, џукеле једне!" Пошто и на трећи позив није хтео да устане, Скопљак је хтео да га силом дигне из кревета и присили да пође са њима. У том моменту, Глушчевић је скочио из кревета и по-

чео да се гуша са Скопљаком не би ли га разоружао. У томе Глушчевић је дограбио нож и убо у леву плећку Скопљака и тако га онеспособио за даљу борбу. Предојевић је у том моменту прискочио у помоћ и задао Глушчевићу неколико удараца ножем. Глушчевић, као јачи, отео је пушку Предојевићу и побегао напоље, у двориште. Предојевић је пошао за њим, али је Глушчевић опалио два метка из пушке, не погодивши их. Предојевић је покушао Скопљаковом пушком да пуца, али се метак заглавио. Чувши пуцњаву, дотрчали су бугарски војници који су блокирали кућу Глушчевића, али је он већ умакао. Дакле, у извршењу задатка учествовала су два лица, а никако 4, како тврди Глушчевић. Изјаву је дала и Радојка Малопарац, свастика Глушчевића, која исто тврди да су у патроли била двојица, а не четворица. По тврдњи Радојке, такође није било на столу никаквог новца, али је у каси било 43.000 динара. Према управи Општине пожешке која је дала податке за Глушчевића, стоји да је у свим случајевима хапшења партизана и њихових симпатизера интервенисао за њихова ослобађања. Одред СДПС је податке да се води на списку комуниста, и као такав био под присмотром.

Стражар Трифун Тимотијевић 29. марта 1944. године нападнут је код своје куће у Јелен Долу, 7 км североисточно од Пожеге. Непознатима није желео да отвори врата, па је из службене пушке пуцао на нападаче који су се дали у бекство. 30. марта 1944. године око 1 час, највероватније иста лица дошла су пред кућу Милана Гавровића у Јелен Долу и почела да лупају на врата да им отвори. Миланова супруга Вида отворила је врата, а Милан је искочио кроз прозор и побегао, док је у кући остала Вида са ћерком Бранком. По изјави ћерке Бранке, у кућу су ушла два непозната човека: један наоружан пушком, а један ненаоружан, и наредили Види да пође са њима да им покаже пут за Папратиште. Када су одмакли око 200 метара од куће, Бранка је чула три пуцња из пушке. Како се мајка Вида није вратила, пошла је да је тражи и нашла ју је мртву. Убицама се није моглоући у траг.

Ноћу између 16. и 17. фебруара извршена је провална крађа у канцеларији управе основне школе у Бакионици, Срез пожешки, и том приликом украден је разни прибор за писање, као и једна уложна књижица у вредности од 900 динара.

У ноћи између 21. и 22. фебруара дошло је до пожара у згради Набављачко – потрошачке задруге у селу Здравчићи, Срез пожешки, а штета износи око 300.000 динара.

Дана 22. фебруара текуће године у једном шумарку крај села нађен је леш Радомира Грујовића из Висибабе у Срезу пожешком. У питању

је случајна смрт. Партизани су у пролазу кроз село Здравчиће 27. априла у 6 сати ујутро, запалили целу општинску архиву и однели општинску писаћу машину. Поред општинске архиве, партизани су запалили и књиге Набављачке задруге које су биле смештене у једном сандуку у судници. Из продавнице су однели сву затечену количину дувана у вредности 13.500 динара. Запалили су и општинску архиву у Општини Каленић. Истог дана партизани су запалили железничку станицу и магацин у Узићима. Пролазећи кроз подручје општине узимали су од појединаца стоку, жито, намирнице... Војимир Јовановић, земљорадник из села Здравчићи, 23. маја погинуо је од експлозије бомби.

Занимљиво је писмо резервног пешадијског потпоручника Крсте С. Продановића из Тучкова, упућено 9. маја 1944. године министру војске, морнарице и ваздухопловства, у коме указује на неправилности, при томе детаљно описујући радњу која се догодила: Приликом заустављања немачког транспорта са бензином и осталим материјалом у месецу новембру 1943. године код Јелен Дола, командант батаљона потпоручник Милисав Матић, издао је наређење да се сав заплењени материјал одмах пребаци у села Тучково и Папратиште, где је наређено да се раздели поверљивим људима на чување, по једно или два бурета бензина.

После неког времена приметио је да неки тај заробљени материјал употребљавају, односно продају као своју имовину, стичући корист. У продаји нарочито се истицао Раденко Д. Продановић из села Тучкова, Срез пожешки, код кога су била два бурета бензина. Једно је про и новац искористио за своје потребе. О оваквом понашање Раденка, Крста Продановић је обавестио команданта батаљона Матића, на шта он није обратио довољно пажњу. Међутим, Раденко је са својом супругом, почео да прети Крсти да ће убити и њега и његову породицу и да ће му уништити сву имовину. Крста тражи да се поведе поступак против Раденка, а он узме у заштиту. У писму стоји да је Раденко са својом женом комунистички сарадник од првих дана партизанске акције 1941. године, али да се вешто крије. Његова супруга, која је раније радила у војној шивари у Пожеги, имала је код себе 60 пари војничког веша, као и других ствари и све је то предала партизанима, а не четницима, псовала је четнике и називала их разним погрдним именима, оптужујући их да само иду по селима да краду и пљачкају.

Пресудом Преког војног суда при команди групе Пожешких бригада 24. августа, извршена је смртна казна над комунистичким јатацима: Љубисавом Вуковићем из Дружетића, Љубицом Вулићевић из

Каменице, Николијом Милошевић из Гојне Горе и Добривојем Мајсторовићем из Папратишта. Сви они били су јатаци истакнутих комуниста и активно помагали њихов рад на штету ЈВО. Командант 2. пожешке бригаде наредбом од 26. августа позвао је све становнике са подручја ове бригаде да чим дознају или виде комунисте, одмах обавесте четничке власти како би се онемогућило њихово деловање.

3. 14. Штампа Пожешког корпуса

На Божић 1944. године, почео је да излази петнаестодневно и месечно „Равногорски херој", орган Пожешког корпуса. У Народном музеју у Ужицу сачувано је укупно 7 бројева, с тим што је овај последњи за јул и август изашао као двоброј. Штампане новине биле су намењене српском народу и истовремено биле препорука да узму, више читају и проучавају велика дела Његоша, Вука и Доситеја, дела мудрости, и дела светле српске културе, писана пре готово сто година. И народ их је највише читао и разумео, јер су говорили кроз уста народа, говорили мудрости, писали о ономе што је вековима српски народ на својим плећима носио. Они су блиски народу и зато их је народ у своме духу носио, јер су са народом у патњи, у борби, у радости, у тузи и жалости, те су му давали снаге и духа да све напоре издржи. У скромном листу, писало се о српском народу, о патњи и страдању, све у жељи да постане чвршћи и јачи, да духом не клоне. Било је много ломова, много искушења, много страдања, али су новине покушале да својим текстовима сачувају српски дух и националну свест. Иако се писало под тешким приликама и условима, из новина се може закључити да је српски народ бројно мали, али духом велики, и да је то морало тако и да остане. Новине су описале и опевале многе српске тешке тренутке, али и моменте подвига и прегалаштва.

Улога провинцијске штампе била је не само велика, него понекад и већа од престоничке, јер је престоничка штампа била израз мишљења владе, режима, политичких странака, а провинцијска била израз расположења народа са свим одликама и манама. Таква штампа је често а била и лучоноша свеопштих националних стремљења. Провинцијски листови као и овај били су моћни инструменти формирања јавног мњења у унутрашњости.

Поред уводног дела уредништва, на првој страници првог броја новина је и текст команданта Пожешког корпуса Милоша В. Марковића са поздравом упућеним народу Пожешког, Ариљског и Црногорс-

ког среза, честитајући им најсветлији празник Христовог рођења 1944. године. Поред честитке које је упутио грађанима ових срезова, упутио је молитве и молбе творцу небеском пишући да је пут српског народа пут Христов, пут трновит и тежак, али да је пут вере, наде и љубави; да је то пут Светога Саве, пут национални, вере и морала. Сваки пут који не води тим врлинама јесте пут безверја, кривоверја, пут душмана српских. Марковић указује да очајавање није својствено српском народу, те и не треба да га буде међу Србима. Посебно одаје признање сељацима, где говори не само о обавезама, већ и о дужностима и обећањима. Посебан осврт у овом броју дат је под насловом „Ко су комунисти?" указујући да борбу које воде комунисти предводе Јевреји и несрпски елементи.

У другом броју од 1. фебруара приказане су опште прилике у свету, затим гледиште Српске православне цркве на Равногорски покрет и популарност Драгољуба Михаиловића у српском народу и посебно, три стуба пожешког четничког одреда: Вучка Игњатовића, Милоша Глишића и Милоша Марковића. Пише се да историја није ништа друго до биографија великих и славом овенчаних људи. Вучко Игњатовић је син ваљевске нахије, високог стаса, ватреног ока и хитрих ногу. Био је велики беседник и својим говорима заносио слушаоце. Пред својим борцима предњачио је у борби, био строг и правичан. Други стуб био је Милош Глишић, ђенералштабни капетан, син националне и родољубиве Пожеге. Био је средњег раста, слабе физичке грађе са болесним плућима, али ипак, лак и окретан. Пун је знања о војничкој стратегији и тактици. Био је неустрашиви борац у свакој борби. Благе је нарави у мирним околностима, али строг и правичан у борби.

Трећи стуб је Милош Марковић, дете села Прибановића. Средњег је раста, темељне телесне грађе, широких плећа и орловског погледа. Првоборац је каквог би пожелела свака војна јединица.

Ова три дична капетана творци су и стубови пожешког четничког одреда, једног од најјачих, најелитнијих, четничких одреда у Србији. Они су били и остали страх и трепет за, пре свега, комунисте. Њихово пожртвовање и храброст дубоко су урезани у срца народа пожешког краја и није чудо да су из тих тешких дана настала песма коју су певали пожешки Српчићи:

„Док је нама Вучка капетана,
Не бојмо се, Срби, партизана!"

Вучко Игњатовић убијен је онда када је српству био најпотребнији. Убила га је мрачна завера.

Милош Глишић пао је у ропство као заточник српских идеала.

Милош Марковић је са пуно елана и својим корпусом летео из борбе у борбу против свих непријатеља српског народа.

У четвртом броју од маја месеца приказан је лик Карађорђевића, 29. мај 1903, 25. јул. 1914. и 27. март 1941. Један текст посвећен је палим борцима у борбама против партизана, и на крају дат је приказ Равногорског покрета у народним песмама.

У петом броју од јуна месеца, дат је приказ моралних особина југословенског војника у отаџбини, комунизма и фашизма, слому Титове битке за Србију, политичке и војне ситуације у свету и код нас, и крволочности комуниста.

Двоброј 6–7 из јула и августа садржи обраћање Драгољуба Михаиловића Србима, Хрватима и Словенцима, резолуцију Централног националног комитета Краљевине Југославије, донету поводом образовања нове југословенске владе у иностранству, приказ личности у Равногорском покрету, причу о Титовим народноослободилачким одборима, извештаје о борбама пожешког корпуса са надом да партизани морају бити уништени...

Капетан М. Матијашевић, заступник команданта Пожешког корпуса, обратио се писмом кратког садржаја М. Марковићу од 16. августа, у коме га обавештава да је адвокат Драгољуб Поповић упућен на службу у пропагандни одсек четничке команде, ради бржег излажења и бољег садржаја новина „Равногорски херој”.

„Равногорски херој” НМУ, инв. бр. 408, 409, 410, 412

IV ПОГЛАВЉЕ

АРИЉСКИ СРЕЗ

4. 1. Ариљски срез

Други батаљон Ариљске бригаде 8. јануара водио је борбу против партизана чија је војска у селу била смештена по кућама на планини Мучањ у селу Пресека. Четници нису имали података о чијој војсци је реч, а по сазнању да је то партизанска, започели су одмах борбу која је трајала од 14 до 20 часова увече. Главнина четника повукла се око 17:30 према Катићима, а комора је остала на положају. Партизани су покушали да заробе комору Ариљске бригаде. Снег је био преко 1 метра, тако да се комора није могла кретати. Видећи да ће комора пасти у руке партизанима, командант 1. батаљона Ариљске бригаде наредио је да војници одмах растоваре коње и да оружје носе у правцу Катића. Пожешка бригада која је требало да штити Ариљску, са планине Мучањ повукла се пре времена, иако није морала, па је сву тежину борбе примила Ариљска бригада 2. батаљона. Према изјави команданта Другог батаљона, тога дана је лично убио партизанског митраљесца који је покушао да нападне батаљон са бока. Истога дана партизани су имали доста губитака, јер су око 21 час напали са више страна Катиће, а борба је трајала до 23 часа, када су се четници морали повући због недостатка муниције јер је утрошена у претходним борбама од 4. до 8 јануара. Партизани су били потиснути од 10. до 20. јануара 1944. године, а 2. батаљон налазио се на положају Височки вис – Стража – Борова глава.

Десетог јануара бугарским трупама као путовође за претрес терена додељени су стражари Среског одреда СД пољске страже из Ариља Радул Васиљевић, Раде Вучићевић и Видоје Спасојевић. Код Клисуре вођене су борбе са партизанима. Пре подне партизани су били у нападу. По подне бугарске трупе прешле су у напад. Партизани су се повукли километар западно од Клисуре у планину. Немачки тенкови нису могли да продру кроз Клисуру, јер је пут био раскопан, набацано је стење, дрва и разне друге препреке, па су се морали вратити у Ариље. Капетан, командант бугарског батаљона, лакше је рањен у ногу у борби код Вучјака. Истога дана око 14 часова у Добрачи, један немачки авион био је у извиђању, а касније је долетео један авион „штука" и вероватно услед необавештености и неспоразума, или услед слабе оријентације, пуцао на бугарске војнике и поменуте стражаре. Том приликом погинуо је стражар Радул Васиљевић, а Вучићевић и Спасојевић су тешко рањени. Међу бугарским војницима било је више мртвих и рањених. Према неким изворима рањена су 22 бугарска војника, а за погинуле се

не зна. Услед неспоразума, три стражара СДС настрадала су у Општини добрачкој од бугарских трупа. Један је погинуо, а друга два су рањена, од којих један тешко.

10. јануара поподне један део Пожешке и Ариљске четничке бригаде пребацио се северно од Ариља у Драгачевски срез, али је током ноћи Милош Марковић наредио да се врате у састав његове ударне бригаде. Он се налазио на територији Брекова у Срезу ариљскомада Бугарска комора вратила се у Ариље из Општине латвичке. Истог дана долазе у Ариље три камиона немачких планинских ловаца са једним лаким борним колима. „Партизани су јаки, преко 2.000 веома добро наоружаних људи. Имају велику комору и муницију, само немају хране и ради тога где год стигну по селима, свуда пљачкају."[82] Према подацима које даје један заробљени партизан бугарским официрима, партизани су гоњени од немачких трупа из Црне Горе, па су се пребацили у Златиборски срез са намером да продру у западну Босну. Ту су код Вардишта (Срез вишеградски) пресечени, па су се одатле пребацили кроз Санџак на Јавор у правцу Штиткова. Како су они већ дуже време стално гоњени, и бораве на терену, под притиском зиме и глади, принуђени су били да изврше продор у Срез моравички да би се дочепали насеља.

Током 10, 11, 12. и 13. јануара вођене су борбе са партизанима у овоме срезу и том приликом били су потиснути. У другој половини јануара све борбене партизанске јединице повукле су се са територије Ариљског среза у правцу Јасенова, у Срезу златиборскомада Према свему судећи, њихов циљ је да се пребаце на планину Тару, у Рачански срез, а одатле преко Дрине ка Босни. Последње патроле партизана напустиле су Мочиоце 19. јануара. Према неким информацијама остављене су тројке ради испитивања терена и евентуалног вршења атентата на четничке функционере. Они се преко дана вешто крију и ноћу се једино крећу. Тројке су предводили учитељ, партизан Војислав Матовић из села Добраче и партизан Божидар Поповић из Латвице, који су иначе добри познаваоци терена и познати као партизани још из 1941. године. Обојица су били водичи партизанима у претходним борбама вођеним на ширем подручју.

Ариљска бригада је свој срез потпуно војнички организовала и уредила и имала је у свом саставу преко 200 активних војника. У операцијама и борбама од 25. фебруара до априла ова бригада је кроз

82 Војни архив, К–29, Д–26, Ф–3–1

Златиборски срез и Стари Рас показала да је способна у извршавању најтежих задатака. Све борбене задатке извршавала је на задовољство претпостављних старешина и задала озбиљне губитке непријатељу у мртвим и рањеним и одређеном броју заробљених. Било је и заплене материјала, муниције и оружја. Током борби бригада није имала ниједне жртве нити рањеног а није имала ни губитака у материјалу. Људство се показало потпуно дисциплиновано, а својом пристојношћу и држањем задовољило је народ крајева кроз које је пролазило. Због оваквог рада и постигнутих резултата, командант Пожешког корпуса капетан Милош Марковић похвалио је све припаднике Ариљске бригаде и истакао је као пример осталим бригадама.

На дан 23. марта борба је вођена на реци Увац, између села Радоиња и Сјеништа, где су се партизани налазили у пролазу ка Србији. Партизани су тих дана у великом броју прелазили из Црне Горе за Србију, а командант Летећег батаљона са својим војницима се налазио као заштита на левој обали реке Увца према Новој Вароши и у саставу Пожешког корпуса штитио њихово надирање ка Новој Вароши. Истога дана четници су напали партизане у Радоињи (Градина) који су пристизали целога дана из села Сјеништа. Пошто су партизани прешли за Моравички срез, четници су се вратили 28. марта на положај Трудово – Радосављевића поље – Катићи.

Командант места Мочиоци Раде Мунитлак 1. априла обавестио је команданта Летеће групе Ариљске бригаде да су партизани у великом броју стигли у Негбину, и да му је потребна помоћ. На апел је реаговао капетан Милош Марковић обраћајући се капетану Спасојевићу да овај извести Михаила, као и капетана Мићића да упуте потребну помоћ. Од почетком априла Ариљска бригада је свој срез потпуно уредила и организовала и у националном и војничком смислу, тако да је имала преко две стотине активних сталних војника. Ова бригада је учествовала у операцијама и борбама од 25. фебруара до 2. априла кроз Златиборски срез и Стари Рас и показала се као способна за извршавање најтежих задатака. У овим борбама бригада је нанела осетне губитке непријатељу који су имали мртве и рањене, али и заробила седамнаест војника, запленила нешто материјала, муниције и оружја. За овако постигнуте резултате командант Пожешког корпуса М. Марковић похвалио је бригаду и истицао за пример другим бригадама.

Априла 10. и 11. на положају Катића (Моравички срез), напали су партизани јаким снагама са више страна. Борба се разбуктавала са једне и друге стране и са несмањеном жестином трајала све до 6 часова

ујутро. Преко ноћи је била густа магла са кишом а видљивост је била десетак метара, па је услед тога било јако тешко водити борбу и одржавати везу, јер је дошло до мешања, па се није знало ко кога туче. Долина села Катића одјекивла је од детонација бомби и митраљеза. У овој борби партизани су потисли четнике, али су четници сутрадан извршили противудар, поново заузевши изгубљене положаје, а партизани се повлаче према Кушићима, одакле су и дошли. Борба је поново вођена између 13. и 14. априла. Сукоб је почео у поноћ. Поново, појачаним снагама, партизани нападају четничке положаје које је држао део Ариљске бригаде и Златиборски корпус. Борба је вођена све до сванућа и када су партизани видели да се не могу одржати, повукли су се према селу Кушићи, јер се борба одвијала у корист четника. Поново су напали 15. априла четнике на Катићима у циљу пробијања и одступања ка Златибору. Борба у којој су учестовали и добровољци, развила се муњевитом брзином. Трајала је око 2 сата, а партизани су доживели неуспех и одступили су према Кушићима.

Ариље, 1944, група четника, НМУ, инв. бр. 1598

У борби су погинула два добровољца а било је неколико рањених четника. Априла 16. вођена је тешка и упорна борба која је трајала 12 часова без прекида око Глога и Чешња (села Катића) са много јачим

снагама него раније у циљу пробијања положаја. У овој борби узео је учешће и Летећи батаљон Пожешке бригаде. Овога дана вођена је борба прса у прса. Партизани су добили јака појачања и прешли су у напад, не водећи рачуна о жртвама. Ова борба почела је у 1:00 и трајала је до подне, дакле ноћу почела, а дању се завршила. Четници су једва одолевали пружајући отпор партизанима којима је стално и непрекидно пристизала помоћ. У овом сукобу било је губитака са обе стране. 24. априла одиграла се опет једна жестока борба са партизанима од 8 до 16 часова без прекида, на положају Ризино брдо и Главица на Високој. Партизани су навађивали од Јавора и Голије на Ариљски срез према Високој, Чичкови, Крушчици, Гривској и Радобуђи. Пристизали су са свих страна јаким снагама, а њихови жестоки напади су одбијани, као и три јуриша која четници нису могли издржати. О жртвама нису водили рачуна, не би ли се пробили у жељеном правцу. Око 16 часова четници су под јаким притиском и напуштају положај јер су партизани нападали са свих страна. Повлаче се на планину Небешку (Чаловићи). Тога дана на страни четника било је неколико рањених, док је на страни партизана било губитака. Борба је настављена 25. априла на положају Небешка. Ова борба отпочела је око 7 часова и трајала је до 12 часова. Четници Ариљске бригаде напали су у Гривској партизане, где су прекопавали путеве и стварали препреке секући букве и друге предмете за запречавање путева. Партизани су се упорно борили, јер су хтели да се по сваку цену пробију ка Пожези и Ариљу. Окршај је трајао до последњег метка четника, када су се почели повлачити наслањајући се на делове који су мање водили борбу а нису истрошили сву муницију.

И овом приликом борба партизана била је са јаким снагама без вођења рачуна о жртвама, и за четнике неиздржива. Тада се они повлаче са Небешке на планину Благаја где су ноћу скренули лево и преко Рогу и Дрежника и Висибабе прешли у село Глумач ка Каленићима. Пошто се навала партизана није могла издржати јер су нападали јаким снагама, ноћ, као и рђаво време, маглу и кишу која је тада падала неколико дана, користили су за повлачење.

Крајем априла четници су се налазили на линији Небешка – Рашка планина Каљевићи и Кусјача. На овој линији водиле су се огорчене борбе између четника и партизана. Стража упућује у правцу Брекова и у правцу Радобуђе по 20 стражара извиђања терена. У Ариљу је остало 25 стражара и 50 Бугара, а других јединица у овом моменту није било. Према извештају команданта мајора СДС Округа ужичког Божидара Ђорђевића на путу Ариље – Ивањица налазила се једна група парти-

зана од око 400 која се спустила из села Бјелуша. Ушли су у Радобуђу, запалили општинску зграду и архиву, а борба припадника СДС против четника и партизана водила се у правцу села Радобуђа.

Милош Марковић са групом четника, НМУ, инв. бр. 1546

Косјерић 1944, НМУ, инв. бр 1258

6. маја око 10 часова прелетала је територију Среза ариљског у правцу Краљева формација англо–америчких авиона. Из једног падобранима је искочило 10 лица из посаде, услед квара на авиону. Добровољци су ухватили 3 Американца, а остале су похватали четници Драгољуба Михаиловића. Командант СДС Округа ужичког мајор Божидар Ђорђевић одмах је упутио 20 људи ради хватања преосталих, јер је удаљеност од Ариља била 10–15 км. Похватани падобранци су изјавили да су искочили услед квара машине, а летелицу, која је одлетела у правцу Среза драгачевског и вероватно се тамо срушила, пустили су без посаде. Похватани падобранци са целокупном опремом предати су истог дана немачким војним властима (фелджандармерији из Ужица) истога дана око 17–18 часова. Од ове тројице само је један официр био наоружан пиштољем и нико више.

Четници Предрага Раковића водили су борбу 11. маја са партизанским тројкама од Љубиша преко Рзава и Крушчичке општине, 14 километара југозападно од Ариља, одакле су четници одступили у правцу Брекова. Ови партизани пребацили су се ноћу између 11. и 12. маја из

среза Златиборског у Чичково, 7 км југозападно од Ариља. Истовремено, партизанске тројке које су прешле из Штиткова, пребациле су се у Мочиоце, 10 км југозападно од Ивањице. Према неким подацима у Чичкову се налазило око 200 партизана. Једна група партизана од 500 људи упала је у Срез ариљски и кретала се у правцу Добраче и Клисуре.

Друга пролетерска бригада на Голији априла 1944.
- болница бригаде, НМУ инв. бр. 9537

Према извештају Окружног начелства од 16. маја партизани су се повукли из општина Крушчица, Чичкова, Висока и Бјелуша, преко Округлице у правцу Мочиоца и Катића. 15. маја група четника Калабића водила је борбу са партизанима у близини Мочиоца. Партизани су имали велике губитке. Тада је заплењена партизанска комора и болница са рањеницима. Један англо–амерички авион у формацији 18. маја летео је изнад Среза ариљског, бацио 4 бомбе на село Чичково и том приликом срушена је једна кућа, али људских жртава није било.

Командант Ариљског среза упутио је, команданту места Ариље 20. маја упутство у коме стоји да након увида на терену није задовољан организацијом која би требало да буде спроведена у духу датих упутстава и наређења и указује на одређене пропусте. У том смислу из је и наређење у коме стоји:

1. У сваком селу имају се формирати 3 чете и то: и 1, 2. и 3. чета.
2. Прву чету потребно је попунити људством од 40–50 година старости, 2. чету формирати од људства 30–40 година старости, а трећу чете људима 20–30 година старости. Као добровољце, у 1. чету примано је људство без обзира на године старости.
3. Прва чета имала је задатак да заштити своје село од опасности и одржавање реда, Друга чета руши, прави препреке на путевима и брани да се наведена места поправе. Трећа чета улази у састав оперативних јединица и одлазе према добијеном задатку.
4. Расположиво оружје распоређено је тако, да половина оружја служи за наоружавање 1. чете а друга половина за наоружавање 2. чете. Аутоматска оруђа старијих типова додељивана су 1. чети.
5. Три чете формирају батаљон, а 2–5 батаљона формирају бригаду. Чим број батаљона пређе 5, формирају се 2 бригаде. За оперативну јединицу /одред/, формирана је одмах и штабна чета у чији састав су ушли радиотелеграфисти, телефонисти, курири и ордонанси.
6. У сваком батаљону формирано је оделење за везу, у чији састав су ушли телефонисти, курири и ордонанси.
7. За сваки батаљон, формирана је лака комора, колска или товарна, што је зависило од терена на коме се креће трупа, у чијем су саставу брдска или пољска кухиња. Уколико се располагало аутомобилом, у саставу штабне чете, користио се за потребе бригаде.
8. У свакој бригади формиран је пропагандно–обавештајна секција. Планирано је да свака секција има пријемни радио апарат, уколико им се не додели пријемно–предајна радио станица.

Извршена је подела улога и задатака.
1. Одмах су изабрани и одређени срески команданти, при чему се водило рачуна о умешности и храбрости дотичног лица.
2. Под среским командантом стоје све 1. чете.
3. Прве чете служе за одбрану својих села. При извршењу овог задатака, половина људства стално ће бити на положају (брдима која бране), а друга половина на одмору у селу. У случају опасности на положају се пале ватре, на шта и друга половина излази на положај.
Четвођа 1. чете је уједно и командант дотичног села, па према томе и најстарији од све тројице четовођа. Због тога се обраћала посебна пажња на његов избор, јер је он један од најутицајнијих људи у селу.
4. Друге чете имале су задатак да направе што више препрека на свим путевима и железничким пругама у свом реону и да ова места бране

ватром како се не би могла извршити поправка. Препреке су прављене набацивањем велике количине камена на већој дужини пута,
обарањем великог дрвећа, демонтирањем и одношењем шина железничке пруге и кидањем телефонских и телеграфских линија. Препреке су се правиле на местима које се не могу лако обићи.
5. Срески командант налазио се у месту где му се налазила најјача чета. Према потреби и ситуацији имао је право да концентрише (прикупља) друге чете. У већим местима, градовима, нарочито се пазило, па је држана посада углавном довољне јачине.

Остале одредбе:

1. Компромитовани срески начелници и општинске управе у датом моменту су смењени и одмах су бирана погодна лица. Избор су вршили команданти бригада у сарадњи са среским командантима.
2. Наоружани одреди који нису припадали четничким јединицама су „бушени" и придобијани, ако би прилазили добровољно, улазили су у састав бригаде, А уколико не, онда су разоружавани, а оружје је дељено према потреби.
3. Предвиђена су збориштa појединих батаљона и начин одржавања веза.
4. Пропагандни одсеци и секције приступиће радио–дневницима под именом „Видовдан" и даваће их само четовођама, које ће даље саопштавати и то само поузданим људима.

По већим градовима организација је организована по систему копчи (један нађе двојицу). На тај начин спроводило се буђење националне свести и идеја о успостављању нове Југославије, онемогућавање комуниста и фашиста, презирање народних издајника Љотића и његових слугу, презирање и избацивање из друштва свих оних који служе непријатељу, и пропаганда путем народних песама и приповетки.

Командант Ариљске бригаде, ваздухпловни потпоручник Михаило Марковић 30. маја 1944. године. предложио је људе Ариљске бригаде који су се нарочито истакли у борбама против окупатора и партизана за одликовања:

1. „*Десимир (Вујица) Нинковић*, активни пешадијски поднаредник, у Организацији је од 1. септембра 1941. године на положају командира чете у летећем батаљону Ариљске бригаде. Предлаже се за одликовање Златном Карађорђевом звездом са мачевима због: Учешћа у борби код села Мочиоца противу комуниста 4. јануара 1944. године, кад се држао необично храбро, где је под кишом куршума успео да постави бацач мина и тешку бреду са још два војника и натерао партизане на

повлачење и бекство. 2. октобра 1943. године истако се у борби на Златару водећи храбро своју чету и наносећи велике губитке партизанима. Приликом наиласка партизана у Србију учествовао је у борбама у Срезу моравичком у Катићима, на Ружином брду, Високој и Гривској, наставио гоњење преко пожешког, црногорског и ужичког среза. Водио је огорчену борбу 11. маја 1944. године на Рожанству, те успева да протера партизане преко Владаја и Ариљског среза ка Санџаку. Водио је 12. маја 1944. године борбу на живот и смрт на Владајама, од 4 часа изјутра до 13 часова кад је и погинуо. Похваљиван је наредбом команданта Ариљске бригаде бр. 3. од 13. октобра 1943. године и наредбама бр. 1 и бр. 2 од 6. и 15. јануара 1944. године Златном медаљом за храброст Милоша Обилића, наредбом од 5. априла 1944. године.

2. *Слободан (Милана) Ћировић*, резервни пешадијски поднаредник од 5. априла 1944. године Био је у Равногорском покрету од 1. септембра 1941. године. Водник је у Летећем батаљону Ариљске бригаде. Предложен је за одликовање Златном медаљом Обилића за храброст, за следеће: Учестовао је у борби против окупатора и Љотићеваца код Ариља 11. августа 1943. године, као и у неколико борби против партизана на граници Србије и Санџака, а нарочито се истакао у борби против партизана у Санџаку на Златару (Црни врх) 19. марта 1944. године. У борби против партизана вођеној на Великом Рзаву – Висока показао се као нарочито храбар, те је заробио један пушкомитраљез – збројовку 24. марта 1944. године, па њиме тукао партизане у Височкој Бањи са пуно успеха, наневши им теже губитке. Похваљиван је наредбом команданта Ариљске бригаде од 5. октобра 1943. године и наредбом број 16 од 23. марта 1944. године. Унапређен је у чин поднаредника наредбом од 5. априла 1944. године.

3. *Дмитар (Дмитра) Почуча*, резервни артиљеријски поднаредник од 12. октобра 1943. године. У Равногорском покрету од 1. септембра 1941. године. Био је командир је чете у Летећем батаљону Ариљске бригаде. Предложен је за одликовање Златном медаљом Обилића за храброст, због учестовања у борби против окупатора и љотићеваца, а нарочито се истицао у борби против партизана 9. јануара 1944. године на путу ка планини Мучањ и Маскови. Надаље је учестовао у гоњењу партизана у Срезу моравичком и на Катићима, у Срезу ариљском на Ружином брду, Високој, Гривској, и наставио гоњење преко Среза пожешког, црногорског, ужичког и златиборског, где је показивао нарочиту храброст као командир чете. Похваљиван је наредбом команданта Бригаде бр. 1 и 2 од 6. и 15. јануара 1944. године.

4. *Бориша (Дмитра) Ђедовић*, резервни пешадијски каплар од 5. априла 1944. године. У Равногорском покрету је од 14. септембра 1943. године као стрелац у бригади. Предложен је за одликовање Златном медаљом Обилића за храброст због учествиовања у неколико борби против партизана у Санџаку и граници Србије и Санџака. У борби се истакао као необично храбар и претходио је примером својим друговима. Нарочито се истакао у борбама на Златару и Црном врху 19. марта 1944. године. У борби са партизанима вођеној на Великом Рзаву – Висока, и приликом заробљавања партизана и заплене оружја. Похваљиван је наредбом команданта бригаде од 5. октобра 1943. године. Унапређен је у чин каплара наредбом од 5. априла 1944. године.

5. *Цветко (Радиша) Никитовић*, редов. У Организацији је од 1. септембра 1943. године. Био је командир коморе у Летећем батаљону Ариљске бригаде Био је предложен за одликовање Сребрном медаљом Обилића за храброст због тога што је 13/14. априла 1944. године на положајима око Катића као командир коморе приликом напада партизана с леђа, повукао комору, а са наоружаним људима из коморе тукао партизане и на тај начин осујетио напад; што је 11. маја 1944. год у борби на Владајама свом силом покушао да спасе комору од партизана који су напали с леђа, и том приликом је био рањен у ногу на два места. И поред свега, успео је да изнесе и спасе писаћу машину Летећег батаљона. Био је похваљиван наредбом команданта Летећег батаљона бр. 5 од 25. маја 1944. године.

6. *Љубиша (Тихомира) Петровић*, редов, у Равногорском покрету је од 1. марта 1943. Стрелац је у летећем батаљону и послужилац на митраљезу. Био је предложен за одликовање Медаљом Обилића за храброст због тога што се дана 13/14. априла 1944. године за време борби на положајима око Катића као вођа тројке подвукао под први шанац којег су већ партизани били заузели, угрозио их с бока и знак другој чети да са другог шанца изврши јуриш, што је друга чета и урадила и овладала и првим шанцем, па су на тај начин партизани изгубили и последње упориште око Катића. Под јаком ватром у свануће били су приморани да се повуку преко Миланче на Кушиће; што се 11. маја 1944. године храбро борио на положају Владаје и том приликом је штитећи делове корпуса теже рањен у руку."[83]

83 Народни музеј Ужиуце, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 751

Било је и оних који су дезертирали и побегли из јединице и штабне чете са оружјем и не зна се шта је са њима било и где се налазе, па је командант Михаило Марковић предложио команданту Пожешког корпуса да се лише чина следећи бегунци:

1. „*Милијан М. Јотић*, поднаредник од 9. јуна 1943. године. У Равногорској организацији је од 19. марта 1943. године. Унапређен је наредбом ВК од 9. јуна 1943. године. Предложен је за лишавање чина због тога:што је дана 23. маја 1943. године, пуштен да прослави славу (Спасовдан) и по истеклом одсуству није се вратио у своју јединицу. Командант Марковић га је више пута позивао, али се није одазивао и са собом је понео 2 бомбе које примио од команде, јер се налазио у штабној чети Ариљске бригаде. Именовани је објављен као војни бегунац и лишен чина.

2. *Милан (Драгића) Павловић*, поднаредник од 5. априла 1944. године. У Равногорској организацији је од 1. септембра 1941. године. Био је унапређен наредбом ВК од 5. априла 1944. године. Предложен је за лишавање чина, јер је 23. маја 1944. године пуштен кући, с тим да се врати до 24. маја у 12 часова, што није урадио. Са собом је однео пушку, 100 метака, 3 бомбе и један официрски пиштољ који је лична својина команданта бригаде. Командант Марковић је слао његовој кући патроле, али су укућани рекли да он није долазио кући и да не знају где се налази. Именовани је и друге војнике наговарао на бекство, говорећи Првославу Гавриловићу који је био послат од команданта Марковића да понесе једне чакшире од шнајдера:" Узми те чакшире и `ајде и ти са мном!" Именовани је побегао из Штабне чете Ариљске бригаде, лишен је чина и проглашен војним бегунцем.

3. *Милоје (Милића) Селаковић*, каплар, у Равногорској организацији је од 1. септембра 1941. године. Био је унапређен наредбом ВК од 8. марта 1943. године. Предложен је за лишавање чина, јер је ноћу 21. маја 1944. побегао и са собом однео пушку, 100 метака и 3 бомбе и није се варћао у своју јединицу, Штабну чету Ариљске бригаде. Именовани је неколико пута тражен са патролом али га није могла пронаћи, проглашен је за војног бегунца и лишен чина.

4. *Тодоровић Милоје*, наредник, у Равногорској организацији је од 1. септембра 1941. године. Унапређен наредбом ВК од 1943. године. Предложен је за лишавање чина јер је 10. новембра 1943. године био упућен у Горску гарду да донесе радио станицу, што је требало да заврши за 20 дана, али се није јављао у своју јединицу. Са собом је однео један пиштољ (парабелум), једну енглеску каму као и једну суму но-

ваца. Предложен је за одузимање чина и проглашен војним бегунцем.
5. Милосав Ковачевић, наредник од 9. јуна 1943. године. У Равногорској организацији је од 20. јуна 1943. године. Унапређен је наредбом ВК од 1943. године. Предлаже се за лишавање чина јер се сам пријавио на службу у ову јединицу, Штабну чету Ариљске бригаде у априлу 1943. године, где је остао једно извесно време, а побегао је 20. јуна 1943. године и са собом је однео једну пушку, нешто метака и 2 бомбе које је примио од јединице. Лишен је чина и проглашен војним бегунцем.
6. *Славко (Сима) Селаковић*, резервни каплар. У организацији Равногорског покрета је од 10. септембра 1941. године. Предлаже се за лишење чина јер је ноћу 22. маја 1944. године побегао из своје јединице, однео са собом немачки машингевер, 4 оквира са муницијом и 3 бомбе. Побегао је из штабне чете Ариљске бригаде и проглашен војним бегунцем и лишен чина. Био је унапређен наредбом ВК од 1942. године."[84]

Потпоручник Михаило Марковић, 31. маја предложио је да се појединци из Ариљске бригаде, који су се истакли у борбама против партизана, одликују:
1. „*Александар (Ђока) Ђоковић*, редов. У организацији Драгољуба Михаиловића од 1. септембра 1941. године. Налазио се на положају команданта среза и команданта места. Предложен је за одликовање Југословенском круном 5. степена зато што је за све време од како се налази у четничким редовима радио искрено и предано, излажући се често опасностима и по сам живот. 9. јуна 1943. године био је хапшен од стране Љотићеваца у затвору батињан, али се држао паметно, тако да ништа није одао себе спасао. На дан 8. маја 1944. године био је нападнут од стране љотићеваца који су га гађали машингеверима и прескочио је тарабу, и све шупе које је користио као заклон и на тај начин умакао овом нападу. Као командант среза под своје старе дане улаже сву вољу и способност да би нам што више помогао.
2. *Свеле (Добросава) Александрић*, резервни пешадијски поднаредник, у организацији Драгољуба Михаиловића је од 1. септембра 1941. године. Налазио се на положају командира 2. чете Ариљске бригаде. Предложен је за одликовање Златном медаљом за ревносну службу, зато што је све време од како се налази у организацији Драгољуба Михаиловића уложио своје умне и физичке способности како би организацији помогао. Због тога су и он и његова породица злостављани од

84 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 752

стране комуниста. Као командант места у Високој даје све од себе и поред пљачке од стране комуниста, ради, како за организацију тако и за поштени српски народ. Похваљиван је наредбом команданта бригаде од 25. марта 1944. године.

3. *Живорад (Гвоздена) Арсовић*, резервни пешадијски поднаредник. У организацији Драгољуба Михаиловића је од 1. септембра 1941. године. Налазио се на месту команданта места и командира 1. чете. Предложен је за одликовање Златном медаљом за ревносну службу, јер као председник општине у Високој улаже много воље и разумевања, не само за организацију Драгољуба Михаиловића, већ и за цео српски народ. У наведеној општини је због искреног рада. Именовани данонoћно иде од Ариља до Београда, тражећи храну за свој народ и нарочито после пролаза „Црвених немани." Ова пљачка од стране партизана дала му је још више подстрека да ради за четничку ствар, а тиме и за цео српски народ. Похваљиван је наредбом команданта бригаде од 25. марта 1944. године.

4. *Раде (Радивоја) Мунитлак*, резервни пешадијски наредник од 5. априла 1944. године. Командант је места у Мочиоцима. У организацији Драгољуба Михаиловића је од 1. септембра 1941. године. Налазио се на месту команданта места и командира 1. чете. Предложен је за одликовање Златном медаљом за ревносну службу, јер је 4. јануара у Мочиоцима пред напад партизана као командант места покупио сву склоњену муницију и испред самих партизана изнео на положај и повео два непунолетна сина са пушкама у руци и цео дан у саставу бригаде водио борбу. Чак када су неки делови под јаким притиском партизана покушали да устукну, одмах их је вратио и натерао партизане да се повлаче. И поред пљачке коју су партизани извршили над његовом породицом, именовани је и даље са своја два сина учествовао у борбама на Катићима 9. јануара 1944. године. 8. децембра 1943. године ухватио је комунисту Момчила, који је био упућен из Пријепоља да извиди четничке снаге. Овог комунисту наредник Мунитлак је стрељао, због чега је његова породица злостављана. Раде је био похваљиван наредбом команданта бригаде од 15. јануара 1944. године.

5. *Вучко (Чедомир) Радељић*, редов. У организацији Драгољуба Михаиловића је од 1. септембра 1941. године. Налазио се на месту команданта места и командира 1. чете. Предложен је за одликовање Златном медаљом за ревносну службу, зато што је све време у Организацији улагао много воље и труда и разумевања. Приликом пролаза партизана породица му је била злостављана да би проказали спрему и оружје, али

је све ово склонио да му нико од укућана није ни знао, тако да партизани ништа нису могли наћи. Наилазак партизана није га поколебао у овом раду, већ му је напротив, подстрек да још више ради за Организацију и народну ствар."[85]

Командант 5. групе Јуришних корпуса Милош Марковић, упутио је писмо команданту Јуришног батаљона Ариљске бригаде 20. јуна 1944. године у коме изражава своје незадовољство, где између осталог стоји да у досадашњим борбама са комунистима већина старешина и јединице испољавају недовољну умешност у борби. Запазио је низ грешака које су доводиле до тога да партизани скоро никада нису до краја тучени или ако су тучени, победа није довољно искоришћена. Посебно је указивао на недовољно развијену обавештајну службу и извиђање, што је доводило до тога да су неке јединице изненађиване на путовању и становању, јер се нису осигуравале, пошто појма нису имале о присуству непријатеља. А ако се некад и сазнавало за присуство непријатеља, онда се превише оклевало у прикупљању података, где су више ангажовани сељаци (у већини случајева несигурни) него своје наоружане патроле. Много се оклевало у случају напада, а многи су заборавили да је напад уопште средство за успех, а у герилској борби и једино могући вид борбе. Заборављало се на вековно правило: „Не пита се колико је непријатељ јак, већ, где је... односно, тамо где је, треба га нападати, без обзира на његову снагу.

Врло је мали број јединица које су се упуштале у ноћне борбе и уколико се то десило, већином су то биле ноћне одбране а противнику се остављало да нападне кад и где хоће. По завршеној борби, ретко се предузимало енергично гоњење и уколико се предузимало, предузимало се дању, а чим би пао мрак, где се ко затекао, ту је и ноћио, чиме се партизанима стварала могућност да се далеко одвоје и извуку из додира. Резерве нису увек стваране, а они који су их имали, обично су их имали у почетку и брзо би их потрошили. Зато никад није било свеже снаге за енергично гоњење ни свеже снаге за противудар.

На материјално снабдевање војника није се обраћала довољна пажња и врло су ретки случајеви да су се старешине, не предузимајући ништа да сами нешто створе, једноставно обраћали, тражећи хлеб, разне артикле, па чак одело и обућу. Овакво држање и небрига доводило је до брзе исцрпљености трупа и њихове неспособности за напоре после

85 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 464

неколико дана акције. Да би се свему овоме стало на пут и како би се предузеле све мере да се јединице у сваком погледу оспособе за савремено вођење герилске борбе, Марковић издаје наређење у коме стоји:
1. „На концентрацијским просторијама има се одмах отпочети са најинтензивнијим извођењем обуке. Овом обуком се морала прво створити најчвршћа дисциплина код старешина и војника и морали су се створити предуслови за издржавање великих напора који су следили. При извођењу обуке држало се следећег правила:
а) вежбао се само напад који је морао постати обавезан за све јединице, без обзира колико јаког противника имају пред собом. У нападу се увек вежбало наткриљавање противника и спремана одбрана мање јединице која ће бити увек способна да продре у позадину непријатеља, односно за продор кроз његов обруч осигурања према главнини, која у већини случајева вуче са собом огроман баласт неборачког људства (штабови, коморе, болнице, итд.), где неколико енергичних тројки могу створити хаос. При томе не сме се поновити случај да се у нападу стане чим се наиђе на ватру, већ кад се уочи неко јаче гнездо коме не може да се приђе са фронта, упућивати мала одељења да му приђу са стране или са леђа да се гнезда отпора брзо уништавају. У свим овим акцијама у извођењу напада најважнија ствар је веза и сви ће увежбати рад са барјачићима по датој заповести за везу, да не би долазило до повикивања и објашњавања ко је ко, у чему су се често пута губили читави часови. Не сме се дозволити да наше људство поверује простој изјави партизана који би, представљајући се као четници, наводили какву било четничку јединицу, успевли да приђу врло близу, и онда изненадном ватром да постигну свој циљ. Зато се све јединице које не знају знаке распознавања заустављају, и не дозвољава им се прилаз употребом оружја док се не провери ко су.
б) Нарочито пажњу обратити на извођење ноћне борбе, при чему је одсудна чињеница да се ноћу не створи забуна. Зато вежбати одржавање везе ноћу, а појачаном лармом кад већ дође до судара са непријатељем, стварати пометњу код њега. У ноћним нападима морају увек бити употребљене и продорне снаге за удар из позадине. Задаци ноћу морају бити јасно одређени, са тачним циљем који се мора постићи. Улоге морају бити прецизиране и тачно дата упутства шта треба радити према свим могућностима које непријатељ може предузети. При овоме имати на уму да се напад отпочиње пред зору, где се предвиђа отпор који ће краће трајати, а да се отпочиње раније, тамо где ће отпор дуже трајати. Никад се цела снага не сме бацати у ноћни напад, већ

само делови са локалним задацима, а главнина остаје спремна да гране за њиме и искористи њихов успех, односно да их прихвати ако не успеју. Буде ли нека јединица присиљена да заузме одбрамбени распоред, ноћу ипак бити у нападу, макар са предњим патролама са циљем да се омете напад противника.

Ноћу нема опкољавања јер би се могло догодити да наше јединице страдају од наше ватре, па се напада једним правцем, сконцентрисаном снагом, а делови који се шаљу бочно и иза леђа, увек имају демонстративни карактер да избијањем на једну одређену линију и отварањем ватре створе забуну код непријатеља и омогуће снагама на главном правцу да продру куд су хтели.

в) Добије ли се једна борба, у гоњење се убацује резерва која не стаје док противника не уништи или не наиђе на тако јак отпор да буде спречена у гоњењу. Зато се, ако је борба добијена пред мрак, не чека зора, већ се гоњење наставља ноћу мањим снагама да би га ујутру наставила цела јединица. Деси ли се успех дању, гоњење се врши целом снагом, с тим да у резерви мора бити потребан део трупа.

г) Ако нека јединица буде принуђена да одступи, она мора одступити само на најближи прихватни положај, с тим да о томе одмах обавести суседне јединице и своју претпостављену команду. У одбрамбеном распореду, без писмене заповести претпостављеног старешине, не сме ни једна јединица напустити свој положај!

д) Старешине свих положаја морају при руци имати увек најсигурније људство са којим ће оружјем спречити повлачење без заповести, односно неизвршење покрета у нападу. Старешине су главни носиоци у свим борбама и лично су одговорни за неуспехе својих јединица.

ђ) Све старешине морају бити на својим борбеним местима која за команданте корпуса не смеју бити даље од 1000 метара иза стрељачког строја.

е) У зонама где је могуће присуство непријатеља, обезбеђење се врши са свих страна, како при становању, тако и на маршу, а у самој борби улогу леђног и бочног обезбеђења примају поред јединица у првом борбеном реду и резерве.

ж) У близини непријатеља увек се извиђачке патроле шаљу тако далеко док не дођу у додир. Зато оне могу да се избацују и 10–15 км и не сме се дозволити да непријатељ прође и изненада нападне, а да се о њему дотле ништа није знало.

2. После сваке борбе све јединице подносе тачан извештај о току борбе, назначујући развој борбе, губитке у људству, оружју, муницији и

губитке непријатеља. Све заробљенике по кратком узимању података и разоружавању, јединице надлежним путем упућују овом штабу који има судско одељење за детаљно узимање података од заробљеника и суђење. Напомињем да овде не сме бити никаквог изузетка, а забрањујем да се заробљеници убијају, јер често се дешава да буде убијен и онај који може да да сјајне податке. У данима кад нема борбе, све јединице по подне подносе детаљан извештај о стању код непријатеља и код себе, како би штаб увек могао да има јасну слику развоја ситуације и како би могао доносити потребне одлуке на време.

3. Ниједан старешина није смео дозволити да му људство гладује. Деси ли се случај да у магацинима не буде хране, или да су они толико удаљени да јединица не може да добије храну на време, старешине ће предузети одговарајуће мере на терену и по сваку цену створити храну својој трупи. Снабдевање одећом и обућом врши се из корпуса којима јединице припадају (не сада у овој акцији), већ којима стално припадају тј. бригада ваљевског корпуса снабдева се свим потребама сем хране са своје територије. Ово важи и за снабдевање новцем.

4. Све старешине организоваће и слање пакета са својих територија својим војницима. Ово се мора вршити транспортним средствима команданата срезова, а преко војних пошта.

5. Рањени војници се морају на сваки начин извлачити и спасавати из борбе, при чему лакши рањеници могу да иду сами до превијалишта, док теже рањенике износе болничари, а изузетно и по одорењу старешине, могу се за ово употребити и наоружани борци. Непријатељске рањенике одмах убијати!

6. Све јединице морају одмах са својих територија попунити људство избачено из строја. Тако би се увек одржавало бројно стање са којим се ступило у акцију. Од рањених војника се оружје одузима на бригадним и корпусним превијалиштима, а оружје мртвих војника мора се на сваки начин спасити. Сви војници који буду заробљени од непријатеља, биће стављени под преки војни суд и у случају да се утврди да није морао да се преда, биће им изрчена смртна казна.

7. Непослушност у борби и неизвршење ма какве добијене заповести, претпостављене старешине кажњаваће смрћу на лицу места или ће кривце везане спроводити овом штабу на суђење."[86]

86 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 466

Команданти јуришних бригада Пожешког и Јаворског корпуса и командант јуришног батаљона Ариљске бригаде у свему су се придржавали овог наређења и поступајући по њему, предузимали мере, како су услови налагали.

Занимљиво је писмо капетана Милоша Марковића од 18. марта 1944. године упућено министру војске морнарице и ваздухопловства и начелнику Штаба Врховне команде, у коме га извештава о раду капетана Топаловића и његовим пропустима у руковођењу бригадом. Између осталих, Марковић конкретно наводи пропусте у борби са партизанима од 23. новембра 1943. године на Тометином пољу, када је одступио са положаја Лазовића борје, иако му је било наређено да остане на том положају са Црногорском бригадом. Одступио је без ичијег наређења, не известивши ни Црногорску бригаду. Сутрадан, 24. новембра од ране зоре, Прва пожешка и Црногорска бригада водиле су борбу на Субјелу и око Косјерића, а Топаловић је са бригадом био у Душковцима, гледао и слушао борбу, а ни после неколико наређења није хтео да крене, изговарајући се на умор, како како свој, тако и бригаде.

Почетком 1944. године, 4. јануара, док су Ариљска бригада и Летећа група водиле борбу са партизанима у Драшковићима (Мочиочка општина), погинуо је и потпоручник Здравко Анђић. Капетан Топаловић био је са бригадом на десном крилу, и није пришао у помоћ, мада је имао тај задатак, изговарајући се да није чуо за борбу иако је вођена од 9-15 часова, и чула се преко целог Златибора. Сутрадан, 5. јануара, Топаловић се без ичијег знања вратио у Високу, остављајући војску у Белој Реци. Марковић је покушао да среди стање у његовој бригади и чим је дошао код њега и упитао га шта му је са људима из бригаде који су се вратили својим кућама, Топаловић је одговорио: „Нисам могао да их задржим и на своју руку сам их пустио кућама.”[87] Марковић је задржао Топаловића и 4 војника колико му је преостало од бригаде, јер су у току биле непрекидне борбе. Топаловић се уплашио да га Марковић не стреља и без престанка је молио да га пусти. Марковић га је пустио 15 дана на одмор и истовремено одузео бригаду. Утисак Марковићев је да Топаловић апсолутно избегава борбу са партизанима, а да је то тачно, На Марковићеве примедбе, Топаловић је рекао: „Заиста по моме досадашњем раду могли сте то убеђење стећи, али ја ћу се ипак једном ухватити са њима у коштац, тако да ћу се рехабилитовати, али

87 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7429

ме само немојте водити у Санџак или Ариљски срез, јер за мене је смрт и сама помисао да дођем до Високе."[88] Марковић је чинио све у циљу поправљања Топаловића и када није успео у томе, одузео му је бригаду. Није имао циљ да оптужи Топаловића, већ да укаже врховној команди да прати његов рад како не би упропастио неки крај или срезервни Но, он и даље прави проблеме, склон је самовољи и грешкама. Топаловић је међутим, уместо казне добио да командује корпусом, и врло је тешко доказати народу да Топаловић са својим схватањима и гледиштем није у праву. Имао је Марковић примедбу и на рад потпоручника Бате Михаиловића који је, уместо да иде на курс за инструкторе и школу, покупивши људство склоно непослушности, отишао код Топаловића.

Командант капетан Милош Марковић 23. јуна обратио се команданту Ариљске бригаде и тражи да се од Живка Љ. Мићића из Годовика и Томе Блануше Босанца (родом из Зборишта – Босна), похватаних комуниста, узму подаци о јатацима и снабдевачима храном, а затим да се одмах ликвидирају, уколико то није већ учињено. За јатаке и симпатизере партизана образован је преки војни суд и одмах им се судило. Преки војни суд састављен је у команди Ариљске бригаде ЈВО по кривици поднаредника *Јована М. Обрадовића* из Богојевића, каплара *Миломира М. Пауновића* из Ступчевића, редова *Војислава Р. Ћуковића* из Погледа, редова *Драгослава Р. Томића*, из Вигошта (а сви на служби у команди Ариљске бригаде), *Рајка М. Ћуковића* из Погледи, *Радмиле Р. Ћуковић* из Погледи, *Драгише Т. Мијушковића* из Богојевића, *Љубице Д. Мијушковић*, *Радосаве М. Мијушковић*, *Михаила Ј. Томића*, *Кате М. Томић*, из Богојевића, *Недељка О. Крџића*, *Крстомира О. Крџића* из Радобуђе, *Раша Д. Мијушковића*, *Срећка Д. Мијушковића* из Богојевића, *Драгојла М. Радојевића* из Северова, *Петра Борисављевића*, *Славке Р. Ћуковић* из Погледи, *Милојка Н. Ненадића* из Вигоште, *Милутина А. Новаковића* из Погледи, *Миленка В. Мијушковића* из Богојевића, *Миленка С. Обрадовића*, *Јелене Мијушковић* из Богојевића и *Рада Велимировића* из Чичкове.

Наведени су оптужени за кривична дела по Закону о заштити државе и јавног поретка, наредбом команданта Пожешког корпуса од 9. јула 1944. године којом се оптужени стављају под преки војни суд на основу усменог и тајног претреса одржаног 9. јула 1944. године. У овом судском процесу одлуку су донели: Председник Преког војног суда капетан Милош Р. Спасојевић, судије: резервни поручник

88 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7429

Гвозден С. Ивановић, резервни поручник Страхиња Г. Вукотић, дипломирани правници, и резервни наредници Војимир Радмиловић и Чедомир В. Милинковић са записничарем резервним наредником Стеваном П. Љубовићем, у присуству заједничког браниоца окривљених артиљеријског поручника Младена П. Драгосавца. Командант Ариљске бригаде и заступник команданта Пожешког корпуса пручник Милисав Матић на суђењу изнео је предлог да се напред окривљени огласе кривим и да се са њима поступи према постојећим војним прописима, с обзиром да су неколицина окривљених били активни војници у команди Ариљске бригаде. Суд је донео пресуду којом су окривљени: „поднаредник *Јован М. Обрадовић*, каплар *Миломир М. Пауновић*, редов *Војислав Р. Ћуковић*, редов *Драгослав Р. Томић*, *Рајко М. Ћуковић*, *Радмила М. Ћуковић*, *Драгиша М. Мијушковић*, *Љубица Д. Мијушковић*, *Радосава Д. Мијушковић*, *Михаило Ј. Томић*, *Ката М. Томић*, *Недељко О. Крџић*, *Крстомир О. Крџић*, *Рашо Д. Мијушковић*, *Срећко Д. Мијушковић*, *Драгојле М. Радојевић*, *Петар Р. Борисављевић*, *Славка Р. Ћуковић*, *Милојко В. Ненадић*, *Милутин А. Новаковић*, *Миленко В. Мијушковић*, *Миленко С. Обрадовић*, *Јелена Мијушковић* и *Раде Велимировић*”[89] криви што су јатаковали, хранили и прикривали и обавештавали одбегле комунисте и то: Живка Љ. Мићића из Годовика, Рада Миловановића из Љига и Тому Бланушу Босанца из Зборишта (Босна) који су дана 16. марта 1944. године заробљени у борбама од стране Ариљске бригаде. Поменути комунисти побегли су као заробљеници из команде Ариљске бригаде 3. јуна 1944. године па су се прикривали на територији поменуте бригаде 20 дана, док нису поново похватани. Све ово време, окривљени су и их прикривали, хранили, обавештавали, тако да су могли дуго времена неоткривени да се склањају испред потера које је вршила Ариљска бригада за поменутим комунистима, а окривљени, иако позвани да их прокажу и издају војним властима, ипак то нису учинили. Овим су окривљени извршили издају краља и отаџбине, те тако умишљено себи стварали кривицу по Закону о заштити државе, угрожавајући јавни поредак у земљи. Заједнички бранилац окривљених, упозоравајући окривљене на тешке последице учињеног дела с обзиром на ситуацију уопште, замолио је суд да пажљио размотри и проучи кривице појединих окривљеника и уколико не постоје разлози за смртну казну да им се не

89 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 474

изриче. Суд је пажљиво саслушао браниоца, па је одбрану делимично усвојио. На смртну казну суд је осудио: „*Јована М. Обрадовића*, *Миломира М. Пауновића*, *Војислава Р. Пауновића*, *Драгослава Р. Томића*, *Рајка М. Ђуковића*, *Драгишу Т. Мијушковића*, *Љубицу Д. Мијушковић*, *Радосаву Д. Мијушковић*, *Михаила Ј. Томића*, *Кату М. Томић*, *Недељка О. Крџића*, *Драгојла М. Радојевића*, и *Миленка В. Мијушковића*.”[90] Укупно је стрељано 13 лица. Казна је одмах извршена. Услед несхватања природе и значаја кривичног дела и недовољног узраста за схватање последица, као и применом vis major, а имајући у виду да су окривљени принуђени да поверене задатке пређуте, окривљени: *Радмила Р. Ђуковић*, *Крстомир О. Крџић*, *Рашо Д. Мијушковић*, *Срећко Д. Мијушковић*, *Петар Р. Борисављевић*, *Славка Р. Ђуковић*, *Милојко В. Ненадић*, *Милутин А. Новаковић*, *Миленко С. Обрадовић*, *Јелена Мијушковић* и *Раде Велимировић* ослобођени смртне пресуде. Осуђени су своју кривицу готово сви признали и ни у једном тренутку пред судом и истражним органима који су спроводили истражни поступак нису показивали и испољавали кајање, на основу чега се могло закључити да би осуђени могли и даље илеглано да раде кад би им се пружила повољна прилика. Осуђени поднаредник Обрадовић налазио се на служби као старешина у команди Ариљске бригаде, састајао се са одбеглим комунистима код куће Михаила Томића, а да о томе није известио своју команду у коју је одмах дошао са састанка и ако је већ била потера за њим.

Осуђени каплар Пауновић знао је за припремање и бекство комуниста пре него ће побећи, а и сам је имао намеру да са њима побегне. Осуђени редов Војислав Ђуковић као стални четник и пратилац команданта 2. батаљона Ариљске бригаде преносио је усмене и писмене поруке од комуниста Михаила Мијушковића и Рада Миловановића који се се налазили у шуми као заостали, од комуниста који су били у затвору. Осуђени редов Драгослав Томић крив је што је на дан 4. јуна 1944. године напустио патролу која је упућена у Годовик да пренесе хитну пошту, па се одвојио и отишао преко Клокоча, тамо се саставши и са њима проводећи 48 сати. Приликом повратка обмануо је своју команду о правцу кретања и становања партизана, па је тако навео своје старешине на погрешан пут и потере којима су руководили. Разматрајући кривице ових војних лица никакви разлози нису им могли ићи у при-

90 *Исто.*

лог у смислу ублажавања или опроштаја казне. Осуђени Рајко Ћуковић пуна два месеца крио је и издржавао комунисту и обавештајног официра Комунистичке партије Рада Миловановића, а потпомагао је и комунисту Михаила Мијушковића. Драгиша Мијушковић састао се са одбеглим комунистом Михаилом Мијушковићем 1. јуна и издржавао у својој кући за време потере за њим. Осуђена Љубица Мијушковић хранила је комунисте и обавештавала о кретању потера. Михаило Томић хранио је и чувао у својој качари одбегле партизане, скривајући их од својих слугу и осталих грађана који су долазили његовој кући ради куповине говедине, па је имао могућности да извести четнике, али он то свесно није учинио. Исту кривицу сносила је и његова осуђена супруга Ката. Недељко Крџић служио је партизанима као курир за преношење поште, а о томе никога није извештавао. Драгојло Радојевић састајао се са комунистом Михаилом Мијушковић и о томе такође никога није обавештавао. Осуђени Миленко Мијушковић састајо се са партизанима. Знао је где се они налазе, па је лажно извештаво да их не познаје, док их је знао поименице и то: Михаила Мијушковића, Живка Мићића и Тому Бланушу и извештавао их је о правцу кретања четничких одреда.

Међу ослобођенима од смртне казне налазили су се малолетници, деца од 12 година као и лица која нису могла да схвате природу и значај самога дела. Други су морали чинити оваква дела под притиском родитеља који су им наређивали. Након изрицања пресуде заступник команданта Пожешког корпуса поручник Милисав Матић издао је наредбу да се пресуда Преког Војног суда донета у команди Ариљске бригаде одмах изврши над осуђеним лицима. Занимљиво је писмо Милоша Марковића од 3. јуна 1944. године упућено Михаилу Марковићу (брат Милоша Марковића) команданту Ариљске бригаде у коме инсистира да се сви јатаци побију, јер без тога нема резултата. „При извршењу казне треба скупити грађане оба пола латвичке, радобуђске и врањнске општине, и пред народом објаснити, прочитати пресуду и имена чланова суда. На случај да се неки од јатака заузео и омогућио откривање комуниста, тада и то објасните пред народом. Ово нека учини Матијаш”[91] Постоји и други списак људи и жена пронађен у четничкој архиви који су се налазили у затвору, а међу њима су и имена стрељаних.

91 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 470

1. „*Михаило Томић из Богојевића*, стрељан 1944. годинеу Гривској
2. *Миленко Обрадовић из Богојевића*, стрељан 1944. године у Гривској
3. *Јово Обрадовић из Богојевића*, стрељан 1944. године у Гривској
4. *Милован Обрадовић из Богојевића*, стрељан 1944. године у Гривској
5. *Драгиша Мијушковић* из Богојевића, стрељан 1944. године у Гривској
6. *Срећко Мијушковић* из Богојевића, није стрељан, тучен у затвору у Гривској
7. *Рашо Мијушковић* из Богојевића није стрељан, тучен у затвору у Гривској
8. *Миленко Мијушковић* из Богојевића није стрељан, тучен у затвору у Гривској
9. *Драгојле Радојевић* из Богојевића, није стрељан, тучен у затвору у Гривској
10. *Крстомир Крџић (Крџић)* из Радобуђе, вероватно стрељан у затвору у Гривској
11. *Недељко Крџић (Крџић)* из Радобуђе, стрељан у затвору у Гривској
12. *Рако Ђуровић* из Погледи, стрељан 1944. у затвору Гривској
13. *Војислав Ђуковић* из Погледи, стрељан 1944. године у затвору у Гривској
14. *Петар Борисављевић* из Погледи, није стрељан, тучен у затвору у Гривској
15. *Милојко Ненадић* из Вигоште, био у затвору у Гривској
16. *Драгослав Томић* из Вигоште, стрељан 1944. године у затвору у Гривској
17. *Милутин Новаковић* из Погледи, био у затвору у Гривској где је и тучен.
18. *Раде Велимировић* из Чичкове
19. *Благоје Митрић* из Чичкове
20. *Млађен Сврката* из Бобова
21. *Миломир Пауновић* из Ступчевића
22. *Милојко Станић* из Ступчевића
23. *Ђорђе Шапоњић* из Драгојевца
24. *Љубица Мијушковић* из Богојевића, стрељана 1944. године у затвору у Гривској
25. *Радосава Мијушковић* из Богојевића, стрељана 1944. године у затвору у Гривској
26. *Зорка Сарић* из Радобуђе, тучена у затвору у Гривској
27. *Љубинка Сарић* из Радобуђе, тучена у затвору у Гривској
28. *Славка Ђуковић* из Погледи, тучена у затвору у Гривској

29. *Радмила Ђуковић* из Погледи, тучена у затвору у Гривској
30. *Василија Шапоњић* из Драгојевца, тучена у затвору у Гривској
31. *Живко Мићић* из Годовика, стрељан 1944. године у Гривској
32. *Томо Бланушa Босанац*, стрељан 1944. године у Гривској
33. *Раде Миловановић* из Љига, стрељан 1944. године у Гривској
34. *Миланка Млађеновић* из Добраче
35. *Миља Анђелић* из Латвице."[92]

Вук Калаитовић (из приватне клекције новинара Драгољуба Гагричића из Нове Вароши)

Одред пољске страже среза Ариљског 27. јуна водио је борбу са мањом групом партизана која је припадала Другој пролетерској дивизији, а која је остала прикривена иза комунистичких снага које су у месецу априлу оперисале на територији Среза ариљског. Овом приликом је убијен комуниста Раде Миловановић из села Велешевца Среза колубарског. Англоамерички авиони крајем августа на

92 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 476

излазу из Ариља обасули су митраљеском ватром и бомбама један цивилни камион. Том приликом погинула су четири а рањено 12 лица.

Командант 1. батаљона Ариљске бригаде наредник Мирко (?) обавестио је команданта Ариљске бригаде 5. јула да су партизани вршили јак притисак на Калаита. Погинуло је 7 Калаитових четника и његов заменик Луне. Рањено је 10 четника и сви су дошли у Штитково. Калаит је партизане одбио од Нове Вароши и у току борбе 5. јула, заробио им је један лаки бацач, по један лаки и тешки митраљез и неколико пушака.

Командант Ариљске бригаде Михаило Марковић 7. јула обратио се команданту Пожешког корпуса кратким извештајем које гласи: „Комунисти се налазе од Кокиног Брода поред Увца до Сјенице. Јачина на поменутом правцу је око 2.000 људи. Покушали су прелаз преко Увца ноћу 6/7. у правцу Штиткова, а борба је трајала 5 часова и нису успели да пређу."[93] На поменутом правцу од четничких снага налазио се само Вук Калаитовић и нико више.

Мали број људи налазио се у Златиборској бригади у Јасенову, али су се ноћу 6/7. повукли у правцу Негбине у састав бригаде на Стубал. Калаит је упорно тражио помоћ из Србије. На основу овог извештаја Михаила Марковића одредио је два команданта батаљона и са по 20 људи упутио их 8. јула на границу Трудово – Увац. Марковић се потрудио да и око 300 Бугара који су изашли из Ариља и налазили се у Добрачама, крену на границу среза Трудово – Увац и да ухвате везу са Калаитом лево, и Златиборском бригадом десно и поседну десну обалу Увца и не дозволе прелаз партизанима. Командант 1. групе корпуса. 8. јула 1944. године, због прилика које су наступиле у борби са партизанима донео је наредбу у којој стоји:

1. При свим потчињеним штабовима закључно са штабовима бригада да се образују антикомунистичка одељења, с тим што ће те штабове да воде лица погодна за ове послове, а пре свега референти судства.
2. Задатак ових одељења је да на територији куда оперишу њихове јединице, не чекајући заповест својих старешина, прикупљају податке о партизанима:

а) која лица и из којих села су под оружјем у комунистичким редовима; када су и под којим околностима отишли; у којим су јединицама и на којим се местима сада налазе

93 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. број 7540

б) ко су комунистички симпатизери и у коликој су мери опасни и привржени комунистима. Овде нарочито треба истаћи оне који су од раније по свом политичком ставу припадали комунистима
в) Прикупљати податке о породицама комуниста који су под оружјем, с обзиром на њихов став и одржавање везе са дотичним комунистом
г) Ко су чланови комунистичких одбора и власти које су они постављали, ово важи за комунистичке снабдеваче, курире и остале
д) Прикупљати податке о комунистима који су се крили код јатака и својих кућа а који су иначе били у партизанским јединицама. Било је много оваквих случајева после разбијања 21 дивизије.
3. Извори за обавештења су искази заробљених партизана, подаци четничких јединица, саопштења четничких команданата места и национално исправних људи по селима. За антикомунистичко одељење за 14. јуришни батаљон и 16. јуришну бригаду одређен је капетан Крста Павићевић. Антикомунистичко оделење 15. јуришне бригаде одредиће командант, с тим што ће му се ставити на располагање судија Павле Поповић из штаба корпуса.

Командант батаљона на терену поручник Ж. Гордић писмом од 10. јула, обавестио је команданта Ариљске бригаде да се налази са својом групом у Трудову, у засеоку Лазовићи и да му се прикључио командант 3. батаљона и да је добио извештај од Вука Калаитовића следеће садржине: „Комунистичка посада налази се на левој обали реке Лим. Ноћу 3/4. прешле су Лим 1, 3. и 4. санџачка комунистичка бригада у јачини од 1.200 људи са којима сам водио велике борбе на Новој Вароши. Иако су биле огорчене борбе у којима сам изгубио најбоље борце, комунисти су били приморани на повлачење, преко Лима, на леву обалу. У овим борбама комунисти су имали великих губитака. У Новој Вароши сада се налази један део мојих снага, док су остале јединице на десној обали Лима."[94] Ужичка и Златиборска бригада налазиле су се на простору: Прибојска Бања – Штрпци. Део јединица Павла Ђуришића налази о се у Подгорици, а други у области Пријепоља. Немаца није било у Новој Вароши, већ само четника. Партизани су концентрисали велике снаге на левој обали Лима и припремали се за напад на Србију и брзо надирање. Према неким званичним подацима, четници у јачини 14.000 опколили су 5.000 партизана на Копаонику и тамо су вођене борбе свом жестином.

94 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941–1945.* инв. бро 7562

Командир Српске државне пољске страже Среза ариљског 29. јула, предложио је начелнику Ариљског среза да се што хитније постави гранична стража на линији Кокин Брод – Јавор. На овој релацији била је раније гранична стража чија је улога била врло значајна због прелаза партизана из Црне Горе и Санџака. Готово годину дана ова стража не постоји, иако је Санџак очишћен од партизана, али то није значило да њихове тројке и курири не прелазе ову линију ка Србији и тако држе стално везу са партизанима који су потајно радили све време у Србији. У летњим месецима сви четнички корпуси водили су борбе у Топлици, па је ова погранична линија остала необезбеђена. Из тог разлога тражена је сагласност од стране команде Српске државне страже у Београду да се постави гранична стража на линији: Кокин Брод – Јавор. Овај гранични одред имао је довољно места за смештај у селу Мочиоци, где је и раније било седиште граничне чете са седиштима караула на линији: Увац – река Тисовица – Дељa – Штитково – Јавор. Овај гранични одред био је јачине 200–300 људи и имао је више аутоматског оруђа како би могао задржати слабије партизанске снаге на реци Увац до доласка јачих снага. Командир страже наглашава да су ово врата партизанима за улазак у Србију, па би овај предлог требало најозбиљније узети у разматрање. У моменту предложених мера, Ариљски срез је давао 200 људи са своје територије, а касније би се људство попуњавало са територија других срезова по потреби. На овој граничној линији од почетка године непрекидно се водила борба са тројкама, теренцима, обавештајцима и осталим мањим групама. Ово је најпогоднији пут за партизанске обавештајце и курире, јер им је он овде увек отворен и најподеснији за прелазак у западну Србију и несметано одржавање везе са комунистима на територији Србије. Гранична стража била је добро наоружана аутоматским оруђима и са довољном количином муниције. Била је подржана и потпомогнута на овом сектору у свакој борби против партизана од стране четника Драгољуба Михаиловића. Окружно начелство у Ужицу подржало је предлог командира СДПС у Ариљу о успостављању граничне страже из безбедносних разлога. Предлог за формирање и успостављање среске граничне страже подржао је и командант СГС, с тим да седиште граничног одреда буде у Кокином Броду, а не Мочиоцима због бољих саобраћајних веза између Ужица и Кокиног Брода. Како би се успоставио одред, приступило се прикупљању оружја, одела и свега што је потребно за један одред. Исто тако, одређено је старешинско особље, као што су командири, водни официри и потребан број активних подофицира. Формирање одреда

извршено је у Ариљу, где се људство опремило, увежбало, а онда упутило у седиште на Кокин Брод.

4. 2. Саслушања грађана – сарадника партизана

На подручју Ариљског среза постојао је одређени број присталица и симпатизера партизанског покрета који су им пружали помоћ, скривајући их од четника. По сазнању где, и у којим породицама се крију, четници су претресали куће, приводили грађане на саслушања и предузимали одређене казнене мере.

Од 8. до 14. јуна 1944. године каплар Миломир М. Пауновић, родом из села Ступчевића, саслушаван је о начину организовања бекства из четничких редова са друговима, присталицама партизана. Приликом мобилизације у Крушчици 17. и 19. маја Пауновић је са Андријом Смиљанићем планирао бекство, пошто је одређен за заседу у густој шуми, па нико не би приметио и не би се могло открити да су напустили положај. Борбу би водили само против окупатора, љотићеваца, Бугара и Немаца, а никако против четника. Успостављена је веза са Мићићем у Гривској, а онда је договорена веза са М. Мијушковићем који се налазио у Општини латвичкој, затим Радом Миловановићем и Миланом Павловићем, званим Шофер. Касније се придружио и Томо Блануша Босанац. Пауновић је на саслушању 3. јула изјавио да је 1941. године припа партизанима само 15 дана, јер је насилно одведен у њихове редове и да је од њих побегао и пријавио се Чеду Милинковићу и од тада до данас је у редовима четника. На постављено питање ко је крив за бекство партизана, одговорио је да је крив онај коме је поверено да их чува.

Током јуна саслушани су:

1. *Милован П. Обрадовић* из Богојевића, Срез ариљски, земљорадник, стар 40 година, Саслушан је због сарадње са партизанима и као саботер 7. јуна 1944. године у Горском штабу број 131. и тврдио је да није имао никакве везе са одбеглим партизанима, нити му је ишта познато. Признао је да је 1941. године био у партизанима свега три дана, након тога побегао у четничке редове код Чеда Милинковића. Учествовао је у борбама код Нове Вароши и после тога отпуштен као стар. Вршио је само сеоску стражу.
2. *Рајко М. Ђуковић* из села Погледи, Срез ариљски, стар 48 година, отац 5 деце, био у вези са одбеглим паризанима. О одбеглим партизанима ништа није знао све док му није извршен претрес куће. О свом

зету Михаилу Мијушковићу није знао ништа од 1939. године. Узео му је ћерку без питања, а када је градио кућу 1939. године ћерки је новац на зајам како би платили мајсторе и материјал, а он је тај новац прокоцкао. „Тада сам га изгрдио, а он је припретио да ће ме заклати". Саслушање је обављено 10. јуна, а настављено 14. јуна у Горском штабу број 131.

3. *Драгиша Т. Мијушковић* из села Богојевићи, Срез ариљски, стар 48 година земљорадник, отац троје деце. Саслушан је због сумње да је био у вези са партизанима одбеглим из команде. На саслушању је изјавио да ништа не зна о партизанима побеглим из четничке команде, да се последњи пут видео са братом Михаилом 1941. године када је отишао у партизане. Тврди да није помагао побегле партизане ни у храни ни смештају. Никада и никакве везе није имао са партизанима, тврдио је. Испитивање је настављено 20. јуна 1944, године. Драгиша је рекао својој снахи Радосави, жени Михаиловој, да се он ни случајно не појављује, јер ће обе куће изгорети. Драгиша није знао да му се брат крије у његовој кући заједно са Шофером, а да је знао, сам би му пресудио, тврдећи да би пала крв и да би ударио брат на брата. Драгиша је Михаила молио и заклињао да не иде у партизане и да не долази, јер је доста што му је сина Луку упропастио и одвукао у партизане. У истрази, 4. јула 1944. године, Драгиша је изјављује да би га лично убио без гриже савести, јер је Михаило доста зла учинио и завио многе куће у црно.

4. *Војимир В. Радмиловић*, родом из Трудова, Срез ариљски, стар 28 година. неожењен, резервни пешадијски наредник Ариљске бригаде, окривљен је што није обратио посебну пажњу на партизане и тиме им омогућио да побегну из команде. Није обратио пажњу где и код кога су спавали у моменту бекства. Окривљени је тврдио да им он није дозволио да спавају где хоће, већ само међу војницима у команди, као и раније. Тражили су од њега одобрење Слободан Ћировић и Љубивој Алексић да спавају у штали, али им он није одобрио, и наставио да спава. Тек ујутру окривљени је извештен да су партизани побегли. Бегунци су искористили прилику, смену штабне страже касарнском, јер је штабна стража увек била опомињана да посебно мотри на њихова кретања. Саслушан је 14. јуна 1944. године у Горском штабу број 131.

5. *Недељко О. Крџић*, из Радобуђе, Срез ариљски, стар 60 година, ожењен, отац четворо деце, земљорадник, окривљен што је као курир служио партизанима и преносио њихову пошту. Негирао је све оптужбе које су му стављане на терет и да је имао икакву другу везу са њима.

Саслушање је обављено 14. јуна 1944. године у Горском шатбу број 131.
6. *Крстимир О. Крстић*, родом из Радобуђе, Срез ариљски, земљорадник, стар 51 годину. На питање истражног органа да ли су долазили партизани у Радобуђу, када су били и код кога су били, колико их је било и шта су радили, окривљени је одговорио да је код њега у воденицу упала једна тројка и наредила да одмах крене у Погледе по Рака Ћуковића. Говорио је да је стар да не може да иде, али није било могуће не поћи по Рака кога је срео у пољу и рекао му да одмах крене са њим јер га тражи његов зет Михаило. Пошто се вратио, комунисти су отишли у кућу Михаила Савовића и тамо је отишао са Раком. Приликом сусрета Рака и Михаила, Рако му је рекао: „Јеси ли ти жив, пред тобом стрепи цело село?". Код Савовића у соби била је партизанска тројка коју је предводио сам Мијушковић. У партизанима, оптужени каже да није био никада, а његов брат Недељко био је по сећању око 2 месеца. Саслушање је вођено 15. јуна 1944. године у Горском штабу број 131.
7. *Адам П. Савовић*, из Радобуђе, Срез ариљски, стар 15 година, земљорадник. Био је у априлу код Адама Маринковића код којег је тражио председника општине. „Код Адама је био један човек са пушком, који је написао цедуљу коју сам морао однети у кућу Михаила Савовића. На цедуљи је писало: „Раде, `ајде оној кући, где је био штаб," без потписа. Цедуља је предата Савовић Михаилу, а окривљени је отишао својој кући. Саслушање је обављено 17. јуна 1944. године у Горском штабу број 131.
8. У Горском штабу број 131. 19. јуна 1944 године обављено је саслушање *Младена Сврките*, родом из Бобова, Пљеваљски срез, Округ Пљевља, старог 18 година, земљорадника. Знао за припремање бекства заробљених партизана из четничке команде, те је и сам покушао бекство. Сврката је заробљен у Високој 19. марта 1944. године. Био је у друштву партизана, а посебно се дружио са Мићићем. Једном приликом, Мићић, бесан на четнике, рекао му је: „Дивно ћу ја њих зајебати, јер су ми оца бацили у неку рупачу у којој је било пола воде када су га стрељали!" Мићић је говорио да су Смиљанић, Муфлон и он су решили да воде герилу по Србији, а када буду побегли, да ће онда и Муфлон. Сврката је побегао као и ова група партизана, али се на путу за Високу пре командиру страже и испричао му све о бекству. Везаног су га отпратили у команду. Признао је своју грешку, а то што је покушао бекство, правдао је страхом, јер је сматрао да ће бити убијен зато што су они побегли. Саслушао га је Младен П. Драгосавац, артиљеријски поручник.

9. *Томо Блануша Босанац* саслушан је у Горском штабу број 131. 24. јуна 1944. године. Овај партизан одбегли из команде, родом из села Зборишта, Крупски срез, округ Петриња, стар 18 година, земљорадник, изјавио је да га је пет дана раније наговорио Смиљанић да беже, плашећи их да је дошао летећи батаљон и да ће их све поклати. Иначе, Блануша је распоређен у батаљону и наоружан. Бекство је извршено у ноћи између 2. и 3. јуна око 2 часа ујутро. Смиљанић је имао и одржавао везу са Михаилом Мијушковићем, Радом Миловановићем и Миланом Павловићем Шофером. Све ове људе Блануша је познавао од раније док су у партизанима боравили у Санџаку. Смиљанић заједно са Мићићем водио је целу акцију. Са овом групом из команде је требало да бежи и Миломир Пауновић Муфлон. По бекству кренули су на Клокоч, а вођа је био Смиљанић. Уз пут су заробили и разоружали Драгослава Томића Арапа. На Клокочу су чекали остали. Сви заједно су отишли у кућу Рака Ћуковића. Крећући се кроз села ова група се представљала као четници. Из Клокота кренуло се за Богојевиће, а затим се сместили у кући Михаила Томића у качари. У качару је храну три пута доносила Ката, супруга Михаилова. Једном је дошао и њен син из првог брака Јово Обрадовић који је био у команди и он је разговарао са Михаилом и Радом, а Мићића и Бланушу само поздравио. Даљи правац кретања било је Драгачево, а успут је Михаило свраћао код своје куће и куће свога брата Драгише. Затим су прешли Мораву и крили се 9 дана у Михаиловом забрану. Храна је доношена из двеју кућа, Михаилове и Драгишине. Из тог забрана кренули су за Пилатовиће и успут свраћали у познату партизанску кућу Милојка Ћирјаковића од кога су такође добили храну. Одатле група се поново враћа у Михаилов забран, затим у Благају. Пут се наставља ка Мићићевој кући где се узима храна, а затим се поново полази на Благају. Преко ноћи креће на Радобуђу и Клокоч. На путу за Погледе, Блануша се посвађао са Михаилом који га је два пута ударио шамаром и одузео му пушку. Група се упутила према Погледима, а Блануша према Клокочу. За Бланушом је пошао и Мићић. Љут на Михаила Мијушковића, одлучио је да крене за Богојевиће а са њим полази и Мићић, јер су мислили да се тамо налази Калчо. У Радобуђи Мићић је набављао храну код Панте Савовића. Милан Павловић Шофер је побегао из групе у Драгачеву, говорећи да ће отићи у Рудник, и да даље не може да води тако тежак и напоран живот. За то што се придружио групи, Блануша оптужује Смиљанића, јер га је завео причом да су четници кољачи. Блануша је имао намеру да се преда сам, али када је угледао кувара Љубишу Мићевића, позвао га је и пре

се њему. Саслушање је обавио Младен П. Драгосавац, артиљеријски поручник.

10. *Живко Љ. Мићић*, из села Горобиља, стар 19 година, ђак 4 разреда грађанске школе, ухваћен је на Ристовића потоку код Бјелића кућа 22. јуна 1944. године. Саслушан је 27. јуна од 8 часова, а саслушање је завршено 28. јуна у 15 часова. 1944. године у Горском штабу број 131. на положају. На питање ко је био идејни зачетник бекства и са киме је започет рад на бекству, Мићић одговара: „Када смо били у месецу марту заробљени на Великом Рзваву, сумњали смо да ће нам животи бити поштеђени. Кретање је било потпуно слободно. Младен Сврката и Томо Блануша примљени су у редове четника и тиме је идеја о бекству била разбијена. Били смо уврени да су грозоте које су говорене да четници убијају, секу уши, носеве, муче заробљене партизане само прича. У Крушчици је 16. и 17. маја вршена мобилизација, а тада је Андрија Смиљанић пришао Мићићу и рекао му да је ухватио везу са Радом Миловановићем, партизанским обавештајним официром да се организује бекство, јер је живот код четника несигуран и да ће их побити.

У самој Крушчици, пре него што се кренуло за Гривску, били су у заседи Смиљанић и Миломир Пауновић Муфлон. Муфлон је предложио Смиљанићу да се бежи из команде јер су шуме зелене, сакривање је лако и рекао да он хоће да се бори искључиво против окупатора. Нагласио је да он неће борбе са четницима. После неколико дана овај разговор ја обављен и са Мићићем. На Спасовдан, 28. маја, Мићић се вратио од своје куће у Горобиљу, а онда га је Смиљанић звао и саопштио да је стигло писмо од Рада које је послао по Воју Ђуковићу, који је постао курир. У писму је стајало: „Драги друже Андрија и Живко. Ја се налазим на Клокоту, а где тачно, рећи ће вам друг који доноси писмо. Вашим животима прети опасност, бежите што пре и понесите оружје, ако вам је могуће. Знате да се налазите код четника, наших највећих непријатеља. Поздрав Раде.”[95] Смиљанић доноси одлуку о бекству а Мићић прихвата. Између њих настаје неспоразум, јер је требало обавестити и Михаила Мијушковића око бекства. Уследило је друго писмо од Рада у коме је писало: „Драги друже Андрија и Живко, морате предузети бекство што пре, јер је хитно. Опасност вам прети! За оружје, ако можете, понесите, ако не, бежите

95 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 7515

без њега. Састанак је на врху Клокоча, а знак распознавања је кратак звиждук три пута. Поздрав, Раде. Смрт фашизму, слобода народу!"[96]

Мићић је писмо Смиљанићу који је одмах реаговао да се мора бежати већ следеће ноћи. У међувремену Смиљанић је поверио Блануши план, али га није извештавао о детаљима, нити га је узео у активну сарадњу, зато што је он већ био додељен у батаљон. Истог дана поподне, кад је стигло писмо, Мићић одлази са Муфлоном на купање и открива му спољне везе поименце, тј. Рада Миловановића, Михаила Мијушковића и Милана Павловића Шофера. Смиљанић је предложио да се током ноћи бежи. Муфлону је пао у задатак да понесе са собом пушкомитраљез, Мићићу машингевер, а Смиљанићу такође машингевер. Поред тог, Смиљанић је поверио Свркоти и Бобовцу план о бекству, али Бобовац није био тако одлучан, изражавао је бојазан. У потоку где су се купали, састали су се Мићић, Муфлон, Смиљанић и Блануша. Смиљанић и Муфлон одлазе у касарну, Блануша је пошао сам за њима, док Мићић остаје да се сунча, у међувремену долази и Бобовац. Кад се окупао, пришао је Мићићу и почео да говори као нема поверење у четнике и да треба бежати. Мићић није поверио Бобовцу закључак који је направљен са Смиљанићем, Муфлоном и Бланушом. Такође, говорио је да нема поверење у четнике, јер су му оца убили и леш бацили у бару.Мићић је био неодлучан, и у разговору којег је водио у касарни са Смиљанићем, наговештава да ће бити откривени и да не треба још да се бежи. Бежање је одложено за сутрадан. Мићић, Смиљанић, Блануша, Муфлон, Бобовац купали су се у потоку и разговарали у четвртак 1. јуна 1944. Сутрадан, 2. јуна, стигло је писмо од Ћуковића које је предато Смиљанићу, у присуству Мићића. Писмо Смиљанић отвора: „Драги друже Андрија и Живко, чекамо вас, чекамо вас, чекамо вас! Што год урадите, урадите опрезно да вас нико не осети. За оружје и муницију како знате, и како се снађете. Морате ноћас да бежите! Опасност је велика. Поздрав, Раде. Смрт фашизму, слобода народу!"[97] После прочитаног писма Смиљанић је рекао Мићићу: „Ноћас или никада!" Те исте речи стајале су у последњем писму. Сви су били обавештени о бекству. Мићић, Смиљанић и Муфлон доносе план коначног бекства. Смиљанић је те ноћи спавао са Бланушом на штали, а остали у соби Штабне чете где су увек и спавали. Смиљанић позива Љубивоја

96 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 7515

97 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 7515

Алексића на спавање у шталу, пошто је Љубивоје имао машингевер, па је мислио да ће га Љубивоје понети са собом, како би га украо. То је био један разлог, а други да командир чете и остали мање сумњају зашто баш они иду сами да спавају у штали, одвојени од осталих. Смиљанић се нашао у незгодном положају што Љубивој није понео машингевер. Када је прошло пола ноћи, Мићић је узео машинку и торбу са муницијом од Љубивоја Алексића. Мићић је пошао са Муфлоном кроз ходник и када су изишли напоље, Муфлон је реаговао: „Месечина је као дан, нећемо се моћи провући кроз страже, осетиће нас!" Неопрезност стражара дала је импулс Мићићу да прескочи ограду и крене воћњаком ка кући Милице Мићовић, до штале где су спавали и остали. Пришао је Мићић штали према плану и позвао Смиљанића. Неко се изнутра одазвао и питао ко зове. Мићић је одговорио да је дежурни и да га тражи неко. После извесног времена нико се није појавио. Претпоставио је да су сви поспали и одлучује да бежи. Бежао је док није свануло, а онда се у шуми сакрио и покајао што је побегао. У сумрак је кренуо према Клокочу. Шта је било у штали, Мићићу није познато, али идејни покретач бекства били су Смиљанић и он. Испод самог Клокоча свратио је у кућу Милутина Новаковића, прву на коју је наишао. Рекао је домаћину да је отпуштен на одсуство и да је из одреда-корпуса мајора Марковића. Домаћин је питао Мићића да ли познаје сина мајора Марковића који се налази у Гривској као регрут. Он је питао домаћина где се налази кућа Рака Ћуковића, а домаћин га упита: „Шта ће теби кућа Раке?" Да не би посумњао, рекао је да носи неке ствари од Раковог сина Војислава који је у четницима у Гривској. Видео је да је посумњао чим га је питао за Ракову кућу, јер је већ било 9 сати увече. Одлази код Рака Ћуковића и затиче две жене. Питао је Ракову жену где се налази Раде, а она је врдала и није хтела да каже. Мићић се онда представио и рекао је да је он партизан Мићић, да је побегао из команде и да тражи везу са Радом. Када се уверила да је он, показала му је пут иза ограде на око 200 метара и рекла: „Тамо су они." „Са три кратка звиждука прилазим месту где се налази Раде. Са Радом је и Смиљанић и изненадили су се, јер нису знали, као што ни ја нисам знао, шта је са Смиљанићем, и да ли су побегли или не. Мислили су да сам остао у команди. Они нису могли побећи јер је Алексић био будан." Михаило је предлог да се одмах пребаце за Драгачево, јер је овде јако опасно, пошто ће потере бити брзе и већег обима када се сазна да су побегли. На путу за Драгачево свратили су у кућу Михаила Томића из Латвице у чијој су качари и преноћили. Качара је била безбедна јер је Ката Михаилова жена стра-

жарила. Код Михаила је свратио Јово Обрадовић, (син Катин из првог брака) који је рекао да је настала потера за одбеглим према Сјеничком, Моравичком и Златиборском срезу. Михаило је наредио Блануши да се Арап одведе што даље од качаре и убије. Међутим Мићић и већина били су против такве одлуке. Мићић је био за то да се још у кући Рака Ћуковића пусти како не би открио куда се група кретала и шта је радила. Арап је пуштен са оружјем да се врати у команду, али да не сме никоме рећи где и са ким је био. Група је кренула преко Мораве у село Драгојевац. Све податке о потерама које су уследиле давала је жена Михаилова Радосава и брат Драгиша Мијушковић. У међувремену је Драгиша ухапшен. Када је постао ризик да им храну дотура Радосава, за исхрану се бринуо Шофер који се прерушаво и представљао као босански избеглица. Стигла је вест да су Михаилова жена Радосава, Рако Ћуковић, Драгиша Мијушковић, Михаило Томић и Томићева жена Ката ухапшени. Постојала је сумња да ће Радосава у истрази рећи где се група налази, па је Михаило предложио да се крене према Овчару. Мићић је исти тај предлог заговарао, јер је имао тетку у Пилатовићима која се звала Мика Божић. Ишло се преко Церове, Вирова, Лопаша, Прилипца до Пилатовића. Мићић се издвојио од групе јер није био сигуран где му се налази тетка у Пилатовићима, пошто је био само једанпут. Наишао је на једну жену коју је питао за кућу Илије Божића, иначе четника, најближег комшије. На крају истраге, Мићић даје изјаву да се каје што је побегао из команде и да су га преварили Михаило Мијушковић, Раде Миловановић и Андрија Смиљанић. Саслушање је извршио, артиљеријски поручник Младен Драгосавац у присуству поручника Живка Гордића и наредника Стевана Луковића.

11. У Горском штабу број 131. 25. јуна 1944. године саслушан је окривљени *Рашо Д. Мијушковић* стар 17 година, чобанин из села Богојевића, осумњичен да је носио храну одбеглим партизанима, на место звано Јефтовина - Растока у Врбицама, у близини куће Михаила Томића. У Растоци се нашао са својим чичом Михаилом који га је позвао да би се распитао шта је људима похваташим у Гривској. Рекао му је да су бијени. Посебно су тукли Рака Ћуковића иначе таста Михаиловог и Радосаву Мијушковић, његову супругу. Такође се интересовао да ли је стрељан Живко Мићић и Босанац Томо Блануша. Наредио је да му се редовно доноси храна, иначе ће све поклати и бацити бомбу у кућу.

12. *Радосава Мијушковић*, рођена Ћуковић, из села Погледи, супруга Михаила Мијушковића, саслушана је 2. јула 1944. године у Горском штабу број 131. на положају. На саслушању је изјавила да јој је муж

дошао изненада првог дана по Ђурђевдану са Шофером, најбољим другом. Распитивао се каква је ситуација у средини и селу. Радосава је одговорила да су побегли комунисти од команде Калча и то Смиљанић и Мићић и још нека двојица. Тада су са Михаилом била још седморица људи. Радосава је ишла код Калча и он је позвао да се Михаило преда и обећао да ће гарантовати да му се неће ништа десити, али Михаило у то није веровао, јер су му претили Милојко Црнковић, Драган Јоцовић и Милутин Павловић и да због њих не сме да се јави. Највеће поверење у целом срезу Михаило је имао у свог брата Драгишу Мијушковића.

13. Саслушан је и *Бошко Обрадовић* 26. јуна, из села Погледи, јер је давао храну одбеглим партизанима 1. јуна 1944. године и што су му у кућу долазили Михаило Мијушковић, Раде Миловановић и Андрија Смиљанић.

14. У Горском штабу број 131 саслушан је 26. јуна 1944. године *Војислав Ћуковић*, стар 20 година родом из села Погледи, курир између партизана заробљених од четничке команде и партизана за којима се трагало Радом Миловановићем и Михаилом Мијушковићем. Војислав је изјавио да никада директно није ступио у везу, већ преко свога оца Рака Ћуковића. Са одбеглим је у вези месец и по дана, и на то је приморан, јер би им попалили кућу и побили их. Да се ради о партизанима, отац му је рекао после неколико дана када је носио писма која је упућивао Андрији Смиљанићу и Живку Мићићу. Био је веза између Миловановића који је боравио код његове куће и усмено је преносио поруке, и Смиљанића и Мићића који су се налазили у Гривској.

Због скривања истакутих партизана у овом крају саслушавана су јула месеца 1944. године следећа лица:

1. *Љубица Мијушковић*, рођена Ћирковић, из Погледи, стара 55 година, мајка троје деце, јер је држала у својој кући сакривене партизане Михаила Мијушковића, свог девера и Милана Павловића Шофера; што је снабдевала храном одбегле партизане из четничке команде и што им је служила као веза. За Михаилом је била велика потера, а многи људи су ухапшени и мучени због њега. За његов боравак у овој породици каже да нико није смео знати, јер је претио да ће, ако неко сазна да се ту налази, бити побијена цела породица. То је једини разлог што Љубица и њен супруг Драгиша нису смели да пријаве ову двојицу партизана. Сматра да јој је Михаило нанео велику несрећу.

2. *Милоје Р. Пузић* из села Богојевића, Срез ариљски, стар 51. годину, земљорадник, ожењен, отац двоје деце, осумњичен је јер је подржавао везе са партизанима Михаилом Мијушковићем и Раком Ћуковићем.

Осумњичени је одлазио у кућу Михаила Мијушковића, све до његовог одласка у партизане 1941. године. Рака Ћуковића је познавао, али његовој кући није одлазио. У јесен 1941. године био је мобилисан, па је најпре био седам дана на служби на аеродрому у Латвици и то као стражар ноћу, док је дању боравио у својој кући. У четницима је од одступања партизана и врши службу патроле и страже у свом селу Богојевићу. Чим су партизани почели да одступају, ишао је у потеру за њима без оружја. Одржавао је обавештајну службу све до Прибоја. Нико од одбеглих партизана није долазио код њега за храну или да траже било какав контакт. Саслушање је обављено 17. јула 1944. године у Горском штабу број 131.

3. *Рајко Ћуковић*, родом из села Погледи био је у вези са одбеглим партизанима и од првог дана када су побегли, служио као центар веза за њихову обавештајну службу, давао им храну и свесно прикривао. Михаило Мијушковић је партизан од 1941. године и први пут после 1941. године Ћуковић се сусреће са својим зетом Михаилом у кући Михаила Савовића у Радобуђи. Приликом сусрета и поздрављања, Рајко је одмах рекао Михаилу да од њега стрепи цело село. „То сам морао да му кажем јер га познајем као лукавог човека", говорио је Рајко у истрази. Михаило је неколико пута навраћао и ноћио са својом дружином, а са њиме је био и Раде Миловановић. Било је партизана који су побегли од четника, односно четничке команде. Раде је боравио неко време у кући Рајковој по наређењу Михаила. Раде је успостављао везе са четничком командом у којој су били Смиљанић и Мићић преко Рајковог сина Војислава. Рајку није било јасно каква писма шаље Раду Смиљанићу и Мићићу преко његовог сина Војислава, када зна да су они партизани. Рајко је у истрази на саслушању рекао да он припада четничкој организацији, као и његови синови Милош и Војислав. Милош се налазио у четницима до 1943. године, када прелази у пољску стражу у Ариљу. Михаило је по доласку у кућу Рајка питао да ли су се Милош и он борили против партизана, и почео да прети. „Ни од кога нисам имао већи страх као од свог зета Михајла Мијушковића", говорио је Рајко.

Сви они који су имали било какав контакт са Михаилом и његовом дружином, саслушавани су током јула. Међу њима су:

1. *Стојка Топаловић*, жена Милојка Топаловића из Богојевића која је срела на путу 3 партизана међу којима је био Михаило Мијушковић.
2. *Драгојло Радојевић*, родом из Северова који је разговаро на путу од 3 до 5 минута са Михаилом.
3. *Милица*, ћерка Милојка Топаловића из Богојевића, са својом мајком

на путу срела је Михаила са три партизана. Распитивао се како је погинуо Радуле Василијевић (убили га Бугари), и да ли је жив Обрад Василијевић. Питао је где се налази Михаило Марковић звани Калчо и да се случајно не налази код Милована Крчевинца. После растанка од њих, по повратку кући, одмах су им дошли Чедо Милинковић и Милован Крчевинац са још доста четника, и том приликом мајка је рекла да су виделе, односно среле Михаила Мијушковића.
4. *Чедо М. Крчевинац*, из села Латвице, Срез ариљски, стар 52 године, ожењен, отац троје деце, земљорадник. Осумњичен је да је био у вези са партизанима одбеглим из четничке команде, да је знао за њихово кретање и где се налазе. Изјавио је да нема никакве везе са партизанима, али да је чуо да су двојица одбеглих партизана (то су били Мићић и Блануша) ухваћени на Острешу. Њих двојица су прошли поред његове воденице и он је то испричао командиру страже Алекси Крчевинцу који је потврдио да су њих двојица ухапшени на Острешу. Осумњичени никада није припадао партизанској организацији, већ увек четничкој, али је зато његов комшија Петко Крчевинац био комуниста и стално му је претио као четнику. Саслушање је обављено 17. јула 1944. године у Горском шатбу број 131.
5. *Петко Љ. Крчевинац*, из села Латвице, Срез ариљски, стар 31 годину, ожењен, отац троје деце, земљорадник. Био је мобилисан у партизанима 1941. године. Вршио је дужност стражара под оружјем и одређен је да чува мост у Горобиљу. Међу партизанима био 17 дана. Тврдио је да везу са партизанима није имао. Док је био у партизанима, није се борио против четника. Саслушање је обављењно 18. јула 1944. године у Горском штабу број 131.

4. 3. Списак обвезника четничког одреда Општине латвичке од 1941. до 1944. године

Списак је сачињен на основу попуне и издатих Равногорских књижица 1944. године:

1. „*Жарко Л. Луковић*, поднаредник, рођен 18. јула 1909. године у Латвици, Срез ариљски. у Јелички четнички покрет ступио септембра 1941. године. На дужности водника, учестовао у свим борбама против партизана.
2. *Милијан В. Топаловић*, редов, рођен 27. јула 1917. године, из Богојевића, Срез ариљски. Од јануара 1942. године је у Пожешком четничком

покрету, учестовао у свим борбама против партизана а у партизанима се налазио један месец.
3. *Милоје Ј. Костић*, редов, из Богојевића, рођен 1919. године, Срез ариљски. Од јануара 1942. године борац је у Пожешком четничком одреду. Учествовао у свим борбама против партизана од 1941. године. Био је међу партизанима 1941. године.
4. *Недељко В. Јовичић*, редов, из Богојевића, рођен 5. августа 1913. године, Срез ариљски. Као борац у Пожешком четничком одреду је од 1942. године. У партизанима био 1941. године.
5. *Момчило П. Марковић*, редов, из Богојевића, рођен 14. фебруара 1918. године, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је као борац од септембра 1941. године. Стално је у четницима од 1941. године.
6. *Сретен О. Василијевић*, редов, рођен 15. фебруара 1921. године. У Пожешком четничком одреду је од 1942. године као борац. Био је симпатизер партизана.
7. *Миодраг Р. Василијевић*, редов рођен 16. септембра 1920. године, из Богојевића, Срез ариљски. У пожешком четничком одреду је од 1942. године као борац. Једно време био у СДПС, а 1941. године у партизанима.
8. *Борисав Ж. Топаловић*, редов, рођен 23. јула 1921. године, из Богојевића, Срез ариљски. Био у партизанима 4 дана и не зна се где се налазио.
9. *Љубомир З. Гавриловић*, из Богојевића, редов, рођен 28. фебруара 1919. године, Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1943. године као борац. Био у партизанима 1941. године. Током 1942. и 1943. у четницима, а 1944. године у СДПС.
10. *Милијанко Г. Гавриловић*, из Богојевића, редов, рођен 7. септембра 1921. године, Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1942. године као борац. Нестао на Златару 1943. године. Био је у партизанима 1941. године.
11. *Радиша Т. Трипковић*, редов, рођен 16. октобра 1921. године, из Богојевића, Срез ариљски. У Ариљској бригади од 1942. године учестовао је у борбама против партизана. Био је у партизанима 1941. године, а затим у четницима.
12. *Петко М. Костић*, из Богојевића, Срез ариљски, редов, рођен 1919. године. У Ариљској бригади је од 1942. године као борац. Учествовао је у свим борбама против партизана, унапређен је у чин каплара 1943. године. У почетку био на страни партизана, а касније у четницима.

13. *Драгојло М. Костић*, из Богојевића, Срез ариљски, редов, рођен 21. августа 1921. године. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама. На почетку био у партизанима, а касније у четницима.
14. *Милован М. Мојсиловић*, из Богојевића, Срез ариљски, редов, рођен 17. јануара 1921. године. У четницима Ариљске бригаде је од 1942. године као борац. Учествовао у борбама у Санџаку против партизана. Од почетка је редовно у четницима.
15. *Срећко Р. Крчевинац*, из Богојевића, Срез ариљски, редов, рођен 17. јануара 1921. године. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Водио се у четничким списковима, али је обавезе избегавао.
16. *Милован М. Огњевић*, из Богојевића, Срез ариљски, редов, рођен 27. маја 1921. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац учествовао у борбама против партизана и Немаца. Стално је у четницима и није био у партизанима.
17. *Славко М. Василијевић*, из Богојевића, редов, рођен 27. септембра 1922. године, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
18. *Чедомир М. Василијевић*, из Богојевића, Срез ариљски, редов, рођен 25. јануара 1920. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
19. *Петар Љ. Новаковић*, из Латвице, Срез ариљски, редов, рођен 27. октобра 1923. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у више борби против партизана и Немаца. Стално је у четницима.
20. *Добросав М. Обрадовић*, из Латвице, Срез ариљски, редов, рођен 30. новембра 1922. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац и није учествовао у борбама.
21. *Милан Г. Селаковић*, из Латвице, Срез ариљски, редов, рођен 1919. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
22. *Љубиша Д. Ненадић*, из Латвице, редов, рођен 21. јуна 1920. године, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац и није учествовао у борбама.
23. *Момир В. Ненадић*, из Латвице, Срез ариљски, редов, рођен 16. јуна 1920. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана и Немаца 1942. године. Стално је у четницима.

24. *Чедомир Ј. Ненадић*, из Латвице, Срез ариљски, редов, рођен 7. марта 1914. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана и Немаца 1942. године. Стално је у четницима.
25. *Раде Ј. Матовић*, из Латвице, Срез ариљски, редов, рођен 5. јануара 1922. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године и учествовао је у свим борбама против партизана и Немаца 1942. године. Исте године унапређен је у чин каплара. Добар борац.
26. *Недељко М. Недељковић*, из Латвице, Срез ариљски, редов, рођен 28. јула 1921. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године учествовао у свим борбама против партизана и Немаца 1942. године.
27. *Радојко З. Поповић*, из Латвице, Срез ариљски, поднаредник, рођен 30. јуна 1919. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. год као борац. Учествовао у борбама против партизана и Немаца 1942. године.
28. *Живан Р. Поповић*, из Латвице, Срез ариљски, редов, рођен 30. јануара 1917. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао у борбама против партизана и Немаца 1942. године. Стално је у четницима.
29. *Радојко М. Луковић*, из Латвице, Срез ариљски, редов, рођен 29. септембра 1919. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
30. *Стеван М. Луковић*, из Латвице, Срез ариљски, редов, рођен 23. јуна 1920. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године и као борац учествовао у више борби.
31. *Благоје М. Луковић*, из Латвице, Срез ариљски, редов, рођен 7. априла 1929. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац и учествовао је у више борби. Све време налазио се у четницима.
32. *Љубиша Р. Симовић*, редов, рођен 28. октобра 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учестовао у борбама.
33. *Бошко М. Црнковић*, редов, рођен 4. јануара 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учестовао у борбама.
34. *Петар Љ. Тодоровић*, редов, рођен 24. фебруара 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1942. године. Није учестовао у борбама. Налазио се у партизанима 1941. године.
35. *Дојчило Р. Гавриловић*, редов, рођен 1918. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године учествовао у борбама против партизана и Немаца.

36. *Живорад Р. Гавриловић*, редов, рођен 3. децембра 1921. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
37. *Првослав Р. Гавриловић*, редов, рођен 9. августа 1924. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у више борби против партизана. Унапређен је 1944. године у чин каплара.
38. *Љубиша М. Црнковић*, редов, рођен 1917. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учесник више борби против партизана. 1941. године налазио се у партизанским редовима.
39. *Василије М. Радојевић*, редов, рођен 25. септембра 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учествовао у више борби против партизана, а у партизанским редовима налазио се 1941. године.
40. *Радојко С. Петронијевић*, редов, рођен 4. јануара 1920. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године учествовао у више борби против партизана. Био је у партизанима и налазио се у бекству.
41. *Љубивоје С. Петронијевић*, редов, рођен 1. августа 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској бригади налазио се од 1942. године као борац. Учествовао је у више борби против партизана, а једно време налазио се у партизанима.
42. *Драган Б. Петронијевић*, редов, рођен 30. новембра 1923. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учествовао је у борбама против партизана. 1941. године био у партизанима.
43. *Величко М. Крчевинац*, редов, рођен 14. јануара 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама, све време био само четник.
44. *Момир Д. Крчевинац*, редов, рођен 25. јула 1920. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
45. *Средоје Г. Чоловић*, редов, рођен 14. јула 1923. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Раније био у партизанима.
46. *Јован М. Крчевинац*, редов, рођен 21. јула 1923. године. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Учествовао је у више борби 1943. године. Био једно време у партизанима, затим четницима и

на крају у пољској стражи.
47. *Петко Љ. Крчевинац*, редов, рођен 15. јануара 1943. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама. Био је у партизанима, четницима и пољској стражи.
48. *Цветко И. Новаковић*, редов, рођен 20. марта 1920. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао у више борби против партизана и све време се налазио у четницима.
49. *Бошко М. Новаковић*, редов, рођен 25. децембра 1920. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учестовао у борбама против партизана.
50. *Младомир М. Новаковић*, редов, рођен 9. марта 1921. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у више борби против партизана.
51. *Ђурђе Ј. Новаковић*, редов, рођен 25. априла 1917. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у више борби против партизана.
52. Тодор Љ. Марковић, редов, рођен, 24. јуна 1923. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у више борби против партизана.
53. *Радивоје М. Мићовић*, редов, рођен 18. октобра 1918. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у више борби против партизана.
54. *Миломир М. Мићовић*, редов, рођен 15. јануара 1921. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана.
55. *Радомир М. Мићовић*, редов, рођен 14. новембар 1923. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. као борац. Учествовао у више борби против партизана.
56. *Млађен В. Марковић*, редов, рођен 16. маја 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у више борби против партизана.
57. *Миодраг С. Николић*, редов, рођен 1919. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац и учествовао је у више борби против партизана.
58. *Драган З. Милијановић*, каплар, рођен 1914. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као интендант бригаде. Учествовао у више борби против партизана.

59. *Бранко М. Живановић*, редов, рођен 1914. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у више борби против партизана.
60. *Цветко Б. Живановић*, редов, рођен 1. априла 1914. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац учествовао у борбама против партизана.
61. *Драгиша Б. Живановић*, редов, рођен 23. новембра 1921. године. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учестовао у више борби. Редовно је у четницима.
62. *Добривоје М. Милијановић*, редов, рођен 30. маја 1921. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учествовао је у више борби против партизана. Једно време 1941. године био у партизанима.
63. *Радован Р. Илић*, редов, рођен 12. јула 1917. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у више борби против партизана.
64. *Рафаило Р. Илић*, редов, рођен 12. марта 1919. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у више борби против партизана.
65. *Кирило Р. Илић*, редов, рођен 20. марта 1921. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године учествовао у више борби против партизана.
66. *Саво М. Илић*, редов, рођен 7. децембра 1920. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године учествовао у више борби против партизана.
67. *Војин Б. Илић*, редов, рођен 15. марта 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године Учествовао је у више борби против партизана.
68. *Миодраг М. Црнковић*, редов, рођен 1919. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у више борби против партизана.
69. *Драгојло Ј. Станојевић*, редов, рођен 27. јуна 1919. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у више борби против партизана.
70. *Срећко Д. Црнковић*, редов, рођен 19. октобра 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године Учествовао је у више борби против партизана.
71. *Тома М. Котлајић*, редов, рођен 14. октобра1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године.

Учествовао је у више борби против партизана.
72. *Свеле М. Котлајић*, редов, рођен 10. маја 1923. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учествовао је у више борби против партизана.
73. *Мирко Г. Котлајић*, редов, рођен 15. новембра 1919. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у више борби против партизана.
74. *Драгослав Г. Станић*, редов, рођен 1. маја 1920. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учествовао је у више борби против партизана.
75. *Срећко В. Радовановић*, редов, рођен 4. септембра 1923. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао у више борби против партизана.
76. *Никола А. Радовановић*, редов, рођен 1912. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао у више борби против партизана. Све време налазио се у четницима.
77. *Радојко В. Радовановић*, редов, рођен 4. септембра 1917. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у више борби против партизана. Све време налазио се у четницима.
78. *Тодор В. Радовановић*, редов, рођен 24. фебруара 1919. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у више борби против партизана. Све време налазио се у четницима.
79. *Милутин Д. Јаковљевић*, редов, рођен 8. септембра 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у више борби против партизана. Све време налазио се у четницима.
80. *Мирко Р. Јаковљевић*, редов, рођен 23. октобра 1920. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у више борби против партизана. Налазио се стално у четницима.
81. *Милутин Р. Јаковљевић*, редов, рођен 2. јуна 1923. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао у више борби против партизана.
82. *Добривоје М. Мирковић*, редов, рођен 21. јуна 1920. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у више борби против партизана.

83. *Дојчило П. Луковић*, редов, рођен 5. маја 1921. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у више борби против партизана.
84. *Милојко Ј. Петровић*, редов, рођен 17. септембра 1919. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године као борац. Учествовао је у више борби против партизана. Године 1941. био у партизанима.
85. *Панто В. Станић*, редов, рођен 27. јула 1920. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
86. *Душан В. Стојић*, редов, рођен 10. јуна 1917. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац при пожешком корпусу. Учествовао у више борби против партизана.
87. *Славко Л. Стојић*, редов, рођен 18. јуна 1919. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. год. као борац. Учествовао је у више борби против партизана. Стално је био у четницима.
88. *Данило М. Стојић*, редов, рођен 29. јануара 1920. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Био у партизанима.
89. *Богдан С. Стојић*, редов, рођен 25. јула 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године као борац. Учествовао је у више борби против партизана. Стално био у четницима.
90. *Милутин С. Милошевић*, редов, рођен 1910. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
91. *Глигорије С. Јовановић*, редов, рођен 1918. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана. Био је у партизанима, четницима и у пољској стражи.
92. *Петроније В. Тодоровић*, редов, рођен 9. августа 1923. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1942. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана. 1941. био је у паризанима, а затим стално у четницима.
93. *Богдан М. Тодорвић*, редов, рођен 3. јула 1921. године, из Латвице, Срез ариљски. У Другој драгачевској бригади је од 1942. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана. Био је у партизанима

1941. године, а затим стално у четницима.
94. *Нићифор С. Тодоровић*, редов, рођен 15. фебруара 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама.
95. *Максим Б. Тодоровић*, редов, рођен 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1942. год. Учествовао у борбама против партизана. Налазио се 1941. године у партизанима, четницима и пољској стражи.
96. *Владе Б. Тодоровић*, редов, рођен 21. октобра 1923. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао у борбама против партизана.
97. *Данило В. Мијатовић*, редов, рођен 17. децембра 1912. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1942. године. Учествовао је у борбама против партизана. Био је у партизанима 1941. године.
98. *Миодраг М. Тодоровић*, редов, рођен 1914. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учествовао је у борбама против партизана. Био у партизанима 1941. године.
99. *Ђурђе М. Јовановић*, редов, рођен 4. септембра 1921. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
100. *Гаврило Г. Мијатовић*, редов, рођен 4. августа 1923. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1942. године као борац учествовао у борбама против партизана. Био је у партизанима 1941. године.
101. *Тимотије Љ. Тодоровић*, редов, рођен 18. јуна 1921. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1944. године. Није учествовао у борбама.
102. *Богдан О. Ђорђевић*, редов, рођен 8. јула 1923. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учествовао је у борбама против партизана. Био је у партизанима 1941. године, затим четницима и пољској стражи.
103. *Миломир Ђ. Бекић*, редов, рођен 21. априла 1923. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао у борбама против партизана.
104. *Кирило М. Филипчевић*, редов, рођен 27. маја 1922. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана. Био само у четницима.
105. *Љуботко П. Миловановић*, редов, рођен 1910. године, из Латвице,

Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1942. године. Учествовао је у борбама против партизана. Био у партизанима 1941. године, а касније све време у четницима.

106. *Велибор М. Станић*, редов, рођен 1. јуна 1921. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду од 1941 године као борац. Учестовао у борбама против партизана. Био у партизанима 1941. године, четницима и пољској стражи.

107. *Станојко М. Кнежевић*, редов, рођен 25. јануара 1916. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године учествовао у борбама против партизана. Био и у партизанима.

108. *Десимир М. Кнежевић*, редов, рођен 5. јула 1919. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године Учествовао у борбама против партизана.

109. *Милован М. Крчевинац*, каплар, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године.

110. *Милојко М. Василијевић*, редов, рођен 1907. год, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Био само у четницима.

111. *Милован В. Топаловић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Био је у партизанима.

112. *Петар М. Мијушковић*, редов, рођен 1903. из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.

113. *Драгољуб В. Вукајловић*, каплар, рођен 31. јула 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учестовао у борбама против партизана. Био само у четницима.

114. *Видоје В. Вукајловић*, редов, рођен 15. јула 1912. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1942. године учествовао у борбама против партизана. Био је у партизанима 1941. године.

115. *Тихомир В. Јовичић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Учествовао у борбама против партизана.

116. *Миодраг В. Јовичић*, редов, рођен 1906. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1942. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана.

117. *Милован С. Обрадовић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама.

118. *Драгојло Н. Анђелић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској бригади је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Био је неутралан.
119. *Дарије М. Крчевинац*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
120. *Мијаило Јевремовић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљском четничкој бригади је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
121. *Раденко З. Радовић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учествовао је у више борби против партизана. Био у партизанима 1941. године.
122. *Миленко З. Радовић*, редов, рођен 1905. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
123. *Миленко М. Мијушковић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учествовао је у једној борби. Био је у партизанима 1941. године.
124. *Бошко Ч. Топаловић*, редов, рођен 1903. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Био је водник у партизанским акцијама.
125. *Петар Л. Луковић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. Био у партизанима.
126. *Петко Т. Јаковљевић*, редов, рођен 1902. године. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Био је у партизанима.
127. *Младомир М. Пузић*, редов, рођен 13. маја 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
128. *Миливоје М. Радовић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
129. *Радосав В. Василијевић*, редов, рођен 8. августа 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учествовао је у борбама против партизана. Стално је био у четницима. 130. *Ђурђе Р. Топаловић*, редов, рођен 1906. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године Учествовао је у борбама против партизана. Био је у партизанима.

131. *Гвозден М. Мијаиловић*, редов, рођен 1899. године из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
132. *Василије Ђ. Мијаиловић*, редов, рођен 1907. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Био у партизанима.
133. *Живко М. Симуничић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
134. *Страјин М. Крчевинац*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 9. јула 1941. године. Припадао Равногорском одбору. Учествовао у борбама против партизана и Немаца.
135. *Милисав К. Радојевић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао у борбама против партизана и Немаца. Стално је у четницима. Добар је четник.
136. *Божидар М. Драговић*, редов, рођен 1903. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учествовао је у борбама против партизана. Био је у партизанима 1941. године.
137. *Миленко С. Обрадовић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године учествовао у борбама против партизана. Стално је у четницима.
138. *Милоје С. Обрадовић*, редов, рођен 1906. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године учествовао у борбама против партизана. Унапређен је у чин поднаредника 1944. године. Био је и у партизанима.
139. *Драгољуб Р. Трипковић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао у борбама против партизана.
140. *Душан Р. Трипковић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана.
141. *Радосав М. Трипковић*, редов, рођен 1909. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у свим борбама против партизана.
142. *Радован Д. Мојсиловић*, редов, рођен 1909. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.

143. *Живан М. Топаловић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
144. *Милутин В. Јевремовић*, редов, рођен 1898. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
145. *Драгослав М. Мојсиловић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
146. *Драгољуб М. Мојсиловић*, редов, рођен 1903. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
147. *Милош М. Мојсиловић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
148. *Велимир М. Продановић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Увек је био у четницима.
149. *Милоје Р. Василијевић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
150. *Видоје Т. Трипковић*, редов, рођен 1907. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана.
151. *Обрад М. Василијевић*, редов, рођен 1905. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у свим борбама против партизана. Стално се налазио у четницима.
152. *Мића С. Василијевић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учесник је борби против партизана.
153. *Љубинко В. Василијевић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао у борбама против партизана.
154.*Велимир В. Тимотијевић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учествовао у борбама против партизана. Био у партизанима 1941. године.

155. *Раденко В. Тимотијевић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама.
156. *Петар Ј. Марковић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
157. *Десимир В. Спасојевић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Стално је у четницима.
158. *Илија В. Спасојевић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком покрету је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
159. *Драгутин М. Петронијевић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац учествовао у борбама против партизана.
160. *Добривоје М. Луковић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао у борбама против партизана.
161. *Живан В. Спасојевић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941 године. Није учествовао у борбама.
162. *Радојко М. Станојевић*, редов, рођен 1903. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
163. *Милоје Тодоровић*, поднаредник, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао у борбама против партизана.
164. *Радивоје М. Андрић*, редов, рођен 1900 године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
165. *Радомир М. Станојевић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године учествовао у борбама против партизана.
166. *Драгиша С. Јовановић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана.
167. *Жарко Д. Василијевић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана.

168. *Миле Д. Василијевић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године Учествовао је у борбама против партизана.
169. *Паун В. Василијевић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године Учествовао је у борбама против партизана.
170. *Милојко В. Црнковић*, редов, рођен 10. фебруара 1910. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године Учествовао је у борбама против партизана и Немаца.
171. *Љубиша Љ. Новаковић*, редов, рођен 15. јануара 1911. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана и Немаца.
172. *Милија Б. Обрадовић*, редов, рођен 25. септембра 1910. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године Учествовао је у борбама против партизана и Немаца.
173. *Раде Т. Обрадовић*, редов, рођен 1907. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао у борбама против партизана и Немаца.
174. *Витор М. Виторовић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
175. *Бошко М. Обрадовић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
176. *Ђорђе М. Обрадовић*, редов, рођен 1903. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
177. *Вучко М. Обрадовић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
178. *Живан З. Лазовић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
179. *Јовиша М. Ненадић*, редов, рођен 1901. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
180. *Радиша С. Ненадић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учествовао у борбама против партизана. Био је у партизанима 1941. године.

181. *Радован С. Милосављевић*, редов, рођен 1941. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
182. *Саво М. Милосављевић*, редов, рођен 23. априла 1909. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
183. *Страјин Ђорђевић*, редов, рођен 1907. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана.
184. *Драго Љ. Илић*, редов, рођен 25. марта 1911. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана.
185. *Петар Д. Илић*, редов, рођен 1905. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана.
185. *Радосав Илић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана.
186. *Радован Д. Илић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана.
187. *Милован С. Пузић*, редов, рођен 1905. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана.
188. *Никола Ђорђевић*, редов, рођен 1909. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
189. *Драгиша Р. Симовић*, редов, рођен 5. марта 1913. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана.
190. *Радосав М. Црнковић*, редов, рођен 11. новембра 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
191. *Милорад М. Црнковић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама. Симпатизер партизана.
192. *Владимир В. Црнковић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама.

193. *Живко А. Радојевић*, редов, рођен 1907. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Био је у партизанима и њихов је симпатизер.
194. *Ивко А. Радојевић*, редов, рођен 17. децембра 1911. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана.
195. *Миодраг Ж. Гавриловић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао у борбама против партизана.
196. *Милан М. Црнковић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
197. *Милија М. Црнковић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао у борбама против партизана. Унапређен у чин каплара 1944. године.
198. *Мирко М. Андрић*, редов, рођен 1907. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
199. *Милорад В. Јовановић*, редов, рођен 1909. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Није учествоваио у борбама. Био у партизанима и четницима и на крају у пољској стражи.
200. *Милосав М. Радојевић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Био у партизанима 1941. године.
201. *Владе Д. Поповић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Био у партизанима 1941. године.
202. *Петроније Љ. Поповић*, редов, рођен 1907. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
203. *Обрад А. Поповић*, редов, рођен 1910. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
204. *Богољуб П. Петронијевић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама. Симпатизер је партизана и њихове политике.
205. *Ђурђе М. Крчевинац*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез

ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
206. *Алекса М. Крчевинац*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
207. *Обрад М. Крчевинац*, редов, рођен 12. августа 1910. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама. Био у партизанима 1941. године.
208. *Милинко Т. Новаковић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
209. *Владе Д. Новаковић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана.
210. *Маринко Д. Јоловић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао у борбама против партизана.
211. *Радован В. Марковић*, редов, рођен 1910. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941, године као борац. Учествовао је у борбама против партизана.
212. *Димитрије Николић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
213. *Алекса Николић*, редов, рођен 1906. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
214. *Светозар Р. Јаковљевић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
215. *Милојко М. Селаковић*, редов, рођен 1923. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана. Кратко време био у партизанима 1941. године.
216. *Милијанко З. Милијановић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
217. *Обрад И. Обрадовић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.

218. *Страјин М. Марковић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
219. *Милојко М. Радовановић*, редов, рођен 1911. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао у борбама.
220. *Петко М. Милијановић*, редов, рођен 1911. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао у борбама против партизана.
221. *Богољуб М. Милијановић*, редов, рођен 1901. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана.
222. *Радојко Милијановић*, редов, рођен 1907. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама. Неутралан.
223. *Драгољуб Љ. Илић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
224. *Драгослав Љ. Илић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана.
225. *Милосав М. Илић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду као борац је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
226. *Миљко М. Црнковић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
227. *Љубомир Т. Обрадовић*, редов, рођен 1905. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. као борац. Учествовао у борбама против партизана.
228. *Чедомир В. Котлајић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду као борац је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
229. *Владе М. Котлајић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду као борац је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана.
230. *Боривоје И. Котлајић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана.

231. *Мирко К. Котлајић*, редов, рођен 1905. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
232. *Војислав К. Котлајић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
233. *Благоје Т. Котлајић*, редов, рођен 1903. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама.
234. *Милан В. Котлајић*, редов, рођен 1906. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
235. *Срећко Г. Котлајић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
236. *Петар Г. Котлајић*, редов, рођен 1906. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана.
237. *Чедомир Љ. Радовановић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама.
238. *Василије В. Радовановић*, редов, рођен 1901. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац, десетар и четовођа. Учестовао у борбама против партизана.
239. *Владе Д. Радовановић*, редов, рођен 1903. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама.
240. *Славко Д. Радовановић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана.
241. *Војислав Ж. Радовановић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учестовао је у борбама против партизана.
242. *Недељко К. Радовановић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду као борац је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
243. *Паун Р. Јаковљевић*, редов, рођен 1898. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана. Стално је у четницима.

244. *Рајин Р. Јаковљевић*, редов, рођен 1906. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана и Немаца.
245. *Светозар З. Петровић*, редов, рођен 1907. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учестовао у борбама.
246. *Ђоко Г. Петровић*, редов, рођен 1909. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
247. *Стојан М. Петровић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
248. *Драгољуб Б. Милинковић*, редов, рођен 1909. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана.
249. *Светислав Б. Милинковић*, редов, рођен 1906. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
250. *Мирко И. Мирковић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
251. *Стеван Л. Луковић*, наредник, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац и командир 3. чете. Учествовао је у свим борбама против партизана и Немаца. Никада није био у партизанима.
252. *Милован Р. Пауновић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
253. *Гојко Станић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао у борбама против партизана. Добар четник.
254. *Александар С. Станић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
255. *Јездимир В. Стојић*, редов, рођен 1903. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
256. *Владимир В. Стојић*, редов, рођен 1906. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац.

Учествовао је у борбама против партизана.
257. *Добривоје Д. Стојић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
258. *Драгиша П. Новитовић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама.
259. *Срећко М. Новитовић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао у борбама.
260. *Средоје Т. Милошевић*, редов, рођен 1901. године,из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
261. *Миломир М. Милошевић*, редов, рођен 1909. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
262. *Никола Љ. Милошевић*, жандармеријски поднаредник, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
243. *Десимир В. Јовановић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Није учествовао у борбама.
264. *Никола И. Јовановић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бриигади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама. Био је у партизанима 1941. године.
265. *Славко Д. Јовановић*, редов, рођен 1903. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама.
266. *Мирослав М. Јовановић*, редов, рођен 1909. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Учествовао у борбама. Био у партизанима 1941. године.
267. *Добривоје М. Матовић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама.
268. *Петар Т. Поповић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1941. године. Неспособан.
269. *Јездимир М. Тодоровић*, редов, рођен 1909. године, из Латвице, Срез ариљски. У ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама. Био у партизанима 1941. године.

270. *Добривоје М. Тодоровић*, редов, рођен 1905. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама.
271. *Боривоје М. Тодоровић*, редов, рођен 1908. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама. Био у партизанима 1941. године.
272. *Милојко М. Тодоровић*, редов, рођен 1909. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Био у партизанима.
273. *Миодраг М. Цукавац*, редов, рођен 1919. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама. Био је у партизанима 1941. године.
274. *Милорад М. Цукавац*, водник, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Учестовао у борбама против партизана. Био у партизанима 24 часа.
275. *Остоја М. Ђурђевић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
276. *Драгољуб С. Обрадовић*, редов, рођен 1908. године. У ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Учестовао је у борбама против партизана.
277. *Божо Б. Јовановић*, редов, рођен 1903. године, из Латвице, Срез ариљски. У ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
278. *Танасије С. Тановић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама.
279. *Ђурђе Т. Котлајић*, редов, рођен 1906. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
280. *Филипчевић В. Момир*, редов, рођен 1910. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Кратко време био у партизанима 1941. године, а затим пришао четницима.
281. *Чедомир М. Лукић*, редов, рођен 1909. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац. Учествовао је у борбама против партизана. Био је стално у четницима.
282. *Обрад М. Недељковић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године као борац.

Учествовао је у борбама против партизана.
283. *Радован Недељковић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
284. *Сретен Димитријевић*, редов, рођен 1910. године, из Латвице, Срез ариљски. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама.
285. *Миленко Павловић*, редов, рођен 1909. године. У Ариљској четничкој бригади је од 1942. године. Није учествовао у борбама.
286. *Радојко С. Крчевинац*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године као борац. Учествовао у борбама против партизана и Немаца.
287. *Славко П. Тодоровић*, редов, рођен 1905. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
288. *Милорад Ј. Крчевинац*, редов, рођен 1906. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
289. *Богољуб М. Жунић*, редов, рођен 1904. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
290. *Радиша Ђорђевић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
291. *Милован М. Јовановић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
292. *Драгољуб М. Јевремовић*, редов, рођен 1899. год, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
293. *Милан Д. Станић*, наредник, рођен 1889. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
294. *Богдан М. Перишић*, редов, рођен 1897. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године Није учествовао у борбама. Добар четник.
295. *Милоје В. Топаловић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.

296. *Милосав Н. Мијушковић*, редов, рођен 1890. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
297. *Драгић М. Перишић*, редов, рођен 1885. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Симпатисао партизане.
298. *Владица Н. Мијушковић*, редов, рођен 1891. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
299. *Љубомир Ђ. Топаловић*, редов, рођен 1897. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Симпатисао партизане.
300 *Момир Т. Ђорђевић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
301. *Милоје Р. Пузић*, редов, рођен 1898. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Симпатизер партизана.
302. *Милојко В. Топаловић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама, симпатизер партизана.
303. *Здравко В. Гавриловић*, редов, рођен 1895. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама, симпатизер партизана.
304. *Славко В. Гавриловић*, редов, рођен 1893. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Добар четник.
305. *Ђурђе Ј. Гавриловић*, редов, рођен 1904, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Помагао партизанске акције.
306. *Радомир М. Гавриловић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Био симпатизер партизана и помагао им.
307. *Савко М. Драговић*, редов, рођен 1901. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
308. *Сретен Р. Трипковић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.

309. *Петар М. Трипковић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Помагао је партизанима.
310. *Чедомир В. Трипковић*, редов, рођен 1893. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
311. *Милован Р. Костић*, редов, рођен 1894. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Симпатизер партизана.
312. *Трипко В. Трипковић*, редов, рођен 1893. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Добар четник.
313. *Обрен Т. Радојевић*, редов, рођен 1888. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
314. *Раденко С. Крчевинац*, редов, рођен 1890. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
315. *Миленко М. Јевремовић*, редов, рођен 1895. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
316. *Драгић С. Крчевинац*, редов, рођен 1895. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
317. *Михаило С. Огњевић*, наредник, рођен 1890. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Био је симпатизер партизана.
318. *Милорад Т. Обрадовић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
319. *Милић Ј. Селаковић*, редов, рођен 1898. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Стално био у четницима.
320. *Гаврило М. Селаковић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Био је стално у четницима.
321. *Десимир К. Ненадић*, редов, рођен 1896. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Био је симпатизер партизана.

322. *Радосав М. Обрадовић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Налазио се стално у четницима.
323. *Владимир К. Ненадић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Био је у партизанима и помагао их 1941. године.
324. *Чедомир К. Ненадић*, редов, рођен 1894. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Симпатизер партизана.
325. *Рајко Г. Ненадић*, редов, рођен 1892. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
326. *Јосип М. Ненадић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана. Био је стално у четницима.
327. *Симо Ж. Милосављевић*, редов, рођен 1893. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
328. *Момир Недељковић*, редов, рођен 1897. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана. Био стално у четницима.
329. *Здравко Поповић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године као борац. Није учествовао у борбама. Неутралан.
330. *Мићо М. Луковић*, редов, рођен 1907. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
331. *Раде М. Станишић*, редов, рођен 1897. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
332. Милован М. Станишић, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
333. *Драго М. Станишић*, редов, рођен 1896. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
334. *Крста М. Луковић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године као борац. Учествовао је у борбама.

335. *Микан С. Стевановић*, редов, рођен 1898. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Помагао је партизане.
336. *Милаован С. Стевановић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана.
337. *Миле Андрић*, редов, рођен 1900. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Помагао је и био симпатизер партизана.
338. *Милоје М. Андрић*, редов, рођен 1902. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
339. *Анђелко В. Јовановић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Био је у партизанима.
340. *Милош М. Радојевић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
341. *Жарко М. Крчевинац*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Симпатисао и помагао партизане.
342. *Жарко Д. Радовановић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
343. *Јанко Д. Крчевинац*, редов, рођен 1899. године, из Латвице. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
344. *Чедомир М. Крчевинац*, редов, рођен 1897. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Био симпатизер партизана.
345. *Илија Р. Новаковић*, редов, рођен 1894. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
346. *Живојин Ј. Новаковић*, редов, рођен 1899. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
347. *Милован Ј. Новаковић*, редов, рођен 1897. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.

348. *Љубинко М. Марковић*, рођен 1897. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
349. *Димитрије Новаковић*, редов, рођен 1895. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
350. *Светозар Д. Николић*, редов, рођен 1886. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
351. *Б. Љ. Живановић*, редов, рођен 1892. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
352. *Богдан Илић*, редов, рођен 1881. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
353. *Радиша В. Илић*, редов, рођен 1897. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
354. *Млађен Ђ. Илић*, редов, рођен 1890. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
355. *Будимир Ј. Илић*, редов, рођен 1888. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
356. *Драгиша Илић*, редов, рођен 1892. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
357. *Драгутин В. Црнковић*, редов, рођен 1890. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
358. *Малиша Ј. Неговановић*, редов, рођен 1897. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
359. *Миливоје Јаџић*, редов, рођен 1890. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
360. *Милун Котлајић*, редов, рођен 1893. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.

361. *Милош Р. Котлајић*, редов, рођен 1890. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
362. *Величко Ж. Радовановић*, редов, рођен 1892. године. У Јеличком четничком одреду је од 1892. године. Није учествовао у борбама.
363. *Милош К. Радовановић*, редов, рођен 1895. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
364. *Божо В. Милинковић*, редов, рођен 1885. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
365. *Милинко М. Милинковић*, редов, рођен 1890. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
366. *Алекса Р. Луковић*, редов, рођен 1886. године,из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама. Неутралан.
367. *Владимир Р. Луковић*, редов, рођен 1893. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао у борбама против партизана.
368. *Петар Л. Луковић*, редов, рођен 1890. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
369. *Тихомир Р. Пауновић*, редов, рођен 1897. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Симпатизер партизана.
370. *Светозар М. Станић*, редов, рођен 1884. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
371. *Јевто В. Стојић*, редов, рођен 1895. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Није учествовао у борбама.
372. *Момир П. Новитовић*, редов, рођен 1897. године, из Латвице, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1942. године. Није учествовао у борбама. Симпатизер партизана.
373. *Милован В. Јовановић*, редов, рођен 1886. године, из Ступчевића, Срез ариљски. Није имао распоред (мобилисан 1941). Није учествовао у борбама.

374. *Страјин О. Тодорић*, редов, рођен 1887. године, из Ступчевића, Срез ариљски. Није имао распоред (мобилисан 1941.). Није учествовао у борбама.
375. *Бранко Б, Тодоровић*, редов, рођен 1887. године, из Ступчевића, Срез ариљски. Није имао распоред (мобилисан 1941. године). Није учествовао у борбама.
376. *Бранислав Цукавац*, редов, рођен 1897. године, из Ступчевића, Срез ариљски. Није имао распоред (мобилисан 1941. године). Није учествовао у борбама.
377. *Владимир М. Мијатовић*, редов, рођен 1899. године, из Ступчевића, Срез ариљски. Није имао распоред (мобилисан 1942. године). Није учествоваоу борбама.
378. *Ђорђе В. Бекић*, редов, рођен 1890. године, из Ступчевића, Срез ариљски. Није имао распоред (мобилисан 1941. године). Није учествовао у борбама.
379. *Чедомир В. Милинковић*, каплар, рођен 29. маја 1902. године, из Ступчевића, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од јула 1941. године. Командант 4. батаљона и председник општине. Учествовао је у свим борбама против партизана и Немаца. Био стално у четницима.
380. *Гвозден Б. Поповић*, редов, рођен 17. јуна 1918. године, из Ступчевића, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Учествовао је у борбама против партизана. Стално је био у четницима.
381. *Аврам Ж. Недић*, редов, рођен 17. јануара 1896. године, из Гривске, Срез ариљски. У Јеличком четничком одреду је од 1941. године. Био је деловођа општине. Није учествовао у борбама."[98]

Овај списак обвезника Латвичке општине сачинио је и оверио командант 1. батаљона Ариљске бригаде Чедомир Милинковић у присуству Страхиње Крчевинца, Гвоздена Поповића, Милована Крчевинца, Вељка Станића и деловође општине Аврама Недића, 28. јула 1944. године у Латвици.

98 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 7583

4. 4. Мобилизација људства Ариљске бригаде

Командант Ариљске бригаде Михаило Марковић, сачинио је спискове мобилисаних људи чија је обавеза да се одмах по објави мобилизације, јаве четном команднру на зборно место заклоњено од непријатељског посматрања из ваздуха. Сваки мобилисани са собом је морао да понесе најнужније личне ствари, одећу и обућу за дужи период и расположиво оружје и муницију, као и експлозивни материјал (динамит, барут и сл.)

Списак мобилисаних бораца Прве чете Ариљске бригаде изгледао је овако:

1. „*Вукотић Страјин,* командир
2. *Гавриловић Свето,* редов
3. *Миливојевић Здравко,* редов
4. *Милошевић Михаило,* редов
5. *Вучковић Раде,* редов
6. *Стефановић Будимир,* редов
7. *Лазовић Миломир,* редов
8. *Симовић Радојица,* редов
9. *Милетић Василије,* поручник
10. *Вајић Никола,* редов
11. *Стаматовић Андрија,* борац
12. *Пузић Спасоје,* борац
13. *Џелебџић Ненад,* борац
14. *Марковић Сава,* борац
15. *Вељовић Милојко,* борац
16. *Ивановић Новак,* борац
17. *Варагић Сава,* борац
18. *Меловић Владимир,* борац
19. *Ристивојевић Тодор,* борац
20. *Паликућа Петар,* борац
21. *Совровић Василије,* борац
22. *Бјеличић Љубиша,* борац
23. *Негословић Петар,* борац
24. *Краковић Богољуб,* борац
25. *Чанчаревић Тодор,* борац
26. *Филиповић Максим,* борац
27. *Черпић Димитрије,* борац
28. *Станишковић Тодор,* борац
29. *Петронијевић Раденко,* борац
30. *Радојичић Александар,* борац
31. *Николић Михаило,* борац
32. *Миливојевић Милоје,* борац
33. *Никитовић Милан,* борац
34. *Никитовић Миљко,* борац
35. *Перишић Милован,* борац
36. *Витковић Сретен,* борац
37. *Јаковљевић Мојсо,* борац
38. *Андрић Живан,* борац
39. *Јоловић Драгиша,* борац
40. *Анђелић Драгојло,* борац
41. *Јовановић Тодор,* борац
42. *Костић Станимир,* борац
43. *Јањић Саватије,* борац
44. *Ћирковић Жарко,* борац
45. *Ђоковић Александар,* борац

За комору су мобилисани:

1. *Чворовић Радомир*, редов са коњем и товарним прибором
2. *Милошевић Драги*, редов са коњем и товарним прибором
3. *Вељовић Благоје*, редов са колима и воловима."[99]

Задатак ове чете био је да у датом моменту у своме сеоском реону, или где буде било наређено, направи што више препрека на путевима, пругама и прелазима, како би се спречило одступање непријатеља. Препреке су прављене од материјала који би се затекао на терену и који се могао бранити ватром, како не би непријатељ могао лако да поправља. Препреке су прављене набацивањем великог камења на већој дужини пута, копањем ровова преко целог пута најчешће дубине 3 метра, обарањем великог дрвећа на путу, рашрафљивањем и одношењем шина железничке пруге, кидањем телефонских линија, рушењем мостова и слично. У рад на подизању препрека укључивано је и околно становништво.

Сачињен је списак Прве латвичке чете који су чинили борци:

1. „*Милинковић Чедо*, командир
2. *Василијевић Милојко*, борац
3. *Топаловић Милован*, борац
4. *Мијушковић Петар*, борац
5. *Вукајловић Драгољуб*, борац
6. *Вукајловић Видоје*, борац
7. *Јовичић Тихомир*, борац
8. *Јовичић Миодраг*, борац
9. *Обрадовић Милован*, борац
10. *Анђелић Драгојле*, борац
11. *Крчевинац Дарије*, борац
12. *Јевремовић Мијаило*, борац
13. *Радовић Раденко*, борац
14. *Радовић Миленко*, борац
15. *Мијушковић Миленко*, борац
16. *Топаловић Бошко*, борац
17. *Луковић Л. Петар*, борац
18. *Јаковљевић Петко*, борац
19. *Пузић Младомир*, борац
20. *Радовић Миливоје*, борац
21. *Василијевић Радослав*, борац
22. *Топаловић Ђурђе*, борац
23. *Гавриловић Недељко*, борац
24. *Михаиловић Гвозде*, борац
25. *Симуничић Живко*, борац
26. *Крчевинац Страјин*, борац
27. *Крчевинац Милован*, борац
28. *Радојевић Милисав*, борац
29. *Драговић Божидар*, борац
30. *Радојевић Драгојле*, борац

99 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* У-2935

31. *Обрадовић Миленко*, борац
32. *Обрадовић Милоје*, борац
33. *Трипковић Драгољуб*, борац
34. *Трипковић Душан*, борац
35. *Трипковић Радосав*, борац
36. *Мојсиловић Радован*, борац
37. *Трипковић Видоје*, борац
38. *Топаловић Живан*, борац
39. *Јевремовић Милутин*, борац
40. *Мојсиловић Драгослав*, борац
41. *Мојсиловић Драгољуб*, борац
42. *Мојсиловић Милош*, борац
43. *Продановић Велимир*, борац
44. *Василијевић Милоје*, борац
45. *Василијевић М. Обрад*, борац
46. *Василијевић Љубинко*, борац
47. *Василијевић Мићо*, борац
48. *Тимотијевић Велимир*, борац
49. *Тимотијевић Раденко*, борац
50. *Марковић Ј. Петар*, борац
51. *Спасојевић Десимир*, борац
52. *Спасојевић Илија*, борац
53. *Спасојевић Живан*, борац
54. *Спасојевић Радојко*, борац
55. *Тодоровић Милоје*, борац
56. *Андрић Радивоје*, борац
57. *Спасојевић Радомир*, борац
58. *Јовановић Драгиша*, борац
59. *Василијевић Жарко*, борац
60. *Василијевић Д. Миле*, борац
61. *Василијевић Паун*, борац
62. *Петронијевић Драгутин*, борац
63. *Луковић Добривоје*, борац
64. *Црнковић Милојко*, борац
65. *Новаковић Љубиша*, борац
66. *Гутовић Спасоје*, потпоручник
67. *Михаиловић Милош*, Наредник
68. *Обрадовић Милија*, борац
69. *Обрадовић Раде*, борац
70. *Виторовић Витор*, борац
71. *Обрадовић Бошко*, борац
72. *Обрадовић Ђорђе*, борац
73. *Обрадовић Вучко*, борац
74. *Лазовић Живан*, борац
75. *Ненадић Јовиша*, борац
76. *Ненадић Радиша*, борац
77. *Милосављевић Радован*, борац
78. *Милосављевић Саво*, борац
79. *Ђорђевић Страјин*, борац
80. *Илић Драго*, борац
81. *Илић Петар*, борац
82. *Илић Радосав*, борац
83. *Илић Радован*, борац
84. *Пузић Милован*, борац
85. *Луковић Радосав*, борац
86. *Ђорђевић Радиша*, борац
87. *Ђорђевић В. Никола*, борац
88. *Симовић Драгиша*, борац
89. *Црнковић Радосав*, борац
90. *Црнковић Милорад*, борац
91. *Црнковић Владимир*, борац
92. *Радојевић Живко*, борац
93. *Радојевић Ивко*, борац
94. *Луковић Жарко*, борац
95. *Гавриловић Миодраг*, борац
96. *Црнковић Милан*, борац
97. *Црнковић Милија*, борац
98. *Андрић Мирко*, борац
99. *Јовановић Милорад*, борац
100. *Радојевић Милосав*, борац
101. *Поповић Владе*, борац
102. *Поповић Петроније*, борац
103. *Поповић Обрад*, борац
104. *Петронијевић Богољуб*, борац
105. *Поповић Ђорђе*, борац
106. *Крчевинац Ђурђе*, борац
107. *Крчевинац Алекса*, борац
108. *Крчевинац Обрад*, борац

109. *Новаковић Милинко*, борац
110. *Новаковић Владе*, борац
111. *Новаковић Миливоје*, борац
112. *Јоловић Маринко*, борац
113. *Марковић Радован*, борац
114. *Николић Димитрије*, борац
115. *Николић Алекса*, борац
116. *Јаковљевић Светозар*, борац
117. *Селаковић Милош*, борац
118. *Милијановић Милијанко*, борац
119. *Обрадовић Обрад*, борац
120. *Марковић Страјин*, борац
121. *Радовановић Милојко*, борац
122. *Милијановић Петко*, борац
123. *Милијановић Богољуб*, борац
124. *Милијановић Радојко*, борац
125. *Илић Љ. Драгољуб*, борац
126. *Илић Љ. Драгослав*, борац
127. *Илић Милосав*, борац
128. *Црнковић Миљко*, борац
130. *Обрадовић Љубомир*, борац
131. *Котлајић Чедомир*, борац
132. *Котлајић Владе*, борац
133. *Котлајић Боривоје*, борац
134. *Котлајић К. Мирко*, борац
135. *Котлајић Војислав*, борац
136. *Котлајић Благоје*, борац
137. *Котлајић Милан*, борац
138. *Котлајић Г. Срећко*, борац
139. *Котлајић Петар*, борац
140. *Радовановић Чедомир*, борац
141. *Радовановић Василије*, борац
142. Радовановић Владе, борац
143. *Радовановић Славко*, борац
144. *Радовановић Војислав*, борац
145. *Радовановић Недељко*, борац
146. *Јаковљевић Паун*, борац
147. *Јаковљевић Раин*, борац
148. *Петровић Светозар*, борац
149. *Петровић Ђоко*, борац
150. *Петровић Стојан*, борац
151. *Милинковић Драгољуб*, борац
152. *Милинковић Светислав*, борац
153. *Мирковић Мирко*, борац
154. *Луковић П. Стеван*, борац
155. *Пауновић Милован*, борац
156. *Станић Гојко*, борац
157. *Станић Александар*, борац
158. *Стојић Александар*, борац
159. *Стојић Јездимир*, борац
160. *Стојић Владимир*, борац
161. *Стојић Добривоје*, борац
162. *Новитовић Драгиша*, борац
163. *Новитовић Срећко*, борац
164. *Милошевић Средоје*, борац
165. *Милошевић Миломир*, борац
166. *Милошевић Милутин*, борац
167. *Милошевић Никола*, борац
168. *Јовановић Десимир*, борац
169. *Јовановић Никола*, борац
170. *Јовановић Славко*, борац
171. *Јовановић Мирослав*, борац
172. *Матовић Добривоје*, борац
173. *Поповић Т. Петар*, борац
174. *Тодоровић Јездимир*, борац
175. *Тодоровић Боривоје*, борац
176. *Тодоровић Добривоје*, борац
177. *Тодоровић Миљојко*, борац
178. *Цукавац Миодраг*, борац
179. *Цукавац Милорад*, борац
180. *Ђорђевић Остоја*, борац
181. *Обрадовић Драгољуб*, борац
182. *Јовановић Божо*, борац
183. *Јовановић Цветко*, борац
184. *Тановић Танасије*, борац
185. *Котлајић Ђурђе*, борац
186. *Филипчевић Момир*, борац
187. *Лукић Чедомир*, борац

188. *Недељковић Обрад*, борац
189. *Недељковић Радован*, борац
190. *Димитријевић Сретен*, борац
191. *Павловић Миленко*, борац
192. *Крчевинац Радојко*, борац
193. *Тодоровић Славко*, борац
194. *Тимотијевић Тихомир*, борац
195. *Крчевинац Милорад*, борац
196. *Жунић Богољуб*, борац

За комору су мобилисани:

1. *Радовановић Драгић*, редов са товарним коњем и прибором
2. *Милошевић Милутин*, редов са товарним коњем и прибором
3. *Тодоровић Чедомир*, редов са товарним коњем и прибором
4. *Радојевић Милисав*, редов са товарним коњем и прибором
5. *Димитријевић Сретен*, редов са товарним коњем и прибором
6. *Пузић Милоје*, редов са воловима и запрегом
7. *Гавриловић Ђурђе*, редов са воловима и запрегом
8. *Вељко Станић*, редов са воловима и запрегом."[100]

Обавезе ове чете приликом мобилизације су потпуно исте као и претходне.

Командант Ариљске бригаде Михаило Марковић, сачинио је мобилизацијски списак са именима 1. чете у селу Вране, Срез ариљски:

1. „*Гордић Вучко*, командир
2. *Богићевић Драгољуб*, борац
3. *Вуковић Љубинко*, борац
4. *Дукић Петко*, борац
5. *Дукић Војислав*, борац
6. *Дробњаковић Владимир*, борац
7. *Ђурић Радојко*, борац
8. *Ђунисијевић Драгиша*, борац
9. *Иконић Гвозден*, борац
10. *Јанковић Милан*, борац
11. *Каравидић Милован*, борац
12. *Младеновић Сретен*, борац
13. *Младеновић Витор*, борац
14. *Милинковић Радомир*, борац
15. *Петровић Светислав*, борац
16. *Пиперчић Миленко*, борац
17. *Ратковић Величко*, борац
18. *Ратковић Обрад*, борац
19. *Радоњић Стеван*, борац
20. *Радосављевић Данило*, борац
21. *Стојић Обрад*, борац
22. *Стојић Обрен*, борац
23. *Стојић Стојан*, борац
24. *Атанасијевић Милојко*, борац
25. *Атанасијевић Десимир*, борац
26. *Симовић Миодраг*, борац
27. *Крупниковић Милета*, борац
28. *Крупниковић Милун*, борац

100 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* у-2935

29. *Драшковић Стеван*, борац
30. *Крупниковић Милојко*, борац
31. *Крупниковић Драган*, борац
32. *Остојић Милојко*, борац
33. *Остојић Милош*, поднаредник
34. *Лончаревић Александар*, борац
35. *Мелентијевић Вукоман*, борац
36. *Стевановић Стојан*, борац
37. *Стевановић Будимир*, борац
38. *Обрадовић Радован*, борац
39. *Дрндаревић Видосав*, борац
40. *Бојовић Жарко*, борац
41. *Бојовић Драгослав*, каплар
42. *Миросављевић Михаило*, борац
43. *Крунић Милинко*, борац
44. *Томић Радул*, борац
45. *Марковић Љубинко*, борац
46. *Јовановић Д. Миломир*, борац
47. *Јовановић Петар*, борац
48. *Врањевац Миленко*, борац
49. *Василић Љубинко*, борац
50. *Милошевић Милорад*, борац
51. *Јовановић Паун*, борац
52. *Живановић Василије*, борац
53. *Живановић Крсман*, борац
54. *Костић Коста*, борац
55. *Костић Недељко*, борац
56. *Глишић Ивко*, борац
57. *Топаловић Петко*, борац
58. *Топаловић В. Обрад*, борац
59. *Јаковљевић Обрад*, борац
60. *Јаковљевић Милорад*, борац
61. *Јаковљевић Љубинко*, борац
62. *Стојадиновић Милорад*, борац
63. *Ранковић Милан*, борац
64. *Ћирковић Радојко*, борац
65. *Поповић Милан*, борац
66. *Ћуковић Љубинко*, борац
67. *Врањевац Светозар*, борац
68. *Радоњић Бранко*, борац
69. *Јевремовић Живан*, борац
70. *Ћирковић Јездимир*, борац
71. *Аћимовић Станко*, борац

За обавезе у комори били су ангажовани:

1. *Остојић Драго*, са коњем и товарним прибором
2. *Радоњић Рајко*, са воловима и запрегом
3. *Стојић Миладин*, са воловима и запрегом
4. *Милошевић Јован*, са воловима и запрегом"[101]

Командир чете је одмах по објављивању мобилизације и прикупљању људи ступао у везу са среским командатом и четама суседних села, у циљу уништавања непријатеља.

101 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* У-2935

4. 5. Списак изгинулих четника Ариљске бригаде од 1941-1944.

Командант Ариљске бригаде ваздухопловни потпоручник Михаило Марковић сачинио је списак погинулих четника из своје бригаде током рата:

1.„*Перовић Миливоје*, из Брекова, погинуо 2. августа 1941. године код Ваљева у борби против партизана као активни жандарм.

2. *Крџић Божо*, из Радобуђе, погинуо 11. августа 1941. године у Радобуђи, као председник општине.

3. *Гавриловић Цветко*, из Брекова, погинуо је у борби против партизана 14. октобра 1941. године у Ариљу.

4. *Новаковић Тиосав*, из Високе, погинуо 14. октобра 1941. године у Ариљу борећи се против партизана. Водио борбу против партизана и Хрвата на Кокином Броду.

5. *Анђелић Момир*, из Високе, погинуо 14. октобра 1941. године у Ариљу у борби против партизана. Борио се против Хрвата на Кокином Броду.

6. *Матовић Стево*, из Мочиоца, погинуо 18. октобра 1941. године у Ариљу. Учествовао у борбама са Хрватима на Кокином Броду, у Штиткову, Чајетини и Ариљу против партизана, од којих је и погинуо.

7. *Бекић Војин*, из Мочиоца, погинуо 18. октобра 1941. године у Ариљу. Учествовао у борбама са Хрватима на Кокином Броду, у Штиткову, Чајетини и Ариљу против партизана, од којих је и погинуо.

8. *Трипковић Петко*, из Мочиоца, погинуо 18. октобра 1941. године у Ариљу. Учествовао у борбама са Хрватима на Кокином Броду, у Штиткову, Чајетини и Ариљу против партизана, од којих је и погинуо.

9. *Борисављевић Раденко*, из Мочиоца, погинуо 18. октобра 1941. године у Ариљу. Учествовао у борбама са Хрватима на Кокином Броду, у Штиткову, Чајетини и Ариљу против партизана, од којих је и погинуо.

10. *Пјевовић Ранко*, из Брекова, погинуо 21. октобра 1941. године у Ариљу. Погинуо је у борби против партизана.

11. *Вранешевић Драгојле*, из Радобуђе, погинуо 25. октобра 1941. године у Краљеву. Приликом напада на Краљево као војник чете смрти упао у саму варош и јуначки се борио са Немцима.

12. *Шоловић Петар*, из Латвице, погинуо 25. октобра 1941. године у Краљеву. Био је активни пешадијски наредник, а као командир чете нарочито се истако у борбама на планини Јелици и Краљеву, против окупатора, где је јуначки погинуо.

13. *Милијановић Милоје*, из Латвице, погинуо 17. новембра 1944. године у Ужицу. Као активног четника одвели га партизани од своје куће и стрељали у Ужицу.
14. *Ђурић Илија*, из Врана, погинуо 17. новембра 1944. године у Ужицу. Као активног четника одвели га партизани од куће и стрељали у Ужицу.
15. *Марковић Момир*, из Латвице, погинуо 19. новембра 1941. године у Гучи. Као командир чете смрти нарочито се истакао у борби са окупатором на планини Јелици, у Краљеву и у борби са партизанима у Гучи, где је и погинуо.
16. *Поповић Јанко*, из Брекова, погинуо 20. новембра 1941. године у Ужицу. Као истакнутог организатора четничког покрета, убили га партизани.
17. *Дукић Пајко*, из Врана, погинуо 30. новембра 1941. године на Златибору. Као четник налазио се у болници и партизани га оставили болесног, а затим одвели на Златибор и тамо стрељали.
18. *Бојовић Милован*, из Чичкова, погинуо 30. новембра 1941. године у Ужицу. Као жандармеријски поднаредник био је у Пожешком одреду и погинуо од стране партизана.
19. *Иванишевић Момир*, из Добраче, погинуо 7. децембра 1941. године у Клисури у борби са партизанима.
20. *Радосављевић Ђорђе*, из Добраче, погинуо 7. децембра 1941. године у Клисури у борби са партизанима.
21. *Радосављевић Милисав*, из Добраче, погинуо 7. децембра 1941. године у Клисури у борби са партизанима.
22. *Радосављевић Љубиша*, из Добраче, погинуо 7. децембра 1941. године у Клисури у борби са комунистима.
23. *Радосављевић Светислав*, из Добраче, погинуо 7. децембра 1941. године у Клисури у борби против партизана.
24. *Јовановић Душан*, из Добраче, погинуо 7. децембра 1941. године у Клисури у борби против партизана.
25. *Димитријевић Љубиша*, из Добраче, погинуо 7. децембра 1941. године у Клисури у борби против партизана.
26. *Јовановић Александар*, из Добраче, погинуо 7. децембра 1941. године у Клисури у борби против партизана.
27. *Радосављевић Војислав*, из Добраче, погинуо 7. децембра 1941. године у Клисури у борби против партизана. Био је вођа одељења четника у Клисури, када су га партизани опколили у кући и запаливши му кућу, убили жену, док се он борио бацајући бомбе из куће на партизане. Када је видео да нема спаса, искочио је кроз прозор и храбро погинуо.

28. *Јовановић Ратко*, из Добраче, погинуо 7. децембра 1941. године у Клисури, у борби против Немаца.
29. *Николић Страјин*, из Бјелуше, погинуо 24. децембра 1941. године у Високој у борби са партизанима.
30. *Остојић Ивко*, из Бјелуше, погинуо 24. децембра 1941. године на Водицама у борби са партизанима.
31. *Поповић Рајко*, из Брекова, погинуо 25. децембра 1941. године у Брекову. Погинуо је при покушају да разоружа партизана Рађена Риповића(?)
32. *Лелековић Драго*, из Мочиоца, погинуо 28. децембра 1941. године у Кладници, у борби против муслимана и партизана.
33. *Мијушковић Милинко*, из Латвице, погинуо 6. јануара 1942. године у Високој, у борби против партизана.
34. *Обрадовић Ненад*, из Добраче, погинуо 6. јануара 1942. године у Високој, у борби против комуниста.
35. *Сарић Јован*, из Високе, погинуо 6. фебруара 1942. године у Радини, у борби против партизана.
36. *Милинковић Живојин*, из Брекова, погинуо 13. марта 1942. године.
37. *Шолајић Анат*, из Брекова, погинуо 10. августа 1942. године у Бјелуши, као четник.
38. *Драговић Миливоје*, из Гривске, погинуо 13. августа 1942. године у Црној Гори у борби против партизана.
39. *Нераџић Радин*, из Брекова, погинуо 29. децембра 1942. године у Брекову. Стрељала га немачка казнена експедиција.
40. *Нераџић Чедомир*, из Брекова, погинуо 29. децембра 1942. године у Брекову. Стрељала га немачка казнена експедиција.
41. *Нераџић Душан*, из Брекова, погинуо 29. децембра 1942. године у Брекову. Стрељала га немачка казнена експедиција.
42. *Максимовић Никола*, из Брекова, погинуо 29. децембра 1942. године у Брекову. Стрељала га немачка казнена експедиција.
43. *Бошковић Богољуб*, из Брекова, погинуо 29. децембра 1942. године у Брекову. Стрељала га немачка казнена експедиција.
44. *Симовић Радиша*, из Брекова, погинуо 29. децембра 1942. године. Стрељала га немачка казнена експедиција.
45. *Милинковић Светислав*, из Брекова, погинуо 29. децембра 1942. године у Брекову. Стрељала га немачка казнена експедиција.
46. *Милинковић Дмитар*, из Брекова, погинуо 29. децембра 1942. године у Брекову. Стрељала га немачка казнена експедиција.

47. *Лукић Павле*, из Брекова, погинуо 29. децембра 1942. године у Брекову. Спаљен од немачке казнене експедиције у задружној згради у Брекову.
48. *Милинковић Тинка*, из Брекова, погинула 29. децембра 1942. године у Брекову. Стрељали је Немци.
49. *Николић Наталија*, из Брекова, погинула 29. децембра 1942. године. Стрељана од Немаца.
50. *Николић Милоранка*, из Брекова, погинула 29. децембра 1942. године. Стрељали је Немци.
51. *Поповић Обрад*, из Врана, погинуо 11. фебруара 1943. године у Погледима. Немци га ухватили као четника.
52. *Врањевац Свеле*, из Врана, погинуо 15. јуна 1943. године у Ужицу. Као четник ухваћен од стране добровољаца и предат Немцима.
53. *Костић Станоје*, из Врана, погинуо 15. јуна 1943. године. Као четник ухваћен од стране добровољаца и предат Немцима.
54. *Жунић Дмитар*, из Врана, погинуо 1943. године код Нове Вароши у борби против партизана.
55. *Миошевић Миле*, из Вигошта, погинуо 15. јуна 1943. године у Ужицу. Ухватили га добровољци као четника и предали Немцима.
56. *Огњевић Милисав*, из Латвице, убијен у одбрани свога команданта 17. јуна 1943. године код Пожеге, од стране добровољаца.
57. *Ђорђевић Милојко*, из Радобуђе, убијен 15. септембра 1943. године у Радобуђи од стране добровољаца.
58. *Луковић Милан*, из Латвице, погинуо 5. септембра 1943. године у Латвици. Погинуо од стране добровољаца као стражар код ватре која је паљена уочи краљевог рођендана.
59. *Пајевић Гвозден*, из Бјелуше, погинуо 10. септембра 1943. године у Трудову. Мучки ухваћен од стране партизана и заклан.
60. *Радмиловић Вељко*, из Мочиоца, погинуо 12. септембра 1943. године на Златару у борби против партизана.
61. *Дабовић Милован*, из Мочиоца, погинуо 18. октобра 1943. године у Трудову. Као командир чете погинуо у борби против партизана.
62. *Божовић Благоје*, из Мочиоца, убијен у борби 18. октобра 1943. године у Трудову, од стране партизана.
63. *Драшковић Велимир*, из Мочиоца, погинуо 18. октобра 1943. године у Трудову од стране партизана.
64. *Драшковић Јездимир*, из Мочиоца, погинуо 18. октобра 1943. у Трудову у борби против партизана.

65. *Кувекаловић Благоје*, из Мочиоца, погинуо 18. октобра 1943. године у борби против партизана.
66. *Дамљановић Небојша*, из Мочиоца, погинуо 18. октобра 1943. године у Трудову у борби против партизана.
67. *Млађеновић Ђорђе*, из Мочиоца, погинуо 18. октобра 1943. године у Трудову, у борби против партизана.
68. *Топаловић Раденко*, из Мочиоца, погинуо 18. октобра 1943. године у Трудову у борби против партизана.
69. *Николић Слободан*, из Високе, погинуо 18. октобра 1943. у Трудову у борби против партизана.
70. *Марјановић Пајо*, из Високе, погинуо 18. октобра 1943. године у Трудову у борби против партизана.
71. *Бојовић Рако*, из Високе, погинуо 18. октобра 1943. године у Трудову у борби против партизана.
72. *Алемпијевић Велимир*, из Високе, погинуо 18. октобра 1943. године у Трудову у борби против партизана.
73. *Чаловић Ђорђе*, из Радобуђе, погинуо 22. октобра 1943. године у Санџаку у борби против партизана.
74. *Ђорђевић Славко*, из Латвице, погинуо 22. октобра 1943. године у Санџаку у борби против партизана.
75. *Новитовић Момчило*, из Добраче, погинуо 15. новембра 1943. године у Санџаку, у борби против партизана.
76. *Јевремовић Богољуб*, из Добраче, погинуо 15. новембра 1943. године у Санџаку, у борби против партизана.
77. *Николић Паун*, из Добраче, погинуо 15. новембра 1943. године у Санџаку у борби против партизана.
78. *Стаматовић Остоја*, из Мочиоца, погинуо 4. јануара 1944. године на Катићима у борби против партизана.
79. *Лазаревић Милош*, из Добраче, погинуо 10. априла 1944. године у Латвици у борби против партизана.
80. *Вукотић Мирко*, из Врана, погинуо 7. маја 1944. године у Вранама од стране добровољаца.
81. *Гачевић Славко*, из Крушчице, погинуо 10. маја 1944. године на Катићима у борби против партизана.
82. *Пајевић Страјин*, из Бјелуше, стрељали га партизани 10. маја 1944. године у Узићима.
83. *Никовић Десимир*, из Гостиља, погинуо 14. маја 1944. године на Владајама. Командир чете у Летећем батаљону Ариљске бригаде, борио

се против партизана од 1941. године до дана смрти када је од њих и погинуо."[102]

Пет партизанских бригада 9. августа стигло је у Мочиоце од којих су три пошле према Ивањици и Лиси, а друге две у правцу Негбине - Муртенице ка Чајетини. Четничка Сјеничка бригада је разбијена. Партизани су 10. августа рано ујутро из Мочиоца кренули у правцу Голије (правац Чемерница - Кадина стена - Штитково) и даље према Ибру. У долини те реке ситуација је постала много озбиљнија него што су четници очекивали. Бугари из Ариља у јачини од око 200, запосели су Клисуру, наоружани одличним наоружањем. Један батаљон Бугара кренуо је у правцу Љубиша.

Заменик команданта Среза ариљског, обавестио је команданта Ариљске бригаде 30. августа 1944. године да га је командант места Мочиоца обавестио о кретањима партизана у Срезу златиборском и Немцима у Срезу ариљскомада Партизани су се налазили у следећим местима: Радоиња, Рутоши, Вранеши, Негбина, Драглица и Доброселица. У селима Јасеново и Негбина Немци воде борбу са њима. Немци су се налазили на Буковима, Љепојевићима, Урсулама, Милојевићима и Аљиновићима, а у атару Мочиоца није било никакве војске.

Командант Ариљске бригаде Михаило Марковић, упутио је писмо 5. септембра, кратког садржаја, команданту места Мочиоца да буде опрезан приликом кретања партизана, јер се они налазе у Ариљу, Латвици, Миросаљцима и Гучи и да се борбе воде на Дивљаци и Градини. У истом писму обавештава га да је мајор Марковић стигао у Љубић и кренуо у правцу Пожеге, преко Драгачева са отприлике 8.000-10.000 хиљада бораца. Марковић је из наређење председнику општине, команданту места и председнику Равногорског народног општинског одбора да сачине тачне спискове војних обвезника у које спадају војни обвезници рођени 1909. године закључно са 1926. годиштем. Са тим списковима председник општине, командант места и председник Равногорског општинског одбора привели су све војне обвезнике поменутих годишта 13. септембра 1944. године у Латвици код основне школе у 8 часова. Војној команди морали су да се сви јаве, и они који су ослобођени као неспособни или храниоци породица, јер је у команди постојала лекарска и пријемна комисија која је прегледала и примала обвезнике. Сви обвезници носили су са собом најбољу одећу и обућу

102 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 482

коју су имали, (резервни пар веша, торбицу, прибор за јело и умивање) покривач и храну за два дана. Није дозвољавано мобилисанима да иду својим кућама ради пресвачења или узимања било какве опреме. Ова мобилизација требало је да буде извршена 1. септембра 1944. године, али ју је ситуација која је владала, одложила за 13. септембар. Сваком војном мобилисаном обвезнику била је скренута пажња да се овога пута не догоди да се не одазове позиву или да се не одазове на време, јер ће бити кажњен смрћу. У другој половини септембра почело је осипање, односно бежање из бригаде, па је Михаило Марковић наредио да се сви који су побегли из летећег батаљона и бригаде, похватају и спроведу код њега лично.

V ПОГЛАВЉЕ

МОРАВИЧКИ СРЕЗ

5. 1. Моравички срез

Почетком 1944. године опште прилике, а посебно јавна безбед ност, нису биле повољне. На овом подручју деловали су разни деструктивни елементи, крећући се по шумама и селима, пљачкајући становништво и излажући га шиканирању најниже врсте. По селима је владало право безвлашће. Народ је због овог тога постао сувише огорчен и једва је чекао крај рата како би се отресао намета који су се долазили са свих страна. Најтежи су били они који су долазили из шуме од различитих покрета отпора. Управна власт и СДС нису били у могућности да ликвидирају ово безвлашће. Ово је могла да уради једино нека већа сила. Комунистичке акције биле су почетком године сузбијане и ликвидиране. Заведена је најстрожа контрола и предузете су све мере да се комунистичка делатност и пропаганда не појављује ни у каквом облику. Четници Драгољуба Михаиловића на реону налазили су се у већим и мањим групама. Рад ових четника сводио се углавном на мобилизацију грађана. У време напада партизана на Ивањицу, поједини делови ових четника учествовали су у њиховом гоњењу према реци Лим.

Сеоско становништо се много жалило на мобилизације и претеране реквизиције, али је то испољавало више ћутке, јер се није смело протестовати. Државни органи били су удаљени од народа, док су четници преузели ту улогу и приближили му се. С обзиром да је овај срез био погранични са Санџаком, било је много долазака и одлазака који су омогућавали нелегалну трговину са муслиманима, појединцима и нелегалним организацијама. Муслимани су из Санџака прелазили у овај срез посебно 1943. године и том приликом убијали, одводили грађане и пљачкали народ застрашен поновним упадима. Муслимани су изводили недела под заштитом немачких униформи. Било је много избеглица у овом срезу из Црне Горе и Санџака, па је то стварало мучни утисак и огорчење код српског народа према муслиманима. Мала чарка је доводила до сукоба између Срба и муслимана.

Крајем децембра 1943. године према расположивим информацијама једна група партизанима налазила се у Доброселици. Кад је добио ову информацију, командант капетан Милош Марковић прикупио је одмах људство Ариљске и Пожешке бригаде, а затим обавестио Златиборски и Јаворски корпус и молио да и они прикупе снаге и заједно ударе на партизане. У међувремену партизани су се спустили до Љубиша, Негбине, Јасенова и Ојковице. Са својим јединицама Марковић

се налазио на простору: Висока – Клекова – Драшковићи – Чемерница, са резервом на Округлици, очекујући прикупљање снага из суседства.

Првог јануара 1944. године једна група партизана упала је у село Драшковићи (општина Мочиочка). Ариљска бригада истога дана деловала је, разбила ову групу и одбацила ка Ојковици. Марковић је преузео 4. јануара напад са севера на простору Бела Река – Јасеново – Ојковица. Лукачевић је истога дана предузео напад са југа од Кокиног Брода. Партизани су избили на Трудово – Штитково – Чемерницу и Мочиоце. У овој борби на страни четника погинуо је Здравко Анђић и нестао је 1 Италијан и два војника. Партизани су имали 13 мртвих. До 8. јануара партизани су се померили према истоку, а Марковић је наставио гоњење. Борба је вођена на простору Мучањ – Пресека – Маскова. Четници су имали 2 мртва, а губици код партизана су непознати. Увече истога дана Марковић је заноћио на Катићима. Тада су партизани јаким снагама у три колоне напали четнике на Катићима. Борба је трајала до 23 часа, када су се четници повукли због недостатка муниције. Овде су погинула 2 војника, а 6 је нестало, али су се сутрадан појавили, док су партизана имали 4 мртва.

Четници из Златиборског четничког корпуса,
НМУ, инв. бр. 1018

Две партизанске бригаде Прва шумадијска и Пета далматинска почетком јануара 1944. године пребациле су се преко Увца код Трудова и наступале су у три колоне ка Ивањици, па су се нашле са главним снагама на линији Штитково – Кадина стена – Чемерница – Мочиоци. Предњи делови су у Ариљском, Златиборском и Моравичком срезу. Јачина ових бригада била је преко 1.000 људи добро наоружаних аутоматским оружјем, бацачима и брдском артиљеријом, као и комором од преко 100 грла. Тада је опкољено око 400 четника војводе – поручника Вука Калаитовића у селу Дебеља који су тражили хитну помоћ, а били су већ у борби са партизанима. Један јачи партизански одред налазио се на линији Бреково (12 км јужно од Ивањице) – Мочиоци (20 км југозападно од Ивањице), опкољен од Немаца, Бугара, СДС, СГС. У Катићима, 20 км јужно од Ариља, налазио се партизански штаб, где су се концентрисале јаке снаге и то: „Далматинско – крајишка бригада у јачини од око 1.600 људи, Прва српска пролетерска бригада у јачини од око 1.800 људи и Друга муслиманска бригада у јачини од 800 људи."[103]

Почетком априла четници су уз мање борбе успели да овладају тереном на десној обали Студенице до велике окуке реке код Милића, па даље гребеном Радочела према Рудном. На Рудно је у међувремену стигао батаљон Бугара јачине 500 наоружаних војника и 4 топа. Четници су 5. априла продужили борбу на десном крилу према Дежалама и на терену на левој обали Студенице, а затим наставили правцем: Мланча, Деспотовица, Придворица, Чечина. Партизани су у овом крају опљачкали све, хране по селима уопште није било, а исхрана и дотур хране били су немогући преко планина, јер је снег био виши од 1 метра. По овако великом снегу ни товарни коњи нису се могли кретати, па се набавка хране одвијала главним путем преко Ушћа, али су партизани сметали. За акцију против ове групе партизана окупатор је упутио само једну групу, батаљон Бугара, на Рудно. Остале њихове снаге су на обезбеђењу пруге Краљево – Рашка, а добровољци су пошли у правцу Сјенице, док се мањи број задржао у Ушћу. У овим акцијама било је укупно око 3.000 добровољаца. Бугара је у Ушћу и Бањевцу било по 2 батаљона, у Рашкој и Ивањици по 1 батаљон, и у Ариљу 1 батаљон. Укупно бројно стање ових батаљона је око 4.000 људи са неколико топова. У Новом Пазару било је око 20 тенкова за одбрану клисуре Рашка – Нови Пазар. У Дугој Пољани стационирана је немачка полиција јачине 1.000 људи, а у

103 Војни архив, К-29, Д-28, Ф-3-2

Сјеници муслиманска милиција јачине око 3.000 људи који су планирани за активирање у случају наиласка и појаве партизана близу Сјенице.

Четничке снаге на челу са Р. Цветићем налазиле су се на релацији Ушће – Рашка на десној обали Ибра, са око 200 до 300 преморених људи. Штитили су прелаз преко реке. Други косовски корпус налазио се у Трнави код Рашке са 500 људи, углавном да би штитили комуникације. На путу Сјеница - Иванјица око Катића и Кушића налазио се Вук Калаит заједно са Пожежанима са 700 људи. Ово су подаци из немачких извештаја и извора, па је према томе вероватно и да су тачни. Такође, према једном немачком извештају, велика група партизана јачине око 9.000 људи 5. априла прешла је реку Лим и стигла до Јабланице предњим деловима. Према извештају команданта Среза студеничког, партизани, чија је јачина непозната, налазили су се 27. септембра на Великим ливадама. То је група коју су Немци разбили код Пожеге и преко Ариља и Драгачева прешла је преко Иванјице и изашла на Велике ливаде. Командант мајор Р. Цветић давао је упутства команданту Моравичке бригаде да остане на свом реону и да делује, односно напада и узнемирава непријатеља и прикупља неопходне податке о њему. Уколико се бригада нађе испред партизана, потребно је да се повлачи и хвата везу са корпусом у околини Рашке. Према прикупљеним подацима, мајор Цветић у заједници са Косовцима и Кесеровићем, припрема акцију за напад на Копаонику. Занимљиво је писмо мајора Цветића упућено командантима бригада од 30. септембра 1944. године, у коме их прекорева што приликом упућивања поште на писма не стављају датум и време пошиљке, јер се у току дана прима више писама, па се не зна када је које стигло, поготово када је садржај противуречан. Последњи пут упутио је прекор командантима бригада да наоружано људство не одлази у вароши Рашку и Иванјицу, јер то правом четнику не доликује, а поготову са опремом од немачких униформи: блузе, џемпери, шињели и друге ствари.

За боље одржавање веза сви команданти бригада у обавези су да пошаљу штабу корпуса по два курира коњаника као најбоље познаваоце терена на коме се штаб налази. Да је на помолу неодговорност у редовима равногораца, показују и извештаји команданата бригада и срезова који обилују нетачним и непровереним подацима са терена. Цветић апелује на своје команданте да подаци буду тачни и истинити и проверени, па да се тек шаљу у извештајима. Командант Јаворског корпуса мајор Цветић наредбом од 26. септембра именовао је за команданта Прве студеничке бригаде капетана Милана Павловића, дотадашњег

команданта Првог батаљона исте бригаде. Дотадашњи командант бригаде капетан Живорад Лазић одређен је на службу у штаб Јаворског корпуса до даљег распореда.

Према свим извештајима, крајем септембра Немци су отпочели велику офанзиву против партизана која се повољно развијала. Кесеровић је код Крушевца потукао партизане и том приликом нанео им велике губитке, запленивши велики ратни материјал. Златиборски корпус очистио је Ужички срез и заузео Бајину Башту и Рогачицу. Исто тако, партизани су у области Лесковца претрпели велике неуспехе. Борба се свуда настављала. Цветић је посебно указивао да је потребно што чешће држати зборове, не само у народу, него и међу војницима. На тим скуповма требало је указивати на циљеве равногорске борбе, а војницима још указивати и на тактичке грешке које су чињене у борбама. Зборови треба да буду чешће организовани и што боље посећени, јер је време да се појача и развије најјача пропаганда.

5. 2. Напад на Ивањицу

Према подацима штаба Друге пролетерске дивизије, јачина непријатељског гарнизона у Ивањици била је: Бугара 200, са одређеним бројем аутоматског оружја и неколико бацача, Немаца око 30, недићеваца 150 (пољска стража и граничари) са 2 тешка митраљеза. 150 Бугара се налазило на Видином кршу – Свештица (на десној обали Моравице). Ту су израдили 3 земунице, у којима су смештени водови. Око 50 Бугара налазило се у основној школи (на левој обали Моравице).Немци су били смештени у хотелу Спасовића на спрату у кући Гаја Бошковића.

Пољска стража је била смештена у згради старе полиције, а граничари у хотелу „Јавор". Направљен је један бункер у парку. Поред гробља на путу Ивањица - Ариље ископани су ровови. Утврђених положаја није било, сем што се патролирало у правцу Кушића (пут Ивањица – Сјеница). Друга пролетерска дивизија имала је намеру да у току ноћи 8/9. јануара ликвидира непријатељски гарнизон у Ивањици и Лисанском руднику на путу Ивањица – Ариље. Лисански рудник имао је посаду од око 70 Руса белогардејаца, према партизанским изворима. Како би извршили постављени задатак, партизани су кренули у три колоне:

* Десну колону чинила су два батаљона 1. далматинске бригаде са једним бацачем, на челу са командантом капетаном Обрадом Егићем.
* Средња колона био је један батаљон 1. далматинске бригаде и један

батаљон 1. пролетерске бригаде са два бацача, на челу са командантом мајором Средојем Урошевићем.
* Леву колону чинили су Шумадијска бригада, један батаљон 1. далматинске бригаде и 1 бацач. Укупно 3 батаљона, на челу са командантом мајором Ратком Софијанићем.

Обезбеђење давао је један батаљон 2. пролетерске бригаде на челу са замеником команданта бригаде капетаном Миодрагом Миловановићем.

Борци 4. крајишке бригаде у Ивањици 11. септембра 1944,
НМУ, инв. бр. 1729

Ноћу између 8. и 9. јануара јаче партизанске снаге напале су истовремено Ивањицу и Лисански рудник антимона. Тамошње власти биле су похапсиле око 25 лица из Ивањице, под сумњом да су као комунсти, комунистичко – партизански сарадници, симпатизери и јатаци знали за овај напад и сарађивали са партизанима приликом самог напада. После краће истраге коју је експозитура СД полиције из Ужица водила над овим лицима, 20 лица пуштено је на слободу, пошто против њих није могло бити ништа конкретно утврђено.

Сеоска пољска стража већ је раније посела улаз у варош из правца Ариља, док је Сеоска гранична стража посела улаз из правца Јавора. Одбрана Ивањице није организована у самој Ивањици из разлога што

су се бугарске трупе, које су располагале артиљеријом и аутоматским оружјем, повукле на бункере, одакле су почели минобацачима, артиљеријом и митраљезима да туку прилазе Ивањици, па и саму Ивањицу, на оним местима где је примећена партизанска ватра. Партизани су успели да заузму град, али су после 24 сата истерани уз знатне губитке. Њихова јачина је била око 2.500 људи са потребном комором од око 400 коња, 200 жена наоружаних махом аутоматским машинским пиштољима и комплетном болницом са 5 лекара, од којих су 3 Италијана, 1 Немац (фолксдојчер из околине Загреба) и 1 Србин, управник болнице, партизанског имена Драган.

У нападу су учествовале Друга шумадијска, Друга пролетерска и Друга далматинска бригада и поселе простор од места Клисуре на путу Ариље - Ивањица до села Шуме које се протеже уз саму варошицу Ивањицу, са десне стране пута идући од Ариља ка Ивањици у дужини од око 25 километара.

8. јануара у 1 час после пола ноћи напали су рудник Лису, који је 4 километра удаљен од Ивањице са леве стране пута Ивањица – Ариље. Рудник је бранило 150 припадника руског заштитног корпуса и после жестоког и храброг отпора који су пружили партизанима, успели су да их одбију од рудника и потисну ка Ивањици. Партизани, иако су били знатно бројнији, нису успели да заузму рудник зато што нису имали довољно аутоматског оружја и што су располагали малом количином муниције. Приликом овога напада, на страни Руса који су бранили рудник, није било жртава, изузев неколико рањених, док су партизани своје мртве и рањене другове однели са собом, тако да њихов број није могао бити утврђен. Циљ напада на рудник била је углавном пљачка и снабдевање животним намирницама, муницијом, санитетским материјалом и одећом, чега је у руднику било у већим количинама. Веровали су да ће им се рудник предати без јачег отпора, и зато су за напад одредили своје слабије снаге. Према прикупљеним подацима, види се да су имали својих људи међу радницима у руднику, те су били тачно обавештени о распореду стражарских места, бројности посаде и осталим што им је било потребно за што лакше и успешније извођење овога напада.

Остали делови партизанских снага нападали су истога дана око 3 часа ноћу Ивањицу и ушли, такорећи без озбиљнијег отпора, пошто су се Бугари који су сачињавали главну снагу, налазили у својим бункерима на десној обали Моравице. Њима је благовремено пришао и одред СД пољске и граничне страже у јачини од око 220 људи. Када су пар-

тизани ушли у варош, поставили су на поједине истакнутије куће и грађевине своје митраљезе, те давали отпор Бугарима и српским оружаним снагама које су их засипале ватром са десне стране Моравице. У Ивањици су партизани провели скоро 24 часа и том приликом тражили по специјаним списковима којима су располагали већи број националних људи које је требало са собом да одведу. Међутим, они су се благовремено склонили, па су партизани успели са собом да одведу само Влају Константиновића, апотекара, кога су пустили након три дана, која је провео под истрагом у њиховом штабу. Видевши да се не могу одржати, стално засипани јаком ватром из бугарских топова, бацача и тешких митраљеза, партизани су били принуђени да одступе и да се 10. јануара у 5 часова изјутра, повуку у правцу Опаљеника. Немачка и бугарска војска и СДС водиле су уличну борбу са партизанима. Том приликом је заробљено, или су пришли партизанима, 70 Бугара, међу којима и 1 официр. Приликом борби много је грађевина јако оштећено и порушено, а међу њима и сама зграда начелства која је 9. јануара у току дана неколико пута заузимана, час од Бугара, час од партизана. Тада су уништена и многа службена акта. Партизани су се повратили на простор Шареника којег су држали раније. Од мештана који су избегли са простора на којем су партизани, дознао сам да комунисти певају: „Аој, Тито, гујо љута, сахрани нас покрај пута!”[104]

Партизани су се касније жалили да им напад на рудник није успео због месечине и Марковића, јер су 10, 11, 12. и 13. јануара вођене борбе у којима су потиснути.

Резултати борбе у Ивањици од 9. до 11. јануара су следећи: „Немаца је погинуло 3, један је рањен и петоро нестало. Код Бугара је 10 погинуло (међу њима и њихов командант) и 20 рањено. Код СДС 3 погинула и 3 рањена. Укупно је погинуло грађана 10 и 20 рањено. Партизана је погинуло 10 и већи број је заробљен.”[105] Према извештају среског начелника Ивањице у борби је погинуло: „2 из Пољске страже, 2 из Граничне страже, 6 Немаца, од којих 5 заробљеника и 7 Бугара. Грађана је погинуло 7 и било је 12 рањених. Укупно, међу грађанством и бугарским, немачким и српским војним снагама, које су браниле Ивањицу, било је до 30 жртава. Међу партизанима нађено је 5 мртвих, од којих

104 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* Инв. број 452

105 Војни архив, К-29, Д-25, Ф-3-1

1 политички комесар и 1 командир чете. Према изјави оних који су возили рањене партизане, било је око 60, које рањених, које мртвих."[106]

Према партизанском извештају непријатељ је у Ивањици имао велике губитке: „Убијена су 3 Немца, међу њима 1 официр - капетан. Пет Немаца је заробљено, затим 8 бугарских војника, 1 белогардејац, неколико четника и недићеваца. Укупно је било око 60 мртвих Немаца, Бугара, четника и недићеваца, и преко 60 заробљених и рањених. Са партизанске стране било је 3 мртва и 18 рањених. Заплењено је 6 пушкомитраљеза, 8 машингевера, 20 пушака, 15 коња и доста хране."[107] У даљем повлачењу и у борби са четничким одредом мајора Цветића који их је сустигао и дочекао код села Кушићи, рачуна се да су партизани изгубили до 80 људи, док их је неколико стотина избачено из строја - рањено. После борбе са четницима код Кушића, партизани, и то њихови заштитни делови, повукли су се правцем Јасеново – Љубиш – Негбина – Муртеница у Златиборском срезу и Радоиње у Нововарошком срезу, док су се главни делови повукли у Вишеградски срез и прешли на десну обалу Лима према Рудом.

Бугари су још читав дан после одласка партизана из топова и бацача тукли варош из које се становништво повукло или сакрило у подруме и заклоне, верујући да се партизани још увек налазе у вароши. Тако су порушили и оштетили знатан број кућа. Када су ушли у варош, извели су у правцу градске болнице скоро све мушко и већи део женског становништва, па су затим под маском претресања ради проналаска сакривених партизана, безобзирно пљачкали и носили све што им је дошло до руку, тако да се штета само од пљачке нанете грађанству, цени до 20.000.000 динара. Како су партизани држали већи део Моравичког среза, то су у неколико општина уништили сву архиву, обили касе и сву готовину, као и хартије од вредности, однели. „Тако су у Приликама однели преко 120.000 динара, у Опаљенику, Кушићима, Брезови исто тако. Касу Ивањичке општине су обили и однели преко 100.000 динара."[108]

Приликом упада комуниста у Ивањицу и по њиховом изласку из вароши, начелство је извршило хапшење симпатизера и рођака активних комуниста. Тада је ухапшено 25 лица над којима је вршена истрага

106 Војни архив, К-29, Д-31, Ф-3-1

107 ВИИ, *Зборник докумената и података о НОР*, Том 1, књ. 20,565

108 Војни архив, К-29, д-31, Ф-3-1

са органима немачке полиције, СД полиције из Ужица. Након истраге, 20 је пуштено, а 5 спроведено у Ужице. По мишљењу начелника среза, Ивањица је требало да буде вратница кроз коју су партизани намеравали да прођу и уђу у Србију. Како би осујетио ту намеру, варош је требало обезбедити оружаним одредима, па се обратио за помоћ и затражио чету добровољаца или Немаца. Партизани су отерани са територије среза, али су њихове тројке и даље крстариле по околини. Борбе су вођене у овом периоду и код Равне Горе (19 км западно од Ивањице) и Брезове (15 км западно од Ивањице).

Ноћу између 14. и 15. јануара дошло је до борбе одреда СДС са партизанима код села Мачкова у Срезу моравичком: „У овим борбама партизани су имали преко 100 мртвих и заробљених. Губици на страни СДС су незнатни"[109]

14. јануара у два наврата немачки авиони бомбардовали су Катиће и тада су партизански одреди растурени, да су се разишли у неколико праваца: Далматинско-крајишка бригада кретала се према Јавору, 18 км западно од Ариља, и сукобљавала се са четничким одредима мајора Цветића који је запосео Јавор и околину. Прва Српска пролетерска бригада повукла се према Брекову, 14 км југозападно од Ариља и Добрачи, 10 км јужно од Ариља, па се сукобила се са бугарском војском и СДС. Друга муслиманска бригада повукла се правцем Клисуре, 10 км јужно од Ариља. Бугари и СДС заузели су линију Клокоч - Латвичка планина (6 км јужно од Ариља) - Радобуђа (10 км западно од Ариља). У овим сукобима учествовала је немачка и бугарска војска, СДС, и СГ стража.

Према подацима којима располажемо, погинули су: „Одред Ивањица: наредник *Грубачић Андрија*, наредник *Радоњић Десимир*; рањени: стражар *Станић Здравко* и поднаредник *Громовић Драгослав*; одведени су: каплар *Ђурчић Десимир* и стражар *Даниловић Ратко*. Одред Ариље: погинули: поднаредник *Влатковић Ј. Богдан*, каплар *Роамнић М. Милета*, стражари *Василијевић О. Радул* и *Вучићевић М. Раде*; рањени су: стражар *Павићевић Р. Милорад* и *Спасојевић С. Видоје*. Одред Пожега: рањен је водник *Ђајић Ј. Здравко*, одведен је стражар *Тимотијевић С. Трифун*. СДГ стража имала је 2 мртва и 4 одведена. Код немачких војника, а према подацима немачке фелџандармерије заробљена су 4 војника и партизани су их стрељали. Код немачких граничара била су 2 мртва, 1 рањен и 1 заробљен. На страни Бугара било је губитака:

109 Војни архив, К-25, Д-42 , Ф-1

1 официр је погинуо (командант батаљона), 1 тешко рањен, 10 војника је погинуло, 14 рањено и 9 нестало. У Ивањици је погинуло 7 грађана и 12 рањено. Са осталих места где је борба вођена, за Немце и Бугаре нема података. Губици партизана код Ивањице су око 100 мртвих и заробљених, а код Јавора, Катића и Добраче 70. После немачког бомбардовања Катића било је око 150 мртвих партизана, међу којима је било и заробљеника – рањеника које су касније Бугари поубијали. Заробљена су 33 партизана."[110] Код четника било је доста губитака, али се тачан број не зна. Одреди СДС Ариљског, Пожешког и Моравичког среза стално се налазе у акцији на терену, али знатно оскудевају у аутоматском оружју и муницији, и зато нису у могућности да предузму јаче акције.

У другој половини јануара партизанске групе на територији Моравичког среза у Катићима, Кушићима, Опаљенику и око Јавора, напустиле су ове крајеве и пребацују се преко Санџака у правцу Јасенова, у Златиборском срезу. По партизанском напуштању ове територије, враћају се бугарска војска, СДС, као и четници. Партизанске снаге које су се пребациле преко Златибора ка Белом брду (24 км југозападно од Чајетине) водиле су борбу 23. јануара са немачком јединицом из Вишеграда и четничким одредом Вишеградске, Златиборске и Прибојске бригаде.

У овој борби губици су следећи: „Код Немаца 10 мртвих војника и 1 рањен. Код четника 17 мртвих и више рањених. Партизански губици су непознати. Овде су партизани запалили 2 немачка камиона, заробили три тешка митраљеза и 1 тешки бацач мина."[111] После ове борбе партизани су се повукли у два правца и то: једна група према селу Штрпци, 23 км југозападно од Чајетине, и они су се сукобили са немачком јединицом и четницима који су дошли из Пријепоља преко Прибоја. У овој борби губици су следећи: „Код Немаца 1 погинуо, 4 рањена; код четника 3 погинула и више рањено; код партизана пронађено је 12 мртвих, а рањене су одвели са собом."[112] Остале партизанске снаге пребациле су се код реке Увац (26 км југозападно од Чајетине) преко Лима. После борбе у Штрпцима исто тако се и прва група пребацила

110 Војни архив, К-29, Д-28, Ф-3-2

111 Војни архив, К-29, Д-30, Ф-3-1

112 *Исто.*

код Увца преко Лима. Процењује се да је јачина партизана била око 3.000 људи у Сјеверину, Саставцима (8 км југоисточно од Рудог) и Касидолу, 5 км источно од Саставака. Главни партизански штаб налази се у Саставцима, на путу Рудо – Пљевља. У штабу су се налазила 4 Енглеза, међу којима пуковник Томсон, звани Марко, бивши директор рудника Трепча. Партизани су у наведеном сектору до Фоче (Босна) на запоседнутом терену имали укупно 8 – 10 хиљада људи. У запоседнутим местима партизани су одузимали од сељака сточну и људску храну, док су се они склањали и бежали испред њих.

Борци 23. дивизије у Јабланици на Златибору 1944,
НМУ, инв. бр. 1718

Други добровољачки пук 25. марта око 17 часова сукобио се са једном колоном партизана у близини Сипчине и Прилика, 8 км северно од Ивањице. Наредбом штаба 1. пролетерске ударне бригаде од 25. марта, њихове снаге распоређене су:

* „Први батаљон извршиће покрет 25. марта у 6 часова правцем: Кушићи – Матићи – Седлар – Кривокуће – Ковине – Лепосавићи.
* Други батаљон извршиће покрет 25. марта у 9 часова правцем као и први батаљон и сместити се у исто село.
* Трећи батаљон извршиће покрет 25. марта у 9 часова, правцем за 4.

батаљоном и сместити се у село Парезани, са задатком одржавања везе са 1. српском бригадом која се налазила у селу Комадине.
* Четврти батаљон извршиће покрет 25. марта у 9 часова правцем: Маскова – Кушићи – Матићи – Седлар – Кривокуће – Мало Братљево – Каменица, и на том делу ће се разместити."[113]

Штаб бригаде кретао се са 2. батаљоном и сместио се у Лепосавићима. Јединице 1. крајишке дивизије заузеле су следећи положај: 1. бригада на сектору Осаоница, 10. бригада на сектору Глеђице, а 5. бригада на сектору Равна Гора.

Иако су партизанске снаге биле јаке, пук је примио борбу и водио је све до поноћи, када је под тешком борбом отпочео повлачење у правцу Лисе. У овој борби добровољци су имали 4 мртва и 15 рањених. Бугарски батаљон који је овога дана пошао из Ивањице, сукобио се и водио борбу заједно са одредом пољске и граничне страже, са другом колоном партизана код Опаљеника, 12 км западно од Ивањице и Црвене Горе. Како су партизани били надмоћнији, батаљон је одбачен и био приморан на одступање, те је око поноћи стигао у Ивањицу. Бугари су имали 8 мртвих, међу којима 1 официр, 2 тешко рањена, од којих је, опет, један официр. Снаге СДС које су упућене у сусрет партизанима, разбијене су, па је постојала опасност да партизани који су их гонили, заузму Ивањицу. Зато су команданти СГС и СДС после детаљног извиђања, половином расположивог људства запосели околне висове, а другом половином запосели Ивањицу ради одбране. Како су добровољачки и бугарски делови одступили на линију Ивањица – Лиса, партизани ипак нису напали Ивањицу нити Лису, већ су отпочели опрезно опкољавање Ивањице са југоистока и покрете од Добраче и Сивчине према једном бугарском батаљону, који се у току ноћи 25. и 26 марта налазио у Шаренику и Приликама. 26. марта бугарски батаљон у селу Добраче, западно од Клисуре, извршио је покрет преко Шареника према Приликама, и истога дана око 9 часова био нападнут од јаких партизанских снага. Борба је трајала до 12 часова. Командант батаљона тражио је помоћ добровољаца, али му она није пружена, јер се људство после ноћне борбе тек прикупљало. Команданти СГС и СДС упутили су два одреда ради утврђивања јачине партизана и њиховог распореда. Ови одреди утврдили су да партизани држе линију Локва – Дебело

113 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* Инв. број 7724

брдо – Црвена гора. Ови одреди дошли су на тој линији у сукоб са партизанима и после краће борбе вратили се у Ивањицу. Извиђањем је утврђено да се партизани све више рокирају и опкољавају варош са источне стране. Командант бугарских дивизија дошао је у Ивањицу из Ужица 26. марта, као и један митраљески бугарски батаљон, који је упућен на положај 4 км јужно од Ивањице где је и заноћио. После упознавања ситуације на терену, бугарски командант се вратио у Ужице: „Бугарски делови и делови СДС и СГС из Ивањице заноћили су 26/27. марта на положајима за одбрану вароши и са мањим извиђачким деловима на линији Глијеч – Ритине – Шљивићи – Бедина Варош. Партизани су напали бугарске трупе код Клисуре 26. марта пре подне. Напад је одбијен. Имали су 30 мртвих и 3 заробљеника."[114]

4. батаљон 4. крајишке бригаде 5. ударне дивизије улази у Ивањицу септембра 1944, НМУ, инв. бр. 1730

Воја Лукачевић у писму од 27. марта упућеном П. Раковићу описује ситуацију на терену овако: „Једна јача партизанска група спустила се правцем од Мочиоца у три колоне према Ивањици. Десна, правцем Опаљеник – Међуречје – Будожеља; средња, преко Сивчине

114 Војни архив, К-29, Д-35, Ф-3-2

према Ивањици (ова колона, како стоји у извештају, разбила је Бугаре и љотићевце који су одступали према Лисанском руднику) лева је наступала преко Шареника ка Приликама (ова колона је изгледа била пресекла пут Ариље – Ивањица). Разбијени Бугари и љотићевци, према свему, били су се прикупили на десној обали Моравице. Мајор Цветић и Милош Марковић са једним делом Драгачеваца, налазили су се, према подацима, у области Трудова. За Кондора се претпоставља да је водио борбе са Златиборцима (око 600) против партизана. Паве Ђуришић и Васиљевић затварали су простор Вишеград – Прибој, тако да је партизанима пресечена веза са правца откуда су дошли.

Очекивао се долазак Таковске бригаде у Драгачево и уз Драгачевску бригаду, број бораца износио би око 700. Ваљевски корпус и Рачић налазили су се у Црногорском и Рачанском срезу.

У Ивањицу је 27. марта стигао један моторизовани немачки батаљон са две чете, као и командант Другог добровољачког пука. Истога дана, одреди упућени ради извиђања, утврдили су да се партизани са јаким снагама налазе на линији: Дебело Брдо – Грбићи – Зарићи – Арсенијевићи. На основу ових података, и с обзиром на присуство једног моторизованог немачког батаљона и Добровољачког пука у Ивањици, одлучено је да се партизани нападну на овој линији 27. марта у 10 часова. Међутим, у последњем моменту, када је већ издата заповест, стигла је наредба немачких власти да се за ову борбу не могу употребити добровољци и немачки батаљон, већ да они треба да се упуте у Чачак. Због ове промене, дошло је до преокрета, па су против партизана отишла 3 бугарска батаљона и 1 одред сачињен од људства СДС и СГС. На 4 км од Ивањице дошло је до борбе са партизанима који су такође пошли у напад, и ова борба, са мањим и већим прекидима, вођена је до мрака. Остатак стражара СДС и СГС преузео је обезбеђење саме вароши и постављен је за одбрану уз једно тенковско одељење које је стигло из Ужица. Према извештају мајора Павићевића од 27. марта, који је поднео Београду, ситуација на терену је оваква: партизани држе линију Село Будожеља – Локва (4 км јужно од Ивањице) – Грчко гробље – Међуречје – Рокци – Црвена гора – Опаљеник – Катићи – Шареник. Испред те линије су предстраже и извиђачки делови. У Ивањици је формиран штаб од делова Бугара, СДС, Немаца, СГС и организације Драгољуба Михаиловића за општу акцију која је почела. Партизани, који су прешли у Србију у јачини 8-10 хиљада, налазе се на поменутој линији и у селу Љубиш у Срезу златиборском.

Друга пролетерска бригада, у селу Доња Јабланица,
марта 1944, НМУ, инв. бр. 9532

На другим местима није их било. Све снаге су према Ивањици, Руднику, и Клисури. Добровољци Марисава Петровића били су разбијени, и после прикупљања, констатовани су губици: 4 мртва и 11 рањених.

У Клисури је 26. марта вођена борба између Бугара и партизана. Партизани су имали 30 мртвих и 4 заробљена. Бугарски губици су непознати.

Према извештају моравичког среског команданта, поручника Р. В. Бојовића, а према информацијама добијеним од курира, 28. марта ситуација на подручју среза изгледала је овако: Под притиском бугарских трупа, СДС и СГС, партизани су одступили од Ивањице у три групе и то:

* 1. пролетерска дивизија одступа у правцу Голије и задржава се у околини Средње Реке.
* 5. крајишка дивизија одступила је у југозападном правцу од Ивањице и прикупљала се у околини села Придворица, 25 км југоисточно од Ивањице. Помоћне снаге Крајишке дивизије задржале су се у селу Рудно, 45 км југоисточно од Ивањице, према Рашкој. Приликом повлачења оставили су велики број тројки које су им штитиле одступницу. Јачина поменутих дивизија је 5-6.000 људи.

Прва партизанска дивизија, која је прешла на територију Среза моравичког, по свему судећи налазила се у околини Катића и Љубиша (Златибор) и није било познато куда би требало да крене. Јачина ове дивизије била је 2-3.000 људи.

По повратку из Старог Раса почетком априла, М. Марковић је задржао око 420 војника углавном је боравио у Мочиоцима и околини. Ради извиђања, стално је био на линији: Катићи – Мучањ – Пресека. Са партизанима су до половине априла вођене сталне борбе, невеликог обима. Ноћу 11/12. априла Златиборска бригада ставила се самоинцијативно на располагање М. Марковићу.

Сутрадан, прикључила се и Ужичка бригада. Осим поменутих снага, из Ариљског среза Марковић је прикупио још 140 људи који се налазе око Добраче и Латвице. Из 1. пожешке бригаде код Марковића се налазио Летећи батаљон јачине 110 људи, а из 1. пожешке није имао никога, јер оно што је било сталних, одвео је Топаловић. Тад долази и до несугласица између Топаловића, који врбује војнике за своју бригаду, и Марковића.

На место звано Оштра глава 7. априла упућено је 160 стражара из Ивањице и тамо су се сукобили са партизанима у близини села Луке. Процена је да их је било око 450. Услед обостраног пушкарања, партизани су се повукли на суседно брдо и тамо се поделили у две неприметне групе. Једна група је отишла у правцу села Ваче и тамо се сукобила са 60 четника равногорске бригаде. Друга група је остала на брду и даље пушкарала са стражарима СДС који су се спустили са Оштре главе у Луке. Према подацима, партизани су се 7. априла налазили у Братљеву, Придворици, Мланчи, Голешу, Запоточју, Вељовићима, Врмбоју, Богићевићима, Којиновићима, Алексићима, Великим ливадама, Глушцима, Будожељи и Глећици. У овим местима вршили су присилну мобилизацију, држали зборове и одузимали стоку од народа. Истога дана у 6 часова вођена је борба на линији: Оштра глава – Дебело брдо – село Вучковица – Котража – Вича. Снагама од око 1000 људи надирали су према долини Лучке реке, Лукама, Вучковици и Вичи, ка Чачку. Распоред снага против партизана је: Из Ивањице 200 СДС смештених на Оштрој глави и Дебелом брду. Чета добровољаца је на Вијенцу. Два батаљона добровољаца су у Котражи. Бугари су из бункера око Ивањице бомбардовали артиљеријом околину. Сутрадан, 8. априла од 7-22 часа, вођена је борба између партизана и четника мајора Цветића на реону Општине вионичке, али исход борбе није познат. Према извештају среског начелника, партизана има у следећим сели-

ма: Ерчеге, М. Братљево, Братљево, Глеђице, Куманица, Равна Гора и Округлица, а за бројно стање се не зна. Истога дана по подне, вођена је борба између добровољаца и партизана. Услед надмоћности партизана, добровољци су се повукли према Вучковици и Котражи. Претпоставља се да је у овој борби погинуо командир чете. Стражари СДС и СГС увече су се повукли заједно са једним бугарским батаљоном у Ивањицу. Немци су са неколико тенкова изашли на Вијенац, где су се задржали. У Ивањици је било доста Немаца и Бугара, али ни једни ни други не иду на терен, иако су партизани опколили варош. Једна група Немаца, која је дошла пре неколико дана, држала је косу 3 до 4 километара од села Међуречје – Главинићи до села Бедина Варош, али други Немци, који су дошли са 50 – 60 камиона, Бранденбуршка дивизија, седи у Ивањици и не излази нигде. Партизани су се налазили у већим групама у Кнежевићима (Општина братљевска), Деретину (Опаљеник), Кушићима и Равној Гори (Општина смиљевачка). Према извештају среског начелника, по свим овим општинама партизани пљачкају, одузимају стоку и друге ствари, а пред сељацима изјављују да им није циљ преузимање власти, већ само стварање метежа. Болнице им се налазе у братљевској школи и у Равној Гори у приватној кући Јова Кривокуће, а штаб у бившој жандармеријској станици, такође у Братљеву. „На објекту Вијенац (Лиса), где су вођене борбе између партизана и добровољаца, налазе се два леша добровољаца и леш командира чете унакажен, јер су му уши и нос одсечени."[115]

Око 150 партизана 11. априла прешло је из Кушића у Катиће и тамо се сукобили са четницима Ариљске бригаде. Није познато да ли је било жртава. Сутрадан је отпочела борба између Немаца и партизана на терену Лучке општине и према подацима партизана, било их је око 1.000, али су се под притиском Немаца, повукли у правцу села Осеница и Мланча. Исход борбе је непознат. Златиборска бригада која је ушла у састав Марковићевих снага, 13. априла сместила се у Катићима. Ариљска је лево од ње, на Мећи. Пред зору 14. априла партизани нападају Катиће, али ове две бригаде заједничким снагама одбацују их на почетне положаје. Истога дана, Златиборска бригада враћа се у Белу Реку, а у Катиће долази батаљон добровољаца јачине 450 људи. Партизани 15. априла поново нападају Катиће и успевају да заузму шанчеве, али их добровољци одбијају. Истога дана састају се у Равној Гори М.

115 Војни архив, К-29, Д-42, Ф-3-1

Марковић, Д. Радовић и пуковник Симић. Разговарало се о заузимању положаја четничких снага. Ноћу 15. априла око 24 часа партизани нападају у три колоне: једна преко Аништа на Мучањ, друга на Глог и Чешаљ и трећа на Катиће и Градину.

4. крајишка бригада 5. ударне дивизије у Ивањици,
11. септембра 1944, НМУ, инв. бр. 1731

После јаке трочасовне борбе партизани заузимају поменуте положаје, а четници се повлаче на линију: Клеков врх – К–122 и К–122. Батаљон који је посео Гумешевац – Црна стена, остао је на свом положају. Око 4 часа (по месечини) Марковић предузима повратни напад и до 8 часова овла је положајима Мучањ – Глог – Чешаљ. У 8:30 часова партизани поново преузимају Чешаљ. У 9 сати Чешаљ је поново у рукама четника, а око 10 часова борба јењава и партизани су на простору: Катићи – Маће – Водице – Шареник и тамо нема нико да их задржи. Ово је била једна од најтежих борби. Исход борбе је следећи: „Партизани су одбачени. На поменутом простору код четника је 6 мртвих и 4 рањена. Код партизана 21 мртав, број рањених непознат."[116] Један заробљени партизан изјавио је да у Кушићима нема партизана и да су сви кренули према Катићима. Партизанске групе које су се налазиле око Дебелог јасена и Мланче, надиру према Ушћу, како би се пребациле преко Ибра и дочепале Копаоника и Јастрепца, а остале групе надиру ка Ковиљу не би ли извршиле продор ка Санџаку. Занимљив је извештај среског начелника Ивањице окружном начелнику у Ужицу од 11. маја, којим га извештава о ситуацији и приликама у повереном му срезу. Посебно истиче да је Срез очишћен од партизана и са њиховим одласком живот почиње нормално да се одвија и тече. У време њиховог дивљања, у групама од по 200-300 људи, а често и по 1.000 и више, пребацивали су се из општине у општину задржавајући се 10 до 15 дана. После њиховог деловања остајали су видни трагови пустошења и пљачки, јер се нису задовољавали само тиме, него су палили и све општинске архиве и народу нарезивали намете у намирницама и стоци, а ко се не би одазвао, одузимали би силом, и у томе су ишли толико далеко, да су чак људима волове из јарма са њиве одузимали, клали и гостили се. Све боље коње су одузимали, као и жито и брашно, где год су нашли. Пред народом су своје поступке правдали да су они једина народноослободилачка војска коју треба помоћи, јер васкрс слободе зависи једино од њих, а не од других оружаних одреда и да им није стало до преузимања власти. Вршили су притисак и наговарали народ да им приђе и пошто је одзив био никакав, почели су да их одводе силом и користе за пренос рањеника. Сви тако одведени, у погодном моменту враћали су се својим кућама. Према причању одбеглих из партизанских редова, свака чета код партизана морала је да има „четри аутоматска оружја,

116 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 462

сваки митраљез 500 метака, као и сваки борац по најмање 30 комада. Сваки батаљон морао је имати по један бацач, по једну противтенковску пушку и по један топ. Батаљонску комору обично је сачињавало по 40 коња, од којих преко 10 носе муницију."[117] Партизани су у борбама максимално ангажовани и пожртвовани, а лешеве четника и посебно добровољаца, унакажавали су одсецањем ушију и носа. Заробљене добровољце су најчешће убијали. Партизани су били притешњени са свих страна и уз велике губитке у мртвим и рањеним, повукли су се пут Босне да траже себи излаз на другој страни. Ненаоружане сељаке ретко су убијали, али се и то дешавало. Четници Моравичке бригаде водили су борбе 14. маја са партизанима на месту Шанац гробље и били су приморани да се повуку. Следећег дана немачке трупе водиле су борбу са партизанима између Мучња и Чемернице. Немци су имали 1 мртвог и 4 рањена, а партизани више мртвих и рањених. Ноћу између 15. и 16 маја партизани су се пребацили преко Увца у Санџак.

Командант Моравичког среза поручник Ц. Гвозденовић 22. јуна 1944. године обавештава команданте општина како добровољци и Недићева влада намеравају да мобилишу младиће од 17 до 25 година. Југословенска војска у отаџбини нема младиће за Љотићеву и Недићеву војску која је у служби окупатора, наводи у свом обавештењу командант среза. Председници општина поднеће извештаје Недићевој власти, односно среским властима да су младићи тих година пријављени у четнике приликом напада партизана на Моравички срез и да се налазе на граници према партизанима. Требало је спречити по сваку цену Љотићеву и Недићеву мобилизацију и то је саопштено грађанству на погодан начин. Истим саопштењем команданти општина су обавештени да је командант Јаворског корпуса 20. јуна 1944. године, у вези са наређењем Врховне команде ЈВО, сменио команданта Моравичке бригаде капетана М. Павловића, а за команданта ове бригаде истом наредбом одредио потпоручника Милана Ивановића, опробаног борца још из 1941. године.

Моравички срез био је подељен на 4 реона ради правилнијег функционисања и вршења службе. Командант среза именовао је и постављао на дужност команданте реона, а њима су били потчињени команданти општина и чланови РНО. Дешавало се да команданти реона вишег чина буду замењени људима нижег чина. Тако је командант 1. реона

117 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 7482

капетан 1. класе Лазар Раичевић смењен, а на његово место постављен жандармеријски наредник Вукоман В. Бојовић. Овом реону припадале су следеће општине: Осатичка, Придворичка, Вионичка и Средњоречка. Команданти реона били су одговорни за свој рад и извршавање наређења команданту среза. Били су одговорни за успостављање реда, односно полицијских тројки за одржавање реда, у својим реонима. Има ли су задатак да се искључиво посвете службеним пословима, јер су то захтевали интереси опште ствари.

5. 3. Списак активних и резервних официра и подофицира настањених у Општини ивањичкој

1. *Миловановић Милисав*, резервни поднаредник, рођен 1908. године
2. *Љујић Драгољуб*, резервни наредник, рођен 1911. године, налазио се у четницима
3. *Шатовић Петар*, резервни потпоручник, рођен 1912, на служби у Београду
4. *Стојановић Богољуб*, резервни каплар, рођен 1906. године
5. *Балтић Драгољуб*, резервни каплар 1. класе, рођен 1896, на служби у Великом Бечкереку
6. *Ђукић Љубинко*, резервни поднаредник, рођен 1915. са службом у Ариљу
7. *Петровић Светозар*, резервни мајор, рођен 1884. године, у заробљеништву
8. *Зечевић Богољуб*, резервни потпоручник, рођен 1914, на служби у Београду
9. *Шолајић Драгољуб*, резервни поручник, рођен 1899. године, налази се у четницима
10. *Митрашиновић Ђурђе*, резервни потпоручник, рођен 1914. године, био у логору
11. *Јеремић Бранко*, резервни наредник, рођен 1909. године, на служби у Београду
12. *Јеремић Здравко*, резервни каплар, рођен 1912. године
13. *Милутиновић Јован*, резервни поручник, рођен 1900. године, на служби у Београду
14. *Радојевић Вељко*, резервни потпоручник, рођен 1908. године
15. *Павловић Цветко*, резервни потпоручник, рођен 1906. године, железнички чиновник у Лопатници
16. *Павловић Иван*, резервни потпоручник, рођен 1915. године, учитељ

у Каменици
17. *Ђукић Богосав*, резервни каплар, рођен 1897. године
18. *Бошковић Младен*, резервни наредник, рођен 1912. године, налазио се у четницима
19. *Мићић Душан*, резервни наредник, рођен 1909. године
20. *Луковић Живко*, резервни поручник, рођен 1898. године
21. *Пурић Милан*, резервни поручник, рођен 1909. године, налазио се у логору
22. *Пурић Михаило*, активни поручник, рођен 1906. године
23. *Спасовић Душан*, резервни потпоручник, рођен 1910. године, налазио се у заробљеништву
24. *Спасовић Радослав*, резервни наредник, рођен 1908. године, активни четник
25. *Ђурчић Милентије*, резервни поручник, рођен 1911. године, налазио се у заробљеништву
26. *Ивановић Милан*, активни потпоручник, рођен 1915. године, налазио се у четницима
27. *Караклајић Милорад*, резервни поднаредник, рођен 1907. године, привремено је боравио у Београду
28. *Никачевић Ратко*, резервни каплар, рођен 1916. године, налазио се на Буковици
29. *Никачевић Добривоје*, резервни поручник, рођен 1902. године, налазио се у логору.
30. *Поледица Боривоје*, резервни потпоручник, рођен 1913. године
31. *Драмићанин Ратомир*, резервни потпоручник, рођен 1914. године, налазио се у логору
32. *Гиздавић Михаило*, резервни потпоручник, рођен 1908. године, живи у Београду
33. *Шолајић Лука*, резервни каплар, рођен 1903. године
34. *Поледица Раденко*, резервни поднареднник, рођен 1911. године, на служби у Богатићу
35. *Луковић Душан*, резервни поднаредник, рођен 1911. године
36. *Гавриловић Милорад*, резервни поручник, рођен 1906. године, командант прихватне станице
37. *Мојсиловић Милић*, резервни каплар, рођен 1913. године
38. *Мирковић Војин*, резервни поднаредник, рођен 1915. године
39. *Бојановић А. Вукашин*, резервни наредник, рођен 1914. године
40. *Бабић Бранко*, резервни капетан, рођен 1900. године
41. *Горшек Рудолф*, резервни поручник, рођен 1911. године

42. *Ђукић Трифун*, редов-ђак, рођен 1912. године
43. *Ђурчић Угрин*, резервни потпоручник, рођен 1910. године
44. *Лазовић Ратомир*, резервни наредник, рођен 1914. године
45. *Нешовић Вукоман*, резервни поднаредник, рођен 1914. године
46. *Раилић Радован*, резервни поручник, рођен 1898. године
47. *Стефановић Недељко*, резервни поручник, рођен 1904, налази се у четницима
48. *Чарапић Милан*, резервни потпоручник, рођен 1913. године, налази се у четницима."[118]

5. 3. Списак четника Моравичке чете

1. „*Живорад Аџић*, неожењен, жандармеријски поднаредник, заменик четовође.
2. *Љубиша Аџић*, удовац, 5 деце
3. *Божидар Аџић*, ожењен, 5 деце
4. *Саво Самарџић*, ожењен 7 деце
5. *Вукота Величковић*, ожењен, 1 дете
6. *Момчило Ристић*, ожењен, 8 деце
7. *Ивко Главинић*, ожењен, 3 деце
8. *Војислав Коларевић*, ожењен, 3 деце
9. *Радивоје Гојковић*, ожењен, 1 дете
10. *Радојко Димитријевић*, ожењен, 10 деце
11. *Војислав Јовановић*, ожењен, 1 дете
12. *Недељко Ојданић*, неожењен
13. *Милорад Јовановић*, неожењен
14. *Милета Гавриловић*, ожењен, 4 деце
15. *Радојко Лишанин*, ожењен, 2 деце
16. *Миљко Остојић*, ожењен, 2 деце
17. *Милутин Радовић*, неожењен
18. *Вукоман Продановић*, ожењен, 1 дете
19. *Милан Радовић*, неожењен
20. *Миодраг Поледица*, ожењен, 2 деце
21. *Миодраг Бојовић*, ожењен, 4 деце
22. *Милинко Нешовић*, ожењен, 3 деце
23. *Радојко Нешовић*, ожењен

118 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* (Необјављена грађа)

24. *Радојица Нешовић*, неожењен
25. *Вукоман Кнежевић*, неожењен
26. *Ђурђе Аничић*, ожењен, 1 дете
27. *Вукомир Ђурчић*, ожењен, 3 деце
28. *Живко Ђурчић*, неожењен
29. *Божидар Самарџић*, удовац."[119]

5. 4. Списак сталног људства Моравичке бригаде Југословенске војске у отаџбини

Командант капетан Моравичке бригаде Милан Павловић, сачинио је списак људи ове бригаде 23. маја 1944. године којој су припадали следећа лица:

1. „*Илија М. Узелац*, пешадијски наредник – водник, из Шкаља, Општина оточачка, Срез Оточац, у јединици од 16. септембра 1944. године
2. *Крунић Вукашин*, пешадијски наредник из Смиљевца, Општина ковиљска, Срез моравички, у јединици од 16. септембра 1944. године
3. *Воја Вучић*, жандармеријски наредник из Крњака, Општина крњачка, Срез Војнић, у јединици од 15. августа 1944. године
4. *Војислав Милутиновић*, резервни пешадијски наредник из Косовице, Општина Косовица, Срез моравички, у јединици од септембра 1941.
5. *Велимир М. Машовић*, резервни пешадијски наредник из Кашице, Општина Исток, Срез источки, у јединици од 23. марта 1943. године
6. *Мића Марковић*, резервни пешадијски наредник из Бедине Вароши, Општина шумљанска, Срез моравички, у јединици од августа 1941. године
7. *Лазар Ковачина*, Активни жандармеријски наредник из Белог Поља, Општина Бело Поље, Срез мостарски, у јединици од септембра 1941. године
8. *Драгутин В. Бабић*, активни жандармеријски наредник из Равне Горе, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од маја 1943. године
9. *Дамјановић С. Милутин*, резервни пешадијски наредник из Дубраве, Општина Приличка, Срез моравички, од августа 1943. године
10. *Миле Н. Пејовић*, резервни пешадијски наредник из Радаљева, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од августа 1943. године

119 *Исто.*

11. *Мојсиловић Момчило*, резервни пешадијски наредник, из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од августа 1943. године
12. *Миле М. Кесер*, активни пешадијски наредник из Радаљева, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 16. септембра 1943. године
13. *Милић Лепосавић*, резервни пешадијски наредник, из Глеђица, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од маја 1943. године
14. *Марић Радош*, резервни пешадијски наредник из Коритника, општина Остатија, Срез моравички, у јединици од маја 1943. године
15. *Мића Ђеклић*, резервни пешадијски наредник, из Коритника, општина Остатија, Срез моравички, у јединици од 16. септембра 1943. године
16. *Милић Глинтић*, активни ваздухопловни наредник из Деретина, општина Јаворска, Срез моравички, у јединици од маја 1943. године
17. *Вукоман Бојовић*, активни пешадијски наредник из Васиљевића, општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 16. септембра 1943. године
18. *Мирко Тошић*, активни пешадијски наредник из Ерчега, општина Ерчеге, Срез моравички, 16. септембра 1943. године
19. *Љубиша Б. Борисављевић*, активни пешадијски наредник из Придворице, Општина Придворица, Срез моравички, у јединици од марта 1943. године
20. *Захарије Мартиновић*, активни жандармеријски наредник из Ивањице, Срез моравички, у јединици од 16. септембра 1943. године
21. *Петко Куч*, активни жандармеријски наредник из Коритника, Општина Остатија, Срез моравички, у јединици од јула 1943. године.
22. *Милан Р. Ресимић*, жандармеријски наредник из Ерчега, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 20. новембра 1941. године
23. *Здравко Пашић*, поднаредник из Ивањице, Срез моравички, у јединици од 1. јуна 1943. године
24. *Ђорђе М. Савић*, поднаредник из Ивањице, Срез моравички, у јединици од 16. септембра 1943. године
25. *Недељко Б. Баковић*, поднаредник из Вучака, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од маја 1943. године
26. *Милић В. Спасојевић*, поднаредник из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 1. маја 1943. године.
27. *Бошко М. Богићевић*, поднаредник из Врмбаје, Општина Придворица, Срез моравички, у јединици од 17. априла 1943. године
28. *Златан Ранчић*, поднаредник из Чачка, Општина Чачак, Срез чачански, у јединици од 16. септембра 1943. године

29. *Велимир В. Анђелковић*, поднаредник из Смиљевца, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 6. септембра 1941. године (на боловању)
30. *Маријан Д. Кривокућа*, поднаредник из Ровина, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 1. септембра 1941. године
31. *Радојица Д. Перковић*, поднаредник из Косовице, Општина Косовица, Срез моравички, у јединици од 6. јула 1941. године
32. *Вукајло Б. Коларевић*, поднаредник из Вучака, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 15. маја 1943. године
33. *Милинко Б. Нешовић*, поднаредник из Глеђице, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 26. маја 1943. године
34. *Гојко С. Бојовић*, поднаредник из Васиљевића, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 15. септембра 1941. године
35. *Милан Р. Глишовић*, поднаредник из Међувршја, Општина Паковраће, Срез трнавски, у јединици од 16. септембра 1943. године
36. *Миљојко В. Јоровић*, поднаредник из Горачића, Општина Горачићи, Срез драгачевски, у јединици од јуна 1942. године
37. *Милодраг В. Баковић*, поднаредник из Вучака, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 1. марта 1943. године
38. *Милоје Б. Секулић*, поднаредник из Ерчега, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 1. новембра 1941. године (на боловању)
39. *Миодраг Љујић*, поднаредник из Гуче, Општина Гуча, Срез драгачевски, у јединици од 16. септембра 1943. године
40. *Драгиша М. Дамњановић*, каплар из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 1. септембра 1941. године
41. *Малиша Ж. Марковић*, каплар из Врмбаје, Општина Придворица, Срез моравички, у јединици од маја 1943. године (на боловању)
42. *Радомир С. Ђуровић*, каплар из Чечине, Општина Вионица, Срез моравички, у јединици је од маја 1943. године
43. *Марко Костић*, каплар из Свештице, Општина Шуме, Срез моравички, у јединици од маја 1943.
44. *Божимир Ђуровић*, каплар из Чечине, Општина Вионица, Срез моравички, у јединици од 15. новембра 1943. године
45. *Миомир Муњић*, каплар из Остатије, Општина Остатија, Срез моравички, у јединици од маја 1943. године. (на боловању)
46. *Тихомир Богдановић*, каплар из Дајића, Општина Средња Река, Срез моравички, у јединици од маја 1943. године (на боловању)
47. *Дане Вуловић*, каплар из Дајића, Општина Средња Река, Срез моравички, у јединици од маја 1943. године

48. *Милош Парезановић*, каплар из Куманице, Општина Косовица, Срез моравички, у јединици од 1. марта 1943. године
49. *Видоје П. Васиљевић*, каплар из Брњица, Општина добранска, Срез голубачки, у јединици од 23. марта 1943. године
50. *Маринко Аврамовић*, каплар из Глеђица, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 1. марта 1943. године
51. *Грујица Б. Азањац*, каплар из Васиљевића, Општина Ковиље, Срез моравиички, у јединици од 20. новембра 1941. године (болестан)
52. *Матија Б. Крунић*, каплар из Смиљевца, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 19. новембра 1943. године
53. *Перишa С. Васовић*, жандармеријски каплар из Вучака, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 19. новембра 1943. године
54. *Милија М. Маричић*, каплар из Комадина, Општина Косовица, Срез моравички, у јединици од 12. априла 1942. године
55. *Манојло В. Ћетеновић*, каплар из Смиљевца, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 1. септембра 1941. године
56. *Драгутин З. Ћетеновић*, каплар из Смиљевца, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 1. октобра 1941. године
57. *Ранко М. Милетић*, каплар из Буткова, Општина Косовица, Срез моравички, у јединици од 26. децембра 1941. године
58. *Станимир Перишић*, каплар из Вионице, Општина Вионица, Срез моравички, у јединици од 1943. године
59. *Манојло В. Марић*, каплар из Ерчега, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 18. октобра 1941. године
60. *Ратомир Ј. Бојовић*, каплар из Васиљевића, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 6. септембра 1941. године
61. *Ђорђе М. Крунић*, каплар из Васиљевића, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 6. септембра 1941. године
62. *Радомир Ј. Стеванић*, каплар из Ровина, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 6. септембра 1941. године
63. *Радомир Ђ. Стојковић*, каплар из Власа, Општина Власе, Срез моравички, у јединици од 15. фебруара 1943. године
64. *Светолик Р. Ковачевић*, каплар из Равне Горе, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 11. фебруара 1942. године
65. *Маријан М. Стеванић*, каплар из Ровина, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици из 6. јула 1941. године
66. *Петар В. Вујовић*, каплар из Смиљевца, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 11. јуна 1943. године

67. *Лазар М. Лазић*, каплар из Бивоља, Срез крушевачки, у јединици од 8. марта 1943. године
68. *Радомир С. Димитријевић*, каплар из Семегњева, Срез златиборски, у јединици од 23. априла 1943. године
69. *Драгутин Б. Парезановић*, каплар из Братљева, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 1. марта 1943. године
70. *Танасије Б. Парезановић*, каплар из Братљева, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 1. марта 1943. године
71. *Тихомир М. Алексић*, каплар из Поточца, Општина Поточац, Срез темниски, у јединици од 1. маја 1944. године
72. *Радосав Р. Симићевић*, каплар из Глеђице, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 25. маја 1943. године (рањен на боловању)
73. *Димитрије Радоњић*, каплар из Комадине, Општина Косовица, Срез моравички, у јединици од 15. октобра 1942. године
74. *Вукајло А. Антић*, каплар из Истока, Срез источки, у јединици од 1. марта 1942. године
75. *Вукашин С. Поповић*, каплар из Опаљеника, Општина Опаљеник, Срез моравички, у јединици од 21. септембра 1941. године
76. *Бранислав К. Цукавац*, каплар из Брезове, Општина Брезова, Срез моравички, у јединици од 12. јула 1941. године
77. *Радош Т. Кувекаловић*, каплар из Маскове, Општина Јавор, Срез моравички, у јединици од 25. јуна 1941. године
78. *Добросав М. Мартиновић*, каплар из Васиљевића, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 9. августа 1941. године
79. *Славко С. Перишић*, каплар из Чечине, Општина Вионица, Срез моравички, у јединици од 1. марта 1943. године
80. *Душан М. Јевђовић*, каплар из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 5. августа 1943. године
81. *Ђуро П. Зељковић*, каплар из Медине, Општина подрошничка, Срез Мркоњић Град, у јединици од 10. августа 1943. године
82. *Сашко Алеклсандровић*, поднаредник, Рус, у јединици од 7. априла 1944. године
83. *Добривоје Л. Тутуновић*, каплар из Прилика, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 1. августа 1943. године
84. *Живко Д. Миловановић*, каплар из Братљева, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 1. септембра 1941. године
85. *Антоније С. Марић*, каплар из Врата, Срез невесињски, у јединици од 15. септембра 1943. године.

86. *Манојло Зарић*, каплар из Маскове, Општина Јавор, Срез моравички, у јединици од 27. априла 1944. године
87. *Васко М. Максимовић*, поднаредник из Ивањице, Општина Ивањица, Срез моравички, у јединици од јануара 1942. године
88. *Здравко Р. Коларевић*, редов из Вучака, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 1. фебруара 1943. године.
89. *Ђурђе М. Драмићанин*, редов из Вучака, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 1. маја 1943. године
90. *Младен Р. Вуколић*, редов из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 7. августа 1943. године
91. *Вучић С. Милетић*, редов из Буткова, Општина Косовица, Срез моравички, у јединици 10. августа 1941. године
92. *Сава М. Драмићанин*, редов из Вучака, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 11. децембра 1943. године
93. *Драган С. Милутиновић*, из Прилика, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 6. јуна 1943. године
94. *Здравко П. Чиловић*, редов из Ерчега, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 6. септембра 1941. године
95. *Петроније М. Ћојбашић*, редов из Ерчеге, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 6. септембра 1941. године
96. *Вукоје Л. Бојовић*, редов из Васиљевића, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 6. октобра 1942. године
97. *Милош М. Костић*, редов из Деретина, Општина Јавор, Срез моравички, у јединици од 3. августа 1943. године
98. *Радован Р. Бојовић*, редов из Васиљевића, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 6. децембра 1943. године
99. *Вукомир М. Петковић*, редов из Брусника, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 26. маја 1941. године
100. *Иван Гавриловић*, (Рус) редов из Брдашовна, Општина кожанска, Срез кожански, у јединици од 12. августа 1943. године
101. *Ђурђе Р. Ђуровић*, редов из Кушића, Општина Јавор, Срез моравички, у јединици од 10. августа 1941. године
102. *Мирослав Д. Маринковић*, редов из Братљева, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 9. августа 1941. године
103. *Божидар Аврамовић*, редов из Брезове, Општина Брезова, Срез моравички, у јединици од 12. фебруара 1943. године
104. *Петко Д. Ђокић*, редов из Брезове, Општина Брезова, Срез моравички, у јединици од 12. фебруара 1943. године

105. *Милија М. Радијевић*, редов из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 10. септембра 1941. године
106. *Димитрије Д. Васовић*, редов из Вучака, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 9. септембра 1943. године
107. *Милојко К. Масловарић*, редов из Јасиковице, Општина Средња Река, Срез моравички, у јединици од 16. септембра 1943. године
108. *Петар Д. Марковић*, редов из Врмбаје, Општина Придворица, Срез моравички, у јединици од 12. новембра 1942. године
109. *Милић Радовић*, редов из Будожеље, Општина Шуме, Срез моравички, у јединици од 15. маја 1942. године
110. *Обрад М. Дамњановић*, редов из Рокца, Општина Косовица, Срез моравички, у јединици од 15. августа 1942. године
111. *Миодраг Г. Ћосовић*, редов из Прилика, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 1. јуна 1943. године
112. *Радосав В. Вујовић*, редов из Прилика, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 10. октобра 1941. године
113. *Божо Т. Бојовић*, редов из Братљева, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 1. јуна 1943. године
114. *Драгојло П. Кривокућа*, редов из Ровина, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 20. новембра 1941. године
115. *Мићо Петровић*, редов из Међуречја, Општина Косовица, Срез моравички, у јединици од 1. јуна 1943. године
116. *Радул С. Мићовић*, редов из Шареника, Општина Брезова, Срез моравички, у јединици од јуна 1943. године
117. *Властимир Т. Оцокољић*, редов из Брезове, Општина Брезова, Срез моравички, у јединици од 20. јуна 1943. године
118. *Димитрије П. Мартиновић*, редов из Васиљевичћа, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици од 9. августа 1941. године
119. *Маринко Б. Маринковић*, редов из Чечине, Општина Вионица, Срез моравички, у јединици од 9. октобра 1942. године
120. *Радивоје М. Зарић*, редов из Бедине Вароши, Општина Шуме, Срез моравички, у јединици од 21. јуна 1941. године
121. *Васко Петровић*, редов, Рус, у јединици од 17. августа 1943. године
122. *Љубинко А. Јовановић*, редов из Церова, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 15. јануара 1944. године
123. *Милован Р. Боројевић*, из Сивчине, Општина Опаљеник, Срез моравички, у јединици од 18. априла 1944. године
124. *Душан Р. Спасојевић*, редов из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 1. јула 1943. године

125. *Петко М. Миловановић*, редов из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 7. августа 1943. године
126. *Радосав Миловановић*, редов из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 7. августа 1943. године
127. *Милорад Петаковић*, редов из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 7. августа 1943. године
128. *Драгослав Радојевић*, редов из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 7. августа 1943. године
129. *Ратко Чоловић*, редов из Маричке Реке, Општина Шуме, Срез моравички, у јединици од 1. априла 1944. године
130. *Момчило Бабић*, редов из Ивањице, Општина Ивањица, Срез моравички, у јединици од 1. марта 1943. године
131. *Слободан Б. Ђукић*, редов из Ивањице, Општина Ивањица, Срез моравички, у јединици од 1. августа 1943. године
132. *Милош Максимовић*, редов из Гуче, Општина Гуча, Срез драгачевски, у јединици од 1. августа 1943. године
133. *Радојко М. Тошић*, редов из Ерчега, Општина Ерчеге, Срез моравички, у јединици од 1. маја 1943. године (на боловању)
134. *Радул Оцокољић*, каплар, из Округлице, Општина Брезова, Срез моравички, у јединици од 1. маја 1943. године (на боловању)
135. *Милутин Радовић*, редов из Будожеље, Општина Шуме, Срез моравички, у јединици од 1. маја 1943. године (на боловању)
136. *Радосав Симићевић*, каплар из Глеђице, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 1. маја 1943. године
137. *Саво З. Тошић*, редов из Ерчеге, Општина Ерчега, Срез моравички, у јединици од 1. маја 1943. године
138. *Драгољуб Маричић*, каплар из Братљева, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 1. маја 1943. године
139. *Миленко Благојевић*, редов из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички, у јединици од 1. маја 1943. године
140. *Радојица Нешовић*, каплар из Глеђица, Општина Братљево, Срез моравички, у јединици од 1. маја 1943. године
141. *Витомир Миздраковић*, редов из Придворице, Општина Придворица, Срез моравички, у јединици од 1. маја 1943. године
142. *Миодраг Стефановић*, редов из Придворице, Општина Придворица, Срез моравички, у јединици од 1. марта 1942. године
143. *Витомир Усиљанин* поднаредник из Придворице, Општина Придворица, Срез моравички, у јединици од 1. марта 1942. године

144. *Радојко М. Ковачевић*, редов из Равне Горе, Општина Ковиље, Срез моравички, у јединици 1. марта 1942. године."[120]

5. 5. Списак официра који су у Моравичкој бригади

Командант, капетан Милан Павловић, сачинио је списак 22. маја 1944. године списак официра који су на служби у овој бригади:
1. „*Павловић П. Милан*, активни пешадијски капетан 2. класе, командант бригаде
2. *Стефановић В. Недељко*, резервни капетан 2. Класе интендант и благајник бригаде
3. *Циврић Т. Глигорије*, резервни коњички капетан 1. класе, командант 3. реона
4. *Јовановић Владимир*, резервни пешадијски капетан 1. класе, командант општине
5. *Савић Тихомир*, резервни пешадијски капетан 1. класе, командант 1. реона
6. Р*аичевић Лазар*, резервни пешадијски капетан 1. класе, командант 4. реона
7. *Гвозденовић О. Цветко*, резервни пешадијски поручник, командант Среза моравичког
8. *Шолајић Драгољуб*, резервни пешадијски поручник, шеф сухопољске станице
9. *Ивановић М. Милан*, активни пешадијски потпоручник, командант 2. батаљона (на боловању)
10. *Тврtковић М. Ђорђе*, активни пешадијски потпоручник, командант 1. батаљона
11. *Циврић М. Милинко*, активни жандармеријски потпоручник на служби у штабу Моравичке бригаде
12. *Милосављевић Манојло*, резервни пешадијски потпоручник, командант 2. реона."[121]

Како се ближио крај рата било је све више војних обвезника који се нису одазивали мобилизацији. Примера је много.

120 Војни архив, ЧА, К-32, Ф-3, Д-46

121 Војни архив, ЧА, К-32, ф-3, Д-44

Командант среза поручник Цветко Гвозденовић обратио се команданту бригаде Милану П. Павловићу 30. августа 1944. године тражећи да се стражарно спроведу лица која се нису одазвала мобилизацији. Уколико би се десило да се активно или пасивно супротставе овој наредби, могли су да их побију на лицу места. Из општине ковиљске требало је спровести обвезнике:

1. „*Душана Бојовића*
2. *Алексу Анђелковића*
3. *Милутина Ћетеновића*
4. *Милана Немањића*
5. *Секулу Јованчевића*
6. *Миленка Крунића*
7. *Тадију Кривокућу*
8. *Радосава Вујовића*
9. *Растка Кривокућу*
10. *Милорада Кривокућу*
11. *Јеротија Кривокућу*
12. *Војка Луковића*
13. *Миодрага Брадића*
14. *Боривоја Поповића*
15. *Димитрија Луковића*
16. *Миломира Ковачевића*
17. *Ратомира Кривокућу*
18. *Чедомира Луковића*
19. *Драгишу Вуловића*
20. *Драгојла Ћурчића*
21. *Слободана Ковачевића*."[122]

Сличан је случај и у Општини остатичкој. Мобилизацији се нису одазвао одређени број лица па је командант Среза, наредио команданту бригаде да их стражарно спроведе а у случају било каквог отпора на лицу места ликвидира. Наводимо имена обвезника, и године њиховог рођења, која су спроведена из Остатичке општине:

1. „*Тешовић Јован* (1904)
2. *Ивановић Велизар* (1904)
3. *Радоњић Светомир* (1904)
4. *Ђокић Будимир* (1904)
5. *Павловић Витомир* (1904)
6. *Нешковић Богољуб* (1904)
7. *Пантовић Велимир* (1904)
8. *Пантовић Вукашин* (1904)
9. *Чапрић Драгиша* (1904)
10. *Бранковић Методије* (1904)
11. *Ивановић Никола*, јавио се (1905)
12. *Коларевић Тихослав* (1905)
13. *Тењовић Радмило* (1906)
14. *Чапрић Момир* (1906)
15. *Чапрић Милош* (1906)
16. *Вишњић Радојко* (1907)
17. *Пантовић Драгољуб* (1907)
18. *Савић Матије* (1907)
19. *Радовић Радиша* (1908)
20. *Пауновић Богољуб* (1908)
21. *Пантовић Будимир* (1908)
22. *Обрадовић Радојко* (1908)

122 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* (Необјављена грађа)

23. *Павловић Љубиша* (1908)
24. *Божовић Мирко* (1908)
25. *Тодоровић Никола* (1909)
26. *Радоњић Драгослав* (1909)
27. *Радоњић Бранимир* (1909)
28. *Чапрић Радомир* (1909)
29. *Белчевић Милојко* (1909)
30. *Радоњић Крсман* (1910)
31. *Гојковић Драгољуб* (1910)
32. *Луковић Марко* (1911)
33. *Нешковић Милија* (1911)
34. *Чапрић Милић* (1911)
35. *Павловић Драгиша* (1911)
36. *Ћировић Милић* (1911)
37. *Ивановић Бранислав* (1913)
38. *Ковачевић Богољуб* (1913)
39. *Стојковић Драгољуб* (1913)
40. *Ћировић Драгослав* (1913)
41. *Петковић Гвозден* (1913)
42. *Радовановић Михаило* (1913)
43. *Чапрић Добросав* (1913)
44. *Чапрић Милутин* (1913)
45. *Вишњић Радомир* (1913)."[123]

5. 6. Списак људства 1. јуришне чете Моравичке летеће бригаде Југословенске војске у отаџбини

1. „*Бојовић П. Миломир*, жандармеријски наредник из Васиљевића
2. *Ресимић Р. Милан*, резервни поднаредник из Ерчега
3. *Спасић Ж. Ратомир*, резервни поднаредник из Вучитрна
4. *Ђорђевић Љ. Милун*, резервни поднаредник из Вукања
5. *Секулић Б. Милоје*, поднаредник из Ерчега
6. *Ћетеновић В. Манојло*, каплар из Смиљевца
7. *Кривокућа Д. Маријан*, каплар из Ровина
8. *Перковић Д. Радојица*, каплар из Косовице
9. *Бојовић Ј. Ратомир*, каплар из Васиљевића
10. *Дојчиловић П. Вучић*, каплар из Смиљевца
11. *Јелић В. Ратко*, каплар из Ерчега
12. *Крунић В. Драгиша*, каплар из Васиљевића
13. *Бојовић С. Гојко*, каплар из Васиљевића
14. *Анђелковић В. Велимир*, каплар из Смиљевца
15. *Крунић Б. Матија*, редов из Смиљевца
16. *Кривокућа Б. Миљко*, редов из Ровина
17. *Мартиновић М. Добросав*, редов из Васиљевића
18. *Стеванић Ј. Радомир*, каплар из Ровина
19. *Мартиновић Ж. Димитрије*, редов из Васиљевића
20. *Бојовић О. Милорад*, редов из Васиљевића

123 *Исто.*

21. *Јелић М. Душан*, каплар из Ерчега
22. *Милић М. Марко*, каплар из Горњих Гучана
23. *Ћетеновић З. Драгутин*, каплар из Смиљевца
24. *Кривокућа Милун*, редов из Ровина."[124]

5. 7. Списак људства које је предвиђено за 3. чету Моравичке бригаде

За командира ове чете планирано је да буде именован резервни поручник Драгољуб Шолајић.

1. „*Радојевић Милутина Живорад*, поднаредник, рођен 1907. године из Дубраве
2. *Довијанић Јеремије Радојица*, редов, рођен 1907. године, из Дубраве
3. *Масларевић Миливоја Новак*, редов, рођен 1908. године, из Дубраве
4. *Јекић Милована Милоје*, редов, рођен 1908. године, из Дубраве
5. *Пајовић Драгића Ранислав*, редов, рођен 1908. године, из Дубраве
6. *Костић Драгутина Недељко*, редов, рођен 1908. године, из Дубраве
7. *Пантовић Драгутина Добривоје*, редов, рођен 1910. године, из Дубраве.
8. *Петаковић Димитрија Ратко*, редов, рођен 1919. године, из Дубраве
9. *Савић Радисава Светомир*, редов, рођен 1919. године, из Дубраве
10. *Рајковић Добривоја Милорад*, редов, рођен 1918. године, из Дубраве
11. *Петаковић Милоја Милорад*, редов, рођен 1907. године, из Дубраве
12. *Миловић Милуна Светозар*, редов, рођен 1908. године, из Дубраве
13. *Стевановић Драгомира Петар*, редов, рођен 1908. године, из Дубраве
14. *Бојовић Јаћима Паун*, редов, рођен 1908. године, из Дубраве
15. *Петаковић Милоја Александар*, каплар, рођен 1909. године, из Дубраве
16. *Мојовић Миљка Вукоман*, редов, рођен 1908. године, из Дубраве
17. *Ристивојевић Добривоја Светолик*, редов, рођен 1909. године, из Дубраве.
18. *Петаковић Мијаила Богољуб*, редов, рођен 1910. године, из Дубраве
19. *Јевђовић Миливоја Благоје,* редов, рођен 1911. године, из Дубраве
20. *Николић Драгомира Вук*, редов, рођен 1911. године, из Дубраве
21. *Обрадовић Чедомира Божидар*, редов, рођен 1911. године, из Дубраве
22. *Павловић Милоја Перко*, редов, рођен 1911. године, из Дубраве
23. *Мојовић Спасоја Вукић*, редов, рођен 1911. године, из Радљева

124 *Исто.*

24. *Пантовић Ристе Милорад*, редов, рођен 1911. године, из Радљева
25. *Ћосовић Анђелка Матије*, редов, из Прилика
26. *Совијанић Ђурђе Драгојле*, редов, рођен 1911. године, из Дубраве
27. *Дамњановић Радована Радиша*, редов, рођен 1920. године, из Дубраве
28. *Костић Божидара Лука*, редов, рођен 1920. године, из Дубраве
29. *Јовановић Радомира Мијодраг*, каплар, рођен 1912. године, из Дубраве
30. *Сретеновић Живка Добривоје*, редов, рођен 1911. године, из Дубраве
31. *Довијанић Јеремије Риста*, редов, рођен 1912. године, из Дубраве
32. *Довијанић Станише Милутин*, редов, рођен 1912. године, из Дубраве
33. *Јевђовић Миливоја Пантелија*, редов, рођен 1912. године, из Дубраве
34. *Николић Крсте Драгојле*, редов, рођен 1913. године, из Радљева
35. *Гвозденовић Рајка Милун*, редов, рођен 1914. године, из Дубраве
36. *Рајковић Тихомира Војин*, редов, рођен 1912. године, из Дубраве
37. *Петаковић Милутина Илија*, редов, рођен 1913. године, из Дубраве
38. *Дамњановић Радојице Стојан*, редов, рођен 1914. године из Дубраве
39. *Грбић Димитрија Видосав*, редов, рођен 1915. године, из Дубраве
40. *Костић Константина Ратомир*, редов, рођен 1915. године из Дубраве
41. *Костић Војислава Тома*, редов, рођен 1920. годинеиз Дубраве
42. *Максимовић Ђурђа Спасоја*, редов
43. *Јовановић Велимира Милан*, поднаредник, рођен 1908. године, из Дубраве
44. *Миловић Тадије Миломир*, редов, рођен 1915. године, из Дубраве
45. *Радојевић Милутина Драгослав*, редов, рођен 1910. године, из Дубраве
46. *Миловановић Радомира Милутин*, редов, рођен 1915. године, из Дубраве
47. *Сретеновић Миљка Вук*, редов, рођен 1915. године, из Дубраве
48. *Обрадовић Рајка Миломир*, редов, рођен 1916. године, из Дубраве
49. *Петаковић Милоша Раденко*, редов, рођен 1916. године, из Дубраве
50. *Рајковић Јована Драгољуб*, редов, рођен 1916. године, из Дубраве
51. *Ристивојевић Радисава Милорад*, редов, рођен 1917. године, из Дубраве
52. *Рајковић Благоја Драгослав*, редов, рођен 1917. године, из Дубраве
53. *Тошовић Вилимана Драган*, редов, рођен 1911. године, из Радљева
54. *Благојевић Здравка Миленко*, редов, рођен 1919. године, из Дубраве
55. *Ђоковић Миленка Милош*, редов, рођен 1912. године, из Радљева
56. *Мојовић Владимира Мирко*, редов, рођен 1912. године, из Радљева
57. *Јосовић Радослава Миломир*, редов, рођен 1920. године, из Радљева
58. *Мојсиловић Драгојла Светомир*, редов, рођен 1920. године, из Радљева

59. *Сенић Гаврила Јездимир*, редов-болничар, рођен 1907. године, из Дубраве
60. *Петаковић Вукомана Љубисав*, редов, рођен 1910. године, из Дубраве
61. *Вујовић Анђелка Милојко*, редов, рођен 1910. године, из Дубраве
62. *Араповић Веселина Радул*, кувар, рођен 1917. године из Радљева
63. *Лазовић Новака Михаило*, кувар, рођен 1917. године из Прилика
64. *Милосављевић Милоша Станоје*, ордонанс, рођен 1914. године, из Радљева."[125]

5. 8. Списак активних и резервних подофицира 3. батаљона Моравичке бригаде

Командант 3. батаљона наредник Миле Кесер, сачинио је списак старешина 3. батаљона Моравичке бригаде 2. јула 1944. године.

1. „*Кесер Милаша Миле*, активни пешадијски наредник, рођен 1917. године, у Организацији од 15. августа 1943. године на положају је команданта 3. батаљона Моравичке бригаде. Завршио је 4 разреда основне школе и подофицирску школу.
2. *Ковачина Ј. Лазо*, активни жандармеријски наредник, рођен 1912. године, у Организацији је од 1941. године, на положају командира чете. Завршио 4 разреда основне школе и жандармеријску подофицирску школу.
3. *Љујић Богосава Миодраг*, авијатичар, активни поднаредник, рођен 1919. године, у Организацији је од 1. јуна 1941. године, на положају водника 3. батаљона. Завршио 4 разреда основне школе и ваздухопловну подофицирску школу.
4. *Савић Ранка Слободан*, резервни пешадијски поднаредник, рођен 1916. године, у Организацији је од 1941. године"[126]

5. 9. Списак грађана Среза моравичког који су дали стоку за исхрану људства Моравичке летеће бригаде

1. „*Сретен Јаковљевић* из Средње Реке, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 10 кг.

125 *Исто.*

126 *Исто.*

2. *Велимир Перишић* из Градца, Општина остатичка, 1 јагње тежине 10 кг.
3. *Ђурчић Милинко* из Градца, Општина остатичка, 1 јагње тежине 10 кг.
4. *Божидар Перишић* из Градца, Општина остатичка, 1 јагње тежине 10 кг.
5. *Велимир Белчевић* из Градца, Општина остатичка, 1 јагње тежине 10 кг.
6. *Зарија Николић* из Даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 10 кг.
7. *Божидар Николић* из Даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 10 кг.
8. *Рашо Брезјаковић* из Даића, Општина остатичака, 1 јагње тежине 10 кг.
9. *Живко Вуловић* из Даића, Општина остатича, 1 јагње тежине 10 кг.
10. *Савко Берзјаковић* из Даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 10 кг.
11. *Љубо Пантовић* из Даића, Општина остатичка, 2 јагњета тежине 20 кг.
12. *Милован Ђуричић* из Градца, Општина остатичка, 2 јагњета тежине 20 кг.
13. *Велимир Дукић* из Даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 10 кг.
14. *Јевђо Богдановић* из Даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 10 кг.
15. *Милош Павловић* из Даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 15 кг.
16. *Андрија Пунишић* из Даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 10 кг.
17. *Божидар Гиздовић* из Гиздовића, Општина Вионичка, 1 јагње тежине 10 кг.
18. *Драган Милићевић* из Даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 4 кг.
19. *Тихомир Милићевић* из Даића, Општина остатичка, 1 говече тежине 60 кг.
20. *Малиша Каралић* из Даића, Општина остатичка, кромпира тежине 60 кг.
21. *Стаменко Нововић*, из Даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 4 кг.
22. *Симо Нововић* из Даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 5 кг.
23. *Милован Нововић* из Даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 5 кг.
24. *Тихомир Нововић* из даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
25. *Живојин Нововић* из Даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
26. *Ратко Ђурчић* из Градца, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 6 кг.
27. *Станиша Павловић* из Даића, Општина остатичка, 1 јагње, тежине 7 кг.
28. *Милосав Павловић* из Даића, Општина остатичка, 1 јагње тежине 5 кг.

29. *Миливоје Павловић* из Даиђа, Општина остатичка, 1 јагње тежине 5 кг.
30. *Витомир Милићевић* из Даиђа, Општина остатичка, 1 јагње тежине 5 кг.
31. *Радосав Јаковљевић* из Даиђа, Општина остатичка, 1 јагње тежине 5 кг.
32. *Радован Јаковљевић* из Даиђа, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
33. *Љубомир Петаковић* из Даиђа, Општина остатичка, 1 јагње тежине 5 кг.
34. *Радоица Јаковљевић* из Даиђа, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
35. *Душан Лукић* из Јасеновице, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 5 кг.
36. *Витор Ћурчић* из Јасеновице, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 6 кг.
37. *Вуксан Ковачевић* из Јасеновице, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 4 кг.
38. *Милунка Ковачевић* из Јасеновице, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 4 кг.
39. *Светозар Масларовић* из Јасеновице, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 5 кг.
40. *Драга Перишић* из Јасеновице, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 4 кг.
41. *Радомир Митровић* из Јасеновице, Општина средњоречка, 1 јагње, тежине 5 кг.
42. *Тиосав Николић* из Јасеновице, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 4 кг.
43. *Драгиша Пунишић* из Кулизиног села, Општина средњоречка 1 јагње тежине 7 кг.
44. *Саво Јаћовић* из Јаповића, Општина вионичка, 1 јагње тежине 5 кг.
45. *Драгутин Гвозденовић* из Вионице, Општина вионичка, 1 јагње тежине 5 кг.
46. *Цветко Гвозденовић* из Вионице, Општина вионичка, 1 јагње тежине 5 кг.
47. *Милош Перишић* из Вионице, Општина вионичка, 1 јагње тежине 6 кг.
48. *Обрад Маричић* из Вионице, Општина вионичка, 1 јагње тежине 6 кг.

49. *Раде Перишић* из Вионице, Општина вионичка, 1 јагње тежине 6 кг.
50. *Станимир Живковић* из Градца, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 6 кг.
51. *Тодор Перишић* из Перишића, Општина вионичка, 1 јагње тежине 7 кг.
52. *Никола Радовић* из Радевића, Општина придворичка, 1 јагње тежине 5 кг.
53. *Драгољуб Мирковић* из Усиља, Општина придворичка, јагње 1 тежине 5 кг.
54. *Новица Марковић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 7 кг.
55. *Вукоица Марковић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 5 кг.
56. *Вукоица Томашевић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 4 кг.
57. *Драгољуб Раковић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 6 кг.
58. *Илија Златић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 5 кг.
59. *Раде Томашевић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 5 кг.
60. *Данило Раковић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 4 кг.
61. *Велисав Стојковић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 4 кг.
62. *Момир Томашевић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 4 кг.
63. *Чедомир Раичевић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 4 кг.
64. *Љубисав Златић* из Прдворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 4 кг.
65. *Данило Милуновић* из Доброг Дола, Општина придворичка, 1 јагње тежине 5 кг.
66. *Радоје Томашевић* из Доброг Дола, Општина придворичка, 1 јагње тежине 5 кг.
67. *Раде Бекић* из Доброг Дола, Општина придворичка, 1 јагње тежине 8 кг.
68. *Миленко Милуновић* из Доброг Дола, Општина придворичка, 1 јагње тежине 6 кг.

69. *Александар Раичевић* из Доброг Дола, Општина придворичка, 1 јагње тежине 4 кг.
70. *Велисав Неранџић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 4 кг.
71. *Раденко Неранџић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 4 кг.
72. *Вукашин Ђурчић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 5 кг.
73. *Вукашин Ђурчић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
74. *Милентије Петковић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
75. *Негослав Сарић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
76. *Радован Сарић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
77. *Милутин Радовановић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
78. *Војислав Белчевић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 8 кг.
79. *Милојко Луковић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 8 кг.
80. *Благоје Луковић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 8 кг.
81. *Рашо Петровић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 8 кг.
82. *Бранислав Петровић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 5 кг.
83. *Радован Сарић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 5 кг.
84. *Хранислав Илић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
85. *Грујица Ђурчић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
86. *Јово Луковић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
87. *Милутин Луковић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
88. *Божо Стефанчевић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
89. *Станиша Сарић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.

90. *Мијаило Нешковић* из Брусника, Општина остатичка, 2 јагњета тежине 12 кг.
91. *Мирослав Раичевић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 5 кг.
92. *Радоје Нешковић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 10 кг.
93. *Видосав Дуковић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
94. *Јоксим Дукић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
95. *Радисав Дукић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
96. *Војин Петровић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 5 кг.
97. *Драгоје Сарић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
98. *Живко Вревић* из Градца, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
99. *Миљко Ђурчић* из Градца, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
100. *Вукајло Сарић* из Градца, Општина остатичка, 1 јагње тежине 5 кг.
101. *Драган Сарић* из Градца, Општина остатичка, 1 јагње тежине 4 кг.
102. *Живко Мујић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
103. *Радомир Мујић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 5 кг.
104. *Ђунисије Гојковић* из Водица, Општина остатичка, 1 јагње тежине 10 кг.
105. *Миљко Гојковић* из Водица, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
106. *Богољуб Нешовић* из Водица, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
107. *Богосав Нешовић* из Водица, Општина остатичка, 1 јагње тежине 8 кг.
108. *Милић Нешовић* из Водица, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
109. *Драгић Нешовић* из Водица, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
110. *Миладин Тањевић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.
111. *Милош Ивановић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
112. *Видосав Савић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
113. *Негосав Тањевић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 6 кг.
114. *Коле Тањевић* из Брусника, Општина остатичка, 1 јагње тежине 7 кг.

115. *Радојко Васиљевић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 6 кг.
116. *Момир Милуновић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 6 кг.
117. *Видосав Богићевић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње, тежине 7 кг.
118. *Светислав Салевић* из Придворице, Општина придворичка, 1 јагње тежине 10 кг.
119. *Милорад Богдановић* из Куманице, Општина косовичка, 1 јагње тежине 8 кг.
120. *Тихомир Миленковић* из Куманице, Општина косовичка, 1 јагње тежине 8 кг.
121. *Пуниша Бојовић* из Даиђа, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 5 кг.
122. *Мијајло Јаковљевић* из Даиђа, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 6 кг.
123. *Милојко Милићевић* из Даиђа, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 5 кг.
124. *Миливоје Павловић* из Даиђа, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 6 кг.
125. *Мића Вучетић* из Вионице, Општина вионичка, 1 јагње
126. *Драгиша Ивановић* из Вионице, Општина вионичка, 1 јагње
127. *Милорад Ивановић* из Вионице, Општина вионичка, 1 јагње
128. *Вулета Илић* из Вионице, Општина вионичка, 1 јагње
129. *Димитрије Радовановић* из Вионице, Општина вионичка, 1 јагње
130. *Маријан Радовановић* из Вионице, Општина вионичка, 1 јагње
131. *Симо Нововић* из Даиђа, Општина средњоречка, 1 јагње тежине 5 кг."[127]

5. 10. Списак 1. чете јаворског четничког одреда

1. „*Драгосављевић Радован*, четовођа, село Црквен Бок, Срез костајнички, ожењен, ступио у чету 1. августа 1941. године
2. *Недељковић Саво*, заменик четовође, из Брезове, Срез моравички, ожењен, ступио у чету 15. септембра 1941. године, жандарм
3. *Роговић Добривоје*, четник, из Сивчине, Општина Опаљеник, Срез моравички, земљорадник

127 *Исто.*

4. *Плавшић Радован*, четник, из Маскове, Општина јаворска, Срез моравички земљорадник
5. *Плавшић Иван*, четник, из Маскове, Општина јаворска, Срез моравички земљорадник
6. *Димитријевић Крсман*, четник, земљорадник
7. *Тосуновић Крсман*, четник, земљорадник
8. *Мирковић Видан*, четник, земљорадник
9. *Виторовић Радомир*, четник, земљорадник
10. *Цветковић Велисав*, четник, из Маскове, Општина јаворска, Срез моравички, земљорадник
11. *Цмиљанић Радосав*, четник, земљорадник
12. *Тошић Радивоје*, четник, земљорадник
13. *Перковић Радојица*, четник из Косовице, Општина косовичка, Срез моравички, земљорадик
14. *Кнежевић Вучко*, четник, из Братљева, Општина братљевска, Срез моравички, земљорадник
15. *Бојановић Ратко*, четник из Брезове, земљорадник
16. *Роговшић Војин*, четник из Сивчине, Општина Опаљеник, земљорадник
17. *Маринковић Мирослав*, четник из Братљева, Општина братљевска, земљорадник.
18. *Крушка Петар*, четник
19. *Милетић Ранко*, четник, из Буткова, Општина Косовица, Срез моравички земљорадник.
20. *Јовановић Васо*, четник
21. *Марић Вучко*, четник, из Буткова, Општина Косовица, Срез моравички
22. *Вучић М.* четник из Буткова, Општина Косовица, Срез моравички
23. *Јовановић Средоје*, четник из Буткова, Општина Косовица, Срез моравички
24. *Станић Остоја*, четник из Рокца, Општина Косовица, Срез моравички
25. *Ђурчић Благомир*, четник
26. *Шљивић Миломир*, четник
27. *Поповић Радован*, четник
28. *Чворовић Ђунисије*, четник из Шареника
29. *Петровић Милинко*, четник из Маскове, Општина јаворска, Срез моравички
30. *Пјевовић Спасоје*, четник

31. *Тошић Момчило*, четник
32. *Радмиловић Желимир*, четник
33. *Буревић Љубиша*, четник из Сивчине
34. *Мићовић Радиша*, четник
35. *Ђокић Петко*, четник
36. *Николић Страјин*, четник
37. *Кувекаловић Радоје*, четник
38. *Стојковић Милисав*, четник
39. *Матовић Јерослав*, четник
40. *Виторовић Игњатије*, четник
41. *Вуловић Александар*, четник
42. *Радошевић Момчило*, четник
43. *Гаврловић Вучић*, четник
44. *Оцокољић Мијаило*, четник
45. *Мариновић Момир*, четник
46. *Обућина Љубиша*, четник
47. *Оцокољић Радун*, четник
48. *Милетић Марјан*, четник из Буткова, Општина Косовица, Срез моравички
49. *Марић Јездимир*, четник из Буткова, Општина Косовица, Срез моравички
50. *Станић Коста*, четник из Рокца
51. *Милосављевић Радојко*, четник из Рокца
52. *Станић Драгомир*, четник из Рокца
53. *Михаиловић Душан*, четник
54. *Савић Слободан*, четник
55. *Димитријевић Драгољуб*, четник"[128]

Командант Среза поручник Цветко Гвозденовић 13. јануара именовао је командире 1 чете за следеће општине:

* „За Општину придворичку, каплара *Новицу Марковића*
* За Општину остатичку, поднаредника *Богосава Нешковића*
* За Општину средњоречку, поднаредника *Миодрага Каралића*
* За Општину вионичку *Јелисија Радовановића*

128 *Исто.*

Истога дана именовани су командири 2 чете за следеће општине:

* За Општину вионичку, *Станиша Милутиновић*
* За Општину придворичку, *Драгослав Борисављевић*
* За Општину остатичку, *Радмило Петровић*
* За Општину средњоречку, *Будимир Пуништић*"[129]

Све наведене општине подпадају под командом команданта 4 реона. Реонски командант горњих општина је капетан 1. класе Лазар Раичевић.

За потребе обављања курирске службе команданту 4. реона, одређена су следећа лица:

* *Владимир Драгојловић*
* *Радован Радоњић*
* *Јеремија Равић*
* *Драгомир Сарић*
* *Радомир Муњић*
* *Божидар Дукић*
* *Раде Сарић*
* *Радојко Петровић*

За све курире сачињен је распоред дежурства.

5. 11. Списак активних резервних подофицира 3. батаљона Моравичке бригаде од 2. јула 1944. године

1. „*Кесер Милоша Миле*, активни пешадијски наредник, рођен 1917. године. У Равногорском покрету од 15. августа 1943. године, командант је 3. бтаљона Моравичке бригаде. Завршио је 4 разреда основне школе и подофицирску.
2. *Ковачина Ј. Лазо*, активни жандармеријски наредник, рођен 1912. године. У Равногорском покрету је од 1941. године, командир је чете. Завршио је 4 разреда основне школе и жандармеријску подофицирску школу.
3. *Љујић Богосава Миодраг*, авијатичар, активни поднаредник, рођен 1919. године. У Равногорском покрету је од 1. јуна 1941. године. Ко-

129 *Исто.*

мандир је чете. Завршио 4 разреда основне школе и жандармеријску подофицирску школу.
4. *Савић Ранка Богосав*, резервни пешадијски поднаредник, рођен 1916. године. У Равногорском је покрету од 1941. године, водник је 2 вода 3. батаљона. Завршио 4 разреда основне школе."[130]

5. 12. Списак људства Првог батаљона Моравичке бригаде

1. „*Милутин С. Дамњановић*, резервни пешадијски наредник, командант батаљона из Дубраве, Општина приличка, срез моравички. У Равногорски покрет ступио 15. септембра 1941. године (у другом списку од 1943.) Завршио 4 разреда основне школе, 2 разреда гимназије и 4 године трговачке школе. Стар 33 године.
2. *Милић В. Спасојевић*, резервни наредник, командант чете из Радљева, Општина приличка, Срез моравички број пушке 4318, метака 50 комада, у Равногорски покрет ступио 20. новембра 1941. године. Завршио 4 разреда основне школе, стар 26 година
3. *Радивоје М. Зарић*, редов, борац из Бедине Вароши, Општина шумљанска, Срез моравички, број пушке 144835, метака 50 комада, ступио у покрет 16. септембра 1943. године
4. *Василије М. Авејић*, редов, борац из Шуме, Општина шумљанска, Срез моравички, број пушке 42958, метака 75 комада, у Равногорски покрет ступио 17. јуна 1943. године.
5. *Вукашин В. Кривокућа*, борац из Ивањице, Општина Ивањица, Срез моравички, број пушке 12225, метака 50 комада, у Равногорски покрет ступио 4. јула 1944. године
6. *Бошко М. Стефановић*, борац из Ивањице, Општина Ивањица, Срез моравички, број пушке 79196, метака 62 комада, ступио у покрет 7. јуна 1944. године
7. *Милан В. Вучићевић*, борац из Ивањице, Општина Ивањица, Срез моравички, број пушке 5389, метака 120 комада, у Равногорски покрет ступио 4. јула 1944. године
8. *Славко Д. Мирчетић*, борац из Дубраве, Општина приличка, Срез моравички, број пушке 2274, метака 50 комада, у Равногорски покрет ступио 18. јуна 1944. године
9. *Миодраг Г. Ћосовић*, борац из Прилика, Општина приличка, Срез

130 *Исто.*

моравички, број пушке 2318, метака 5 комада, у Равногорски покрет ступио 15. октобра 1941. године
10. *Синиша М. Тошовић*, десетар – поданаредник из Радљева, Општина приличка, Срез моравички, број пушке 4117, метака 48 комада, у Равногорски покрет ступио 5. јула 1943. године
11. *Милош М. Милијановић*, борац из Радљева, Општина приличка, Срез моравички, број пушке 10662, метака 75 комада, у Равногорски покрет ступио 10. августа 1943. године
12. *Светолик Д. Ристивојевић*, борац из Дубраве, Општина приличка, Срез моравички, број пушке 81619, метака 80 комада, у Равногорски покрет ступио 15. октобра 1943. године
13. *Никола Ђ. Станковић*, борац из Дубраве, Општина приличка, Срез моравички, број пушке 9292, метака 80 комада, у Равногорски покрет ступио 5. јула 1944. године
14. *Василије М. Костић*, борац из Шуме, Општина шумљанска, Срез моравички, број пушке 22912, метака 55 комада, у Равногорски покрет ступио 4. фебруара 1944. године
15. *Гојко В. Бошковић*, борац из Шуме, Општина шумљанска, број пушке 86862, метака 65 комада, у Равногорски покрет ступио 7. јуна 1944. године
16. *Миливоје Ј. Ристивојевић*, борац из Дубраве, Општина приличка, Срез моравички, број пушке 67290, метака 80 комада, у Равногорски покрет ступио 18. јуна 1944. године
17. *Цветко М. Мандић*, борац из Шуме, Општина Шуме, Срез моравички, број пушке 22237, метака 40 комада, у Равногорски покрет ступио 12. маја 1944. године
18. *Јован М. Јанковић*, борац из Дубраве, Општина приличка, Срез моравички, број пушке 22786, метака 50 комада, у Равногорски покрет ступио 7. јуна 1944. године
19. *Мишо Р. Мојовић*, борац из Шуме, Општина Шуме, Срез моравички, број пушке 83483, метака 25 комада, у Равногорски покрет ступио 4. фебруара 1944. године
20. *Милоје Ђ. Главинић*, борац из Глијеча, Општина шумљанска, Срез моравички, број пушке 12295, метака 40 комада, у Равногорски покрет ступио 4. јула 1944. године
21. *Миломир Р. Пантовић*, курир Првог батаљона код штаба са оружјем
22. *Миломир Д. Јекић*, борац из Дубраве, Општина приличка, Срез моравички, број пушке 9292, метака 80 комада, у Равногорски покрет ступио 7. јуна 1944. године

23. *Миломир Р. Зарић*, борац из Бедине Вароши, Општина шумљанска, Срез моравички, број пушке 12295, метака 40 комада, у Равногорски покрет ступио 7. јуна 1944. године
24. *Добривоје Н. Вучићевић*, борац из Дубраве, Општина приличка, Срез моравички, број пушке 834834, метака 25 комада, у Равногорски покрет ступио 18. јуна 1944. године
25. *Вукић Д. Нешовић*, борац из Шуме, Општина Шумљанска, Срез моравички, број пушке 2274, метака 60 комада, у Равногорски покрет ступио 7. јуна 1944. године
26. *Миломир Р. Зарић*, борац из Шуме, Општина шумљанска, Срез моравички, број пушке 4117, метака 48 комада, у Равногорски покрет ступио 10. априла1944. године
27. *Славко Д. Кушић*, борац из Шуме, Општина шумљанске, Срез моравички, број пушке 5389, метака 110 комада, у Равногорски покрет ступио 7. јуна 1944. године
28. *Богољуб С. Мојсиловић*, борац из Радљева, Општина приличка, Срез моравички, број пушке 1834, метака 50 комада, у Равногорски покрет ступио 7. јуна 1944. године
29. *Петар М. Милутиновић*, борац из Прилика, Општина приличка, Срез моравички, у Равногорски покрет ступио 7. јуна 1944. године.
30. *Милорад Мојсиловић,* борац из Шума, Општина шумљанска, Срез моравички, у Равногорски покрет ступио 28. јуна 1944. године."[131]

Командант Општине Прилике, Миле Пејовић, упутио је команданту Моравичке бригаде 1.200 комада српске муниције на његов захтев 7. августа 1944. године.

5. 13. Списак 2. чете Летећег батаљона Моравичке бригаде

01. „*Радојица Перковић*
02. *Маријан Кривокућа*
03. *Ратмир Бојовић*
04. *Петроније Ћојбашић*
05. *Ђорђе Крунић*
06. *Милош Костић*
07. *Радосав Ћојбашић*
08. *Милојко Ћојбашић*
09. *Маријан Стеванић*
10. *Перо Вујовић*
11. *Радомир Стеванић*
12. *Радован Бојовић*
13. *Вукомир Петковић*
14. *Драгослав Поледица*

131 *Исто.*

15. *Александар Вуловић*
16. *Богољуб Капланoвић*
17. *Божидар Бојовић*
18. *Божидар Стеванић*
19. *Драгојло Кривокућа*
20. *Милојко Вуловић*
21. *Бошко Милутиновић*
22. *Светозар Ђојбашић*
23. *Саво Јаковљевић*
24. *Драгић Ђоковић*
25. *Максим Брадић*
26. *Милун Ресимић*
27. *Иван Златић*
28. *Рајко Недељковић*
29. *Милован Брадић*
30. *Драгослав Јанковић*
31. *Благоје Поледица*
32. *Данило Јаковљевић*
33. *Добросав Пантовић*
34. *Добривоје Тутуновић*
35. Љубомир Ђелкапић
36. *Миломир Савић*
37. *Маринко Маринковић*
38. *Душан Даријевић*
39. *Илија Савић*
40. *Божидар Томић*
41. *Грујица Јелић*
42. *Лука Матовић*
43. *Алекса Кривокућа*
44. *Богдан Радоњић*
45. *Милош Луковић*
46. *Здравко Тотовић*
47. *Слободан Милинковић*
48. *Десимир Арсенијевић*
49. *Ристивоје Плавшић*
50. *Милорад Пивљаковић*
51. *Радомир Длачић*
52. *Обрад Стојковић*
53. *Средоје Миловановић*
54. *Љубинко Рајковић*
55. *Вукић Пантовић*
56. *Светозар Симеуновић*
57. *Ранко Милетић*
58. *Радиша М. Аврамовић*
59. *Данило Ђ. Пауновић*"[132]

5. 14. Списак људства Трећег батаљона Моравичке бригаде

1. *„Миле М. Кесер*, наредник из Јасенић Брда, Општина Крњаче, Срез војнићки, митраљезац, метака 40 комада, ступио у одред 15. септембра 1943. године
2. *Миодраг Б. Љујић*, поднаредник из Гуче, Општина Гуча, Срез драгачевски, број пушке 68711, метака 60 комада, ступио у одред 8. септембра 1943. године
3. *Слободан Р. Савић*, поднаредник, из Шареника, Општина Брезова, Срез моравички, број пушке 3410, метака 50 комада, ступио у одред 15. септембра 1941. године

132 Војни архив, ЧА, К-32, Ф-5, Д-17

4. *Добривоје Д. Јоковић*, поднаредник, из Шареника, Општина Брезова, Срез моравички, брроj пушке 4253, метака 30 комада, ступио у одред 20. септембра 1942. године
5. *Манојле Зарић*, поднаредник, из Маскове, Општина јаворска, Срез моравички, број пушке 3991, метака 40 комада ступио у одред 7. јуна 1944. године
6. *Петроније Ћојбашић*, каплар, из Медовине, Општина Ерчеге, Срез моравички, број пишке 1662, метака 50 комада, ступио у одред 15. септембра 1941. године
7. *Радул М. Оцокољић*, каплар, из Равне Горе, Општина Брезова, Срез моравички, митраљезац, ступио у одред 26. августа 1941. године
8. *Реља Дабовић*, редов, из Маскове, Општина јаворска, Срез моравички, број пушке 4388, метака 50 комада, ступио у одред 1. септембра 1944. године
9. *Драган Дабовић*, редов, из Мскове, Општина јаворска, Срез моравички, број пушке 124945 метака, ступио у одред 28. августа 1944. године
10. *Миливоје М. Вукићевић*, редов из Шареника, Општина Брезова, Срез моравички, број пушке 17493, метака 100 комада ступио у одред 15. септембра 1943. године
11. *Богдан Рацић*, редов из Деретина, Општина јаворска, Срез моравички, број пушке 39652, метака 50 комада, ступио у одред 7. фебруара 1944. године
12. *Десимир Бошковић*, редов из Равне Горе, Општина Ковиљска, Срез моравички, број пушке 27994, метака 50 комада ступио у одред 7. фебруара 1944. године
13. *Владимир Радоњић*, редов из Маскове, Општина јаворска, Срез моравички, број пушке 5109, метака 60 ком, ступио у одред 1. октобра 1941. године
14. *Јеремија Оцокољић*, редов из Равне Горе, Општина Брезова, Срез моравички ступио у одред 7. јуна 1944. године
15. *Лука Матовић*, редов из Шареника, Општина Брезова, Срез моравички, број пушке 3867, метака 55 комада, ступио у одред 7. јуна 1944. године
16. *Ђорђе Бошњаковић*, из Маскове, Општина Јаворска, Срез моравички, број пушке 18640, метака 60 комада, ступио у одред 7. јануара 1944. године
17. *Александар Кујунџић*, редов из Смиљевца, Општина Ковиљска, Срез моравички, број пушке 1322, метака 50 комада, ступио у одред 7. јуна 1944. године

18. *Живорад Оцокољић*, редов из Равне Горе, Општина Брезова, Срез моравички, холандски митраљез, метака 528 комада ступио у одред 1. августа 1943. године (налази се у болници)
19. *Милош Кривокућа*, редов из Смиљевца, Општина ковиљска, Срез моравички, број пушке 2711, метака 80 комада ступио у одред 7. јула 1944. године
20. *Станиша Зековић*, редов из Маскове, Општина јаворска, Срез моравички, број пушке 1662, метака 50 комада ступио у одред 1. августа 1943. године
21. *Драган Вуловић*, редов из Кушића, Општина јаворска, Срез моравички, број пушке 6911, метака 45 комада, Ступио у одред 1. септембра 1944. године
22. *Војислав Кривокућа*, редов из Равне Горе, Општина ковиљска, Срез моравички, број пушке 19662, метака 50 комада, ступио у одред 1. септембра 1944. године
23. *Драган Милутиновић*, редов из Прилика, Општина приличка, Срез моравички, митраљез зорка, метака 500 комада, ступио у одред 6. марта 1942. године
24. *Момчило Ћурчић*, редов из Опањеника, Општина Опањеник, Срез моравички, број пушке 13625, метака 50 комада ступио у одред 7. јуна 1944. године
25. *Драгослав Рацић*, редов из Деретина, Општина јаворска, Срез моравички, број пушке 139774, метака, ступио у одред 15. јула 1944. године
26. *Голуб Бошковић*, редов из Опањеника, Општина Опањеник, Срез моравички, број пушке 3991, метака 50 комада, ступио у одред 4. јула 1944. године
27. *Љубиша С. Маринковић*, каплар из Ивањице, Општина Ивањица, Срез моравички, број пушке 151000, метака 75 комада, ступио у одред 15. маја 1941. године
28. *Нинослав Роговић*, редов из Сивчине, Општина Опањеник, Срез моравички, број пушке 3925, метака 50 комада ступио у одред 7. јуна 1944. године
29. *Радисав Павловић*, редов из Кушића, Општина јаворска, Срез моравички, број пушке 8761, метака 35 комада, ступио у одред 5. марта 1944. године
30. *Милован Бошковић*, редов из Васиљевића, Општина Опањеник, Срез моравички, број пушке 738, метака 30 комада ступио у одред 1. фебруара 1944. године
31. *Боривоје Поповић*, редов из Сивчине, Општина Опањеник, Срез мо-

равички, број пушке 2519, метака 30 комада ступио у одред 1. октобра 1944. године
32. *Станимир Радојичић*, редов из Шареника, Општина Брезова Срез моравички, број пушке 31393, метака 5 комада, ступио у одред 1. октобра 1944. године
33. *Богдан Радојичић*, редов из Шареника, Општина Брезова, Срез моравички, број пушке 14932, метака 20 комада, ступио у одред 1. октобра 1944. године
34. *Тома Рабреновић*, редов из Сивчине, Општина Опаљеник, број пушке 112792, метака 80 комада, ступио у одред 1. октобра 1944. године."[133]

Списак је сачинио Командант 3. батаљона, наредник Миле Кесер 14. октобра 1944. године.

5. 15. Списак подофицира, каплара и редова 1. батаљона Моравичке бригаде који се предлажу за унапређење

1. *Белчевић В. Војислав*, пешадијски каплар, из Брусника, Општина остатичка, Срез моравички у батаљону од 1. априла 1944. године. Предложен за унапређење у пешадијског поднаредника на положају командира чете, владања врло доброг.
2. *Златић П. Драгољуб*, артиљеријски каплар, из Доброг Дола, Општина придворичка, Срез моравички, у одреду је од 10. септембра 1941. године. Предложен за унапређење артиљеријског поднаредника, на положају водника, владања врло доброг.
3. *Јаковљевић Ф. Милић*, пешадијски каплар, из Даића, Општина средњоречка, Срез моравички, у одреду је од 10. децембра 1943. године. Предложен за унапређење у пешадијског поднаредника, у батаљону десетар. Способан.
4. *Богићевић Д. Добросав*, пешадијски каплар из Врмбаја, Општина придворичка, Срез моравички, у одреду је од 10. септембра 1941. године са прекидом до 1944. године. Предложен за унапређење у пешадијског поднаредника. У батаљону војник, способан.
5. *Вуловић Р. Данило*, добровољац – каплар из Даића, Општина средњоречка, Срез моравички, у одреду је од 16. октобра 1941. године. Предлаже се за унапређење у равногорског поднаредника, у одреду за рад у Бироу јер врши службу одлично.

133 *Исто.*

6. *Обрадовић С. Вук*, редов из Врмбаја, Општина придворичка, Срез моравички. У одреду је од 8. марта 1944. године. Предложен је за унапређење у равногорског каплара, врло добар борац и стрелац.
7. *Борисављевић Р. Мићо*, редов из Врмбаја, Општина придворичка, Срез моравички. У одреду је од 5. јануара 1944. године. Предложен за равногорског каплара, врло добар борац и стрелац.
8. *Божовић Властимир*, редов из Брусника, Општина остатичка, Срез моравички. У одреду је од 5. фебруара 1944. године, предложен за унапређење у равногорског каплара, врло добар борац и стрелац.
9. *Савић В. Милош*, редов из Брусника, Општина остатичка, Срез моравички. У одреду је од 7. марта 1944. године, предложен за унапређење у каплара, врло добар борац и стрелац.
10. *Јаковљевић М. Светомир*, редов из Даића, Општина средњоречка, Срез моравички. Ступио у одреду је од 8. априла 1944. године. Предложен за унапређење у каплара, врло добар борац и стрелац.

Предлог сачињен 4. септембра 1944. године са потписом команданта 4. батаљона.

5. 16. Списак Јуришног батаљона Моравичке бригаде

1. „*Милорад М. Гудовић*, наредник, из села Ржанице, Срез берански, Црна Гора, наоружан машингевером.
2. *Ђорђе Тврtковић*, наредник, из села Козице, Срез Сански Мост, Босна и Херцеговина, наоружан пушком српске производње са 10 метака, неожењен.
3. *Милисав Ж. Стојковић*, редов из села Катићи, Срез моравички, наоружан пушком холандске производње са 40 метака, ожењен.
4. *Будимир В. Јевтовић*, редов из села Шареника, Срез моравички, наоружан пушком српске производње са 35 метака, ожењен.
5. *Велимир М. Машовић*, резервни наредник из села Кашице, Срез источки, Косово, наоружан пушком холандске производње са 50 метака, ожењен.
6. *Милорад Љ. Милорадовић*, редов из села Шареника, Моравички срез, наоружан пушком српске производње са 50 метака, ожењен.
7. *Петар М. Крушкић*, редов из Београда, наоружан пушком српске производње са 45 метака, неожењен.
8. *Милош М. Лазаревић*, редов из села Добраче, срез Ариљски, наоружан пушком српске производње са 40 метака, неожењен.

9. *Зоран Б. Чекеревац*, редов из Београда, наоружан пушком холандске производње са 50 метака, неожењен.
10. *Тихомир М. Јаковљевић*, из Рабровца, Срез јасенички, наоружан пушком холандске производње са 30 метака, неожењен.
11. *Јован Ђуричић*, редов из Дубнице Срез власенички, наоружан пушком холандске производње са 40 метака, неожењен.
12. *Милисав М. Чекеревац*, редов из Шареника, Срез моравички, наоружан холандском пушком са 6 метака, неожењен.
13. *Живко М. Миљковић*, редов из села Пантине, Срез вучитрнски, Косово, наоружан пушком холандске производње са 80 метака, неожењен.
14. *Миливоје Б. Кнежевић*, редов из села Рвати, Срез студенички, наоружан пушком српске производње са 9 метака, неожењен.
15. *Лазар М. Лазић*, редов из села Бивоље, Срез крушевачки, наоружан митраљезом холандске производње, неожењен.
16. *Антић А. Вукајло*, редов из села Исток, Срез источки, Косово, наоружан пушком холандске производње са 69 метака, неожењен.
17. *Бранко М. Боротић*, редов из Чабуна, Срез вировитички, наоружан пушком холандске производње са 50 метака.
18. *Видоје П. Васиљевић*, редов из села Брњице, Срез голубачки, наоружан карабином француске производње са 37 метака, неожењен."[134]

5. 17. Болесничка књига бораца Моравичке бригаде

1. „*Саво Тошић*, редов из Вучака, Општина Ерчеге, срез Моравички, на поштеди 20 дана
2. *Вукашин Лишанин*, редов из Вионице, Срез моравички, на поштеди 3 дана
3. *Живко Лукачевић*, редов из Ивањице
4. *Протић Воја*, редов из Придворице, Срез моравички
5. *Милован Брадић*, редов из Равне Горе, Општина Ковиље, Срез моравички
6. *Величко Котлановић*, из Бојовића, Општина Братљево, Срез моравички
7. *Танасије Парезановић*, из Братљева, Општина Братљево, Срез моравички, 5 дана поште.
8. *Живко Аџић*, наредник из Рокца, Општина Косовица, срез моравички

134 *Исто.*

9. *Драган Јаћовић*, редов из Придворице, Општина Придворица, срез моравички, 1 дан поштеде
10. *Јездимир Јаћовић*, редов из Вионице, Срез моравички, 2 дана поштеде
11. *Тихомир Јаковљевић*, редов из Смедерева, Срез смедеревски
12. *Марко Ковачевић*, редов из Равне Горе, Општина Ковиље, Срез моравички
13. *Јован Ђурчић*, редов из Равне Горе, Општина Ковиље, Срез моравички, поштеда 2 дана
14. *Драгојле Ђурчић*, редов из Равне Горе, Општина Ковиље, Срез моравички
15. *Драго Алексић*, редов из Врмбаја, Општина Придворица, Срез моравички
16. *Бранко Коларевић*, редов из Вучака, Општина Ерчеге, Срез моравички
17. *Витомир Новаковић*, редов из Медовине, Општина Ерчеге, Срез моравички"[135]

5. 18. Списак 5. чете четника Јаворског одреда

1. „*Драгослав Радојевић*, водник из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
2. *Драгојле Николић* из Радаљева, Општина Прилике, Срез моравички
3. *Милун Гвозденовић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
4. *Здравко Дрндаревић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
5. *Милија Радојевић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
6. *Петар Миловановић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
7. *Радосав Миловановић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
8. *Милић Спасојевић* из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички
9. *Дојчило Гавриловић* из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички
10. *Добривоје Јевђовић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
11. *Стојадин Ђуровић* из Лисе, Општина Лиса, Срез драгачевски
12. *Милић Јованчић* из Лисе, Општина Лиса, Срез драгачевски
13. *Драгомир Мирчетић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
14. *Милан Лазаревић* из Шума, Општина Шуме, Срез моравички
15. *Ратко Петковић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички

135 *Исто.*

16. *Тијосав Мирчетић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
17. *Миленко Благојевић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
18. *Милорад Петаковић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
19. *Светолик Ристивојевић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
20. *Милисав Вучковић* из Шуме, Општина Шуме, Срез моравички
21. *Вукић Мојсиловић* из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички
22. *Михаило Милијановић* из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички
23. *Вукоман Гавриловић* из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички
24. *Цветко Поповић* из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички."[136]

5. 19. Списак редова Јаворског корпуса Југословенске војске у отаџбини предложених за унапређење у чин резервног каплара

1. „*Славко (Ћирка) Савић*, редов, у Организацији од 21. септембра 1941. године, на положају је стрелца. Предложен за унапређење јер се држао храбро у свим борбама од 1941. године, као и за послушност. Није одликован.
2. *Зарија (Василија) Вукићевић*, редов, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају је стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у свим борбама од 1941. године као и за послушност на подизању организације равногорског покрета. Није одликован.
3. *Мирко (Вуле) Милосављевић*, редов, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају је стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у свим борбама од 1941. године као и за одан рад на подизању организације Равногорски покрет. Није одликован.
4. *Слободан (Миле) Алемпијевић*, редов, у Организацији је од 21. септембра 1941. годинена положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у свим борбама од 1941. године као и за одан рад на подизању организације Равногорски покрет. Није одликован.
5. *Драго (Арсенија) Кошковац*, редов, у Организацији је од 2. август а1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у свим борбама око Новог Пазара и Сјенице као и за ревносно служење курирске службе. Није одликован.

136 *Исто.*

6. *Драгомир (Мила) Алемпијевић*, редов, у Организацији је од 9. септембра 1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борбама око Новог Пазара и Сјенице и за тачно вршење курирске службе. Није одликован.
7. *Гвозден (Боја) Луковић*, редов, у Организацији је од 1. августа 1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борби око Новог Пазара и Сјенице противу Турака, Бугара и Немаца. Није одликован.
8. *Тихомир (Недељка) Николић*, редов, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борби и пожртвованог рада од 1941. године до данас противу непријатеља. Није одликован.
9. *Душан (Милуна) Јанићијевић*, редов, у Организацији је од 1. августа 1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борби на Свиланову и Тврђеву. Није одликован.
10. *Божидар (Сретко) Бојовић*, редов, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борби на Свиланову и Тврђеву. Није одликован.
11. *Миломир (Драже) Милић*, редов, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борбама на Свиланову и Трвђеву против Арнаута, муслимана и Немаца. Није одликован.
12. *Мирослав (Неша) Јанићијевић*, редов, у Организацији је од 9. септембра 1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борби и потпомагању у Равногорском покрету. Није одликован.
13. *Вељко (Сима) Антонијевић*, редов, у Организацији је од 21. септембра 1943. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у борбама око Новог Пазара и за оданост Равногорском покрету за цело време рата. Није одликован.
14. *Јеротије (Неша) Равић*, редов, у Организацији је од 9. августа 1943. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у свим борбама код Свиланова и Трвђеву за одлично вршење курирске службе. Није одликован.
15. *Љубомир (Славка) Јојића*, редов, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у свим борбама од 1941. године до данас. Није одликован.

16. *Драгомир (Сима) Јојић*, редов, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг у свим борбама од 1941. године па до данас. Није одликован.
17. *Василије (Милије) Вуковић*, редов, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у свим борбама од 1941. године до данас. Није одликован.
18. *Радосав (Рада) Ђуровић*, редов, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у свим борбама од 1941. године до данас. Није одликован.
19. *Миодраг (Мата) Ратковић*, редов, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење зато што се по цену живота пробијао као курир кроз немачке редове и давао извештаје о њиховом кретању. Није одликован.
20. *Сретен (Миће) Марковић*, редов, у Организацији је од 9. октобра 1942. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у борби на Свиланову и Тврђеву. Није одликован.
21. *Чедомир (Јеврема) Ђоковић*, редов, у Организацији је од 15. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због учествовања у борбама на Новом Пазару и показао се врло храбар. Није одликован.
22. *Миленко (Нићифора) Станић*, редов, у Организацији је од 15. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење јер је учествовао у свим борбама око Новог Пазара и показао се храбар. Није одликован.
23. *Витомир (Влада) Радосављевић*, редов, у Организацији је од 15. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење јер је учествовао у свим борбама око Новог Пазара и показао се храбар. Није одликован.
24. *Дмитар (Василија)Дробњак*, редов, у Организацији је од 15. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење јер је учествовао у свим борбама које су вођене око Новог Пазара и показао се храбар. Није одликован.
25. *Радивоје (Сава) Кривокапић*, редов, у Организацији је од 18. октобра 1941. године на положају стрелца, Предложен је за унапређење због храбрости које је показао на Копаонику и Санџаку. Није одликован.
26.*Љубинко (Ђунисија) Ђорђевић*, редов, у Организацији је од 1. марта 1943. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због

храброг држања у борби на Копаонику. Није одликован.
27. *Радомир (Петронија) Ћирковић*, редов, у Организацији је од 9. маја 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борби на Копаонику и Санџаку. Није одликован.
28. *Љубомир (Миленка) Ђурковић*, редов, у Организацији је од 9. септембра 1943. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у борби у Санџаку. Није одликован.
29. *Сава (Јована) Поповић*, редов, у Организацији је од 9. маја 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у борбама у Санџаку. Није одликован.
30. *Радош (Љубисава) Чеперковић*, редов, у Организацији је од 1. маја 1942. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борби на Копаонику и Санџаку као и тачно извршене специјалне задатке. Није одликован.
31. *Милош (Љубисава) Чеперковић*, редов, у Организацији је од 1. априла 1942. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борби у Санџаку. Није одликован.
32. *Миодраг (Тихомира) Димитријевић*, редов, у Организацији је од 20. марта 1943. године на положају стрелца. Предложен за одликовање због храброг држања у борбама на Копаонику и Санџаку. Није одликован.
33. *Јован (Илије) Чеперковић*, редов, у Организацији је од 12. марта 1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борбама на Копаонику и Санџаку. Није одликован.
34. *Жарко (Живорада) Пајевић*, редов, у Организацији је од 1. априла 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброх држања у борбама на Копаонику и Санџаку. Није одликован.
35. *Драгољуб (Љуба) Маричић*, редов, у Организацији је од 2. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење што је 3. октобра 1943. године приликом рањавања капетана Уроша Катанића са још два војника успео да га изнесе како не би пао у руке непријатељу. Није одликован.
36. *Димитрије В. Радоњић*, редов, у Организацији је од 2. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређењење јер је у борби на Плочнику 27. октобра 1943. године у ноћном јуришу убио два партизана и спасио водника Мила Кесера. Није одликован.
37. *Божидар В. Ђуровић*, редов, у Организацији је од 5. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење зато што је у борби на Плочнику 27. октобра 1943. године у ноћном јуришу убио два партизана. Није одликован.

38. *Михаило П. Савић*, редов, у органозацији је од 1. маја 1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење зато што је као члан тројке омео Бугаре да не заплене опрему која је преношена за штаб октобра 1943. године. Није одликован.
39. *Дане Р. Вуловић*, редов, у Организацији је од 5. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење што је октобра 1943. године као члан тројке омео Бугаре да не заплене опрему која је преношена за штаб. Није одликован.
40. *Петко М. Миловановић*, редов, у Организацији је од 5. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење што је 25. септембра 1943. године у Клисури пресрео немачки камион у коме је заплењено оружје и око 17. 000 метака. Није одликован.
41. *Радосав М. Миловановић*, редов, у Организацији је од 4. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење зато што је 25. септембра 1943. године у Клисури пресрео немачки камион у коме је заплењено 17.000 муниције. Није одликован.
42. *Радомир С. Димитријевић*, редов, у Организацији је од 1. маја 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење зато што је 25. септембра 1943. године у Клисури пресрео немачки камион у коме је заплењено 17.000 метака. Није одликован.
43. *Вукајло А. Антић*, редов, у Организацији је од 23. марта 1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење зато што је 25. септембра 1943. године у Клисури пресрео немачки камион у коме је заплењено 17.000 метака. Није одликован.
44. *Миломир Ж. Муњић*, редов, у Организацији је од 18. априла 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење што је 25. септембра 1943 у Клисури напао и пресрео немачки камион у коме је зробљено оружје и око 17.000 метака. Није одликован.
45. *Марко А. Костић*, редов, у Организацији је од 1. маја 1942. године на положају стрелца. Предложен за унапређење зато што је 25. септембра 1943. године у Клисури напао и пресрео немачки камион у коме је заплењено оружје и око 17.000 метака. Није одликован.
46. *Радојко М. Тошић*, редов, у Организацији је од 1. маја 1942. године на положају стрелца. Предложен за унапређење зато што је као курир 10. септембра 1943. године ноћи између партизанских редова пробио се и ухватио везу са 2. милешевском бригадом. Није одликован.
47. *Никола Ј. Ђурчић*, редов, у Организацији је од 29. октобра 1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење зато што је као курир 10. септембра 1943. године прошао кроз партизанске редове и

ухватио везу са 2. милешевском бригадом. Није одликован.
48. *Ђуро П. Зељковић*, редов, у Организацији је од 23. августа 1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење зато што је 25. септембра 1943. године у Клисури пресрео немачки камион у коме је заплењено оружје и око 17. 000 метака. Није одликован.
49. *Добросав Л. Тутуновић*, редов, у Организацији је од 2. септембра 1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење зато што је 25. септембра 1943. године у Клисури пресрео Немачки камион и на истом заплењио оружје и преко 17.000 мееака. Није одликован.
50. *Душан М. Јевђовић*, редов, у Организацији је од 2. септембра 1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење што је 25. септембра 1943. године у Клисури пресрео немачки камион на коме је заплењио оружја и преко 17.000 метака.
51. *Матија Б. Крунић*, редов, у Организацији је од 2. августа 1941. године на положају стрелца. предложен за унапређење зато што се у борби 3. октобра 1943. године против Турака у селу Фијуљ показо као врло храбар и умешан борац. Није одликован.
52. *Добросав (Милана) Мартиновић*, редов, у Организацији је од 2. августа 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење зато што се у борби против Турака у селу Фијуљ 3. октобра 1943. године показао као врло храбар. Није одликован.
53. *Манојле (Вељка) Марић*, редов. у Организацији је од 2. августа 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење зато што се у борби против Турака 3. октобра 1943. године показо као храбар борац. Није одликован.
54. *Миленко (Михаила) Крунић*, редов, у Организацији је од 2. августа 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борбама на Кладници, Санџаку и Босни. Није одликован.
55. *Јанко (Димитрија) Маричић*, редов, у Организацији је од 2. августа 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања пред непријатељем у борби против Туракау селу Фијуљ 3. октобра 1943. године Није одликован.
56. *Милета Б. Рељић*, редов, у Организацији је од 15. августа 1943. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у борби на Фијуљу 3. октобра 1943. године против Турака. Није одликован.
57. *Милутин Б. Михаиловић*, редов, у Организацији је од 15. сетпембра 1943. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због

храброг држања у борби са Турцима на дан 3. октобра 1943. године у селу Фијуљ. Није одликован.
58. *Радош Д. Ђоковић*, редов, у Организацији је од 1. септембра 1943. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење зато што се 18. јануара 1944. године у селу Мочиоци приликом борби са партизанима истакао као врло храбар борац. Није одликован."[137]

5. 20. Списак резервних каплара Јаворског корпуса предложених за унапређење у чин поднаредника

Командант Јаворског корпуса мајор Радомир Цветић предложио је команди да се због изузетног истицања у борбама углавном против партизана унапреде следеће лица:

1. „*Душан (Борислава) Саковић*, резервни пешадијски каплар од 17. фебруара 1942. године, у Организацији је од 21. септембра 1941. године у на положају десетара. Предложен за унапређење јер се као десетар истакао у свим борбама против Арнаута, Турака, Немаца и милиције око Новог Пазара. Није одликован.
2. *Александар (Сима) Бабић*, резервни пешадијски каплар од 10. августа 1943. године, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају десетара. Предложен за унапређење јер се истакао храброшћу у свим борбама заједно са својом десетином и од 1941. године остао веран Равногорском покрету кроз сва искушења. Није одликован.
3. *Грујица (Живка) Максимовић*, резервни пешадијски каплар од 10. августа 1943. године, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају групе за извршавање специјалних задатака. Није одликован.
4. *Манојло (Веселина) Радомировић*, резервни пешадијски каплар од 10. августа 1943. године, у организацији је од 21. септембра 1941. године на положају десетара. Предложен за унапређење јер се истакао у свим борбама од 1941. године до данас као храбар и неустрашив. Рањен у обе ноге на Јеринином граду. Није одликован.
5. *Радојица (Радоње) Ђуровић*, резервни пешадијски каплар од 1. септембра 1943. године, у Организацији је од 1. марта 1943. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у борбама у Радељици, Свиланову и Кладници. Није одликован.

137 Војни архив, ЧА, К-32, ф-3, Д-25

6. *Радомир (Милоша) Радовановић*, резервни пешадијски каплар од 3. септембра 1943. године, у Организацији је од 1. марта 1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борбама у Свиланову и Тврђеву и Трештици као и за тачно и брзо извршење наређења. Није одликован.
7. *Милија (Мила) Тијосављевић*, резервни пешадијски каплар од 21. септембра 1943. године, у Организацији је од 21. марта 1943. године на положају десетара. Предложен за унапређење због храброг држања у свим борбама око Новог Пазара и за пропаганду равногорске идеје за време окупације. Није одликован.
8. *Миливоје Д. Сретеновић*, резервни пешадијски каплар од 10. августа 1943. године, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају десетара. Предложен за унапређење због храброг држања у борбама и залагање за равногорску идеју. Није одликован.
9. *Светислав (Јевђа) Мијаљевић*, резервни пешадијски каплар од 10. августа 1943. године, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у борбама и за залагање за равногорску идеју. Није одликован.
10. *Станко (Димитрија) Стојановић*, резервни пешадијски каплар од 16. марта 1943. године, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају десетара. Предложен за унапређење због храброг држања у борбама Новог Пазара и организационе способности. Није одликован.
11. *Тихомир (Јована) Мутавџић*, резервни пешадијски каплар од 10. августа 1943. године, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због тачног и пожртвованог вршења курирске службе. Није одликован.
12. *Славко (Милутина) Ристовић*, резервни каплар од 10. августа 1943. године, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају десетара. Предложен за унапређење због храброг држања као пушкомитраљесца. Није одликован.
13. *Василије (Миљојко) Видосављевић*, резервни пешадијски каплар од 10. августа 1943. године, у Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају десетара. Предложен за унапређење због храброг држања и сналажење у свим борбама као пушкомитраљезац. Није одликован.
14. *Витомир М. Каралић*, резервни пешадијски каплар од 10. августа 1943. године, у Организацији је од 10. септембра 1941. године на положају водника. Предложен за унапређење зато што је на јанковом камену, октобра 1943. године ухватио два шпијуна од стране муслимана и

Немаца и на тај начин им спречио даљу шпијунажу. Није одликован.
15. *Милинко Ј. Нешовић*, резервни пешадијски каплар од 10. августа 1943. године, у Организацији је од 10. септембра 1941. године на положају десетара. Предложен за унапређење зато што је 24. септембра 1943. године као десетар у борби на Плочнику одбио партизански напад и исте разбио и гонио даље док му није стигло појачање. Није одликован.
16. *Гојко (Средоја) Бојовић*, резервни пешадијски каплар од 2. фебруара 1942. године, у Организацији је од 2. августа 1941. године у организацији је четни писар. Предложен за унапређење зато што је 3. септембра 1943. године изнео из рова са још два војника рањеног капетана Уроша Катанића како не би пао у руке непријатељу. Није одликован.
17. *Радојица Д. Перковић*, резервни пешадијски каплар од 10. септембра 1943. године, у Организацији је од 2. августа 1941. године на положају вође тројки. Предложен за унапређење зато што је 10. септембра 1943. године у сукобу са немачком патролом успео да са још пет војника заробе два немачка војника. Није одликован.
18. *Велимир (Вељка) Анђелковић*, резервни пешадијски каплар од 10. августа 1943. године, у Организацији је од 2. августа 1941. године на положају десетара. Предложен је за унапређење, зато што је 10. септембра 1943. године у сукобу са једном немачком патролом успео са још пет војника да заробе два Немца. Није одликован.
19. *Миљојко (Влајка) Марић*, резервни пешадијски каплар од 15. октобра 1943. године, у Организацији је од 2. августа 1941. године на положају десетара. Предложен је за унапређење зато што је 10. септембра 1943. године у сукобу са једном немачком патролом успео са још пет војника заробе два Немца. Није одликован.
20. *Ратко В. Јелић*, резервни пешадијски каплар од 15. октобра 1943. године, у Организацији је од 2. августа 1941. године на положају десетара. Предложен је за унапређење зато што је 10. септембра 1943. године у сукобу са једном немачком патролом са још пет војника успео да заробе два немачка војника. Није одликован.
21. *Марко М. Милић*, резервни пешадијски каплар од 1. фебруара 1940. године, у Организацији је од 2. августа 1941. године на положају митраљезца. Предложен је за унапређење зато што је 10. септембра 1943. године у сукобу са једном немачком патролом успео са још пет војника заробе два Немца. Није одликован.
22. *Маријан Д. Кривокућа*, резервни пешадијски каплар од 10. августа 1943. године, у Организацији је од 2. августа 1941. године на положају

митраљезца. Предложен за унапређење зато што се као пушкомитраљезац приликом сукоба са немачком патролом показао као храбар и успео да зароби два Немца. Није одликован.

23. *Теодосије (Василија) Пошевац*, резервни пешадијски каплар од 12. фебруара 1943. године, у Организацији од 10. марта 1942. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у свим борбама које је овај корпус имао и то: Око Новог Пазара у Босни и Санџака. Није одликован.

24. *Бошко (Богосава) Милосављевић*, резервни пешадијски каплар од 10. августа 1943. године, у Организацији је од 27. августа 1942. године на положају стрелца. Предложен за унапређење за тачно и пожртвовано вршење курирске службе. Није одликован.

25. *Живко (Душана) Вељовић*, резервни пешадијски каплар од 6. августа 1943. године, у Организацији од 10. августа 1941. године на положају митраљезца, предложен за унапређење због храброг држања као пушкомитраљезца у свим борбама које је водио овај корпус. Похваљиван наредбом Врховне команде и одликован сребрном медаљом од 18. септембра 1943. године.

26. *Василије Мишић*, резервни пешадијски каплар од 6. јула 1943. године, у Организацији је од 6. јануара 1943. године на положају радио-телепринтеристе. Предложен заунапређење због храброг држања у Босни и Санџаку у борби против партизана. Није одликован.

27. *Марко (Милорада) Поповић*, резервни пешадијски каплар од 6. августа 1943. године, у Организацији је од 10. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у свим борбама које је овај корпус водио противу Турака и партизана. Похваљиван је наредбом Врховне команде ЈВуО и одликован наредбом од 18. септембра 1943. године.

28. *Венцеслав (Велимира) Дерманац*, резервни пешадијски каплар од 6. јула 1943. године, у Организацији је од 10. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у свим борбама у којима се показао и истакао које је до сада овај корпус водио. Није одликован.

29. *Добросав (Милана) Ристовић*, резервни пешадијски каплар од 6. јула 1941. године, у Организаији је од 10. августа 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење зато што је учествовао у борбама на Новом Пазару и показао се врло храбар. Није одликован.

30. *Трајко (Томе) Пановић*, резервни пешадијски каплар, у Организацији је од 15. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен

је за унапређење зато што је учествовао у борбама на Новом Пазару и показао се врло храбар. Није одликован.
31. *Рајко Крсман*, резервни артиљеријски каплар, у Организацији је од 15. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење зато што је учествовао у борбама на Нови Пазар и показао се врло храбар. Није одликован.
32. *Милојица (Петра) Јосивљевић*, резервни пешадијски каплар, у Организацији је од 15. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење зато што је учествовао у свим борбама на Новом Пазару и показао се као врло храбар. Није одликован.
33. *Павле (Илије) Пановић*, резервни пешадијски каплар, од 6. септембра 1938. године, у Организацији је од 3. септембра 1943. године на положају командира у батаљону. Предложен је за унапређење зато што је веома дисциплинован и потребан за старешину кадровског људства. Није одликован.
34. *Светислав (Тодора) Никола*, резервни пешадијски каплар, у Организацији је од 15. септембра 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење зато што је учествовао у свим борбама као и на Нови Пазар и показао се врло храбар. Није одликован.
35. *Станимир (Петра) Бараћ*, резервни пешадијски каплар, у Организацији је од 15. септембра 1941. године на положају стрелца што је учествовао у борби на Новом Пазару и показао се као врло храбар и одважан. Није одликован.
36. *Љубиша (Милуна) Поповић*, резервни пешадијски каплар од 20. фебруара 1940. године, у Организацији је од 18. новембра 1941. године на положају вође тројки. Предложен је за унапређење због храброг држања у борби на Копаонику. Није одликован.
37. *Младен Ђуровић*, резервни пешадијски каплар од 6. септембра 1943. године, у Организацији је од 15. априла 1941. године на положају вође тројки. Предложен је за унапређење због храброг држања у борби на Копаонику. Није одликован.
38. *Драгутин (Владимира) Милићевић*, резервни пешадијски каплар од 15.3.1940 године, у Организацији је од 19. априла 1941. године на положају стрелца. Предложен је за унапређење због храброг држања у борби на Копаонику, против партизана и Санџаку. Није одликован.
39. *Драгутин (Нићифора) Лештанин*, резервни пешадијски каплар од 22. фебруара 1941. године, у Организацији је од 19. марта 1943. године на положају стрелца. Предложен за унапређење због храброг држања у

борби у Санџаку и на Копаонику против партизана. Није одликован."[138]

5. 21. Списак активних подофицира Јаворског корпуса предложених за унапређење у чин потпоручника

Командант мајор Јаворског корпуса Радомир Цветић, 24. фебруара 1944. године доставио је вишој команди предлог за унапређење у чин потпоручника следећих лица:

1. „*Мирко (Тиодора) Росић*, жандармеријски водник 3. класе од 6. јула 1943. године. У организацији је од 1. децембра 1941. године на положају командира штабне чете Јаворског корпуса. Предложен за унапређење због храброг држања и вођења јединице у борбама против Арнаута, Турака и партизана у свим борбама које је водио Јаворски корпус. Похваљиван је и одликован златном медаљом за храброст 18. августа 1943. године.
2. *Драгољуб (Петра) Љујића*, машински наредник морнарице од 1934. године. У Организацији је од 15. августа 1941. године на положају команданта 2. батаљона Моравичке бригаде. Предложен је за унапређење због пожртвованог и савесног рада на организовању и оснивању четничких одреда у Моравичком срезу, као и савесног на служби интенданта и благајника у бригади и корпусу. Одликован је сребрном медаљом за услуге краљевском дому.
3. *Илија (Мила) Узелац*, пешадијски наредник од 6. септембра 1937. године. У Организацији је од 14. септембра 1941. године на положају команданта Голијског летећег батаљона „Урош Катанић." Предложен за унапређење због храброг држања и вођења батаљона у борбама против Турака на Фијуљу, партизана у Санџаку и Копаонику. Није одликован.
4. *Будимир (Александар) Танасковић*, пешадијски наредник од 6. септембра 1940. године. У Организацији је од 10. септембра 1941. године на положају команданта летећег батаљона Студеничке бригаде. Предложен за унапређење због храброг држања и вођења јединице у борбама против Турака на Новом Пазару, Санџаку и Копаонику против партизана. Није одликован.

138 Војни архив, ЧА, К-32, Ф-3, Д-26

5. *Дмитар (Јована) Пањковић*, пешадијски наредник од 31. марта 1941. године у Организацији је од 10. октобар 1941. године на положају вође одељења бацача мина у корпусу. Предложен за унапређење због храброг држања у борбама против партизана на Мучњу, Мочиоцима где је исте тукао прецизном ватром и спасио бацач из кога је тукао прецизном ватром. Није одликован."[139]

5. 22. Списак резервних официра Јаворског корпуса предложених за унапређење

Командант мајор Радомир Цветић 24. фебруара предложио је Врховној команди да се унапреде у чин резервних поручника следећа лица:

1. „*Душан Љ. Пешовић*, резервни артиљеријски поднаредник од 6. априла 1941. године. У Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају команданта 1. дежевске бригаде. Предложен за унапређење јер је својим радом то заслужио. Истакао се у борбама 1941. године. Рањен је у борби на Новом Пазару, одличан је организатор и привржен је организацији. Није одликован.
2. *Манојло Милосављевић*, резервни пешадијски потпоручник од 1. октобра 1915. године. У Организацији је од 1. октобра 1943. године на положају команданта реона 2. батаљона Моравичке бригаде. Као стари ратник показао одличне резултате у досадашњем раду у организацији и даје пример млађима. Није одликован."[140]

Занимљиво је да приликом реферисања Министар одбио предлог Душана Пешовића за унапређење, Јер наводно није имао нарочитих дела и да законско право није стекао. И поред добре карактеристике да је један од најбољих официра и команданата бригаде у Јаворском корпусу и да се посебно истицаио у борбама против партизна 1942. године када је са својом јединицом успео да се очисти Ибарска долина од њих. Посебно се истакао у борби код Ђурђевих ступова када је Арнауте разбио и који су оставили око 20 мртвих на положају. Затим је учествовао у свим борбама против партизана 1943. и 1944. године.

139 Војни архив, ЧА, К-32, Ф-3, Д-28

140 Војни архив, ЧА, К-32, Ф-3, Д-30

Милосављевић се налазио у шуми тек шест месеци и да предност за унапређење имају они који су у шуми и организацији од 1941. године.

5. 23. Списак резервних поднаредника Јаворског корпуса предложених за чин наредника

Командант Јаворског корпуса мајор Радомир Цветић 24. фебруара 1944. године предложио је команди да се због храброг држања у борбама углавном против партизана унапреде у виши чин следеће лица:

1. „*Коста (Милуна) Пашајлић*, резервни пешадијски поднаредник од 18.9.1943. године. У организацији је од 10. септембра 1941. године на положају нишанџије бацача мина. Предложен за унапређење зато што се истицао у борбама против Арнаута код Новог Пазара и партизана на Копаонику. Није одликован.
2. *Витомир М. Усиљанин*, резервни пешадијски наредник од 18. септембра 1943. године. У организацији је од 12. јула 1941. године на положају командира чете. Предложен је за унапређење зато што је на дан 24. октобра 1943. године као командир чете у борби на Плочи одбио напад партизана који су већ линију четника требали заузети и исте разбио. Похваљиван је похвалниоцом дивизијског ранга од 18. септембра 1943. године.
3. *Милоје Б. Секулић*, резервни пешадијски наредник од 10. августа 1943. године у организацији је од 2. августа 1941. године. У организацији је од 2. августа 1941. године са прекидом до септембра 1942. године на положају десетара. Предложен је за унапређење зато што је у у борби у селу Фијуљ 3. октобра 1943. године извукао пушкомитраљез од погинулог пушкомитраљесца и продужио борбу у којој је заузео муслиманско село Фијуљ. Није одликован.
4. *Тимотијевић А. Богосав*, резервни пешадијски поднаредник од 1. априла 1941. године. У Организацији је од 9. септембра 1943. године на положају помоћника митраљеског оделења. Предложен за унапређење зато што се храбро држао у борбама у Свиланову, Трештице и Тврђаве, добро се сналазио и спасио ова села да их непријатељ не запали и послушност и тачно извршавање свих наређења. Није одликован.
5. *Петровић А. Миленко* резервни артиљеријски поднаредник од 10. августа 1940 године. У Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају командира чете. Предложен за унапређење због храброг

држања и залагања у борбама у борбама са својом четом противу непријатеља од 1941. године до данас. Није одликован.
6. *Јанићијевић П. Лазар* резервни артиљеријски поднаредник од 13. августа 1940. године. У Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају командира чете. Предложен за унапређење због храброг држања и залагања у свим борбама са својом четом против непријатеља од 1941. године до данас. Није одликован.
7. *Петровић З. Петар*, резервни пешадијски поднаредник од 1. септембра 1940. године. У Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају водника 2. вода. Предложен за унапређење због храброг држања у свим борбама око Новог Пазара и за оданост Равногорском покрету за цело време окупације. Није одликован.
8. *Минић Ј. Славко*, резервни пешадијски наредник од 27. марта 1941. године. У Организацији је од 21. септембра 1941. године на положају водника 3. вода. Предложен за унапређење због храброг држања у борбама око Новог Пазара и за одан рад Равногорског покрета. Није одликован.
9. *Стефановић Ј. Тадија*, резервни пешадијски поднаредник од 1. децембра 1940. године. У Организацији је од 6. септембра 1941. године на положају десетара. Предложен за унапређење због храброг држања у борби против партизана на Копаонику. Није одликован.
10. *Савић Б. Бранибор*, резервни пешадијски поднаредник од 6. септембра 1939. године. У Организацији је од 11. фебруара 1943. године на положају десетара. Предложен за унапређење због храброг држања у борби у Санџаку и Копаонику. Није одликован."[141]

5. 24. Школа подофицира при Јаворском корпусу

Јаворски корпус је спровео наредбу Врховне команде о образовању ђачке подофицирске школе при Штабу корпуса. Први курс је почео са радом 1. септембра и трајао је месец ипо дана. За команданта ђачке подофицирске школе одређен је: пешадијски поручник Бошковић из Прве Студеничке бригаде. За наставнике су одређени наредник–ђак Божа Јеумовић и каплар–ђак Недељко Сервентић. Команданти Моравичког, Студеничког и Дежевског среза упутили су на први курс ђачке подофицирске школе по 20 војника, а команданти бригада по пет вој-

141 Војни архив, ЧА, К-32, Ф-3, Д-34

ника из сваке бригаде са истим условима као и команданти срезова. Команданти општина упутили су на овај курс по 2 (два) младића а општина Ивањичка 6 младића. Сви младићи били су 30. августа у 10 часова на лекарском прегледу, а затим упућени у школу.

Услови за упис на курс били су:

* Да младићи нису млађи од 18 година ни старији од 25 година
* Да су завршили најмање основну школу и до 5 разреда гимназије, или трговачку, стручну или ма коју другу школу
* Да су потпуно здрави и добро развијени
* Да су национално исправни

Команданти општина морали су водити рачуна о сваком полазнику да одговарају наведеним условима и да су добро одевени, обувени, да понесу прибор за јело и умивање са собом и покривач.

5. 25. Формирање подофицирске школе при корпусу

Ђачка подофицирска школа образована је при Јаворском корпусу. Први курс почео је са радом 1. септембра и трајао је месец и по дана. За команданта ђачке подофицирске школе били су одређени: пешадијски поручник Бошковић из Прве студеничке бригаде. За наставнике ове школе били су одређени: наредник–ђак Божа Јеумовић и каплар–ђак Недељко Сервентић. По потреби наредник Јеумовић могао је предлагати још неког свршеног слушаоца школе за резервног официра за наставнике. Команданти Моравичког, Студеничког и Дежевског среза били су у обавези да упуте на овај први курс ђачке подофицирске школе по најмање 20 војника, а команданти бригада по пет војника из сваке бригаде са истим условима као и команданти срезова. Услови су били следећи:

* Да нису млађи од 18 ни старији од 25 година
* Да су завршили најмање основну школу па до пет разреда гимназије, или трговачку, стручну или ма коју другу школу
* Да су потпуно здрави и добро физички развијени
* Да су потпуно национално исправни

Команданти срезова мобилисали су за овај курс првенствено младиће из вароши, како би их извукли из вароши и увукли у Организацију. Курс је кратко трајао а како су били далеко од положаја то су радије ишли на курс него да буду мобилисани у борачке јединице.

Обавеза је била команданата бригада и команданата срезова да снабдевају своје слушаоце са оружјем. уколико би се десило да Команданти срезова немају довољно оружја, команданти бригада ће им ставити на располагање по 10 пушака страног калибра. Школа је била при Штабу корпуса у околини Рудна. Командант школе добијао је инструкције за рад од команданта корпуса Цветића преко команданта среза Моравичког.

Командант округа, мајор М. Пуовановић ? упутио је командантима срезова Пожеге, Ариља и Моравице обавештење да ће 27. августа у Ужицу почети курс Ж.р.о.с са 30 девојка. Други курс је почео после 7 дана са 20 до 30 девојака. Исти такви курсеви почели су са радом у Пожези, Ариљу и Ивањици. Курсеви су одржавани под видом да се девојке обучавају за указивање помоћи приликом бомбардовања.

На подручју Моравичког среза организоване су и војне вежбе у циљу што боље припреме за предстојеће борбе. Јуна (9) месеца по наређењу команданта Моравичке бригаде, командант Општине Вионица Јелисије Радовановић упутио је на вежбу следећа лица:

1. „*Петровић С. Добривоја* из Вионице, рођеног 1919. године.
2. *Нешковић Синишу* из Вионице, рођеног 1921. године. Није дошао био на збору који је организован 7. јуна.
3. *Поповић Драгомира* из Чечине, рођеног 1921. године. Није хтео да дође.
4. *Перишић П. Јездимира* из Чечине, рођеног 1917. године.
5. *Гвозденовић Момира* из Вионице, рођеног 1917. године. Удаљио се пре саопштења.
6. *Радовић Ратка* из Чечине, рођеног 1912. године. Био је на збору 7. јуна.
7. *Перишић Мирослава* из Вионице, рођеног 1924. године.
8. *Ћурчић Миломира* из Чечине, није хтео да дође.
9. *Јаћовић Љубисава* из Вионице, рођеног 1910. године.
10. *Гвозденовић Благоја* из Вионице, рођеног 1906. године.
11. *Гиздовић Божидара* из Чечине, рођеног 1918. године. Налази се на путу, тражен.
12. *Перишић Александра* из Вионице, рођен 1914. налази се на путу, тражен је.”

Команданту општине Вионичке Јелисију Радовановићу, јавило се свега шесторо људи, од којих се враћају кући као потпуно неспособни три војника. Командант капетан М. Павловић 12. јуна наредио је да се одузме имовина од четника и младића који се не одазову позиву и који су побегли из својих јединица. Може се закључити да се ради о отвореној саботажи нарочито у погледу упућивања људи неспособних у борачке јединице.

Командант 1. реона, упутио је наредбу команданту општине Вионице 4. септембра да одреди људе из 1. чете и полицијске тројке да се спреме дрва за ложење ватре у облику слова П за рођендан Њ. В. краља на свим истакнутим местима. Пламен је био велики што је био и циљ а ватра је горела целу ноћ. Прославу рођендана Њ. В. краља команда реона извршила је на месту зв. Дујевица. Почела је у 5. септембра око 20 часова. Прослави су присуствовали сви команданти општина као и чланови Равногорског народног одбора и грађани са овог реона. За ову прославу командант општине је реквизицијом обезбедио 1 јагње, 10 кг. хлеба, 10 литара ракије а саопштено је народу да у виду добровољног прилога донесу храну и пиће.

5. 26. Списак сталних четника 1. дежевске бригаде Југословенске војске у отаџбини

1. „*Пешовић Љ. Душан*, поручник, командант бригаде из Рашке, Срез студенички, у јединици је од 21. септембра 1941. године
2. *Мартаћ, Т. Грујица*, потпоручник, комндант среза, из Новог Пазара, Срез студенички, у јединици је од 21. септембра 1941. године
3. *Барјактаровић П. Данило*, поднаредник, помоћник команданта среза из Петњика, Срез берански (Црна Гора) у јединици од 24. јула 1943. године
4. *Никић Ј. Никодин*, потпоручник, командант летећег батаљона, из Будића, Срез дежевски, у јединици је од 21. септембра 1941. године био легализован од 6. октобра 1942. до 10. марта 1943. године
5. *Радојковић М. Милан*, наредник, командир штабне чете, из Власова, Срез студенички у јединици је од 21. септембра 1941. године
6. *Ненадовић Г. Ново*, наредник командант штитарског батаљона из Полица, Срез берански, у јединици од 21. септембра 1941. године
7. *Максимовић Ж. Томислав*, наредник из Новог Пазара, Срез дежевски у јединици 21. септембра 1941. године
8. *Јовановић Ј. Борислав*, наредник из Новог Пазара, Срез дежевски

у јединици од 21. септембра 1941. године легализована од 4. октобра 1942. до 5. марта 1943. године
9. *Тимотијевић А. Богосав*, поднаредник из Новог Пазара, Срез дежевски у јединици од 9. септембра 1943. године
10. *Марковић К. Радомир*, каплар из Дегрмена, Срез косаонички, у јединици од 9. септембра 1943. године
11. *Павловић Т. Ђиро*, каплар из Дојиновића, Срез дежевски у јединици од 21. септембра 1941. године
12. *Саковић Б. Душан*, поднаредник из Пожеге, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1943. легализован од 1. априла 1942. године до 15. августа 1942.године
13. *Радовановић М. Радомир*, каплар из Себечева, Срез дежевски, у јединици од 3. септембра 1943. године
14. *Бабић С. Александар*, каплар из Тенкова, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године легализован од 4. октобра 1942. године до 5. марта 1943. године
15. *Ђуровић Р. Радојица*, каплар из Грижице, Срез берански (Црна Гора) у јединици од 1. септембра 1943. године
16. *Пантовић М. Миљојко*, редов из Лече, Срез дежевски, у јединици од 15. августа 1943. године
17. *Алемпијевић М. Драгомир*, каплар из Новог Пазара, Срез дежевски, у јединици од 9. септембра 1943. године
18. *Чоловић П. Љубисав*, редов из Тушимље, Срез дежевски, у јединици од 5. септембра 1943. године
19. *Вуксановић Ј. Стеван*, редов из Прћенова, Срез дежевски, у јединици од 18. децембра 1943. године
20. *Савић Ђ. Славко*, редов из Дољана, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године легализован од 28. октобра 1942. године до 8. марта 1943. године
21. *Милосављевић В. Мирко*, каплар из Слатине, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године
22. *Устимовић М. Михаило*, редов из Варанцова – Александрова са Кавказа, у јединици од 24. новембра 1943. године
23. *Јовановић А. Слободан*, редов из Новог Пазара, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године легализован од 15. априла 1943 до 9. септембра 1943. године
24. *Вукићевић Ј. Крсто*, редов из Праштевине, Срез дежевски, у јединици од 9. септембра 1943. године
25. *Кошковац А. Драго*, каплар из Тенкова, Срез дежевски, у јединици

од 2. августа 1943. године
26. *Дабић М. Витомир*, редов из Будиће, Срез дежевски, у јединици од 12. јуна 1943. године
27. *Белојица М. Милоје*, каплар из Буковице, Срез берански (Црна Гора) у јединици од 2. септембра 1943.
28. *Ружић С. Арсеније*, редов из Јанча, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. легализован од 25. маја 1942. године до 1. јула 1942. године
29. *Јанићијевић Н. Мирослав*, каплар из Новог Пазара, срез дежевски, у јединици од 9. септембра 1943. године
30. *Мрљеш Ј. Веселин*, Наредник из Балетића, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године легализован од 1. октобра 1942. године до 10. марта 1943. године
31. *Ракетић М. Бранислав*, поднаредник из Новог Пазара, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године
32. *Богдановић К. Радомир*, редов из Полази, Срез дежевски, у јединици од 12. августа 1943. године
33. *Ненадовић Н. Драгољуб*, редов – добровољац из Новог Пазара, Срез дежевски, у јединици од 19. децембра 1943. године
34. *Бојовић П. Миломир*, жандармеријски наредник, командант полошког батаљона, из Васиљевића, Срез моравички, у јединици од 2. августа 1941. године легализован од 24. фебруара 1942. године до 28. марта 1942. године
35. *Ристовић Ј. Велимир*, редов из Ковачева, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године
36. *Ратковић Ј. Вељко*, наредник, командант Пожешког батаљона из Балетића, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године
37. *Мијаљевић М. Миљко*, наредник из Косурића, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године легализован од 26. октобра 1942. године до 10. марта 1943. године
38. *Минић Ј. Славко*, поднаредник из Видова, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године легализован од 10. фебруара 1942. године до 10. септембра 1943. године
39. *Јовановић Н. Борисав*, поднаредник из Видова, Срез дежевски, у јединици од 9. септембра 1943. године
40. *Вранић Т. Слободан*, редов из Видова, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године легализован од 18. новембра 1942. године до 9. септембра 1943. године
41. *Антонијевић С. Вељко*, редов из Лукоцрева, Срез дежевски, у једи-

ници од 21. септембра 1941. године легализован од 26. октобра 1942. године до 10.3.1943. године
42. *Петровић А. Симон*, наредник, командант Сопоћанског батаљона, из Грачане, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 1. маја 1942. године до 10. марта 1943. године
43. *Вукосављевић В. Иван*, наредник из Забрђа, Срез дежевски, у јединици од 1. августа 1943. године
44. *Раковић Р. Милан*, наредник из Шарање, Срез штавички, у јединици од 24. новембра 1942. године
45. *Петровић А. Миленко*, наредник из Грачане, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године легализован од 1. маја 1942. до 10. марта 1943. године
46. *Петровић А. Недељко*, поднаредник из Грачане, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 1. маја 1942. до 10. марта 1943. године
47. *Раковић Ј. Вукојица*, поднаредник из Шарање, Срез штавички, у јединици од 24. новембра 1942. године
48. *Вукићевић В. Зарија*, редов из Павље, Срез дежевски, у јединици 21. септембра 1941. легализован од 1. јула 1942. године до 9. септембра 1943. године
49. *Петровић С. Павле*, редов из Видвора, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године легализован од 10. фебруара 1942. године до 10. септембра 1943. године
50. *Јанићијевић П. Лазар*, поднаредник из Селаца, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 1. маја 1942. године до 10. марта 1943. године
51. *Николић В. Војо*, поднаредник из Живалића, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 1. маја 1942. године до 10. марта 1943. године
52. *Деспотовић К. Глигорије*, поднаредник из Грачане, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 1. маја 1942. године до 10. марта 1943. године
53. *Милосављевић П. Новица*, поднаредник из Живалића, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован 1. маја 1942. годинедо 8. септембра 1943. године
54. *Николић Н. Тихомир*, редов из Живалића, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 1. маја 1942. године до 10. марта 1943. године
55. *Спасојевић М. Љубомир*, редов из Грачане, Срез дежевски, у једини-

ци од 21. септембра 1941. године, легализован од 1. маја 1942. године до 10.3.1943. године
56. *Радисављевић О. Милић*, редов из Забрђа, Срез дежевски, у јединици од 1. августа 1943. године
57. *Петровић А. Симо*, редов из Забрђа, Срез дежевски, у јединици од 1. августа 1943. године
58. *Нешовић Р. Крстивоје*, редов из Грачана, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 1. маја 1942. године до 10. марта 1943. године
59. *Младеновић Н. Божидар*, редов из Дољана, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 1. маја 1942. до 10. марта 1943. године
60. *Марковић О. Јеротије*, редов из Шарорње, Срез дежевски, у јединици од 1. марта 1943. године
61. *Ружић Ј. Младен*, наредник из Јанче, Срез дежевски, у јединици 21. септембра 1941. године, легализован од 4. октобра 1942. до 4. септембра 1943. године
62. *Цветковић Ј. Филимон*, поднаредник из Тврђева, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализована од 1942. до 10. марта 1943. године
63. *Радовановић Т. Радојко*, каплар из Павље, Срез дежевски, у јединици 21. септембра 1941. године, легализован од 10. августа 1943. године до 12. септембра 1943. године
64. *Пузовић Т. Ананије*, каплар из Гошева, Срез дежевски, у јединици од 19.6.1943. године
65. *Милић П. Раде*, поднаредник из Корутане, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 10. јануара 1942. године до 15. марта 1943. године
66. *Бугарић В. Вукомир*, редов из Јанча, Срез дежевски, у јединици од 8. септембра 1941. године
67. *Петровић П. Радојко*, редов из Јанча, Срез дежевски, у јединици од 1. септембра 1943. године
68. *Вучетић С. Никица*, редов из Присоја, Срез дежевски, у јединици од 15. септембра 1943. године
69. *Каличанин М. Драгутин*, редов из Јанча, Срез дежевски, у јединици од 8. септембра 1943. године.
70. *Миловановић Т. Радосав*, наредник из Нетврђе, Срез дежевски, у јединици 21. септембра 1941. године, легализован 25. маја 1942. године до 10. марта 1943. године

71. *Поповић Д. Средоје*, поднаредник из Долца, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 1942. године до 7. октобра 1943. године
72. *Петровић З. Петар*, поднаредник из Балетића, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 25. маја 1942. године до 10. марта 1943. године
73. *Сретеновић Д. Миливоје*, поднаредник из Скукова, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године
74. *Мијаљевић Ј. Светислав*, каплар из Пустовлаха, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године
75. *Видосављевић М. Василије*, поднаредник из Дољана, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 25. маја 1942. године до 10. марта 1943. године
76. *Митковић М. Лазар*, каплар из Врановина, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године
77. *Милановић Ј. Павле*, редов из Видова, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 1. марта 1942. године до 9. септембра 1943. године
78. *Јовановић Р. Јован*, редов из Видова, Срез дежевски, у јединици од 21.9.1941. године, легализован од 1. марта 1942. године до 9. септембра 1943. године
79. *Минић Ј. Миљојко*, редов из Видова, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован 1. марта 1942. године до 9. септембра 1943. године
80. *Ђуровић Д. Будимир*, редов из Будића, Срез дежевски у јединици од 21. септембра 1941. године
81. *Рпоглић М. Вујица*, редов из Прћенова, Срез дежевски, у јединици од 9. септембра 1943. године
82. *Ђуровић А. Радосав*, редов из Будића, Срез дежевски, у јединици од 1. јула 1943. године
83. *Мијаиловић Ђ. Рајко*, редов из Будића, Срез дежевски, у јединици од 15. септембра 1943. године
84. *Никић Л. Владо*, редов из Лукоцрева, Срез дежевски, у јединици од 1. септембра 1943. године
85. *Ристовић М. Славко*, каплар из Дољана, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован 25. маја 1942. године до 10. марта 1943. године
86. *Матовић М. Десимир*, редов из Долца, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован 1. маја 1942. године до 10.

септембра 1943. године
87. *Јајић С. Љубомир*, редов из Тушимља, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године
88. *Јајић С. Драгомир*, редов из Тушимља, Срез дежевски, у јединици од 21. септембра 1941. године
89. *Ђукановић Д. Тихомир*, редов из Врановине, Срез дежевски, у јединици 26. августа 1943. године.
90. *Мутавџић Ј. Тихомир*, каплар из Тушимља, Срез дежевски, у јединици од 9. септембра 1941. године.
91. *Вуковић М. Василије*, редов из Тушимља, Срез дежевски, у јединици од 9. септембра 1941. године.
92. *Миљковић Т. Радомир*, поднаредник – магационер, из Сувог Дола, Срез Штавнички, у јединици од 2. августа 1942. године
93. *Миљковић М. Миломир*, редов из Сувог Дола, Срез штавнички, у јединици од 2. августа 1942. године
94. *Белојица С. Владо*, каплар из Буковице, Срез берански (Црна Гора), у јединици од 10. маја 1942. године
95. *Јанковић М. Сретен*, редов из Шавца, Срез дежевски, у јединици од 1. децембра 1943. године
96. *Глођовић Ј. Милан*, редов из Беле Воде, Срез Сјенички, у јединици од 15. фебруара 1944. године
97. *Миловановић Р. Властимир*, редов – добровољац из Неврће, Срез дежевски, у јединици од 28. априла 1944. године
98. *Ђокић В. Милан*, редов – добровољац, из Колашина, Срез колашински (Црна Гора), у јединици од 24. децембра 1943. године
99. *Радевић Милош*, редов из Башче, Срез берански (Црна Гора), у јединици од 2. августа 1942. године
100. *Росић Мирко*, потпоручник, помоћник команданта среза, из Мислопоља, Срез студенички, у јединици од 21. септембра 1941. године, легализован од 2. марта 1942. до 2. марта 1943. године."[142]

5. 27. Списак сталних четника 1. студеничке бригаде Јаворског корпуса

Списак је сачињен крајем 1944. године на коме се налазе сви активни четници који се стално налазе у бригади и они који су на боловању али активно учествују и ангажовани су на лакшим пословима:

142 Војни архив, ЧА, К-32, Ф-5, Д-15

1. „*Марко Радаковић*, наредник из Бихаћа, у јединици од 1941. године
2. *Новак Јегдић*, Наредник из Гацког, у јединици од 1941. године
3. *Павле Шарановић*, наредник из Колашина, у јединици од 1943. године
4. *Урош Миловић*, наредник из Бијелог Поља, у јединици од 1943. године
5. *Тадија Пешовић*, наредник из Бањевца, у јединици од 1943. године
6. *Војислав Ковачевић*, наредник из Студенице у јединици од 1942. године (на боловању)
7. *Станимир Богојевић*, поднаредник из Студенице, у јединици од 1941. године
8. *Борисав Вилимоновић*, поднаредник из Рудног, у јединици од 1941. године
9. *Милутин Павловић*, поднаредник из Ђакова, у јединици од 1941. године
10. *Миодраг Костић*, поднаредник из Краљева, у јединици од 1943. године
11. *Мусић Светомир*, каплар, у јединици од 1943. године
12. *Милош Тошић*, каплар из Студенице, у јединици од 1943. године
13. *Божидар Костић*, каплар из Ђакова, у јединици од 1943. године (на боловању од 16.2.1944)
14. *Божидар Вукићевић*, каплар из Студенице, у јединици од 1942. године
15. *Милорад Танасковић*, каплар из Београда, у јединици од 1943. године (болестан)
16. *Станимир Јасnић*, каплар из Рудног, у јединици од 1943. године
17. *Миломир Петровић*, каплар из Студенице, у јединици од 1943. године (болестан 2.6.1944)
18. *Анђелко Перишић*, каплар из Милића, у јединици од 1942. године
19. *Бранислав Дражинац*, каплар из Бресника, у јединици од 1942. године"[143]

143 Војни архив, ЧА, К-32, Ф-5, Д-7

5. 28. Списак сталних четника 2. дежевске бригаде

Списак са именима припадника 2. дежевске бригаде сачињен је 22. маја 1944. године. У овај списак ушли су сви четници који имају оружје, иако нису стално у шуми, јер бригада има свој терен помешан са албанским народом те су увек на терену чим се чарке или борбе појаве у месту. Подаци о појединцима дати су од дана оснивања ове бригаде а раније од почетка организације били су сви у 1. дежевској бригади.

1. „*Миодраг А. Јашић*, активни потпоручник из Прогоровца (?), Општина Добросава, у јединици од 7. јануара 1944. године
2. *Живко Пешевић*, резервни наредник из Трстеника, Општина Врачево, у јединици 1944. године
3. *Васиљ Маројевић*, резервни наредник, избеглица, Општина Врановска (?) у јединици од 1944. године
4. *Милојица Пешевић*, резервни наредник из Баре, Општина Врачево, у јединици од 1944. године
5. Бошко Арсенијевић, резервни наредник из Одевића (?) Општина Врачево, у јединици од 1944. године
6. *Петко Нешовић*, резервни наредник из Лукова, Општина Кикољан (?), у јединици од 1944. године
7. *Тодосије Миловић*, резервни наредник из Глушца, Општина Кикољан (?), у јединици од 1944. године
8. *Ђура Бановић*, активни жандармеријски наредник из Глушца, Општина Кикољан (?), у јединици од 1944.
9. *Нићифор Радовић*, резервни поднаредник из Шароње, Општина Делимеђе, у јединици од 15. фебруара 1944. године
10. *Милојица Јосивљевић*, резервни поднаредник из Баре, Општина Врачево, у јединици од 1944.
11. *Танаско Бараћ*, резервни поднаредник из Одевића (?) Општина Врачево, у јединици од 1944. године
12. *Рајко Радисављевић*, резервни поднаредник из Врачева, Општина Врачево, у јединици од 1944.
13. *Драго Виријевић*, резервни поднаредник из Доњег Крњина (?), Општина Врачево, у јединици од 1944. године
14. *Станимир Бараћ*, резервни поднаредник, из Одсвића, Општина Врачево, у јединици 1944.

15. *Чедомир Ђоковић*, каплар из Грижана (?), Општина Рајетићи, у јединици од 1944.
16. *Љубомир Лешевић*, редов из Бара, Општина Врачево, у јединици од 1944. године
17. *Милојица Живковић*, редов из Белуђа, Општина Врачево, у јединици од 5. фебруара 1944. године
18. *Светислав Николић*, каплар из Рајетића, Општина Рајетић, у јединици од 1944. године
19. *Недељко Милентијевић*, редов из Опоља (?), Општина Врачево, у јединици од 1944. године
20. *Вуксан Бараћ*, редов из Одевића (?), Општина Врачево, у јединици од 1944. године
21. *Марјан Дробњак*, редов из Одевића (?), Општина Врачево, у јединици од 15. марта 1944. године
22. *Михаило Дробњак*, редов из Одевића (?), Општина Врачево, у јединици од 15. марта 1944. године
23. Симо Дробњак, редов из Одевића (?), Општина Врачево, у јединици од 15. марта 1944. године
24. *Драгутин Димитријевић*, редов из Одевића (?), Општина Врачево,у јединици од 15. марта 1944.
25. *Станоје Антонијевић*, редов из Одевића (?), Општина Врачево, у јединици од 15. марта 1944.
26. *Милорад Дробњак*, каплар из Одевића (?), Општина Врачево, у јединици од 1944. године
27. *Гмитар Дробњак*, каплар из Одевића (?), Општина Врачево, у јединици од 1944. године
28. *Драгомир Дробњак*, редов из Одевића (?), Општина Врачево, у јединици од 1944. године
29. *Радомир Дробњак*, редов из Одевића (?), Општина Врачево, у јединици од 15. марта 1944. године
30. *Љубомир Радосављевић*, редов из Врачева, Општина Врачево, у јединици од 1944. године
31. *Богдан Радосављевић*, редов из Врачева, Општина Врачево, у јединици од 15. марта 1944.
32. *Витомир Радосављевић*, редов из Врачева, Општина Врачево, у јединици од 1944. године
33. *Павле Перовић*, редов из Врачева, Општина Врачево, у јединици од 15. марта 1944. године

34. *Љубомир Гашовић*, каплар из Врачева, Општина Врачево, у јединици од 1944. године
35. *Миленко Станић*, редов из Врачева, Општина Врачево, у јединици од 1944. године
36. *Светислав Матовић*, редов из Врачева, Општина Врачево, у јединици од 1944. године
37. *Сибин Васовић*, редов из Врачева, Општина Врачево, у јединици од 15. марта 1944. године
38. *Трајко Томовић*, каплар из Баре, Општина Врачево, у јединици од 1944. године
39. *Љубомир Томовић*, редов из Баре, Општина Врачево, у јединици од 1944. године
40. *Милан Дробњак*, редов из Трстеника, Општина Врачево, у јединици од 1944. године
41. *Чедомир Лазовић*, редов из Јова (?), Општина Врачево, у јединици од 1944. године
42. *Мирко Васовић*, редов из Доњег Крњина (?), општина Врачево, у јединици од 1944. године
43. *Милија Радосављевић*, редов из Доњег Крњина (?), Општина Врачево, у јединици од 5. фебруара 1944.
44. *Љубомир Минић*, редов из Доњег Крњина (?), Општина Врачево, у јединици од 15. марта 1944. године
45. *Саво Радосављевић*, каплар из Доњег Крњина (?), Општина Врачево, у јединици од 15. марта 1944. године
46. *Србо Радосављевић*, редов из Поткомне (?), Општина Врачево, у јединици од 15. марта 1944. године
47. *Војо Минић*, редов из Поткомне (?), Општина Врачево, у јединици од 15. марта 1944. године
48. *Синадин Вељовић*, редов из Борова (?), Општина Врачево, у јединици од 1944. године
49. *Благоје Радојевић*, редов из Доњег Крњина (?), Општина Врачево, у јединици од 15. марта 1944. године
50. *Станимир Стефановић*, редов из Врачева, Општина Врачево, у јединици од 10. маја 1944. године
51. *Мирко Дробњак*, редов из Трстеника (?), Општина Врачево, у јединици од 1. марта 1944. године
52. *Витомир Урошевић*, редов из Јабланице, општина Врачево, у јединици од 1944. године

53. *Јеротије Миловић*, редов из Глушца, Општина Никољача, у јединици од 1944. године
54. *Хранислав Виријевић*, редов из Берберишта (?), Општина Врањево, у јединици од 1944.
55. *Тихомир Васиљевић*, редов из Борова, Општина Врачево, у јединици од 1944. године
56. *Пантелија Томовић*, редов из Доњег Крњина (?), Општина Врачево, у јединици од 1944. године
57. *Радул Арсенијевић*, редов из Осоја, општина Трнава ? у јединици од 1944. године
58. *Жарко Радосављевић*, редов из Врачева, општина Врачево, у јединици од 1944. године
59. *Василије Аврамовић*, редов из Борова, Општина Врачево, у јединици од 1. марта 1944. године
60. *Љубомир Стојановић*, редов из Борова, Општина Врачево, у јединици од 1944. године
61. *Ратко Радовановић*, редов из Потколине (?), Општина Врачево, у јединици 10. маја 1944. године
62. *Ранко Стефановић*, редов из Потколине (?), Општина Врачево, у јединици од 1. марта 1944. године
63. *Гмитар Трифуновић*, редов из Берберишта (?), Општина Врачево, у јединици од 10. маја 1944. године
64. *Павле Пановић*, поднаредник из Новог Села, Општина Рудница, у јединици од 1944. године
65. *Живко Окановић*, редов из Новог Пазара, у јединици од 1944. године
66. *Тихомир Радовић*, редов из Шарање, Општина Делимеђе, у јединици од 1944. године.
67. *Данило Филиповић*, редов из Избице (?), Општина Трнавска, у јединици од 1944. године.
68. *Милисав Поповић*, редов из Бошника (?), Општина Никољача, у јединици од 1944. године
69. *Милорад Радовић*, редов из Шарање, Општина Делимеђе, у јединици од 15. фебруара 1944. године
70. *Владимир Крунић*, редов из Оранова (?), Општина Никољача, у јединици од 1944. године
71. *Душан Пејчиновић*, редов из Кончулића (?), Општина Никољача, у јединици од 1944.
72. *Спасоје Илић*, редов из Кравића, Општина Никољача, у јединици од 1944. године

73. *Мирослав Вукадиновић*, редов из Кравића, Општина Никољача, у јединици од 1944. године
74. *Вучета Ратковић*, редов из Башче Општина Рожаје, у јединици од 15. априла 1944. године"[144]

5. 29. Списак 5. чете четника Јаворског одреда

1. „*Драгослав Радојевић*, водник из Дубраве, Општина Приличка, Срез моравички
2. *Милун Гвозденовић*, из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
3. *Драгојле Николић*, из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички
4. *Здравко Дрндаревић*, из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
5. *Милија Радојевић*, из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
6. *Петко Миловановић*, из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
7. *Радосав Миловановић*, из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
8. *Милић Спасојевић*, из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички
9. *Дојчило Гавриловић*, из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички
10. *Добривоје Јевђовић*, из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
11. *Стојадин Ђуровић*, из Лисе, Општина лисанска, Срез драгачевски
12. *Милић Јованчић*, из Лисе, Општина лисанска, Срез моравички
13. *Драгомир Мирчетић*, из Дубраве, Општина приличка, Срез моравички
14. *Милан Лазаревић*, из Шуме, Општина шумљанска, Срез моравички
15. *Ратко Петковић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
16. *Тијосав Мирчетић*, из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
17. *Миленко Благојевић* из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
18. *Милорад Петаковић*, из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
19. *Светолик Миливојевић*, из Дубраве, Општина Прилике, Срез моравички
20. *Милисав Вучковић*, из Шуме, Општина шумљанска, Срез моравички
21. *Вукић Мојсиловић*, из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички
22. *Михаило Милијановић*, из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички
23. *Вукоман Гавриловић*, из Радљева, Општина Прилике, Срез моравички
24. *Цветко Поповић*, из Радљева, Општина приличка, Срез моравички."[145]

144 Војни архив, ЧА, К-32, Ф-3, Д-47

145 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* (Необјављена грађа)

5. 30. Списак активних и резервних официра и подофицира настањених у Општини ивањичкој

1. „*Миловановић Милисав*, резервни поднаредник, рођен 1908. године
2. *Љујић Драгољуб*, резервни наредник, рођен 1911. године, налазио се у четницима
3. *Шатовић Петар*, резервни потпоручник, рођен 1912. године, са службом у Београду
4. *Стојановић Богољуб*, резервни каплар, рођен 1906. године
5. *Балтић Драгољуб*, резервни каплар 1. класе, рођен 1896. године, на служби у Великом Бечкереку
6. *Ђукић Љубинко*, резервни поднаредник, рођен 1915. са службом у Ариљу
7. *Петровић Светозар*, резервни мајор, рођен 1884. године, налазио се у заробљеништву
8. *Зечевић Богољуб*, резервни потпоручник, рођен 1914. године, са службом у Београду
9. *Шолајић Драгољуб*, резервни поручник, рођен 1899. године, налазио се у четницима
10. *Митрашиновић Ђурђе*, резервни потпоручник, рођен 1914. године, налазио се у логору
11. *Јеремић Бранко*, резервни наредник, рођен 1909. године, на служби у Београду
12. *Јеремић Здравко*, резервни каплар, рођен 1912. године
13. *Милутиновић Јован*, резервни поручник, рођен 1900. године, на служби у Београду
14. *Радојевић Вељко*, резервни потпоручник, рођен 1908. године
15. *Павловић Цветко*, резервни потпоручник, рођен 1906. године, железнички чиновник у Лопатници
16. *Павловић Иван*, резервни потпоручник, рођен 1915. године, учитељ у Каменици
17. *Ђукић Богосав*, резервни каплар, рођен 1897. године
18. *Бошковић Младен*, резервни наредник, рођен 1912. године, налазио се у четницима
19. *Мићић Душан*, резервни наредник, рођен 1909. године
20. *Луковић Живко*, резервни поручник, рођен 1898. године
21. *Пурић Милан*, резервни поручник, рођен 1909. године, налазио се у логору

22. *Пурић Михаило*, активни поручник, рођен 1906. године
23. *Спасовић Душан*, резервни потпоручник, рођен 1910. године, налазио се у заробљеништву
24. *Спасовић Радослав*, резервни наредник, рођен 1908. године, активни је четник
25. *Ђурчић Милентије*, резервни поручник, рођен 1911. године, налазио се у заробљеништву
26. *Ивановић Милан*, активни потпоручник, рођен 1915. године, налазио се у четницима
27. *Караклајић Милорад*, резервни поднаредник, рођен 1907. године, привремено је боравио у Београду
28. *Никачевић Ратко*, резервни каплар, рођен 1916. године, налазио се на Буковици
29. *Никачевић Добривоје*, резервни поручник, рођен 1902. године, налазио се у логору.
30. *Поледица Боривоје*, резервни потпоручник, рођен 1913. године
31. *Драмићанин Ратомир*, резервни потпоручник, рођен 1914. године, налазио се у логору
32. *Гиздавић Михаило*, резервни потпоручник, рођен 1908. године, живи у Београду.
33. *Шолајић Лука*, резервни каплар, рођен 1903. године
34. *Поледица Раденко*, резервни поднаредник, рођен 1911. године, на служби у Богатићу
35. *Луковић Душан*, резервни поднаредник, рођен 1911. године
36. *Гавриловић Милорад*, резервни поручник, рођен 1906. године, командир прихватне станице.
37. *Мојсиловић Милић*, резервни каплар, рођен 1913. године
38. *Мирковић Војин*, резервни поднаредник, рођен 1915. године
39. *Бојановић А. Вукашин*, резервни наредник, рођен 1914. године
40. *Бабић Бранко*, резервни капетан, рођен 1900. године
41. *Горшек Рудолф*, резервни поручник, рођен 1911. године
42. *Ђукић Трифун*, редов – ђак, рођен 1912. године
43. *Ђурчић Угрин*, резервни потпоручник, рођен 1910. године
44. *Лазовић Ратомир*, резервни наредник, рођен 1914. године
45. *Нешовић Вукоман*, резервни поднаредник, рођен 1914. године
46. *Раилић Радован*, резервни поручник, рођен 1898. године
47. *Стефановић Недељко*, резервни поручник, рођен 1904. налази се у четницима

48. *Чарапић Милан*, резервни потпоручник, рођен 1913. године, налази се у четницима."[146]

5. 31. Списак ожењеног људства одреда Српске државне пољске страже Среза моравичког у Ивањици са назначеним брјем чланова породице

По наређењу команданта Српске државне страже од 24. јула 1944. године, сачињен је списак чланова са основним подацима које овом приликом наводимо:

1. „*Ранко С. Ристић*, водник, ожењен, 3 деце
2. *Тихомир Ж. Парезановић*, водник, ожењен, 2 деце
3. *Димитрије М. Ђорђевић*, водник, ожењен, 3 деце
4. *Радован М. Сарић*, водник, ожењен, 3 деце
5. *Велимир Б. Брадић*, водник, ожењен, 5 деце
6. *Миодраг В. Николић*, водник, ожењен, 2 деце
7. *Јован В. Милићевић*, водник, ожењен, 4 деце
8. *Коста М. Табаковић*, водник, ожењен, 2 деце
9. *Василије Ф. Васиљевић*, водник, ожењен, 2 деце
10. *Драгић М. Ристић*, водник, ожењен, 2 деце
11. *Лука М. Парезановић*, наредник, ожењен, 1 дете
12. *Стјепан С. Ђурчић*, наредник, ожењен, 2 деце
13. *Дмитар С. Максимовић*, наредник, ожењен, 2 деце
14. *Драгољуб Ј. Дукић*, наредник, ожењен, 3 деце
15. *Драгиша В. Ђурчић*, наредник, ожењен, 2 деце
16. *Маринко Б. Орестијевић*, наредник, ожењен, 2 деце
17. *Величко Д. Ненадић*, наредник, ожењен, 1 дете
18. *Милоје А. Максимовић*, наредник, ожењен, 1 дете
19. *Милорад М. Радовић*, наредник, ожењен
20. *Милан Ј. Бојовић*, наредник, ожењен 3 деце
21. *Радомир М. Поповић*, ожењен
22. *Стаменко М. Ђурчић*, наредник, ожењен, 2 деце
23. *Тодор М. Довијанић*, наредник, ожењен, 2 деце
24. *Велизар М. Станковић*, наредник, ожењен, 1 дете
25. *Томо Н. Чекеревац*, поднаредник, ожењен, 2 деце

146 *Исто.*

26. *Драгојле Р. Дојчиловић*, поднаредник, ожењен, 3 деце
27. *Богдан Д. Парезановић*, поднаредник, ожењен 4 деце
28. *Тихомир С. Вучетић*, поднаредник, ожењен, 3 деце
29. *Недељко Д. Петровић*, поднаредник, ожењен, 5 деце
30. *Миломир М. Маричић*, поднаредник, ожењен, 4 деце
31. *Миленко М. Радовић*, каплар, ожењен, 1 дете
32. *Милоје Р. Јованчевић*, каплар, ожењен, 2 деце
33. *Радош Љ. Ђоковић*, каплар, ожењен, 4 деце
34. *Миодраг Ж. Парезановић*, каплар, ожењен, 2 деце
35. *Мартин А. Станић*, каплар, ожењен, 2 деце
36. *Бошко Р. Парезановић*, каплар, ожењен
37. *Манојле А. Луковић*, каплар, ожењен, 3 деце
38. *Милосав М. Богдановић*, каплар, ожењен, 3 деце
39. *Вук Д. Николић*, каплар, ожењен, 5 деце
40. *Дојчило М. Марковић*, каплар, ожењен, 3 деце
41. *Милош М. Тошић*, каплар, ожењен, 1 дете
42. *Десимир Ј. Ћурчић*, каплар, ожењен, 5 деце
43. *Милорад Б. Лазовић*, каплар, ожењен, 2 деце
44. *Ратко Д. Ратковић*, каплар, ожењен, 2 деце
45. *Добривоје Б. Кривокућа*, каплар, ожењен, 3 деце
46. *Ратко М. Даниловић*, каплар, ожењен, 2 деце
47. *Радосав П. Ђокић*, каплар, ожењен, 1 дете
48. *Самуило Р. Михаиловић*, каплар, ожењен, 3 деце
49. *Вучко Д. Кнежевић*, каплар, ожењен, 3 деце
50. *Остоја И. Станић*, каплар, ожењен, 4 деце
51. *Милан М. Парезановић*, каплар, ожењен, 4 деце
52. *Славко Л. Маричић*, каплар, ожењен, 2 деце
53. *Димитрије Б. Пантовић*, резервни пешадијски поднаредник, ожењен, 2 деце
54. *Благоје С. Поповић*, стражар, ожењен 1 дете
55. *Радосав Р. Јелић*, стражар, ожењен, 2 деце
56. *Младен Р. Вучићевић*, стражар, ожењен, 4 деце
57. *Светозар М. Богдановић*, стражар, ожењен, 2 деце
58. *Недељко С. Ојданић*, стражар, ожењен, 1 дете
59. *Милован Н. Станић*, стражар, ожењен, 2 деце
60. *Дамљан В. Јованчевић*, стражар, ожењен, 2 деце
61. *Мирко Ч. Парезановић*, стражар, ожењен, 2 деце
62. *Милутин М. Рајковић*, стражар, ожењен, 2 деце
63. *Арсеније М. Брадић*, стражар, ожењен, 4 деце

64. *Петроније Ј. Петронијевић*, стражар, ожењен
65. *Вукашин М. Милићевић*, стражар, ожењен, 1 дете
66. *Десимир С. Милутиновић*, стражар, ожењен
67. *Миломир Д. Јелић*, стражар, ожењен
68. *Александар С. Ратковић*, стражар, ожењен
69. *Росанда А. Грубачић*, удовица, 1 дете
70. *Перка Т. Маричић*, удовица, 2 деце
71. *Даница В. Дујковић*, удовица, 3 деце
72. *Славка А. Алексин*, удовица, 3 деце"[147]

5. 32. Мобилизација

Мобилизација се у моравичком крају односила углавном на мушкарце од 18 до 40 година старости. Тачно се одређивало место и време окупљања. Најчешће су за зборна места биране цркве или школе. Обавеза је сваког да се одазове позиву, јер су се недоласци тешко правдали. Команданти срезова најчешће су на ова зборна места позивали и лекаре и образовали лекарске комисије. Мобилизација је спровођена по директивама са највишег командног места. Сваки појединац који се није одазивао позиву, сносио је последице јер је ратно стање, па су, према томе, важили ратни закони Краљевине Југославије. Било је случајева да су се појединци пребацивали из једног среза у други из различитих разлога. Забележен је случај када се Милош Кувекаловић, активни поднаредник родом из Чачка, који је раније припадао Моравичкој бригади, по сазнању за општу мобилизацију, пријавио команди Среза трнавског у којој је и задржан.

Командант Јаворског корпуса 25. августа из је наредбу да се са територије Среза моравичког мобилише 400 људи, рођених 1910-1923. године, затим 32 коња способна за ношење терета, са добрим товарним прибором, као и да се припреме казани за мобилисано људство. Обавеза команданата реона и општина је да доведу све људство са својих општина старости 20-40 година 28. августа 1944. године у село Радљево до 14 часова. Истог дана дошли су и чланови Равногорских народних одбора. Мобилисано људство понело је са собом добро одело и обућу, два пара веша, два пара чарапа, прибор за јело и умивање, затим суву храну за најмање три, а по могућству и за пет дана. Сви они који

147 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 768

су дошли подерани и боси, били су упућени у јединицу, чак и кад би их лекар прогласио неспособним. Команданти остатичке, средњоречке, вионичке, придворичке, ерчешке, ковиљске, братљевске, јаворске, опаљеничке и брезовачке општине, поменутог дана и на поменуто место, довешће по пет товарних коња са потпуно исправним товарним прибором.

Команданти ивањичке, приличке, шумљанске и косовичке општине понеће по један казан од по 100 килограма за кување јела са потребним кутлачама, а казани морају да буду калајисани и потпуно исправни за кување јела. Команданти општина и реона по сваку цену морали су да обезбеде тражено људство одређеног дана на одређено место, као и да приведу коње и довуку казане без икаквог изговора, иначе су лично одговорни. Свако ко је ометао мобилизацију, или није хтео да изврши наређење, био је лишен слободе и стражарно је спроведен, а у случају пружања било каквог отпора, стрељан је на лицу места. Команданти реона и општина, као и чланови РНО, објашњавали су и саопштавали народу да се ближи крај рата и да треба да се дигне народ на оружје, да се дочека краљ, наша војска и наши савезници у нашој отаџбину. Потребно је сву комунистичку пропаганду сузбијати, а ко се јавно ухвати да износи комунистичку, стрељати га на лицу места без преког суда.

Командант среза Моравичког поручник Цветко Гвозденовић 30. августа из је наредбу да се по могућству спроведу лица која се нису одазвала позиву на дан мобилизације. У случају ма каквог отпора, пасивног или активног, сви би требало да буду побијени на лицу места. Та наредба се односи на обвезнике и лица из Општине ковиљске, која овом приликом наводимо:

1. „*Душан Бојовић*
2. *Алекса Анђелковић*
3. *Милутин Ћетеновић*
4. *Милан Немањић*
5. *Секула Јованчевић*
6. *Миленко Крунић*
7. *Тадија Кривокућа*
8. *Радосав Вујовић*
9. *Растко Кривокућа*
10. *Милорад Кривокућа*
11. *Јеротије Кривокућа*
12. *Војко Луковић*
13. *Миодраг Брадић*
14. *Боривоје Поповић*
15. *Димитрије Луковић*
16. *Ратомир Кривокућа*
17. *Чедомир Луковић*
18. *Драгиша Вуловић*
19. *Драгојле Ћурчић*
20. *Слободан Ковачевић*”[148]

148 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* (Необјављена грађа)

Командант среза упутио је наређење команданту Општине ивањичке да се стражарно спроведу лица која се нису одазвала мобилизацији од 28. августа. У случају ма каквог отпора, морају се убити на лицу места. За њихово спровођење употребљена је пољска стража. Обвезници који би требало да се спроведу су:

1. Велизар Кнежевић
2. Војин Драмићанин
3. Дамљан Бојаковић
4. Властимир Парезановић (ако је болестан не мора доћи)
5. Богдан Драмићанин
6. Миломир Ивановић
7. Јован Михаиловић
8. Андрија Ракоњац"[149]

Било је обвезника и из других места и општина који се нису одазвали мобилизацији:

1. „*Вукашин Станић* из Придворице
2. *Михаило Радовановић* из Остатије
3. *Богдан Јелић* из Остатије
4. *Љубинко Вучетић* из Остатије
5. *Драгиша Милићевић* из Средње Реке
6. *Светомир Брезјаковић* из Средње Реке
7. *Момир Луковић* из Братљева
8. *Светомир Вукашиновић* из Братљева
9. *Средоје Вујовић* из Братљева
10. *Рацић Тадија* из Деретина."[150]

Поред издате наредбе која се односила на обвезнике из општине Ковиљске, командант Среза и упутио је наредбу команданту Општине Вионица, да се у року од три дана стражарно спроведу лица која се нису одазвала мобилизацији. Командант Моравичке бригаде капетан М. Павловић неретко је издавао наредбе да се регрутима који се не одазову мобилизацији и који су побегли из својих јединица, одузме сва

149 *Исто.*

150 *Исто.*

имовина. У случају ма каквог пружања отпора, на лицу места требало је побити обвезнике који су пружали било какав отпор. Из Вионичке општине требало је спровести следећа лица:

1. „*Будимира Вучетића*
2. *Благоја Гвозденовића*
3. *Драгослава Милутиновића*
4. *Милана Раичевића*
5. *Богосава Мијушковића*
6. *Миодрага Перишића*
7. *Драгослава Кошанина*
8. *Богосава Раичевића*
9. *Миленка Радовића*
10. *Ратка Радовића*
11. *Ратка Бировићанина*
12. *Александра Перишића*
13. *Радомира Ђуровића*
14. *Синишу Нешковића*
15. *Стевана Милосављевића*
16. *Драгослава Перишића*
17. *Новицу Перишића*
18. *Вилимана Поповића*
19. *Русомира Кошанина*
20. *Милију Јанковића*
21. *Вукашина Лишанина*
22. *Светомира Јовановића*
23. *Велимира Милетића*
24. *Јездимира Перишића*
25. *Михаила Ерца*
26. *Чедомира Јовановића*
27. *Чедомира Кошанина*"[151]

Мобилизацији 28. августа у Ерчешкој општини нису се одазвала лица рођена 1905, 1906, 1907, 1908. и 1909. године, па је командант среза упутио команданту Моравичке бригаде позив по коме ће стражарно спровести наведена лица, а у случају било каквог отпора, и стрељати на лицу места.

Обвезници који се нису одазвали мобилизацији су:

1. „*Милосав В. Ђеримановић*, рођен 1910. године
2. *Милош В. Марић*, рођен 1910. године
3. *Тихомир С. Лабудовић*, рођен 1910. године
4. *Станимир В. Драмићанин*, рођен 1910. године
5. *Милосав Љ. Ђериман*, рођен 1910. године
6. *Јанко Н. Ђериман*, рођен 1910. године
7. *Вукоман С. Пешић*, рођен 1910. године
8. *Радомир М. Стеванић*, рођен 1911. године
9. *Милија М. Грујовић*, рођен 1911. године

151 *Исто.*

10. *Богдан М. Чоловић*, рођен 1911. године
11. *Богдан В. Пешић*, рођен 1911. године
12. *Вуксан Д. Саковић*, рођен 1912. године
13. *Добрица В. Лабудовић*, рођен 1912. године
14. *Миленко М. Секулић*, рођен 1912. године
15. *Ратомир Б. Баковић*, рођен 1912. године
16. *Војин Б. Драмићанин*, рођен 1913. године
17. *Ратомир М. Милованчевић*, рођен 1913. године
18. *Спасоје Б. Драмићанин*, рођен 1913. године
19. *Ника Р. Коларевић*, рођен 1913. године
20. *Ивко Р. Пешић*, рођен 1913. године
21. *Радош Б. Јелић*, рођен 1915. године
22. *Јордан С. Лабудовић*, рођен 1915. године
23. *Тиодор М. Драмићанин*, рођен 1915. године
24. *Спасоје В. Коларевић*, рођен 1915. године
25. *Војислав В. Чоловић*, рођен 1915. године
26. *Арсеније М. Ресимић*, рођен 1916. године
27. *Михаило Ј. Спасовић*, рођен 1916. године
28. *Радослав В. Коларевић*, рођен 1918. године
29. *Ратомир В. Лабудовић*, рођен 1919. године
30. *Раденко П. Тошић*, рођен 1919. године
31. *Живорад Р. Ресимић*, рођен 1920. године
32. *Драгомир Љ. Драмићанин*, рођен 1921. године
33. *Вукомир В. Драмићанин*, рођен 1921. године
34. *Тиосав В. Драмићанин*, рођен 1921. године
35. *Божидар М. Стеванић*, рођен 1921. године
36. *Саво В. Ћериман*, рођен 1922. године
37. *Миљко В. Новаковић*, рођен 1922. године
38. *Драгић М. Јелић*, рођен 1922. године
39. *Новак Д. Драмићанин*, рођен 1922. године
40. *Радојко М. Тошић*, рођен 1922. године
41. *Недељко П. Секулић*, рођен 1923. године
42. *Тимотије Р. Драмићанин*, рођен 1923. године
43. *Милинко Р. Саковић*, рођен 1923. године
44. *Рајко Р. Сојчић*, рођен 1923. године
45. *Радован М. Вукићевић*, рођен 1923. године
46. *Ника П. Лабудовић*, рођен 1923. године
47. *Тадија Р. Спасовић*, рођен 1923. године
48. *Милија Р. Ресимић*, рођен 1923. године

49. *Добривоје М. Јелић*, рођен 1923. године"[152]

Као и у претходним општинама, ни у Остатији се на дан мобилизације нису одазвали сви, па се командант среза обратио команданту Моравичке бригаде захтевом да се стражарно спроведу сви они који се нису одазвали, а да се у случају пружања активног или пасивног отпора, одмах стрељају на лицу места. Требало је спровести следеће обвезнике:

1. „*Тешовић Јована*, рођеног 1904. године
2. *Ивановић Велизара*, рођеног 1904. године
3. *Радоњић Светомира*, рођеног 1904. године
4. *Ђокић Будимира*, рођеног 1904. године
5. *Павловић Витомира*, рођеног 1904. године
6. *Нешковић Богољуба*, рођеног 1904. године
7. *Пантовић Велимира*, рођеног 1904. године
8. *Пантовић Вукашина*, рођеног 1904. године
9. *Чапрић Драгишу*, рођеног 1904. године
10. *Бранковић Методија*, рођеног 1904. године
11. *Ивановић Николу*, рођеног 1905. године
12. *Коларевић Тихослава*, рођеног 1905. године
13. *Тењовић Радмила*, рођеног 1906. године
14. *Чапрић Момира*, рођеног 1906. године
15. *Чапрић Милоша*, рођеног 1906. године
16. *Вишњић Радојка,* рођеног 1907. године
17. *Пантовић Драгољуба*, рођеног 1907. године
18. *Савић Матију*, рођеног 1907. године
19. *Радовић Радишу*, рођеног 1903. године
20. *Пауновић Богољуба*, рођеног 1903. године
21. *Пантовић Будимира*, рођеног 1903. године
22. *Обрадовић Радојка*, рођеног 1903. године
23. *Павловић Љубишу*, рођеног 1903. године
24. *Божовић Мирка*, рођеног 1903. године
25. *Тодоровић Николу*, рођеног 1909. године
26. *Радоњић Драгослава*, рођеног 1909. године
27. *Радоњић Бранимира*, рођеног 1909. године

152 *Исто.*

28. *Чапрић Радомира*, рођеног 1909. године
29. *Белчевић Милојка*, рођеног 1909. године
30. *Радоњић Крсмана*, рођеног 1910. године
31. *Гојковић Драгољуба*, рођеног 1910. године
32. *Луковић Марка*, рођеног 1911. године
33. *Нешковић Милију*, рођеног 1911. године
34. *Чапрић Милића*, рођеног 1911. године
35. *Павловић Драгишу*, рођеног 1911. године
36. *Ћировић Милића*, рођеног 1911. године
37. *Ивановић Бранислава*, рођеног 1912. године
38. *Ковачевић Богољуба*, рођеног 1912. године
39. *Стојковић Драгољуба*, рођеног 1912. године
40. *Ћировић Драгослава*, рођеног 1912. године
41. *Петковић Гвоздена*, рођеног 1912. године
42. *Радовановић Михаила*, рођеног 1912. године
43. *Чапрић Добросава*, рођеног 1912. године
44. *Чапрић Милутина*, рођеног 1913. године
45. *Вишњић Радомира*."[153]

Наредба команданта Среза моравичког прослеђена је команданту општине 30. августа 1944. године.

Командант Општине ковиљске Ђорђе Јокановић обавестио је команданта среза поручника Ц. Гвозденовића да је 3. септембра извршена мобилизација људства и коња у овој општини. Између осталог, у извештају стоји да је мобилизација протекла у миру, реду и добром расположењу, и да су мобилисана 223 лица и 6 коња. За прву чету је мобилисано 88 људи и 2 коња. Том броју додата су још два стара четника Сергије Ћетеновић и Велимир Анђелковић из Смиљевца. За Другу чету упућено је команданту 3. реона 35 лица и 2 коња. За Трећу чету на одређено место упућено је 97 лица са равногорским општинским одборником Вучетом Бојовићем из Васиљевића. У одбор за пропаганду ушли су: Спасоје Дилпарић, свештеник, Страхиња Вуловић из Равне Горе, Сибин Ћетеновић из Смиљевца и Миодраг Ђелошевић из Васиљевића.

Према извештајима команданата општина, 1. септембра Моравичка бригада налазила се на Шареничкој градини а партизани у Бјелуши,

153 *Исто.*

Брекову и Добрачама. Студеничка бригада налазила се у Клисури, а Трећи батаљон Моравичке бригаде у Катићима.

Командант среза поручник Гвозденовић упутио је команданту Летеће бригаде Јаворског корпуса војнике те бригаде Милојка Масловарића и Петра Салевића, који су били заробљени од стране партизана. Исто тако, поред њих, у Летећу бригаду упућени су новомобилисани обвезници из Среза моравичког и то: *Момир Гвозденовић*, из Вионице, *Милић Радовановић* из Остатије, *Радосав Маричић* из Смиљевца, *Богдан Јелић* из Остатије, *Драган Поповић* из Остатије, *Драгољуб Ђурчић* из Остатије, *Десимир Брезјаковић* из Средње Реке, *Радослав Радовић* из Остатије, *Бранислав Гиздавић* из Вионице. Било је потребно попунити редове у Летећем батаљону, јер су се неки из те бригаде буквално разбежали.

Од половине године појављивали су се случајеви недисциплине и самовоље код појединих команданата, а нарочито нижих. Док су се водиле огорчене борбе са партизанима јер су они били и најопаснији, поједини команданти су самовољно нападали и оне непријатеље за које нису добили наређења. На овај начин ометају већ наређене акције против партизана и индиректно помажу партизане.

Командант среза поручник Цветко Гвозденовић 11. јуна упутио је писма командантима општина, командантима реона, и председницима РНО у коме их упозорава како не извршавају наређења како је наредбом предвиђено. Планирано је да се сви извештаји шаљу и подносе команданту бригаде и команданту среза истовремено. Обавеза је да се наређења, како команданата бригаде и среза, тако и команданта војне прихватне станице и свих претпостављених старешина на територији среза, извршавају на време. По могућству, требало је свакога дана достављати извештаје команданту бригаде и среза и извештавати их о приликама у дотичној општини, односно реону. Команданти реона одржавали су свакодневно везу са командантом среза преко курира – коњаника како је то предвиђено упутствима за команданте реона. Команданти реона били су у сталној вези са својим општинама. Командант 1. реона Л. Раичевић по наређењу команданта бригаде наредио је да се све полицијске тројке, као и команданти општина Средња Река и Остатија, скупе 9. јула у 5 часова на месту званом Капловска раван. Команданти и тројке понели су са собом опрему и храну за два дана. Команданти општина позвали су и све људе са оружјем на одсуству. Команданти општина формирали су радничке јединице – чете, а бројно стање износило је 25 људи. Радничке јединице имале су обавезу да

обрађују имања заробљеника, породица изгинулих четника, четника добровољаца који немају радне снаге и сиромашним породицама које су имале ратних жртава, било у овом или у Првом светском рату. Радне јединице и списак људства био је под надзором и руководством команданта општине, а под командом неког отреситог војника из радничке чете.

При општинама у којима су основане релејне станице, устројиће се експедицоне књиге, и сву пошту коју приме, заводиће под редним бројем, одакле је дошла, куда иде, име доносиоца, име онога који односи, коме је предата, час, датум и година пријема и одашиљања. Пошта се није смела задржавати од станице до станице, већ се морала одмах експедовати, што није био случај.

Обавештајној служби давала се посебна важност и развијана је на све стране, а нарочито према Сјеници и Дугој Пољани, ради увида у снаге које су се налазиле на том подручју, а посебно партизанске. Команданти општина извештавали су команданта среза о количини добијеног оружја и муниције, о формирању полицијских органа – тројки. Исто тако, команданти општина смењивали су неподесне и несавесне командире сеоских стража и упућивали их команданту бригаде у борачку јединицу, а на њихово место узимали енергичније и савесније људе.

Сеоске страже функционисале су и дању и ноћу, а контролисали су их дотични команданти општина који су правили и распоред дежурства страже. Поред сеоских стражара и релејаца, при општини је дежурао по 24 часа и један командир страже или члан РНО. Команданти општина достављали су команданту среза извештаје о раду РНО, као и имена председника општинских РНО, како би се сачинио списак срески РНО. Много се полагало на рад и савест подручних органа, јер се сматрало да је то темељ будућег државног уређења.

5. 33. Списак Радничке чете села Чечина, Општине вионичке

* Село Вионица:
1. *Цветко Гвозденовић*
2. *Момир Јаћовић*
3. *Тиосав Милетић*
4. *Богосав Ивановић*
5. *Милија Перишић*
6. *Реља Илић*
7. *Момир Вучетић*
8. *Богомир Раичевић*
9. *Миљко Милутиновић*
10. *Величко Перишић*
11. *Будимир Пејовић*
12. *Богољуб Вучетић*
13. *Вељо Илинчић*

- Командир радничке чете села Вионица је *Чедомир Перишић*.

* Село Чечина
1. *Синиша Ђуровић*
2. *Радош Ђуровић*
3. *Драгомир Перишић*
4. *Чедомир Кошанин*
5. *Драгутин Радовановић*
6. *Добривоје Поповић*
7. *Радојко Раденковић*
8. *Добривоје Маринковић*
9. *Живорад Радовановић*
10. *Душан Радовановић*
11. *Тијосав Кораћ*
12. *Богдан Маринковић*

- Командир радничке чете села Чечина је *Светислав Јовановић*.

5. 34. Упутство за организацију санитетске службе Југословенске војске у отаџбини

Организација санитетске службе у корпусу:
Штаб корпуса има два лекара, од којих је један хирург, а други не мора бити специјалиста. Један од њих је референт санитета корпуса. Оба лекара су у дисциплинском погледу потчињени команданту корпуса, а у стручном, све санитетско особље корпуса потчињено је референту санитета. Као помоћно особље има још по једног апотекара, санитетског помоћника, болничарског подофицира и 20 болничара.

Дужност референта санитета у корпусу:
Обавља сву санитетско-хигијенску службу у корпусу. Образује превијалиште корпуса где се врше најхитније операције, као и поправљање завоја онима који су већ превијени у батаљонском и бригадном превијалишту, давање антитетанусног серума и др. Сваки рањеник упућује се са спроводном листом у којој се напомиње каква је помоћ указана рањенику и да ли је добио антитетанусни серум или не. На спроводној листи увек се напомиње да ли је случај хитан за болницу и у таквом случају увек се писало: „Хитно за операцију." У случају појаве заразних болести упућује оболеле у најближу заразну болницу. Снабдева лековима и санитетским материјалом лекаре бригада. Снабдева се из окружног или обласног слагалишта. Прикупља податке погинулих, умрлих и несталих у корпусу и тај извештај шаље седмодневно начелнику санитета Врховне команде. Води књигу рањеника и болесника. Стара се о евакуацији рањеника и болесника од бригадног превијалишта до корпусног завојишта.
Дужност другог лекара у корпусу је да у свему помаже референту санитета корпуса. У слободно време обучава болничаре из болничарске чете, спремајући их за замењивање погинулих или несталих болничара корпуса. Такође, врши преглед људства код штаба корпуса као и болничарске чете, ако она нема лекара. Ако је хирург, онда му референт санитета помаже и асистира при операцијама.
Апотекар – На корпусном завојишту руководи целокупном спремом, лековима и инструментима. Има десет болничара.

Дужност санитетског помоћника у корпусу:
Стара се о администрацији, води књигу рањеника и болесника, листу

губитака, као и несталих. Пише отпусне листе за рањенике и руководи при њиховој евакуацији.

Дужност болничког подофицира у корпусу:
У свему помаже санитетском помоћнику, а надређени је болничарима који су у корпусу. Лекар, санитетски помоћник и болничарски подофицир на служби у корпусу биће наставници у болничарској чети и подучаваће их стручно.

Корпусна болничарска чета:
Сваки корпус има болничарску чету. У састав болничарске чете улази 50–100 болничара са једним пешадијским официром или подофициром. Дужност болничарске чете је да попуњава својим људством погинуле и нестале болничаре корпуса, бригаде и батаљона. Врши асанацију бојишта у делокругу свог корпуса. Помаже при евакуацији рањеника. Врши све дужности које нареди референт санитета корпуса. У слободном времену поучава болничаре болничарске чете у стручном погледу за превијање и импровизацију носила и других помагала, за преношење рањеника, дезинфекцију, дезинсекцију и др. У дисциплинском погледу командир болничарске чете потчињен је референту санитета корпуса, ако је он активни или резервни официр, а ако не, онда команданту корпуса. У састав болничарске чете долази по могућству један лекар, инжењер и свештеник. Лекар врши дужност коју му нареди референт санитета корпуса и трупни лекар болничарске чете, а инжењер и свештеник дужности које им нареди командант корпуса, односно командир болничарске чете. Болничари су узимани првенствено од оних који су раније служили у болничарским четама.

Организација санитетске службе у бригади:
Свака бригада има лекара. Лекар бригаде је првенствено активни или резервни санитетски официр. У дисциплинском смислу потчињен је команданту бригаде и његов је стручни саветодавац. Лекару бригаде су у стручном смислу потчињени батаљонски лекари и све санитетско особље у бригади. Свака бригада има своје бригадно превијалиште, које је лако покретно, а и има најпотребније лекове, завојни материјал и инструменте за привремену хитну хируршку интервенцију и помоћ. У бригадном превијалишту лечили су се лакши рањеници и болесници који су после неколико дана враћани у своје јединице. У састав превијалишта улазили су један болничарски подофицир и 15 болничара

од којих се образују болничарске патроле од по 4 војника у патроли са носилима.

Дужност лекара бригаде:
Лекар бригаде управља целокупном санитетском службом у бригади. Стара се и предузима све хигијенске мере у бригади. Затим, брине о евакуацији рањеника и болесника од батаљонског превијалишта до превијалишта бригаде. Извештава команданта о свим здравственим приликама у бригади и предузима све мере за одржавање доброг здравственог стања код људства бригаде. У споразуму са командантом бригаде одређује место превијалишта бригаде. Води књигу рањеника, болесника као и књигу губитака људи. О свему томе извештаја у недељном извештају референта санитета корпуса. У случају појаве заразних болести одмах извештава референта санитета корпуса и команданта бригаде, и у договору са њим предузима све мере за њихово сузбијање. За време покрета, предлаже команданту, а командант издаје заповест о здравствено-хигијенској служби при маршу. У слободно време врши обуку болничара, упознајући их са санитетско -хигијенском службом, о превијању, нези болесника и рањеника, преношењу, импровизовању носила итд. Даље, попуњава санитетским материјалом превијалиште бригаде из корпусног завојишта. Снабдева батаљонска превијалишта санитетским материјалом и лековима.

Дужност батаљонског лекара:
Сваки батаљон требало би да има лекара. За батаљонског лекара узима се првенствено лекар, а у недостатку, ту дужност могу да врше санитетски помоћници, медицинари или болничарски подофицири. У стручном погледу је под командом лекара бригаде, а у дисциплинском, под командом батаљона и извршава његова наређења. Дужност му је да се стара и управља целокупном санитетском службом у батаљону; рукује и стара се о санитетском материјалу и лековима, као и њиховом попуњавању. Снабдева се из бригадног превијалишта. За време борбе образује батаљонско превијалиште. У превијалишту има једног болничког подофицира или каплара и 12 болничара од којих формира 3 болничарске патроле од по 4 војника. Образоване болничарске патроле служе за пренос рањеника. На батаљонском превијалишту указује се најхитнија помоћ и евакуација у позадину се врши што пре, ради указивања стручне помоћи. У случају појаве заразних болести, одмах извештава лекара бригаде и команданта батаљона и предузима мере за

њихово сузбијање. У случају самосталне акције батаљона, и батаљонски лекар ради самостално, наслањајући се на најближе санитетске установе.

Дужности четних болничара:
Свака чета има четри четна болничара, који се бирају првенствено од оних који су служили у болничарског чети. У дисциплинском погледу потчињени су командиру чете. Поред њих, чета би требало да има и 8 носача рањеника. Ако је то мало, командир чете повећава њихов број. Дужност им је да се старају о рањеницима и болесницима своје чете. Указују им прву помоћ. Вође су болничарских патрола при изношењу рањеника од прве борбене линије до рањеничких прихватница, а ако је потребно и даље у позадину ради хитног указивања помоћи. Имају обавезу да увек имају најпотребније лекове, као и прве завоје и остала помагала, потребне за указивање прве помоћи рањеницима. У чети спроводе хигијенску службу по наређењу батаљонског лекара и личном иницијативом.

Дужности прихватне војне станице:
Ако је прихватна војна станица удаљена од места где се налази среска болница, онда ће имати лекара. Његова дужност је да образује амбуланту са неколико постеља при прихватној војној станици. Снабдева се најпотребнијим санитетским материјалом и лековима из среске болнице. Указује помоћ рањеним и болесним. Лечи лакше рањенике и болеснике у амбуланти, а теже упућује у среску болницу. Врши асанацију бојишта са људством на свом реону. Прегледа животне намирнице прихватној војној станици. Врши евакуацију тежих рањеника и болесника средствима која има на располагању, а ако нема, тражи од болнице. Има 20 болничара и једног болничарског подофицира. У санитетском погледу је стручни саветодавац команданту прихватне војне станице, и потчињен је референту санитета среза.

Организација санитетске службе у срезу:
Сваки срез требало је да има среску болницу и прихватну војну станицу. Болница би имала свог лекара као и прихватна војна станица. Сви лекари у срезу су у дисциплинском погледу под командом команданта среза. Ако у срезу постоји више лекара, онда командант среза одређује једног од њих за свог референта санитета. Ако у срезу постоји само један лекар среске болнице и прихватне војне станице, онда је један

од њих и референт санитета. Ако у срезу постоји само један лекар, а прихватна војна станица се налази у истом месту где и среска болница, лекар је и референт санитета, лекар среске болнице и лекар прихватне војне станице. Ако у срезу не постоји ни један лекар, онда командант среза тражи од референта санитета округа, односно области, да му се додели један или више лекара за обављање санитетске службе у срезу. У том случају образује се среска болница и прихватна војна станица. Ако је среска болница у једном, а прихватна војна станица другом месту у срезу, лекара треба да има и болница и прихватна војна станица.

Дужност управника среске болнице:
Лекар среске болнице је њен управник. Стара се да болница има довољан број постеља, а ако потребе изискују, број постеља се повећава. Управник болнице се стара о нези и лечењу болесника, о њиховој евакуацији у најближе окружне односно обласне болнице, о уређењу дезинфекционих апарата, о обуци особља при истом и целокупном раду који је потребан при болници. Среска болница снабдева се из залиха које има на располагању и из среске апотеке.

Дужност економа среске болнице:
Руководи целокупном администрацијом и опремом болнице, стара се о исхрани болесника и рањеника и осталог особља болнице. диспиплински је потчињен управнику среске болнице и обавља сву дужност коју му нареди.

Дужност среског референта санитета:
Референт санитета је стручни саветодавац команданта и дисциплински му је потчињен. Стручно, потчињено му је све санитетско особље у срезу. Стара се и управља целокупном санитетском службом на подручју среског команданта. Сузбија заразне болести на свом реону код војске и цивилног становништва. Ако има више лекара у срезу, распоређује их у споразуму са командантом среза. Снабдева санитетском материјалом и лековима болницу, прихватну војну станицу и друге санитетске установе у срезу. Располаже заробљеним санитетским материјалом и лековима и наредбодавац је за њихов утрошак. Настоји да се према рањеним и болесним заробљеницима поступа у духу Женевске конвенције. Спрема и распоређује добровољце болничаре и болничарке по санитетским установама. Наређује да сви лекари врше бесплатне

прегледе и лечење, како војног особља, тако и цивилног становништва. Обезбеђује материјално лекарске породице. Све приватне и државне хигијенске установе, као и хигијенски заводи, здравствене станице, приватни санаторијуми, бање и др. стављају се под контролу и у службу команданта среза, односно његовог среског референта.

Упутства за поступање са апотекама:

Срески санитетски референт пописије сав санитетски материјал и лекове по апотекама на својој територији. Лекови се издају само на рецепт и према требовању лекара. Издавани су бесплатно. Према апотекарима предузимане су најстроже мере ако не би ставили среском референту на располагање све лекове и санитетски материјал и ако се не би придржавали наведеног. Апотекар је чувао рецепте и требовања и њима прав издате лекове и санитетски материјал који би им касније био новчано надокнађен. Исплата тих лекова и осталог материјала вршена је касније по тим требовањима.

Организација санитетске службе у округу:

Сваки командант округа има као стручног саветодавца санитетског референта. Дисциплински, потчињен је команданту округа, а потчињено му је све санитетско особље округа. Све болнице, апотеке, као и хигијенске установе на територији округа потчињене су команданту округа, односно његовом референту санитета. Дужност референта санитета округа је да се стара да све болнице на његовој територији правилно функционишу. Брине о правилној подели и размештају рањеника и болесника по њима. У случају да на територији нема довољно лекара и стручног санитетског особља, обраћа се своме обласном референту санитета који му шаље најпотребније особље; снабдева санитетским и апотекарским материјалом све санитетске установе на својој територији и врши његову правилну расподелу; оспособљава све санитетске, приватне и државне установе, бање и друго. Стара се о здравственом стању грађана и војних лица на својој територији; ствара санитетске екипе за указивање помоћи становништву после евентуалног напада из ваздуха или бојних отрова; образује стручне курсеве за обуку добровољних болничара и болничарки, које упућује на рад по болницама; предузима све мере и сузбија сваку појаву заразних болести. Води статистику оболелих од заразних болести, као и статистику рањених и погинулих; образује санитетско слагалиште које се снабдева из санитетског слагалишта области.

5. 35. Списак обвезника Општине остатичке рођених 1914-1927.

1. „*Вишњић Радомир*, рођен 1914. године
2. *Обрадовић Будимир*, рођен 1914. године, редов
3. *Пауновић Гвозден*, рођен 1914. године, редов
4. *Дукић Божимир*, рођен 1914. године, редов
5. *Мућић Жарко*, рођен 1914. године, редов
6. *Нешковић Раденко*, рођен 1914. године, редов
7. *Сарић Војислав*, рођен 1914. године, редов
8. *Тењовић Драгиша*, рођен 1914. године, редов
9. *Драшковић Душан*, рођен 1915. године, редов
10. *Белчевић Милентије*, рођен 1915. године, редов
11. *Сарић Витомир*, рођен 1915. године, редов
12. *Кораћ Момир*, рођен 1916. године, редов
13. *Протић Исидор*, рођен 1916. године, редов
14. *Пошута Жарко*, рођен 1916. године, редов
15. *Ћурчић Ратко*, рођен 1916. године, редов
16. *Мућић Драгољуб*, рођен 1916. године, редов
17. *Обрадовић Мирко*, рођен 1916. године, редов
18. *Сарић Негослав*, рођен 1916. године, редов
19. *Живковић Љубинко*, рођен 1917. године, редов
20. *Јелић Војислав*, рођен 1917. године, редов
21. *Ковачевић Мирослав*, рођен 1917. године, редов
22. *Павловић Душан*, рођен 1917. године, редов
23. *Ћировић Божидар*, рођен 1917. године, редов
24. *Белчевић Радмило*, рођен 1917. године, редов
25. *Луковић Миљојко*, рођен 1917, године, наредник
26. *Раичевић Мирослав*, рођен 1917. године, редов
27. *Ћурчић Драгиша*, рођен 1917. године, редов
28. *Ћурчић Божимир*, рођен 1918. године, редов
29. *Гојковић Милија*, рођен 1918. године, редов
30. *Петровић Милорад*, рођен 1918. године, редов
31. *Ћурчић Вукашин*, рођен 1918. године, редов
32. *Чотрић Миленко*, рођен 1918. године, редов
33. *Јелић Велисав*, рођен 1919. године, редов
34. *Коларевић Станоје*, рођен 1919. године, редов
35. *Пауновић Миодраг*, рођен 1919. године, редов

36. *Савовић Владимир*, рођен 1919. године, редов
37. *Стојковић Мирко*, рођен 1919. године, редов
38. *Савић Милош*, рођен 1919. године, редов
39. *Тењовић Добривоје*, рођен 1919. године, редов
40. *Петковић Вукомир*, рођен 1919. године, редов
41. *Савић Видосав*, рођен 1919. године, редов
42. *Драшковић Божимир*, рођен 1920. године, редов
43. *Ђокић Љубинко*, рођен 1920. године, редов
44. *Јелић Рајко*, рођен 1920 године, редов
45. *Павловић Чедомир*, рођен 1920 године, редов
46. *Павловић Хранислав*, рођен 1920. године, редов
47. *Ћурчић Благомир*, рођен 1920. године, редов
48. *Ћировић Синиша*, рођен 1920. године, редов
49. *Гојковић Живко*, рођен 1920. године, редов
50. *Радомировић Радојко*, рођен 1921 године, редов
51. *Петковић Младен*, рођен 1921. године, редов
52. *Ивановић Драгослав*, рођен 1921. године, редов
53. *Пантовић Хранислав*, рођен 1921. године, редов
54. *Чапрић Радосав*, рођен 1921. године, редов
55. *Ћурчић Станимир*, рођен 1921. године, редов
56. *Божовић Властимир*, рођен 1921. године, редов
57. *Вучетић Љубинко*, рођен 1921. године, редов
58. *Сарић Момчило*, рођен 1921, редов
60. *Тењавић Негослав*, рођен 1921. године, редов
61. *Ћировић Василије*, рођен 1921. године, редов
62. *Нешковић Саво*, рођен 1922. године, редов
63. *Петровић Божидар*, рођен 1922. године, редов
64. *Савовић Жарко*, рођен 1922. године, редов
65. *Тодоровић Радош*, рођен 1922. године, редов
66. *Петровић Раденко*, рођен 1922. године, редов
67. *Петровић Богдан*, рођен 1922. године, редов
68. *Дукић Голуб*, рођен 1922. године, редов
69. *Гојковић Божимир*, рођен 1922. године, редов
70. *Радивојевић Благомир*, рођен 1922. године, редов
71. *Станисављевић Бранко*, рођен 1922. године, редов
72. *Чапрић Јован*, рођен 1922. године, редов
73. *Драшковић Десимир*, рођен 1922 године, редов
74. *Кораћ Голуб*, рођен 1922. године, редов
75. *Савић Радисав*, рођен 1922. године, редов

76. *Радивојевић С. Благомир*, рођен 1922 године, редов
77. *Пантовић Коста*, рођен 1922. године, редов
78. *Муњић Војислав*, рођен 1922. године, редов
79. *Нешковић Божимир*, рођен 1923. године, редов
80. *Ћировић Мирослав*, рођен 1923. године, редов
81. *Драгојловић Бранислав*, рођен 1923. године, редов
82. *Марић Властимир*, рођен 1923. године, редов
83. *Росић Љубинко*, рођен 1923, редов
84. *Јелић Мирослав*, рођен 1923, редов
85. *Нешковић Владимир*, рођен 1923. године, редов
86. *Сарић Живорад*, рођен 1923. године, редов
87. *Белчевић Богосав*, рођен 1923. године, редов
88. *Радоњић Стеван*, рођен 1923. године, редов
89. *Петровић Живко*, рођен 1923. године, редов
90. *Радимировић Голуб*, рођен 1923. године, редов
91. *Петровић Вукомир*, рођен 1924. године, редов
92. *Савовић Витомир*, рођен 1924. године, редов
93. *Божовић Будимир*, рођен 1924 године, редов
94. *Муњић Радисав*, рођен 1924, године, редов
95. *Марић Душан*, рођен 1924. године, редов
96. *Гојковић Витомир*, рођен 1924. године, редов
97. *Качамак Лазар*, рођен 1924. године, редов
98. *Драгојхловић Павле*, рођен 1924, редов
99. *Петровић Спасоје*, рођен 1924. године, редов
100. *Муњић Миломир*, рођен 1924. године, редов
11. *Петковић Десимир*, рођен 1924, редов
12. *Тењавић Витомир*, рођен 1924. године, редов
13. *Петровић Бранислав*, рођен 1924. године, редов
14. *Савовић Божидар*, рођен 1924. године (умро раније)
15. *Пантовић Светомир*, рођен 1924. године, редов
16. *Нешковић Марко*, рођен 1925. године, редов
17. *Павловић Славко*, рођен 1925. године, редов
18. *Јелић Богдан*, рођен 1925. године, редов
19. *Пауновић Милован*, рођен 1925. године, редов
110. *Радовановић Миленко*, рођен 1925. године, редов
111. *Ћировић Ђорђе*, рођен 1925. године, редов
112. *Радивојевић Војин*, рођен 1925. године, редов
113. *Јевтовић Светомир*, рођен 1925, редов
114. *Сарић Видосав*, рођен 1925. године, редов

115. *Ћурчић Драгољуб*, рођен 1925. године, редов
116. *Нешковић Божимир*, рођен 1925. године, редов
117. *Павловић Светомир*, рођен 1925. године, редов
118. *Луковић Душан*, рођен 1925. године, редов
119. *Вучетић Милинко*, рођен 1925. године, редов
120. *Радовић Маринко*, рођен 1925. године, редов
121. *Петровић Жарко*, рођен 1926. године, редов
122. *Савовић Душан*, рођен 1926. године, редов
123. *Петровић Будимир*, рођен 1926. године, редов
124. *Марић Голуб*, рођен 1926. године, редов
125. *Нешковић Миломир*, рођен 1926 године, редов
126. *Марић Витомир*, рођен 1926 године, редов
127. *Радоњић Спасоје*, рођен 1926. године, редов
128. *Ћурчић Ћиро*, рођен 1926. године, редов
129. *Муњић Десимир*, рођен 1926. године, редов
130. *Обрадовић Илија*, рођен 1926. године, редов
131. *Драшковић Голуб*, рођен 1926. године, редов
132. *Нешковић Р. Љубиша*, рођен 1926. године, редов
133. *Пантовић Недељко*, рођен 1927. године, редов
134. *Качамак Јелисије*, рођен 1927. године, редов
135. *Ћировић Жарко*, рођен 1927. године, редов
136. *Стојковић Добривоје*, рођен 1927. године , редов
137. *Радомировић Милорад*, рођен 1927.године , редов
138. *Марић Богољуб*, рођен 1927. године, редов
139. *Сарић Добривоје*, рођен 1927. године, редов
140. *Драшковић Станимир*, рођен 1927. године, редов
141. *Дукић Јован*, рођен 1927. године, редов
142. *Ћиримановић Десимир*, рођен 1927. године, редов
143. *Обрадовић Драгомир*, рођен 1927. године, редов
144. *Ћировић Бранислав*, рођен 1927. године, редов
145. *Радовановић Сибин*, рођен 1927. године, редов
146. *Петровић Мирослав*, рођен 1927. године, редов
147. *Петровић Јован*, рођен 1927. године, редов
148. *Гојковић Вукомир*, рођен 1927. године, редов"[154]

154 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* (Необјављена грађа)

Списак је сачинио командант Општине остатичке Живко Луковић 23. марта 1944. године. Истог дана сачињен је и списак обвезника који се налазе у Српској државној стражи:

1. „*Дукић Драгољуб*, редов, рођен 1902. године
2. *Марић Тијосав*, наредник, рођен 1906. године
3. *Стојковић Саво*, наредник, рођен 1910. године"[155]

Из Средњоречке општине 22. маја 1944. године у Недићеву војску отишла су следећа лица:

1. „*Вукомир Милићевић*
2. *Јевтимије Милићевић*
3. *Вујо Вуловић*
4. *Богомир Јаковљевић*
5. *Драгутин Богдановић*"[156]

5. 36. Списак ратних заробљеника у Општини остатичкој

1. „*Петковић Станиша*, поднаредник, рођен 1891. године
2. *Марић Тијосав*, редов, рођен 1899. године
3. *Нешковић Матија*, редов, рођен 1900. године (у политичком лагеру)
4. *Савић Вуле*, редов, рођен 1901. године
5. *Петровић Војислав*, редов, рођен 1901. године
6. *Вишњић Петар*, редов, рођен 1902. године
7. *Радоњић Михаило*, редов, рођен 1905. године
8. *Дукић Станимир*, редов, рођен 1905. године
9. *Петровић Богосав*, редов, рођен 1905. године
10. *Стојковић Радојко*, редов, рођен 1906. године
11. *Чабрић ? Тиодор*, редов, рођен 1907. године
12. *Петковић Венијамин*, редов, рођен 1907. године
13. *Муњић Тома*, редов, рођен 1907. године
14. *Муњић Љубиша*, редов, рођен 1907. године
15. *Радивојевић Милисав*, редов, рођен, 1908. године
16. *Дукић Милутин*, редов, рођен 1908. године

155 *Исто.*

156 *Исто.*

17. *Чапрић Велизар*, поднаредник, рођен 1909. године
18. *Станисављевић Цветко*, редов, рођен 1909. године
19. *Ћировић Драгољуб*, редов, рођен 1910. године
20. *Станисављевић Симион*, редов, рођен, 1911. године
21. *Тењовић Јован*, редов, рођен 1911. године.
22. *Пауновић Радомир*, редов, рођен 1911. године.
23. *Драшковић Хранислав*, редов, рођен 1912. године
24. *Јелић Драгољуб*, редов, рођен 1912. године
25. *Кораћ Ненад*, редов, (погрешно уведен)
26. *Муњић Славко*, редов, рођен 1912. године
27. *Дукић Милић*, редов, рођен 1912. године
28. *Луковић Ранко*, наредник, рођен 1912. године
29. *Луковић Војислав*, редов, рођен 1912. године
30. *Луковић Стаменко*, редов, рођен 1913. године
31. *Савић Витомир*, редов, рођен 1913. године
32. *Тењовић Ратомир*, редов, рођен 1913. године
33. *Радомировић Богомир*, редов, рођен 1914. године
34. *Радомировић Вукомир*, редов, рођен 1914. године
35. *Радомировић Методије*, редов, рођен 1914. године
36. *Радовановић Велизар*, редов, рођен 1914. године
37. *Драшковић Властимир*, редов, рођен 1916. године
38. *Ђокић Милош*, редов, рођен 1918. године
39. *Пантовић Војислав*, редов, рођен 1917. године
40. *Марић Миљко*, редов, рођен 1918. године
41. *Ивановић Мирко*, редов, рођен 1919. године
42. *Нешковић Жарко*, редов, рођен 1919. године
43. *Нешковић Десимир*, редов, рођен 1920. године"[157]

Списак је сачињен 23. марта 1944. године са потписом команданта Општине остатичке Живка Б. Луковића.

157 *Исто.*

5. 37. Грађани Остатичке општине који се нису одазвали мобилизацији крајем августа 1944. године

Командант Моравичког среза поручник Цветко Гвозденовић добио је наређење из више команде да се у року од три дана, а по могућству и пре, стражарно спроведу лица која се нису одазвала на дан мобилизације. У случају ма каквог отпора, пасивног или активног, имају да се побију на лицу места. Обвезници који ће бити спроведени из Остатиче општине су:

1. „*Тењовић Јован*, рођен 1904. године
2. *Ивановић Велизар*, рођен 1904. године
3. *Радоњић Светозар*, рођен 1904. године
4. *Ђокић Будимир*, рођен 1904. године
5. *Павловић Витомир*, рођен 1904. године
6. *Нешковић Богољуб*, рођен 1904. године
7. *Пантовић Велимир*, рођен 1904. године
8. *Пантовић Вукашин*, рођен 1904. године
9. *Чапрић Драгиша*, рођен 1904. године
10. *Бранковић Методије*, рођен 1904. године
11. *Ивановић Никола*, рођен 1905. године
12. *Коларевић Тихослав*, рођен 1905. године
13. *Тењовић Радмило*, рођен 1906. године
14. *Чапрић Момир*, рођен 1906. године
15. *Чапрић Милош*, рођен 1906. године
16. *Вишњић Радојко*, рођен 1907. године
17. *Пантовић Драгољуб*, рођен 1907. године
18. *Савић Матије*, рођен 1907. године
19. *Радовић Радиша*, рођен 1908. године
20. *Пауновић Богољуб*, рођен 1908. године
21. *Пантовић Будимир*, рођен 1908. године
22. *Обрадовић Радојко*, рођен 1908. године
23. *Павловић Љубиша*, рођен 1908. године
24. *Божовић Мирко*, рођен 1908. године
25. *Тодоровић Никола*, рођен 1909. године
26. *Радоњић Драгослав*, рођен 1909. године
27. *Радоњић Бранимир*, рођен 1909. године
28. *Чапрић Радомир*, рођен 1909. године

29. *Белчевић Милојко*, рођен 1909. године
30. *Радоњић Крсман*, рођен 1910. године
31. *Гојковић Драгољуб*, рођен 1910. године
32. *Луковић Марко*, рођен 1911. године
33. *Нешковић Милија*, рођен 1911. године
34. *Чапрић Милић*, рођен 1911. године
35. *Павловић Драгиша*, рођен 1911. године
36. *Ћировић Милић*, рођен 1911. године
37. *Ивановић Бранислав*, рођен 1912. године
38. *Ковачевић Богољуб*, рођен 1912. године
39. *Стојковић Драгољуб*, рођен 1912. године
40. *Ћировић Драгослав*, рођен 1912. године
41. *Петковић Гвозден*, рођен 1912. године
42. *Радовановић Михаило*, рођен 1912. године
43. *Чапрић Добросав*, рођен 1912. године
44. *Чапрић Милутин*, рођен 1913. године
45. *Вишњић Радомир*, рођен 1914. године
46. *Пауновић Гвозден*, рођен 1914. године
47. *Нешковић Раденко*, рођен 1914. године
48. *Сарић Војислав*, рођен 1914. године
49. *Ћурчић Ратко*, рођен 1916. године
50. *Обрадовић Мирко*, рођен 1916. године
51. *Сарић Негослав*, рођен 1916. године
52. *Ковачевић Мирослав*, рођен 1917. године
53. *Белчевић Радош*, рођен 1917. године
54. *Чапрић Миленко*, рођен 1918. године
55. *Коларевић Станоје*, рођен 1919. године
56. *Стојковић Мирко*, рођен 1919. године
57. *Савић Милош*, рођен 1919. године
58. *Тењовић Добривоје*, рођен 1920. године
59. *Савић Видосав*, рођен 1920. године
60. *Јелић Рајко*, рођен 1920. године
61. *Павловић Хранислав*, рођен 1920. године
62. *Гојковић Живко*, рођен 1920. године
63. *Вучетић Љубинко*, рођен 1921. године
64. *Ивановић Драгослав*, рођен 1921. године
65. *Сарић Момчило*, рођен 1921. године
66. *Тењовић Негослав*, рођен 1921. године
67. *Ћировић Данило*, рођен 1921. године

68. *Ћапрић Радосав*, рођен 1921. године
69. *Чапрић Јован*, рођен 1921. године
70. *Станисавић Бранко*, рођен 1922. године
71. *Петровић Раденко*, рођен 1922. године
72. *Нешковић Саво*, рођен 1922. године
73. *Савић Радисав*, рођен 1922. године
74. *Радивојевић У. Благомир*, рођен 1922. године
75. *Радивојевић С. Благомир*, рођен 1922. године
76. *Петровић Живко*, рођен 1923. године
77. *Нешковић Владимир*, рођен 1923. године
78. *Божовић Будимир*, рођен 1923. године
79. *Пантовић Коста*, рођен 1923. године
80. *Јелић Мирослав*, рођен 1923. године"[158]

Списак је сачињен 30. августа 1944. године.

5. 38. Списак обвезника рођених 1889-1903. Општине остатичке

1. *Вишњић Јанко*, редов, рођен 1889. године (хранилац породице)
2. *Павловић Милован*, редов, рођен 1889. године
3. *Сарић Радомир*, редов, рођен 1889. године
4. *Божовић Чедомир*, редов, рођен 1889. године
5. *Стојковић Вучета*, редов, рођен 1890. године (активни четник у Врховној команди)
6. *Јелић Коста*, редов, рођен 1890. године
7. *Пантовић Јанко*, редов, рођен 1890. године (хранилац породице)
8. *Павловић Јован*, редов, рођен 1890. године
9. *Обрадовић Радован*, редов, рођен 1890. године
9. *Ивановић Владимир*, редов, рођен 1891. године
10. *Ђокић Љубомир*, редов, рођен 1891. године
11. *Росић Коста*, редов, рођен 1891. године
12. *Стојковић Станиша*, редов, рођен 1891. године (председник општине)
13. *Радивојевић Рајко*, редов, рођен 1891. године
14. *Ковачевић Станко*, редов, рођен 1891. године
15. *Сарић Радован*, редов, рођен 1891. године

158 *Исто.*

16. *Петковић Велимир*, редов, рођен 1891. године
17. *Чапрић Ђорђе*, редов, рођен 1891. године
18. *Муњић Јездимир*, редов, рођен 1891. године
19. *Пауновић Сретен*, редов, рођен 1892. године
20. *Ћировић Милош*, рођен 1892. године
21. *Луковић Благоје*, редов, рођен 1892. године
22. *Пантовић Тиодор*, редов, рођен 1892. године
23. *Луковић Милутин*, редов, рођен 1892. године
24. *Радовановић Милутин*, редов, рођен 1892. године
25. *Павловић Симион*, редов, рођен 1893. године
26. *Ђокић Милутин*, редов, рођен 1893. године
27. *Росић Драгомир*, редов, рођен 1893. године
28. *Драшковић Радован*, редов, рођен 1893. године (инвалид 20%)
29. *Нешковић Милић*, редов, рођен 1893. године
30. *Белчевић Момир*, редов, рођен 1893. године
31. *Кораћ Тијосав*, редов, рођен 1893. године, (живи у Општини вионичкој)
32. *Ивановић Драгутин*, редов, рођен 1894. године
33. *Стојковић Миладин*, редов, рођен 1894. године
34. *Муњић Радомир*, редов, рођен 1894. године
35. *Тењавић Милан*, редов, рођен 1895. године
36. *Радивојевић Радомир*, редов, рођен 1895 године (хранилац породице)
37. *Ковачевић Никола*, редов, рођен 1895. године
38. *Марић Илија*, редов, рођен 1896. године
39. *Стојковић Милутин*, редов, рођен 1896. године
40. *Ћировић Радојко*, редов, рођен 1896. године
41. *Росић Милутин*, редов, рођен 1896. године
42. *Пантовић Момир*, редов, рођен 1896. године (хранилац породице)
43. *Гојковић Божидар*, редов, рођен 1896. године
44. *Обрадовић Милутин*, редов, рођен 1896. године (хранилац)
45. *Марић Радомир*, редов, рођен 1897. године
46. *Радивојевић Милан*, редов, рођен 1897. године
47. *Ивановић Миланко*, редов, рођен 1897. године(хранилац породице)
48. *Радоњић Радован*, редов, рођен 1897. године
49. *Павловић Војислав*, редов, рођен 1897. године
50. *Сарић Драгомир*, редов, рођен 1897. године
51. *Сарић Драгоје*, редов, рођен 1897. године
52. *Тењавић Константин*, редов, рођен 1897. године
53. *Станисављевић Милутин*, редов, рођен 1897. године (члан општинске управе)

54. *Нешковић Радојко*, редов, рођен 1897. године (хранилац породице)
55. *Савовић Драгиша*, редов, рођен 1898. године
56. *Ковачевић Ненад*, редов, рођен 1898. године
57. *Савовић Станиша*, редов, рођен 1898. године (хранилац породице)
58. *Петковић Љубомир*, редов, рођен 1898. године (живи у Средњој Реци)
59. *Дукић Видосав*, редов, рођен 1898. године (сада неспособан)
60. *Дукић Радисав*, редов, рођен 1898. године
61. *Чикица Станојко*, редов, рођен 1898. године, (хранилац породице) неспособан.
62. *Петровић Радмило*, поднаредник, рођен 1898. године
63. *Нешковић Богосав*, редов, рођен 1898. године
64. *Тењавић Венјамин*, редов, рођен 1898. године
65. *Гојковић Миљко*, редов, рођен 1898. године (хранилац породице)
66. *Павловић Милисав*, редов, рођен 1899. године
67. *Радивојевић Урош*, редов, рођен 1899. године
68. *Вишњић Велимир*, редов, рођен 1899. године
69. *Чапрић Богољуб*, редов, рођен 1899. године
70. *Тењавић Момир*, редов, рођен 1899. године
71. *Обрадовић Анђелко*, редов, рођен 1899. године
72. *Обрадовић Драгиша*, редов, рођен 1900. године
73. *Петровић Младен*, редов, рођен 1900. године
74. *Божовић Светолик*, редов рођен 1900. године
75. *Драшковић Миладин*, редов, рођен 1901. године
76. *Петровић Саво*, редов, рођен 1901. године
77. *Гојковић В. Драгољуб*, редов, рођен 1901. године
78. *Раичевић Инокентије*, редов, рођен 1902. године
79. *Ивановић Радомир*, редов, рођен 1902. године,неспособан
80. *Радоњић Радојко*, редов, рођен 1902. године
81. *Сарић Вукота*, редов, рођен 1902. године (хранилац породице)
82. *Божовић Драгослав*, каплар, рођен 1902. године
83. *Сарић Радмило*, редов, рођен 1902. године
84. *Гојковић Богољуб*, редов, рођен 1902. године
85. *Белчевић Радоња*, редов, рођен 1903. године
86. *Драгојловић Радомир*, редов, рођен 1903. године
87. *Корач Драгољуб*, редов, рођен 1903. године

Списак је сачинио 23. марта 1944. године командант Општине остатичке Живко Луковић.

5. 39. Списак војних обвезника 3. чете од 17 - 30 година старости из Остатичке општине

Командант општине Живко Б. Луковић сачинио је 3. септембра 1944. списак обвезника 3 чете који су се налазили код својих кућа. У списак нису унети они који су раније позвани односно мобилисани:

1. „*Пантовић Недељко*, рођен 1926. године
2. *Драшковић Голуб*, рођен 1926. године
3. *Ћурчић Ћиро*, рођен 1926. године
4. *Радољић Спасоје*, рођен 1926. године
5. *Марић Витомир*, рођен 1926. године
6. *Марић Голуб*, рођен 1926. године
7. *Савовић Душан*, рођен 1926. године
8. *Радоњић Милинко*, рођен 1925. године
9. *Павловић Славко*, рођен 1925. године
10. *Пауновић Милован*, рођен 1925. године
11. *Ћировић Ђорђе*, рођен 1925. године
12. *Радивојевић Војин*, рођен 1925. године
13. *Ћурчић Драгољуб*, рођен 1925. године
14. *Павловић Светомир*, рођен 1925. године
15. *Радовић Маринко*, рођен 1925. године
16. *Павловић Р. Душан*, рођен 1924. године
17. *Тењовић Витомир*, рођен 1924. године
18. *Петровић Спасоје*, рођен 1924.. године
19. *Драгојловић Павле*, рођен 1924. године
20. *Качамак Лазар*, рођен 1924. године
21. *Марић Душан*, рођен 1924. године
22. *Савовић Витомир*, рођен 1923. године
23. *Радоњић Стева*, рођен 1923. године
24. *Јелић Мирослав*, рођен 1923. године
25. *Радивојевић Благомир*, рођен 1922. године
26. *Савовић Жарко*, рођен 1922. године
27. *Радомировић Голуб*, рођен 1922. године
28. *Пантовић Коста*, рођен 1922. године
29. *Кораћ Голуб*, рођен 1922. године
30. *Драшковић Десимир*, рођен 1922. године
31. *Ћурчић Ратко* (Радојко) рођен 1916. године

32. *Нешковић Р. Љубиша*, рођен 1926. године
33. *Обрадовић Илија*, рођен 1926. године
34. *Мујић Десимир*, рођен 1926. године
35. *Нешковић Миломир*, рођен 1926. године
36. *Петровић Будимир*, рођен 1926. године
37. *Петровић Жарко*, рођен 1926. године
38. *Нешковић Марко*, рођен 1925. године
39. *Радовановић Миленко*, рођен 1925. године
40. *Пантовић Жарко*, рођен 1925. године
41. *Нешковић Божидар*, рођен 1925. године
42. *Луковић Душан*, рођен 1925. године
43. *Петровић Бранислав*, рођен 1924. године
44. *Петковић Десимир*, рођен 1924. године
45. *Гојковић Витомир*, рођен 1924. године
46. *Мујић Радисав*, рођен 1924. године
47. *Петровић Вукомир*, рођен 1924. године
48. *Божовић Витомир*, рођен 1923. године
49. *Чапрић Јован*, рођен 1923. године
50. *Мујић Војислав*, рођен 1922. године
51. *Дукић Голуб*, рођен 1922. године
52. *Павићевић Милан*
53. *Луковић Станиша*, рођен 1921. године, сакат
54. *Сарић Момчило*, рођен 1921. године, оглашен неспособним у Косовици
55. *Чапрић Радосав*, рођен 1921. године
56. *Гојковић Милија*, рођен 1918. године
57. *Чапрић Милинко*, рођен 1918. године
58. *Обрадовић Мирко*, рођен 1916. године
59. *Сарић Војислав*, рођен 1914. године
60. *Ћурчић Десимир*, рођен 1918. године
61. *Тодоровић Радош*, рођен 1922. године
62. *Јелић Рајко*, рођен 1920. године
63. *Јовановић Добривоје*, рођен 1926. године
64. *Пантовић Светомир*, рођен 1926. године"[159]

159 *Исто.*

5. 40. Списак грађана Општине ковиљске којима је од 1941. године причињена штета од појединих јединица Југословенске војске у отаџбини

Све војне јединице, без обзира из чијих су редова, које су крстариле овим подручјем, узимале су од сељака одређене производе, а узету робу нису плаћали новцем, већ су најчешће остављали признанице које готово да нису ништа вределе.

Не само да је узимана храна за прехрану стоке (сено, слама, зоб, јечам, раж, кукуруз), већ су узимане и намирнице за прехрану војника (кромпир, хељда, пасуљ, купус, кајмак, месо, со, мед, затим стока: коњи, говеда, овце, козе, и на крају одевни предмети: чарапе, веш, вуна и сви вунени производи). Наводимо имена грађана који су дали разне намирнице за исхрану јединицама Југословенске војске у отаџбини.

1. „*Вуле Поповић* из Смиљевца, у укупном износу од 153.000 динара
2. *Милош Кривокућа* 50.600 дин.
3. *Радисав Кривокућа* 204.000 дин.
4. *Павле Кривокућа* 141.100 дин.
5. *Радосав Кривокућа* 163.600 дин.
6. *Средоје Кривокућа* 133.100 дин.
7. *Драгоје Кривокућа* 151.300 дин.
8. *Софроније Кривокућа* 249.700 дин.
9. *Војислав Кривокућа* 97.200 дин.
10. *Милорад Кривокућа*, 61.400 дин.
11. *Милан Кривокућа* 196.400 дин.
12. *Спасоје Кривокућа* 108.060 дин.
13. *Радојица Кривокућа* 1.160 дин.
14. *Влајко Вујовић* 304.100 дин.
15. *Деспот Вујовић* 177.020 дин.
16. *Милован Вујовић* 190.900 дин.
17. *Вук Вујовић* 101.980 дин.
18. *Ратко Вујовић* 55.500 дин.
19. *Драгутин Вујовић* 43.600 дин.
20. *Петар Вујовић* 98.300 дин.
21. *Божо Вујовић* 50.400 дин.
22. *Драгић Вујовић* 53.500 дин.
23. *Милорад Вујовић* 36.000 дин.

24. *Леко Вујовић* 58.080 дин.
25. *Војислав Вујовић* 80.220 дин.
26. *Радисав Вујовић* 105.800 дин.
27. *Тимотије Вујовић* 70.760 дин.
28. *Драгојле Вујовић* 104.860 дин.
29. *Радосав Вујовић* 123.700 дин.
30. *Константин Немањић* 83.660 дин.
31. *Божо Дојчиловић* 102.400 дин.
32. *Милорад Дојчиловић* 114.400 дин.
33. *Велимир Дојчиловић* 70.200 дин.
34. *Јулка Дојчиловић* 4.400 дин.
35. *Милица Дојчиловић* 14.400 дин.
36. *Милован Дојчиловић* 49.600 дин.
37. *Ђорђе Дојчиловић* 55.700 дин.
38. *Радисав Максимовић* 183.500 дин.
39. *Страин Максимовић* 36.600 дин.
40. *Радомир Јованчевић* 64.160 дин.
41. *Вукашин Јованчевић* 56.600 дин.
42. *Радоје Јованчевић* 66.700 дин.
43. *Драгутин Јованчевић* 126.300 дин.
44. *Драгиша Јованчевић* 118.20 дин.
45. *Богосав Јованчевић* 126.800 дин.
46. *Обрен Јованчевић* 102.500 дин.
47. *Миља Јованчевић* 49.020 дин.
48. *Љубисав Ђоковић* 228.120 дин.
49. *Радисав Ђоковић* 140.800 дин.
50. *Влајко Јевтовић* 109.400 дин.
51. *Велимир Јевтовић* 40.300 дин.
52. *Светислав Јевтовић* 45.400 дин.
53. *Сибин Ћетеновић* 168.90 дин.
54. *Бошко Ћетеновић* 77.340 дин.
55. *Драгомир Ћетеновић* 73.100 дин.
56. *Владимир Ћетеновић* 26.800 дин.
57. *Страин Ћетеновић* 21.500 дин.
58. *Вељко Ћетеновић* 64.900 дин.
59. *Радован Ћетеновић* 66.250 дин.
60. *Милутин Ћетеновић* 93.500 дин.
61. *Никола Маричић* 117.800 дин.
62. *Јанко Маричић* 36.250 дин.

63. *Бојо Маричић* 86.500 дин.
64. *Ангелина Маричић* 51.400 дин.
65. *Станија Маричић* 36.460 дин.
66. *Радивоје Маричић* 28.100 дин.
67. *Вељко Анђелковић* 121.100 дин.
68. *Милица Анђелковић* 42.880 дин.
69. *Чедомир Парезановић* 75.600 дин.
70. *Миљка Парезановић* 35.730 дин.
71. *Рајко Парезановић* 124.140 дин.
72. *Љубомир Парезановић* 74.900 дин.
73. *Миленко Парезановић* 107.200 дин.
74. *Милан Парезановић* 118.860 дин.
75. *Вучић Вучићевић* 100.700 дин.
76. *Милоје Вучићевић* 110.500 дин.
77. *Адам Кујунџић* 102.200 дин.
78. *Богдан Крунић* 179.300 дин.
79. *Светозар Ћурчић* 74.900 дин.
80. *Олга Ћурчић* 50.560 дин.
81. *Димитрије Ћурчић* 186.000 дин.
82. *Теофило Ћурчић* 81.340 дин.
83. *Радомир Ћурчић* 74.040 дин.
84. *Средоје Ћурчић* 78.000 дин.
85. *Шћепан Ћурчић* 63.470 дин.
86. *Величко Ћурчић* 45.140 дин.
87. *Миломир Ћурчић* 65.270 дин.
88. *Андрија Ћурчић* 123.180 дин.
89. *Иван Ћурчић* 74.600 дин.
90. *Драгиша Ћурчић* 68.760 дин.
91. *Ранко Ћурчић* 118.660 дин.
92. *Максим Ћурчић* 126.700 дин.
93. *Станимир Ћурчић* 26.640 дин.
94. *Милија Ћурчић* 113.060 дин.
95. *Сава Ћурчић* 158.840 дин.
96. *Перо Ћурчић* 47.290 дин.
97. *Милован Радовић* 121.880 дин.
98. *Рајко Радовић* 86.920 дин.
99. *Славо Радовић* 57.140 дин.
100. *Стојан Ђоковић* 42.920 дин.
101. *Рајка Ђоковић* 19.440 дин.

102. *Радисав Парезановић* 212.400 дин.
103. *Васо Мартиновић*, из Васиљевића, 250.000 дин.
104. *Драгоје Мартиновић* 131.000 дин.
105. *Димитрије Мартиновић* 69.700 дин.
106. *Јулка Мартиновић* 40.900 дин.
107. *Милош Ђелошевић* 94.500 дин.
108. *Миладин Ђелошевић* 72.000 дин.
109. *Вучета Ђелошевић* 127.900 дин.
110. *Винка Ђелошевић* 20.900 дин.
111. *Вукоман Ђелошевић* 83.900 дин.
112. *Миле Ђелошевић* 114.300 дин.
113. *Радул Крунић* 176.700 дин.
114. *Добривоје Крунић* 170.500 дин.
115. *Саво Крунић* 98.400 дин.
116. *Страин Крунић* 108.200 дин.
117. *Драгиша Крунић* 46.900 дин.
118. *Милан Крунић* 101.800 дин.
119. *Страхиња Крунић* 64.600 дин.
120. *Марко Крунић* 269.200 дин.
121. *Богдан Азањац* 263.800 дин.
122. *Вукоје Азањац* 89.100 дин.
123. *Милорад Азањац* 79.000 дин.
124. *Миломир Бојовић* 216.700 дин.
125. *Панто Кујунџић* 52.400 дин.
126. *Обрад Кујунџић* 58.300 дин.
127. *Драгољуб Кујунџић* 1.500 дин.
128. *Радосав Р. Крунић* 63.600 дин.
129. *Милан Кујунџић* 48.200 дин.
130. *Радисав Кујунџић* 56.200 дин.
131. *Средоје Бојовић* 82.500 дин.
132. *Лука Бојовић* 72.600 дин.
133. *Периша Бојовић* 109.400 дин.
134. *Трифун Бојовић* 68.900 дин.
135. *Мирко Бојовић* 43.900 дин.
136. *Милунка Бојовић* 40.800 дин.
137. *Будимир Бојовић* 158.100 дин.
138. *Милојко Бојовић* 120.200 дин.
139. *Ника Бојовић* 119.600 дин.
140. *Радослав В. Бојовић* 57.800 дин.

141. *Симо Бојовић* 89.200 дин.
142. *Рајко Бојовић* 81.700 дин.
143. *Драгољуб Бојовић* 72.200 дин.
144. *Обрад Бојовић* 67.300 дин.
145. *Радосав Бојовић* 55.400 дин.
146. *Вучета Бојовић* 156.200 дин.
147. *Александар Бојовић* 138.400 дин.
148. *Обрад Пауновић* 167.800 дин.
149. *Радован Пауновић* 35.000 дин.
150. *Витомир Пауновић* 56.500 дин.
151. *Миленко Пауновић* 47.300 дин.
152. *Миљко Пауновић* 47.000 дин.
153. *Милисав Пауновић* 46.600 дин.
154. *Јулка Пауновић* 43.600 дин.
155. *Јован Спасовић* 226.900 дин.
156. *Ђорђе Јокановић* 89.390 дин.
157. *Спасоје Дилпарић* 45.460 дин.
158. *Продан Бојовић* 98.300 дин.
159. *Милун Брадић*, Равна Гора, 118.60 дин.
160. *Јездимир Брадић* 16.440 дин.
161. *Драго Брадић* 61.540 дин.
162. *Жарко Брадић* 97.040 дин.
163. *Ђурђе Брадић* 114.820 дин.
164. *Момир Брадић* 108.120 дин.
165. *Миломир Брадић* 116.340 дин.
166. *Филип Брадић* 124.520 дин.
167. *Радоје С. Брадић* 40.420 дин.
168. *Божо Брадић* 163.940 дин.
169. *Владимир Брадић* 91.400 дин.
170. *Милорад Брадић* 109.940 дин.
171. *Петар Брадић* 91.220 дин.
172. *Тома Брадић* 52.840 дин.
173. *Иван Брадић* 65.540 дин.
174. *Драгомир Брадић* 55.940 дин.
175. *Милосав Брадић* 67.740 дин.
176. *Димитрије Брадић* 58.540 дин.
177. *Матија Вуловић* 136.240 дин.
178. *Страин Вуловић* 113.40 дин.
179. *Срећко Вуловић* 183.400 дин.

180. *Миленко Вуловић* 41.220 дин.
181. *Радомир Вуловић* 41.920 дин.
182. *Радиша Вуловић* 76.120 дин.
183. *Миљко Бабић* 73.140 дин.
184. *Божо Поповић* 66.560 дин.
185. *Добривоје Поповић* 77.140 дин.
186. *Матија Поповић* 76.120 дин.
187. *Боривоје Поповић* 101. 820 дин.
188. *Радоје Поповић* 63.240 дин.
189. *Анка Поповић* 42.820 дин.
190. *Милош Поповић* 81.420 дин.
191. *Милета Поповић* 48.220 дин.
192. *Војо Цветковић* 56.040 дин.
193. *Даринка Цветковић* 43.840 дин.
194. *Јован Абазовић* 75.440 дин.
195. *Миљко Кривокућа* 103.840 дин.
196. *Јован Кривокућа* 124.540 дин.
197. *Влајко Кривокућа* 114.860 дин.
198. *Михаило Кривокућа* 88.120 дин.
199. *Милош Кривокућа* 120.160 дин.
200. *Тихомир Кривокућа* 146.40 дин.
21. *Богосав Кривокућа* 43.140 дин.
22. *Вукота Кривокућа* 46.320 дин.
23. *Вучко Кривокућа* 42.000 дин.
24. *Марко Бошковић* 72.280 дин.
25. *Драго Бошковић* 53.540 дин.
26. *Велиша Николић* 61.240 дин.
27. *Станиша Николић* 51.400 дин.
28. *Миљко Николић* 51.240 дин.
29. *Божо Николић* 48.540 дин.
210. *Радош Николић* 55.160 дин.
211. *Чедомир Николић* 67.640 дин.
212. *Илија Луковић* 68.160 дин.
213. *Чедо Луковић* 56.040 дин.
214. *Душан Луковић* 63.760 дин.
215. *Љубомир Луковић* 66.600 дин.
216. *Никола Луковић* 101.200 дин.
217. *Ранђо Луковић* 65.400 дин.
218. *Данило Луковић* 64.100 дин.

219. *Константин Мијаиловић* 42.080 дин.
220. *Војислав Кокановић* 59.500 дин.
221. *Велимир Кокановић* 88.460 дин.
222. *Десимир Кокановић* 51.890 дин.
223. *Андрија Кокановић* 63.380 дин.
224. *Милан Ковачевић* 51.940 дин.
225. *Станојла Ковачевић* 47.420 дин.
226. *Радосав П. Ковачевић* 69.260 дин.
227. *Лазар Ковачевић* 61.940 дин.
228. *Сретен Ковачевић* 120.380 дин.
229. *Милутин Ковачевић* 75.620 дин.
230. *Страин Ковачевић* 52.460 дин.
231. *Лука Ковачевић* 56.620 дин.
232. *Сава Ковачевић* 50.240 дин.
233. *Јерослав Ковачевић* 59.320 дин.
234. *Лука Р. Ковачевић* 72.400 дин.
235. *Радосав Ковачевић* 47.240 дин.
236. *Стана Ковачевић* 45.540 дин.
237. *Јован Ковачевић* 87.740 дин.
238. *Миломир Ковачевић* 50.740 дин.
239. *Ранко Ковачевић* 51.840 дин.
240. *Миладин Ковачевић* 48.340 дин.
241. *Љубисав Бабић* 149.700 дин.
242. *Станиша Бабић* 72.340 дин.
243. *Павле Бабић* 75.440 дин.
244. *Будимир Бабић* 77.290 дин.
245. *Влајо Бабић* 103.200 дин.
246. *Десимир Бабић* 168.560 дин.”[160]

Чланови комисије: Сретен Ћетеновић, Бошко Азањац, Љубисав Ђоковић, Милован Вучићевић и Драгољуб Брадић, утврдили су да је потребно обештетити грађане, односно да су оштећени у укупном износу од 22.044.320 динара (словима: двадесет два милиона четрдесет четири хиљаде триста двадесет динара). У наведеном списку изостављено је колико су појединачно породице килограма хране испоручивале и колико комада стоке.

160 *Исто.*

Обавезу да испоруче одређену количину зоби Јаворском корпусу имала су следећа лица:

1. „*Добривоје Лишанин* 20 килограма
2. *Мирко Гвозденовић* 20 кг
3. *Глигорије Рајичевић* 20 кг
4. *Александар Рајичевић* 20 кг
5. *Радош Неранџић* 20 кг
6. *Миленко Милуновић* 20 кг
7. *Јован Лишанин* 10 кг
8. *Радосав Лишанин* 20 кг
9. *Светозар Лишанин* 20 кг
10. *Вељко Марковић* 20 кг
11. *Богосав Неранџић* 20 кг
12. *Милета Салевић* 20 кг
13. *Спасоје Маричић* 20 кг
14. *Станимир Пејовић* 20 кг
15. *Милија Алексић* 20 кг
16. *Велимир Божилац* 10 кг
17. *Витор ? Богићевић* 20 кг
18. *Дражо Чубрак* 20 кг
19. *Дмитар Бабовић* 10 кг
20. *Радован Луковић* 20 кг
21. *Радован Луковић* 20 кг
22. *Радисав Лишанин* 20 кг
23. *Видосав Богићевић* 10 кг
24. *Нићифор Чубрак* 20 кг"[161]

5. 41. Списак грађана Среза моравичког који су дали стоку за исхрану људства Моравичке летеће бригаде

1. „*Сретен Јаковљевић* из Средње Реке, Општина Средња Река, 1 јагње од 10 кг
2. *Велимир Перишић* из Градца, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг
3. *Ћурчић Милинко* из Градца, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг
4. *Божидар Перишић* из Градца, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг

161 *Исто.*

5. *Велимир Белчевић* из Градца, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг
6. *Зарија Николић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг
7. *Божидар Николић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг
8. *Рашо Брезјаковић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг
9. *Живко Вуловић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг
10. *Савко Берзјаковић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг
11. *Љубо Пантелић* из Даића, Општина Остатија, 2 јагњета, од 20 кг
12. *Милован Ћурчић* из Градца, Општина Остатија, 2 јагњета од 20 кг
13. *Велимир Дукић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг
14. *Јевђо Богдановић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг
15. *Милош Павловић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 15 кг
16. *Андрија Пунишић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг
17. *Божидар Гиздовић* из Гиздовића, Општина Вионица, 1 јагње од 10кг
18. *Драган Милићевић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 4 кг
19. *Тихомир Милићевић* из Даића, Општина Остатија, 1 говече, од 60 кг
20. *Малиша Каралић* из Даића, Општина Остатија, 50 кг, кромпира
21. *Стаменко Нововић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 4 кг
22. *Симо Нововић из Даића*, Општина Остатија, 1 јагње од 5 кг
23. *Милован Нововић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 5 кг
24. *Тихомир Нововић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
25. *Живојин Нововић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
26. *Ратко Ћурчић* из Градца, Општина Средња Река, 1 јагње од 6 кг
27. *Станиша Павловић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
28. *Милосав Павловић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 5 кг
29. *Витомир Милићевић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 5 кг
30. *Радосав Јаковљевић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 5 кг
31. *Радован Јаковљевић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
32. *Љубомир Петковић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
33. *Душан Лукић* из Јасеновице, Општина Средња Река, 1 јагње од 5 кг
34. *Витор Ћурчић* из Јасеновице, Општина Средња Река, 1 јагње од 6 кг
35. *Вуксан Ковачевић* из Јасеновице, Општина Средња Река, 1 јагње од 4кг
36. *Милунка Ковачевић* из Јасеновице, Општина Средња Река, 1 јагње од 4 кг
37. *Радојица Јаковљевић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
38. *Миливоје Павловић* из Даића, Општина Остатија, 1 јагње од 5 кг
39. *Светозар Масларовић* из Јасеновице, Општина Средња Река, 1 јагње од 5 кг
40. *Драга Перишић* из Јасеновице, Општина Средња Река, 1 јагње од 5 кг

41. *Радомир Митровић* из Јасеновице, Општина Средња Река, 1 јагње од 5 кг
42. *Тиосав Николић* из Јасеновице, Општина Средња Река, јагње од 4 кг
43. *Драгиша Пунишић* из Кулизиног Села, Општина Средња Река, 1 јагње од 7 кг
44. *Саво Јаћовић* из Јаћовића, Општина Вионица, 1 јагње од 5 кг
45. *Драгутин Гвозденовић* из Вионице, Општина Вионица, 1 јагње од 5кг
46. *Цветко Гвозденовић* из Вионице, Општина Вионица, 1 јагње од 6 кг
47. *Милош Перишић* из Вионице, Општина Вионица, 1 јагње од 6 кг
48. *Обрад Маричић* из Вионице, Општина Вионица, 1 јагње од 6 кг
49. *Раде Перишић* из Вионице, Општина Вионица, 1 јагње од 6 кг
50. *Станимир Живковић* из Градца, Општина Средња Река, 1 јагње од 6 кг
51. *Тодор Перишић* из Перишића, Општина Вионица, 1 јагње од 7 кг
52. *Никола Радовић* из Радевића, Општина Придворица, 1 јагње од 5 кг
53. Драгољуб Мирковић из Усиља, Општина Придворица, 1 јагње од 5 кг
54. *Новица Марковић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 7 кг
55. *Вукојица Марковић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 5 кг
56. *Вукоица Томашевић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 4 кг
57. *Драгољуб Раковић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 6 кг
58. *Илија Златић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 5 кг
59. *Раде Томашевић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 4кг
60. *Данило Раковић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 4 кг
61. *Велисав Стојковић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 4 кг
62. *Момир Томашевић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 4 кг
64. *Чедомир Раичевић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 4 кг
65. *Љубисав Златић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 5кг
66. *Данило Милуновић* из Доброг Дола, Општина Придворица, 1 јагње од 5 кг
67. *Радоје Томашевић* из Доброг Дола, Општина Придворица, 1 јагње од 8 кг
68. *Раде Бекић* из Доброг Дола, Општина Придворица, 1 јагње од 8 кг

69. *Миленко Милуновић* из Доброг Дола, Општина Придворица, 1 јагње од 6 кг
70. *Александар Раичевић* из Доброг Дола, Општина Придворица, 1 јагње од 4 кг
71. *Велисав Неранџић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 4 кг
72. *Раденко Неранџић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 4 кг
73. *Вукашин Ђурчић* из Придворице, Општина Придворица 1 јагње од 5 кг
74. *Вукашин Ђурчић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
75. *Милентије Петковић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
76. *Негослав Сарић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
77. *Радован Сарић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
78. *Милутин Радовановић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
79. *Белчевић Војислав* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 8 кг
80. *Миљојко Луковић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 8 кг
81. *Благоје Луковић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 8 кг
82. *Рашо Петровић* из Брусника, Општина Остатија. 1 јагње од 8 кг
83. *Бранислав Петровић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 5 кг
84. *Радован Сарић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 5 кг
85. *Хранислав Илић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
86. *Грујица Ђурчић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
87. *Јово Луковић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
88. *Милутин Луковић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
89. *Божо Стефанчевић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
90. *Станиша Сарић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
91. *Мијаило Нешковић* из Брусника, Општина Остатија, 2 јагњета од 12 кг
92. *Мирослав Раичевић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 5 кг
93. *Радоје Нешковић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг
94. *Видосав Дуковић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
95. *Јоксим Дукић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
96. *Радисав Дукић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
97. *Војин Петровић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 5 кг
98. *Драгоје Сарић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
99. *Живко Вровић* из Градца, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
100. *Миљко Ђурчић* из Градца, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
101. *Вукајло Сарић* из Градца, Општина Остатија, 1 јагње од 5 кг
102. *Драган Сарић* из Градца, Општина Остатија, 1 јагње од 4 кг
103. *Живко Мућић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг

104. *Радомир Муњић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 5 кг
105. *Ђунисије Гојковић* из Водица, Општина Остатија, 1 јагње од 10 кг
106. *Миљко Гојковиић* из Водица, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
107. *Богољуб Нешовић* из Водица, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
108. *Богосав Нешовић* из Водица, Општина Остатија, 1 јагње од 8 кг
109. *Милић Нешовић* из Водица, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
110. *Драгић Нешовић* из Водица, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
111. *Миладин Тањевић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
112. *Милош Ивановић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
113. *Видосав Савић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
114. *Негосав Тањевић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 6 кг
115. *Коле Тањевић* из Брусника, Општина Остатија, 1 јагње од 7 кг
116. *Радојко Васиљевић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 6 кг
117. *Момир Милуновић* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 6 кг
118. *Богићевић Видосав* из Придворице, Општина Придворица, 1 јагње од 7 кг
119. *Салевић Светислав* из Придворице, Општина Придворица, јагње од 7 кг
120. *Милорад Богдановић* из Куманице, Општина Косовица, 1 јагње од 7 кг
121. *Тихомир Милинковић* из Куманице, Општина Косовица, 1 јагње од 8 кг
122. *Пуниша Бојовић* из Даића, Општина Средња Река, 1 јагње од 5 кг
123. *Мијајло Јаковљевић* из Даића, Општина Средња Река, 1 јагње од 6 кг
124. *Милојко Милићевић* из Даића, Општина Средња Река, 1 јагње од 5 кг
125. *Миливоје Павловић* из Даића, Општина Средња Река, 1 јагње од 6 кг
126. *Мића Вучетић* из Вионице, Општина Вионица, 1 јагње
127. *Драгиша Ивановић* из Вионице, Општина Вионица, 1 јагње
128. *Милорад Ивановић* из Вионице, Општина Вионица, 1 јагње
129. *Вулета Илић* из Вионице, Општина Вионица, 1 јагње
130. *Димитрије Радовановић* из Вионице, Општина Вионица, 1 јагње
131. *Маријан Радовановић* из Вионице, Општина Вионица, 1 јагње
132. *Симо Нововић* из Даића, Општина Средња Река, 1 јагње од 5 кг"[162]

Командант Среза моравичког 30. јуна из је наређење свим општинама у погледу прикупљања вуне. Прикупљену вуну, у договору са

162 *Исто.*

председником и члановима равногорског одбора, требало је опрати и упутити прихватној војној станици ради прераде. Одређених дана вуна се у вуновлачарама прерађивла за потребе ЈВО. Опрана вуна за прераду догоњена је у влачару Ивањичког акционарског друштва по следећем распореду:

* „Косовичка општина 11. јула 1944. године
* Братљевска општина 12. јула 1944. године
* Ковиљска општина 13. јула 1944. године
* Ерчешка општина 14. јула 1944. године
* Јаворска општина 15. јула 1944. године
* Брезовачка општина 16. јула 1944. године
* Опаљеничка општина 17. јула 1944. године
* Средњоречка општина 18. јула 1944. године
* Остатичка општина 19. јула 1944. године
* Виоиичка општина 20. јула 1944. године
* Придворичка општина 21. јула 1944. године
* Приличка општина 22. јула 1944. године
* Шумљанска општина 23. јула 1944. године"[163]

Биле су честе наредбе команданта Округа ужичког и команданта Среза моравичког око ангажовања омладине у прикупљању и сушењу разног лишћа, посебно јагоде и купине, јер је коришћено за болеснике, рањенике и војнике.

У Ивањици је било, као и другим деловима ужичког округа, прилично избеглица које су живеле у доста тешким условима. У Моравичком срезу било их је из Црне Горе и Санџака и практично није било услова за њихов смештај, па су се тражила решења у унутрашњости Србије. Била им је потребна помоћ сваке врсте, а посебно у одевним предметима (одећа, покривке, чарапе, рукавице...) Сачуван је списак са именима грађана који су дали нешто одеће:

1. „*Марковић Мијаило* 1 чарапе
2. *Марковић Новица* 1 рукавице
3. *Марковић Радивоје* 1 рукавице
4. *Марковић Владета* 1 рукавице

163 *Исто.*

5. *Марковић Вук* 1 простирка
6. *Радојевић Коста* 1 рукавице
7. *Алексић Ђоко* 1 чарапе
8. *Алексић Вукосав* 1 чарапе
9. *Златић Љубисав* 1 рукавице
10. *Томашевић Раде* 1 рукавице
11. *Борисављевић Миленко* 1 чарапе
12. *Тодоровић Тијосав* 1 чарапе
13. *Борисављевић Радомир* 1 чарапе
14. *Богићевић Дражо* 1 стари губер
15. *Ковачевић Добриша* 1 рукавице"[164]

5. 42. Списак грађана села Чечина за разрез хране

18. октобра Равногорски народни одбор одлучио је да наведени грађани морају да испоруче одређену количину робе за исхрану људи и стоке (жито, кромпир, сено):

1. „*Рако Петронијевић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 25 кг, сена 20 кг
2. *Радомир Ђуровић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
3. *Јелисије Радовановић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 25 кг, сена 20 кг
4. *Драгољуб Ђуровић* из Чечине, жита 15 кг, кромпира 10 кг, сена 15 кг
5. *Алексије Јовановић* из Чечине, жита 20 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
6. *Јевтимије Петровић* из Чечине, жита 40 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
7. *Ранко Милосављевић* из Чечине, жита 40 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
8. *Стево Милосављевић* из Чечине, жита20 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
9. *Велизар Маринковић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
10. *Богдан Маринковић* из Чечине, жита 20 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
11. *Мирко Маринковић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
12. *Брано Маринковић* из Чечине, жита 20 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
13. *Будимир Маринковић* из Чечине, жита 30кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
14. *Новица Маринковић* из Чечине, жита 20 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
15. *Гвозден Кошанин* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
16. *Данило Кошанин* из Чечине, жита 15 кг, кромпира 15 кг, сена 10 кг
17. *Рајко С. Кошанин* из Чечине, жита 15 кг, кромпира 15 кг, сена 10 кг
18. *Стаменко Ј. Кошанин* из Чечине, жита 10 кг, кромпира 25 кг, сена 25 кг

164 *Исто.*

19. *Витомир Ј. Радовановић* из Чечине, жита 15 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
20. *Станимир Нешковић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
21. *Рајко Пројовић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
22. *Драган Поповић* из Чечине, жита 20 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
23. *Раденко Поповић* из Чечине, жита 40 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
24. *Станимир Поповић* из Чечине, жита 40 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
25. *Јездимир Перишић* из Чечине, жита 20 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
26. *Божидар Јовановић* из Чечине, жита 15 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
27. *Тијосав Кораћ*, из Чечине, жита 35 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
28. *Радојко Раденковић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
29. *Ранко Јанковић* из Чечине, жита 40 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
30. *Драгиша Боровићанин*, из Чечине, жита 35 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
31. *Ратко Боровићанин*, из Чечине, жита 20 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
32. *Вукашин Боровићанин* из Чечине, жита 30 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
33. *Бошко Гиздавић* из Чечине, жита 40 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
34. *Милија Ђоковић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
35. *Матије Гиздавић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
36. *Драгутин Радовановић* из Чечине, жита 20 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
37. *Вуле Милетић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
38. *Никола Муњић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
39. *Димиттрије Радовановић* из Чечине, жита 30 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
40. *Маринко Радовановић* из Чечине, жита 30 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
41. *Веле Радовановић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
42. *Марјан Радовановић* из Чечине, жита 35 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
43. *Душан Радовановић* из Чечине, жита 20 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
44. *Мирко Радовановић* из Чечине, жита 20 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
45. *Јездимир Драмићанин* из Чечине, жита 20 кг, кромпира 10 кг, сена 10 кг
46. *Свето Милетић* из Чечине, жита 15 кг, кромпира 10 кг, сена 10 кг
47. *Миломир Милетић* из Чечине, жита 5 кг, кромпира 10 кг, сена 10 кг
48. *Бошко Петровић* из Чечине, жита 10 кг, кромпира 20 кг, сена 20 кг
49. *Тиосав Боровићанин* из Чечине, жита 10 кг, кромпира 10 кг, сена 10 кг
50. *Татомир Ђуровић* из Чечине, жита 15 кг, кромпира 15 кг, сена 15 кг
51. *Светислав М. Јовановић* из Чечине, кромпира 20 кг, сена 25 кг
52. *Радош Ђуровић* из Чечине, кромпира 15 кг
53. *Влајко Маринковић* из Чечине, кромпира 15 кг, сена 15 кг
54. *Иво Маринковић* из Чечине, кромпира 10 кг, сена 10 кг
55. *Десимир Кошанин*, из Чечине, кромпира 10 кг, сена 10 кг
56. *Драгутин Радовановић* из Чечине, кромпира 10 кг, сена 10 кг
57. *Стојка Радовић* из Чечине, кромпира 10 кг, сена 10 кг

58. *Миленко Радовић* из Чечине, кромпира 10 кг, сена 10 кг
59. *Витомир Раденковић* из Чечине, кромпира 20 кг, сена 20 кг
60. *Радиша Пауновић* из Чечине, кромпира 20 кг, сена 20 кг
61. *Бранко ? Савић* из Чечине, кромпира 10 кг, сена 10 кг
62. *Светислав ? Јовановић* из Чечине, кромпира 5 кг, сена 10 кг"[165]

Списак за распоређену вуну на дан 2. јула 1944. године:

Село Чечина:

1. „*Светислав Јовановић,* 1 кг
2. *Алексије Јовановић,* 1,5 кг
3. *Светислав М. Јовановић,* ½ кг
4. *Радислав Петронијевић,* 2,5 кг
5. *Татомир Ђуровић*, 2 кг
6. *Радомир Ђуровић*, 2,5 кг
7. *Јелисије Радовановић*, 2, 5 кг
8. *Јевтимије Петровић*, 4 кг
9. *Ранко Маринковић*, 2,5 кг
10. *Стево Маринковић*, 1 кг
11. *Велизар Маринковић*, 2,5 кг
12. *Мирко Маринковић*, 2, кг
13. *Богдан Маринковић*, 1 кг
14. *Бранислав Маринковић*, 1 кг
15. *Влајко Маринковић*, 1,5 кг
16. *Новица Маринковић*, 2 кг
17. *Будимир Маринковић*, 2,5 кг
18. *Гвозден Кошанин*, 2,5 кг
19. *Данило Кошанин*, 1 кг
20. *Здравко Кошанин*, 1 кг
21. *Михаило Кошанин*, ½ кг
22. *Рајко Кошанин*, 1 кг
23. *Десимир Кошанин*, ½ кг
24. *Драгутин Радовановић*, ½ кг
25. *Стаменко Кошанин*, 2,5 кг
26. *Витомир Радовановић*, ½ кг
27. *Миливоје Кошанин*, 2,5 кг
28. *Рајко Пројовић*, 2 кг
29. *Раденко Поповић*, 2,5 кг
30. *Свето Милетић*, ½ кг
31. *Миломир Милетић*, ½ кг
32. *Јездимир Драмичанин*, ½ кг
33. *Станимир Поповић*, 3 кг
34. *Јездимир Перишић,* 1,5 кг
35. *Божидар Јовановић*, 1,5 кг
36. *Миленко Радовић*, 1 кг
37. *Стојка Радовић*, 1,5 кг
38. *Тијосав Корач*, 1,5 кг
39. *Радојко Раденковић*, 2 кг
40. *Милан Савић*, 2 кг
41. *Ранко Јанковић*, 1,5 кг
42. *Драгиша Милојевић*, 1,5 кг
43. *Ратко Милојевић*, 1,5 кг
44. *Вукашин Милојевић*, 1,5 кг
45. *Бошко Петровић*, 1,5 кг
46. *Бошко Гиздовић*, 4 кг
47. *Милија Ђоковић*, 2,5 кг
48. *Матија Гиздовић*, 2,5 кг
49. *Бранислав Гиздовић*, 1 кг
50. *Нераџа Гиздовић*, ½ кг
51. *Вуле Милетић,* 1,5 кг
52. *Драгутин Радовановић*, 1,5 кг

165 *Исто.*

53. *Никола Муњић*, 2,5 кг
54. *Драгиша Радовановић*, 1 кг
55. *Мирко Радовановић*, 1 кг
56. *Душан Радовановић*, ½ кг
57. *Марјан Радовановић*, 1,5 кг
58. *Маринко Радовановић,* 2,5 кг
59. *Станко Радовановић*, ½ кг
60. *Димитрије Радовановић*, 2,5 кг
61. *Светозар Радовановић*, 2,5 кг

Село Виоиница:

1. *Чедомир Гвозденовић*, 2 кг
2. *Влајко Јаћовић*, 1,5 кг
3. *Миљко Гвозденовић*, 1 кг
4. *Стеван Гвозденовић*, 1 кг
5. *Драгутин Гвозденовић*, 1 кг
6. *Цветко Гвозденовић*, 1 кг
7. *Жарко Илинчић*, ½ кг
8. *Милош Илинчић*, 3 кг
9. *Чедомир Брковић*, 2 кг
10. *Велимир Брковић*, 1,5 кг
11. *Мијаило Јаћовић*, 2 кг
12. *Живорад Јаћовић*, 1,5 кг
13. *Момир Јаћовић*, 1,5 кг
14. *Богдан Јаћовић*, 1 кг
15. *Савко Јаћовић*, ½ кг
16. *Божидар Јаћовић,* 1 кг
17. *Крсман Јаћовић*, 2,5 кг
18. *Раденко Јаћовић*, 1 кг
19. *Ђорђе Јаћовић*, 1 кг
20. *Тијосав Милетић*, ½ кг
21. *Савија Јаћовић*, 2,5 кг
22. *Живка Ивановић*, 1 кг
23. *Светомир Ивановић*, 1,5 кг
24. *Петар Ивановић*, 2 кг
25. *Богосав Ивановић*, ½ кг
26. *Велимир Пајовић*, 1 кг
27. *Витомир Пајовић*, 2 кг
28. *Венијамин Пајовић*, 1 кг
29. *Љубомир Пајовић*, 1,5 кг
30. *Војислав Пајовић*, 1,5 кг
31. *Милован Пајовић*, 1 кг
32. *Велимир Перишић*, 2 кг
33. *Савко Перишић,* 2,5 кг
34. *Миљојко Перишић*, 1 кг
35. *Жарко Перишић*, ½ кг
36. *Витомир Перишић*, ½ кг
37. *Периша Перишић*, (ништа)
38. *Милија ? Перишић*, 1/2 кг
39. *Вук Перишић*, ½ кг
40. *Милош Перишић*, ½ кг
41. *Станиша Перишић*, ½ кг
42. *Станко Маричић*, ½ кг
43. *Душан Перишић*, ½ кг
44. *Раде Перишић*, 2 кг
45. *Чедомир Перишић*, 1 кг
46. *Тодор Перишић*, 1/ 2 кг
47. *Вукајло Перишић*, ½ кг
48. *Роса Ђоковић*, ½ кг
49. *Игњат Петровић*, 172 кг
50. *Стојко Петровић*, ½ кг
51. *Богосав Мијушковић*, ½ кг
52. *Милош Ђоковић*, 2 кг
53. *Киро Перишић*, ½ кг
54. *Драгутин Перишић*, ½ кг
55. *Грозда Ђоковић*, ништа
56. *Будимир Вучетић*, 1 кг
57. *Мира Петровић*, ништа
58. *Радован Вучетић*, 1 кг
59. *Момир Вучетић,* ½ кг
60. *Вулета Илић*, 1 кг
61. *Радош Вучићевић*, ½ кг
62. *Крсман Илић*, 2 кг

63. *Рајко Вулети*, 5 кг
64. *Драгиша Ивановић*, 2 кг
65. *Мишо Вулетић*, 2,5 кг
66. *Милорад Ивановић*, 2 кг
67. *Обрад Ивановић*, 1 кг
68. *Радиша Боровић*, 1 кг
69. *Тадија Петровић*, 2 кг
70. *Милета Петровић*, ½ кг
71. *Драгутин Раичевић*, 1 кг
72. *Илија Раичевић*, 1 кг
73. *Никола Раичевић*, 2 кг
74. *Милон Раичевић*, 2 кг
75. *Богомир Раичевић*, 1 кг
76. *Радич Раичевић*, 2,5 кг
77. *Михаило Милутиновић*, ½ кг
78. *Живорад Милутиновић*, 2,5 кг
79. *Драгослав Милутиновић*, 2,5 кг
80. *Драгутин Милутиновић*, 1 кг
81. *Радомир Милутиновић*, 1 кг
82. *Маринко Лишанин*, 1 кг
83. *Лазар Раичевић*, 1 кг
84. *Никола Раичевић*, 2 кг"[166]

На подручју Општине Вионица деловала је једна група комуниста на челу са Драгомиром Марковићем и Драгојлом Тадићем. Чланови групе су:

1. „*Драгомир Марковић*, средњег раста, одело носи сукнено
2. *Драгојло Тадић*, стар 25 година, ожењен
3. *Радиша Тадић*, стар 20 година, носи шајкачу, гуњ и сукнене чакшире
4. *Андрија Тадић*, стар 27 година, обучен у сукнено одело
5. *Душан Тадић*, стар 30 година, одело носи од шајка, поцепано
6. *Живорад Ђендић*, стар 15 година, обучен у дроњаво одело
7. *Спасоје Војиновић*, стар 18 година, обучен у одело од шајка
8. *Машинка Велисављевић*, стара 16 година, носи сукњу."[167]

5. 43. Обавезе грађана према Југословенској војсци у отаџбини

Почетком јула месеца командант Среза у споразуму са среским РНО одлучио је:

* Да се за извоз грађе плаћа за издржавање ЈВО по кубном метру дасака по 2000 динара; трупаца или греда по 1000 динара, а на сваких 10 кубика огревног дрвета по 400 динара
* Да сви коњи, који су остали од партизана или су заробљени, остану у срезу, пошто се неће враћати власницима, јер је из среза више узето коња него што је остало

166 *Исто.*

167 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 748

* Да се сва узурпирана државна или самоуправна земља, коју су сељаци бесправно обрађвали, одмах помоћу радних чета обради и сав приход стави на располагање ЈВО
* Све државне утрине – испаше, а нарочито на Голији, где неки грађани напасају стоку, имају обавезу да извесну количину сира и кајмака дају за потребе Моравичке бригаде. Количина сира и кајмака одредиће се сразмерно броју стоке на испаши
* Најстроже се забрањује бесправно сечење државних и приватних шума

Команда прихватне војне станице из Рашке је по наређењу Команде Среза дежевског 25. септембра 1944. године упутила команданту Среза моравичког 198 комада гаћа и 21 пар чарапа. Ова опрема је додељена за потребе тога среза и бригаде, а донео ју је курир Будимир Марковић из Придворице. Истовремено се шаљу два сандука тромблонских бомби, а резервисано је и једно буре зејтина од 200 литара.

Командант 1. реона, капетан 1. класе Л. Раичевић из је наредбу команданту Општине Вионица у вези са прикупљањем оружја. Лично се уверио при обилсаку бригаде да код народа има још доста скривеног оружја, које је јако потребно, потребније за борбу против партизана у том тренутку од хлеба. Командант бригаде наредио је командантима срезова и батаљона и командирима чета да развијају што јачу обавештајну службу ради проналаска оружја. Командати бригада су прогласом тражили оружје од народа да га преда. Скренута је пажња да ће бити стрељани сви они код којих се после одређеног рока пронађе оружје, а да ће им имовина бити конфискована. Командант среза објавио је наређење и доставио командантима општина рок за предавање оружја.

5. 44. Списак обвезника из Општине ерчешке на дан мобилизације 28. августа 1944. године

Командант Општине Ерчеге наредник Мирко Тошић на дан мобилизације извршене 28. августа, сачинио је списак грађана рођених од 1910. до 1923. године, који су се одазвали мобилизацији:

1. „*Миодраг Ђ. Јовићевић* из Медовине, рођен 22. децембра 1911. године
2. *Душан Д. Секулић* из Ерчега, рођен 14. фебруара 1911. године
3. *Урош М. Грујовић* из Вучака, рођен 8. марта 1911. године
4. *Радивоје Д. Новаковић* из Медовине, рођен 18. марта 1911. године
5. *Славољуб Р. Коматина* из Медовине, рођен 27. марта 1911. године

6. *Теофан Б. Јовићевић* из Медовине, рођен 1. децембра 1911. године
7. *Богољуб Р. Тешић* из Медовине, рођен 17. јуна 1911. године
8. *Ранко М. Зекавица*, из Ерчега, рођен 1912. године
9. *Недељко Б. Баковић* из Вучака, рођен 14. децембра 1912. године
10. *Мирко Ј. Палибрк* из Медовине, рођен 2. марта 1912. године
11. *Миљојко О. Драмићанин* из Вучака, рођен 4. фебруара 1912. године
12. *Милисав О. Ивановић* из Вучака, рођен 29. септембра 1912. године
13. *Вукић М. Поледица*, из Ерчега, рођен 21. октобра 1913. године
14. *Александар П. Грујовић* из Вучака, рођен 10. септембра 1914. године
15. *Љубисав В. Спасовић* из Ерчега, рођен 11. октобра 1914. године
16. *Милољуб Б. Поледица* из Ерчега, рођен 30. новембра 1914. године
17. *Радоје Д. Ћојбашић* из Медовине, рођен 10. фебруара 1915. године
18. *Богдан В. Марић* из Ерчега, рођен 30. марта 1915. године
19. *Љубисав В. Васовић* из Вучак, рођен 16. јануара 1916. године
20. *Бранко Р. Коларевић* из Вучак, рођен 22. јула 1916. године
21. *Филип В. Васовић* из Вучак, рођен 1. јуна 1918. године
22. *Милутин Д. Томићевић* из Вучак, рођен 2. јула 1918. године
23. *Добривоје Г. Васовић* из Вучак, рођен 19. марта 1919. године
24. *Лека А. Ђоковић* из Ерчега, рођен 20. марта 1919. године
25. *Драгиша О. Ћериман* из Медовине, рођен 15. јануара 1920. године
26. *Драгиша С. Лукић* из Вучака, рођен 2. фебруара 1920. године
27. *Милан М. Маслаковић* из Вучака, рођен 20. априла 1920. године
28. *Михаило В. Томићевић* из Вучак, рођен 8. јула 1920. године
29. *Радосав Д. Поледица* из Вучак, рођен 3. децембра 1920. године
30. *Милан М. Милованчевић* из Вучака, рођен 26. децембра 1921. године
31. *Драгољуб Д. Поледица*, из Ерчега, рођен 22. децембра 1920. године
32. *Тодор М. Драмићанин* из Вучака, рођен 19. марта 1920. године
33. *Тимотије М. Грујовић* из Вучака, рођен 30. октобра 1920. године
34. *Вилотије В. Грујовић* из Вучака, рођен 8. априла 1921. године
35. *Миладин Ђ. Баковић* из Вучака, рођен 3. јануара 1921. године
36. *Вукоје С. Пешић* из Медовине, рођен 18. августа 1921. године
37. *Бошко М. Вукићевић* из Медовине, рођен 16. августа 1921. године
38. *Вукоман Б. Грујовић* из Медовине, рођен 21. октобра 1921. године
39. *Радојица М. Поледица* из Ерчега, рођен 4. децембра 1921. године
40. *Милан М. Ћојбашић* из Медовине, рођен 15. септембра 1921. године
41. *Јован Т. Чоловић* из Медовине, рођен 6. маја 1922. године
42. *Манојле М. Пешић* из Медовине, рођен 12. октобра 1922. године
43. *Вукоман М. Васовић* из Вучака, рођен 6. јуна 1922. године
44. *Прокопије В. Грујовић* из Вучака, рођен 21. јуна 1922. године

45. *Обрад С. Ћојбашић* из Медовине, рођен 28. јула 1922. године
46. *Христивоје М. Баковић* из Вучака, рођен 12. фебруара 1922. године
47. *Милојко М. Лабудовић* из Вучака, рођен 17. фебруара 1922. године
48. *Вукоман Б. Ђоковић* из Ерчега, рођен 7. јануара 1923. године
49. *Радун Ч. Лукић* из Вучака, рођен 24. фебруара 1923. године
50. *Добрица М. Поледица* из Ерчега, рођен 8. фебруара 1923. године
51. *Витомир С. Новаковић* из Медовине, рођен 27. јануара 1923. године
52. *Миливоје С. Тошић* из Ерчега, рођен 24. фебруара 1923. године
53. *Миодраг Д. Поледица* из Ерчега, рођен 15. априла 1923. године
54. *Манојло А. Златић* из Ерчега, рођен 22. маја 1923. године
55. *Видоје К. Николић* из Ерчега, рођен 27. јуна 1923. године
56. *Јовица Ј. Секулић* из Ерчега, рођен 20. марта 1923. године
57. *Војин М. Јелић* из Ерчега, рођен 10. новембар 1912. године
58. *Јанко Љ. Ћериман* из Медовине, рођен 24. августа 1913. године
59. *Сибин Јелић* из Ерчега, рођен 17. маја 1922. године
60. *Душан Г. Драмићанин* из Вучака, рођен 1922. године
61. *Радосав Р. Сојчић* из Ерчега, рођен 26. марта 1921. године
62. *Душан М. Јелић* из Ерчега, рођен 23. фебруара 1919. године
63. *Миломир Р. Јелић* из Ерчега, рођен 20. јануара 1923. године
64. *Миленко М. Јелић* из Ерчега, рођен 12. јула 1912. године"[168]

Мобилисано људство Општине остатичке рођено од 1904 – 1913. године

1. „*Јован Тењовић*, рођен 1904. године
2. *Велизар Ивановић*, рођен 1904. године
3. *Светомир Радоњић*, рођен 1904. године
4. *Методије Бранковић*, рођен 1904. године
5. *Будимир Ђокић*, рођен 1904. године
6. *Богољуб Нешковић*, рођен 1904. године
7. *Велимир Пантовић*, рођен 1904. године
8. *Вукашин Пантовић*, рођен 1904. године
9. *Драгиша Чапрић*, рођен 1904. године
10. *Витомир Пантовић*, рођен 1910. године
11. *Тикослав Коларевић*, рођен 1905. године
12. *Момир Чапрић*, рођен 1915. године

168 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* (Необрађена грађа)

13. *Радмило Теновић*, рођен 1906. године
14. *Радиша Радовић*, рођен 1908. године
15. *Никола Тодоровић*, рођен 1909. године
16. *Радојко Вишњић*, рођен 1907. године
17. *Богољуб Пауновић*, рођен 1908. године
18. *Мирко Божовић*, рођен 1908. године
19. *Радомир Чапрић*, рођен 1909. године
20. *Љубиша Павловић*, рођен 1908. године
21. *Драгиша Павловић*, рођен 1910. године
22. *Драгослав Радоњић*, рођен 1909. године
23. *Драгољуб Гојковић*, рођен 1910. године
24. *Крсман Радоњић*, рођен 1910. године
25. *Милија Нешковић*, рођен 1910. године
26. *Бранислав Ивановић*, рођен 1910. године
27. *Радојко Обрадовић*, рођен 1908. године
28. *Драгослав Ћировић*, рођен 1912. године
29. *Милић Ћировић*, рођен 1909. године
30. *Драгољуб Стојковић*, рођен 1912. године
31. *Гвозден Петковић*, рођен 1912. године
32. *Марко Луковић*, рођен 1912. године
33. *Михаило Радовановић*, рођен 1912. године
34. *Богољуб Ковачевић*, рођен 1911. године
35. *Будимир Пантовић*, рођен 1908. године"[169]

Списак људства 2. чете Општине остатичке:

1. „*Стојковић Тадија*, рођен 1905. године
2. *Ћурчић Божидар*, рођен 1906. године
3. *Вишњић Радојко*, рођен 1907. године
4. *Марић Љубиша*, рођен 1908. године
5. *Радоњић Драгослав*, рођен 1909. године
6. *Радоњић Бранимир*, рођен 1909. године
7. *Ћировић Милић*, рођен 1912. године
8. *Чапрић Милош,* рођен 1906. године
9. *Луковић Јово*, рођен 1910. године
10. *Чапрић Добросав*, рођен 1912. године

169 *Исто.*

11. *Тењовић Драгиша*, рођен 1913. године
12. *Грујовић Божидар,* рођен 1910. године
13. *Јекић Добросав*, рођен 1911. године
14. *Радоњић Растимир*, рођен 1912. године
15. *Чапрић Милић*, рођен 1911. године
16. *Коларевић Тикослав*, рођен 1905. године
17. *Чапрић Момир*, рођен 1905. године
18. *Тењавић Радмило,* рођен 1906. године
19. *Радовић Радиша*, рођен 1908. године
20. *Тодоровић Никола*, рођен 1909. године
21. *Пауновић Богољуб*, рођен 1908. године
22. *Божовић Мирко*, рођен 1908. године
23. *Чапрић Радомир*, рођен 1909. године
24. *Павловић Љубиша*, рођен 1908. године
25. *Павловић Драгиша*, рођен 1910. године
26. *Гојковић Драгољуб*, рођен 1910. године
27. *Радоњић Крсман*, рођен 1910. године
28. *Нешковић Милија*, рођен 1910. године
29. *Ивановић Бранислав*, рођен 1910. године
30. *Обрадовић Радојко*, рођен 1908. године
31. *Ћировић Драгослав*, рођен 1912. године
32. *Радовановић Микајло*, рођен 1912. године
33. *Ковачевић Богољуб*, рођен 1912. године
34. *Белчевић Миљојко*, рођен 1909. године
35. *Нешковић Раденко*, рођен 1914 године"[170]

Списак мобилисаног људства Средњоречке општине, рођеног 1904 – 1913. године:

1. *Вукомир Милићевић*, рођен 1908. године
2. *Миљојко Гвозденовић*, рођен 1905. године
3. *Пуниша Боровић*, рођен 1908. године
4. *Миломир Боровић*, рођен 1909. године
5. *Јовић Каралић*, рођен 1904. године
6. *Саво Јаковљевић*, рођен 1909. године
7. *Светомир Вучићевић*, рођен 1908. године
8. *Тихомир Нововић*, рођен 1908. године

170 *Исто.*

Списак мобилисаних Придворичке општине, рођених 1904 – 1913. године:

1. „*Добривоје Гвозденовић*, рођен 1911. године
2. *Вукојица Кимчетић*, рођен 1911. године
3. *Нићифор Чубрак*, рођен 1908. године
4. *Чедомир Перишић*, рођен 1911. године
5. *Пантелија Милосављевић*, рођен 1907. године
6. *Вуксан Алексић*, рођен 1907. године
7. *Драгослав Салевић*, рођен 1905. године
8. *Десимир Вучићевић*, рођен 1908. године
9. *Александар Карамарковић*, рођен 1904. године
10. *Иван Неранџић*, рођен 1911. године.
11. *Јеремија Чубрак*, рођен 1904. године
12. *Вучко Алексић*, рођен 1908. године"[171]

5. 45. Списак способних и неспособних из Општине Остатија и других општина приликом мобилизације

Општина Остатија:

1. „*Голуб Драшковић*, рођен 1926. године, способан
2. *Ћиро Ћурчић*, рођен 1926. године, способан
3. *Спасоје Радоњић*, рођен 1926. године, 15 дана неспособан
4. *Витомир Марић*, рођен 1926. године, 10 дана неспособан
5. *Голуб Марић*, рођен 1926. године, способан
6. *Славко Павловић*, рођен 1925. године, месец дана неспособан
7. *Милован Пауновић*, рођен 1925. године, 10 дана неспособан
8. *Ђорђе Ћировић*, рођен 1925. године, способан
9. *Војин Радивојевић*, рођен 1925. године три месеца неспособан
10. *Светомир Павловић*, рођен 1925. године, неспособан
11. *Маринко Радовић*, рођен 1925. године, способан
12. *Душан Павловић*, рођен 1924. године, способан
13. *Лазар Качамак*, рођен 1924. године, способан
14. *Витомир Савовић*, рођен 1923. године, три месеца неспособан
15. *Стеван Радоњић*, рођен 1923. године, 15 дана неспособан

171 *Исто.*

16. *Мирослав Јелић*, рођен 1923. године, 15 дана неспособан
17. *Жарко Савовић*, рођен 1922. године, неспособан
18. *Голуб Радомировић*, рођен 1922. године, 2 месеца неспособан
19. *Голуб Кораћ*, рођен 1922. године, 2 месеца неспособан
20. *Ратко Ћурчић*, рођен 1926. године, 10 дана неспособан
21. *Љубиша Нешковић*, рођен 1926. године, способан
22. *Миломир Нешковић*, рођен 1926. године, способан
23. *Жарко Петровић*, рођен 1926. године, неспособан
24. *Марко Нешковић*, рођен 1925. године, способан
25. *Жарко Пантовић*, рођен 1925. године, способан
26. *Божидар Нешковић*, рођен 1925. године, неспособан
27. *Бранислав Петровић*, рођен 1925. године, способан
28. *Витомир Гојковић*, рођен 1924. године, способан
29. *Радисав Муњић*, рођен 1924. године, способан
30. *Вукомир Петровић*, рођен 1924. године, 2 месеца неспособан
31. *Јован Чапрић*, рођен 1923. године, месец дана неспособан
32. *Војислав Муњић*, рођен 1922. године, способан
33. *Радосав Чапрић*, рођен 1921. године, 15 дана неспособан
34. *Мирко Обрадовић*, рођен 1916. године, способан
35. *Десимир Ћурчић*, рођен 1918. године, 3 месеца неспособан
36. *Радош Тодоровић*, рођен 1922. године, способан
37. *Светомир Пантовић*, рођен 1926. године, способан
38. *Боровић Доброслав*, рођен 1926. године, 2 месеца неспособан
39. *Станимир Перуничић*, рођен 1926. године, стално неспособан
40. *Радојко Пунишић*, рођен 1926. године, 6 месеци неспособан
41. *Рајко Милићевић*, рођен 1924. године, 6 месеци неспособан
42. *Бранислав Милићевић*, рођен 1924. године, месец дана неспособан
43. *Митровић Вукоман*, рођен 1926. године, месец дана неспособан
44. *Мирчета Јаковљевић*, рођен 1924. године, месец дана неспособан
45. *Богосав Јаковљевић*, рођен 1924. године, месец дана неспособан
46. *Богомир Боровић*, рођен 1926. године, 6 месеци неспособан
47. *Живорад Ћурчић*, рођен 1924. године, стално неспособан"[172]

Општина Јаворска:

1. „*Миломир Зарић*, рођен 1926. године, 15 дана неспособан
2. *Влатко Стевановић*, рођен 1926. године, 15 дана неспособан

172 *Исто.*

3. *Влатко Несторовић*, рођен 1926. године, месец дана неспособан
4. *Драган Николић*, рођен 1926. године, 15 дана неспособан
5. *Душан Вељић*, рођен 1926. године, 15 дана неспособан
6. *Глигорије Вељић*, рођен 1926. године, неспособан 1 месец
7. *Петар Циврић*, рођен 1925. године, месец дана неспособан
8. *Јерослав Ранђић*, рођен 1925. године, неспособан 15 дана
9. *Миломир Вишњић*, рођен 1925. године, неспособан 1 месец
10. *Милосав Братуљевић*, рођен 1925. године, неспособан 15 дана
11. *Дивко Арсовић*, рођен 1925. године, неспособан 15 дана
12. *Драган Арсовић*, рођен 1925. године, неспособан 1 месец
13. *Слободан Милојевић*, рођен 1924 , неспособан 15 дана
14. *Драгојле Зечевић*, рођен 1924. године, неспособан 15 дана
15. *Боривоје Глинтић*, рођен 1924. године, неспособан 1 месец
16. *Ратко Арсовић*, рођен 1924. године, неспособан 15 дана
17. *Миљко Ђ. Рацић*, рођен 1921. године, неспособан месец дана
18. *Мирољуб Милојевић*, рођен 1920. године, 15 дана неспособан
18. *Слободан Радоњић*, рођен 1924. године, неспособан 1 месец."[173]

Општина Вионица:

1. „*Ратко Перишић*, рођен 1926. године, неспособан
2. *Вукојица Јаћовић*, рођен 1925. године, неспособан
3. *Драгиша Перовић*, рођен 1925. године, неспособан
4. *Живко Јаћовић*, рођен 1925. године, 15 дана неспособан
5. *Мирослав Перишић*, рођен 1924. године, 15 дана неспособан
6. *Миломир Радовановић*, рођен 1924. године, 15 дана неспособан
7. *Добривоје Јаћовић*, рођен 1921. године, месец дана неспособан
8. *Јездимир Поповић*, рођен 1919. године, неспособан
9. *Велизар Пројовић*, рођен 1917. године, месец дана неспособан"[174]

Општина Брезова:

1. „Исаило Грковић, рођен 1920. године, неспособан
2. Михаило Оцокољић, рођен 1920. године, неспособан
3. Тимотије Караклајић, рођен 1920. године, неспособан 15 дана

173 *Исто.*

174 *Исто.*

4. Добривоје Милановић, рођен 1916. године, неспособан 15 дана
5. Миливоје Марјановић, рођен 1916. године, неспособан месец дана
6. Добривоје Ђелкапић, рођен 1915. године, неспособан 15 дана
7. Јовица Миловановић, рођен 1914. године, неспособан
8. Ранислав Василијевић, рођен 1914. године, месец дана неспособан
9. Драган Стамболић, рођен 1923. године, неспособан 15 дана
10. Милун Вучићевић, рођен 1923. године, неспособан 15 дана
11. Радомир Чекеревац, рођен 1923. године, неспособан 15 дана
12. Илија Вучићевић, рођен 1923. године, неспособан (оперисан)
13. Милојко Ђокић, рођен 1924. године, неспособан месец дана
14. Рајко Узновић, рођен 1923. године, неспособан 15 дан.
15. Велиша Д. Рајковић, рођен 1922. године, неспособан 15 дана
16. Видоје Вучићевић, рођен 1922. године, неспособан
17. Обрад Стојковић, рођен 1922. године, месец дана неспособан
18. Петар Караклајић, рођен 1922. године, неспособан 15 дана
19. Ђорђе Матовић, рођен 1921. године, неспособан (оперисан)
20. Радоје Шекељић, рођен 1921. године, неспособан (оперисан)
21. Гојко Старковић, рођен 1921. године, неспособан
22. Јовица Шекељић, рођен 1921. године, месец дана неспособан
23. Филип Караклајић, рођен 1920. године, неспособан 15 дана
24. Раденко Караклајић, рођен 1920. године, неспособан 15 дана."[175]

Списак неспособних и превремено неспособних општине Брезовачке:

1. *Петар Мутавџић*, рођен 1926. године, неспособан
2. *Јово Оцокољић*, рођен 1926. године, 1 месец неспособан
3. *Радомир Вујошевић*, рођен 1926. године, месец дана неспособан
4. *Слободан Мутавџић*, рођен 1925. године, месец дана неспособан
5. *Јеремслав Лакићевић*, рођен 1924. године, 15 дана неспособан
6. *Мирко Филиповић*, рођен 1923. године, 15 дана неспособан
7. *Петар Филиповић*, рођен 1922. године, неспособан
8. *Милош Оцокољић*, рођен 1919. године, 15 дана, неспособан
9. *Момчило Пуновић*, рођен 1914. године, неспособан

175 *Исто.*

Општина Братљевска

1. „*Благоје Ћурчић*, рођен 1926. године, неспособан месец дана
2. *Марко Ћурчић*, рођен 1925. године, неспособан
3. *Радивоје Ћурчић*, рођен 1924. године, неспособан 15 дана
4. *Радојица Ћурчић*, рођен 1926. године, стално неспособан"[176]

Општина Средњоречка:

1. „*Вукосав Јаковљевић*, рођен 1921. године, способан
2. *Радомир Боровић*, рођен 1926. године, способан
3. *Жарко Пунишић*, рођен 1925. године, способан
4. *Миломир Радоњић*, рођен 1925. године, способан
5. *Вукашин Јаковљевић*, рођен 1925. године, способан
6. *Родољуб Радојевић*, рођен 1925. године, способан
7. *Будимир Милутиновић*, рођен 1925. способан
8. *Милош Драмићанин*, рођен 1925. године, способан
9. *Радосав Митровић*, рођен 1924. године, способан
10. *Бранислав Нововић*, рођен 1924. године, способан
11. *Видосав Богићевић*, рођен 1923. године, способан
12. *Голуб Вуловић*, рођен 1920 године, способан
13. *Чедомир Боровић*, рођен 1923. године, способан
14. *Мијодраг Нешовић*, рођен 1922. године, способан
15. *Богомир Јаковљевић*, рођен 1916. године, способан
16. *Лука Николић*, рођен 1923. године, способан
17. *Велимир Ћурчић*, рођен 1925. године, способан
18. *Будимир Ћурчић*, рођен 1925. године, способан"[177]

Лекарска комисија утврђивала је прегледом у свим наведеним општинама степен неспособности мобилисаних грађана почетком септембра 1944. године.

176 *Исто.*

177 *Исто.*

5. 46. Политички прогони, убиства и криминал

10. марта 1944. године око 22 часа у село Свештица, у Општини шумљанској, недалеко од Ивањице, (2 км) дошла су три непозната наоружана лица и одвела у непознатом правцу Даницу Букумировић, избеглцу из Сјенице, неудату, дипломирану правницу и бившег чиновника посланства у Софији. Један нападач био је наоружан машингевером а остали пушкама. Била је сумњива да је сарађивала са партизанима, па се претпоставља да су је одвели четници. Мотиви су били непозати и за њену судбину се није ништа знало.

У селу Будожеља 12. маја непознати наоружани људи одвели су и убили Кузмана Михајловића, учитеља у основној школи у Придворици. Ноћу између 25. и 26. маја непознати наоружани четници одвели су из Ивањице 5 лица од којих 2 жене.

Тада су одведени *Љуба* и *Јела Курћубић*, домаћице, *Јован Поповић*, кројач, *Сретен Главинић*, кафеџија и *Милош Велимировић,* пензионер. Према неким подацима највероватније су одведени у Катиће. Срески начелник из Ивањице обавестио је 1. јуна окружног начелника у Ужицу да су Љуба и Јела Курћубић и Милош Велимировић, пуштени. Јована Поповића и Сретена Главинића четници су задржали на двомесечну вежбу. Пуштени Милош Велимировић касније је убијен у својој кући.

Начелник Моравичког среза обавестио је окружног начелника 2. јуна 1944. године да су 31. маја око 22:45, три непозната наоружана лица под изговором да им је потребан путовођа, напали су и убили у његовој кући Милоша Велимировића из Ивањице, економа болнице у пензији. Комисија је утврдила да је Велимировић убијен са 11 метака, од којих су четири испаљена у главу, 3 у десну руку и четири у стомак. Разлози који су довели до убиства нису се могли утврдити, мада се претпоставља да је Велимировић био склон комунизму, јер су га четници на неколико дана пре убиства одвели у шуму са још неколико људи, па пустили.

Командант Моравичког среза поручник Цветко Гвозденовић, обавестио је 29. јула команданта Опаљеничке општине да се Обрад Секулић одметнуо у хајдуке и да има податке да се налази код тазбине, рођака или своје куће, и да би требало да се потражи, како више не би хајдуковао. Познати хајдук Јанко Гагић пријавио се пре неколико дана команданту среза, па он обавештава команданта Општине Опаљеник да га не узнемиравају и не праве проблеме у вези са њим.

Вукашин Крунић, активни пешадијски водник. У Равногорској организацији је од 14. октобра 1941. године на положају ађутанта 2. батаљона Моравичке бригаде. Од 1941. године учествовао је у Ивањичкој борби, код Прилика, Шареника, Катића, Лепојевића, као и у другим споредним борбама које је водио Моравичи одред. 1942. године био је у 9. оружаном српском одреду и учествовао у следећим борбама: Горњем Милановцу, Кривој Реци, Белановици, Доњој и Горњој Трешњевици, у селу Живковићи у Крагујевачком округу, где су Посавски четнички одред и и 9. оружани српски одред мајора М. Калабића изгубили око 30 људи, што мртвих, што рањених. Био је такође учесник у борбама код Великог Градишта, Кличевцу, Жагубици и Голупцу. 15. септембра 1943. године поново је ступио у Равногорску организацију – Моравичку бригаду као водник граничног вода са 40 људи наоружаних са два холандска митраљеза, муницијом и осталом опремом. При упаду партизана у Србију 18. марта 1944 године, Крунић је у саставу бригаде водио борбу са партизанима на Кушићима, приликом извлачења и транспортовања муниције на Братљево. Сутрадан, 19. марта, лево крило Јаворског корпуса разбијеног код Ојковице, док се корпус још прикупљао, борило се са партизанима на месту званом Карађорђев шанац, удаљеном од Братљева око 4 км и пружило последњу борбу за извлачење и одступање у правцу Ибра. Није могао одступити у правцу Ибра у саставу корпуса, јер је био одсечен и партизани су овладали положајима око Голије. У време кад се корпус вратио у срез Моравички са реке Ибар, Крунић се налазио на старој српско-турској граници, од Голије до Јавора, и одржавао везу са деловима војске капетана Вука Калаита. Тада је на старој граници заробио 16 партизана који су насилно мобилисани и упућени Павлу Ђуришићу у Црну Гору да им се суди, ако имају кривице. Због свега учињеног у организацији, Крунић је тражио да му се рад призна, како би се задовољила правда. Многи су добили одликовања и разна признања, па чак и по два чина од 1941. године. Сматрао је да би и он требало да се нађе међу заслужнима. Није одликован и награђен у Недићевој организацији, јер је тамо гледан и третиран као дражиновац. Зато је тражио да буде унапређен у чин потпоручника за укупан рад и стечене заслуге, или да му се одобри полагање испита за стицање чина.

5. 47. Списак погинулих бораца у Моравичком крају од 1941. године

1. *Калушевић Милић*, земљорадник из села Рокци, стар 57 година, живео у браку 31 годину. Убијен 5. јула 1941. године у Рокцима, сахрањен 6. јула у Рокцима. Опело извршио свештеник Драгољуб Милутиновић.
2. *Ковачевић Милован*, земљорадник из села Рокци, стар 40 година, живео у браку 18 година. Убијен 31. августа 1941. године, сахрањен 1. септембра 1941. године у Рокцима. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
3. *Зарић Љубомир*, земљорадник из Рокаца, стар 60 година, живео у браку 40 година. Убијен 18, сахрањен 19. септембра у Рокцима. Опело служио свештеник Светислав Поповић.
4. Марић Вучко, стар 22 године, неожењен, земљорадник из Буткова, погинуо 3. фебруара 1942. године, сахрањен 4. фебруара 1942. у Буткову. Опело служио јереј Драгослав Мирковић.
5. *Петровић Вукосав*, стар 40 година, ожењен, из Принчева Брда, живео у браку 16 година. Убили га муслимани 14. фебруара 1942. Сахрањен 15. фебруара 1942. године у Принчевом Брду. Опело служио јереј Маринко Радуловић.
6. *Мариновић Адам*, стар 50 година, земљорадник из Шљивића, живео у браку 23 године, убијен 28. марта 1943. године. Сахрањен 29. марта 1943. у Шљивићима. Опело служио јереј Маринко Радуловић.
7. *Давидовић Љубица*, стара 23 године, удата, жена Ратка зубара из Ивањице, живела у браку 3 године. Убијена 30. маја 1943. године, сахрањена 31. маја 1943. године. Опело извршио јереј Маринко Радуловић.
8. *Величковић Милић*, стар 23 године, земљорадник, син Радомиров, ожењен из Мана, живео у браку 4 године, погинуо 4. новембра 1943. године, сахрањен 5. новембра 1943. године у селу Мане. Опело извршио јереј Маринко Радуловић.
9. *Мартиновић Тодор*, стар 42 године, земљорадник, ожењен из Шљивића, живео у браку 22. године, погинуо 9. јануара 1944. године у Црњеву, сахрањен 9. јануара 1944. године у Шљивићима. Опело извршио јереј Маринко Радуловић.
10. *Јањић Здравко*, дечак стар 14 година, син Симин, земљорадник из Шљивића. Погинуо 30. марта 1944. године у Шљивићима, сахрањен 31. марта 1944. године у Шљивићима. Опело извршио јереј Маринко Радуловић.

11. *Станић Јован,* земљорадник из села Рокци, стар 30 година, Неожењен. Умро 21. јула 1944. године од последица рана задобијених у борби против партизана. Сахрањен 22. јула 1944. године у Рокцима. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
12. *Караклајић Драгомир*, кафеџија из Ивањице, стар 33 године. Погинуо је 28. октобра 1944. године у Куманици, сахрањен 29. октобра 1944. године у Ивањици. Опело извршио Светислав Поповић.
13. *Вучко*, син Јездимира Маричића, земљорадник из Комадина, стар 17 година, погинуо у Комадинама 14. априла 1945. Сахрањен 15. априла 1945. године у Комадинама. Опело извршио свештеник Драгомир Милутиновић.
14. *Станић Драгомир*, земљорадник из Рокаца, стар 39 година. Погинуо у борби 23. јула 1945. године, а сахрањен 24. јула 1945. године у селу Рокци. Опело извршио Драгослав Мирковић.
15. *Радојица Богдановић*, земљорадник из Куманице, стар 34 године, живео у браку 10 година. Погинуо у Овчарској клисури 19. новембра 1945, сахрањен 22. новембра 1945. године у Куманици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
16. *Јулка Богдановић*, из Сађевца, стара 50 година, живела у браку 20 година. Убијена 25. августа 1941. године, сахрањена 26. августа 1941. године у Сађевцу. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
17. *Шуљагић Драгутин*, наставник грађанске школе из Ивањице, стар 31 годину, живео у браку 1 годину. Погинуо у Ивањици у борби 2. новембра 1941. године, сахрањен 5. новембра 1941. године у Драглици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
18. *Пивљаковић Тихомир*, из Рашчића, стар 36 година, живео у браку 10 година. Погинуо у Ивањици у борби 2. новембра 1941. године, сахрањен 5. новембра 1941. године у Рашчићима. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
19. *Симончевић Милош*, земљорадник из Сађевца, стар 37 година, живео у браку 1 годину. Погинуо у борби у Ивањици 2. новембра 1941. године, сахрањен 3. новембра 1941. године у Сађевцу. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
20. *Бојовић Љубинко*, земљорадник из Свештице, стар 17 година, неожењен. Погинуо у Ивањици 2. новембра 1941. године, сахрањен 4. новембра 1941. године у Свештици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
21. *Бојановић Живорад*, кафеџија из Ивањице, стар 42 године, живео у браку 4 године. Стрељан у Ариљу 20. октобра 1941. године, сахрањен

21. октобра 1941. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
22. *Гавриловић Милета*, земљорадник из Буткова, стар 38 година, погинуо у борби у Ивањици 2. новембра 1941. године, сахрањен 4. новембра 1941. године у Буткову. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
23. *Милутиновић Драгољуб*, свештеник из Ивањице, стар 41 годину, убијен у Штиткову 18. јануара 1942. године, сахрањен 19. јануара 1942. године у Ивањици. Опело извршио Светислав Поповић.
24. *Видић Јездимир*, земљорадник из Бедине Вароши, стар 37 година, живео у браку 17 година. Убијен у Свештици 5. октобра 1942. године, сахрањен 6. октобра 1942. године у Свештици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
25. *Радоје Коцепељић*, војник, граничар из Црњева, стар 22 године, погинуо у борби у Црњеву 9. маја 1943. године, сахрањен 11. маја 1943. године. Опело извршио свештеник Драгослав Мирковић.
26. *Драгомир Главинић*, из Глијече, ожењен, стар 42 године, живео у браку 15 година. убијен у Глијечу 7. јуна 1943. године, сахрањен 9. јуна 1943. године у Глијечу. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
27. *Евгеније Главинић*, земљорадник из Глијеча, стар 26 година, ожењен, живео у браку 6 година. Убијен у Глијечу 7. јуна 1943. године, сахрањен 9. јуна 1943. године у Глијечу. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
28. *Ранко Костић*, земљорадник из Свештице, стар 36 година, живео у браку 16 година. Убијен у селу Дубац 16. августа 1943. године, сахрањен 19. августа 1943. године у Свештици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
29. *Драгомир Мињовић*, земљорадник из Рошчића, стар 40 година, живео у браку 13 година. Убијен у Ивањици 16. августа 1943. године, сахрањен 19. августа 1943. године у Рашчићима. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
30. *Драгољуб Луковић*, земљорадник из Бедине Вароши, стар 42 године, живео у браку 20 година. Убијен у Ивањици 7. јула 1943. године, сахрањен 8. јула 1943. године у Бединој Вароши. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
31. *Десимир Радоњић*, жандармеријски наредник из Ивањице, стар 37 година, у браку био 2 месеца. Погинуо у Ивањици у борби са комунистима 9. јануара 1944. године, сахрањен 12. јануара 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
32. *Андрија Грубачић*, жандармеријски наредник из Ивањице, стар 39

година, живео у браку 10 година. Погинуо у борби против комуниста у Ивањици 9. јануара 1944. године, сахрањен 12. јануара 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
33. *Александар Ђ. Милчевић*, поднаредник Граничног одреда Среза моравичког из Ивањице. Ожењен, живео у браку 11 година. Погинуо у борби од комуниста у Ивањици 9. јануара 1944. године, сахрањен 12. јануара 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
34. *Сталета Мутвић*, поднаредник Граничног одреда Среза моравичког из Ивањице, ожењен, живео у браку 11 година. Погинуо у Ивањици у борби против комуниста 9. јануара 1944. године, сахрањен 12. јануара 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
35. *Петар Бјелогрлић*, фотограф из Ивањице, стар 40 година, живео у браку 14 година. Погинуо у борби против Бугара у Ивањици 9. јануара 1944. године, сахрањен 14. јануара 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
36. *Василије Видаковић*, опанчар из Ивањице, стар 21 годину. Неожењен. Погинуо у Ивањици 9. јануара 1944. године сахрањен 14. јануара 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
37. *Божидар Поповић*, економ болнице из Ивањице, стар 31 годину, живео у браку 6 месеци. Убијен 10. јануара 1944. године у Свештици. Сахрањен 10. јануара 1944. године у Свештици. Опело извршио Светислав Поповић.
38. *Прокопије Поповић*, из Свештице, неожењен, стар 31 годину. Погинуо у Свештици 9. јануара 1944. године, сахрањен 10. јануара 1944. године у Свештици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
39. *Миломир Милошевић*, земљорадник из Бедине Вароши, стар 20 година, живео у браку 2 године. Настрадао у борби са партизанима 14. маја 1944. године у Свештици. Сахрањен 17. маја 1944. године у Свештици. Опело извршио Светислав Поповић.
40. *Милош Велимировић*, пензионер из Ивањице, стар 64. године, живео у браку 38 година. Убијен од непознатих лица 31. маја 1944. године у Ивањици. Сахрањен 1. јуна 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
41. *Јован Поповић*, кројач из Ивањице, стар 41 годину. Живео у браку 15 година. Убијен у селу Рокци 2. јуна 1944. године, сахрањен 3. јуна 1944. године у Свештици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.
42. *Сретен Главинић*, кафеџија из Ивањице, стар 48 година, живео

у браку 20 година. Убијен од стране муслимана у Кладници 2. јуна 1944. године, сахрањен 3. јуна 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.

43. *Радован Раилић*, учитељ из Ивањице, стар 45 година, ожењен, живео у браку 20 година. Убијен од стране муслимана 19. августа 1944. године, сахрањен 22. августа 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Витомир Пурић.

44. *Лубурић Андрија*, професор из Београда (рођен у Никшићу), неожењен, стар 50 година. Убијен од стране муслимана 19. августа 1944. године. Сахрањен 22. августа 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Витомир Пурић.

45. *Новаковић Младен* из Београда, стар 21 годину, неожењен, војник Београдске бригаде Авалског корпуса. Погинуо у Ариљу 20. новембра 1944. године, сахрањен 21. новембра 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Авалског корпуса Миленко Зјалић.

46. *Костић Василије*, земљорадник из Свештице, стар 22 године, неожењен. Убијен у Свештици 7. октобра 1944. године, сахрањен 8. октобра 1944. године. Опело извршио свештеник Светислав Поповић.

47. *Вукашиновић Добросав* из Београда, стар 22 године, неожењен, војник. Погинуо у Ариљу 20. новембра 1944. године, сахрањен 21. новембра 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Авалског корпуса Миленко Зјалић.

48. *Милојко Аћимовић*, војник из Београдске бригаде Авалског корпуса, стар 16 година. Погинуо у Ариљу 20. октобра 1944. године, сахрањен 21. октобра 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Авалског корпуса Миленко Зјалић.

49. *Генић Петар*, војник, стар 16 година, неожењен, припадао Београдској бригади Авалског корпуса, стар 16 година. Погинуо у Ариљу 20. октобра 1944. године, сахрањен 21. октобра 1944. године у Кладову. Опело извршио свештеник Авалског корпуса свештеник Миленко Зјалић.

50. *Грујић Душан* из Београда, припа Београдској бригади, стар 20 година, неожењен. Погинуо у Ариљу 20. октобра 1944. године, сахрањен 21. октобра 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Авалског корпуса Миленко Зјалић.

51. *Николић Никола* из Београда, стар 23 године, неожењен, припадао Београдској бригади. Погинуо је у Ариљу 20. октобра 1944. године, а сахрањен 21. октобра 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Авалског корпуса Миленко Зјалић.

52. *Косановић Александар* из Београда, стар 18 година, неожењен, припадао београдској бригади. Погинуо у Ариљу 20. октобра 1944. године, сахрањен 21. октобра 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Авалског корпуса Миленко Зјалић.
53. *Савић Б. Милић*, поручник из Београда (рођен у Крушевцу), неожењен, стар 23 године, припадао Београдској бригади, погинуо у Ариљу 20. октобра 1944. године, сахрањен 21. октобра 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Авалског корпуса Миленко Зјалић.
54. *Мандић Мирко* из Београда, припадник Београдске бригаде, стар 23 године. Погинуо у Ариљу 20. октобра 1944. године, а сахрањен 21. октобра 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Авалског корпуса Миленко Зјалић.
55. *Марковић Драган*, из Београда, стар 21 годину, неожењен, припадао је Београдској бригади Авалског корпуса. Погинуо је 20. октобра 1944. године, сахрањен 21. октобра 1944. године у Ивањици. Опело извршио свештеник Авалског корпуса Миленко Зјалић.

VI ПОГЛАВЉЕ

РАЧАНСКИ СРЕЗ

6. 1. Рачански срез

На дан 21. марта у раним јутарњим сатима око 1.000 партизана блокирали су сва села Сребреничког среза на Дрини, около Бајине Баште и Рогачице и немилосрдно пљачкали становништво: одећу, обућу и стоку. Када су са пљачком завршили, пребацили су се преко планина у свој штаб. Извршили су све припреме за напад – прелаз преко Дрине и то: између Бајине Баште и Рогачице, између Рогачице и Бачеваца, у равници и треће, између Бачеваца и Љубовије, где праве чамце за прелаз код места Сасе близу једног рудника. Напад се очекивао за 10 – 15 дана према вестима добијеним од муслимана и мештана Скелана (Босна). Примећено је да ноћу поред Дрине патролирају њихове тројке и чувају стражу да се неко не би пребацио на босанску страну и напао их. У овом срезу стање је нестабилно, јер је постојала стална опасност од напада партизана. На дан 23. марта око 14 часова спустио се један вод партизана код Скелана у јачини од око 60 људи са намером да осмотре терен, како би згодном приликом напали околину Бајине Баште и направили метеж код становништва. Међутим, како су поред Дрине Бугари копали шанчеве за обезбеђивање вароши, приметили су партизане, осули паљбу на њих и том приликом убили неколико, док се други део растурио у разним правцима. Према извештајима начелства, партизани се у мањим групама спуштали до саме Дрине од села Перућац, па су низ реку до Љубовије укопавали митраљеска гнезда и утврђивали се ради одбране. Раније су партизани били по шумама, међутим сада грађани беже у шуме, а партизани се настањују по селима.

Код Рогачице 5. априла око 17 часова нападнути су један немачки камион и мотоцикл са немачким људством и припадицима Српске граничне страже из Љубовије који су се враћали службено из Бајине Баште. У камиону је било 14 Немаца са једним граничним инспектором и водник граничног вода из Љубовије потпоручник Константиновић са 5 српских граничара. Погинули су: потпоручник Константиновић, командир СД граничне страже Среза азбуковачког, и 1 немачки граничар, а рањено 6 Немаца, од којих 3 теже и 3 лакше. Четнички капетан Сребрничке бригаде Ненад Ђорђевић, родом из Шапца који је био у камиону и служио као гаранција да четници не би нападали, рањен је и налази се у Бајиној Башти. Остали Немци и српски граничари су разоружани. Рањеници су се налазили у близини Бајине Баште. Утврђено је следеће: „напад су извршили четници капетана Рачића из Рогатице.

Било их је око 300 и на камион су извршили страшан напад."[178] Треба истаћи да су се у овом периоду четници у околини Бајине Баште окупили у великим масама општом мобилизацијом. И у Рачанском срезу 7. априла је једна група четника напала немачки камион и убила 1 немачког официра, 6 војника и 4 стражара, као и 1 официра пољске страже. Према неким извштајима, Немци су припремали одмазду.

Начелник Рачанског среза информисао је Окружног начелника у Ужицу о догађају од 20. априла око 9 часова, када је један немачки авион кружио изнад Бајине Баште и околине. Тада је у Дервенти, удаљеној око 16 км од Бајине Баште, бацио три авионске бомбе на групу четника од којих су двојица погинула, а двојица теже рањена. Рањени четници били су пренети у бајинобаштанску државну болницу, а одатле су камионом пребачени у ужичку болницу. Није се утврдило да ли је било цивилних жртава, а исто тако није утврђена ни материјална штета.

Дана 29. априла кроз атар Костојевића наишла је једна група партизана, за којима је одмах настала потера немачке и бугарске војске и српских државних одреда, па је због гоњења у згради општине прекинут рад, јер службеници нису смели да долазе на посао. Међутим, непозната лица су тада, до 6. маја, упропастила сва општинска акта из општинске суднице. Током протекле две године нестао је и деловодни протокол, како обични, тако и поверљиви, књиге разреза жита и осталих спискова и потврда о предатим количинама. Ормари у којима су се налазли спискови и акта, фиоке за сеоску пошту, однети су из суднице и такође уништени. Благајничка акта, као и књиге, која су се налазиле на столу, растурене су и упропашћене. Општинска каса није дирана.

Истога дана дошло је до сукоба у Солотуши, Рачанског среза, између СДС и партизана. У борби је учествовала стража заједно са Бугарима. Партизани су натерани на повлачење према Јеловој гори. Приликом овог сукоба партизани су имали 2 мртва и више рањених. На страни страже није било губитака. Неколико тројки упало је 30. априла у Бајину Башту одвело 9 лица. Сва ова лица поклана су у Рачи.

Четници капетана Рачића 11. и 12. маја водили су борбу са партизанима на Љутом пољу у Срезу рачанском. Партизани су били приморани да се повуку према Тари. „На страни партизана било је око 500 мртвих и рањених, као и заробљених. Четници су имали око 80 мртвих и рањених."[179]

178 Војни архив, К-29, Д-37, Ф-3-1

179 Војни архив, К-29, Д-37, Ф-3-2

Петог августа око 15 часова код села Гвоздац, низводно од Бајине Баште, око 30 усташа покушало је прелазак Дрине. Добровољци из Првог пука тридесетоминутном борбом вратили су их преко. На супротној страни потпомагало их је још око 20, тако да је у овом нападу учествовало укупно око 50 усташа. На страни добровољаца погинуо је 1 и лакше рањен 1. На страни усташа погинуло је преко 15, а чамац којим су прешли, потопљен је.

На подручју Рачанског среза и ван њега, командант среза и помоћник Будимир Јевтић, заједно са другим представницима Срба, разговарали су са представницима муслимана из Сребреничког среза о заједничким борбама против партизана. Током јуна забележено је неколико сусрета представника Срба са представницима муслимана на територији Рачанског среза и Босне. Разговоре са српске стране водили су Милош Рајаковић и Миодраг Јовановић из Перућца, а са муслиманске, најугледнији и најутицајнији муслимани у Сребреничком срезу, међу којима су Омер Таборник, хоџа Усејин Пинтеровић, заменик Омеров Незир Теић, потпоручник Аљо Танковић, Рефит Некић и др. Омер је неколико пута обавештавао команданта среза о борбама које је са својом милицијом водио против партизана око Сребренице. Командант рачанског среза 21. јуна добио је од Омера детаљан извештај којим га обавештава о жесткој борби против партизана. Борба је почела 20. јуна у 3 сата ујутру и трајала до 6 сати увече. Партизани су напали Сребреницу са 4 батаљона. У тој борби „погинуло је око 800 партизана и заробљено је 37 мушкараца и 2 жене, огромна количина муниције и много пакета које су партизани тек добили од Енглеза, а у којима је било највише одела, веша и обуће. Омер је изгубио 24 војника”[180]. У борби су учествовале усташе, муслиманска милиција, СС одреди Немаца у којима су већином били муслимани. Муслимани и усташе били су под командом потпуковника Саратана. Занимљив је утисак заменика команданта рачанског среза Будимира Јевтића са састанака са муслиманима: „Приликом састанака са муслиманима сви су плакали, док су неки показивали краљеве слике. Неки су се хвалили да су служили у Краљевој гарди и показивали своје војничке фотографије, из чега сам могао закључити да су сви муслимани вољни да ступе што пре са нама у сарадњу и да ће пристати да са нама да оду у Врховну команду, где би утврдили сарадњу са нама, изражавајући

180 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 51

велику мржњу противу Хрвата, који су их кажу, први завадили са Србима."[181] Обећали су да ће, чим буду завршили борбу са партизанима, сачинити делегацију која би отишла у Врховну команду на разговоре.

Из III пука добровољачког одреда 1944, НМУ, инв. бр. 1610

6. 2. Грађани убијени од стране немачке казнене експедиције и партизана

1. „*Јакожић ? М. Милан* (у презимену недостају два прва слова) стар 44 године из Перућца, председник општине. Убили га комунисти
2. *Марковић Миломир*, стар 35 година, из Заглавка, земљорадник, убијен од комуниста као четник
3. *Марјановић Остоја*, стар 41 годину, из Заглавка, земљорадник, погинуо приликом одмазде немачке казнене експедиције

181 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 51

4. *Дејић Остоја*, стар 33 године, из Заглавка, земљорадник, погинуо приликом одмазде немачке казнене експедиције
5. *Дејић Станимир*, стар 33 године, из Заглавка, земљорадник, погинуо приликом одмазде немачке казнене експедиције
6. *Дејић Душан*, стар 32 године из Заглавка, земљорадник, погинуо приликом одмазде немачке казнене експедиције
7. *Дејић Витомир*, стар 45 година из Заглавка, земљорадник, погинуо приликом одмазде немачке казнене експедиције
8. *Дејић Драгомир*, стар 50 година, из Заглавка, земљорадник, погинуо приликом одмазде немачке казнене експедиције
9. *Дејић Милутин*, стар 29 година, из Заглавка, земљорадник, погинуо приликом одмазде немачке казнене експедиције
10. *Ђокић Тодосије*, стар 42 године, из Заглавка, земљорадник, погинуо приликом одмазде немачке казнене експедиције
11. *Стефановић Љубомир*, стар 42 године, из Заглавка, земљорадник, погинуо приликом одмазде немачке казнене експедиције
12. *Ранковић Вукадин*, стар 34 године, из Заглавка, земљорадник, погинуо приликом одмазде немачке казнене експедиције
13. *Алексић Д. Никола*, стар 32 године, из Овчиње, земљорадник, убијен као четник од стране комуниста
14. *Петковић Б. Димитрије*, стар 23 године, из Овчиње, земљорадник, убијен као четник од стране комуниста
15. *Јанковић Р. Јанко*, стар 20 година, из Овчиње, земљорадник, убијен као четник од стране комуниста
16. *Томић М. Милан*, стар 20 година, из Овчиње, земљорадник, убијен као четник од стране комуниста
17. *Матић Д. Цветко*, стар 36 година, из Зарожја, земљорадник, убијен као четник од стране комуниста
18. *Васић М. Тодор*, стар 34 године, из Зарожја, земљорадник, убијен као четник од стране комуниста
19. *Прокић М. Милојко*, стар 32 године, из Зарожја, земљорадник, убијен као четник од стране комуниста
20. *Павловић Л. Властимир*, стар 24 године, из Зарожја, земљорадник, убијен као четник од стране комуниста
21. *Павловић Д. Милутин*, стар 19 година из Зарожја, земљорадник, убијен као четник од стране комуниста
22. *Јагодић Б. Станимир*, стар 22 године, из Зарожја, земљорадник, убијен као четник од стране комуниста
23. *Мандић Л. Милова*н, стар 18 година, из Заовина, земљорадник, по-

гинуо приликом одмазде казнене експедиције
24. *Кафеџић Витор*, стар 26 година, из Вишесаве, земљорадник, убијен од стране комуниста
25. *Веизовић Светислав*, стар 60 година, из Вишесаве, кафеџија, убијен од стране комуниста
26. *Божић Милан*, стар 32 године, из Бесеровине, опанчар, убијен од стране комуниста
27. *Миливојевић Божо*, стар 50 година, из Пожеге, срески начелник, убијен од стране комуниста
28. *Вуковић Радомир*, стар 51 годину, из Црвице, општински благајник, убијен од стране комуниста
29. *Ђорђевић Радивоје*, стар 45 година, књиговођа у Индустријској банци, убијен од стране комуниста
30. *Миловановић Митар*, стар 49 година, из Вишесаве, кафеџија, погинуо приликом одмазде казнене експедиције
31. *Павићевић Живојин*, стар 58 година, из Бајине Баште, пензионер, погинуо приликом одмазде казнене експедиције
32. *Тадић Велисав*, стар 59 година, из Бајине Баште, кафеџија, погинуо приликом одмазде казнене експедиције
33. *Веизовић Рада*, стара 57 година, из Бајине Баште, кафеџија, погинула приликом одмазде од стране казнене експедиције
34. *Давидовић Чедомир*, стар 47 година, из Бајине Баште, кафеџија, погинуо приликом одмазде казнене експедиције
35. *Божић Милутин*, стар 45 година, из Црвице, трговац, погинуо приликом одмазде казнене експедиције.
36. *Миловановић Радосав*, стар 49 година из Вишесаве, зељорадник, погинуо приликом одмазде казнене експедиције."[182]

182 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* (необјављена грађа)

6. 3. Политички прогони, убиства и криминал

24. јануара вратио се стражар одреда пољске страже Среза рачанског Светозар М. Тошић кога су ноћу 21-22. јула 1943. године одвели четници Драгољуба Михаиловића. У команду је дошао без оружја и опреме.

Ноћу између 31. јануара и 1. фебрура, око 1 сат, непознато лице бацило је бомбу у кућу Уроша Драгојловића, земљорадника из Перућца, а од експлозије погинула је Урошева жена Јулка, док је Урош лакше рањен. Те ноћи у кући је заноћио командант Рачанске четничке бригаде Ордагић са још двојицом пратилаца, па се сумња да је бомба била намењена њему, а не укућанима. Овај случај начелству округа пријавио је Милорад Драгојловић, ученик 6. разреда гимназије у Ужицу.

VII ПОГЛАВЉЕ

ЦРНОГОРСКИ СРЕЗ

7. 1. Црногорски срез

Крајем јануара 1944. године командант Пожешког корпуса М. Марковић, упутио је писмо у Косјерић Павлу Благојевићу са упутством како по наређењу Врховне команде организовати општинске равногорске одборе. Како би четнички покрет ојачао и био више и боље прихваћен код народа, препорука Врховне команде је да се формирају при свакој општини равногорски народни одбори из којих би касније израсли срески народни одбори. Благојевић, коме се Марковић обратио, био је опробани и велики пријатељ четничке организације, па му је поверено да он организује општински одбор за своју општину. У циљу једнообразности приликом формирања одбора, Марковић даје и одређена упутства. Организацију општинског одбора потребно је извршити на збору свих грађана одређене општине на којој треба говорити о патриотизму, родољубљу и национализму. Општински одбор требало би да сачињава онолико чланова колико би омогућило успешан рад на датом подручју, али не више од 10. Ради што бољег и успешнијег рада, у одбор би улазила обично по два члана из неког села, с тим што су бирани угледни и поштовани у селу, односно општини. При одборима су формиране разне секције (позоришна, омладинска...) чији рад би био под надзором одбора. На одборима се расправљало о раду, заснованом на усменој пропаганди (жива реч), затим читању летака, листова, књига добијаних од виших одбора, затим састанцима, разговорима, итд. Одбор истовремено шири пропаганду растурањем летака и све врсте пропаганде у народу. Пропаганда је била усмерена ка:

* развијању љубави према краљу и отаџбини, истичући да је династија Карађорђевића народна династија и да је делила судбину народа од Карађорђа до данас, па је потребно истицати борбу и у Првом српском устанку. Такође треба истицати демократску владавину Краља Петра I под чијом је владавином српски народ доживео велике историјске подвиге
* тумачењу равногорског покрета и његових тежњи да Краљевину Југославију обнови на чвршћој и здравијој државној, политичкој и друштвеној основи. Земља треба да буде топло огњиште за све, а отаџбина мајка, а не маћеха
* слободи вере, поштене и истините речи, слободи збора и договора, слободи рада и поштеног стицања имовине, основним тежњама Равно-

горског покрета
* посвећивању посебне пажње сељаку и његовим виталним питањима која ће бити решена на његово задовољство, а такође и радницима и питањима од интереса за њих.

Одред пољске страже 27. априла кренуо је у потеру за партизанима који су надирали према Црногорском срезу. Косјерићки одред пољске страже заузео је положај са четницима Црногорске бригаде на Црнокоси, дочекавши партизанску групу од 150 – 200 људи. Положај је држан све до 28. априла, када су партизани искористили маглу и пробили положај, па је једна група отишла према Срезу рачанском, а друга преко Варде на територију Ваљевског округа. Јачина партизана била је око 500 – 600 са великом комором. Приликом ове борбе партизани су имали 40 – 50 мртвих и рањених и 2 заробљена, који се налазе код четничке команде ради добијања потребних података. Пољска стража није имала губитака, а четници су имали 1 мртвог и 7 рањених. Одред пољске страже, као и четници, одржали су се на положају и чврсто се држали у борби. Према извештају мајора Српске државне страже Божидара Ђорђевића у борби је учествовала Друга партизанска дивизија састављена из три бригаде: Српке, Црногорске и Пролетерске.

На подручју Косјерићког среза крајем августа 1944. године у Ражани Драгољуб Михаиловић састао се са Миланом Недићем, ноћу, у највећој тајности. Састанку су присуствовали уз Михаиловића мајор Мирко Лалатовић, мајор Драгослав Рачић и Никола Калабић. Са Недићеве стране, састанку су присуствовали генерал Дамјановић (шеф кабинета Недића) и Драгомир Јовановић, управник Управе града Београда, руководилац Специјалне полиције и бањичког логора. После краћег разговора Недић је са Михаиловићем склопио усмени споразум следеће садржине:

а) Недићева влада даваће новчану помоћ Михаиловићу у висини 100 милиона динара месечно
б) Недић ће преузети обавезу да од Немаца издејствује и либерује Михаиловићу 30.000 пушака, 3 милиона пушчаних и митраљеских метака, 500 пушкомитраљеза и 500 бацача мина
в) Михаиловић ће гарантовати Недићу да се то оружје неће ни у ком случају употребити против Немаца, а Недић ће за то узети на себе обавезу пред Немцима
г) Недић и његова влада ће ставити под команду Михаиловића све своје оружане формације, ради координације акција против НОВЈ

д) Недићева влада ће, уколико добави, излиферовати Михаиловићу неодређену количину униформи и обуће

Одмах после закључења овог споразума Михаиловић добија од Недића, преко команде његове Српске државне страже, 10.000 пушака и милион метака.

Четничка група Филипа Ајдачића, Косјерић, 1944,
НМУ, инв. бр. 1248

7. 2. Политички прогони, убиства и криминал

Командант Српске државне страже Округа ужичког обавестио је 3. марта Начелство округа да се каплар Рајко М. Васовић из одреда пољске страже Среза црногорског, вратио, пошто су га у ноћи 14 – 15. августа 1943. године из Косјерића одвели четници Драгољуба Михаиловића.

Командант мајор Драгослав Рачић, обавештава 23. августа 1944. године команданта 5. јуришног корпуса мајора Милоша Марковића, да је редов 4. чете јуришног батаљона 10. бригаде Владимир Ћировић, родом из Радановаца Среза црногорског, учинио следеће: „На дан 21. августа 1944. године из своје чете дошао је у Прву чету 1. јуришног батаљона 10. јуришне бригаде и подстицао војнике ове чете на побуну,

речима: „`Оћете ли ви да се буните за смену, наша четврта чета готова за бунт?"[183] За наведено дело именовани је наредбом команданта 5. јуришног корпуса стављен под Преки војни суд и осуђен на смртну казну која је одмах и извршена пред стројем 10. јуришне бригаде у 17 часова.

7. 3. Завршне борбе у Ужичком крају 1944. године

Почетком и током 1944. године на подручју Ужичког округа и шире, непрекидно су се одвијале борбе између партизана и четника, мањег или већег интезитета, остављајући велике последице које се и данас осећају код народа овога краја. Посебно жестоки сукоби одвијали су се на подручју Златиборског према Нововарошком срезу. На овом терену деловале су чете 2. пролетерске бригаде, делови 2. далматинске бригаде, затим 1. шумадијска бригада која је по наређењу ВШ НОПОЈ и ПОЈ, прешла у Санџак и 29. новембра 1943. године у Пријепољу ушла у састав 2. пролетерске дивизије. Са четничке стране, на овом терену доминирао је Вук Калаитовић, који је у почетку командант бригаде, затим 2. милешевског корпуса пошто је родом из овог краја.

На Златибору се у борби против партизана истицала Златиборска четничка бригада. Учешће су, поред њих узеле и Пожешка и Ариљска бригада које су се у јануару бориле око Штиткова, Трудова и Мочиоца против Шумадијске партизанске бригаде.

Друга далматинска бригада 8. јануара 1944. године извршила је покрет на простору Кушићи – Деретин – Опаљеник. Према партизанским изворима, у Ивањици и околини било је непријатеља и то:

* „у Ивањици: 200 Бугара, 30 Немаца, 80 недићеваца, 70 граничара
* у Лисанском руднику 80 белогардејаца
* у Ариљу око 100 Бугара и 100 недићеваца"[184]

У другим околним местима нису имали других непријатеља осим четника. На основу ових података, одлучили су да се исте ноћи нападне Ивањица и уједно ликвидира Лисански рудник. Напад је извршен у ноћи између 8. и 9. јануара, о чему је детаљније писано у овој књизи у дело о Моравичком срезу.

183 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 491

184 ВИИ, *Зборник докумената и података о НОР*, Том 1. књ. 20, стр. 562,563

У селу Катићи обезбеђење 3. батаљона 2. пролетерске бригаде 9. јануара сукобило се са четницима и Недићевом пољском стражом од око 50 људи (четници Ариљске и Пожешке бригаде имали су око 150 људи). Тада је заробљено „5 стражара од којих су 2 жандарма одмах стрељана. Заплењено је око 2000 комада муниције, 10 коња, нешто хране."[185]

Гарнизону у Ивањици 13. јануара, после борби које су вођене 8. и 9. јануара, стигло је појачање од 3 - 5 тенкова и 500 - 600 војника, Немаца и Бугара, и тада су вођене борбе око села Опаљеник. На страни четника било је 6 мртвих и 11 рањених. У Мочиоцима је 18. јануара, Шумадијска бригада напала четнике и том приликом „убијено је 20 четника и исто толико рањено. Шумадијска бригада имала је 4 мртва и 8 лакше рањених."[186] Истога дана вођена је борба на сектору Црни врх – Жедна глава – Г. и Д. Трудово.

Друга пролетерска бригада је 21. јануара водила борбу против четника код села Стрмечица (Бијела глава). Јачина четника била је 500 – 600 војника. „Четници су имали 12 мртвих и 30 рањених. Губици партизана били су 3 мртва и 6 рањених."[187] Друга далматинска бригада водила је борбу са четницима изнад Доње Јабланице и према партизанским извештајима четници су имали 4 мртва и 12 рањених.

Друга пролетерска бригада 6. марта креће на простор Међуречје – Сјеверин. Четници су упорно бранили прелаз преко Лима. Борећи се за прелазак реке, партизани су имали „2 мртва и 6 рањених из 2. пролетерске бригаде. Губици четника нису познати."[188] Пребацивање 2. пролетерске бригаде и 5. НОУ дивизије преко Лима на простору Рудо – Бијело брдо – Увац завршено је 15. марта 1944. године.

Партизанска 4. пролетерска бригада 24. марта извршила је покрет на простору Сивчина – Опаљеник – Деретин – Околишта, Трећа српска бригада на простору Кушића, а 2. пролетерска у Маскови.

Приликом покрета, партизански делови наишли су на четничке снаге јачине два корпуса и то: Ибарско – Студеничког мајора Цветића и Другог равногорског, укупне јачине 1.000 – 1.500 војника. Четници су дали јачи отпор на релацији Јасеново – Трудово и после краће борбе

185 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1. књ. 20, стр. 565

186 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1. књ. 20, стр. 570

187 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1, књ. 20, стр. 570

188 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1. књ. 20, стр. 593

протерани су. „Четници су имали 12 мртвих, рањено је 15 – 20 људи од којих су 3 ухваћена. На партизанској страни била су 4 мртва и 5 рањених. Запаљено је и уништено нешто мање материјала."[189]

Партизанска Четврта пролетерска, Трећа српска и Друга пролетерска бригада 25. марта извршиле су покрет јаким снагама у правцу Ивањице и том приликом 4. пролетерска сукобила се са Бугарима.Тада је убијено око „60 Бугара, а преко 70 рањено. Заплењено је доста ратног материјала (пушака, муниције, митраљеза, пиштоља..). Побијено је преко 40 коња. На страни партизана било је 5 рањених, од којих 2 теже."[190] Трећа српска и Друга пролетерска бригада имале су борбе са 4 четничке бригаде јачине 400 – 500 бораца. „Убијено је 15 четника и толико рањено. Заплењена је мања количина материјала."[191] У Клисури, 26. марта, водила се борба између Бугара и партизана. На страни Бугара било је губитака, али нам нису познати.

Партизани су 27. марта држали линију: село Будожеља – Локва (4 км јужно од Ивањице) – Грчко гробље – Међуречје – Рокци – Црвена Гора – Опаљеник – Катићи – Шареник. Испред те линије биле су предстраже и извиђачки делови. У Ивањици је формиран штаб од делова Бугара, СДС, Немаца, СГС, и четника Д. Михаиловића за општу акцију. Партизани који су прешли у Србију са 8 – 10.000 људи, налазили су се на поменутој линији и у селу Љубиш, Срез златиборски. Све снаге биле су оријентисане према Ивањици, Руднику и Клисури. Добровољци Марисава Петровића, који су водили борбу са партизанима 25. марта у Приликама, били су разбијени, а после прикупљања, утврђени су њихови губици: „4 мртва и 11 рањених."[192]

Под притиском бугарских трупа, СДС и СГС партизани су одступали од Ивањице у три групе, прикупљајући се: 2. пролетерска дивизија одступала је у правцу Голије и задржала се у околини Средње Реке. Пета крајишка дивизија одступала је ка југоистоку од Ивањице и прикупљала се у околини села Придворица, 25 км југоисточно. Помоћне снаге Крајишке дивизије задржале су се у селу Рудно 45 км југоисточно, између Ивањице и Рашке. Приликом повлачења оставили су велики број тројки које су им штитиле одступницу. Јачина поменутих

189 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1. књ. 20. стр. 593

190 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1, књ. 20, стр. 53

191 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1, књ. 20, стр. 593

192 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 7435

дивизија била је 5.000–6.000 људи. На територију среза Моравичког прешла је 27. дивизија и налазила се у околини села Катићи и Љубиш. Јачина ове дивизије била је 2.000–3.000 људи.

Група четника, Златибор, 1944, НМУ, инв. бр. 1542

Један бугарски батаљон кренуо је 16. априла из Ивањице преко Будожеље према положају 3. партизанске бригаде. После краће и оштре борбе, Бугари су натерани на повлачење. На бојишту је остало „6 непријатељских војника, заробљена су 4 војника и 2 рањеника који су упућени у Ивањицу на лечење. По причању сељака, Бугари су имали доста мртвих и рањених. Заплењен је 1 митраљез шарац, 400 метака, 5 пушака и мање друге опреме."[193]

23. априла Друга пролетерска бригада била је размештена на простору Бјелуша – Шареник са задатком рушења комуникација и прављења заседа у Клисури на релацији Ивањица – Ариље.

Трећа српска бригада била је на релацији Брезова – Катићи.

Четврта пролетерска на релацији Мочиоци – Пресека – Равна Гора.

Пета дивизија запосела је релацију Љубиш – Бела Река – Јасеново – Драшковићи – Трудово. Место боравка јединица се готово свакодневно мењало и померало по потреби.

193 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1, књ. 20, стр. 67

Крајем априла померање јединица вршено је ка Повлену. Трећа српска, стационирана на простору Ћебића, водила је борбу са четницима који су држали положај Црвени брег – Градина. Друга пролетерска је на простору Јаково – Варда, а 4. пролетерска у Сечој Реци.

Првог маја, 2. пролетерска креће из села Јакаљ преко Варде. На сектору Говеђа глава – Повлен примила је борбу са знатним четничким снагама. Борба је трајала од 9 сату ујутро до ноћи. У овим борбама четници су имали „67 мртвих и око 120 рањених. Заробљено је 26 четника и 18 белогардејаца, заплењено 6 пушкомитраљеза, 30 пушака, 3.000 метака и друге опреме. Губици 2. пролетерске су 3 погинула, 2 умрла од задобијених рана и 8 рањених."[194] Трећа српска бригада водила је борбу на Градини са четницима. Овај сектор држали су четници Николе Калабића, а било је и недићеваца. Четврта пролетерска, под притиском Немаца, недићеваца и четника, помера се из Сече Реке преко Варде ка Повлену. На страни четника било је 10 мртвих и рањених.

Друга пролетерска бригада, покрет ка Варди, 1944,
НМУ инв. бр. 1337

194 *Исто.*

Са око 1.200 бораца четници нападају 5. маја из правца Пашине Равни Другу пролетерску бригаду. Борба је вођена цео дан и са падањем мрака четници су одбијени уз „14 мртвих и око 25 рањених, 1 заробљени. На страни партизана била су 2 мртва и 4 рањена."[195]

У сектору 4. пролетерске бригаде четници су покушали неколико пута да овладају партизанским положајима, а нарочито Магљешем. Губици четника износили су „18 мртвих и рањених, а губици партизана 1 теже и 4 лакше рањена."[196]

Три партизанске бригаде Трећа, Четврта и Друга пролетерска 6. и 7. маја пресекле су пут Бајина Башта – Ужице између Кадињаче и Дуба. Бугари су једним батаљоном били запосели Кадињачу тенковима и тако контролисали пут. Пета дивизија пребацила се на планину Тару. Све бригаде под притиском четника повлачиле су се према Калуђерским Барама и Добром пољу. Током повлачења било је борби, али нам губици нису познати. После повлачења, три бригаде остају на простору Добро Поље – Шљивовица.

Веће четничке снаге у јачини 2.500 бораца 10. маја из правца Доброг Поља нападају Другу пролетерску бригаду. Борба је била жестока. И поред надмоћнијих четника, Друга пролетерска је задржала своје положаје. Борба се водила до мрака. „Четници су имали 35 мртвих, 1 заробљеног, и око 40 рањених. Друга пролетерска је имала 7 рањених."[197]

Четврта пролетерска после напорног марша од Таре остала је на одмору у Семегњеву, где је ухваћена веза са 5. дивизијом распоређеном на релацији Ужице – Нова Варош.

Јаче четничке снаге 16. маја, углавном Церски корпус под командом Д. Рачића, уз помоћ Бугара, извршио је јачи напад на Другу пролетерску бригаду из правца Доброселице и то у више колона. Друга пролетерска је прихватила борбу, али је услед недостатка муниције, морала да се повлачи са положаја на положај, чинећи то са циљем да се четници што дуже задрже. Четници су до мрака дошли у Сјеништа. У овој борби са Другом пролетерском „четници су претрпели губитке од 27 мртвих и око 23 рањена. Губици партизана били су 1 мртав и 1 рањен. У борбама са деловима 4. пролетерске четници су имали око 20

195 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1, књ. 20, стр. 618

196 *Исто.*

197 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1, књ. 20, стр. 621

мртвих и рањених."[198] У овим борбама четници су били врло упорни, јер су неки положаји прелазили више пута из руке у руку.

Једна јединица Друге пролетерске бригаде, село Семегњево, Златибор, мај 1944, НМУ инв. бр.1332-К1

Јачи продор партизана на Златибор уследио је 11. и 12. августа. Према извештају СДС, На Боровој глави и Чиготи одиграла се велика битка између четника и четири новоформиране муслиманске партизанске бригаде. Партизани су потучени и враћени. [199] Одељење за државну заштиту (Недићево) нови прелазак Лима бележи 23. августа. Тада су 1. и 37. дивизија наступале заједно. На десном крилу заузели су Соколовицу и Бањске стене, а затим су „предузеле надирање ка Кокином Броду и преко Црног врха ка Доброселици." На левом крилу партизани су најпре заузели Рудо, а онда прешли преко Увца и освојили село Јабланица на Златибору. Са овим „комунистичким бандама воде огорчене борбе национални четници"[200], писали су недићевци. Борбе током 23.

198 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1, књ. 20, стр. 623

199 ВИИ, *Зборник докуменатаи података о НОР*, том 14, књига 3, (745-748)

200 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1, књига 21, 735-736,749

августа хроничар овако описује: ”Главни удар комуниста усредсређен је на узвишење Борова глава, где су положај браниле јединице 3. батаљона Златиборске бригаде, који је био састављен углавном од људства Драглице, Доброселице и Јабланице. Положаје на брдима где су рођени, бранили су са највећом упорношћу, не штедећи своје животе. У овој борби на челу своје јабланичке чете гине поручник Свето Дидановић. Његови стални пратиоци Радован Рајевић и Горчета Марјановић, не напуштају мртвог команданта и гину са њим на вратима Србије. Заједничка гробница и заједнички споменик на малом сеоском гробљу у Доњој Јабланици, подигнут овој тројици златиборских хероја, биће пример младим генерацијама како се гинуло за Србију”[201].

Поподне 23. августа Први јуришни корпус повлачи се испод Чајетине, а затим из Ужица, док Златиборски корпус остаје на Златибору. Капетан Душан Радовић 26. августа пише потпуковнику Захарију Остојићу: „Почев од 22. послеподне, стално водимо борбу са црвенима који надиру. Јуче црвени напали Палисад и опколили га. Бугари се још држе. У овим борбама имали смо много губитака. Као главни разлог повлачења је недостатак муниције”[202] У наредна два дана партизани и Бугари су се наизменично тукли и преговарали о преласку бугарске војске у партизанске редове. Онда Бугари 27. августа силазе у Ужице и крећу према Пожеги. Тога дана, 4. јуришни корпус два пута напада њихове транспортне возове, у којима су превозили опрему, али и „опљачкану имовину из ужичког краја.” Први напад изведен је у Горјанима, а други у Севојну. Пошто су четници савладали Бугаре, организовали су сељаке да одвезу „брашно, муницију, одела и друге ствари.” Бугари су остали крај пруге „боси у вешу.”[203]

Два дана касније, 29. августа, реку Лим прелази Шеста личка дивизија. Први пролетерски корпус враћа се на стару формацију: 1. и 6. дивизија. Из састава 37. дивизије у 1. дивизију прелази 8. црногорска бригада, тако да је она имала око 3.000 бораца.

201 Живко Грујичић, *Златибор у Равногорском покрету*, стр. 211-212

202 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 14, књига 4, стр. 252

203 Ж. Грујичић, *Златибор у Равногорском покрету*, стр. 212-213.

Борци 37. дивизије на Златибору, НМУ, инв. бр. 1733-К1

Према недићевским изворима, јаке партизанске снаге почеле су да силазе са Златибора у ноћи између 30. и 31 августа. Четници су их дочекали код села Љубање, 6 км јужно под Ужица. [204] У Ужицу се налазио један батаљон Немаца, недићеваца и љотићеваца, и партизани заобилазе. Извештај Недићевог Одељења за државну заштиту за 2. септембар гласи: „Од 31. августа т. г. ноћу, комунисти су јаким снагама напали Бајину Башту, те се воде уличне борбе са четницима и граничарима. Јаке комунистичке снаге налазе се на Јеловој гори, у селу Стапари, на Белој Земљи, у селима Љубање, Горјани, Здравчићи... Ужице је опкољено комунистима са три стране. Једна партизанска колона од Крушевца кренула је преко Радобуђе ка Ариљу. Друга партизанска колона овладала је Клисуром и прекинула везу Ариље – Ивањица. У току 1. септембра т. г. партизани су стигли на периферију Ариља. Још једна партизанска колона надирала је од села Равни, преко Рупељева до села Висибаба (2 км јужно од Пожеге), те је угрозила Пожегу."[205]

204 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1. књига 21, стр. 763,766

205 *Исто.*

Партизани су до 3. септембра од четника преотели Бајину Башту, Ариље и Пожегу. Међутим, у јутру 5. септембра, четници су прешли у концентрични напад према Пожеги. У зони напада четничких снага, на простору северно од Пожеге, била је главнина 1. и 3. личке пролетерске бригаде 6. пролетерске дивизије. Ове снаге су дочекале бројно надмоћније четничке јединице на положајима у захвату комуникација Чачак – Пожега и Косјерић – Пожега. Већ у првим часовима борба је попримила драматичан ток. Четници су припремали читав церемонијал, крећући у напад. Нарочито су оштре борбе вођене код села Табановићи, на улазу у Овчарско – кабларску клисуру, код Средње Добриње и у правцу Јежевице и Мађера. У овим борбама кретали су се доста смело, трпећи губитке, али желећи да постигну одређени циљ. Међутим, на другој страни биле су чете Личана које су држали положај и одбијали поновљене налете. Четници су у ове борбе уводили свеже снаге, тако да су у поподневним часовима почели са жешћим нападима. Упорни и жестоки напади четника натерали су Личане да се повлаче и истог дана четници су заузели Пожегу. У одбрани Пожеге погинуо је коњички поручник Мигула Миливојевић, официр Пожешког корпуса, као и многи други, „док партизански губици нису познати."[206]

Сутрадан, 6. септембра, четничке снаге наставиле су нападе на положаје 6. пролетерске дивизије неколико километара удаљене од Пожеге, на линији Горобиље – Висибаба – Радовци. Бројно јаче четничке снаге концентрично су и упорно нападале, настојећи да 6. пролетерску дивизију одбаце са њених положаја. Лички војници су упорно одолевали тим нападима. Партизани су тежиште операције пренели на правац села Заглавак – Сеча Река, западно од пута Ужице – Косјерић, да би на том правцу разбили четничке снаге и наставили брзо продирање ка Маљену и Сувобору. Штаб 1. пролетерског корпуса прегруписао је снаге: 1. пролетерску дивизију упутио је да поседне положаје на Јеловој гори, а 6. пролетерској дивизији наредио да напусти положаје југозападно од Пожеге и да се, заобилазећи Ужице са југозапада, пребаци на лево крило корпусног распореда. Д. Михаиловић је одлучио да на овом подручју наметне одсудну битку партизанским јединицама, како би био што ближе жаришту борбе.Он је уочи одлучне битке на Јеловој гори свој штаб из села Прањани код Горњег Милановца преместио на Равну гору. Желео је да у погодном тренутку преузме команду у своје

206 Изјава поручника Ивка Јовановића аутору М. Самарџићу: „*Битка на Јеловој гори*"

руке. Из овога се може закључити да је Дража хтео по сваку цену да задржи овај део Србије. У току 7. септембра већина четничких снага испред 1. пролетерског корпуса НОВ прикупила се на простору северозападно и северно од Ужица, припремајући се за напад са линије Бајина Башта – Јелова гора.

Тако се на подручју од Пожеге и Ариља до Бајине Баште налазило око 12.000 бораца. Оперативна група дивизија имала је 5.000, 1. пролетерски корпус 5.500 и 37. дивизија 1.500 бораца. Концентрација је извршена према плану Врховног штаба да се у продор у Шумадију крене из области Златибора. Непосредно пред окршај на Јеловој гори, распоред четничких снага према Рачићевој (командант свих операција у улози команданта 4. групе јуришног корпуса) заповести, изгледао је овако: капетан Никола Калабић са својим 2. јуришним корпусом налазио се на правцу ка Варди и код саме Варде. Капетан Милош Марковић са Пожешким корпусом (5. јуришни корпус) на Дрмановини близу Косјерића. За њим у резерви био је Церско – Мајевички корпус, односно 5 бригада које су имале око 1.500 бораца на челу са Драгославом Рачићем са својим штабом, стационираним око Повлена.

Јелова гора

Према Јеловој гори из правца села Рибашевина био је упућен 6. јуришни корпус на челу са капетаном Александром Милошевићем, који је подишао Јеловој гори и без контакта са партизанима, ту заноћио. Златиборски корпус се налазио јужно од Косјерића, на Јеловој гори. Први јуришни корпус под командом капетана Предрага Раковића налазио се у Јанчићима. Пошто су две бригаде Златиборског корпуса прекомандоване у 4. јуришни корпус, он је имао око 1.000 војника. Пожешки корпус без Косјеричке бригаде, која је ушла у састав 4. групе Јуришног корпуса, имао је такође око 1.000 бораца. Први корпус је имао 1.500 људи. Поуздано се може закључити да се на овом простору налазило око 17.500 четника. Припремни напади четника према Пожеги, коју је држала 6. дивизија, изведени су 5. септембра. Међусобни губици у борбама око Пожеге нису познати, сем да су четници заробили одређени број партизана. Партизани су 8. септембра имали око 14.000 бораца: 12. корпус и 37. дивизија на Златибору, 1. дивизија на Јеловој гори, 6. дивизија до ње, Оперативна група дивизија око Ариља.

У новом распореду снага, најистуренија према четницима нашла се 1. пролетерска дивизија. У напад на ову дивизију Рачић 8. септембра шаље 6. јуришни корпус капетана Александра Милошевића, са око 2.000 бораца који је претходне ноћи заноћио испод Јелове горе. Током дана 1. дивизији долази у помоћ 6. дивизија. Оперативна група дивизија остаје пасивна, а 12. корпус се развија на четничком десном крилу. Шестом јуришниом корпусу у нападу се придружује 5. јуришни корпус, мајора Милоша Марковића (почетни положај Дрмановина код Косјерића, наступање према Јеловој гори), 4. јуришни корпус капетана Миломира Коларевића (до њега, наступа на Јелову гору) и 1. јуришни корпус капетана Николе Калабића (код Варде, наступа ка Косјерићу). У резерви иза Дрмановине, остаје 3. јуришни корпус капетана Војислава Туфегџића. На четничком левом крилу налазили су се 1. јуришни корпус капетана Предрага Раковића и 1. корпус, очекујући напад Оперативне групе дивизија. Златиборски корпус био је на Тари, док је Пожешки корпус ушао у састав 5. јуришног корпуса. Ево како је капетан Александар Милошевић описао први дан борбе на Јеловој гори: „У току 8. септембра још од јутра 6. јуришни корпус продужава подилажење Јеловој гори, убрзо долази у додир са комунистима и прелази у напад. Комунисти су је били посели, па се лако и утврдили. Напад 6. јуришног корпуса био је силовит, али су они издржали све до мрака. Тада уз припомоћ делова Пожешког корпуса (тј. 5. јуришног корпуса) борба се претворила у гуша за гушу и Јелова гора је пала. Али комунистичке

снаге нису биле тучене, јер су оне ишле за тим да се повуку, са циљем да што јаче ухвате контакт са совјетском војском. Зато су избегавали јаче борбено укопчавање. Отпор на Јеловој гори био је последица присуства њиховог Врховног штаба (без Тита) и страних мисија."[207]

Потпоручник Мирко Ушендић из штаба 4. јуришног корпуса, који се налазио десно од 5. јуришног корпуса, сведочи: „Ми смо на јуриш освојили Јелову гору. Наш 4. јуришни корпус је освојио коту Глог. Био сам поред команданта 4. јуришног корпуса, капетана Миломира Коларевића када му је мајор Рачић наредио да се кота Глог освоји по сваку цену. Када смо пошли, Коларевић је опсовао и рекао: „Овај је луд, изгинућемо тамо!" Наиме, до Глога је била велика чистина. Развили смо јединице и оштрим јуришом освојили ту коту. Битка је била страшна, имали смо 17 погинулих. Комунисти су се жестоко бранили, јер им је ту био неки високи штаб."[208]

Друга пролетерска бригада, штаб бригаде на Златибору,
мај 1944, НМУ, инв. бр. 1335

207 *Равногорска историја*, стр. 323. Према сведочењу Ивка Јовановића, комунисти су на Јеловој гори посели Аустро-угарске ровове из Првог светског рата

208 Изјава Мирка Ушендића који је живео у Лондону, Милосаву Самарџићу, аутору текста.

Хроничар Ж. Грујичић описује борбе током 9. септембра: „Четници су се кретали у јурише подржавани звуцима труба и бубњева, што је стварало импресивну слику и подсећање на јурише српске војске у ослободилачким ратовима Србије. Какви су то били судари! Један од очевидаца на партизанској страни је забележио: „Читава Јелова гора се пролама, час од четничке вике, час од звукова музике која прати четнике у јуришу, час од митраљеске ватре и топовских граната. Понекад се временски сви поклопе, па се човеку чини да ту нико не може остати жив.

Свакако да су топовске партизанске гранате надјачавале четничке трубе. Ово потврђује један учесник борбе са четничке стране."[209] Другог дана у рано јутро смо нападнути. Запуцало је жестоко. Осута је са партизанске стране јака пушчана и митраљеска ватра. Топовске гранате и гранате из минобацача правиле су русвај и разровале шуму Јелове горе. Експлозије топовских а поготово минобацачких граната, изазвале су велику панику у четничким редовима. Борбе су трајале скоро цео дан. Предвече су партизани овладали Јеловом гором."[210]

Борбе 9. септембра, Џон Милодраговић, капетан америчке обавештајне службе ООС (односно ЦИА после рата) који се све време налазио поред Николе Калабића, описао је овако: „Партизанска контраофанзива почела је тешком ватром из минобацача на Руднички корпус (тј. Рудничку јуришну бригаду 4. јуришног корпуса) који је, како сам доцније видео, остао без муниције. Резерва није стигла на положаје на време да заустави продор, и корпус је био приморан да се повуче. Гледао сам како је стратешки добро постављен бацач потпуно уништио једну јединицу. Неред у повлачењу под ватром био је појачан кад су три гранате пале усред једне групе од 50 бораца која се кретала у позадину, у колони један по један. Доцније сам сазнао да је том приликом убијено 27 војника. Видевши да је фронт на његовом левом боку попустио, капетан Калабић је наредио својим резервним јединицама да у позадини хитро успоставе одбрамбени фронт, да би обезбедио повлачење својих јуришних трупа, којима је претило потпуно опкољавање."[211] Сутрадан немачки командант југоистока извештава: „Код Косјерића (20 км се-

209 Ж. Грујичић, *Златибор у Равногорском покрету*, стр. 215,216,217

210 *Исто.*

211 М. Пешић, *Дража Михаиловић у извештајима британских и америчких обавештајаца*, стр. 149-151.

верно од Ужица) јаке црвене снаге воде борбу са четницима. Губици на страни четника: 66 погинулих и 350 рањених."[212] Ово је колико нам је познато једини сумарни извештај о четничким губицима у борби на Јеловој гори. Касније се писало нереално и произвољно о огромним губицима четника, па и партизана током борбе 8. и 9. септембра. Према досадашњим истраживањима, може се узети, али не као поуздан податак, да је укупно погинуло на Јеловој гори више од 200 четника, а рањено преко 500.

Занимљиво је писмо капетана Милоша Марковића, команданта 5. јуришног четничког корпуса (пожешког), које је из села Субјел код Косјерића, 9. септембра 1944. године упутио неком Стевици: „Драги брате Стевице, пишем ти у журби и о нашој великој трагедији. Јуче и данас смо водили крваве борбе са црвенима на Јеловој гори. У почетку је ишло све добро, али се убрзо све окренуло тумбе. Доживели смо велику бруку и пораз. Црвени су нас тако разбили да сада не знам где се ко налази. Поред мене био је и Ацин корпус (6. јуришни корпус Александра Милошевића), а где је сада и да ли уопште постоји, не знам. Људи су се кукавички разбежали. Комунисти су нас пресретали и тукли. Једва сам главу извукао. Где ћемо се и како задржати, не знам. Изгледа да је дошло оно до чега сам се плашио и о чему смо нас двојица у Јежевици разговарали. Комунисти узимају власт."[213]

Према партизанским изворима, ноћу уочи 9. септембра, у штабу 1. пролетерског корпуса одржан је састанак са штабовима 1. и 6. пролетерске дивизије. На њему је процењено да је сиутуација јако озбиљна и да се продор четника мора зауставити. Одлучено је да све снаге овог корпуса прећу у одлучан противудар и разбију четничку групацију на простору северно од Ужица, а затим наставе наступање ка Маљену. Јединице су искористиле ноћ и још више се приближиле четничким положајима. Подилажење је изведено у највећој тишини. Заузели су положаје и заклоне на само стотинак метара од од предњег краја четничке одбрамбене линије. Деветог септембра почео је око 5 часова снажан напад јединица Првог пролетерског корпуса. Обрачун је био жесток. Уз громогласно „Ура!" партизани су искочили из својих заклона, јуришали напред и бацали бомбе. Бомбаши су ишли напред како би раскрчили препреке. Четници су били збуњени одлучношћу

212 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 12, књига 4, стр. 587.

213 П. Вишњић. *Битка за Србију*, књ. 1, стр. 37

партизана, жестоком пушчаном и митраљеском ватром, експлозијама ручних бомби, минобацачких и топовских граната. Одмах на почетку напада партизани су дезорганизовали одбрану и присилили четнике на неуредно и безглаво повлачење. Сваки покушај четника да организују отпор на појединим линијама, био је сломљен. Захваћени великом паником, четници су почели неорганзовано повлачење. Око 17 часова је 3. крајишка пролетерска бригада ослобађа Косјерић и тада је у варошици заробљено око 20 четника. Тако је отпор четника сломљен северозападно од Ужица, а разбијени делови њихових корпуса гоњени су и одбачени према Сувобору, Маљену, Ваљеву и Повлену. Овој групацији четника која је чинила главнину снага Драгољуба Михаиловића у Србији, задат је такав ударац од кога се никада више није опоравила.

Четничка, као и љотићевска емиграција, писали су о Јеловој гори као свом великом поразу. Тако је Боривоје Карапанџић у својој књизи Грађански рат у Србији, која је објављена у Кливленду у Америци, на страни 365. записао: „Неумешним вођењем операција, иако су били у великој надмоћи над партизанима, који су били сасвим опкољени на Јеловој гори, четници су претрпели страховит пораз. Комунисти су их, најпре, збунили страшном ватром из пратећих оруђа, нарочито из бацача мина, а затим извршили дивљачки јуриш." И даље, стоји: „Партизани, не само да су разбили четнички обруч и нагнали их у бекство, већ су им задали толики страх, да се 9. септембра 1944. године, одиграла оваква слика у Ваљеву: четници су у буљуцима, потпуно дезорганизовано, без икакве дисциплине и контроле старешина, панично бежали Шабачким путем у правцу Коцељеве, где им је за случај неуспеха, било одређено зборно место, а у самом граду су се задржавали само толико колико је било потребно да обрију браде и подшишају косе. А пошто толико берберница није било у Ваљеву, то су се у групама на улицама шишали и бријали."[214]

Из свега наведеног може се закључити да је на Јеловој гори била велика борба између четника и партизана захватајући простор од Ваљева до Пожеге, са четничким циљем да се заустави продор партизана из Босне и Санџака у Србију. Ту, на Јеловој гори, вођена је главна битка за продор НОВЈ у Србију. У тешким борбама, снаге НОВ су разбиле четнике, нарочито оне под командом Предрага Раковића. Убрзо након битке на Јеловој гори, уследило је ослобађање Ваљева.

214 П. Вишњић, *Битка за Србију*, књ. 1, стр. 38.

Борбе између 10. и 15. септембра у свом извештају Џон Милодраговић описује овако: „Током следећих пет дана имао сам прилику да посматрам како капетан Калабић маневрише са својим трупама у одбрамбеном повлачењу испред надирућих партизана и одржавајући непрестано везу са снагама пуковника Рачића десно од њега. Када смо стиглу у брда југозападно од Ваљева, организована је снажна одбрамбена линија и партизанска офанзива је претрпела слом. Националисти који су тада имали по 5 – 20 метака, а 40 – 60 на пушкомитраљез, спремали су се за контраофанзиву у часу када сам их оставио да бих лично рапортирао пуковнику Мекдауелу о догађајима у којима сам био присутан. На фронт се више нисам враћао, јер је 15. септембра 1944. године наређено нашој мисији да се евакуише из Југославије[215]

Четничка врховна команда покушала је да борбама код Пожеге и на Јеловој гори спасе своје последње шансе у Србији. Зато је концентрисала јаке снаге. Није сумњала у успех у овим борбама. Напротив, веровала је у остварење одлучујућих резултата. Чак је ишла тако далеко да је рачунала и са уништењем 1. пролетерског корпуса Народноослободилачке војске. Међутим, у својим намерама није успела, али је ипак за три дана успорила напредовање 1. пролетерског корпуса ка Маљену и Сувобору. Међутим, то није битније утицало на касније догађаје и на извршење задатака које је пред овај корпус поставио Врховни штаб.

Половином септембра немачке окупационе трупе у нашој земљи налазиле су се у тешкој ситуацији јер су им пресечене све важније комуникације и ужурбано су повлачили своје јединице са Балкана према северу. У овом периоду, према расположивим подацима, у Ужицу се налазило од 600 до 1.000 недићеваца и мали број четника. У Пожези било је око 1.000 четника са малим бројем недићеваца. Јединице 1. и 6. пролетерске дивизије имале су великог успеха у борби против четника и недићеваца на простору Јелова гора – Варда - Маљен, наневши им тешке губитке и настављајући даље гоњење.

У депеши упућеној 11. септембра 1944. године 37. дивизији, стоји: „Разбили смо концентрацију од 6.080 четника и један пук недићеваца на простору Јелова гора – Варда. Гонимо их даље. Данас пробијамо на север, Букови – Маљен – Равна гора – Сувобор.” У потпису: „Ава

215 М. Пешић, *Дража Михаиловић у извештајима британских и америчких обавештајаца*, стр. 151.

ла."[216] Партизани су настојали да ликвидирају четничке гарнизоне и недићевце у Ужицу и Пожеги. Они су, како се назирао крај рата, писаним путем, али и преко родбине, позивали „заведене четнике" и појединце који су из било каквог разлога одбегли од својих кућа, да се врате и да ступају у партизанске редове, гарантујући им личну слободу и имовинску безбедност и истовремено им указујући на могућу кривичну одговорност у случају даљег задржавања у бекству. И на овај начин начин, вршена је популаризација партизанског покрета.

У депеши упућеној 37. дивизији од 22. септембра 1944. године, стоји: „Заузели смо Пожегу. Борба је трајала пола сата... Заробљено је и убијено јуче и данас 25 четника. Ми смо имали једну другарицу тешко рањену. Заплењено је 5.000 метака, један лаки бацач, један шарац, један пушкомитраљез, 20 пушака, 3 пиштоља, 6 коња, мина за лаки и тешки бацач и остало. У потпису „Чеда"[217]

Међутим, под дејством јаке артиљеријске и тенковске ватре, партизани су се повукли из Пожеге према Годовику и Рупељеву, а Немци су продирали према Чачку. У депеши од 8. октобра упућеној 37. дивизији, стоји: „Наши су ушли у Ужице и Пожегу и близу су Ариља." У потпису: „Чеда." Један партизански батаљон водио је борбу са четницима који су протерани у правцу Чачка, а један батаљон са одредом, ушао је у Ужице.

Почетком октобра почело је велико повлачење немачких јединица из Чачка према Београду. Партизани су водили борбу са 400 четника у Церови и Доњој Кравици. Према партизанским извештајима четнички губици били су 3 мртва и 2 заробљена, а остали су протерани према Гучи. Заплењена су 2 пиштоља и 2 пушке. На страни партизана био је 1 мртав и један рањен.

Четници Рачића, Калабића и Б. Тодоровића у јачини од 1.500 људи, 13. октобра борећи се са партизанима од 6 до 12 часова, имали су намеру да се пробију преко Ивањице и Ариља за Босну. Борба је вођена на простору Гуча – Тијане – Зеоке. Према извештајима партизана, четници су одбијени у правцу Чачка. Имали су 1 мртвог и 5 рањених, убили су 21 и ранили 10 четника, а преко 50 је избачено из строја.

216 Војни архив, Свеска примљених депеша од 11. септембра до 28. октобра 1944, К-1253, ф-5, д-16

217 Војни архив, Свеска примљених депеша 37. дивизије од 11. септембра до 28. октобра 1944. године, К-1253, ф-5, д-10

Немци и четници, њих око 1,000, ушли су у Пожегу 14. октобра, док су партизани са три батаљона били на положају: Годовик – Вране – Богојевићи. Веће четничке снаге биле су груписане на простору Ивањице и Чачка са циљем повлачења према Босни. Према неким подацима, било их је око 1.000 у Ивањици, а 2.000 на подручју планине Јелица. У околини Пожеге јаче партизанске снаге надирале су према Благаји и Ужицу. У Годовику и Милићевом Селу 14. октобра рано ујутру партизани су из заседе у борби убили 50 четника и пуно њих ранили, запленили су троја кола муниције и већи део запалили. Запленили су и три машинке, 1 парабелум, 6 коња, нешто пушака... Савезници су бомбардовали Ужице, ранивши или убивши 10 грађана.

Немци у порушеном Ужицу 1944, НМУ, инв. бр. 2884

Титово наређење било је да партизани по сваку цену спрече непријатеља који је продирао из правца Вишеграда према Ужицу и на тој релацији да руше темељно све комуникације. Требало је порушити мост у Вишеграду као и комуникације Пожега – Вишеград. Трудили су се да затворе правац од Сјенице ка Пријепољу и поруше мост у Пријепољу.

Партизани су 15. октобра водили јаку борбу око Ариља са четницима који су из Босне преко Златибора дошли у Крушчицу. То су били делови 5. корпуса мајора М. Марковића, Вука Калаита са бригадом, Ајдачића са Пожешком бригадом. Михаило Марковић и Радојко Ђурић налазили су се у Ариљу. Њихове снаге износиле су у том моменту око 800 људи са којима су напали један партизански батаљон, интендантуру, болницу и штаб бригаде. Борба је вођена 12 – 17 часова. Окршај је био тежак, дошло је до гушања а четници су том приликом јако угрозили партизане. Према партизанским изворима, партизани су убили и стрељали 80 четника. Запленили су мању архиву, 1 машинку и 20 пушака. Партизани су имали 2 мртва и 4 рањена. Партизански батаљони нису могли интервенисати јер су били у близини Пожеге. Први батаљон и батаљон одреда борили су се код Севојна. Убили су 20 четника и запленили 20 коња.

Због јаких четничких снага у Ивањици, Гучи и прекида везе са Ужицем, партизани су се са једним батаљоном повлачили и извукли у Дрежник са око 100 грађана из Ариља, чија је намера да, по прикупљању снага, крену на Ивањицу. До краја октобра 1944. Ивањицу су неколико пута заузимале, како четничке, тако и јединице НОВЈ. Од 13. до 16. октобра борбе против 1. јуришног корпуса (4. јуришна бригада и Одред капетана Илића) у реону Гуче и Ариља водила је 4. санџачка бригада 37. НОУ дивизије НОВЈ.

На сектору Пожеге, Ариља и Ивањице налазило се 17. октобра 4.500 четника. Немаца није било. У Чачку се налазио корпус под командом потпуковника Трифковића, Церски корпус мајора Драгослава Рачића и сви су били прилично добро наоружани.

На релацији Ариље – Ивањица 19 – 20. октобра, партизани су напали положаје четника који су били неактивни. Према писаним подацима којим располажемо, у Ивањици и Рашкој били су у овом моменту распоређени делови Недићеве војске, од око 400 војника.

Деморалисана војска генерала Драгољуба Михаиловића осипала се последњих месеци 1944. године све брже и масовније. Група четничких команданата одржала је 21. октобра 1944. године у хотелу у Ивањици један од последњих састанака. Том састанку присуствовали су: командант Церско – Мајевичке групе корпуса Драгослав Рачић, командант Шумадијске групе корпуса Душан Смиљанић, командант Посавско – Тамнавске групе корпуса Лале Комарчевић, командант Опленачке групе корпуса, и тзв. Горске гарде Никола Калабић, командант Млавске групе корпуса Синиша Оцокољић – Пазарац, командант Авал-

ског корпуса Света Трифковић, командант Пожешког корпуса Милош Марковић, командант Топличког корпуса Стева Јововић, командант Првог шумадијског корпуса Драгомир Топаловић, командант Другог шумадијског корпуса Александар Милошевић, командант Ваљевског корпуса Нешко Недић, командант Рудничког корпуса Драгомир Топаловић, командант Церског корпуса Воја Туфегџић, командант Првог косовског корпуса Блажо Брајевић и командант Првог милешевског корпуса Вук Калаитовић. Поред војних команданата, састанку су присуствовали потпуковник Миодраг Палошевић и политички саветник Драгољуба Михаиловића Драгиша Васић. На састанку се није могао наћи заједнички договор о изналажењу решења у овој ситуацији. Било је недоумица: да ли поступити по наређењу Драгољуба Михаиловића, што је значило повлачење кроз Босну у коју се и сам Михаиловић пребацио преко Дрине код Бадовинаца. Постојало је и мишљење да је требало променити правац и кренути према Црној Гори, одакле је четнички командант Павле Ђуришић, који је јављао да може примити на зимовање све четничке снаге из Србије. Одатле није далеко ни море, јер је постојала варљива нада о неком евентуалном искрцавању страних трупа. После дужег колебања, међу командантима одлука је пала: већина је била за повлачење преко Босне. То је истовремено значило и почетак последњих дана четничке наде. Командант Другог четничког шумадијског корпуса овако је у дневнику описао тај очајнички поход четничких снага из Србије и четничких јединица које су им се успут прикључивале: „После конференције у Ивањици, све јединице су се упутиле, која пре, која после, ка Сјеници: једне друмом преко Јавора, друге уз Моравицу, па преко Хајдучке воде и Ступске чесме... У Сјеници и око ње задржале су се све јединице неколико дана. Неке и до две недеље... Тамо је била и Српска државна стража. Дошли су до Рашке возом. Како даље на југ, ваљда за Грчку, нису могли, стоварили су се са возова и преко Новог Пазара и Дуге Пољане дошли у Сјеницу.” Тако су се нашли у заједничким касарнама и на казану Дражини четници и Недићеви жандарми. Покрет је даље вршен из Сјенице према Пријепољу и Пљевљима.

Партизани су 21. октобра од 3 до 10 часова са 5 батаљона водили жилаву борбу са четницима, љотићевцима и недићевцима у непосредној близини града и у самом Ариљу. Према партизанским извештајима убијено је 40 људи, заплењен је 1 шарац, 4 пиштоља и нешто пушака. Четници су без Немаца почели да се повлаче према Ивањици и Јавору и намера им је да се преко Санџака – Сјенице, повежу на Јадрану са

Енглезима које су очекивали.

Партизани су имали 3 мртва и 7 рањених, од којих 3 теже и повукли су се према Доњој Крушчици – Брекову – Добрачи. Две бригаде биле су усмерене према Ивањици и Јавору у потери за четницима. Четници су напустили Пожегу и Ариље. Јаче снаге остале су у Ивањици, али је један део њих, око 200, кренуо у правцу Кокиног Брода. Из извештаја партизана и података четника које су партизани заробили, може се закључити да су се скоро све активне снаге Михаиловића, Недића и мали број љотићеваца са својим командантима повлачиле из Србије пред руским и партизанским снагама. Две партизанске бригаде су 22. октобра избиле на четничке положаје: Кушићи – Ивањица – Калушевићи, и у току ноћи вођена је јача борба. Партизански извештаји говоре да је у врло јакој борби убијено 60 четника, заплењено 5 пушкомитраљеза и једна бреда. Партизани су имали једног погинулог и 3 рањена. Настало је велико повлачење четника из Ивањице према планини Јавор. Немци су под притиском почели да се повлаче из Новог Пазара ка Пријепољу. На Погледу и Јанковом врху (Јавор) 24. октобра вођене су борбе у којима су четници имали велике губитке и поред јаких снага. Повлачили су се ка Штиткову и Трудову у правцу Нове Вароши. Приликом повлачења четника ка Сјеници 26. и 27. октобра, партизани су се налазили на Јавору и Кладници. За време тог повлачења четници су имали 68 мртвих по саопштењима које су давали партизани. На овом делу сектора Сјеница – Пријепоље деловала је 5. партизанска бригада која је била под командом 3. дивизије.

Немци су почетком новембра запосели све значајније комуникације на релацији Чачак – Пожега – Ужице. Тај простор су обезбеђивали немачки војници у јачини од 3.500 до 4.000, не рачунајући смештај у Пожеги. У Пожеги, Немци су се сместили по двориштима, таванима и приватним кућама. Сва немачка моторна возила била су смештена по двориштима. У Пожеги се налазила и већа количина ратног материјала, који је стизао возом и камионима из Чачка. Између 10. и 11. новембра одвијао се друмом велики саобраћај од Чачка према Пожеги и Ужицу, како моторизованих јединица, тако и пешачких. Јужно од комуникације Чачак - Пожега налазиле су се четничке групе и то на простору Драгачева и у селима Дучаловићи и Пилатовићи. Према свему судећи, те четничке групе су остаци растурених четничких бригада.

Немци су користили све путеве око Ужица, али је главни саобраћај ишао путем Пожега – Висибаба – Ужице, док им је пут северно од овога служио само за кретање бочног осигурања.

У другој половини новембра 1944. године почеле су завршне операције за ослобађање и одлучне (коначне) борбе између четника и партизана. Операције партизана заједно са руским снагама почеле су 18. новембра у реону Пожеге са циљем заузимања Пожеге као важног раскршћа, чиме би се прекинуло даље одступање немачких снага правцем преко Ужица ка Вишеграду. У овим операцијама учествовала је 45. партизанска дивизија и 14. бригада 23. српске ударне дивизије. Задатак 45. дивизије био је да избије на линију Пониковица – Врањани – Глумач и да са ове линије штити десни бок руских снага. Немци су овладали комуникацијом Ужице – Бајина Башта – Рогачица – Љубовија. Јаче снаге налазиле су се у Рогачици и Љубовији. „У Љубовији су се налазило око 1.000 Немаца са 140 камиона. У селу Костојевићи налазило се око 200 Немаца, Дубу 350 са 60 камиона, у селу Заглавак 200 и Карану 200 са нешто мало артиљерије. На Трешњици источно од Ужица налазило се 6 топова и 4 тенка са 800 Немаца."[218]

Немачки положаји били су добро утврђени и доминантнији у односу на партизанске и руске. Најутврђенија тачка на овом простору је Трешњица (раскршће комуникације Ужице – Пожега – Косјерић). Утврђења су изграђена по систему пољске фортификације. Пруга Вишеград – Ужице оправљена је и служила је за извлачење трупа. Партизанске и руске трупе на овом сектору избиле су на полазне положаје са којих су могли да ступе у дејство ради остварења главног задатка. Према руским подацима на сектору Чачак – Пожега налазила се 297. немачка пешадијска дивизија, док се северно од Пожеге налазио 724. пук 14. лаке пешадијске дивизије.

Крајем новембра у Ужицу се налазио један мањи број Немаца и један пук добровољаца који је тих дана дошао из Краљева ради одбране града. У свом извлачењу, Немци су се служили правцима: Рашка – Краљево – Пожега – Ужице – Вишеград. Највећи број четника у овом периоду налазио се у источној Србији и долини Велике Мораве. Партизанској 47. дивизији по њиховим изворима, пошло је за руком да 19. и 20. новембра убију 20, а заробе 10 четника, међу којима је био заробљен и Љуба Тодоровић, заменик шефа пропагандног бироа Недићеве владе. Тада је заробљена архива разних четничких јединица од које је један део припадао команданту Србије, дивизијском генералу Мирославу Трифуновићу. Архива садржи различит материјал, од пропагандног до

218 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1. књ. 15, стр. 120

различитих листова који се односе на организовање Равногорског покрета и рада са омладином, како по јединицама, тако и на терену.

Потиснуте са матичних територија, четничке формације су се осипале, а њихов морал је сваког дана све више опадао. Како се назирао крај рата, тако су се многи четници придружили и прелазили на страну љотићеваца и недићеваца и заједно са Немцима повлачили према северу.

Првог децембра Немци су се ужурбано повлачили путем Чачак – Пожега – Ужице и даље према Вишеграду. На партизанске положаје вршен је јак притисак, јер су Немци могли да се извлаче безбедније путем Чачак – Пожега. Пут Чачак – Пожега – Ивањица нису више контролисали Немци, јер је 25. партизанска дивизија прешла између Краљева и Рашке и стигла на простор Гуче, где се водила борба. Задатак ове дивизије је да преко Гуче дође на сектор Пожеге са јужне стране. Дивизија је ушла у Гучу 3. децембра и наставила пут ка Пожеги.

На простору Ариље-Чајетина налазила су се 3 батаљона Ужичког одреда који су дејствовали на путу Пожега – Ивањица и Ужице – Сјеница, садејствујући са партизанским снагама северно од Пожеге.

Четвртог децембра 1944. године уследило је наређење Главног штаба НОВ и ПОЈ Србије пренето преко штаба 14. српског корпуса НОВЈ. Јединице Друге пролетерске дивизије и 25. српске дивизије ангажовале су се око ликвидације четника и окупатора око Чачка и Пожеге и јужно према Гучи и Ариљу, а група дивизија (17. ударна дивизија и 45. српска дивизија) добила је задатак да са северне стране нападну и ослободе Ужице и да пресеку комуникацију Ужице – Вишеград и Ужице – Бајина Башта.

Штаб 45. дивизије са своје две бригаде деловао је у циљу ослобађања Ужица, правцем Каран – Каменица – Пониковица – Локва и другом према Ужицу. Зона ширења улево до пута и пруге Пожега – Ужице, а десно до линије Гостиница - Глувачи, избијајући на пут Ужице – Ваљево, чврсто одржавајући везу удесно са јединицама 15. бригаде и 17. дивизије, а улево са јединицама 2. пролетерске дивизије.

Друга Крајишка НОУ бригада, одмах по пријему наређења, кренула је и прешла комуникације Ужице – Ваљево и Ужице – Бајина Башта и избила на релацију Ужице – Вишеград на сектору Биоска – Кремна, претходно ликвидирајући четнике и окупатора.

Мајевичка 15. НОУ бригада кренула је 4. децембра у 6 часова, прешавши пут Пожега – Косјерић, ка путу Ужице – Ваљево и Ужице – Бајина Башта на сектору Заглавак – Пауновићи. Са тог простора преду-

зет је напад на Ужице правцем Штитари – Дупци – Ужице.

6. пролетерска бригада извршила је покрет 4. децембра преко Косјерића и напала Дуб запоседајући комуникацију Дуб – Бајина Башта и Дуб – Рогачица. Са овог простора вршен је притисак на Бајину Башту и Рогачицу у циљу њиховог заузимања.

Распоред снага 45. дивизије изгледао је овако: 2. крајишка бригада била је смештена на простору: Љештанско – Годечево – Костојевићи – Крушчица и са тог простора деловала је према Дубу и Рогачици. 6. пролетерска бригада била је смештена на простору Маковиште – Полошница – Руда Буква – Годљево, дејствујући према Ужицу. 15. мајевичка бригада била је размештена на простору: Ражана – Росићи – Брајковићи – Миоиица и са тог простора напала Косјерић.

У ноћи између 15. и 16. децембра јединице НОВ извршиле су јуриш на положаје које су држали Немци: Чакарево брдо – Карађорђев шанац – Дубоко – Бановина. Непријатељ, већином Немци и четници, јачине 5.000 војника, био је принуђен да их напусти. Исте ноћи извршен је напад на Ужице. Борба се наставља 16. децембра и 4. и 16. бригада 2. пролетерске дивизије, у садејству 25. дивизије и Ужичког НОП одреда, успеле су тог дана да ослободе Ужице. „У току борбе погинуло је 89 немачких војника, а рањено око 200, док су јединице НОВ имале 5 мртвих и 20 рањних.”[219]

Немачке јединице су се повукле из Ужица преко Биоске до Вишеграда. Задржали су се на положајима Биоске где су се утврдили, затварајући правац од Вишеграда према Ужицу, у намери да са тих положаја омогуће повлачење својих снага које су се налазиле у Црној Гори и Санџаку. Немцима су 19. децембра почела у Биосци да пристижу појачања, тако да су заједно са четницима, имали око 5.000 војника. Намера им је да онемогуће напредовање партизана према Вишеграду, и у исто време осигурају главнину својих снага које се повлаче са југа.

До краја децембра вођене су скоро свакодневне борбе већим и мањим интезитетом уз обостране жртве. Немци и четници су пружали јак отпор у намери да сачувају своје положаје и онемогуће партизанима даље надирање. 6. партизанска бригада 30. децембра, по заузимању Кремана, наставила је са гоњењем непријатеља. Заједно са 6. бригадом оперисао је и Ужички партизански одред. 4. пролетерска бригада налазила се на простору Чачка и околине. 3. српска бригада са два батаљона чистила је од четника терен Гуча – Чемерница и успела је да их

219 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1, књ. 15, стр. 652

растера на том сектору. 6. бригада са Ужичким партизанским одредом наставила је 31. децембра гоњење непријатеља у правцу Вишеграда и деловима посела положаје: Кршање – Пањак – Котроман. У исто време 6. бригада са УПО имала је да чисти терен Ивањица – Ужице – Чачак.

У овим борбама „непријатељ је имао 38 мртвих, и већи број рањених. На страни партизана није било губитака".[220] Ослобађањем Кремана и Мокре Горе 1. јануара 1945. године, ослобођен је цео Ужички округ. Чим је Ужице ослобођено, са Варде су стигле све руководеће структуре Партије, Народнога фронта, штаба ужичког НОП, среског НОО и остале организације Народноослободилачког покрета.

220 ВИИ, *Зборник докумената и података НОР*, Том 1, књ. 15, стр. 665.

VIII ПОГЛАВЉЕ

СПИСКОВИ ЗАТВОРЕНИКА

8. 1. Затвореници Централног затвора у Ужицу 1944. године

Од шест затвора колико их је за време окупације било у Ужицу, највећи је био Централни, кроз који је прошло током окупације 2.831 лице, којима су судили Немци. Специјални затвор је био под управом тзв. Српске команде, затим недићевски, љотићевски и затвор Градског поглаварства. Током 1944. године у Централном затвору боравило је 480 грађана, различитог пола и доба старости, присталица различитих покрета и уверења, различитих занимања, из целе Југославије, а било је и војника из Италије. Затвореници су у највећем броју осуђивани на дневне, вишедневне и вишемесечне затворске казне, а затим пуштани на слободу по налогу команде Српске државне страже, Немачке фелджандармерије, команде Градске страже и Окружног суда. Одређени број затвореника је из Централног затвора упућиван у логоре. Имена и презимена људи који су прошли кроз логоре су углавном позната. Поред логора на Бањици, оформљен је још један у Смедеревској Паланци у који су смештани лакши кривци и у који је већ у децембру 1942. године стигла прва група затвореника из Ужица, па затим још у јануару и марту 1943. године. Логор је постојао још за време владе Драгише Цветковића, међутим добија ново име: Завод за принудно васпитање омладине. Сам назив логора говори да је формиран ради принудног и присилног деловања на омладину, како би се одрекли својих идеја и идеала. У логор су довођени затвореници из свих крајева Србије током ратних година. Логором је управљао Штаб, управник и 10 васпитача. Управник логора био је Милован Ђ. Поповић, а женског дела Драгојла М. Поповић, лекар. Септембра 1944. године управа логора, уз сагласност Велибора Јонића и Специјалне полиције, растура логор, с тим што је један број затвореника мобилисан у четнике, љотићевце, Пољску стражу, националну службу, а оне који нису нигде хтели ићи, управа не знајући шта ће са њима, пушта и они одлазе ван логора.

Поред упућивања у логоре, затвореници су упућивани и на принудни рад, најчешће на Кокин Брод, где је по сменама ангажовано и по неколико стотина углавном омладинаца на поправљању регионалних путева.

1. „*Цвијовић Јовишин Добривоје*, рођен 12. маја 1925. године, бравар из Ужица, затворен 2. јануара 1944. године у 16 часова. Пуштен 3. јануара 1944. године у 10 часова по налогу предстојника полиције.
2. *Тоскић Видојев Славко*, рођен 16. фебруара 1923. године, ложач, из Љубања, Срез ужички, затворен 2. јануара 1944. године у 16 часова. Пуштен 4. јануара 1944. године у 17 часова по наређењу предстојника полиције.
3. *Максимовић Сретена Миленко*, рођен 24. марта 1900. године, шустер, из Мокре Горе, Златиборски срез, затворен 2. јануара 1944. године у 17 часова, пуштен 25. фебруара 1944. године у 12 часова по наређењу предстојника полиције.
4. *Поповић Арсенија Жарко*, рођен 11. маја 1923. године, земљорадник из Бањице, Срез трнавски, затворен 3. јануара 1944. године у 12 часова, пуштен 19. јануара 1944. године у 5 часова. Спроведен у Краљево по налогу Команде СДС.
5. *Поповић Милована Јован*, рођен 1. маја 1916. године, бравар из Призрена, Срез призренски, затворен 7. јануара 1944. године у 14 часова. Пуштен 9. јануара 1944. године у 11 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
6. *Карадаревић Анка*, рођена 7. маја 1926. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 9. јануара 1944. године у 14 часова. Пуштена на слободу 12. јануара 1944. године у 14 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
7. *Вучуровић Максима Мирко*, рођен 13. октобра 1912. године, стражар, из Милешева, Срез вучитрнски, затворен 9. јануара 1944. године у 18 часова. Пуштен 16. јануара 1944. године у 18 часова по наређењу Команде СДС.
8. *Остојић Матијев Душан*, рођен 16. фебруара 1921. године, стражар из Кута, Срез андријевички, затворен 9. јануара 1944. године у 18 часова. Пуштен 16. јануара 1944. године у 18 часова по наређењу Команде СДС.
9. *Дробњаковић Видов Златомир*, рођен 15. марта 1916. године. Затворен 9. јануара 1944. године у 18 часова. Пуштен 16. јануара 1944. године у 18 часова по наређењу Команде СДС.
10. *Љубојевић Нећова Ружа*, рођена 6. октобра 1920. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 10. јануара 1944. у 18 часова. Пуштена на слободу 21. јануара 1944. године у 16 часова по наређењу предстојника полиције.
11. *Мутавџић Срећко*, рођен 1. марта 1912. године, молер из Чачка,

Срез трнавски, затворен новембра 1944. године у 18 часова, спроведен у Ниш 27. јануара 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
12. *Дулановић Милан*, рођен 1. априла 1922. године, фотограф из Ужица, Срез ужички, затворен 12. јануара 1944. године у 11 часова. Спроведен у Ћуприју 13. јануара 1944. године у 5 часова по наређењу предстојника полиције.
13. *Караклајић Драгов Милан*, рођен 11. новембра 1826. године, обућар из Ужица, Срез ужички, затворен 12. јануара 1944. године у 11 часова, спроведен у Београд 22. јануара 1944. године по наређењу предстојника полиције.
14. *Стојић Милана Анка*, рођена 30. јануара 1924. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 13. јануара 1944. године у 9 часова. Спроведена у Београд 26. јануара 1944. године у 5 часова по наређењу предстојника полиције.
15. *Марјановић Драгољуб*, рођен 18. јануара 1925. године, радник из Београда, Срез београдски, затворен 13. јануара 1944. године у 13 часова, спроведен у Краљево 20. јануара 1944. године у 5 часова по наређењу предстојника полиције.
16. *Секерић Симов Милован*, рођен 5. маја 1914. године, наредник из Секерића из Јагодине, затворен 13. јануара 1944. године у 16 часова. Пуштен 17. јануара 1944. године у 18 часова по наређењу команде СДС.
17. *Габалони Антоно*, рођен 18. јануара 1922. године, редов из Италије, из Барија, затворен 13. јануара 1944. године у 17 часова. Спроведен у Београд 27. јануара 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
18. *Андрлић Петров Мирко*, рођен 28. јуна 1916. године. Редов из Италије, из Трста, затворен 13. јануара 1944. године у 19 часова. Спроведен у Београд 16. јануара 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
19. *Стефановић Реља*, рођен 12. јануара 1898. године, машиновођа из Сарајева, затворен 9. фебруара 1944. године у 10 часова. Пуштен 28. марта 1944. године у 12 часова по наређењу предстојника градске полиције.
20. *Николић Будимира Миливоје*, рођен 5. августа 1925. године, граничар из Ужица, Срез ужички, затворен 9. фебруара 1944. године у 12 часова. Пуштен 17. фебруара 1944. године у 16 часова по наређењу команде СДС.
21. *Устомујић Асанов Мехо*, рођен 15. марта 1915. године, стражар из

Вишеграда, Срез вишеградски, затворен 9. фебруара 1944. године у 18 часова. Пуштен 11. фебруара 1944. године у 10 часова, по наређењу немачке фелджандармерије.
22. *Тоскић Усов Авдо*, рођен 4. фебруара 1907. године, земљорадник из Незука, Срез вишеградски, затворен 9. фебруара 1944. године у 18 часова. Пуштен 11. фебруара 1944. године. у 10 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
23. *Раниħ Хасанов Адем*, рођен 16. августа 1905. године, земљорадник из Вишеграда, Срез вишеградски, затворен 9. фебруара 1944. године у 18 часова. Пуштен 11. фебруара 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
24. *Суљевић Шаинов Рашид*, рођен 6. маја 1923. године, машинбравар из Прибоја, Срез вишеградски, затворен 9. фебруара 1944. године у 18 часова. Пуштен 11. фебруара 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
25. *Устомовић Сејуб Хасан*, рођен 6. маја 1924. године, месар из Вишеграда, срез вишеградски, затворен 9. фебруара 1944. године у 18 часова. Пуштен 11. фебруара 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
26. *Тоскић Усов Мехо*, рођен 16. фебруара 1897. године, земљорадник из Незука, Срез вишеградски, затворен 9. фебруара 1944. године у 18 часова. Пуштен 11. фебруара 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
27. *Травиканио Ангело*, рођен 3. јула 1910. године, редов Италијан из Перданова – Италија, затворен 11. фебруара 1944. године у 10 часова, спроведен у логор у Београд 14. фебруара 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
28. *Петровић Симов Милован*, рођен 9. марта 1914. године, наредник СДС, из Секорића, Срез јагодински, затворен 11. фебруара 1944. године у 20 часова. Пуштен 18. фебруара 1944. године у 18 часова по наређењу команде СДС.
29. *Дикић Војислав*, рођен 1. априла 1916. године, граничар поднаредник из Сичева, Срез нишки, затворен 12. фебруара 1944. године у 12 часова. Пуштен 17. фебруара 1944. године у 12 часова по наређењу команде СДС.
30. *Салковић Арифов Мујо*, рођен 18. јуна 1910. године, земљорадник из Радића, Срез вишеградски, затворен 12. фебруара 1944. године у 18 часова. Пуштен 16. фебруара 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелджандармерије.

31. *Сеткић Раншера Абдула*, рођен 14. јуна 1907. године, земљорадник из Огребића, Срез вишеградски, затворен 12. фебруара 1944. године у 18 часова. Пуштен 16. фебруара 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
32. *Ивановић Радомир*, рођен 4. октобра 1919. године, стражар из Рибашевине, Срез ужички, затворен 14. фебруара 1944. године у 22 часа. Пуштен 17. фебруара 1944. године у 18 часова по наређењу Команде СДС.
33. *Јововић Душан*, рођен 6. септембра 1918. године, земљорадник из Северова, Срез Чајниче, затворен 17. фебруара 1944. године у 10 часова. Пуштен 18. фебруара 1944. године у 18 часова по наређењу Команде СДС.
34. *Антонијевић Страхиња*, рођен 18. маја 1892. године, земљорадник са Поникава, Срез ужички, затворен 18. фебруара 1944. године у 18 часова. Пуштен 28. фебруара 1944. године у 18 часова по наређењу предстојника полиције.
35. *Вуковић Миљанов Радосав*, рођен 28. јула 1906. године пешадијски наредник, из Берана, Срез берански, Црна Гора, затворен 21. фебруара 1944. године у 11 часова. Пуштен 22. фебруара 1944. године по наређењу немачке фелджандармерије.
36. *Лукић Михаилов Марко*, рођен 21. октобра 1885. године, пиљар из Обреновца – Ужице, затворен 24.фебруара 1944. године. Пуштен 11. марта 1944. године у 12 часова.
37. *Митровић Владислава Станислав*, рођен 15. октобра 1921. године, пекар из Чачка, Срез трнавски, затворен 26. фебруара 1944. године у 9 часова. Пуштен 3. марта 1944. године у 9 часова по наређењу Команде СДС.
38. *Ђорђевић Славка Драган*, рођен 23. септембра 1925. године, берберин из Чачка, Срез трнавски, затворен 26. фебруара 1944. у 9 часова. Пуштен 3. марта 1944. године у 9 часова по наређењу команде СДС.
39. *Лазић Владимир*, рођен 15. јуна 1897. године, земљорадник из Биоске, Срез ужички. Затворен 28. фебруара 1944. године у 19 часова. Пуштен 14. марта 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
40. *Васић Лукина Љубица*, домаћица из Стапара, Срез ужички, затворена 29. фебруара 1944. године у 13 часова. Пуштена на слободу 7. априла 1944. године у 12 часова по налогу Окружног суда.
41. *Перипоргије Ђираро*, рођен 21. децембра 1905. године, редов, Италијан, Пјећанце, Милано, затворен 1. марта 1944. године у 19 часова.

Спроведен у Београд 5. марта 1944. године у 5 часова.
42. *Богдановић Милов Драгољуб*, рођен 18. септембра 1922. године, стражар из Ужица, Срез ужички, затворен 7. марта 1944. године у 17 часова. Пуштен 11. марта 1944. године у 11 часова по наређењу команде СДС.
43. *Мирковић Арсенијев Драгојле*, рођен 16.фебруара 1887. године, земљорадник из Карана, Срез ужички, затворен 7. марта 1944. године у 18 часова. Пуштен 11. марта 1944. године у 11 часова по наређењу Команде СДС.
44. *Црнковић Милоша Ђуро*, рођен 2. јануара 1925. године, стражар из Карловца, Срез карловачки, затворен 9. марта 1944. године у 10 часова. Пуштен 11. марта 1944. године у 10 часова.
45. *Бјелић Видаков Радосав*, рођен 5. септембра 1924. године, стражар из Ужица, Срез ужички, затворен 9. марта 1944. године у 10 часова. Пуштен 11. марта 1944. године.
46. *Јанковић Антонија Миодраг*, рођен 18. октобра 1922. године, стражар из Белог Камена, срез драгачевски, затворен 10. марта 1944. године у 12 часова. Пуштен 15. марта 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
47. *Вукићевић Драгића Десимир*, рођен 5. децембра 1921. године, стражар из Краљева, затворен 10. марта 1944. године у 12 часова, пуштен 15. марта 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
48. *Остојић Матијев Душан*, рођен 19. фебруара 1921. године стражар из Берана, Срез берански, затворен 15. марта 1944. године. Пуштен 16. марта 1944. године у 12 часова по наређењу команде СДС.
49. *Ђуровић Радомира Петар*, рођен 19. јуна 1899. године, стражар из Буара, Срез ужички, затворен 15. марта 1944. године у 12 часова. Пуштен 16. марта 1944. године у 12 часова по наређењу команде СДС.
50. *Боровић Симов Милан*, рођен 13. августа 1922. године, стражар из Чачка, Срез трнавски, затворен 15. марта 1944. године у 12 часова. Пуштен 17. марта 1944. у 10 часова по наређењу Команде СДС.
51. *Маринковић Милорад*, рођен 8. јула 1921. године, граничар из Ужица, Срез ужички, затворен 15. марта 1944. године у 20 часова, пуштен 26. марта 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
52. *Жеравчић Арсенијев Крста*, рођен 5. јануара 1885. године трговац из Дрежника, Срез ужички, затворен 16. марта 1944. године у 17 часова. Пуштен 18. марта 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
53. *Анџић Богосава Гојко*, рођен 8. септембра 1904. године, трговац из

Штрбаца, Срез вишеградски, затворен 16. марта 1944. године у 16 часова. Пуштен 18. марта 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
54. *Поповић Миланов Милош*, рођен 22. марта 1915, месар из Ужица, Срез ужички, затворен 19. марта 1944. године у 12 часова. Пуштен 20. марта 1944. године у 11 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
55. *Јасика Миливоје*, рођен 29. августа 1906. године, земљорадник из Буара, Срез ужички, затворен 19. марта 1944. године у 12 часова. Пуштен 21. марта 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
56. *Томановић Гвозден*, рођен 14. априла 1890, земљорадник из Дубоког, Срез ужички, затворен 19. марта 1944. године у 12 часова. Пуштен 21. марта 1944. године, у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
57. *Сретеновић Будимира Велисав*, рођен 4. фебруара 1896. године, земљорадник из Дубоког, Срез ужички, затворен 19. марта 1944. године у 12 часова. Пуштен 21. марта 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
58. *Костић Лукин Славко*, рођен 11. марта 1911. године, земљорадник из Буара, Срез ужички, затворен 19. марта 1944. године у 12 часова. Пуштен 21. марта 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
59. *Симовић Радивоја Станика*, рођена 10. јуна 1912. године, домаћица из Заблаћа, Срез трнавски, затворена 20. марта 1944. године у 12 часова. Пуштена 20. марта 1944. у 19 часова по наређењу предстојника полиције.
60. *Челиковић Васов Остоја*, рођен 1. августа 1896. године, земљорадник из Буара, Срез ужички, затворен 20. марта 1944. године у 12 часова. Пуштен 21. марта 1944. у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
61. *Дробњаковић Станимир*, рођен 2. јануара 1909. године, кројач из Вранеша, Срез нововарошки, затворен 20. марта 1944. године у 16 часова. Пуштен 30. марта 1944. године у 12 часова.
62. *Бановић Јовов Неђо*, рођен 2. фебруара 1902. године, шумар из Власенца, Срез Рогатица, затворен 21. марта 1944. године у 19 часова. Спроведен у Београд 25. марта 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
63. *Бановић Неђа Перса*, рођена 9. јула 1927. године, домаћица из Вла-

сенца, Срез Рогатица, затворена 21. марта 1944. године у 19 часова. Спроведена у Београд 25. марта 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
64. *Доменико Марелио*, рођен 7. новембра 1920. године, редов Италијан, Ланћено, затворен 21. марта 1944. године у 19 часова. Спроведен у Београд 25. марта 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
65. *Кукољац Ђорђев Милутин*, рођен 20. октобра 1886. године, трговац из Ужица, Срез ужички, затворен 21. марта 1944. године у 13 часова. Пуштен 23. марта 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
66. *Негովановић М. Милован*, рођен 22. јануара 1925. године, земљорадник из Љубања, Срез ужички, затворен 22. марта 1944. године у 18 часова. Пуштен 28. априла 1944. године у 12 часова.
67. *Караџић Максима Александар*, рођен 16. августа 1929. године, земљорадник из Севојна, Срез ужички, затворен 22. марта 1944. године у 18 часова. Пуштен 29. марта 1944. године у 6 часова по наређењу Команде СДС.
68. *Лакадина Луџио*, рођен 12. октобра 1911. године, из Италије, затворен 28. марта 1944. године у 10 часова. Спроведен у Београд 8. априла 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
69. *Кадић Адамова Емина*, рођена 1. марта 1920. године, домаћица из Миоча, Срез вишеградски, затворена 28. марта 1944. у 12 часова. Пуштена на слободу 6. априла 1944. године у 16 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
70. *Максимовић Миливоје*, рођен 1924. године, граничар из Ужица, Срез ужички, затворен 28. марта 1944. године у 18 часова. Пуштен 2. априла 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
71. *Лазић Тодоров Милорад*, рођен 15. фебруара 1908. године, месар из Буара, Срез ужички, затворен 28. марта 1944. године у 18 часова. Пуштен 12. априла 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
72. *Сидоно Столеимер*, рођен 26. априла 1920. године, редов из Италије, затворен 28. марта 1944. године у 19 часова. Спроведен у логор у Београд 8. априла 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
73. *Хуго Зембели*, рођен 6. октобра 1918. године, редов из Италије, затворен 30. марта 1944. године у 12 часова. Спроведен у логор у Београд 8. априла 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.

74. *Масани Ренто*, рођен 12. јануара 1923. године, редов из Италије, затворен 30. марта 1944. године у 20 часова. Спроведен у логор у Београд 8. априла 1944. године по наређењу немачке фелджандармерије.
75. *Срецини Никола*, рођен 14. марта 1919. године, редов из Италије, затворен 30. марта 1944. године у 20 часова. Спроведен у логор у Београд 8. априла 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
76. *Гомини Слобо*, рођен 12. марта 1921. године, редов из Италије, затворен 30. марта 1944. године у 20 часова. Спроведен у логор у Београд 8. априла 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
77. *Рајић Костомир*, рођен 4. марта 1923. године, земљорадник из Котраже, Срез драгачевски, затворен 30. марта 1944. године у 20 часова, пуштен 3. априла 1944. године у 16 часова по наређењу команде СДС.
78. *Капело Франџеко*, рођен 18. децембра 1911. године, редов из Италије, затворен 31. марта 1944. године у 12 часова. Спроведен у логор у Београд 8. априла 1944. године у 5 часова.
79. *Богићевић Милош*, рођен 25. августа 1921. године, стражар из Чачка, Срез трнавски, затворен 31. марта 1944. године у 16 часова. Пуштен 3. априла 1944. године у 16 часова по наређењу команде СДС.
80. *Зарић Обренов Тома*, рођен 6. октобра 1900. године, служитељ из Качера, Срез ужички, затворен 1. априла 1944. године у 13 часова. Пуштен 11. априла 1944. године у 12 часова по наређењу предстојника полиције.
81. *Тошић Драгољуб*, рођен 29. новембра 1907. године, кочијаш из Буара, Срез ужички, затворен 2. априла 1944. године у 13 часова. Пуштен 3. априла 1944. године у 8 часова по наређењу команде СДС.
82. *Миливојевић Будимир*, рођен 19. октобра 1906. године, бравар из Рибашевине, Срез ужички, затворен 2. априла 1944. године у 13 часова. Пуштен 3. априла 1944. године у 8 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
83. *Каравидић Обрадов Милојко*, рођен 28. маја 1926. године, радник из Ужица, Срез ужички, затворен 3. априла 1944. године у 12 часова. Пуштен 24. априла 1944. године у 9 часова по наређењу предстојника полиције.
84. *Петровић Јакова Стојан*, рођен 16. марта 1894. године, председник из Рибашевине, Срез ужички, пуштен.
85. *Петронијевић В. Петар*, рођен 26. маја 1889. године, земљорадник из Рибашевине, Срез ужички, затворен 4. априла 1944. године у 16 ча-

сова. Пуштен 12. априла 1944. године у 16 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
86. *Божић Велимира Јован*, рођен 20. јуна 1900. године, земљорадник из Рибашевине, Срез ужички, затворен 4. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 15. априла 1944. године у 16 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
87. *Николић Василија Недељко*, рођен 14. јуна 1924. године, земљорадник из Рибашевине, Срез ужички, затворен 4. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 15. априла 1944. године у 16 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
88. *Средић Матија*, рођен 20. фебруара 1911. године, железничар из Дубоког, Срез ужички, затворен 5. априла 1944. године у 18 часова. Пуштен 9. априла 1944. године у 9 часова по наређењу предстојника полиције.
89. *Арсенијевић Арсеније Јован*, рођен 3. јануара 1924. године из Ужица, Срез ужички, затворен 6. априла 1944. године у 18 часова. Пуштен 9. априла 1944. године у 12 часова. по наређењу предстојника полиције.
90. *Дестефани Ерерицио*, рођен 25. јула 1920. године, редов из Италије, затворен 7. априла 1944. године у 16 часова. Спроведен у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
91. *Видић Радинка*, рођен 13. септембра 1908. године, домаћица из Сирогојна, Срез ужички, затворена 8. априла 1944. године у 12 часова. Пуштена на слободу 11. априла 1944. у 12 часова.
92. *Васиљевић Јован*, рођен 15. јануара 1912. године, земљорадник из Љубања, Срез ужички, затворен 8. априла 1944. године у 20 часова. Пуштен 9. априла 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
93. *Бјелић Радомир*, рођен 5. септембра 1924. године, стражар из Вишеграда, Срез вишеградски, затворен 8. априла 1944. године у 20 часова. Пуштен 10. априла 1944. у 13 часова по наређењу команде СДС.
94. *Радибратовић Драгомира Милић*, рођен 2. септембра 1900. године, земљорадник из Рожанства, Срез ужички, затворен 9. априла 1944. године у 18 часова. Пуштен 11. априла 1944. у 16 часова по наређењу Команде СДС.
95. *Станимировић Раденко*, рођен 23. марта 1908. године, пекар из Качера, Срез ужички, затворен 12. априла 1944. године у 10 часова. Пуштен 12. априла 1944. године у 17 часова по наређењу предстојника полиције.
96. *Миливојевић Бранков Милојко*, рођен 8. априла 1921. године, земљо-

радник из Рибага, Срез трнавски, затворен 13. априла 1944. године у 10 часова. Пуштен 20. априла 1944. године у 8 часова по наређењу команде СДС.
97. *Максимовић Славков Светолик*, рођен 28. септембра 1924. године, бравар из Гостинице, Срез ужички. Затворен 14. априла 1944. године у 11 часова. Спроведен у Београд 27. маја 1944. године у 13 часова по наређењу Добровољачке команде.
98. *Лазић Владимиров Владислав*, рођен 8. априла 1923. године, земљорадник из Биоске, Срез ужички, затворен 14. априла 1944. године у 20 часова. Побегао испред Немаца 16. априла 1944. године у 18 часова.
99. *Ђурковић Миланков Стојан*, рођен 12. јула 1917. године, стражар из Бање, Срез новопазарски, затворен 15. априла 1944. године у 11 часова. Пуштен 20. априла 1944. године у 8 часова.
100. *Вујовић Обрадов Мијодраг*, рођен 27. августа 1924. године, гранични стражар из Карана, Срез ужички, затворен 15. априла 1944. године у 12 часова. Спроведен у Београд Добровољачкој команди 27. маја 1944. године у 13 часова.
101. *Синђелић Ђорђев Станко*, рођен 15. маја 1928. године, стражар – граничар из Ужица, Срез ужички, затворен 15. априла 1944. године у 12 часова. Пуштен 15. априла 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
102. *Синђелић Мићов Благоје*, рођен 29. октобра 1923. године, стражар – граничар из Ужица, Срез ужички, затворен 15. априла 1944. године у 12 часова. Спроведен у Београд 17. јуна 1944. године у 5 часова.
103. *Кадић ? Светислав*, рођен 6. априла 1924. године, пекар из Ужица, Срез ужички, затворен 15. априла 1944. године у 14 часова. Пуштен 20. априла 1944. године у 8 часова по наређењу команде СДС.
104. *Димитријевић Љубиша*, рођен 26. новембра 1919. године, наредник из Јагодине, Срез јагодински, затворен 17. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 19. априла 1944. године у 12 часова по наређењу команде Градске страже.
105. *Мијатовић Крста Милош*, рођен 16. октобра 1920. године, стражар из Буара, Срез ужички, затворен 18. априла 1944. године у 12 часова, пуштен 20. априла 1944. године у 8 часова.
106. *Терзић Симов Ђорђе*, рођен 18. априла 1919. године, стражар из Сјенице, Срез сјенички, затворен 18. априла 1944. године у 19 часова. Пуштен 19. априла 1944. године у 12 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
107. *Телбаковић Н. Милан*, рођен 12. октобра 1880. године, пензионер

из Ужица, Срез ужички, затворен 20. априла 1944. године у 19 часова. Пуштен 23. априла 1944. године у 19 часова по наређењу предстојника полиције.
108. *Росић Милован*, рођен 7. августа 1918. године, поднаредник СДС из Горажда, Срез Горажде, затворен 23. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 8. маја 1944. године у 11 часова.
109. *Илић Боривоје Драгомир*, рођен 16. септембра 1921. године, месар из Ужица, Срез ужички, затворен 24. априла 1944. године у 19 часова. Пуштен 29. априла 1944. године у 19 часова.
110. *Башкић Саво*, рођен 1925. године, граничар из Биоске, Срез ужички, рођен 24. априла 1944. године у 19 часова. Пуштен 29. априла 1944. године.
111. *Виценцио Фицико*, рођен 30. марта 1923. године, редов из Италије, затворен 26. априла 1944. године у 10 часова. Спроведен у логор у Београд 12. маја 1944. године по наређењу немачке фелджандармерије.
112. *Скорцино Видо*, рођен 4. децембра 1922. године редов, Италија, затворен 26. априла 1944. године у 10 часова. Спроведен у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
113. *Јокић Милован*, рођен 8. марта 1903. године, земљорадник из Љубања, Срез ужички, затворен 26. априла 1944. године у 12 часова. Пуштен 29. априла 1944. године у 12 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
114. *Силванио Гацино*, рођен 7. јула 1920. године, редов из Италије, затворен 26. априла 1944. године у 16 часова. Спроведен у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
115. *Вићентијевић Тихомира Милојка*, рођена 14. фебруара 1924. године, домаћица из Рабовца, Срез јасенички, затворена 28. априла 1944. године у 4 часа. Спроведена у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
116. *Бакарић Тодор*, рођен 17. јануара 1896. године, железничар из Вишеграда, Срез вишеградски, затворен 28. априла 1944. године у 12 часова. Спроведен у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
117. *Живковић Миливоја Милица*, рођена 4. марта 1923. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 28. априла 1944. године у 19 часова. Пуштена на слободу 2. маја 1944. године у 17 часова.
118. *Чарапић Миливоје*, рођен 8. августа 1912. године, железничар из Ужица, Срез ужички, затворен 28. априла 1944. у 21 час, пуштен 3. маја

1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
119. *Ордагић Драгиша*, рођен 20. октобра 1910. године, железничар из Лијеве Реке, Срез андријевички, Црна Гора, затворен 28. априла 1944. године у 21 час, спроведен у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
120. *Јараковић Тома*, рођен 25. октобра 1913. године, кафеџија из Биоске, Срез ужички, затворен 28. априла 1944. године у 21 час. Спроведен у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
121. *Бакарић Тодора Марија*, рођена 19. септембра 1899. године, домаћица из Вишеграда, Срез вишеградски, затворена 28. априла 1944. године у 21 час. Пуштена на слободу 9. маја 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
122. *Константиновић Иван*, рођен 3. априла 1917. године, пензионер из Новог Пазара, Срез новопазарски, затворен 28. априла 1944. године у 21 час. Спроведен у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
123. *Аврамовић Петар*, рођен 26. јануара 1894. године, бравар из Ужица, Срез ужички, затворен 28. априла 1944. године у 21 час. Пуштен 3. маја 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
124. *Обрадовић Драгутин*, рођен 5. новембра 1898. године, железничар из Рековца Срез левачки, затворен 12. маја 1944. године у 21 час, спроведен у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
125. *Рајковић Спасоје*, рођен 14. јула 1919. године, молер из Дрежника Срез ужички, затворен 28. априла 1944. године у 21 час. Спроведен у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
126. *Станковић Јосифа Стојимен*, рођен 23. фебруара 1921. године, столар из Прокупља, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 1. маја 1944. године у 12 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
127. *Лутовац Милисав Бранко*, рођен 8. новембра 1925. године, земљорадник из Берана, Срез берански, Црна Гора, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 1. маја 1944. године у 12 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
128. *Ђурашковић Милије Милорад*, рођен 15. фебруара 1928. године, земљорадник из Берана, Срез берански, Црна Гора, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 1. маја 1944. године у 12 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
129. *Белановић Филипов Тодор*, рођен 15. марта 1919. године, земљорадник из Шавника, Срез шавнички, Црна Гора, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 1. маја 1944. године у 12 часова по наређењу

немачке фелджандармерије.
130. *Шијаковић Вукадина Тихомир*, рођен 10. априла 1920. године, земљорадник, из Штрбаца, Срез вишеградски, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 1. маја 1944. године у 12 часова по налогу немачке фелджандармерије.
131. *Вуковић Милутинов Милан*, рођен 18. априла 1916. године, земљорадник из Велике, Срез андријевички, Црна Гора, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 1. маја 1944. године у 12 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
132. *Трипковић Јакова Јово*, рођен 15. новембра 1918. године, земљорадник из Пишче, Срез шавнички, затворен 29. априла 1944. године у 12 часова. Пуштен 1. маја 1944. године у 12 часова.
133. *Тошен Серафиро*, рођен 5. новембра 1912. године, редов из Леће, Италија, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Спроведен у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
134. *Батистоне Еђисто*, рођен 1913. године, редов из Италије, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова, спроведен у логор у Београд 12. априла 1944. године у 5 часова.
135. *Новас Самовоил*, рођен 6. фебруара 1913. године, редов из Бергова, Италија, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Спроведен у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
136. *Бабић Миланов Миленко*, рођен 14. јуна 1925. године, земљорадник из Ријеке, Срез вишеградски, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен слободу 1. маја 1944. године у 20 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
137. *Ђекић Миланов Драго*, рођен 18. марта 1925. године, земљорадник из Ђурића, Срез андријевички, Црна Гора, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 1. маја 1944. године у 20 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
138. *Павићевић Новице Божидар*, рођен 20. децембра 1924. године, земљорадник из Пећи, Срез пећки, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 1. маја 1944. године у 20 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
139. *Ђекић Миланов Драгутин*, рођен 9. октобра 1918. године, земљорадник из Ђулића, Срез андријевички, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 1. маја 1944. године у 20 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
140. *Петронијевић Михаило*, рођен 13. марта 1914. године, месар из Ужица, Срез ужички, затворен 30. априла 1944. године у 12 часова.

Пуштен 2. маја 1944. године у 16 часова.
141. *Дагелио Адригано*, рођен 19. марта 1916. године, редов из Ливерна, Италија, затворен 30. априла 1944. године у 12 часова. Спроведен у логор у Београд 6. маја 1944. године у 16 часова.
142. *Лароца Гуеситио*, рођен 2. априла 1918. године, редов из Рисена, Италија, затворен 30. априла 1944. године у 12 часова. Спроведен у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
143. *Вараоно Рацело*, рођен 2. априла 1919. године, редов из Савоје, Италија, затворен 30. априла 1944. године у 12 часова. Спроведен у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
144. *Гуестио Релио*, рођен 6. априла 1916. године, редов из Милана – Италија, затворен 30. априла 1944. године у 12 часова. Спроведен у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
145. *Сулић Фемо*, рођен 23. јуна 1923. године, земљорадник из Калиновика, Срез сарајевски, затворен 30. априла 1944. године у 12 часова. Спроведен у логор 21. априла 1944. године у 5 часова.
146. *Чворовић Витомира Грозда*, рођена 14. марта 1921. године, домаћица из Дубоког, Срез ужички, затворена 30. априла 1944. године у 22 часа. Пуштена на слободу 10. маја 1944. године у 9 часова.
147. *Аћимовић Јованов Мијодраг*, рођен 20. октобра 1906. године, кожар из Ужица, Срез ужички, затворен 30. априла 1944. године у 22 часа. Пуштен 4. маја 1944. године у 18 часова по наређењу предстојника полиције.
148. *Раковић Николин Вук*, рођен 1. маја 1924. године, из Ужица, Срез ужички, затворен 30. априла 1944. године у 22 часа. Пуштен 10. маја 1944. године у 9 часова.
149. *Мршевић Петров Миле*, рођен 16. фебруара 1900. године, месар из Ужица, Срез ужички, затворен 30. априла 1944. године. Спроведен у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
150. *Ристановић Мијодраг*, рођен 15. септембра 1907. године, бравар из Ужица, Срез ужички, затворен 30. априла 1944. године у 22 часа. Пуштен 14. маја 1944. године у 12 часова по наређењу предстојника полиције.
151. *Словић Остојин Реља*, рођен 25. априла 1909. године, чиновник из Ужица, затворен 30. априла 1944. године у 22 часа. Пуштен 30. јуна 1944. године у 18 часова по наређењу предстојника полиције.
152. *Ђурић Михаилов Десимир*, рођен 20. јуна 1921. године, месар из Ужица, Срез ужички, затворен 30. априла 1944. године у 22 часа.

Пуштен 10. маја 1944. године у 9 часова.
153. *Ђорђевић Милорадов Живорад*, рођен 6. августа 1921. године, столар из Ужица, Срез ужички. Затворен 30. априла 1944. године у 22 часа. Пуштен 10. маја 1944. године у 9 часова.
154. *Крсмановић Крсман*, рођен 23. јануара 1913. године, месар из Ужица, Срез ужички, затворен 1. маја 1944. године у 9 часова. Пуштен 2. маја 1944. године у 5 часова.
155. *Грбовић Милете Саво*, рођен 1. марта 1898. године, земљорадник из Глуваћа, Срез ужички, затворен 1. маја 1944. године у 10 часова. Пуштен 8. маја 1944. године у 11 часова.
156. *Мутавџић Душана Драгица*, рођена 10. јануара 1927. године, домаћица из Добановаца, Срез земунски, затворена 1. маја 1944. године у 11 часова. Спроведена у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
157. *Франкоп Франциско*, рођен 5. децембра 1920. године, редов из Пераза – Италија, затворен 1. маја 1944. године у 19 часова. Спроведен у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова.
158. *Јовичић Љубомира Радомир*, рођен 1. фебруара 1922. године, земљорадник из Стапара, Срез ужички, затворен 1. маја 1944. године у 19 часова. Пуштен 2. маја 1944. године у 11 часова.
159. *Милићевић Јован*, рођен 7. новембра 1906. године, из Бјељине, Срез Бијељина, Босна, затворен 3. маја 1944. године у 17 часова. Пуштен 13. маја 1944. године у 12 часова.
160. *Вишњевац Ристов Бранко*, рођен 14. фебруара 1924. године, земљорадник из Калиновика, Срез фочански, затворен 3. маја 1944. године у 21 час, Спроведен у Београд 21. маја 1944. године по наређењу немачке фелџандармерије.
161. *Сакић Сретен*, рођен 1. априла 1909. године, абаџија из Севојна, Срез ужички, затворен 4. маја 1944. године у 11 часова. Пуштен 5. маја 1944. године у 18 часова.
162. *Вуционори Силвио*, рођен 6. јула 1921. године, редов из Италије, затворен 4. маја 1944. године у 17 часова. Спроведен у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
163. *Арбинсе Рогеро*, рођен 13. јануара 1923. године, редов из Италије, затворен 4. маја 1944. године у 17 часова. Спроведен у логор у Београд 12. маја 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
164. *Чубрић Крстов Чедомир*, рођен 21. октобра 1901. године, кројач из Краљева, Срез краљевачки, затворен 5. маја 1944. године у 12 часова.

Пуштен 8. маја 1944. године у 12 часова, по наређењу предстојника полиције.

165. *Лазаревић Милутин*, рођен 14. априла 1913. године, поштар из Пријевора, Срез трнавски, затворен 5. маја 1944. године у 20 часова. Пуштен 8. маја 1944. године у 11 часова по наређењу предстојника полиције.

166. *Станимировић Никола*, рођен 14. јуна 1916. године, каплар из Качера, Срез ужички, затворен 5. маја 1944. године у 9 часова. Пуштен 7. маја 1944. године у 16 часова по наређењу предстојника полиције.

167. *Петровић Бранислав*, рођен 8. јуна 1924. године, ђак из Ужица, Срез ужички, затворен 6. маја 1944. године у 11 часова. Пуштен 9. маја 1944. године у 12 часова по наређењу предстојника полиције.

168. *Дамјановић Обрада Петко*, рођен 13. октобра 1904. године, стражар из Пала, Срез сарајевски, затворен 7. маја 1944. године у 9 часова. Пуштен 13. маја 1944. године у 12 часова.

169. *Дробњаковић Златибор*, рођен 15. фебруара 1916. године, стражар из Вучитрна – Ужице, затворен 7. маја 1944. године у 9 часова. Пуштен 13. маја 1944. године у 12 часова.

170. *Арсенијевић Јован*, рођен 3. маја 1924. године, фотограф из Ужица, Срез ужички, затворен 7. маја 1944. године у 16 часова. Пуштен 10. маја 1944. године у 10 часова, по наређењу предстојника полиције.

171. *Јовановић Војислав*, рођен 7. марта 1923. године, земљорадник из Чачка, Срез трнавски, затворен 7. маја 1944. године у 16 часова. Пуштен 8. маја 1944. године у 11 часова.

172. *Ристовић Обрада Драгиша*, рођен 27. јануара 1907. године, земљорадник из Стапара, Срез ужички, затворен 7. маја 1944. године у 20 часова. Спроведен у Београд 1. јуна 1944. године у 5 часова.

173. *Шимшић Симов Драгомир*, рођен 15. јула 1918. године, чиновник из Вардишта, Срез вишеградски, затворен 8. маја 1944. године. Пуштен 9. маја 1944. године у 19 часова.

174. *Ковачевић Мијодрага Роса*, рођена 18. фебруара 1910. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 8. маја 1944. године у 16 часова. Пуштена на слободу 9. маја 1944. године у 19 часова.

175. *Станковић Радослав*, рођен 4. јуна 1919. године, трговачки помоћник из Ужица, Срез ужички, затворен 8. маја 1944. године у 16 часова. Пуштен 9. маја 1944. године у 19 часова.

176. *Абрамовић Бранко*, рођен 10. марта 1920. године, музичар из Ужица, Срез ужички, затворен 8. маја 1944. године у 19 часова. Пуштен 9. маја 1944. године у 19 часова.

177. *Лазић Алексин Видосав*, рођен 30. јуна 1912. године, поднаредник

из Батуса, срез Власотинце, затворен 7. маја 1944. године у 20 часова. Пуштен 24. јуна 1944. године у 16 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
178. *Боровац Радова Стана*, рођена 16. августа 1916. године, домаћица из Врховне, Срез оточки, затворена 11. маја 1944. године у 16 часова. Пуштена на слободу 13. маја 1944. године у 11 часова по наређењу предстојника полиције.
179. *Ђокић Миљков Станко*, рођен 5. августа 1895. године, земљорадник из Миљеваца, Срез тузлански, Босна, затворен 11. маја 1944. године у 16 часова, пуштен 24. маја 1944. године у 18 часова.
180. *Ђукић Љубов Раде*, рођен 2. маја 1926. године, земљорадник из Берана, Срез берански, Црна Гора, затворен 11. маја 1944. године у 16 часова. Пуштен 24. маја 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
181. *Аћимовић Душан*, рођен 13. априла 1911. године, земљорадник из Биоске, Срез ужички, затворен 12. маја 1944. године у 16 часова. Пуштен 14. маја 1944. године у 12 часова по наређењу предстојника полиције.
182. *Дела Никола Уретие*, рођен 3. децембра 1923. године, редов, Италијан из Адри – Теромо, затворен 12. маја 1944. године у 17 часова. Спроведен у Београд 1. јуна 1944. године у 5 часова.
183. *Турати Антонио*, рођен 24. априла 1912. године, редов, Италијан из Бера – Турати, затворен 12. маја 1944. године у 17 часова. Спроведен у Београд.
184. *Јовичић Сретен*, рођен 1911. године, опанчар из Поточања, Срез ужички, затворен 13. маја 1944. године у 12 часова. Пуштен 10. јула 1944. године у 12 часова. по наређењу предстојника полиције.
185. *Тимотијевић Миленко*, рођен 1. септембра 1900. године пекар из Ужица, Срез ужички, затворен 13. маја 1944. године у 14 часова, пуштен 16. маја 1944. године у 11 часова по наређењу Команданта СДС.
186. *Ђорђевић Богомира Живорад*, рођен 18. априла 1930. године, земљорадник из Качибега, Срез копаонички, затворен 13. маја 1944. године у 22 часа. Спроведен у Београд 13. јула 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
187. *Дробњаковић Светислав Ђорђе*, рођен 6. јуна 1920. године, пушкар из Ужица, Срез ужички, затворен 14. маја 1944. године у 11 часова. Пуштен 16. маја 1944. године у 11 часова по наређењу команданта СДС.
188. *Нешовић Деспот*, рођен 6. марта 1909. године морнарички потпоручник, из Ужица, Срез ужички, затворен 14. маја 1944. године у 22

часа, пуштен 15. маја 1944. године у 10 часова.
189. *Боровац Радова Стана*, рођена 18. јуна 1912. године, домаћица из Врховне, Срез оточки, затворена 15. маја 1944. године у 14 часова. Пуштена на слободу 22. маја 1944. године у 11 часова.
190. *Поштар Миленко*, рођен 15. маја 1917. године, порески чиновник из Сарајева, затворен 15. маја 1944. године у 20 часова. Спроведен у Крушевац 17. маја 1944. године у 5 часова.
191. *Спасојевић Михаила Ранисав*, рођен 14. јуна 1924. године, земљорадник из Дубља, Срез мачвански, затворен 15. маја 1944. године у 21 час, пуштен 25. маја 1944. године у 12 часова.
192. *Калабић Павлов Ђорђе*, рођен 23. септембра 1911. године, земљорадник из Прњавора, Срез прњаворски, Босна, затворен 15. маја 1944. године у 21 час. Спроведен у Шабац 26. маја 1944. године у 13 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
193. *Јакић Ђорђев Јован*, рођен 4. фебруара 1923. године, земљорадник из Власенице, Срез власенички, Босна, затворен 15. маја 1944. године у 21 час, пуштена на слободу 19. маја 1944. године у 19 часова.
194. *Лазић Светолика Богдан*, рођен 30. септембра 1923. године, столар из Обреновца, Срез посавски, затворен 16. маја 1944. године у 19 часова. Пуштен 6. јуна 1944. године у 18 часова по наређењу предстојника полиције.
195. *Грујичић Вељков Грујо*, рођен 20. марта 1903. године, ћевабџија из Ужица, Срез ужички. Затворен 17. маја 1944. године у 11 часова. Пуштен 31. маја 1944. године у 18 часова.
196. *Васовић Васов Јовиша*, рођен 22. маја 1923. године, стражар из Ужица, Срез ужички, затворен 18. маја 1944. године у 14 часова. Пуштен 22. маја 1944. године у 8 часова по наређењу команданта СДС.
197. *Васић Љубица*, рођена 4. августа 1918. године, домаћица из Стапара, Срез ужички, затворена 19. маја 1944. године у 8 часова. Пуштена на слободу 12. августа 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
198. *Богићевић Милош*, рођен 25. августа 1921. године, стражар из Чачка, Срез трнавски, затворен 20. маја 1944. године у 8 часова. Пуштен 20. маја 1944. године у 18 часова.
199. *Арландио Васко*, рођен 16. марта 1914. године, редов из Терара – Италија, затворен 23. маја 1944. године у 12 часова. Спроведен у Београд 1. јуна 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
200. *Бучић Маријо*, рођен 26. фебруара 1915. године редов из Италије,

затворен 23. маја 1944. године у 12 часова. Спроведен у Београд 1. јуна 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
201. *Фендронино Јусетио*, рођен 7. јануара 1915. године, редов из Италије, затворен 23. маја 1944. године у 12 часова. Спроведен у Београд 1. јуна 1944. године по наређењу немачке фелџандармерије.
202. *Патинаси Пауло*, рођен 6. маја 1915. године, редов из Италије, затворен 23. маја 1944. године у 12 часова. Спроведен у Београд 1. јуна 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
203. *Мунарин Освалдо*, рођен 20. јула 1919. године, редов из Италије, затворен 23. маја 1944. године у 12 часова. Спроведен у Београд 1. јуна 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
204. *Ђукуболини Васко*, рођен 8. јула 1921. године, редов из Италије, затворен 23. маја 1944. године у 12 часова. Спроведен у Београд 1. јуна 1944. године у 5 часова, по наређењу немачке фелџандармерије.
205. *Милаковић Мирко Душан*, рођен 18. априла 1926. године, земљорадник из Јасеница, Срез огулински, затворен 23. маја 1944. године у 12 часова, спроведен у Београд 1. јуна 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
206. *Јелисијевић Властимир*, рођен 31. маја 1927. године, земљорадник из Ужица, Срез ужички, затворен 23. маја 1944. године у 16 часова. Пуштен 27. јуна 1944. године у 12 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
207. *Веселиновић Александар*, рођен 7. марта 1928. године, земљорадник из Ужица, Срез ужички, затворен 23.маја 1944. године у 16 часова. Пуштен 21. јуна 1944. године у 14 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
208. *Богојевић Урошев Ратомир*, рођен 22. августа 1912. године, месар из Ужица, Срез ужички, затворен 25. маја 1944. године у 12 часова. Спроведен у Борски рудник 28. јуна 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
209. *Милосављевић Драгољуб*, рођен 27. марта 1909. године, земљорадник из Дужића, Срез колубарски, затворен 26. маја 1944. године у 12 часова. Пуштен 30. маја 1944. године у 9 часова.
210. *Јашекати Франчеко Матоле*, рођен 27. децембра 1899. године, зидар из Италије, затворен 26. маја 1944. године у 16 часова. Пуштен 16. јуна 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
211. *Ерић Сретенов Милош*, рођен 15. новембра 1910. године, кафеџија из Севојна, Срез ужички, затворен 27. маја 1944. године у 16 часова. Пуштен 16. јуна 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фел-

џандармерије.
212. *Ђурковић Миленко Стојадин*, рођен 12. јула 1917. године, стражар из Боња, Срез андријевички, Црна Гора, затворен 27. маја 1944. године у 9 часова. Пуштен 5. јуна 1944. године у 9 часова по наређењу Команде СДС.
213. *Николић Матије Милисав*, рођен 18. априла 1905. године, земљорадник из Потпећа, Срез ужички, затворен 27. маја 1944. године у 17 часова. Пуштен 30. маја 1944. године у 18 часова.
214. *Божић Чедомир*, рођен 10. новембра 1896. године, земљорадник из Потпећа, Срез ужички, затворен 27. маја 1944. године у 17 часова, пуштен 30. маја 1944. године у 18 часова.
215. *Јевђевић Јован*, рођен 16. фебруара 1910. године, земљорадник из Крваваца, Срез ужички, затворен 27. маја 1944. године у 17 часова. Пуштен 30. маја 1944. године у 18 часова.
216. *Тодоровић Тихомир*, рођен 4. фебруара 1897. године, земљорадник из Потпећа, Срез ужички, затворен 27. маја 1944. године у 17 часова. Пуштен 30. маја 1944. године у 18 часова.
217. *Јелић Радоје*, рођен 6. новембра 1919. године, земљорадник из Гарашчића, Срез трнавски, рођен 27. маја 1944. године у 17 часова. Пуштен 13. јуна 1944. године у 19 часова по наређењу Команде СДС.
218. *Курлагић Ивко*, рођен 25. маја 1900. године, кафеџија из Стапара, Срез ужички, затворен 27. маја 1944. године у 22 часа. Пуштен 29. маја 1944. године у 18 часова.
219. *Ђорђевић Милан*, рођен 13. октобра 1925. године, месар из Ужица, Срез ужички, затворен 1. јуна 1944. године у 6 часова. Пуштен 5. јуна 1944. године у 10 часова.
220. *Ћосић Тихомира Владимир*, рођен 1. марта 1913. године, из Стапара, Срез ужички, затворен 1. јуна 1944. године у 17 часова. Пуштен 5. јуна 1944. године у 9 часова по наређењу Команде СДС.
221. *Томашевић Миљков Милош*, рођен 18. фебруара 1924. године стражар из Буара, Срез ужички, затворен 2. јуна 1944. године у 8 часова. Пуштен 13. јуна 1944. године у 19 часова.
222. *Гадревска Надеја*, рођена 8. децембра 1923. године, домаћица из Одесе, затворена 2. јуна 1944. године у 23 часа. Спроведена у Београд 14. јуна 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
223. *Алексић Павлова Милева*, рођена 22. јануара 1911. године, чиновник из Ужица, Срез ужички, затворена 3. јуна 1944. године у 20 часова. Пуштена на слободу 4. јуна 1944. године у 12 часова по наређењу пред-

стојника полиције.
224. *Петковић Цвијов Милан*, рођен 25. августа 1926. године из Жача, Срез источки, Косово и Метохија, затворен 5. јуна 1944. године у 16 часова. Пуштен 13. јуна 1944. године по наређењу Команде СДС.
225. *Здравковић Столета Станимир*, рођен 15. марта 1914. године наредникчетник из Бање, Срез србички, Косово и Метохија, затворен 5. јуна 1944. године у 23 часа. Спроведен у Тополу 8. јуна 1944. године у 17 часова по наређењу Команде СДС.
226. *Ковачевић Степанов Гајо*, рођен 20. августа 1923. године, земљорадник – четник из Богавца, срез пожаревачки, затворен 5. јуна 1944. године у 23 часа. Спроведен у Тополу 8. јуна 1944. године у 17 часова по наређењу команде СДС.
227. *Жарковић Стевана Томо*, рођен 19. октобра 1923. године, земљорадник – четник из Овчара, Срез вировитички, Хрватска, затворен 5. јуна 1944. године у 21 час. Спроведен у Тополу 8. јуна 1944. године у 17 часова по наређењу команде СДС.
228. *Миливојевић Будимир*, рођен 19. октобра 1906. године, бравар из Рибашевине, Срез ужички, затворен 5. јуна 1944. године у 12 часова. Спроведен у Тополу 8. јуна 1944. године у 17 часова по наређењу команде СДС.
229. *Павловић Милунка*, рођена 30. новембра .1918. године, учитељица из Севојна, Срез ужички, затворена 6. јуна 1944. године у 18 часова. Пуштена на слободу 13. јуна 1944. године у 19 часова по наређењу команде СДС.
230. *Бошњаковић Живан*, рођен 22. марта 1913. године, поднаредник – четник, из Српског Итебеја, Срез Велики Бечкерек, затворен 6. јуна 1944. године у 18 часова. Спроведен у Тополу 8. јуна 1944. у 17 часова по наређењу команде СДС.
231. *Алексије Нешковић*, рођен 13. априла 1928. године, ђак из Биоске, Срез ужички, затворен 10. јуна 1944. године у 19 часова. Пуштен 13. јуна 1944. године у 19 часова по наређењу команде СДС.
232. *Војчић Остоје Деса*, рођена 2. августа 1905. године, домаћица из Вишеграда, Срез вишеградски, затворена 7. јуна 1944. године у 17 часова, пуштена на слободу 10. јуна 1944. године у 13 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
233. *Остојић Милорад*, рођен 9. маја 1921. године стражар из Копљара, Срез орашачки, затворен 13. јуна 1944. године у 8 часова. Пуштен 15. јуна 1944. године у 10 часова.
234. *Прљевић Марков Благоје*, рођен 25. марта 1920. године, стражар

из Љубања, Срез ужички, затворен 13. јуна 1944. године у 8 часова. Пуштен 15. јуна 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
235. *Петровић Милорадов Добривоје*, рођен 16. октобра 1919. године стражар – поднаредник из Пониковице, Срез ужички, затворен 17. јуна 1944. године у 16 часова. Пуштен 21. јуна 1944. године у 9 часова по наређењу команде СДС.
236. *Милићевић Ђорђев Милан*, рођен 16. октобра 1920. године, стражар из Каменице, Срез ужички, затворен 17. јуна 1944. године у 16 часова. Пуштен 21. јуна 1943. године у 9 часова по наређењу команде СДС.
237. *Басуровић Борисава Тихомир*, рођен 1886. године, земљорадник из Сињевца, Срез ужички, затворен 18. јуна 1944. године у 19 часова. Пуштен 13. јула 1944. године у 10 часова по наређењу предстојника полиције.
238. *Цвеић Тихомир*, рођен 29. јуна 1918. године поднаредник СДС из Косовске Митровице, Косово и Метохија, затворен 19. јуна 1944. године у 19 часова. Пуштен 24. јуна 1944. године у 19 часова по наређењу команде СДС.
239. *Делсо Биацо*, рођен 23. марта 1914. године редов из Италије, затворен 20. јуна 1944. године у 19 часова. Спроведен у Београд 30. јуна 1944. године по наређењу немачке фелџандармерије.
240. *Ђурђевић Љубисав*, рођен 17. марта 1924. године, ђак – редов из Мионице, Срез колубарски, затворен 20. јуна 1944. године у 18 часова. Пуштен 27. јуна 1944. године у 18 часова по наређењу команде СДС.
241. *Марковић Михаилов Миодраг*, рођен 11. септембра 1927. године, земљорадник из Ужица, Срез ужички, затворен 22. јуна 1944. године у 2 часа. Пуштен 23. јуна 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
242. *Ђерић Арсенијев Бранко*, рођен 7. марта 1908. године, земљорадник из Буара, Срез ужички, затворен 22. јуна 1944. године у 2 часа. Пуштен 23. јуна 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
243. *Радојевић Стевов Живко*, рођен 15. новембра 1921. године, земљорадник из Буара, Срез ужички, затворен 22. јуна 1944. године у 2 часа. Пуштен 23. јуна 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
244. *Филиповић Драгосава Видоје*, рођен 14. августа 1922. године, бојаџија из Рибашевине, Срез ужички, затворен 22. јуна 1944. године у 17 часова. Пуштен 27. јуна 1944. године по наређењу команде Градске страже.

245. *Томашевић Миленко*, рођен 18. јуна 1899. године, земљорадник из Буара, Срез ужички, затворен 23. јуна 1944. године у 8 часова. Пуштен 29. јуна 1944. године у 9 часова по наређењу команде СДС.
246. *Танасковић Божина Љиљана*, рођена 28. августа 1926. године, домаћица из Сарајева, Босна, затворена 23. јуна 1944. године у 20 часова. Пуштена 30. јуна 1944. године у 10 часова по наређењу предстојника полиције.
247. *Џамбасовић Ристов Бранко*, рођен 8. јуна 1994. године, земљорадник из Ужица, Срез ужички, затворен 23. јуна 1944. године у 21 час. Пуштен 26. јуна 1944. године у 20 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
248. *Деспотовић Страјин Милорад*, рођен 3. маја 1921. године, земљорадник из Карана, Срез ужички, затворен 23. јуна 1944. године у 21 час. Пуштен 25. јуна 1944. године у 12 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
249. *Ратковић Радисава Саво*, рођен 15. децембра 1894. године кафеџија из Прибоја – Ужице, затворен 23. јуна 1944. године у 21 час. Пуштен 28. јуна 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
250. *Мандић Ристов Боривоје*, рођен 3. фебруара 1910. године, земљорадник из Стапара, Срез ужички, затворен 23. јуна 1944. године у 21 час. Пуштен 26. јуна 1944. године у 17 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
251. *Пејовић Милованов Божидар*, рођен 8. јануара 1906. године, кројач из Ужица, Срез ужички, затворен 23. јуна 1944. године. у 21 час. Пуштен 26. јуна 1944. године у 17 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
252. *Жугић Петров Михаило*, рођен 8. фебруара 1894. године, земљорадник из Глуваћа, Срез ужички, затворен 24. јуна 1944. године у 8 часова, пуштен 28. јуна 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
253. *Љубичић Момирова Магда*, рођена 9. марта 1897. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 24. јуна 1944. године у 20 часова. Пуштена на слободу 25. јуна 1944. године у 20 часова.
254. *Николић Велимир*, рођен 4. фебруара 1899. године, тишљер из Пирота, Срез пиротски, затворен 27. јуна 1944. године у 9 часова. Пуштен 28. јуна 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
255. *Басуровић Тихомира Раденка*, рођена 14. јуна 1909. године, домаћица из Буара, Срез ужички, заторена 27. јуна 1944. године у 12 ча-

сова, пуштена на слободу 27. јуна 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
256. *Рафаиловић Радиша*, рођен 5. маја 1913. године, земљорадник из Стапара, Срез ужички, затворен 27. јуна 1944. године у 21 час. Пуштен 29. јуна 1944. године у 9 часова по наређењу Команде СДС.
257. *Миковић Грујов Трифун*, рођен 14. фебруара 1907. године, граничар, поднаредник, из Ужица, Срез ужички, затворен 30. јуна 1944. године у 13 часова. Пуштен 3. јула 1944. године у 10 часова.
258. *Ђорђевић Драгутина Милојко*, рођен 15. априла 1923. године, полицијски агент из Лознице, Срез љубовијски, затворен 1. јула 1944. године у 9 часова. Пуштен 3. јула 1944. године у 18 часова по наређењу предстојника полиције.
259. *Ристовић Драгојлов Новак*, рођен 14. јануара 1925. године, ђак из Љубања, Срез ужички, затворен 1. јула 1944. године у 12 часова. Пуштен 3. јула 1944. године у 10 часова по наређењу предстојника полиције.
260. *Ђурић Миломир*, рођен 16. јула 1917. године, земљорадник из Карана, Срез ужички, затворен 1. јула 1944. године у 21 час. Пуштен 6. јула 1944. године у 12 часова по наређењу Команде СДС.
261. *Ристовић Ратко*, рођен 21. маја 1921. године, земљорадник из Љубања, Срез ужички, затворен 1. јула 1944. године у 22 часа, пуштен 13. јула 1944. године у 10 часова.
262. *Димитријевић Видојев Милорад*, рођен 28. јула 1922. године, берберин из Београд – Ужице, затворен јула 1944. године у 21 час. Пуштен 6. јула 1944. године у 12 часова по наређењу команде СДС.
263. *Милићевић Миљков Милутин*, рођен 23. јула 1910. године, наредник СДС, из Злодола, Срез ужички, затворен јула 1944. године у 20 часова, пуштен 6. јула 1944. године у 12 часова по наређењу команде СДС.
264. *Марковић Радојице Невена*, рођена 8. јуна 1898. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 6. јула 1944. године у 19 часова. Пуштена на слободу 25. августа 1944. године у 12 часова по наређењу Окружног суда.
265. *Тасић Станоје*, рођен 12. марта 1923. године, каплар СДС из Прешева, Срез прешевски, затворен 8. јула 1944. године у 23 часа. Пуштен 9. јула 1944. године у 10 часова.
266. *Лазаревић Обрадов Милутин*, рођен 14. априла 1913. године, стражар из Пријевора, Срез трнавски, затворен 10. јула 1944. године у 12 часова. Пуштен 14. јула 1944. године у 10 часова.
267. *Крсмановић Крсман*, рођен 23. јануара 1913. године, месар из Ужи-

ца, Срез ужички, затворен 10. јула 1944. године у 12 часова. Пуштен 14. јула 1944. године у 10 часова.
268. *Рајић Илија*, рођен 6. марта 1912. године, редов – добровољац из Зворника, Срез зворнички, Босна, затворен 10. јула 1944. године у 20 часова. Спроведен у Смедерево 23. јула 1944. године у 5 часова по наређењу предстојника полиције.
269. *Јернић Величко*, рођен 4. августа 1922. године, стражар из Карана, Срез ужички, затворен 10. јула 1944. године у 21 час. Пуштен 11. јула 1944. године у 10 часова.
270. *Фијесте Таскома*, рођен 2. марта 1918. године, редов из Нара – Италија, затворен 10. јула 1944. године у 21 час. Спроведен у логор у Београд 26. јула 1944. године по наређењу немачке фелджандармерије.
271. *Пикаци Салваторо*, рођен 27. септембра 1919. године, редов из Мадалонија – Италија, затворен 10. јула 1944. године у 21 час. Спроведен у логор у Београд 26. јула 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
272. *Дробњаковић Мила Рада*, рођена 9. септембра 1928. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 11. јула 1944. године у 22 часа, спроведена у логор у Београд 14. јула 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
273. *Петровић Добривоја Милица*, рођена 28. јуна 1928. године, домаћица из Дубровника – Ужица, затворена 11. јула 1944. године у 22 часа. Спроведена у логор у Београд 14. јула 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
274. *Младеновић Ј. Нада*, рођена 24. септембра 1927. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 11. јула 1944. године у 22 часа. Спроведена у логор у Београд 14. јула 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
275. *Поповић Миљкова Ката*, рођена 12. јуна 1927. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 11. јула 1944. године у 22 часа. Спроведена у логор у Београд 14. јула 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
276. *Марковић Васова Вера*, рођена 23. октобра 1927. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 12. јула 1944. године у 9 часова. Спроведена у логор у Београд по наређењу немачке фелджандармерије.
277. *Рајичић Радојица Миломир*, рођен 27. јануара 1926. године, стражар из Граба, Срез драгачевски, затворен 13. јула 1944. године у 16 часова. Пуштен 18. јула 1944. године у 16 часова.
278. *Милић Ђорђева Косара*, рођена 4. септембра 1916. године, домаћи-

ца из Ужица, Срез ужички, затворена 13. јула 1944. године у 20 часова. Пуштена на слободу 19. јула 1944. године у 12 часова.
279. *Стефановић Драгиша*, рођен 3. септембра 1917. године, стражар из Добродола, Срез ужички, затворен 15. јула 1944. године у 16 часова, пуштен 16. јула 1944. године у 18 часова.
280. *Радичић Николе Милка*, рођена 16. фебруара 1909. године, домаћица из Рибашевине, Срез ужички, затворена 20. јула 1944. године у 20 часова. Пуштена 24. јула 1944. године у 12 часова по наређењу предстојника полиције.
281. *Ивановић Драгутина Тијосав*, рођен 18. фебруара 1924. године, стражар из Гуче, Срез драгачевски, затворен 21. јула 1944. године у 9 часова. Пуштен 27. јула 1944. године у 14 часова по наређењу команде СДС.
281. *Мартић Костан Станислав*, рођен 18. априла 1926. године, стражар из Бољевца, Срез новопазарски, затворен 21. јула 1944. године у 20 часова. Пуштен 24. јула 1944. године по наређењу команде СДС.
282. *Ћирковић Недељка Росанда*, рођена 3. септембра 1927. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 22. јула 1944. године у 8 часова. Пуштена на слободу 2. августа 1944. године у 10 часова по наређењу предстојника полиције.
283. *Гачанин Остојин Гаврило*, рођен 26. јула 1922. године, стражар из Пала, Срез сарајевски, затворен 25. јула 1944. године у 13 часова. Пуштен 29. јула 1944. године у 18 часова. по наређењу команде СДС.
284. *Стојановић Радомира Миладин*, рођен 28. августа 1924. године, стражар из Чачка, Срез трнавски, затворен 25. јула 1944. године у 13 часова. Пуштен 29. јула 1944. године у 18 часова по наређењу команде СДС.
285. *Остојић Радисава Василије*, рођен 4. маја 1898. године, земљорадник из Добродола, Срез ужички, затворен 25. јула 1944. године у 14 часова. Пуштен 29. јула 1944. године у 11 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
286. *Томић Млађенов Јанко*, рођен 15. јула 194. године, земљорадник из Дрежника, Срез ужички, затворен 25. јула 1944. године у 14 часова. Пуштен 29. јула 1944. године у 11 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
287. *Босиљчић Алексин Саво*, рођен 14. јануара 1893. године, земљорадник из Горјана, Срез ужички, затворен 25. јула 1944. године у 14 часова. Пуштен 28. јула 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије.

288. *Божић Малишин Тихомир*, рођен 10. јула 1892. године, земљорадник из Потпећа, Срез ужички, затворена 25. јула 1944. године у 14 часова. Пуштен 28. јула 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
289. *Станић Миловановв Светислав*, рођен 8. марта 1900. године, земљорадник из Дубоког, Срез ужички, затворен 25. јула 1944. године у 14 часова. Пуштен 26. јула 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
290. *Даниловић Милутина Милош*, рођен 6. маја 1918. године, земљорадник из Дрежника, Срез ужички, затворен 25. јула 1944. године у 14 часова. Пуштен 29. јула 1944. године у 11 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
300. *Савић Милорада Миливоје*, рођен 12. марта 1908. године, земљорадник из Скржути, Срез ужички, затворен 25. јула 1944. године, у 14 часова. Пуштен 29. јула 1944. године у 11 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
301. *Јевтић Војислава Благоје*, рођен 5. октобра 1900. године, земљорадник из Стапара, Срез ужички, затворен 25. јула 1944. године у 14 часова. Пуштен 26. јула 1944. године у 18 часова по наређењу немачке крајс команде.
302. *Ћубић Милошев Милован*, рођен 18. маја 1900. године, земљорадник из Стапара, Срез ужички, затворен 25. јула 1944. године у 14 часова. Пуштен 26. јула 1944. године у 18 часова по наређењу немачке крајскоманде.
303. *Дулановић Божов Мирко,* рођен 4. октобра 1880. године, земљорадник из Љубања, Срез ужички, затворен 25. јула 1944. године у 14 часова. Пуштен 26. јула 1944. године у 18 часова по наређењу немачке крајс команде.
304. *Васић Јованов Милован*, рођен 9. децембра 1900. године, земљорадник из Карана, Срез ужички, затворен 25. јула 1944. године у 21 час. Спроведен у Београд 16. августа 1944. године у 5 часова по наређењу предстојника полиције.
305. *Терзић Раденка Зарија*, рођен 13. јуна 1922. године, земљорадник из Биоске, Срез ужички, затворен 27. јула 1944. године у 18 часова. Пуштен 1. августа 1944. године у 12 часова по наређењу предстојника полиције.
306. *Новитовић Светозара Ненад*, рођен 18. јула 1923. године, стражар из Заблаћа, Срез трнавски, затворен 29. јула 1944. године у 19 часова. Пуштен 3. августа 1944. године у 16 часова.

307. *Бојевић Михаило*, рођен 21. децембра 1924. године, стражар из Рогатице, Срез рогатички, затворен 29. јула 1944. године у 23 часа. Пуштен 8. августа 1944. године у 19 часова по наређењу Команде СДС.
308. *Јелић Мирослав*, рођен 5. маја 1926. године, ђак из Бугојна, Срез Бугојно, Босна, затворен 1. августа 1944. године у 21 час. Спроведен у Београд 3. августа 1944. године у 5 часова по наређењу предстојника полиције.
309. *Јовановић Божинка*, рођена 12. марта 1922. године, домаћица из Крагујевца, срез крагујевачки, затворена 2. августа 1944. године у 21 час, пуштена на слободу 6. августа 1944. године у 12 часова по наређењу предстојника полиције.
310. *Лазаревић Обрадов Милутин*, рођен 14. априла 1913. године, стражар из Пријевора, Срез трнавски, затворен 3. августа 1944. године у 19 часова. Пуштен 9.августа 1944. године у 9 часова по наређењу команде СДС.
311. *Јашекати Матал*, рођен 27. децембра 1899. године, зидар из Италије, затворен 4. августа 1944. године у 10 часова, пуштен 20. септембра 1944. године у 18 часова, по наређењу немачке фелджандармерије.
312. *Кулашевић Чедомир*, рођен 10. априла 1920. године, стражар из Рогатице, Срез рогатички, затворен 6. августа 1944. године у 18 часова. Пуштен 9. августа 1944. године у 9 часова по наређењу команде СДС.
313. *Даничић Тихомира Дивна*, рођена 18. јуна 1913. године, домаћица из Равни, Срез ужички, затворена 7. августа 1944. године у 11 часова. Пуштена на слободу 21. августа 1944. године у 12 часова по наређењу Окружног суда.
314. *Радић Митров Милош*, рођен 16. маја 1909. године, полицијски агент из Ливна, Срез Ливно, Босна, затворен 8. августа 1944. године у 21 час. Пуштен 9. августа 1944. године у 18 часова по наређењу предстојника полиције.
315. *Спасојевић Милутин*, рођен 11. септембра 1911. године, обућар из Ужица, Срез ужички, затворен 10. августа 1944. године у 8 часова. Пуштен 3. августа 1944. године у 17 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
316. *Ђурђевић Милан*, рођен 9. марта 1890. године, порески чиновник из Мионице, Срез колубарски, затворен 15. августа 1944. године у 11 часова. Пуштен 16. августа 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
317. *Марковић Драгомира Светолик*, рођен 30. октобра 1925. године, молер из Ужица, Срез ужички, затворен 15. августа 1944. године у 7

часова. Спроведен у Борски рудник 19. августа 1944. године у 5 часова, по наређењу немачке фелџандармерије.
318. *Илић Јованов Милован*, рођен 20. јула 1895. године, начелник у пензији, из Колашина, Срез прибојски, затворен 15. августа 1944. године у 23 часа, пуштен 17. августа 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
319. *Шубаровић Благоје Јован*, рођен 16. фебруара 1915. године, земљорадник из Бучја, Срез пљеваљски, затворен 15. августа 1944. године у 23 часа. Пуштен 17. августа 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
320. *Луковић Миле*, земљорадник из Бучја, Срез пљеваљски, затворен 15. августа 1944. године у 23 часа. Пуштен 17. августа 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
321. *Веселиновић Драгомира Милојка*, рођена 12. септембра 1912. године, домаћица из Буара, Срез ужички, затворена 15. августа 1944. године у 23 часа. Пуштена на слободу 2. августа 1943. године у 18 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
322. *Живковић Недељка Росанда*, рођена 3. септембра 1927. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 15. августа 1944. године у 23 часа. Пуштена на слободу 2. септембра 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
323. *Јерминаш Војов Бошко*, рођен 18. априла 1929. године, земљорадник из Избишта, Банат, затворен 16. августа 1944. године у 10 часова. Спроведен у Београд 18. августа 1944. године у 5 часова по наређењу предстојника полиције.
324. *Шимшић Станимир*, рођен 5. априла 1918. године, стражар из Вишеграда, рођен 17. августа 1944. године у 14 часова. Пуштен 27. августа 1944. године у 18 часова.
325. *Танасковић Мијодраг*, рођен 5. септембра 1926. године, стражар из Пријепоља, затворен 17. августа 1944. године у 14 часова, пуштен 27. августа 1944. године у 18 часова.
326. *Дринчић Драгомира Ђорђе*, рођен 23. априла 1907. године, кафеџија из Ужица, Срез ужички, затворен 20. августа 1944. године у 14 часова. Пуштен 29. августа 1944. године у 18 часова по наређењу предстојника полиције.
327. *Марковић Драгомира Светолик*, рођен 30. октобра 1925. године, бравар из Ужица, Срез ужички, затворен 22. августа 1944. године у 12 часова. Пуштен 29. августа 1944. године у 12 часова по наређењу предстојника полиције.

328. *Лоренцо Мартаро*, рођен 2. септембра 1916. године, редов, Италијан из Марастца – Виђенца, затворен 23. августа 1944. године у 12 часова. Спроведен у Београд 30. августа 944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
329. *Таскулаи Феруте*, рођен 29. јула 1914. године, војник из Италије, затворен 23. августа 1944. године у 12 часова. Спроведен у Београд 30. августа 1944. године у 5 часова, по наређењу немачке фелджандармерије.
330. *Гуаочиторати Гиордано*, рођен 30. јануара 1922. године, редов из Италије, затворен 23. августа 1944. године у 12 часова. Спроведен у Београд 30. августа 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
331. *Николић Милица*, рођена 8. априла 1930. године, домаћица из Горњег Милановца, затворена 26. августа 1944. године у 20 часова. Пуштена на слободу 30. августа 1944. године у 17 часова по наређењу предстојника полиције.
332. *Вретеци Ангело*, рођен 16. јануара 1923. године, редов, Италијан, затворен 27. августа 1944. године у 16 часова. Пуштен 18. септембра 1944. године у 16 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
333. *Ристовић Драгош Млађен*, рођен 19. марта 1905. године, чиновник из Пала, срез сарајевски, затворен 27. августа 1944. године у 21 час, пуштен 28. августа 1944. године у 13 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
334. *Јеремић Павла Боривоје*, рођен 6. новембра 1927. године, ђак из Ужица, Срез ужички, затворен 27. августа 1944. године 21 час. Пуштен 28. августа 1944. године у 13 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
335. *Тимотијевић Симо*, рођен 15. фебруара 1915. године, пекар из Турице, Срез ужички, затворен 27. августа 1944. године у 21 час, пуштен 28. августа 1944. године у 13 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
336. *Глишић Драгомира Божидар*, рођен 15. јануара 1926. године, кројач из Ужица, Срез ужички, затворен 3. септембра 1944. године у 8 часова. Пуштен 5. септембра 1944. године у 17 часова по наређењу предстојника полиције.
337. *Аћимовић Мијодраг*, рођен 2. октобра 1906. године, кожар из Ужица, Срез ужички, затворен 3. септембра 1943. године у 8 часова. Пуштен 5. септембра 1944. године у 17 часова по наређењу предстојника полиције.

338. *Милићевић Драгољуб*, рођен 30. јануара 1924. године, стражар из Чачка, Срез трнавски, затворен 4. септембра 1944. године у 10 часова. Пуштен 14. септембра 1944. године у 10 часова.
339. *Даниловић Лазара Раденка*, рођена 8. априла 1921. године, домаћица из Равни, Срез ужички, затворена 6. септембра 1944. године у 16 часова. Пуштена на слободу 11. септембра 1944. године у 16 часова по наређењу предстојника полиције.
340. *Милошевић Јела*, рођена 14. септембра 1894. године, домаћица из Буара, Срез ужички, затворен 7. септембра 1944. године у 13 часова. Пуштена на слободу 10. септембра 1944. године у 12 часова.
341. *Вујадиновић Милица*, рођена 4. фебруара 1906. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 7. септембра 1944. године у 19 часова. Пуштена 18. септембра 1944. године у 9 часова по наређењу предстојника полиције.
342. *Стошић Милутина Љубодраг*, рођен 1920. године, земљорадник, из Честе, Срез житковачки, затворен 14. септембра 1944. године у 10 часова.
343. *Стојановић Душана Бранимир*, рођен 24. јула 1924. године, земљорадник из Доврбља, Срез ресавски, затворен 14. септембра 1944. године у 10 часова.
344. *Влајић Миливоје Радослав*, рођен 1926. године, земљорадник из Рестунца, Срез моравски, затворен 14. септембра 1944. године у 10 часова.
345. *Дрманић Јефтов Чедомир*, рођен 1922. године, земљорадник из Љуљаца, Срез дежевски, затворен 14. септембра 1944. године у 10 часова.
346. *Љубић Стојанов Светислав*, рођен 1908. године, земљорадник из Ђурића, Срез моравски, затворен 14. септембра 1944. године у 10 часова.
347. *Гребовић Милов Тихомир*, рођен 2. августа 1917. године, земљорадник из Пепелника, Срез жички, затворен 14. септембра 1944. године у 10 часова.
348. *Клајић Јосифа Михаило*, рођен 26. марта 194. године, механичар из Птуја, Словенија, затворен 14. септембра 1944. године у 10 часова.
349. *Младеновић Миленка Бранислав*, рођен 1924. године, земљорадник из Божанца, Срез моравски, затворен 14. септембра 1944. године у 13 часова.
350. *Чековић Тимотија Љубомир*, рођен 25. октобра 1915. године, земљорадник из Новог Пазара, Срез новопазарски, затворен 14. сеп-

тембра 1944. године у 13 часова.
351. *Лакићевић Добросава Добривоје*, рођен 26. маја 1927. године, ђак из Ужица, Срез ужички, затворен 15. септембра 1944. године у 8 часова. Пуштен 17. септембра 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
352. *Калето Вито*, рођен 4. априла 1922. године, војник из Италије – Бари, затворен 16. септембра 1944. године у 17 часова. Пуштен 19. септембра 1944. године у 16 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
353. *Дробац Милорада Душанка*, рођена 15. септембра 1904. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 20. септембра 1944. године у 18 часова. Пуштен 23. септембра 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
354. *Барток Штефана Митра*, рођена 6. марта 1915. године, домаћица из Ужица, Срез ужички, затворена 20. септембра 1944. године у 18 часова. Пуштена на слободу 23. септембра 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелджандармерије."[221]

8. 2. Затвореници из Пожешког среза

1. *Васовић Душана Рајка*, рођена 10. фебруара 1893. године, домаћица из Пожеге, Срез пожешки, затворена 12. јануара 1944. године у 11 часова. Пуштена на слободу 13. јануара 1944. године у 16 часова по наређењу предстојника полиције.
2. *Станишић Миљков Станислав*, рођен 25. септембра 1920. године, стражар из Радоваца, Срез пожешки, затворен 21. фебруара 1944. године у 9 часова. Пуштен 23. фебруара 1944. године у 19 часова по наређењу команде СДС.
3. *Тошић Милан*, рођен 16. августа 1923. године, стражар из Рогу, Срез пожешки, затворен 8. фебруара 1944. године у 13 часова. Пуштен 9. фебруара 1944. године по наређењу команде СДС.
4. *Пановић Миломир*, рођен 2. јуна 1926. године стражар из Радоваца, Срез пожешки, затворен 8. фебруара 1944. године у 13 часова. Пуштен 9. фебруара 1944. године у 16 часова по наређењу команде СДС.

221 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв.број 1689. Напомена: имена затвореника који нису српског порекла су дата у изворном облику како су записана у документима.

5. *Ристовић Секулин Милорад*, рођен 10. априла 1927. године, редов – стражар из Здравчића, Срез пожешки, затворен 22. фебруара 1944. године у 10 часова. Спроведен у команду СДС у Ужицу 23. фебруара 1944. године у 19 часова.
6. *Михаиловић Предраг*, рођен 22. децембра 1925. године, земљорадник из Пожеге, Срез пожешки, затворен 23. фебруара 1944. године у 19 часова. Пуштен 26. фебруара 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
7. *Максимовић Воја Миленко*, рођен 14. августа 1919. године, стражар из Засеља, Срез пожешки, затворен 6. марта 1944. године у 12 часова. Спроведен у Београд 27. марта 1944. године у 5 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
8. *Младеновић Спасоја Милосав*, рођен 24. октобра 1904. године, стражар из Рупељева, Срез пожешки, затворен 10. марта 1944. године у 12 часова. Пуштен 15. марта 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
9. *Миловановић Петроније*, рођен 13. августа 1887. земљорадник из Пожеге, затворен 15. марта 1944. године у 19 часова. Пуштен 16. марта 1944. године у 17 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
10. *Ристић Аксентије Радосав*, рођен 3. јуна 1907. године, трговац из Пожеге, Срез пожешки, затворен 16. марта 1944. године у 12 часова. Пуштен 21. марта 1944. у 19 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
11. *Јовановић Недељка Милеса*, рођена 6. фебруара 1890. године, домаћица из Рупељева, Срез пожешки, затворена 18. марта 1944. године у 10 часова, пуштена 28. марта 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
12. *Глушчевић Марко*, рођен 15. априла 1920. године, свирач из Рогу, Срез пожешки, затворен 19. марта 1944. године у 20 часова, пуштен 28. марта 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
13. *Сарван Милосава Миливоје*, рођен 15. јуна 1916. године, земљорадник из Рогу, Срез пожешки, затворен 8. априла 1944. године у 10 часова. Пуштен 20. априла 1944. године у 8 часова.
14. *Максић Велимира Ђурђе*, рођен 15. фебруара 1928. године, стражар из Бакионице, Срез пожешки, затворен 9. априла 1944. године у 16 часова, пуштен 12. априла 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
15. *Живановић М. Видоје*, рођен 15. јула 1921. године, граничар из Рогу, Срез пожешки. Затворен 10. маја 1944. године у 8 часова. Пуштен 14.

маја 1944. године у 8 часова по наређењу команде Градске страже.
16. *Марковић Недељков Илија*, рођен 9. јануара 1924. године, земљорадник из Рогу, Срез пожешки, затворен 17. маја 1944. године у 12 часова. Пуштен 22. маја 1944. године у 11 часова.
17. *Дадеровић Момчило*, рођен 28. септембра 1925. године, стражар из Пожеге, Срез пожешки, затворен 18. маја 1944. године у 7 часова. Пуштен 23. маја 1944. у 11 часова.
18. *Игњатовић Вучков Миленко*, рођен 15. фебруара 1918. године, шофер из Дљина, Срез пожешки, затворен 26. маја 1944. године у 16 часова. Пуштен 6. августа 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
19. *Живановић Видоје*, рођен 1921. године, граничар из Рогу, Срез пожешки, затворен 8. јуна 1944. године у 18 часова. Пуштен 9. јуна 1944. године у 18 часова.
20. *Чанчаревић Живков Теофило*, рођен 1. маја 1908. године, трговац из Горобиља, Срез пожешки, затворен 15. јуна 1944. године у 22 часа. Пуштен 15. јула 1944. године у 16 часова, по наређењу немачке фелџандармерије.
21. *Јанковић Живана Андрија*, рођен 18. априла 1925. године, стражар из Узића, Срез пожешки, затворен 17. јуна 1944. године у 16 часова. Пуштен на слободу 21. јуна 1944. године у 9 часова по наређењу команде СДС.
22. *Стјепић Радисава Слободан*, рођен 20. октобра 1922. године, земљорадник из Здравчића, Срез пожешки, Затворен 22. јуна 1944. године у 2 часа. Пуштен 23. јуна 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
23. *Грујичић Васов Милорад*, рођен 27. јула 1899. године, ћевабџија из Рогу, Срез пожешки, затворен 23. јуна 1944. године у 21 час. Пуштен по наређењу немачке фелџандармерије 28. јуна 1944. године у 18 часова.
24. *Луковић Вукадина Божидар*, рођен 6. јануара 1926. године, ђак из Пожеге, Срез пожешки, затворен 24. јуна 1944. године у 12 часова. Пуштен 26. јуна 1944. године у 9 часова.
25. *Мишић Огњенов Миливоје*, рођен 26. фебруара 1921. године, земљорадник из Тврдића, Срез пожешки, затворен 2. јуна 1944. године у 21 час. Пуштен 6. јуна 1944. године у 12 часова по наређењу команде СДС.
26. *Марјановић Теофила Милорад*, рођен 22. новембра 1909. године, наредник СДС, из Висибабе, Срез пожешки, затворен 4. јула 1944. године у 20 часова. Пуштен 6. јула 1944. године по наређењу команде СДС.
27. *Јовић Обрад*, рођен 3. јануара 1926. године, стражар из Расне, Срез

пожешки, затворен 10. јула 1944. године у 9 часова. Пуштен 11. јула 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
28. *Матијевић Велимир*, рођен 16. августа 1905. године, поднаредник из Здравчића, Срез пожешки, затворен 29. августа 1944. године у 21 час. Пуштен 30. августа 1944. год у 10 часова по наређењу команде СДС.
29. *Дубљановић Милован*, рођен 4. јуна 1925. године, стражар из Бијелог Поља, Срез бјелопољски, затворен 29. августа 1944. године у 21 час. Пуштен 30. августа 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
30. *Васовић Душана Рајка*, рођена 4. фебруара 1903. године, домаћица из Пожеге, Срез пожешки, затворен 7. септембра 1944. године у 19 часова. Пуштена на слободу 9. септембра 1944. године у 19 часова.''[222]

8. 3. Затвореници из Златиборског среза

1. „*Кокорић Максима Рада*, рођена 15. октобра 1906. године, домаћица из Негбине, Срез златиборски, затворена 10. јануара 1944. године у 18 часова. Пуштена 22. јануара 1944. године у 5 часова. Спроведена у логор у Београд по наређењу предстојника полиције.
2. *Церовић Сретена Здравко*, рођен 16. јануара 1920. године, обућар из Криве Реке, Срез златиборски, затворен 11. фебруара 1944. године у 10 часова, пуштен 15. фебруара 1944. године у 12 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
3. *Пенезић В. Михаило*, рођен 23. септембра 1919. године, наредник из Чајетине, Срез златиборски, Затворен 17. фебруара 1944. године у 10 часова. Пуштен 18. фебруара 1944. године у 18 часова по наређењу команде СДС.
4. *Драговић Милов Витомир*, рођен 4. априла 1922. године, стражар из Чајетине, Срез златиборски, затворен 5. марта 1944. године у 20 часова. Пуштен 10. марта 1944. године у 12 часова по наређењу команде СДС.
5. *Татић Владан Раденко*, рођен 15. јула 1914. године, стражар, поднаредник из Мокре Горе, Срез златиборски, затворен 6. марта 1944. године у 12 часова, пуштен 7. марта 1944. године у 17 часова по наређењу команде СДС.
6. *Савић Радованов Милован*, рођен 15. маја 1919. године из Сирогојна, Срез златиборски, затворен 9. марта 1944. године у 20 часова, пуштен 10. марта 1944. године у 17 часова по наређењу предстојника полиције.

222 Народни музеј Ужице, *Збирка докумета 1941-1945.* инв.број 1689

7. *Поповић Михаила Саво*, рођен 28. јануара 1920. године, шофер из Чајетине, Срез златиборски, затворен 10. марта 1944. године у 12 часова, пуштен 11. марта 1944. године у 11 часова по наређењу команде СДС.
8. *Костић Светозар*, рођен 1921. године, стражар из Семегњева, Срез златиборски, затворен 15. марта 1944. године у 9 часова, пуштен 25. марта 1944. године у 8 часова по наређењу команде СДС.
9. *Јаблановић Мирков Станоје*, рођен 6. децембра 1922. године, земљорадник из Чајетине, Срез златиборски, затворен 19. марта 1944. године у 12 часова, пуштен 2. априла 1944. године у 12 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
10. *Јаблановић Љубов Миломир*, рођен 9. јула 1917. године, земљорадник из Чајетине, Срез златиборски, затворен 19. марта 1944. године у 12 часова, пуштен 2. априла 1944. године у 12 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
11. *Станић Живан*, рођен 22. априла 1895. године, радник из Шљивовице, Срез златиборски, затворен 1. априла 1944. године у 21 час. Пуштен 3. априла 1944. године у 18 часова по наређењу команде СДС.
12. *Кокорина Добрисава Душан*, рођен 7. марта 1924. године земљорадник из Чајетине, Срез златиборски, затворен 14. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 20. априла 1944. године у 8 часова по наређењу команде СДС.
13. *Алексић Станојев Драгољуб*, рођен 17. јуна 1919. године, стражар из Криве Реке, Срез златиборски, затворен 15. априла 1944. године у 11 часова. Пуштен на слободу 20. априла 1944. године у 8 часова по наређењу команде СДС.
14. *Шкодрић Милорад Пантелија*, рођен 21. јула 1912. године, земљорадник из Шљивовице, Срез златиборски, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 1. маја 1944. године у 12 часова.
15. *Ђурђић Добрисава Андрија*, рођен 8. новембра 1918. године, земљорадник из Кремана, Срез ужички, затворен 13. маја 1944. године у 21 час. Пуштен 14. маја 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
16. *Недовић Радомира Маријан*, рођен 1. маја 1915. године, опанчар из Јасенова, Срез златиборски, затворен 29. маја 1944. године у 16 часова. Пуштен 31. маја 1944. године у 11 часова.
17. *Ристовић Миливоја*, рођен 16. маја 1891. године из Рожанства, Срез златиборски, затворен 31. маја 1944. године у 13 часова. Пуштен на слободу 4. августа 1944. године у 18 часова.

18. *Илић Владимира Војимир*, рођен 20. октобра 1919. године, земљорадник из Негбине, Срез златиборски. Затворен 1. јуна 1944. године у 20 часова. Пуштен 6. јула 1944. године у 18 часова. по наређењу предстојника полиције.
19. *Новаковић Витороv Јанко*, рођен 26. марта 1907. године, наредник – четник, из Гостиља, Срез златиборски, затворен 5. јуна 1944. године у 23 часа. Спроведен у Тополу 8. јуна 1944. године у 17 часова по наређењу команде СДС.
20. *Новаковић Тијосава Милан*, рођен 8. априла 1878. године, земљорадник из Гостиља, Срез златиборски, затворен 6. јуна 1944. године у 14 часова. Пуштен 10. јуна 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
21. *Чоровић Марков Јован*, рођен 14. септембра 1911. године, опанчар из Чајетине, Срез златиборски, затворен 8. јуна 1944. године у 11 часова. Пуштен 25. јуна 1944. године у 12 часова.
22. *Костић Драгомира Тадија*, рођен 24. јула 1911. године, бравар из Ужица, Срез ужички, затворен 8. јуна 1944. године у 11 часова. Пуштен на слободу 30. јуна 1944. године у 18 часова.
23. *Глишић Драгољуба Божидар*, рођен 15. јануара 1926. године, кројач из Ужица, Срез ужички, затворен 8. јуна 1944. године у 11 часова. Пуштен 25. јуна 1944. године у 12 часова.
24. *Матијевић Перишин Љубиша*, рођен 22. фебруара 1923. године, стражар из Чачка, Срез трнавски, затворен 8. јуна 1944. године у 11 часова. Пуштен 18. јуна 1944. године у 9 часова по наређењу команде СДС.
25. *Лијескић Светозара Видосав*, рођен 15. априла 1914. године из Дрежника, Срез златиборски, затворен 9. јуна 1944. године у 8 часова. Пуштен 16. јуна 1944. године по наређењу предстојника полиције.
26. *Бановић Драгољуба Светолик*, рођен 14. маја 1923. године, земљорадник из Гостиља, Срез златиборски, затворен 27. августа 1944. године у 21 час. Пуштен 28. августа 1944. године у 13 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
27. *Нешевић Видојев Младен*, рођен 5. октобра 1914. године, земљорадник из Кремана, Срез златиборски, затворен 24. јуна 1944. године у 20 часова. Спроведен у Београд 30. августа 1944. године у 5 часова.
28. *Арсенијевић Драгомира Миленко*, рођен 18. јануара 1925. године, стражар из Драглице, Срез златиборски, затворен 26. јуна 1944. године у 9 часова. Спроведен у Крушевац 28. јуна 1944. године у 5 часова по наређењу команде СДС.

29. *Радмиловић Милорад*, рођен 7. септембра 1924. године, стражар из Чајетине, Срез златиборски, затворен 16. јула 1944. године у 16 часова. Пуштен 20. јула 1944. године у 10 часова. по наређењу команде СДС.
30. *Церовић Сретена Здравко*, рођен 1920. године, пиљар из Криве Реке, Срез златиборски, затворен 3. септембра 1944. године у 8 часова. Пуштен 5. септембра 1944. године у 17 часова по наређењу предстојника полиције.“[223]

8. 4. Затвореници из Моравичког среза

1. „*Бојовић Цветков Петар*, рођен 18. децембра 1903. године, стражар из Прилика, Срез моравички, затворен 21. фебруара 1944. године у 20 часова, спроведен команди СДС 23. фебруара 1944. године у 19 часова.
2. *Миливојевић Драган*, рођен 7. марта 1921. године, казанџија из Ивањице, Срез моравички, затворен 27. фебруара 1944. године у 13 часова. Упућен на војну обуку 11. марта 1944. године у 16 часова.
3. *Миловић Драгољуба Милан*, рођен 16. јуна 1921. године, стражар из Дубраве, Срез моравички, затворен 9. марта 1944. године у 8 часова, спроведен команди у Београд 11. марта 1944. године.
4. *Маричић Димитрије Вукашин*, рођен 19. септембра 1907. године, стражар из Смиљевца, Срез моравички, затворен 15. марта 1944. године у 9 часова. Пуштен 16. марта 1944. године у 12 часова по наређењу команде СДС.
5. *Софијанић Ђорђев Драгојло*, рођен 5. априла 1911. године, граничар из Дубраве, Срез моравички, затворен 31. марта 1944. године у 16 часова. Пуштен 10. априла 1944. године у 16 часова по наређењу команде СДС.
6. *Јовановић Сретенов Петар*, рођен 5. септембра 1924. године, стражар из Радљева, Срез моравички, затворен 9. априла 1944. године у 18 часова. Пуштен 11. априла 1944. године у 16 часова по наређењу команде СДС.
7. *Грујовић Миливоја Радоња*, рођен 15. фебруара 1906. године, стражар из Вучака, Срез моравички, Затворен 18. априла 1944. године у 19 часова. Пуштен на слободу 4. маја 1944. године у 16 часова по наређењу немачке фелџандармерије.

223 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв. број 1689

8. *Марковић Мићо Драгомир*, рођен 16. фебруара 1899. године, земљорадник Срез моравички, затворен 7. маја 1944. године у 20 часова. Пуштен 16. маја 1944. године у 13 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
9. *Петронијевић Аћима Петроније,* рођен 16. априла 1914. године, земљорадник из Котраже, Срез моравички, затворен 21. маја 1944. године у 15 часова. Пуштен 30. маја 1944. године у 12 часова, и предат добровољачкој команди по наређењу немачке СД полиције.
10. *Брадић Милутина Арсеније*, рођен 6. октобра 1915. године, земљорадник из Равне Горе, Срез моравички, затворен 21. маја 1944. године у 15 часова. Пуштен и предат добровољачкој команди по наређењу немачке СД полиције 30. маја 1944. у 12 часова.
11. *Радојичић Марков Гроздан*, рођен 14. фебруара 1916. године, земљорадник из Брезове, Срез моравички, затворен 21. маја 1944. године у 15 часова. Пуштен и предат добровољачкој команди по наређењу немачке СД полиције 30. маја 1944. године у 12 часова.
12. *Николић Лазарев Мијодраг*, рођен 24. марта 1918. године, земљорадник из Ивањице, Срез моравички, затворен 21. маја 1944. године у 15 часова. Пуштен и предат добровољачкој команди по наређењу немачке СД полиције маја 1944. године у 12 час.
13. *Бекчић Драгутин*, рођен 3. фебруара 1898. године, земљорадник из Придворице, Срез моравички, затворен 14. јула 1944. године у 18 часова. Пуштен 29. јула 1944. године у 11 часова по наређењу Окружног суда.''[224]

8. 5. Затвореници из Ариљског среза

1. „*Старчевић Љубинка Милева*, рођена 10. маја 1924. године, домаћица из Ариља, Срез ариљски, затворена 24. фебруара 1944. године у 20 часова. Пуштена на слободу по наређењу команде СДС 7. марта 1944. године у 5 часова.
2. *Савић Ранков Периша*, рођен 25. јануара 1921. године, земљорадник из Радобуђе, Срез ариљски, затворен 9. марта 1944. године у 8 часова. Пуштен 17. марта 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
3. *Лончаревић Милојев Слободан*, рођен 20. априла 1922. године, стра-

224 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв.број 1689

жар из Грдовића, Срез ариљски, затворен 15. марта 1944. године у 9 часова, пуштен 15. марта 1944. године у 19 часова по наређењу команде СДС.

4. *Поповић Јовов Милутин*, рођен 29. марта 1926. године, ђак из Ариља, Срез ариљски, затворен 3. априла 1944. године у 12 часова. Пуштен 24. априла 1944. године у 9 часова.

5. *Јовановић Гаврило Гојко*, рођен 20. децембра 1923. године, граничар из Добрача, Срез ариљски, затворен 23. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 26. априла 1944. године у 10 часова.

6. *Димитријевић Р. Бошко*, рођен 26. новембра 1924. године, граничар из Добрача, Срез ариљски, затворен 23. априла 1944. године у 16 часова, пуштен 26. априла 1944. године у 10 часова.

7. *Луковић Радосава Драган*, рођен 18. јуна 1926. године, земљорадник из Латвице, Срез ариљски, затворен 29. априла 1944. године у 16 часова. Пуштен 14. јула 1944. године у 12 часова по наређењу Окружног суда.

8. *Каљевић Милан*, рођен 20. јануара 1923. године, граничар из Гривске, Срез ариљски, затворен 17. јуна 1944. године у 12 часова. Пуштен 25. јуна 1944. године у 10 часова.

9. *Луковић Милета*, рођен 20. новембра 1923. године, граничар из Крушчице, Срез ариљски. Затворен 17. јуна 1944. године у 12 часова. Пуштен 25. јуна 1944. године у 10 часова.

10. *Крчевинац Михаила Јован*, рођен 25. маја 1923. године, граничар из Латвице, Срез ариљски, затворен 24. јуна 1944. године у 20 часова. Пуштен 28. јуна 1944. године у 12 часова по наређењу команде Градске страже.

11. *Стојић Лукин Ђорђе*, рођен 5. маја 1923. године, граничар из Латвице, Срез ариљски, затворен 24. јуна 1944. године у 20 часова. Пуштен 28. јуна 1944. године у 12 часова по наређењу команде Градске страже.

25. *Јевђевић Јованов Љубиша*, рођен 16. септембра 1921. године, стражар из Северова, Срез ариљски, затворен 16. јула 1944. године у 18 часова. Пуштен на слободу 20. јула 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.

26. *Бјелица Милојев Ратко*, рођен 18. децембра 1917. године, учитељ из Ариља, Срез ариљски, затворен 3. септембра 1944. године у 8 часова. Пуштен 5. септембра 1944. године у 17 часова по наређењу Предстојника полиције.

27. *Пилетић Млађенов Миломир*, рођен 16. маја 1915. године, земљорадник из Чичкове, Срез ариљски, затворен 16. септембра 1944. године у

18 часова. Пуштен 18. септембра 1944. године у 13 часова по наређењу команде СДС.
28. *Лукић Драгомира Митар*, рођен 10. јуна 1924. године, земљорадник из Чичкове, срез ариљски, затворен 16. септембра 1944. године у 16 часова. Пуштен 18. септембра 1944. године у 13 часова по наређењу команде СДС.''[225]

8. 6. Затвореници из Рачанског среза

1. „*Тадић Васов Драгиша*, рођен 15. јула 1923. године, земљорадник из Костојевића, Срез рачански, затворен 3. марта 1944. године у 20 часова, пуштен 5. марта 1944. године у 8 часова по наређењу предстојника полиције.
2. *Михаиловић Марко Спасоје*, рођен 25. маја 1921. године, стражар из Сијерча, Срез рачански, затворен 10. марта 1944. године у 12 часова, пуштен 15. марта 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
3. *Пејић Благоје*, рођен 17. марта 1905. године, кафеџија, из Дуба, Срез рачански, затворен 25. марта 1944. године у 18 часова. Пуштен 30. марта 1944. године у 12 часова по наређењу предстојника полиције.
4. *Ђурић Миловановa Милева*, рођена 22. фебруара 1918. године, домаћица из Бесеровине, Срез рачански. Затворена 31. марта 1944. године у 16 часова. Пуштена на слободу 3. априла 1944. године у 14 часова по наређењу команде СДС.
5. *Петровић Миломир*, рођен 27. јануара 1919. године, граничар из Солотуше, Срез рачански. Затворен 6. априла 1944. године у 18 часова, пуштен 11. априла 1944. године у 16 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
6. *Андрић Љубомир*, рођен 5. јуна 1906. године, опанчар из Ужица, Срез ужички, затворен 7. априла 1944. године у 13 часова. Пуштен на слободу 12. јула 1944. у 16 часова по наређењу немачке фелџандармерије.
7. *Тодоровић Саватије Милутин*, рођен 15. маја 1910. године, стражар из Црвице, Срез рачански, затворен 14. априла 1944. године у 20 часова. Пуштен 15. априла 1944. године у 11 часова по наређењу команде СДС.
8. *Петровић Видосава Радивој*, рођен 15. новембра 1919. године, стражар из Лешн...? Срез рачански, затворен 18. априла 1944. године у 19 часова, пуштен 19. априла 1944. године у 12 часова по наређењу немачке фелџандармерије.

225 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв.број 1689

9. *Аћимовић Милица*, рођена 6. августа 1914. године, домаћица из Рогачице, Срез рачански, затворена 12. маја 1944. године у 16 часова. Пуштена на слободу 14. маја 1944. године у 12 часова.
10. *Андрић Стана*, рођена 18. септембра 1917. године, домаћица из Бајине Баште, Срез рачански, затворена 14. маја 1944. године у 12 часова. Пуштена на слободу 12. јуна 1944. године у 16 часова по наређењу предстојника полиције.
11. *Ракић Новаков Милан*, рођен 18. фебруара 1920. године, стражар из Бајине Баште, Срез рачански, рођен 18. маја 1944. године у 14 часова. Пуштен 22. маја 1944. године у 8 часова по наређењу команданта СДС.
12. *Петровић Видосава Радивоје*, рођен 15. новембра 1919. године, стражар из Љештанског, Срез рачански, затворен 1. јуна 1944. године у 9 часова. Пуштен 22. јуна 1944. године у 9 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
13. *Јанковић Тијосава Јанко*, рођен 15. марта 1916. године, земљорадник – четник из Драксина, Срез рачански, Затворен 5. јуна 1944. године у 23 часа. Спроведен у Тополу 8. јуна 1944. године у 17 часова по наређењу команде СДС.
14. *Димитријевић Марко*, рођен, 14. септембра 1920. године, радник из Бајине Баште, Срез рачански, затворен 5. јуна 1944. године у 12 часова. Спроведен у Тополу 8. јуна 1944. године у 8 часова по наређењу команде СДС.
15. *Јеличић Обренов Милоје*, рођен 20. децембра 1920. године, граничар из Заовина, Срез рачански, затворен 17. јуна 1944. године у 16 часова. Пуштен 30. јуна 1944. године у 18 часова по наређењу команде СДС.
16. *Стаменић Тодоров Димитрије*, рођен 28. октобра 1924. године, граничар из Солотуше, Срез рачански, затворен 19. јуна 1944. године у 10 часова. Пуштен 30. јуна 1944. године у 18 часова.
17. *Ракић Милан*, рођен 18. фебруара 1925. године, стражар из Бајине Баште, Срез рачански, затворен 10. јула 1944. године у 21 час. Пуштен 11. јула 1944. године у 10 часова по наређењу команде СДС.
18. *Петровић Миливоја Вера*, рођена 6. фебруара 1922. године, домаћица из Бајине Баште, Срез рачански, затворена 11. августа 1944. године у 18 часова. Пуштена на слободу 14. августа 1944. године у 12 часова по наређењу предстојника полиције.
19. *Рогић Јоксима Милан*, рођен 27. јула 1921. године, бравар из Бајине Баште, Срез рачански, затворен 16. августа 1944. године у 16 часова. Пуштен 21. августа 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије.

20. *Трифуновић Обрадов Радомир*, рођен 18. априла 1904. године, земљорадник из Добротина, Срез рачански, затворен 16. августа 1944. године у 23 часа. Пуштен 19. августа 1944. године у 18 часова по наређењу немачке фелджандармерије."[226]

8. 7. Затвореници из Црногорског среза

1. „*Ерчић Радомир*, рођен 2. јуна 1914. године, стражар из Сече Реке, Срез црногорски, Затворен 11. априла 1944. године у 10 часова. Пуштен 13. априла 1944. године у 10 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
2. *Митровић Н. Костадин*, рођен 16. марта 1921. године, земљорадник из Маковишта, Срез црногорски, затворен 7. маја 1944. године у 20 часова. Пуштен по наређењу немачке фелджандармерије 12. маја 1944. године у 19 часова.
3. *Миловановић С. Јосип*, рођен 18. априла 1926. године, земљорадник из Маковишта, Срез црногорски, затворен 7. маја 1944. године у 20 часова. Пуштен 12. маја 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
4. *Маринковић Витора Мијодраг*, рођен 8. јуна 1928. године, земљорадник из Маковишта, Срез црногорски, затворен 7. маја 1944. године у 20 часова. Пуштен 12. маја 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
5. *Лучић Младенов Радоје*, рођен 6. децембра 1909. године, земљорадник из Радановаца, Срез црногорски, затворен 7. маја 1944. године у 20 часова. Пуштен 12. маја 1944. године у 19 часова по наређењу немачке фелджандармерије.
6. *Станојевић Миленко*, рођен 10. октобра 1919. године, стражар из Косјерића, Срез црногорски, затворен 16. маја 1944. године у 8 часова. Пуштен 19. маја 1944. године у 9 часова.
7. *Пурић Недељков Веселин*, рођен 26. јуна 1909. године, стражар из Пољанице, Срез црногорски, затворен 25. маја 1944. године у 12 часова. Пуштен 26. маја 1944. године у 9 часова.
8. *Остојић Светозара Миладин*, рођен 2. маја 1924. године, радник из Косјерића, Срез црногорски, затворен 9. јуна 1944. године у 16 часова. Пуштен 13. јуна 1944. године у 19 часова по наређењу команде СДС.

226 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв.број 1689

9. *Благојевић Благоја Милица*, рођена 16. октобра 1920. године, домаћица из Косјерића, Срез црногорски, затворена 8. јула 1944. године у 21 час. Пуштена на слободу 7. августа 1944. године у 11 часова по наређењу Окружног суда.
10. *Милићевић Крстивоја Јордан*, рођен 3. септембра 1921. године, поднаредник СДС, из Косјерића, Срез црногорски, затворен 12. августа 1944. године у 12 часова. Пуштен 22. августа 1943. год у 12 часова по наређењу команде СДС.
11. *Ђокић Станиша*, рођен 2. јуна 1894. године, столар из Тубића, Срез црногорски, затворен 3. септембра 1944. године у 8 часова. Пуштен 5. септембра 1944. године у 17 часова по наређењу предстојника полиције.
12. *Милић Милијана Перса*, рођена 4. августа 1916. године, домаћица из Субјела, Срез црногорски, затворена 11. септембра 1944. године у 19 часова. Пуштена на слободу 14. септембра 1944. године у 19 часова.''[227]

227 Народни музеј Ужице, *Збирка докумената 1941-1945.* инв.број 1689

ЗАКЉУЧАК

Србија је била учесница свих великих светских сукоба у којима су биле ангажоване целокупне народне снаге различитих вера, убеђења и уверења. Сукоб је достизао врхунац крајем 1944. године и свакога дана се очекивао дефинитивни расплет. Резултати тих сукоба били су далекосежни и судбоносни за многе народе Европе и света. Србију је рат коштао много материјалних добара, крви и живота, али се, по свему судећи другачије, није могло. Догађаји су ишли својим током, углавном онако како су хтеле велике силе.

После пада слободне територије 1941. године и повлачења из Ужица у Санџак и даље у Босну, било је неколико каснијих покушаја партизана да се врате и продру у Србију, без обзира на жртве. Чинили су то увек са великим бројем људи најбољих својих јединица. Све то показује да су они давали врло велику важност ширењу свог утицаја бар на један део Србије. За све те покушаје, желећи успех, плаћали су високу цену у људима, уништеном оружју и другој војној опреми. Служећи се свим средствима, желели су да се прикажу као покретачи најширег покрета народа у Југославији. Њихови извештаји говоре о борбама у свим крајевима земље, од Словеније до југа Србије и организованим одредима од Триглава до Ђевђелије и да су једини легитимни представници нашег народа. Најважнији разлог да се крене на Србију је положај, јер је Србија центар, жижа и кичма, не само Југославије, него и Балкана. Борба за Југославију могла се водити само из Србије, јер ко има Србију, имаће и Југославију. Требало је победити Михаиловића и његове јединице, а то је значило победити Србију. Из тог разлога, партизани су све расположиве снаге и своје најелитније јединице концентрисали ка Србији, а њихови команданти и политички комесари терали су борце на јуриш често и у сигурну смрт, не штедећи жртве да би се постигао циљ. Тито је знао да пут у нову и слободну Југославију води кроз Србију.

Српски народ је кроз векове више пута допадао тешких невоља, али никада није изгубио духовну снагу, нити је клонуо. Не зна се када је Србима било горе, под Турцима, Аустро – Угарима, Немцима и другим окупаторима, или при међусобном разрачунавању. У свим тим тешким годинама робовања, једино је светосавска црква била узданица, вера и нада српског народа. Поред цркве, српском народу олакшавали су тугу и бол, муку и патњу народни великани, међу којима ћемо поменути као узоре Карађорђа и Милоша, краља Петра I Ослободиоца, краља Александра I Ујединитеља...

Како ће се рат завршити и са каквим последицама, била је непознаница и за велике силе. Да ли ће Англоамерикаци бити доследни, и до краја рата остати у савезу са њима, питање је које је највише интересовало вође оба покрета, а посебно равногорце. Ако буде савез опстао, Совјети ће имати одлучујућу улогу у погледу политичког уређења држава на Балкану. Зато се рачунало да ће инвазију англоамерчких снага подржати равногорци. У том случају, четници би требало да одиграју одлучујућу улогу, али до њиховог искрцавања требало је акцију партизана свести на најмање могућу меру. Код српског народа владало је опште уверење да ће немачки национал-социјализам капитулирати пред Англоамериканцима. Српском народу било је јасно да неће, нити може, одлучивати о својој судбини. Углавном, српски народ своју судбину везивао је за успех Англоамериканаца у Европи.

Много је примера да српски националисти нису били сложни. Многи политичари и народне вође нису размишљали да ће се једнога дана наћи пред народним судом али и судом историје, и да неће моћи да побегну од чињеница и одговорности.

Присталице Драгољуба Михаиловића дубоко су веровале да су се људи готово пет година налазили у шуми и живели као пустињаци, не ради себе самих, већ истине ради, правде, пута Светога Саве и чистоте тела, срца, душе и ума, и искрено, проливајући крв тела свог, проповедали истину Христове мисли, развијајући и негујући љубав према Господу.

Стање јавне безбедности у овој години није било повољно. Деловали су разни деструктивни елементи, који су се кретали по шумама и селима, и који су пљачкали становништво и излагали га шиканирању најниже врсте. По селима је владало право безвлашће. Народ је постао сувише огорчен и једва је чекао када ће доћи крај рата да би се отресао намета који су се наметали са свих страна. Најтежи су били намети оних из шума. Управна власт и Српска државна стража нису били у могућности да ликвидирају безвлашће. Ово је требало да изведе нека већа сила. Над комунистима и њиховим симпатизерима је заведена најстрожа контрола на целом округу и предузете су све мере како би се сузбила њихова делатност. Рад четника сводио се углавном на мобилисање грађана и реквизицију стоке. Сеоско становништво много се жалило на њих због мобилизације и претераних реквизиција. То се испољавало више ћутке, јер јавно нико није смео да протестује. Државни органи готово да су били одсутни и удаљени од народа, док су четници на терену били увек присутни.

Конфигурација терена, шумовити брдски и планински предели пограничног Моравичког среза, посебно у делу према Санџаку, омогућила је доласке, одласке и бављење илегалном трговином појединаца и илегалних организација. Тако су и муслимани из Санџака у том периоду, а нарочито 1943. године, прелазили у овај срез, пљачкајући, одводећи и убијајући грађане. Под заштитом немачких униформи спровели су многа недела. Мучнијем утиску и огорчењу српског народа у овом срезу према муслиманима, допринеле су и избеглице из Црне Горе и Санџака, које су пристизале и раније, а нарочито 1943. године, па су и најмање чарке доводиле до сукоба.

Равногорски покрет је пропао јер није оживотворио своје идеје, а за то је морао да има људе, стваралоце пуне прегалаштва и напредних идеја. Стиче се утисак да они који су водили покрет, нису знали шта хоће. Уместо да се пењу на врх, многи су силазили низбрдо, у понор препун таме, заносећи се личним будућим високим положајем, орденом, вилом, посланичким мандатом... Од команданата војних јединица захтевало се да створе војску и ништа друго. Многи су створили руљу и гомилу људи које су водили кроз беспућа и неизвесност. Корпуси су бројали по 2.000 и више људи, али је правих војника било врло мало. За то су кривицу сносиле искључиво војне старешине. Наређено им је било да стварају војску и елитне јединице, међутим стварана је гомила људи склона свим пороцима, расулу, хаосу и бекству, посебно крајем рата. Уместо да се иде сваког дана један корак напред, прављено је и по неколико корака назад.

Када се сумирају утисци крајем рата, поставља се питање: Против ког друштвеног слоја је била уперена ова социјалистичка револуција партизанског вођства? Да ли против буржоазије или најздравијег српског елемента, оних који су устали против ње? У вртлогу догађања највише је страдало српско село, као носилац здраве српске свести, најјачег отпора свему што се противи здравим тежњама државним, националним, моралним, социјалним... Над незаштићеним и беспомоћним српским селом спровођен је терор свих актера у рату. Убијало се и појединачно и у масама, све што није, вољно или невољно, приступало једном или другом покрету отпора. Српске костурнице поубијаних људи, жена и деце у овим крајевима сведоци су терора, како окупатора, тако и учесника грађанског рата.

Прошло је једно историјско раздобље пуно нелогичности, неслагања, неразумљивих сукоба и пријатељстава као и префињене перфидности у односима. Сви ти, и такви односи оставили су трага на људе и

догађаје, не само код нас, већ и другим деловима земље. Међународна политика мењала се преко ноћи, нажалост често на штету српског народа који је веровао да се промене могу догодити само уз његов пристанак. Зато се и нису догодиле. Народ се најмање питао за наметнуту судбину и пут којим је кренуо, јер су ту улогу преузели „савезници'', не желећи да разумеју његове проблеме и његов став.

ПРИЛОЗИ

Узбуна пред налет савезничких авиона, улаз у кућу Прохорова, Ужице 1944, НМУ, инв. бр. 5139

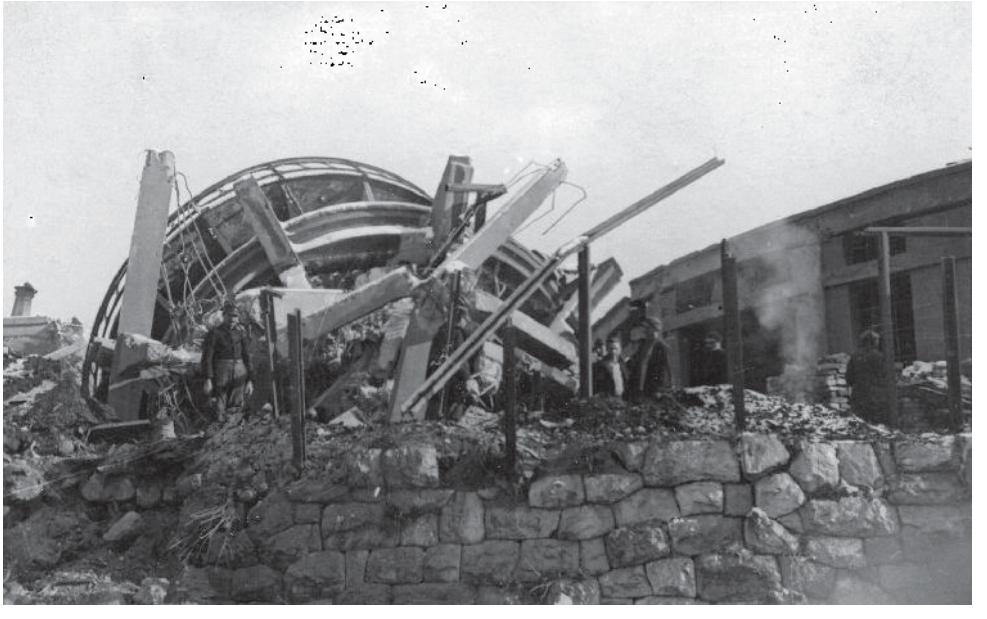

Порушени водоторањ на железничкој станици у Ужицу 1944,
НМУ, инв. бр. 2040

Ужице, бомбардовање децембра 1944, порушене куће
поред Ткачнице, НМУ, инв. бр. 1747 2035 0II

Касапчића мост из XVII века у Ужицу, НМУ

Порушени Касапчића мост преко Ђетиње, децембар 1944,
НМУ, инв. бр. 2038

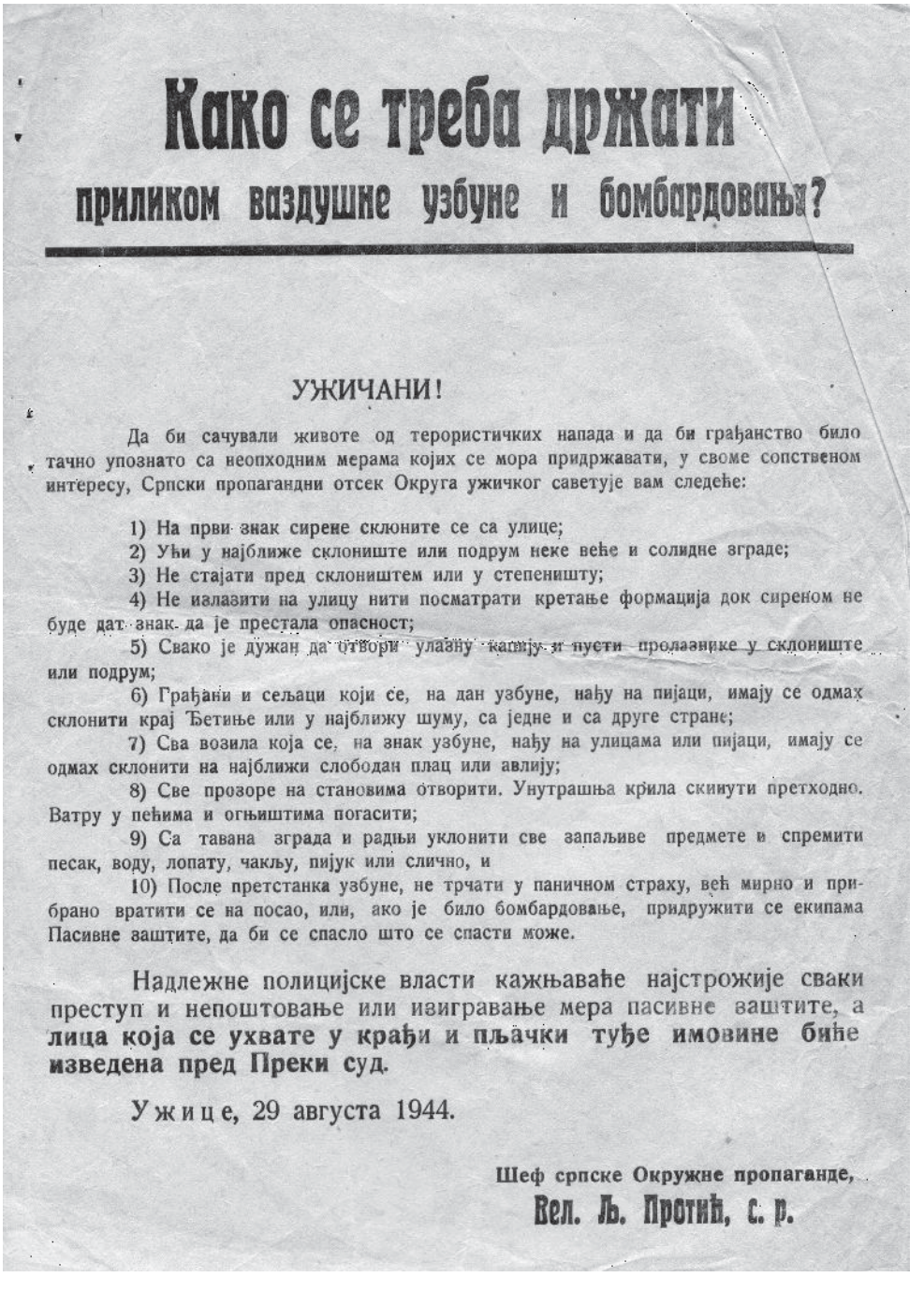

Како се треба држати

приликом ваздушне узбуне и бомбардовања?

УЖИЧАНИ!

Да би сачували животе од терористичких напада и да би грађанство било тачно упознато са неопходним мерама којих се мора придржавати, у своме сопственом интересу, Српски пропагандни отсек Округа ужичког саветује вам следеће:

1) На први знак сирене склоните се са улице;
2) Уђи у најближе склониште или подрум неке веће и солидне зграде;
3) Не стајати пред склоништем или у степеништу;
4) Не излазити на улицу нити посматрати кретање формација док сиреном не буде дат знак да је престала опасност;
5) Свако је дужан да отвори улазну капију и пусти пролазнике у склониште или подрум;
6) Грађани и сељаци који се, на дан узбуне, нађу на пијаци, имају се одмах склонити крај Ђетиње или у најближу шуму, са једне и са друге стране;
7) Сва возила која се, на знак узбуне, нађу на улицама или пијаци, имају се одмах склонити на најближи слободан плац или авлију;
8) Све прозоре на становима отворити. Унутрашња крила скинути претходно. Ватру у пећима и огњиштима погасити;
9) Са тавана зграда и радњи уклонити све запаљиве предмете и спремити песак, воду, лопату, чакљу, пијук или слично, и
10) После претстанка узбуне, не трчати у паничном страху, већ мирно и прибрано вратити се на посао, или, ако је било бомбардовање, придружити се екипама Пасивне заштите, да би се спасло што се спасти може.

Надлежне полицијске власти кажњаваће најстрожије сваки преступ и непоштовање или изигравање мера пасивне заштите, а **лица која се ухвате у крађи и пљачки туђе имовине биће изведена пред Преки суд.**

Ужице, 29 августа 1944.

Шеф српске Окружне пропаганде,
Вел. Љ. Протић, с. р.

Упутство како се треба држати приликом ваздушне узбуне и бомбардовања, 1944. година, НМУ, инв. бр. 1709

Штабна чета II бригаде
Миодрага Јевтића званог Бата,
Ужице 1944, НМУ, инв. бр. 1558

Четник Ђурић звани
Шопало, Ужице, 1944,
НМУ, инв. бр. 1557

Ужице 1944, четници
1. Бошко Ђуровић,
4. Милован Радичевић,
НМУ, инв. бр. 1559

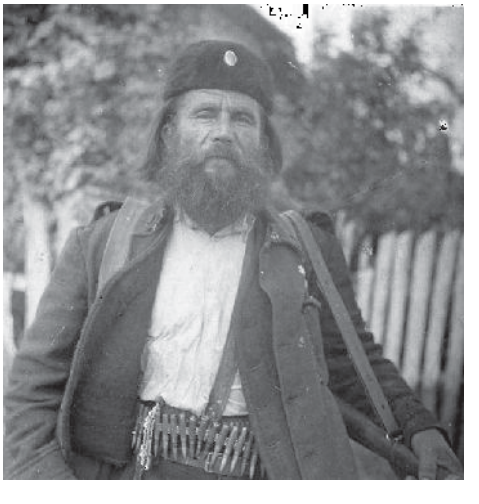

Четник Велимир Перишић,
Добродо, Ужице, 1944,
НМУ, инв. бр. 1306

Група четника са сељацима, Златибор 1944, НМУ, инв. бр. 1537

Четници у селу Бранешци 1944: четнички командант Ђорђе Божић и група америчких авијатичара, НМУ, инв. бр. 1636

Група сталних четника из III батаљона Црногорске бригаде, Косјерић, 1944, НМУ, инв. бр. 1281

Једна четничка група регрута, Косјерић, 1944, НМУ, инв. бр. 1274

Група четника, Косјерић 1944, НМУ, инв. бр. 1251

Сахрана Милана Јосиповића, Брајковићи, Косјерић, 1944,
НМУ, инв.бр. 1235

Четници из Пожешког корпуса, 1944, НМУ, инв. бр. 183

Четници Пожешког корпуса код Трстеника, 1944,
НМУ, инв. бр. 1184

Борци Прве пролетерске, Кремна, Чајетина, Палисад, Смиљанића брдо, Љубиш, 1944, НМУ, инв. бр. 2044

Друга пролетерска бригада, 1944, НМУ, инв. бр. 9539

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Војни архив Београд:
– Фонд Милана Недића
– Четнички фонд
Народни музеј Ужице:
– Збирка докумената 1941-1945.
– Штампа: 1941-1945: Ново време, Обнова, Видовдан, Равногорски херој...
Историјски архив Ужице:
– Фонд Начелство Округа ужичког
– Фонд Начелство Среза ужичког
– Фонд Начелство Среза златиборског
Фотографије: Народни музеј Ужице, Збирка фотографија 1941-1945.

Литература:

Божовић Бранислав, *Специјална полиција у Београду 1941-1945*, Београд 2003.

Бојић Мирко, *Југословенски народни покрет Збор, 1935-1945*, (један критички приказ) Београд 1996.

Весовић Милан и Николић Коста, *Уједињене српске земље, Равногорски национални програм*, Београд 1996.

Вишњић Петар, *Битка за Србију*, књ. 1 и 2, Београд 1984.

Глишић Венцеслав, *Терор и злочини нацистичке Немачке у Србији 1941-1945*, Београд 1970.

Глобаревић Синиша, Настић Александар, *Четници, Кратка историја четничког покрета, Равногорски покрет*, Удружење независних издавача, Београд 2004.

Грујичић Живко, *Златибор у Равногорском покрету*, 2003.

Давидовић Горан и Тимотијевић Милош, *Затамњена прошлост* (историја равногораца чачанског краја), књ. 1, (2002.) књ. 2 (2003.), књ. 3 (2004.), Чачак – Краљево.

Димитријевић Бојан, *Војска Недићеве Србије* (Оружане снаге српске владе) 1941-1945, Београд 2011.
Живановић М. Сергије, *Трећи српски устанак*, (Ђенерал Михаиловић и његово дело) књ. 1, Чикаго - Илиноис 1962.
Костић Бошко, *Истина о Милану Недићу*, Београд 2009.
Кољанин Милан, *Немачки логор на београдском сајмишту*, 1941-1945, Београд 1992.
Краков Станислав, *Генерал Милан Недић*, књ. 1 и 2, Минхен 1963, Цирих 1968.
Краков Станислав, *Генерал Милан Недић*, књ. 1 и 2, Београд 1995.
Лиз Мајкл, *Силовање Србије, Британска улога у Титовом грабљењу власти 1943-1945*, БИГЗ, Београд 2003.
Мартиновић Бајица Петар, *Милан Недић*, (Чикаго 1956.), Београд 2003.
Николић Коста, *Југословенска војска у отаџбини у грађанском рату у Србији 1941.* (Зборник Историјског музеја Србије 28/94), Београд 1997.
Николић Коста, *Историја равногорског покрета* књ. 1-3, Београд 1999.
Споменица српских добровољаца 1941-1971. (уредио Боривоје М. Карапанџић), Кливенд, Охајо, САД 1971.
Стефановић Младен, *Збор Димитрија Љотића*, Београд 1984.
Ћирковић Симо, *Ко је ко у Недићевој Србији 1941-1944*, Београд 2009.

Богић Красић, Ужички округ 1944. године
- Рецензија -

Настављајући серију објављених наслова на тему ужичког округа, наш колега и историчар Богић Красић, научној и широј јавности је понудио нови рукопис који се бави историјом ужичког краја у по многоме преломној 1944. години. Рукопис има око 530 страна и неколико десетина илустрација и фотографија.

На први поглед ова тема може изгледати као сегмент српске ратне историје, и могуће да неупућеном читаоцу може изгледати као фрагмент или чак као некаква класична локална историја. Међутим, реч је о историји једног веома значајног дела окупиране Србије (Краљевине Југославије) на коме се у току назначене године преламало више историјских токова и одиграло више значајних догађаја, који су имали немерљиве последице за даљу историју Србије.

Развој ратних догађаја у окупираној Србији управо је добио своје најдинамичније обрисе у времену 1944. године. А њихов врхунац био је баш у периоду лета и јесени те године. Исти тренд је био присутан и у добром делу окупиране Србије. О тим догађајима и бројним ратним феноменима, протканим новим историјским чињеницама и динамичним текстом сведочи овај рукопис колеге Красића.

Оно што привлачи пажњу и што ову књигу одваја од других је напуштање селективног, црно-бело обојеног, често позитивистичког приступа локалној историји Ужичког краја, која је била карактеристична за неке друге монографије из епохе раније историографије. Колега Красић се потрудио да исцрпним истраживањем проблематизује читав друштвени контекст покрета отпора, међусобних односа актера грађанског рата и-или окупатора и да исцрпно документује све важније чињенице и личности који су били актери ратних збивања ужичке ратне стварности..

Хронолошки, колега Красић води свог читаоца кроз бурна искушења 1944. године од првих месеци па све до немачког повлачења средином децембра те године. Као и у ранијој књизи о Ужичком крају у 1943. години, аутор даје прецизну слику о функционисању, организацији, наоружању и дислокацији различитих оружаних формација на

простору Ужичког округа. Изведена је и реконструкција организације и структуре тих снага, а дата и детаљна анализа њиховог људства.

Могуће је да је са становишта данашњих дневнополитичких дилема најинтересантнија поглавља која говоре о сукобу домаћих – српских актера на простору овог краја. О њима сазнајемо пратећи текст са поделом која следи административну поделу самог округа, односно по срезовима који су чинили Округ ужички у току окупације. Значајан део овог рада посвећен је унутрашњој анализи снага ЈВуО – односно равногорских снага у свим срезовима округа. Ово је значајно јер је реч о најмасовнијем покрету отпора у Србији 1944. години.

Аутор нам презентира велики број различитих спискова имена: мобилисаних у редове снага Српске владе, спискова припадника СДС, ЈВуО, активних сарадника партизанског покрета, погинулих, затвореника у Ужицу, итд. Сви ови имају посебан значај у данашње време јер ће многи од потомака на научно заснован начин пронаћи своје претке и дефинисати боље њихову улогу у тим тешким временима. Како се у многоме схватање најновије историје у српском народу своди на лични доживљај и усмено предање, ово је значајна околност да такав приступ прошлости буде проткан реалним чињеницама.

Оно што је значајно да је после низа различитих локалнх монографија које су у раним деценијама говориле о овом периоду у ужичком крају, ово је прва свеобухватна анализа свих актера ратне драме. Како у ужичком крају, тако и у Србији, изведена коришћењем оригиналне грађе и потпуно новог и никад виђеног фото – материјала. У томе је можда и најзначајнији допринос Красићеве књиге, јер помера историјско сазнање о догађајима у ужичком крају у току Другог светског рата, на документарно заснован начин.

Сматрам да је аутор са овим радом готово исцрпео ову историјску тему, понудивши јавности добро структуиран и прегледан рад у коме и ваљан избор фотографија има своју улогу у читљивости и прегледности. С тога, са задовољством, топло препоручујем овај рад за објављивање.

У Београду,
22. маја 2106.

научни саветник
Бојан Б. Димитријевић
Институт за савремену историју

Биографија аутора

Богић Ђ. Красић је рођен 1. новембра 1949. године у Жачу, Косово и Метохија. Завршио је гимназију друштвено-језичког смера а затим Филозофски факултет на Београдском универзитету и стекао звање професора историје. Радио је у неколико средњих школа а од 1977. године у Народном музеју у Ужицу све до одласка у пензију 2014. године. Радио је на пословима музејског педагога, руководиоца Музеја устанка 1941. године и архивске грађе за период 1941-1945. Објављивао је радове у стручним часописима, Ужичком зборнику, Зборнику историјског музеја Србије, Пожешком годишњаку, Зборнику учитељског факултета Ужице, дневним и недељним новинама... Учествовао је са својим радовима на стручним саветовањима Музејског друштва Југославије, конгресу педагога Србије, присуствовао конгресима историчара Југославије. Учествовао у бројним радио и ТВ емисијама. На основу објављених радова и укупног рада у музеју стекао стручно звање Музејски саветник. Аутор је књига под називом „Војска Округа ужичког у ослободилачким ратовима 1804-1918" и „Ужички округ 1943. године".

Издавач
Музеј жртава геноцида, Београд

За издавача
др Вељко Ђурић Мишина

Штампа
Графопринт, Горњи Милановац

Тираж
300 примерака